

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

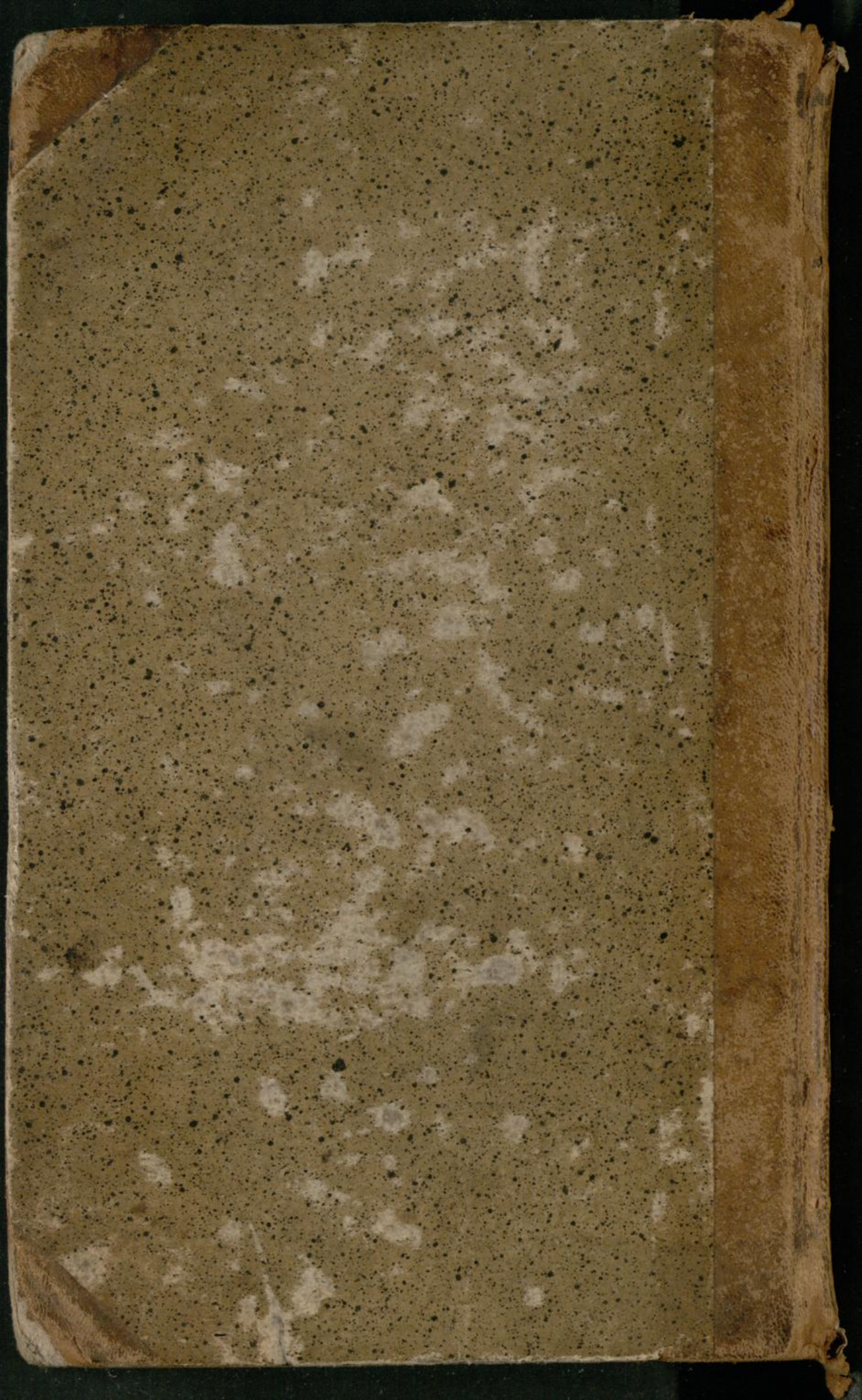
kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yehezkel

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5572 [1811/1812]

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9582](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9582)

27

קצת מן הירושלמי

היה שם חתום הנהגה השני בן יוסף וידידו אביו בן יוסף
 אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף
 אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף

אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף
 אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף
 אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף

אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף
 אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף
 אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף

אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף
 אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף
 אביו אביו בן יוסף וידידו אביו בן יוסף

in the ...

... in the ...

... in the ...

Luziat

ספר

קדיה נאמנה

כולל נביאים וכתובים

Verkauft und zu haben bei M. H. W. ...
והוא ספר 14. 10. 57

יהזקאל

מתורגם אשכנזית ומכואר

גם הצגתי בו פירוש הנשר הגדול ר"ש "י ז"ל, ובכל מקום שכתב בפירושו מלת בלע"ז, בא כצדו באר היטיב פירושו בל"א.

ונלווה אליו פירוש מכלל יופי, שכל דבריו כנופך ספיר ויהלום, מנחם בקנה כל סחור ונעום.

נדפס

בפירדא 9.9

בבית וברפוס התורני כהר"ר א"צ ק יצ"ו.
בן המנוח התורני כהר"ר דוד צירנדארף ז"ל:
בשנת ה'תק"עב לב"ע.

10

[Faint, illegible handwriting]

1717

UNIVERSITÄT POTSDAM
UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text in the middle section of the page.

יחזקאל

Main body of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

יחזקאל א

א (א) ויהי בשלשים שנה ברביעי בחמישה לחדש ואני
 בתוך הגולה על נהר כבד נפתחו השמים ואראה מראות
 אלהים: (ב) בחמישה לחדש היא השנה החמישית לגלות המלך
 יויכין: (ג) היה היה דבר יהוה אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ
 כשדים על נהר כבד והיה עליו שם יד יהוה: (ד) וארא והנה

רוח

ר ש י

א (ה) ויהי בשלשים שנה סתם הנביא דברו ולא פירש שמו מי הוא ולא
 פירש לענין מה מנה לפיכך הפסיקה רוח הקודש את דבריו בשני מקראות
 הסמוכין לזה ללמד מי הוא הנביא וללמד לענין מה מנה שנאמר בחמישה לחדש ה'
 השנה החמישית וגו' חזן אלס דברי הנביא שהרי כבר אומר שנחמשה לחודש הים
 עמוד ועוד שמתחל' אמר נבואתו בלשון עזמו ואני בתוך הגולה ואר' מראות אלהי'
 וכן בסוף ואר' והנה רוח סערה וגו' וחלו שני מהמראות מפסיקין דבריו כאילו
 חזר ונבד עליו הנה הנה דבר ה' אל יחזקאל ותהי עליו שם יד ה': וחני בתוך
 הגולה • כלומר חזן לארץ ישראל: על נהר כבד • שם הנבד: מראות אלהים •
 ענ שם שלא היה רוחה בחספקלריה המאירה קודם אותה מראות אלהים כעין
 חלוס ולא ממש וכל הנביאים אף הם בחספקלריה שאינה מאירה ראו חזן ממש
 רבינו הוא שנאמר וביד הנביאים אדמה: (ב) היא השנה החמישית לגלות
 המלך יהויכין • נמצינו למדין שלשים שנה שמנה להתולת היוכל מנה שהיוכל
 האחרון התחיל בתחילת י"א ליאשים היא השנה שמוצא חלקיהו את הספר וכן
 שנינו בסדר עולם שהיא היתה תחילת היוכל ואשיהו מלך ל"א שנה לא מהן י"ז
 שעברו כבר נשתוירו י"ד שנה יהויקים מלך י"א שנה הרי כ"ה ויכניה בנו לא מלך
 חלף ג' חדשים וגלה ושנה שניבא יחזקאל היתה חמישית לגלותו הרי שנת שלשים
 ציובל וכן מצינו בסוף נבואתו שנתן סימן למנין היוכל שנאמר ויהי בעשרים וחמש
 שנה לגלותינו בראש השנה בעשור לחודש ואמרו רבותינו איזוהו שנה שראש השנה
 שלו בעשור לחודש הוי אומר זו שנת היוכל: (ג) הנה הנה דבר ה' • אמרו
 רבותינו הנה כבר לפי שאין השכינה שורה בחונה לארץ אלא על ידי ששרתה עליו
 תחילה בארץ ושנינו בצרייתא דמכילתא בן אדם עמוד על רגליך הוא הנה תחילת
 הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר • ויש אומרים בן אדם חוד חידה הוא תחילת
 הספר והומר אני שאותה נבואה נאמרה לו קודם שגלו שהיא ראוייה ליאמר לו
 בארץ שאין מפורש בה גולה והיא ניכרת תחילת שליחותו אליהם ויונתן אף הוא
 כך תירגם מהוה הוה פתגם נבואה מן קדם ה' עם יחזקאל בר בוזי כהנה בארעא
 דישראל תב תנינות אתמלל עמיס במדינת ארעא כשדאי ויחזקאל גלה עם ההרש
 והיוסגר שגלו עם יהויכין • כל לשון יד האמורה בספר זה וצבל לשון נבואה
 אינה אלא לשון חוקף שהנבואה תוקפתו על כרחו כאדם משחגע דיש שטרינא

בלע"ז

תרגום אשכנזי

ב

א [א] עם געשאה אים דריוזומטען יאהרע אם פֿינפֿטען דעם פֿירטען מאָנאָטס , אַלס אַיך מיטטען אונטער דען פֿערטריכען וואָר אַם פֿלוסע כּבֿר , ראָס זיך דיא חִיטמֶעל עפֿנעטען , אונד אַיך וואַונדערבאַרע ערשיינונגען זאַה . [ב] אַם פֿינפֿטען אַים נעהמליכען יאהרע , דאַז פֿינפֿטע נאָך דער געפֿאַנגענשאַפֿט יהוּיכִין'ס , [ג] וואָרד דאַז וואָרט דעם עוויגען צו יחוקאל , זאַהן דעם פֿריוזטערס בּוּזי , אַים לאַנדע כּשֵׁרִים , אַם פֿלוזוע כּבֿר . היר וואַלטעטע אַיבער איהן דיא מאַכט דעם עוויגען (געטמליכע בעגייזטערונג) . [ד] אַיך זאַה , אַיין שטורמוונד פֿריב פֿאַן מיט .

ב א ו ר

א (א) בשלשים שנה , לא מפורש בכתוב למינין מהמכה , אמנם מפסוק ע' שנאמר שהי' השנה החמישית לגלות המלך יהויכין מנאח אִזֶה מהמפרשים הקשנן שלשים שנה שמה היו ליובל האחרון , שהתחיל בתחילת שנה עשרה ליאשיהו בשנה שמיני חלקיהו את הספר בבית ה' . ויש חומרים שלשים שנה שזכר הכניא היו שנת חייו , ויש עוד דעות אחרות צו , ואין להאריך . הגולה , וחוקאל היה מהגולים תחת ממלכת יהויכין , אשר נגלו מכבודכאשר מלך בבל בבלה , כעשתי עשר' שנה קודם חורבן ירושלי' , וגרעם שאר אחיו הגולי' תחת ממלכת מלך בבל על יד כהר כבד וכנא להם , ובזמנו כנא גם כן ירמיהו צירושלים . בוראות אלהים , גדולות וכפלאות , כדרך הכתוב כשרוכה להגדיל הדבר סומך אותו לאל כמו עיר גדולה לאלהים . הררי אל (רד"ק) . (ב) בחמשה , הפסוק הזה והבא מפסוקים בענין , כי פסוק א' מחובר אל פסוק ד' , ולפי שהכניא סתם דבריו ולא פירש שמו ולאזהר מינין מכה , אלו שני מקראות מפסוקין כאלו אחר מדבר עליו (מרש"י) . (ג) יד ה' . קבואת ה' עורה אותו , זכא בלשון כאלו אדם מונע בחניו בירו לעורר אותו אל דבר , או נקראת כן כל כבואה שבאה בחזק וככא . ורש"י פירש ח"ל : כל לשון יד האמורה בספר הזה ובכל לשון כבואה איכה אלא לשון חכף שהכבואה תוקפתו על כרחו כאלו משתגע . (ד) ומחוכת

מכלל יופי

א (א) ויהי , יש"ו שהיא תחלת הדברים . וכמו ראש"ע שהיא כפ"א רפא בלשון שמעאל שאינה משמשה אלא שהיא תחלת הדבור . (ויהי שלשים שנה , שלשים שנה ליובל שהיובל האחרון התחיל בתחלת שנה עשרה ליאשיהו היא השנה שמיני חלקיהו את הספר בבית ה' . וכן גבינו כדרך עולם שהיא היתה תחלת היובל , יאשיהו מלך אסד ושלשים שנה לא מהן שבע עשרה שעברו כבד כשתיירו ארבע עשרה שנה , יהויקים מלך י"ח שנה הרי חמשה ועשרים ויהויכין בנולא מלך לא שלשה קדשים וגלה ושנה שנבא יחזקאל היתה שמינית לגלותו הרי שנת שלשים ביובל וכן מיניו בסוף כבואתו שנתן סימן למינין היובל שנאמר וישי בעשרים וחמש שנה לגלותינו בראש השנה בעשור לקדש ואמרו רבותינו ז"ל איזוהי שנה שר"ה שלה בעשור לקדש הוי אומר זו שנת היובל וכן תרגם וכתן והוה בתלתיין שנין לזמן דאשכח חלקיהו כהנא רבא ספרא דאורייתא בבית מקדשא י"ג . ואני בתוך הגולה , בא הכנני טרם הידיעה כי אחר כך אמר אל יחזקאל בן בוזי וכן ותראו את הילד (שמות צ') וזהממו סיתו לחס (איוב ל"ג) והדומים להם . מראות אלהים , רובה לימר מראות גדולות כי דרך הכתוב כשרוכה להגדיל הדבר סומך אותו לאל כמו עיר גדולה לאלהים (יונה ג') כהררי א' (תהלות צ"ג) ארזי א' (שם פ') ענאפליה (ירמיו' צ') שלהבת יה (שיר השירים ח') . (ב) יויכין , כמו יהויכין וכן יוגדב והוגדב (ירמיו' ל"ה) וכתן יחונתן (שמואל י"ח) . (ג) אל יחזקאל בן בוזי ככהן , הו' לומר אלי וכן ותהו עליו עלי אא אכן דרך המקרא לפעמים כמו נשי למך (ראשית ד') ויא משה אמר עלה א ה' (שמות כ"ד) ואת יפתח ואת שמואל (שמואל ג') . יד יי' , הכבואה שבאה בחזק וככא נקראת כן . (ד) ואש מתלקחת , פירוש מתלקחת בתוך הענן כמו ואש מתלקחת

הרגום אשכנזי

מיטטערנאכט הער גראסעס געוועלק מיט בליצענדעם פֿייער , איין ווייזער גלאַנץ
 אומגאַב'ס , איין דער מיטטע שיען'ס וויא חישמל אויזדעם פֿייער . [ה] איין עבען
 דיוער מיטטע ערשין דוא געשטאַלט פֿאַן פֿיר חיות (טהירע) פֿאַן פֿאַלגענדער
 בילדונג : זיא האַטטען מענשען עהנליפֿקייט . [ו] יעדע האַטטע פֿיר געניכטער ,
 יעדע פֿיר פֿליגעל . [ז] איהרע פֿיסע וואַרען פֿאַן געראַדער אַרט , דיא זאַלע איה
 רער פֿיסע וויא דיא קלויע איינעס קעלבער - פֿוסעס , אונר פֿונקעלנד וויא פֿאַליר -
 טעס קופֿער . [ח] אונטער איהרען פֿליגעלן האַטטען ויא מענשען - הענדע אויף
 אַללען

ב א ו ר

באחוכה , סניב הענן היה כונה , ומתוך הענן הכין כעין חשמל שיצין מתוך האש , וענין חשמל
 כפלא ממנו ואסור לנו לדרוש בדברים המופלאים האלה . (ז) דגלישרה , שלא היה בהם
 פּרקיס . ונוצצים . מתוך זהירותם דומה כאלו יוצאות מים כנחות , אישטויכלינט בלעז
 (רס"י) , נ"ל עשינצעלאנט , נ"ל פֿונקעלנד , בליצענד , נחשת קלל , סיכוס
 הנחשת

מכלל יופי

מתלקחת בתוך הכרד (שמות ט') . ונגה , ענין זהר . החשמל , לדעת רבותינו ז"ל הוא
 מלאך שמו כד וכעין גיון שלו ראש מתוך האש . ויתכן שיהי' חשמל גם העין שהוא קרוב לעין האש
 כי אמר כעין החשמל מתוך האש ואמר כעין חשמל כמראה אש בית לה סניב ממראה מתניו
 ולמעלה ואמר כמראה השני' וממתניו ולמעלה כמראה זוהר כעין החשמלה . (ובשרש חשמל
 ועוד אמרו כי המלה מורכבת כאמרס מאי חשמל חש מל אמר רב יהודה חיות אש ממללות ,
 צמתניתא תנא עתים חשות עתים ממללות בשעה שהדבור יוצא מפי הקב"ה חשות בשעה שאין
 הדבור יוצא מפי הקב"ה ממללות כלומר משנחות ומהללות השי"ת . והרד"א פירש שהחשמל
 הוא הזך והנקי שבאש שלא יוכל העין לראותו כפימה שהוא לדקותו . ואפשר שהוא אכן טובה
 ואמר כעין החשמל כמו שאמר כעין תרשיש) . (ה) חיות , ת"י צריין . (ז) ונוצצים .
 שרשו נון בפלס לונצים (הושע ו') מן לון והוא תואר מן ופועלו לכינץ (ישעי' א') שפירושו בן
 הרצף וכן במכלל המלה הזאת תאר היא מן המרובע ואלו היתה פועלים היתה מפעלי הכפל מן
 הקל . ועוד יש לומר שיהי' המלה פועלים מזה השרש מן המרובע ומשפטו מנוכזים וכנלה מ"ס
 הבינוני להקל המלה . קלל , פי' הנחשת הממורט והזך . (ח) וידו אדם , כתיב בוי"ו
 וקרי בוי"ד . והכתוב רוצה לומר וידו אדם כאלו אמר וידו אדם כמו עיניך יונים (ש"ה א') ר"ל
 כעיני יונים' (ט) אשה א אחותה , כמו ביריעות אשה א אחותה (שמות כ"ו) כי לכל
 דבר יקרא איש ואשה וכנה החיות באשה ואיש כמו שנה אותם בחיות וכרובים . אל עבר פניו .
 א כל פניו כלומר הצד שכנגד פניו . (י) אל הימין כמו בימין וימין תאר כלומר כל הימין ,
 ופני אור מהשמש , עיין בשרש כרב . (יא) ופניהם , מלת ופניהם נפרדת בטעם לומר
 שאינה עם הבאה אחרי' ר"ל ופניה' היו כמו שזכר וכנפיהם היו פרדות מהגוף ופרושות למעלה
 לעופף . פרדות , נפרדות . גויותיהנה , נוספת ה"א אחרי הכו"ף . (יב) שמה הרוח
 ללכת' כלומר א אשר יהי' חפסם ורצונם ללכת ילכו וכן ת"י רעוא . (יד) רצוא , האל"ף
 תמורת ה"א למ"ד הפועל ויהי' רצה ורוץ בענין אחד ועיניו ענין הליכה . רצוא ושוב , בא המקור
 במקום עבר או בינוני כלו אמר רבו ושובו או רצים ושב' ועם המקור רבו רצוא . ושובו .
 ובסימן ע"ט כתב רבא בא"ף בעקום ה"א כי יש בענין מרובה בשרש הזה אש ראית גכך ותמן עמו
 (תהלות כ') שיקרו ותרכה ענין מרובה . הבזק , כמו ברק . ורבותינו פירשוהו ל' פוזר
 געיון בשרשו . (טו) בארץ , רוצה לומר שכל כנגד האופנים שלמעלה ממנו ולפי שהארץ
 שפלה יקרא המקום השפל ארץ וכן רוקמתי בתחתיות ארץ (שם קל"ט) . וכן ת"י והא גלגל חד
 הזה משתוי כמלרע לרום שמיא . (טז) חרשוש , היא האבן הנזכרת באבני הקצץ ועיניו
 פניו

רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואיש מתלקחת ונגה לו סביב
ומתוכה בעין החשמל מתוך האש : (ה) ומתוכה דמות ארבע
חיות וזה מראיהן דמות אדם להנה : (ו) וארבעה פנים לאחת
וארבע כנפים לאחת להם : (ז) ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם
ככף רגל עגל ונצצים בעין נחושת קלל : (ח) וידו ידו ק' אדם

מחחח

ר ש י

בלע"ז : (ד) והנה רוח סערה בא מן הצפון . היא מרכבת כסא כבוד השכינה
כמה שנאמר בענין ולפי שזאה בהימה להשחית את ישראל לכך נדמית לרוח
סערה וענן : זאה מן הצפון . הוזהרה היתה מארץ כשדים שיהא בצפון שנאמר
ווצפון תפתח הרעה ולמה הלכה שם כדי לכבוש את כל העולם תחת נצוכדנצר
שלא יאמרו האומות ציד אומה שפלה מסר את בניו שכשדים אומה שפלה היא
שנאמר זה העם לא היה כך דרשו רבותינו במסכת חגיגה : ונגה לו . לענן
סביביו מבחון רמז הוא שעתידין ישראל ליגאל משם : כעין החשמל . חשמל מלאך
ששמו כך וכעין גוון שלו ראה מתוך האש וכך אמרו רבותינו מעשה בתינוק שהיה
דורש במעשה מרכבה והיה מבין בחשמל ויגאלה אש וחשמל ואכלתו ועוד אמרו כי
המלה מורכבת באמרים מאי חשמל אמר רב יהודה חיות אש ממללות במתניתא
תנא עתים חשות ועתים ממללות בשעה שהדיבור יולא מפי הקב"ה חשות בשעה
שאין הדיבור יולא מפי הקב"ה ממללות כלומר משבחות וממללות את השם ויתכן
שיהא חשמל שם העין שהוא קרוב לעין האש כי אמר חשמל מתוך האש ואמר
כעין חשמל כמראה אש בות גה סביב מראה מתניו ולמעלה ואמר במראה
השניה וממתניו ולמעלה כמראה זוהר כעין החשמל . תו' שמי' : (ה) .
ומתוכה . של אותו האש רחיתי כעין חשמל המראה מתוך האש ולא נודע
מהו ומדרש שדרשו רבותינו חיות אש ממללות אינו מיושב לי על הענין : דמות
אדם להנה . יש לתמוה שהרי אף דמות שור ואריה וגשר להנה ונראה צעיני
לפי שזה איז לכלם קילם הנבי' את המרכבה זו והוא דמות פרזופו של יעקב חזינו :
(ו) וארבעה פנים לאחת . לאחת זו לפרצוף האדם לבדו היו ארבעה פנים וכן
לאריה ולנשר ולשור הרי שש עשרה לחיה וכן לכל היה והיה וארבע כנפים לכל
אחד מן הפנים הרי ששים וארבע כנפים לחיה והוא שתירגס יונתן מאתן וממשיך
ושיתא גפין (ז) רגל ישרה רגלין כיוון מכוונין זה כנגד זה . ד"א ישרה שאין
להם קפיצי ארכובות לכוף את שוקיהם לפי שאין להם ישיבה ולא שכיבה ואין
צריכין להיות להם קפיצין כעין שיש לבהמה קפץ עליון וקפץ תחתון שבהם היא
כופפת שוקיה לשכב : רגל עגל . רגל עגול וכן תרגס יונתן רגילן סגלגלין :
ונצצים . מתוך זהרוריתם דומה כאלו יולאת מהם נצוצות כדאמרין במסכת יומא
אף היא עשתה נצרשת של זהב כו' בשעה שהמה' זורחת נצוצות יולאין הימנה וכו' .

ונצצים

יחזקאל א

מִתַּחַת כְּנַפְיָהֶם עַל אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וּכְנַפְיָהֶם לְאַרְבַּעֵתָם :
 (ה) חִבְרַת אִשָּׁה אֶל אַחוּתָהּ כְּנַפְיָהֶם לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן אִישׁ אֶל עֵבֶר
 פָּנָיו יֵלְכוּ : (ו) וְדַמּוּת פְּנֵיהֶם פָּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֶל הַיָּמִין
 לְאַרְבַּעֵתָם וּפְנֵי שׁוֹר מִהַשְּׂמֹאל לְאַרְבַּעֵתָן וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעֵתָן :
 (ז) וּפְנֵיהֶם וּכְנַפְיָהֶם פְּרָדוֹת מְלֻמְעָלָה לְאִישׁ שְׁתֵּי־חֻבְרוֹת אִישׁ
 וְשְׁתֵּי־מִכְסוֹת אֶת גְּוִיָּתָהֶנָּה : (ח) וְאִישׁ אֶל עֵבֶר פָּנָיו יֵלְכוּ אֶל
 אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הַרוּחַ לְלַכְתֵּי־יֵלְכוּ לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן : (ט) וְדַמּוּת
 הַחַיּוֹת מֵרְאִיָּהֶם כְּגַחְלֵי־אֵשׁ בְּעֵרֹת כְּמֵרְאִיָּה הַלְּפִידִם הִיא מִתְהַלֶּכֶת
 בֵּין הַחַיּוֹת וְנִגְהָ לְאִישׁ וּמִן הָאֵשׁ יֹוצֵא בָרֶקַע : (י) וְהַחַיּוֹת רְצוּא
 וְיָשׁוּב כְּמֵרְאִיָּה הַבּוֹקֵק : (יא) וְאֶרְאֶה הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפֵן אֶחָד בְּאָרֶץ
 אֶצֶל הַחַיּוֹת לְאַרְבַּעַת פָּטָיו : (יב) מֵרְאִיָּה הָאוֹפָנִים וּמַעֲשֵׂיהֶם כַּעֲיֵן

הַרְשִׁישׁ

ר ש י

גִּזְיוֹנִים אִישׁוֹי־נִלְלוֹנֵט זַלְעִי (עֲטִינְלִילֵנֵט Etincellent. זַלֵּחַ פּוֹנְקֵעֵלְנֵד,
 גִּלְעֵנְעֵנְד , כְּמוֹ יִשְׁעֵי ח' ל' וְזִשְׁנֵת כ"ח עֲמוּד ז') : כַּעֲיֵן כְּמוֹ כְּמֵרְאִיָּה : נַחֲשֵׁת
 קָלֵל - מִזְוֹק וּמֵאִיר וּמִנַּחֵס חֲזָרוּעַס קְלוּי זֶאֶשׁ : (ח) וַיְדִי אֶדְם מִתַּחַת כְּנַפְיָהֶם *
 בְּחֵרְגוֹמוֹ לְמַתְתִּי זֶהוּן גּוֹמְרִין דָּאֶשָׁא וְגו' וְכֵן אֲנִי מוֹנָאִים בְּסִפְרֵי זֶה וַיִּשְׁלַח הַכְּרוֹב
 אֶת יָדוֹ אֶל הָאֵשׁ אֲשֶׁר זִינּוֹת לְכְרוֹזִים וַיִּשָּׂא וַיִּתֵּן אֶל חֲפְטֵי לְזוֹס הַבָּדִים וְכֵן אַחֲרָיו *
 וַיִּרְאוּ לְכְרוֹזִים תְּבִנֵת יַד אֶדְם וְגו' יְדֵי אֶדְם חוֹתוֹת אֶת הָאֵשׁ וְנוֹתָנוֹת לְכְרוֹב וְהַכְּרוֹב
 לְשִׁלִּיחַ כְּדִי שִׁיטְנֵנוּ גַחְלִים מִיַּד אֶל יַד לְהַקֵּל הַפּוֹרְעָנוֹת מֵעַל יִשְׂרָאֵל : עַל אַרְבַּעַת
 רַבְעֵיהֶם * לְאַרְבַּעַת רוּחוֹת הָעוֹלָם שֶׁהֵרִי יֵשׁ לְהֵם פְּנִים וּכְנַפִּים לְכָל רוּחַ : וּפְנֵיהֶם
 וּכְנַפְיָהֶם לְאַרְבַּעֵתָם * כְּחֵרְגוֹמוֹ שׁוֹם לְאַרְבַּעֵתָהוּן : (ט) חוֹבְרוֹת אִשָּׁה אֶל
 אַחוּתָהּ כְּנַפְיָהֶם * כְּנַפֵּה שֶׁל זו פְּרוּשָׁה לְדַ כְּנַפֵּה שֶׁל זו לְכֹאֵן וְכֵן לְכֹאֵן עַד שְׁחוֹבְרוֹת
 וּמִגִּיעוֹת זו לְזוֹ וְכַךְ הֵם מִכְסוֹת פְּנֵיהֶם שֶׁהַכְּנַפִּים פְּרוּשׁוֹת לְמַעַלָּה מִן הַפְּנִים :
 לֹא יִסְבּוּ זַלְכַּתָּם . אֵם רוּעוֹת לְלַכְתֵּי לְאִיזוֹ רוּחַ שִׁירְצוּ אֵיךְ גְּרִיכוֹת לְהַסֵּב פְּנֵיהֶם
 שֶׁהֵרִי יֵשׁ לְהַסֵּב פְּנִים לְכָל אֶד לְפִיכֵךְ אִישׁ אֶל עֵבֶר פָּנָיו יֵלְכוּ לְדַ פְּנָיו שֶׁל חוֹתֵם הַרוּחַ
 שֶׁהֵם רוּעִים לְלַכְתֵּי יֵלְכוּ : וּפְנֵיהֶם וּכְנַפְיָהֶם פְּרָדוֹת מְלֻמְעָלָה * אִילְמַלְחָ שְׂרָאִיתִי
 טַעַם זִקְף גְּדוֹל נִקְוֶה עַל וּפְנֵיהֶם לֹא הֵייתִי יוֹדַע לְפָרְשׁוֹ אֲבָל הֵנִיקוֹד לְמַדְנִי לְהַבְדִּילוֹ
 זו מִזוֹ וְלִהְעֵמִיד תִּיבַת וּפְנֵיהֶם בְּפִנֵי עֲנֻמָּה וְכֵן פִּירוּשׁ פְּנֵיהֶם לְהֵם וּכְנַפְיָהֶם
 הֵיוּ פְּרָדוֹת לְמַעַלָּה מִפְּנֵיהֶם וּמִכְסוֹת חוֹתֵם כִּינֵד לְאִישׁ שְׁתֵּי חוֹבְרוֹת אִישׁ לְכָל
 פְּנִים וּפְנִים שְׁתֵּי כְּנַפְיָהֶם חוֹבְרוֹת לְכָל אֶהֱת כִּנֵּף חוֹתֵם זו פְּרוּשָׁה לְדַ כִּנֵּף חוֹתֵם
 זו וְשֶׁל זו לְדַ זו וְהַפְּנִים שֶׁזִּנְתִּים מִכּוּסִים זֶהֶם וְדוּגְמַת לְשׁוֹן מִקְרָא זֶסִי עוֹד
 בְּפָרְשָׁה * וּפְנֵיהֶם וְגוֹזֵם לְהֵם וַיִּרְאֶה לְהֵם תִּיבַת וְגוֹזֵם עֲנֻמָּה בְּעֲנֻמָּה : וְשְׁתֵּי

מִכְסוֹת

וְשְׁתֵּי־כְנַפִּים סְנוֹתֵרוֹת

אללען פיער זייטען, זא וויא געזיכטער אונד פליגעל אויף אללען פיער זייטען. [ט] דיא פליגעל שטאנדען פאָאר אונד פאָאר, זיא דרעהטען זיך אים געהן ניכט אום, זאנדערן פֿאלגטען יעדער דער ריכטונג אירגענד איינעם געזיכטס. [י] דיא בילד דונג איהרער געזיכטער וואָרען רעכטס איין מענשען - אונד איין לעווען - געזיכט, אן אללען פיערען. אונד לינקס איין פֿאררען - אונד איין אַרלער - געזיכט ווידער אן אללען פיערען. [יא] איהרע אָנגעזיכטער וואָרען, זא וויא איהרע פליגעל, אָבען גטערענט; דיזע שטאנדען יע פאָאר אונד פאָאר, איין פאָאר בעדעקטע איהרע קערפער. [יב] יעדע גינג איממער געראַדע אויז; וואָהין דער וויללען צוגעהן וואָר, קאָננטען זיא געהן, אָהנע אים געהן זיך אומצודרעהען. [יג] דיא חיות שינען דעם אָנוהען נאָך, וויא גליהענדע קאָהלען, זיא פֿייער - פֿלאַממען שטרעמטע עם צווישען דען חיות, דאָ פֿייער האַטטע איינען וויזען גלאַנץ, אונד אויז דיזעם פֿייער שאַסען בליצצע: [יד] דיא חיות בעווענטען זיך שנעלל הין אונד ווידער אין דער געשטאַלט איינעם בליצצעם. [טו] איך בעטראַכטעטע דיזע חיות, אונד זיהע דאָ, עם וואָר איין אופן (ראַד) אויף דער ערדע נעבען דען פיער פֿאַרדערזייטען. [טז] דער אַנבליק דער אופנים (רעדער) אונד איהרע בעי

ב א ו ר

הנחשת המורט והזך (רד"ק). (י) היפיון, עד כאן ראה הנביא את החיות בלופן שהיו הזויות של שני נדדים נוכח פניו, ואחר כך ראה פניהם ב' עימיון וב' מהשמאל. (יב) הרוח, הרגון ללכת (רש"י) וכן תירגם יונתן דעוה. (יד) הבזק. כמו בזק (רד"ק). (טז) ומעשיהם, נראה לכאורה כיתר, וכן ומראהם בסוף הפסוק, אבל אין לחקור במראה

ר ש י

מכסות גוויותיהם: (יב) אל אשר יהיה שמה הרוח. הרגון ללכת: (יג) היא מתהלכת בין החיות. המראה הזאת מתהלכת בכל החיות: זנוגה לאש יוחר מואש שלנו: זרק. פלונד"רש זלע"ז (עיון דברים ל"ב מ"א): (יד) רגוא ושזב כמראה הבזק. פירשו רבותינו רגוא ושזב כלהבת הכבשן שיוצאה תמיד מפי הכבשן וממהרות לחזור ולכנס כך כשמוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטוי למעלה מהן כמו שפורש זענין נרתעות מפני השכינה שלמעלה מן הרקיע וממהרת להשיב את ראשן: כמראה הבזק דלאט"נעילח זלע"ז (דע ל'עטינצעלע. De l'etincelle. זל"א פונקען כמו לעיל"ז) וגוון אש שלהם כגוון אש היוצא מבין החרסין שזוקקין זהב זכור בתוכן והאש שיצאה משם לבועה בגוונין: (טו) אופן אחד בארץ. ברנפת הרקיע: לארבעת פניו של כל חיס או האופן יש לו ארבעה פנים רבותינו אמרו זה סנדלפון העמוד בארץ וראשו מגיע לבין החיות אבל לפי הענין למדנו שהאופנים ארבעה הם: (טז) כעין תרשיש. כגוון חָבֵן טובה ששמה תרשיש קריסט"ל זלע"ז: כאשר יהיה. אופן קבוע בתוך האופן שתי וערב לפי שהן הולכת לכל עבר פניהם לארבע רוחות נריך שיהיה האופן

תרגום אשכנזי

כעשׂא־פֿענהייט גליך איינעם **תרשיש**, אַללע פֿיערע האַטטען גלייכע געשטאַלט,
 איהר אַנבליק אונד איהרע כעשׂא־פֿענהייט וואָר זאָ, אַלס ווערע איין אַרפּן אין
 דעם אַנדערן געוועזען. [יז] נאָך איהרען פֿיער וויטען היין וואָנדערלעכען זיא, ווען
 זיא גינגען, אָהנע אים געהן זיך אומצודרעהען. [יח] איהרע ריקוויטען האַטטען
 איינע פֿירכטערליכע העהע, וואָרען רונד אום פֿאַללער אויגען אָן אַללען פֿיערען.
 [יט] גינגען דיא חיות, זאָ גינגען דיא אופנים נעבען איהנען, ערהובען זיך דיא
 חיות פֿאַן דער ערדע, זאָ ערהובען זיך דיא אופנים מיט. (כ) וואָהין יענע דען וויללען
 האַטטען צו געהן, האַטטען אויך דיזע דען וויללען צוגעהן, וויא דאָן דיא אופנים
 זיך אין גלייכער ריכטונג מיט יענען ערהובען; דען דאָן וועזען דער חיה רעגירטע
 אויך דיא אופנים. [כא] ווען יענע אין געהן וואָרען, זאָ וואָרען עס דיזע אייך,
 שטאַנדען יענע שטילל, זאָ שטאַנדען אויך דיזע, ערהובן זיך יענע פֿאַן דער ערדע,
 זאָ ערהובען זיך עבענפֿאַללס דיא אופנים אין גלייכער ריכטונג מיט איהנען; דען
 דאָן וועזען דער חיה רעגירטע אויך דיא אופנים. [כב] איבער דען קעפֿען דער חיה
 שטעללטע עס איינען היממעל פֿאַר, וויא אויז איינער פֿירכטערליך גראַסען אייז.
 שאַללע אָבען איהרען קעפֿען אויזגעדעהנט. [כג] אונטער דיזעם היממעל וואָרען
 איהרע געראַדע אויזגעברייטעטע פֿליגעל, איינער נעבען דעם אַנדערן; דאָן האַט-
 טען דיזע צווייא זיך צו בעדעקקען, זאָ וויא דיא אַנדערע צווייא זיך צו בעדעקקען,
 געהמליך איהרע קערפֿער. [כד] ווען זיא זיך בעוועגעטען הערטע איד דאָן גערייש
 איהרער פֿליגעל, וויא כרויען גראַסער געוועזער, וויא דאָננערן דעם אַללמעכט-
 זיגען, אונד וויא געטיממעל איינעם העערס, אונד וואָן וויא שטילל שטאַנדען,
 ליסען

ב א ו ר

זמראה הנפלאה הזאת • תרשיש, אכן טוב הזכר בחושן • (יח) ויראה להם, מאוישים
 הם לראות אותם (רש"י וד"ק) • (כ) שמה הרוח ללכת, השיעור: אל אשר היה
 הרוח החיות ללכת שמה גם רוח האופנים ללכת, כי רוח החיה באופנים • (כב) הקרח
 הגורא, פי נורא בלבנותו והירו (רש"י מלך) • (כד) המלה, שהיא המל,
 ענינו סוקת הקול

ב (ב) מדבר

מכלל יופי

כעין הכלת ושרשרתם כפלים תלמיד ואמר ומעשיהם כעין תרשיש (ד"ה כ"ה) כי הוא אמר
 שתי מלות מראיהם ומעשיהם ולדמיון מראה אמר כעין תרשיש ולדמיון מפשה כתרשיש שהם
 מקבלים מעשה ופעולה כמוהו • (יח) וגביהן, מלת וגביהן נפרדת בטעם ופירושו כמו
 שפירשנו במלת ופניהם שאינה דנקה עם הנאה אחריה • ואמר וגביהן כמו שהיו בגב כל חופן
 לא שנובה הי' להן עד שמרוב גבן היתה יראה להן • וגביהן, לשון נבחות כי כל דבר הפנים
 העליונים שלו יקרא גב וכן וגביותם לא שזה מקובץ בלשון זכרים וזה בלשון נקבות • ויראה
 להם, מרוב גובהם היתה יראה להם פי הדבר לשיהי' מופלג בכמותו יקרא נפלא ונורא וכן
 מעם נורא מארץ נוראה (ישעי' י"ח) אונבאיכותו כמי הקרח הנורא (סס כ"ח) • (כ) (כ)
 ללכת, הראוי נקמ"ן בהפסק ונשאר עם הסגול"ן וכן ויסוב שמו"ל ללכת (שמו"ל ט"ו) • (כב)
 בעין הקרח הטרדא, פירושו נורא בלבנותו והירו • (כג) לאיש, לכל אחד ואחד • (כד)
 קול שדי, ענינו תקיף כלומר חזק ותקיף וכן ויהי' שדי בלתיך (איוב כ"ג) כאד משדי יצא
 (ישעי'

הַרְשִׁישׁ וְדַמוֹת אֶחָד לְאַרְבַּעֵתָן וּמְרֵאֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה
הָאוֹפֵן בְּהוֹדֵף הָאוֹפֵן : (יז) עַל אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם בְּלִכְתָּם יִלְכוּ לֹא
יִסְבוּ בְּלִכְתָּן : (יח) וּגְבִיֵּיהֶן וּגְבִיהַ לָהֶם וַיִּרְאֶה לָהֶם וּגְבִיתָם מִלְּאֵת
עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעֵתָן : (יט) וּבְלִכְתַּת הַחַיּוֹת יִלְכוּ הָאוֹפְנִים אֶצְלָם
וּבַהֲנִישָׂא הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאוֹפְנִים : (כ) עַל אֲשֶׁר יִהְיֶה
שָׁם הָרוּחַ לְלִכְתַּת יִלְכוּ שָׁמָּה הָרוּחַ לְלִכְתַּת וְהָאוֹפְנִים יִנְשְׂאוּ לְעַמְתָּם
כִּי רוּחַ הַחַיָּה בְּאוֹפְנִים : (כא) בְּלִכְתָּם יִלְכוּ וּבְעַמְדָם יַעֲמִדוּ
וּבַהֲנִישָׂאֵם מֵעַל הָאָרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאוֹפְנִים לְעַמְתָּם כִּי רוּחַ הַחַיָּה
בְּאוֹפְנִים : (כב) וְדַמוֹת עַל רֵאשֵׁי הַחַיָּה רִקִּיעַ כְּעֵין הַקֶּרֶחַ הַנּוֹרָא
נְטוּי עַל רֵאשֵׁיהֶם מִלְמַעְלָה : (כג) וַתַּחַת הָרִקִּיעַ בְּנִפְיֵיהֶם יִשְׂרוֹת
אִשָּׁה אֶל אַחֻזְתָּהּ לְאִישׁ שְׂתִים מְכַסּוֹת לְהִנָּה וּלְאִישׁ שְׂתִים מְכַסּוֹת
לְהִנָּה אֶת גּוּיֵיהֶם : (כד) וַאֲשַׁמַּע אֶת קוֹל בְּנִפְיֵיהֶם כְּקוֹל מַיִם
רַבִּים כְּקוֹל שִׁדִּי בְּלִכְתָּם קוֹל הַמַּלְאָה כְּקוֹל מַחְנָה בְּעַמְדָם תִּרְפִּינָה

כנפיהן

ר ש י

האופן מוגבל לארבעת רוחותיו : (יז) על ארבעת דבשיהם וגו' . כשזיל מעשה
האופנים הונדך לשנותן לומר שאין האופנים מעכזין עליהם שאף הן עשויין לכך :
(יח) וגביהן . וגב יש להם : וגובה להם ויראה להם . מחויימים הם לראות
אוחס ויש פותחין יראה להם כמורח עומדים : וגבותם . חילורשור ציליש כלע"ז
(ע"ט לע"ר סורסילי"ע Et leur fourcille. כל"א חונד חירע חירגען צרוינגען,
וכן לועז הרב ויקרא כל"א כ' וצנכורות מ"ג ע"א) . מלאות עינים סביב . לראות
לכל רוח שהרי לא יסנו בלכתם : (יט) מעל הארץ . מעל רגפת הרקיע וכן
תרגם יונתן מלבע לרום שמיא כלומר בהנשחם מלמטה למעלה : (כ) הרוח
הרנן של הקצ"ה : שמה הרוח ללכת . חין צריך לומר להם לצד זה לכו שרוחו
של הקדוש צ"ה נחיות ורוח החיים באופנים : (כב) בלכתם . החיות : ילכו .
האופנים : (כג) הקרח הנורא . תרגם יונתן גליד חסין גליה"ה פור"ט כלע"ז
(געל"ע פאר"ט Gelle fort. כל"א שטארק אית) : (כג) ישרות מכוונות :
(כד) כקול מים רבים . יכול קול נמוך תלמוד לומר כקול שדי כקול המפורש
בכתובים קול ה' צבא קול ה' שובר ארזים : קול המ' לה כקול מחנה . קל מלוליהן
דמוזן ומזרכן קדם . רזוניהון כקל משריו' מלחכי מרווא : צעמדם תרפינס
כנפיהם . מלהשמיע קול ויונתן תרגם כמקומהון משחקן גפיהון מן קדם דבורא
של מקום היוצא ממעל לראשן להשמיע לנבואים שליחתו כמו שמיסוסולך

יהזקאל א

בנפיהן : (כה) ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם בעמדם
 תרפנה כנפיהן : (כו) וממעל לרקיע אשר על ראשם במראה
 אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות במראה אדם עליו
 מלמעלה (כו) וארא בעין השמל במראה אש בית לה סביב
 במראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה ראיתי במראה אש
 ונגה לו סביב : (כה) במראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם
 כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד יהוה ואראה ואפל
 על פני ואשמע קול מדבר :

ב («) ויאמר אלי בן אדם עמד על רגליך ואדבר אותך : (ב)
 ותבא בירוח כאשר דבר אלי ותעמדני על רגלי ואשמע את
 מדבר אלי : (ג) ויאמר אלי בן אדם שולח אני אותך אל בני
 ישראל אל גוים המורדים אשר מדרו בי המה ואבותם פשעו בי
 עד עצם היום הזה : (ד) והבנים קשי פנים וחוקי לב אני שולח
 אותך

ר ש י

ויהי קול וגו' ומדרש אגדה צעמדם מלקלם בשביל ישראל שיקלסו תחילה : (כה)
 ויהי קול מעל לרקיע • ת' וצומן דסוס רעוא קדמוסי לחשמעא דבורא לעבדוסי
 נביא סוס קלא משתמע מעילוי רקיע דעל ראשיהון : תרפינס כנפיהם • מאימת
 הדבור : (כו) וארח כעין השמל • לא ניתן רשות להסתבון במקרא זה : בית
 לה • מלפנים לה כמראה חס : (כה) ואפול על פני • ואישתטחית : ואשמע
 קול מדבר • ומה דבר :

ב (א) ויאמר אלי בן אדם וגו' • בן אדם קורא ליהזקאל מתוך שרואה
 המרכבה הולך בין עלייה ומסתמש בה כמלאכים לומר אין כאן ילוד אשה אלא זה
 כ"ן הטע"ס חי"ס ח"ד לר' והנח"ס ולי נראה שלא קראו בן אדם אלא בשביל שלא
 תהא דעתו רחבה עליו מתוך שהיה גם לבו במראה המרכבה ובמלאכת עליונים
 סח"א : (ב) את מדבר אלי • את המתדבר עמיו וכבוד הוא לכתוב מדבר כלפי
 מעלה שהאומר מדבר (בשבת) נשמע כאדם המדבר לחבירו פונה אליו פנים
 אל פנים • והאומר מדבר (כמ"ס חירק) משמעו שהשכינה מדבר בפני עלמו
 ככבודו ושלוחו ישמעו פורפאלין צלע"ז (ר"ל פער פארלען) Faire parler.
 צל"א חונטער רעדונג מאכען) • (ג) אל גוים המורדים • שני שבטים קרויין
 שני גוים • (ד) והבנים • לפי שאמר אבותם פשעו בי ואלו בנייהם קשי פנים :
 (ה) והמה

תרגום אישכנזי

ו

ליסעו זיא דיא פליגעל זינקען * [כה] עם וואר אויך איין גערייש איבער דעם הימל
פעל איבר איהרען קעפפען, וואן זיא שטילל שטאנדען, אונד איהרע פליגעל זינקען
ליסען. [כו] איבער דען היממעל איבער איהרען קעפפען שטעללטע עם איינען
טהראן פאר אויז זאפירשטיין. איבער דיזעם טראנע איינע מענשען. געשטאלט.
[כז] פערנער זאך איך דיא געשטאלט איינעם חשמל'ס מיט איינעם פייער-
פארבענען בעהעלטנים פאן דען לענדען אויפווערטס אומגעבען, אונד פאן דען לענ-
דען אכווערטס זאך איך איינע פייערפארבע מיט איינעם וויזען גלאנץ רונד אומהער.
[כח] וויא דער אנבליק דעם רעגענבאגענס אן איינעם רעגניגטען טאנע, זא וואר
דער אנבליק דעם וויזען גלאנצעם רונד אומהער. דאן בילד דער העררליכקייט
גאטטעם. איך זאך עם, פיל אויף מיין אנגעזיכט, אונד הערטע איינע רעדענדע
שטיממע.

ב [א] עם שפראך צו מיר: מענשען וואהן, שטעה אויף, דאס איך מיט דיר
רעדע. [ב] איך בעקאם מוסה, אלס עם מיר אנשפראך, ריכטעטע מיר
אויף, אונד הערטע ראז מיט מיר רעדענדע * [ג] מענשען וואהן, שפראך'ס צו מיר,
איך שיקע דיר אן דיא קינדער ישראל'ס, אן יענעם ווידערשפענוטיגע פאלק, דאן
זיך ווידער מיר אויפגעלעהנט, דאן זאממט איהרען פארפארען זיך אימסער ווידער
עמפערט מיר

ב א ו ר

ב (ב) מדבר, כמו מתדבר. (ד) והבנים, לפי שאמר אבותם פשעו ביואלו בניהם
קשי פנים (ה') קשי פנים, חסיפי אפינן כן תרגם יונתן. (ה) כי בית מרי,
בדלוי

מכלל יופי

(ישעי' י"ג). או פירוש על השם יתברך שנקרא שדי וכן אמר במראה השלישית [קול] שדי
בדברו (יחזקאל ט') כשדבר בזה סיני שנאמר ברוך גדול (דברים ה') וענינו תקיף ומכח
כענין אודד והיו' ד בשבו תמורת אות הכפל. ולדעת הר"ק שם תאר ראוי בתשלומי שדי
בפלא מוכיח אדם אחרי (אשלי כ"ח). המלה, בלא וי' שרשו המלוענינו כמו מלה (תהלות
קל"ט). ויש מפרשים כי הה"א נוספת ושרשו מלל כמו מלה. וכן דעת התרגום שאמר קל
מלוי'הו' תרגום וידבר ומליל. תרפינה, סיעל יזא ענין רפיון. בית לה, מצפנים לה.
ב (א) ויאמר אלי בן אדם, יש אומרים שנקרא יחזקאל בן אדם כדי שלא יתגאה
ויחשוב ענינו כאחד המלאכים לפי שראה המראה הגדולה הזאת. ורד"ק אמר לפי
שראה פני אדם במרכבה הודיעו כי ישר וטוב הוא בעיניו והוא בן אדם לא בן אריה ולא בן שור
ולא בן נמר על הדרך הנרמז באותם הפנים. ויש אומרים שנקרא בן אדם לפי שראה המרכבה
וצלה למעלת מלאכי מרום כלאו אמר אין כאן ילוד אשה לא זה. והרד"א כתב בעבור שגלה
יחזקאל מהארץ הקדושה נקרא בן אדם רובה לומר בן אדם הראשון שזוהו גורש מגן עדן כן
יחזקאל גורש מירושלים ומבית ה' שהי' עם כהן. ל"ט) ואדבר אותך, כמו אתך בדגש שענינו
עמך. (ב) מדבר, מצנין התפעל ומשפטו מתדבר. (ג) אל נויס המורדים, הם
ישראל ואף על פי שהם גוי אחד קראם גויים לחלוק השבטים והמשפחות וכן עמים הר יקראו
(דברים ל"ג) אחריך בנימין בעממך (שוכטים ה'). (ד) קשי פנים, ת"י חסיפי
אפינן וכן גוי עו פנים (דברים כ"ח) מי שאין לו נשת פניו עינים וקשים והפכו מי שיש לו נשת רבו
פניו ויתחדמו כשוכיחו אדם. (ה) והמה אם ישמעו ואם יתלבו, הטעם אם ישמעו
או אם יתלבו מלשמוע כי בית מרי המה אף על פי כן חסיפולק אותך אליהם כדי שידעו כי
כניס

תרגום אשכנזי

עמפערט, ביו אויף דיווען טאג. [ד] אן דיווע אבקעממלינגע, פֿרעכען אונגעוויכט
 אונד הארטען הערצענס שיקע איך דיק, זאג איהנען, זא שפריכט דער הערר,
 דער עוויגע: [ה] זיא מעגען אויפֿמערקען אָדער ניכט, (דען עס איזט איין ווידער
 שפענוטיג הויז,) זא זאָלען זיא ערפֿאָרען, דאָס איין פֿראָפֿעט אונטער איהנען
 וואָר. [ו] אונד דוא, אָ מענשעןזאָהן! זיא אָהנע פֿורכט פֿאַר איהנען, שייע
 ניכט איהרע דראָהונגען, אונד פֿיהלזט דוא אויך איהרע שטאַכעלן אונד דאָרנען,
 אונד וועהנט אויף שקאַרפֿיאָנען צו זייען; זאָ שייע דאָך איהרע וואָרטע ניכט, לאָס
 דיר פֿאַר איהנען פֿאַר ניכט באַנגע זיין, דען עס איזט איין ווידערשפענוטיגעס הויז.
 [ז] דוא זאָללזט איהנען מיינע וואָרטע קונד מאַכען, זיא מעגען געהאָרען אָדער
 ניכט, דען זיא זינד ווידערשפענוטיג. [ח] דוא אַכער, אָ מענשעןזאָהן, הערע
 וואָ, איך מיט דיר רעדע, זיא דוא ניכט אינגעהאָרזאָס וזיא דיוועס אונגעהאָרזאָמע
 הויז, אונד אים, וואָ איך דיר געבע. [ט] איך זאָה הויז, אונד זיהע! איינע
 האַנד זאָה מיר הינגעדייכט, דיזא איינע ביכערדאָרלע הילט. [י] מאָן
 ברייטעטע דיועלבע פֿאַר מיר אויז, אונד זיא וואָר פֿאַן איינען אונד אויזען בעשרי
 בען, בעשריבען מיט קלאָנגען, יאָממער אונד וועה.
ג [א] עס שפראַך צו מיר: מענשען זאָהן, אים, וואָ דוא פֿינדעוט, אים דיז
 זע ביכערדאָללע, זאָדאָן געה, אונד רעדע מיט דען קינדערן ישראל'ס. [ב] איך
 עפֿעטע

ב א ו ר

בואדאי יחדלו ואף על פי כן עשה את שלך. (ו) סרבים וסלונים, מין קוצים (רש"י).
 ואל עקרבום, כמו על. עקרבום אתה יושב, העם אשר אתה מוכיח יסאך ויקביטוך
 כאלו אתה יושב על עקרבים ועוקבין אותך מכל נדריך (הכ"ל). כי בית טרי, ואסכך ה'
 שאסס, ומה לך לירוש מפניהם. (י) והגה, דבור ופסוק בקול יללה. והי, לשון
 מספד.

ג (ג) בטנך

מכלל יופי

כזיא היה בתוכ' ומוכיח אס ישמעו אליו. וי' תואינון אס יקבלון אולפן ואס יתמנעון מלמחטי
 ולדעתו הוא בתמיה כלומר שלא ישמעו אליו ולא יחדלו מעשות רע כי בית מרי המה. (ו) כי
 סרבים, מואכני וממרי' תרגו' וימאן (ראשית ל"ט) וסריב ותרגו' עם מרי (ישעי' ג') סרבן
 והוא תאר נשקל חרשי' גנבי'. וסלונים, נפת"ס וענינו כמו קץ וכן סילין ממאיר (עובדיה
 א') קץ. אוחך. כמו אתך. ואל עקרבום, כמו עם עקרבי' (יחזקא כ"ח) והוא מין
 ממיכי הקוצני' איג' לנציר בלע"ז או הוא מענין עקרב והוא השרן הנזכר בתורה באומרו נחש
 שרף ועקרב (דברי' ח') וכן דעת זוכתן. אל תחת, כמי ה"א באו בקמ"ן כמו ויקר (במדבר
 כ"ד). הגל, והכפול' נפת"ס כמו ימד ידל (ישעי' מ"ו) ובא זה בזקף קמץ והס שנים
 זקפין קמץן דיהושע ח' ודין. (ו) כי מרי המה, פירושו בית מרי המה כמו
 ואני תפלה (תהלות ק"ט) שפירושו איש תפלה. (ח) מרי כביח המרי, הראשון תאר במשק'
 פתי (סס י"ט) והשני סס. או יהי' ג"כ הראשון סס ויהי' תמר והנכון בו אל תהי' אים מרי
 וכן ואני תפלה ואני איש תפלה. מרי, שלא נהפסק בשאו ובהפסק בסגול ונא בערחא כמו
 בהפסק לפי שהטרחא יש לו העמדה ומפני זה ינא פעמי' נדרך ההפסק. פצה פיד, ענין
 פתיחה וכן פתיחי פי (ספטי' י"א). (ט) יד, נא בלשון נקפה ברוב ופעמי' לשון זכר
 וכן יכתוב ידולה' (ישעי' מ"ד). שלוחה, ענין הסוטה. (י) פנים ואמור, מה

שכננד

עסנז דיין יי"ט

יחזקאל ב ג

אֹתָהּ אֵלֵיהֶם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה : (ה) וְהֵמָּה
אִם יִשְׁמְעוּ וְאִם יִחְדְּלוּ כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה וַיִּדְעוּ כִּי נָבִיא הָיָה
בְּחֹכְמָם : (ו) וְאָתָּה בֶּן אָדָם אַל תִּירָא מֵהֶם וּמִדְבָרֵיהֶם
אַל תִּירָא כִּי סָרְבִים וּסְלוּנִים אֹתָךְ וְאֵל עֲקֻרְבַיִם אָתָּה
יֹשֵׁב מִדְבָרֵיהֶם אַל תִּירָא וּמִפְנֵיהֶם אַל תַּחַת כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה :
(ז) וְדִבַּרְתָּ אֶת דְּבָרֵי אֵלֵיהֶם אִם יִשְׁמְעוּ וְאִם יִחְדְּלוּ כִּי מְרִי הֵמָּה :
(ח) וְאָתָּה בֶּן אָדָם שִׁמַּע אֶת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְדַבֵּר אֵלַיְךָ אַל תִּהְיֶה מְרִי
כְּבֵית הַמְּרִי פִּיךָ וְאָכַל אֶת אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן אֵלַיְךָ : (ט) וְאַרְאֶה
וְהִנֵּה יָד שְׁלוּחָה אֵלַי וְהִנֵּה בּוֹ מַגִּלַּת סֵפֶר : (י) וַיִּפְרֹשׂ אֹתָהּ לִפְנֵי
וְהָיָה בְּתוֹכָהּ פָּנִים וְאַחֲוֹר וּכְתוּב אֵלַי קִינִים וְהִגָּה וְהָיָה :

ג (א) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם אָתָּה אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶכּוּד אֶכּוּל אֶת הַמַּגִּלָּה
הַזֹּאת וְלֹךְ דַּבֵּר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל : (ב) וְאַפְתַּח אֶת פִּי וַיֹּאכְלֵנִי

את

ר ש י

(ה) והמה שמא ישמעו שמא יחדלו מלשמע • כי בית מרי הם • אנשי קנחורין
אלא שאני חפץ שידעו לעת פורענות כי נביא היה בתוכם שהוכיחם ולא שמעו •
(ו) סרבים • לשון מרדות כלומר סרבינים ודונש פתר אותו לשון קונים ועשרים
שמות להם • סלונים לשון קונים וכן סלון ממחיר וקון מכאוב (לקמן כ"ה) •
ואל עקרבאים אתה יושב • העם אשר אתה מוכיח ילאוך ויקטינוך כאלו אתה יושב
על עקרבאים ועוקצין אותך מכל צדדיך • עקרבאים אגלינטיי"רש בלע"ז (עגלאג
טור"ש Eglantiers בל"ח ווילדער ראזענשטאק , כמו מ"ח י"ב י"ד) • ל"א
עקרבאים ממש • וכן תרגם יונתן ובגו עמה דעובדיהוין דמן לעקרבין את יתיב •
(ח) אל תהי מרי • מליך בשליחותי : פנה • פתח וכן פלו עלינו פיהם (חיפה
ג') : פנה פיך ואכול • משל הוא הטם הזך ושמע ויערב לך כאלו אתה אוכל
מאכל לרעבון : את אשר אני נותן אליך • מה היא הנתינה היא מגילת הספר •
(ט) והנה וגו' • יש דברים משמשין לשון זכר ולשון נקבה כמו השמש ינה על
הארץ (בראשית י"ט) וזרחה לכס ירחי שמי שמש וגו' (מלכים ג') אל המחנה
האחת והכחו (ראשית ל"ג) : (י) פנים ואחור • מה דכוס מן שריוח ומה
דעתיד למהוי בסופא : קינים • פורענותם של נדיקים בעולם הזה : והגהי
מתן שכתן שירננו עליו לעתיד לבא : והי • נהי של רשעים לעולם הבא :

(ג) ואוכלה

מכלל יופי

שכנגד פני האדם שכותני בו נקרא פנים והסכו אסור • ובתוב אליה , כמו עליה • והנה •
דבור ונפטיף בקול יללה • והי , לשון מספד •

יהוקאל ג

את המגלה הזאת : (ג) ויאמר אלי בן אדם במגלה תאכל ומעוף
תמלא את המגלה הזאת אשר אני נתן אליך יאכלה ותהי כפי
כדבש למחוק : (ד) ויאמר אלי בן אדם לך בא אל בית ישראל
ודברת בדברי אליהם : (ה) כי לא אל עם עמקי שפה וכבדי לשון
אתה שלוח אל בית ישראל : (ו) לא אל עמים רבים עמקי שפה
וכבדי לשון אשר לא תשמע דבריהם אם לא אליהם שלחתיך
המה ישמעו אליך : (ז) ובית ישראל לא יאבו לשמע אליך כי
אינם אבים לשמע אלי כי כל בית ישראל חזקי מצחוקשי לב המה :
(ח) הנה נתתי את פניך חזקים לעמת פניהם ואת מצחך חזק לעמת
מצחם : (ט) כשמיר חזק מצר נתתי מצחך לא תירא אותם ולא
תחת מפניהם כי בית מרי המה : (י) ויאמר אלי בן אדם את כל
דברי אשר אדבר אליך קח בלבך ובאזניך שמע : (יא) ולך בא
אל הגולה אל בני עמך ודברת אליהם כה אמר אדני יהוה אם
ישמעו ואם יחדלו : (יב) ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש
גדול ברקב בכוד יהוה ממקומו : (יג) יקול פנפי החיות משיקות
אשה אל אחותה וקול האופנים לעמתם וקול רעש גדול : (יד)

רוח

ג (ג) ואוכלה ותסי צפי וגו' וקיבלתה וסו פחגמהא צפומי כדבש חלי :
(ה) עמקי שפה : שיהא להם לשון עמוק שאיך מכיר זו : אל בית ישראל
כי אל בית ישראל אני שולחך אשר לשונם כלשונך . (ו) חס לא אליהם שנתחך
וגו' לשון שזועה הוא חס חליהם שלחתיך הי חני חס לא המה ישמעו אליך
ומקרה מסודם הוא : (ט) שמור : מין תולעת הוא שמרחין חותו על החצן והיא
קצקעת כנגדו : (יח) כה אמר יי חלבים : הנבואה הזאת לאומרה חלבים
חס ישמעו הו יחדלו אתה חומר חותה חליהם : (יג) ותשאני רוח : לחסר
שמור דבריו נה על הרוח לשאתו אל המקום אשר בני הגולה הם : (יג) משיקות
לשון נשיקה משיקות זו אל זו ושיר נשמע צסקשתן כמו שאמור למעלה
והשמע את קול כנפיהם : (יד)

מכלל יופי

ג (ג) בטנך תאכל / דרך משל של יקיא מתוך פיו לא יאכל בטנו . את המגלה
כירשו מן וכן הם יפארת העיר (ראשית מ"ד) כמו שן העיר . למחוק , כמו מחוק
וכנע"ד

תרגום אשכנזי

ה

עלנעטע דען מונד, אינד עס גאב מיר דינע ביכער ראללע צו עסען, [ג] מיט דען
 ווארטען: מענשען וואהן, נעהרע דיינען בויך, אונד פיללע דינע אינגען היידע מיט
 דינע ביכער ראללע, דיא איך דיר אינגעבע; איך אס זיא, אונד זיא וואר אין
 מיינעם מונדע זא זיס וויא האניג. [ד] עס פוהר פארט: געהע מענשען וואהן, הן
 צודעם הויזע ישראל'ס, אונד טראגע איהנען מיינע ווארטע פארט. [ה] דוא ווירט
 ניכט עטוואן צו איינעם פאלקע פאן אונפער שטענדליכער שפראכע, אדער שוועהר
 צו פערשטעהענדער מונדארט געזאנדט, זאנדערן צום הויזע ישראל. [ו] אויך
 ניכט צו צאחלרייכען נאציאנען פאן אונפער שטענדליכער שפראכע, אדער שוועהר
 צו פערשטעהענדער מונדארט, דערען ווארטע דוא ניכט פערשטעהוט. — וואהר
 לויך, מעכטע איך דייך צו איהנען זענדען, זיא ווערדען דיר געהארבען. [ז] אבער
 דאן הויז ישראל ווירד דיר קיין געהער געבען, ווייל זיא מיר קיינעם געבען וואללען;
 דען אללע פאם הויזע ישראל זינד פערעכער שטירנע אונד פערשטאקטעס הערצענס.
 [ח] אבער זיהע, איך לאזע דיין אנגעזיכט פדעך זיין געגען דאן אוהרע, דינע
 שטירנע שטעהלערן געגען דיא איהרע. [ט] זא וויא שמיך, פענטער אלס קין,
 לאס איך דינע שטירנע ווערדען, פירכטע זיא אלוף ניכט, לאס דיר ניכט באנגע
 זיין פאר איהנען; עס איזט איין ווידער שפענוטיגעס פאלק. [י] עס שפראך פער
 נען פערעכע, הערע זיא גענויא, [יא] אונד געהויבן צו געזאגן גענויא פארט
 זיך בעפוינדענדען לאנדסליידען, פערדיגע אונד זאגע איהנען, וואן דער הגר, ד
 דער עוויגע דיר אויפטרגנט, זיא מעגען געהארבען אדער ניכט. [יב] נון האב
 מיך איין ווינד עמפאר, אונד איך פערנאהם הינטעב מיר איין געמענע, וויא איינעם
 גראסען ערדבענס, דאן ריף: געלאבט זיא דיא מאיעזטעט דעם עוויגען אויזיע.
 דעם שטאנדפאקטע. [יג] אויך דאן גערנוש פאן דען פליגעלן דער חיות, וויא זיא
 איינער אן דען אנדערן שלוגען, אונד דאן דאן זעלן דער אופנים אין גלייכער ריב.
 טונג, וויא אויך איינגעוואלטיגעס ראללען דעם דאנגערס, [יד] דער ווינד, דער

מך

באזר

ג (ג) בטנך האכל, כלומר שלא יקחוק נסיו להקיא אותה אחר כך, אלא יבלעה
 שתזא נכטנו. (ד) בדברי, כלשון אשר אני דובר אליך. (ה) עמקי שפה,
 על נד השאלה ענין עמק דבר קשי הלכנה, (ו) וכלקחה השאלה הזאת מעמק היסוד, לפי
 טעם הדבר נקרא גם כן יסוד) ועל נד השאלה יותר רחוקה מתואר פה שפת זרה כלשון
 עמק. וכברי לשון, שנעוץ הפ כנדי לשון, כלומר שלא תזכר. (ז) עמים רבים,
 טעם רבים לפי שאינו מן המנוע עס רב לא ידבר בשפת ולשון זכות. אם לא, אמת
 הדבר, והפעלים הם מננין התנאי והספק (קאניונקטיבא), כלומר אם יהיה הדבר
 שאחלק עליהם אין ספק שישמעו אליך. (ח) כשמיר, צמלת שמיר יש לעות זכות,
 ולפי שהדבר בספק הנחתיו בלי תרגום. ולדעת רש"י ורד"ק נקרא כן הנדול החוק
 (שטאהל). ולדעת אחרים האנן הטוב (דעמאנט) כי בית מתי, הטעם כדלעיל.
 (י) ממקומו, כפי מעלתו וענס חלקו צמתיחות (דמג"ס). ויוכתן תרגם מאתר בית
 שכנתיה, ורשו לתרגם: (פאן דעם ערהאבנען ארט דער געטליכען אללגענווארט) .
 (יג) משיקות

הרגום אשכנזי

מיד עמפאר געהאבען האטטע , פיהרטע מיד פארט , איך פאלגטע פערדראונען
 אונד אונמוטהיג , דיא קראפט דעם עוויגען ווירקטע שטארק אויף מיד [טו] איך
 קאם נאך תל אביב , צו דען דארט אים פלוזע כבר אין דער געפאנגענשאפט
 לעבענדען , זעצטע מיד דא נידער , וואו זיא זאמען , אונד בראכטע זיבען טאגע
 גאנץ פערשטעהרט בייא איהנען צו . [טז] נאך פערלויף דער זיבען טאגע ווארד
 מיר דאן ווארט דעם עוויגען , וויא פאלגט : [יז] מענשען וואהן , איך האכע דיך
 צום וועלטער איבער דאן הויז ישראל בעשטעללט , דוא זאללוט יעדען אויפטראג
 אויז מיינעם מונדע פערנעהמען , אונד זיא ערמאהנען אין מיינען נאמע . [יח]
 פערארטהיילע איך דען בעזען צום טארע , אונד דוא ווארנט איהן ניכט , זאזט
 זיכטס , דען בעזען פאן זיינעם לאזטעהאפטען וואנדעל אכצוברינגען , דאס ער
 לעבען בלייבע , זא שטירבט דער רוכלאזע אין זיינעם לאזטער , אונד פאן דיר פאר-
 דע איך זיין בלוט . [יט] ערמאהנט דוא אבער דען בעזען , אונד ער וויכט פאן
 זיינעם לאזטעהאפטען אונד רוכלאזען וואנדעל ניכט ; זא שטירבט ער פרויליך אין
 זיינעם לאזטער , דוא אבער האזט דינע זעלע גערעטטעט . [כ] וויכט אין
 פראמטער פאן ויינער פערעממיגקייט , טוהט אונרעכט , איך לעג' איהם אנטשאם
 אין דען וועג , וועלכעם זיינעם לעבען דראהט : ווען דוא איהן ניכט ווארנט , זא
 שטירבט ער אין ויינער זינדע , דאן גוטע , דאן ער געטהאן , קעממט ניכט אין אנס
 שלאג , אבער פאן דיר פארר' איך זיין בלוט . [כא] ווארנט , אונד דען דראממען פאן
 פעהלערן אכנעהאלטען , דאס ער ניכט געזינט
 דיגט ; זא בלייבט ער לעבען , ווייל ער זיך ווארנען לויט , אונד אויך דוא האזט
 דינע זעלע גערעטטעט . [כב] היר קאם מיר ווידער דיא ווירקונג פאן דער האנד
 דעם עוויגען , עם שפראך צו מיר : אויף , געה הינזיט אינס טהאל , דארט ווילל
 איך מיט דיר שפרעכען . [כג] איך מאכטע מיד אויף , גינג הינוואן דאן טהאל ,
 אונד זיה , דא שטאנד דיא העררליכקייט דעם עוויגען , גלויך יענער העררליכען
 ערשיינונג , דיא איך אים פלוזע כבר זאה , איך פיל אויף מיין אנגעזיכט . [כד]
 אלס איך מיד ווידער ערהאלט אונד אויפגעריכטעט האטטע , שפראך עם צו מיר -
 אונד

באור

(יג) בשיקוח , כלומר מגיעות כאלו נוסקות זו לזו כמו שאומר חזקוני חסד אל חסותה .
 וינתן תרגום נקטן סוף לחדא כלומר דוסקות זו לשו' (יד) מר , נמר נפסוכן נחמת רוחו
 להיות מוכרח לדנה אל בית מרי . (טו) תל אביב , לתל אביב , שם מקום (רש"י) .
 משמים , לשון שמים וסורבן , ובדרך משל ושאלה על רוח אדם אם יפעל בו דבר המכאיב
 אותו , ויעשה רוחו נכאה , וכן ותשבתמר ושוממה (שמואל ב' י"ג ב') . (יז) צופה ,
 ענין הבטה כמו הכוונה שמהיר את העם בבא עליהם האויב . (כ) מכשול , ענינו נגיפת
 פהגל במה יפגע בו והמכשול פה הוא שימות בחטאו (רד"ק) . (כא) פתח בדעת רבותינו
 ז"ל , כשאלם עושה דבריו בהכנע , ומראה עצמו כדדיק ה' טותן ענינה מסורסמת לפניו כדי
 לגלות מעשיו וכדי שלא יתרחקו אס יביא רעה עליו . (כב) הוהרתו צדיק . הכניו קודם
 השם וכן רבים . (כג) שם , בתל אביב זוכר . (כד) הסגר וגו' , לראותם שאינם
 דאין לתוספה (רש"י) . (כה) נתנו עלך עבותים וגו' , על דרך משל , כלומר יעכט
 אמתו

יחזקאל ג

ט

ורוח נשאתני ותקחני ואלך מר בחמת רוחי ויד יהוה עלי חזקה :
 (טו) ואבוא אל הגולה תל אביב היושבים אל נהר כפר ואשר
 ואשב ק'המה יושבים שם ואשב שם שבעת ימים משמים בתוכם : (טו)
 ויהי מקצה שבעת ימים * ויהי דבר יהוה אלי לאמר : (יז) בן
 אדם צפה נתהיה לבית ישראל ושמעתה מפי דבר והזהרת אותם
 ממני : (יח) באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו ולא דברת
 להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחייתו הוא רשע בעונו ימות ודמו
 מידך אבקש : (יט) ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו
 וכדרכו הרשעה הוא בעונו ימות ואתה את נפשה הצלת : (כ)
 ובשוב צדיק מצדקו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו הוא ימות כי
 לא הזהרתו בחטאתו ימות ולא תזכרן צדקתו צדקתו ק' אשר
 עשה ודמו מידך אבקש : (כא) ואתה כי הזהרתו צדיק לבלתי
 חטא צדיק והוא לא חטא חיו יחיה כי נזהר ואתה את נפשה
 הצלת : (כב) ותהי עלי שם יד יהוה ויאמר אלי קום צא אל הבקעה
 ושם אדבר אותך : (כג) ואקום ואצא אל הבקעה והנה
 שם כבוד יי עמד בכבוד אשר ראיתי על נהר כפר ואפל על
 פני : (כד) ותבא בי רוח ותעמידני על רגלי וידבר אותי ויאמר

אלי

ר ש י

ואלך מר • שהיה קשה צעיני לקנתר את בני עמי : וידה' עלי חזקה • חכפו
 וכחו להוליכני על כרחי : (טו) תל חזיב • לחל חזיו • שם מקום :
 משמים • משתומם אדם משותק ונלדצר : (יז) נופה נתתיך • למה חמה
 שותק הלא כנופה שמעמידים על המגדלים לראות אם יצואו גיוסות לעיר יתקע
 צשופר להזכיר את העם שיכנסו ויתחזקו כן נתתיך להזכירם להשמר מן
 הפורענות שלא חזיאו עליהם : (ך) ונתתי מכשול לפניו • כשהוא עושה דבריו
 בהלצע ומראה עמו וכנדיק חני נותן עזירה מפורסמת לפניו כדי לגלות מעשיו
 וכשאביא רעה עליו לא יסרסרו אחרי : ולא תזכרנה מדקותיו • פירשו רעותינו
 בתוהו על הראשונות שעשה : (כג) והנה שם כבוד ה' עומד • הקדים על ידו
 לילך שם מדת ענוה יתירה מה שאין דרך צער ודס לעשות כן התלמיד ממתין לרצ
 וכאן הרצ ממתין לתלמיד : (כד) הסגר בתוך צימך • להראותם שאינם ראויין

לחזקה א ב א

יחזקאל ג ד

אלי בא הפגור בתוך ביהמ: (כה) ואתה בן אדם הנה נתנו עליך
 עבותים ואסרוך בהם ולא תצא בתוכם: (כו) ולשונך אדביק
 אל חפך ונאלמת ולא תהיה להם לאיש מוכיח פי בית מרי המה:
 (כו) ובדברי אותך אפתח את פיך ואמרת אליהם כה אמר אדני
 יהוה השמע ישמע והחדל יחדל פי בית מרי המה:

ד (א) ואתה בן אדם קח לך לבנה ונתה אותה לפניך וחקות
 עליה עיר את ירושלים: (ב) ונתתה עליה מצור ובנית עליה דיק
 ושפכת עליה סללה ונתתה עליה מחנות ושם עליה כרים סביב:
 (ג) ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בינה ובין
 העיר והכינתה את פניה אליה והיתה במצור וצרת עליה אותה היא
 לבית ישראל: (ד) ואתה שכב על צדך השמאלי ושמת את עון
 בית ישראל עליו מספר הימים אשר תשכב עליו השא את עונם:
 (ה) ואני

ר ש י

לחונתה: (כה) הנה נתנו עליך עבותים. הוי חסור צניחך כאלו נחסרת
 בעבותים וכן תרגם יונתן הא גזרות פתגמי עליך כאיסור גילדין וגו': (כו)
 וצדברי אותך. כשחפסון לדבר אתך חשלתך אליהם: ואמרת אליהם כה אמר
 ה' אליהם. את כל דברי שליחותי: השומע ישמע. אין זה מן השליחות חלל
 הרוח הקודש אמר לנביא אתה חמור אליהם שליחתי והם השומע ישמע והחדל
 יחדל כי ידעתו כי לא כלם ישמעו כי בית מרי המה:

ד (א) לבנה. טויל"ה בלע"ז (טויל"ה Tuile. בל"א ציגלשטיין, וכן ראשית
 י"א ג', שמות ה' ז') ויש מהם שהם גדולות: (ב) דייק. מגוני"ל
 בלע"ז (ברש"י כ"י אשר צידי הגרסא מאנגוני"ן, והיא מלה נוספת בלשון, מנ
 גאנ"א Manngonaeu. בל"א חין שטיינשליידער) שמשליכין בו אבנים לעיר:
 סוללה. שופך עפר וסוללה וכושבו במקלות ועושה תל גבוה לעמוד עליו ולראות
 בתוך העיר ולירות בחצים סוללה באסטיו"ן בלע"ז Bastion. בל"א באלווערק,
 באטעריען): ושם עליה כרים. תרגם יונתן איפרוריון והם כפרים שעושי'
 חיילותיו ויושבים באהלים לרוחות העיר שלא יהא חדס יונא ובחופירש כרים
 שרים ממונים על הצבא זה שומר לרוח זו וזה לרוח זה: (ג) קיר ברזל. דוגמת
 גחומת העיר המפסקת בין הצבא ובין העיר: אות היא. שכך תצא ירושלים
 במצור: (ד) על צדך השמאלי. לסבול צער ויסורין מניין ימים כמנין שנים
 אשר הניקתני רוחי על שהכעיסו לפני ותכפר על עונם אחרי אשר קשה בעיניך
 הפורענות

תרגום אשכנזי

7

אונד זאגטע: געה הין, פֿערשליס דיק אין דיינעם הויזע. [כה] זיה מענשען זאָהן! זיה האַכען דיר פֿעזעלן אַנגעלענט, אונד בינדען דיק דאַמיט, דאַס דוא אונטער איהנען ניכט וואַנדעלן זאָללזט. [כג] זאָ ווילל איך דען דיינע צונגע און דיינען גוימען אַנקלעבען לאַזען, דאַס דוא וויא שטום ווערדעזט, אונד קיינען בום פֿרעדיגער איהנען אַכגעכעזט, דען עס איזט איין אונגעהאָרזאַמעס הויז. [כו] דאָך ווען איך דיר ווידער איינען אפֿטראַג געבע, זאָ עפֿנע איך דיינען מונד ווידער, דאַן זאָללזט דוא איהנען זאָנען: זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: ווער הערען ווילל, הערע, ווער ניכט ווילל, דער לאַזע עס! דען עס איזט איין ווידערשפּענע זמיגעס הויז.

ד [א] דוא מענשען זאָהן, נים דיר איינען ציגעל, לעגע איהן פֿאַר דיק הין, אונד צייכע דרויף דיא שטאַרט ירושלים. [ב] שטעללע איינע בעלאַגערונג פֿאַר ווידער זיא, ענטווייף באַללוערקע, לאַס ערדוועללע אויפֿגעשיטטעט, מיט לאַגערן זיא אומגעבען, אונד שטורמבעקקע אומהער געריכטעט זיין. [ג] נים פֿערנער איינע אייזערנע פּלאַטטע, שטעללע זיא זאָ, דאַס זיא איינע אייזערנע טויער צווישען דיר אונד דער שטאַרט פֿאַרשטעללע, אונד ריכטע דייך אַנגעזיכט געגען זיא, אַלס ווערע זיא אין בעלאַגערונגס שטאַנד, אונד דוא זיא בעלאַגערטעט, עס זאָלל איין זימבאַל זיין פֿיר דאַוהויז ישראל. [ד] לעגע דיק אויך אויף דיינע לינקע זייטע, בירדע דאַרויף דיא זינדע דעם הויזעם ישראל, אונד טראַגע זיא דורך דיא אַנצאהל דער טאַגע, וועלכע דוא זאָ ליגען ווירונט. [ה] איך רעכנע דיר איהרע זינדען

ב א ו ר

אותו שלא יוכל לדבר אליהם ולהוכיחם ולשובך אדכיק וגו', ג"כ על דרך משל, אונטע אונד מדבר עמהם, ולא תדבר עמם עד כי אומר לך שתעשה.

ד (א) וחקות, תרגם יונתן ומכור. (ב) סוללה, שופך עפר וסוללו וכיבשו במקלות ועושה תל גבוה לעמוד עליו ולראות בתוך העיר ולירות בה, (באסטויא) בלע"ז (רש"י) כרים, כלי מצור בימים בקדמונים טרם מצאו האבק לירות עם אש, לכנח בס את חומת העיר שנאה במצור. (ג) קיר ברזל, לנייר קיר ברזל לדוגמת חומת העיר. וצרת, בניורך על הלכנה, לאות שתייה כן באמת. (ד) ואתה שוב, עוד טרה שיעשה אות אחר להם, ושמת — עליו, על כך תשים עון ישראל. והוא משל שיענשו ישראל

מכלל יופי

והלמ"ד מורה על העצם ויספיק הענין ולתת וכן לאמות חמש (ד"ה ב' ג') ובשרשו למתוק תאר ופירושו כדנכ שהוא לאדם למתוק כן היתה מתוקה נפי. (ה) עמקי שפה, תאר והנפרד עמק בפלם דען ושמן (ישעיה ל') ר"ל שלא יגעו א דברת השפה. (ו) מפרשי' אותו לשון עקימות בהפך אותיות והוא ענין עוות תרגום נעויות שחיות עקמית שחיות. (ז) לא אל עמים רבים, ר"ל רבי המרחק שהם מארץ חקוקה מאד שלא שמעת מעולם לשונם. אם לא אליהם, אם לא לשון שבועה וכן אם לא בתים רבים לשמה יהיו (שם ה') אם לא כאשר דעיתי כן היתה (שם י"ד) כאדם שאומר לא יהי זה אם לא יהי זה כאו אחר באמת אם אליהם שלמתוך המה ישמעו אליך אע"פ שלא יבינו לשונך ולא תבין לשונם הם יבקשו מ' שיפרש להם כנאותך וכית ישרא וגו'. (ט) כשמיד, מצור החלמיש (דברי א') תרגום ירושלמי

תרגום אשכנזי

זינדען יאהרע אין טאגע, אלא דרייא הונדערט אונד ניינציג טאגע, אינד וואַ לאַנגע
וואַללוט דוא דיא זינדען דעם הויזעם ישראל טראַגען. [ו] האַוט דוא דיזעס וואַ
פאַללענדעט, וואַ לעגע דיק ווידער היז אויף דייע דעכטע וויטע, אונד טראַגע דיא
זינדען דעם הויזעם יהודה פֿירציג טאגע; איד לעגע דיר יע איינען טאַג פֿיר איין יאהר
אויף. [ז] דיין אַנגעוויכט וואַלל געגען ירושלים בעלאַגערונג געריכטעט, דיין
אַרם

ב א ו ר

ישראל בעגום, והדמיון כאלו כנד העין הפיל אותו לארץ ולא יכול קום. (ז) חשופה,
גלויה

מבלל יופי

שמיר טיכרא • ובפירוש הנרזל החזק יקרא שמיר • מוצר • בחול"ם כמו ותקח כמורה נר (שמות
ד') ענינו סלע • (י) קח בלבבך ובאזנך שמע, הוי"ו כו"ו הן אחת קצפת וכחטא (ישעי'
ס"ד) והדומי' לו רובה לומר אחר ששמע באזנך קח בלבבך שלא תשכח מה ששמעת • (יא) אגל
הגולה, ר"ל בני הגולה או פירושו כנסת הגולה • (יב) משיקות, כלומר מניעות
כאלו משיקות זו לזו כמו שאמר חזקוני אשה אל אחיה (חזקאל א') • ויונתן תרגם נקשן
שדא לחדא כלומר דיפקות זו לזו כמו וארכובתיה דא לדא נקשן (דניאל ה') • לעמיהם,
לכחם • (יד) ואלך מה, ר"ל מר נפש כמו שאמר נחמיה רוחי • (טו) תל אביב, שם
מוקם כמו מתל מלח (עזרא ב') תל חרשא • אל נהר כנר, כמו על נהר כנר • ואשר,
כתיב ואשב קרוי והכתוב רובה לומר וכאשר ראיתי המה יושבי' ואשב שם והקרי כמשמעו ואשב •
ומה שאמר המה יושבי' ר"ל ואשב כמו שהיו המה יושבי' • ואמר את"ל ואשב שם משמי' בתוכ' •
בשמים • הפעיל עומד וענינו תמה ונבהל • (יז) ציפה, ביטוי ענין הנטה כמו הצופה
שמהיר את העם בנא עליהם האויב • (כ) מבשול, ענינו נגיפת הרגל דמה שיפגע בו •
(ופירוש ונתתי מכשול לפניו, אחד משלושי ההשנחה באופן שימות • והרי"ק סי' המכשול
שיכלית בכל מעשיו נעה"ז כי פרו דקתויו שהי' עתוד לאכול לע"ב יאכלוהו בע"הז והיו מה
שאמר משה רבינו ע"ה לא יאמר לשונאיו כתרגמו ומה שאמר ולא תזכרנה דקתויו ר"ל לע"ב
אכל בע"הז תזכרנה) • צדקתו, כן כתיב על הכלל וקרי דקתויו על הפרט • (כא) ואתה
כי הזהרתו דיק, הכתיב קידם הידועה וכן וישנו את טעמו (שמואל ב') והמתו חיתו לחם
(אויב ל"ג) והדומי' להם • חיו, בוי"ו במקום ה"ל למ"ד הפועל • כי נהר, בקמץ יהוא
נפעל עבר כענין אשר לא ידע להזהר (קהלת ד') • ובפירוש בקמץ יהוא נפעל עומד • (כו)
ובדברי חותך, נא עם החולם כענין עם :

ד (ב) דיק, מגדל שנוי' נגד העיר לכבשה • ושפכת עליה סללה, כתרנומו ותכבור
עלה מליתא וכו' שופכי' עפר בפירות שסניב העיר למלאתם ולעזות מן העפר תל
גבוה כדי לעלות ממנה א' החומה להלחם • ושיום עליה כרים, הכרי' הם הכבשי' ונקראו כן
הנגידו' והאכילי' על דרך ההשאלה כמו שנקראו ג"כ אלים ועתודי' ר"ל ושים עליה נגידו' ושרי
החיות • והרי"ק פירש כבשי' כמו עם תלבי כרי' (דברי' ל"ב) והוא שעושי' אילי ברזל לנגח
החומה • (ג) וצרה עליה, אמר כן אחר שאמר והיתה במצור ר"ל וצרת עליה עד דלת
חומותיה • (ו) הימיני, כתיב, הימני קחי • (ז) וזרועך חשופה, מגולת וכן שפ"ה
את זרוע קדשו (ישעי' כ"ב) • (ח) מצוריד, בארץ וכתיב בוי"ד הרבו האחד מצור
שמרון והשני מצור ירושלים • (ט) חטין, בא הטין במקו' מ"ס הרבים וכן לקן הימין
(דניאל י"ב) כמו הימים את קול הרעין (מלכים ב' י"א) כמו הרבים והדומי' להם • ורוחן,
הוא שקרוין לו בלעז מיל"יו • וכסמים, הם מ"ך דגש אישפ"ל טא נכעז • (י) במשקול,
שם בחולס נפלס מזמור • (יא) ומים במשירה, לא רובה לומר שהמשירה היא ששית ההין
שהמשירה היא מדה קטנה מאד שהיא אחד משלשה ושלשי' בלוג לא שלא ישתה עת לעת אלא
ששית ההין ואותו ששית ההין ישתה מעט מעט במשורה • (יב) וענת, חסר כ"ף הדמיון
כמו

יחזקאל ד

יא

(ה) ואני נתתי לך את שני עונם למספר ימים שלש מאות ותשעים יום ונתי את עון בית ישראל : (ו) וכלית את אלה ושקבת על צדך והימיני הימניק' שנית ונשאת את עון בית יהודה ארבעים יום יום לשנה יום לשנה נתתי לך : (ז) ואל מצור ירושלים תבין פניך

וזרועך

ר ש י

הפורענות שאני אומר להביא עליהם : (ה) נתתי לך את שני עונם וגו' הקילותי עליך לקבל את צער שסבלתי אני למנין שנים שחטאו לפני הפכהים לך למנין ימים : שלש מאות ותשעים יום * שנינו בסדר עולם מלמד שחטאו ישראל שלש מאות ותשעים שנה משנכנסו לארץ עד שגלו מונגה עשרת השצטים וחתה מולא מהם מפורשים מאתים וארבעים ושלש משמלך ירבעם עד שגלה הושע בן אלה ובימי שפוט השופטים קי"ח שנים והשאר סתומים אלו השלש מאות ותשעים שנים שמואלתי בתשובת רב יוסף ריש מתיבתא שחטאו עשרת שצטים מימות יהושע עד שהגלוס סתורב משמרון השוב בימי השופטים ה' שנים ביד כושן י"ח ביד עגלון כ' ביד סיסרא ז' ביד מדין י"ח ביד בני עמון מ' הרי קי"ח מן מיכה עד שנשבה הארון בימי עלי מ' הרי קנ"ח חשוב לירבעם בן נבט כ"ב נדבצנו ז' בעשא כ"ד אלה צנו ב' עמרי י"ב אהאב כ"ב אחזיה צנו ז' ויהורם אחיו י"ב ויהוא כ"ח יהואחז י"ו יהואש צנו י"ו וירבעם צנו מ"א הרי ש"ן שנה ומנחס בן גדי י' פקחיהו צנו ז' ופקה בן רמליהו כ' והושע בן אלה ט' שנים הרי שנ"א ושנה אחרונה להושע חינה מן המנין לפי שבשנת ט' להושע נלכדה שמרון ולא היה חשבון המלכות להושע אלא ח' שנים הרי ש"ג שנים שחטאו מלכי יהודה אחר גלות סנחרב עד שאמרה פרשה זו ליתזקאל מפורשים למטה ולא הזכרתי לפרשה סא"ח : (ו) עון בית יהודה ארבעים יום * מלמד שקטאו בית יהודה משגלו עשרת השצטים עד שהרצה ירושלים ארבעים שנה כ"ב של מנשה שכתוב בו ככל אשר עשה אהאב (מלכים ז' כ"א) ואהאב מלך עשרים ושתים דלמון וי"א דיהויקים ונבואה זו נאמרה ליחזקאל בשנה החמישית ללדקיהו הרי ארבעים סך כלם ארבע מאות ושלשים ואחר הנבואה הזאת שפן שש שנים הרי שמונה יובלות ושלשים ושש שנה בשמונה יובלות שמונה שבועי שמיטות הרי חמישים ושש שנות שמיטה ושמונה שנות יובל הרי ששים וארבע ושלשים ושש שנה יש חמש שנות שמיטה הרי ש"ט שמיטות ושנת היובל האחרון נחשבה להם לעון שהרי צעונם גלו מונגה הרי שצעים שנה מקודשים של שמיטה שלא שמוס ישראל לפיכך גלו שצעים שנה לקיים אז תרצה החרף את שבתותיה (ויקרא כ"ו) והוא שכתוב בסוף דברי הימים למלאות דבר ה' בפי ירמיהו עד רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה שבתה למלאות שצעים שנה : נדך השמאלני לשמרון נדך הימני ליהודה לפי שהיה צדדומה של ארץ ישראל כמה שנאמר ואחותך הגדולה שמרון היושבת על שמאלך (לקמן ט"ו ט"ז) ואף צכפר יהושע תחום מנר שצטי יהודה כל מנר הדרומי : (ז) ואל מצור ירושלים *

חסר

יהוקאר ד

וְזָרְעָה חֲשׂוּפָה וּגְבֵאתָ עָלֶיהָ : (ח) וְהָיָה נִתְחִי עָלֶיךָ עֲבוֹתִים וְלֹא
תִּהְיֶה מִצְדָּקָה אֶל צְדָקָה עַד כְּלוּתָהּ יְמֵי מִצְוֹרָה : (ט) וְאַתָּה קַח לָךְ
חֲטָיִן וְשַׁעֲרִים וּפּוֹל וְעַד שֵׁשׁ וּדְחַן וְכַסְמִים וּגְתָתָהּ אֹתָם כְּכֹלִי אֶחָד
וְעִשִׂיתָ אוֹתָם לָךְ לְלֶחֶם מִכֶּסֶר הַיָּמִים אֲשֶׁר אֵתָּה שׁוֹכֵב עַל צְדָקָה
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְהַשְּׁעִים יוֹם תֹּאכְלֶנּוּ : (י) וּמֵאֲכָלְךָ אֲשֶׁר תֹּאכְלֶנּוּ
בְּמִשְׁקוֹל עֶשְׂרִים שֶׁקֶל לַיּוֹם מֵעַתָּה עַד עַתָּה תֹּאכְלֶנּוּ : (יא) וּמִים
בְּמִשְׁוֹרֵת הַשְּׁתָה שְׁשִׁית הַחֵיץ מֵעַתָּה עַד עַתָּה תִּשְׁתֶּה : (יב) וְעַגְרָת
שַׁעֲרִים תֹּאכְלֶנָּה וְהִיא בְּגַלְלֵי צֵאת הָאָדָם תִּעֲנֶנָּה לְעֵינֵיהֶם : (יג)
וַיֹּאמֶר יְהוָה כִּכָּה יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת לֶחֶמָם טָמֵא בְּגוֹיִם אֲשֶׁר
אֲדִיחֵם שָׁם : (יד) וַאֲמַר אֵתָּה אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה נִפְשִׁי לֹא מִטְמָאָה
וּגְבִלָה וּטְרֵפָה לֹא אֲכָלְתִּי מִנְעוּרִי וְעַד עַתָּה וְלֹא בָּא בְּפִי בֶּשֶׂר פְּגוּל :
(טו) וַיֹּאמֶר אֲלֵי רֵאאֵה נִתְחִי לָךְ אֵת צְפֹעֵי צַפְעִי ק' הַבִּקָּר תִּחַח גְּלָלִי
הָאָדָם וְעִשִׂיתָ אֵת רַחֲמֶךָ עֲלֵיהֶם : (טז) וַיֹּאמֶר אֲלֵי בֶן אָדָם הֲנִנִּי

שבר

ד ש י

אשר תקופ על הלבינה השיס פניך כשתשכב על צדך השמאלית תהי הלבינה לנגדך
וכן כשכבך על הימני : וזרועך תהא השופה לנגדה כחדם הנלחם הוא חות לנכוד
גדר הנלחם זה • השופה במו גלוייה : (ח) נתחי עליך עבותים • גזירת מותי
תהא חמורה עליך כאילו נחסרת בעבותים שלא תהפוך מנגדך ל צדך : עד כלותך
ימי מצריך • מנין הימים האלה שגזרתי עליך : (ט) חטים ושעורים וגו' •
ודוקן וכסמים • פאני"ץ א"י אפיי"לט בלע"ז (פאני"ץ ע"ט עפאוער"ע Paniz
& epautre. בל"א וועלשער הירזע אונד שפעלך, וכן בצרכות ל"ז א' וצפסמים
ל"ה א') סימן הרעב שיהא עליהם זימי המזור ויאכלו לחם תערוצת וצמיחום :
(י) במשקול • סימן לאנשי המזור היראים מן הרעב ואוכלים במשקל ושותים
במשור' : (יא) מעתה עד עת • מיום ליום במדה זו תשתה ששית ההין : (יב)
ועוגת שעורים האכלכה • עריכתה מנוולת כעוגת שעורים ולא כאה כעריכת עוגת
חטים • בגללי צאת האדם תעוגנה • תאפינה בגחליהם שמייבשן ושורפן : (יד)
אהה • לשון אנהה : נפשי לא מטמאה • לא הרסרתי ציוס וצאתי לידי טומאה
בלילה : ונבלה וטרפה לא אכלתי : בשר מסוכנת שדומה לנבלה וטרפה : בשר
פגול כהמה שחורה זה חכם • ולא יתכן לומר נבלה וטרפה ממש דאם כן מאי
רבותיה : טמא מיוחדם : (טו) נפיעי • גללי : (טז) משה לחס • משען לחם

פינ"ה

אר
רין
קא
ווי
פע
זא
רא
נא
אנ
זע
פע
בע
זא
גע
הע
צע
אי
מו
מי
גל
קד
לא
במ
מה
עו
י
כ
ל
ה
ב
א
ת
א
בי

יב תרגום אשכנזי

אָרם ענטבלעזט זיין, אינדעם דוא דאַרויף פראַפֿעציי העזט. [ח] זיה, איך בינדען
 דורך מיט שטריקען, דאָס דוא דורך ניכט פֿאַן איינער זייטע צור אַנדערן ווענדען
 קאַננט, ביז דוא ריינע כעלאַנגערונגס צייט אויזגעהאַררעט האַזט. [ט] נים אויך
 ווייזען, גערומע, באַהנען, לינוען, הירזע אונד דינקעל, טהוע זיא אין איין גע-
 פֿעם צוזאַמען, אונד בערייטע זיא דיר צור שפייזע; דאָס דוא וועהרענד דער צייט,
 זאָ דוא אויף דיינער זייטע ליגוט, נעמליך דרייא הונדערט אונד ניינציג טאַגע דאָ-
 ראַן צו עזען האַכעזט. [י] דיינע מאַהלצייטען, דיא דוא צוריר ניממזט, מזוען
 נאָך געוויכט זיין, צוזאַנציג שקל פֿיר יעדען טאַג, איממער נור פֿאַן איינער צייט צור
 אַנדערן געניסעזט דוא דאָ. [יא] אויך דייין טראַנק זאָלל זיין מאַס האַכען, דען
 זעכזען טהייל פֿאַן איינעם היין, אויך נור פֿאַן איינער צייט צור אַנדערן. [יב] אין
 פֿאַרם איינעם גערומען - קוכענס זאָללזט דוא עס געניזען, דען דוא אין איהרער גע-
 גענוואַרט בייא מענשען קאָטה באַקקען זאָללזט. [יג] זאָ, שפראַך דער עוויגע,
 זאָללען דיא קינדער ישראָל'ס איהרע אונריינליכען שפייזען אונטער דען פֿעלקערן
 געניסען, וואָדיין איך זיא פֿערשטאַסען ווערדע. [יד] איך ערווידערטע, אָד,
 הערר! עוויגער, זיהע מיינע וועלע איזט אינבעפֿלעקקט, געפֿאַללענעס אָדער
 צערריזענעס פֿיה האַכע איך פֿאַן מיינער יוגענד אָן, ביס איצט ניכט געגעזוען, ניא
 איזט פֿערוואַרפֿענעס פֿלויש אין מיינען מונד געקאַממען. [טו] דאָ שפראַך ער צו
 מיר: וואָהלאַן, זאָ געשטאַטטע איך דיר דען אונראַטה פֿאַן רינדער שטאַטט דעס
 מענשען קאָטהס, דייין בראַד דאָמיט צו בערייטען. [טז] ער זאָגטע פֿערנער צו
 מיר

ב א ו ר

גלויה כי הרובה לזכות ולהלחם בחוקה חושף זלוועו מן הנבד שעליו, וכן חשף ה' את זרועו
 קדשו (ישעיה כ"ב י') (רד"ק) ויכחן תרגם ודרשך תתקיף. (י) מעתה עד עת יגור,
 לא תאכל כי אס פעס אחת ביום כדרך היושבים במזכיר בחוסר לחם. (יא) בטשורה,
 במדה קטנה. (יב) ועגת שעורים, תאכל את המינים המזכרים אחרי שעשית לך עונה
 מהם. וטעם עונת שעורים כמנהג הרעבים שלא יתמהמהו לאכילת פת, אלא ממחרים לעשות
 עונה משעורים על גבי גחלים. העגנה, לאפות עגה יש בזה פעל בפני עצמו כגור מהסם.
 (יד) פגול, מה שנאמר בתורת משה (ויקרא ז' י"ח) פגול הוא לא ירכה, ע"ש שם בביאור,
 (טו) צפיעי הבקר, פירושו גללי הנקר. (טז) מטה לחם, מסעד, כמו שהמטה
 מסעד

מכלל יופי

כמולב שמת ייטיב נהה (משלי י"ז) וחלתה ר"ל וכעונת שעורי' לכרם בלא עירוב תאכלנה
 למעורבת המזכרת למעלה. ומלת והיא שבא העונה המעורבת. בגללי, הדומן והנזחה
 היבשה קקראת כן לפי שהיא מתגלגלת. צאת האדם, על משקל שנה ובסמוך שנת עי"ן הפועל
 בשוא ולא נשתנה לאת מפני הא"ף. העגנה, הככוון בו תעגנה בדגש הכו"ן כי הכפרד בו תעג
 אותה (ירמיה כ"א) ובא הכס תמורת הדגש וכן ת"י תמריכה ר"ל תאפיקה על הנחלי' וענין
 תעגנה תעשה הסרה והמעשה לעונה היא אפיייתה. ובפ"י ס"ב כתב פי' הנשים תעגנה. (יד)
 אהה, האל"ף כוספת והיא קריאת כך על הצער והדאגה. (טו) צפועי, כתוב בו"ו וקרי
 בו"ד ואחד הוא כי אותיות או"י מתחלפות ופירושו גללי הבקר וצפועי כמו צואות ענין יבשה
 כן הצאנאים והנפיעות. גללי, כאשר נכתבו בתיבה שתי אותיות הדומות פעמי' יבארו
 שתיהן

תרגום אשכנזי

בזיר : מענשען זאָהן, זיה, איך צערברעכע דען כראדשטאב (ד"ה לאס הונגערס-
 נאָטה ווערדען) אין ירושלים, זאָ, דאָס (דיא איינוואָהנער) דאָו כראָד נאָך גע-
 וויכט אין זאָרגען עווען, אונד דאָו וואָזער נאָך געמעס אין פֿערצווייפֿלונג טרינקען
 זאָללען. [יז] זיא ווערדען זאָלען מאַנגעל אָן כראָד אונד וואָזער האַבען, דאָס
 זיא איינער נאָך דעם אַנדערן פֿערשמאַכטען, אונד זאָ דורך איהרע זינדען דאָהין
 שווינדען ווערדען.

ה [א] מענשען זאָהן, נים דיר איין שאַרפֿעס מעווער, נעהמליך איין כאַרכיר-
 מעווער, פֿאָהרע דאָמיט איבער דייען קאָפֿף אונד באַרט, דאָן נים איינע
 וואָאָגשאַלע, אונד טהיילע זיא, (דיא אַכגעשאַרנען האַרע) איין. [ב] איין
 דריטטעל דאָפֿאָן פֿערברענגע מיטטען אין דער שטאַטט, זאָבאלד דיא בעלאַגערונגס-
 צייט פֿאָראַיבער איזט, איין דריטטעל צעהויע מיט דעם שווערדע אין דעם רוימע
 אומהער, אונד ענדליך צעשטרייע איין דריטטעל אין דען ווינד, איך ווערדע הינט-
 טער איהנען הער איין שווערד אויזעהן. [ג] נים אויך עטוואָס וועניגעס דאָפֿאָן,
 אונד בינדע עס אין איינעם ציפֿעל דייענס קליידעס איין. [ד] דאָפֿאָן נים ווירער
 עטוואָס, ווירף עס אינ'ס פֿייער, אונד לאָס עס זאָ פֿערברענגען; דאָרוי ווירד זיך
 איין פֿייער פֿערברייטען איבער דאָו גאַנצע הויז ישראל. [ה] זאָ שפּריכט דער
 הער, דער עווינע! ריזעס ירושלים, דאָו איך מיטטען אונטער דען נאַציאָנען
 אַנגעלעגט, אונד מיט לענדערן אומגעבען האַבע, [ו] האָט מיינע דעכטע אין
 גאַטט=

ב א ו ר

מפעד האַלס הקלוזוכן כאַמר בתורה בשגרי לכס מטה לחם (ויקרא כ"ו). (ד"ק) *
 בך אנה, אדלגנו ויפחדו באכלס שיחסרו לחם ומים. בשממון, בנואש הלג. (יח) למען
 יחסרו, עתה פירש הדאגה לפי שיחסרו לחם ומים (ד"ק) *.

ה (א) הרב חרה, היא תער הגלבים שהיא חריפה מאוד. הגלבים, הספרים
 והס המגלים, ולא ינאמו לו חנה במקרא ויבנראשית רבה היה המלאך עומד
 ומגלב, ותרגום ירושלמי וכל זקן גדועה, מגליבא (ד"ק). וחלקתם, השערות המגולמות.
 (ב) בחוד העיר, שחקק על הלונה, וכן תכה בנינומיה, וטרו לחלוק השער המגלח לג' חלקי'
 למשל לישראל המגולמים ומוסרים מאדנס ומהעולם, מהס ברעפ מיהס נחרב ומהס בגלות
 (ד"ק) * המצור, למשל לאותם שכלו בירושלים בימי המצור. הכה וגו', למשל על
 הנורמים מן העיר והשיגוס הכשדים והכוס נחרב ס ינות ירושלים. תורה לרוח, למשל
 על הגולים. אריק, הוראתו שליפת המרב מתערה. אחריהם, לאותם שהלכו לארץ מצרים
 עם יוחנן בן קרח ואמר להם ירמיהו הנביא והיתה המרב אשר אתם יראים ממכה שס תשיג
 אתכם בארץ מצרים (ירמיה מ"ב ט"ז) (הכ"ל) * והוא מן הנמשל ולא מן המשל * (ג) מעט
 בפספר, למשל למתי מספר הגולים. (ד) חצא אש, מן האש שנוייד להנעיר תנא
 אש אל כל בית ישראל, כלומר העשיה הזאת תהי' רמו לכליין ישראל (מהכ"ל) * (ו)
 (חמר)

מכלל יופי

שתיהן אף על פי שחקד' להם תנועה קטנה אבל ישויו מאריך עם התנועה הקטנה ובאות
 הראשונה מן הדומות שוא ופתח. (טז) מטה לחם. מסעד כמו שהמטה מסעד האד' הקלוז
 וכן אמר בתורה בקללות בשגרי לכס מטה לחם (ויקרא כ"ו) * ובשממון, שס ופירושו
 בתעיהן לכס *

שבר מטה לחם בירושלם ואכלו לחם במשקל ובראגה ומים
במשורה ובשמן ישתו: (י) למען יחסרו לחם ומים וגשמו איש
ואחיו ונמק בעונם:

ה (א) ואתה בן אדם קח לך חרב חדת תער הגלבים תקחנה
לך ובהעברת על ראשה ועל זקנה ולקחת לך מאזני משקל
והלכתם: (ב) שלישית באור תבעיר בתוך העיר כמלאת ימי
המצור ולקחת את השלישית תכה בתרב סביבותיה והשלישית
תזרה לרוח ותרכ אריק אחריהם: (ג) ולקחת משם מעט במספר
וצרת אותם בכנפיה: (ד) ומהם עוד תקח והשלכת אוהם אל
החוף האש ושרפת אותם באש מפניו תצא אש אל כל בית ישראל:
(ה) כה אמר אדני יהוה זאת ירושלים בתוך הגוים שמתייה
וסביבותיה

ר ש י

פינ"א דפא"ן בלע"ז (ר"ל פיעס דו פענג. Pieces du pain בל"א שטיקר זראד).
וזדאגה. דואגים שמה יכלה להס וזהס דאנה איינש"א בלע"ז (והוא אנגלחם
Angoife. בל"א חנגוט, בעדרענגטים) ובלשוננו בל"ד טוד"ר (ר"ל דוטע"ר,
Douter. בעפירכטען, נווייפעלן, כמו ש"א י' ב'): (יז) למען יחסרו.
דאגתם ושממונם בשביל שיהו חסירי להס ומים זימו המזור וידאגו פן יכלה:

ה (א) חרב חדת. סימן לחרב נזכרנר: תער הגלבים. הרצענים ולסן
יוכי הוא ויש אומרים פרקוני"ר בלעז (הוא פארכע"מינער, Parchemineur.
בל"א פארגעמו"נט גערבר) ומנחם חזר תער הגלחים תער הגולחים ואין לו
דמיון בתורה: (ב) בתוך העיר. אשר חקותה על הלבינה ככלות ימי מזור'
אות היא שיכלו שלישיתם זלעפות רעב בתוכה שהס באש כענין שנאמר עורנו
כתנור נכמרו ומפני זלעפות רעב (איכה ה'): תכה. אותה חרב: סביבותיה:
סביב אותה לבינה סימן על הכורחים מן העיר שסיגוס כשדים ויהרגוס סביב
ירושלים: והשלישית תזרה לרוח. סימן לגולים שילכו למזרים ויוחנן בן קרח
וחבורתו ושם אריק חרב אחריהם שהלך נזכרנר והקריב את מזרים ושם נהרגו:
(ג) וצרת אותם בכנפיה. אלו מתי וועט שיגלו לבבל ויקיו: (ד) וצרת אותם. מכאן
רמז שכל המסתפר שערו לא יזרוק אותם אלא יגנוז שכל מה שנאמר במוקראות
האלו הוא לרעה סוד משרים: (ד) ומהם עוד תקח. מלאתם מתי וועט:
ושרפת אותם באש. סימן לאחאב בן קוליה ודקיה בן מחסיה אשר קלם מלך
בבל: ממנו תצא אש. מן הרמזים האלה שאני נותן לך תצא הפורענות לכל בית
ישראל

ערם
ד גע
ינקען
דאס
צאהין
כיר
איינע
אין
ונגם
וימע
הינ
פאן
דער
ד ויד
דער
אנען
אין

ק)
למען
פריס
עומד
חית
חלקי
בגלות
על
למשל
כרים
תשיג
מעט
תצא
(ו)
ובאות
החלום
גירוש

ויחזקאל ה

וסביבותיה ארצות: (ו) ותמר את משפטי לרשעה מן הגוים ואת
 חקותי מן הארצות אשר סביבותיה כי במשפטי מאסו וחקותי לא
 הלכו בהם: (ז) לכן כה אמר אדני יהוה יעז המנכם מן הגוים
 אשר סביבותיכם בחקותי לא הלכתם ואת משפטי לא עשיתם
 וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם: (ח) לכן כה
 אמר אדני יהוה הנני עליך גם אני ועשיתי בתוכך משפטים לעיני
 הגוים: (ט) ועשיתי כך את אשר לא עשיתי ואת אשר לא אעשה
 כמוהו עוד יען כל הועבתך: (י) לכן אבות יאכלו בנים בתוכך
 ובנים יאכלו אבותם ועשיתי כך משפטים וזריתי את כל שאריתך
 לכל רוח: (יא) לכן חי אני נאם אדני יהוה אם לא יען את מקדשי
 ממאת בכל שקוציך ובכל הועבתך וגם אני אגרע ולא החוס עיני
 וגם אני לא אהמול: (יב) שלשתיך בדבר ימותו וברעב יכלו
 בתוכך והשלישית בהרב יפלו סביבותיך והשלישית לכל רוח
 אורה וחרב אריק אחריהם: (יג) וכלה אפי והנחתי חמתי בם
 והנחמתי וידעו כי אני יהוה דברתי בקנאתי בכלותי חמתי בם:
 (יד) ואתגך לחרפה ולחרפה בגוים אשר סביבותיך לעיני כל

עובר

ר ש י

ישראל: (ה) צחוק הגוים שנתיה באמצע העולם: (ו) ותמר את משפטי
 ותחליף את משפטי: מן הגוים. שכך כתיב במנשה ויתע מנשה את יהודה ויושבי
 ירושלים לעשות רע מן הגוים אשר השמיד יי מפני ישראל (ד"ה צ"ל"ג) ויש פותרים
 שהגוים לא קבלו תורתו והם קבלוהו עליהם ועברו עליהם: (ז) יען המנכם
 יען הזמינכם את עצמכם להפקר מן הגוים המנכם לשון וימן להם המלך דניאל
 ח' ומונחם פתרו לשון הוזה כמו המו גויס (תלים מ"ו). וכמשפטי הגוים
 אשר סביבותיכם לא עשיתם שכם לא המירו את אלהיהם ואתם המרתם כבודי
 בלא יועיל ורבותינו פירשו כמתוקנים שכם לא עשיתם כמקולקלים שכם
 עשיתם: (ח) גם אני. את צגדת עלי וגם אני הנני עליך: (יג) והנחתי
 חמתי. כשאלקם בם תנוח חמתי ולא תניקני רוחי: והנחמתי. והתנחם על
 הצער שצערתם אותי: (יד) ולחרפה דיטרוו"ר. בלע"ז, Detruire (בל"ח)
 פירושו שטן נערשטרייען): (טו) וגדופה. ציון: מוסר. יסורין: ומשמה.

תמהון

באמת
 אלם
 מעט
 העדר
 געניס
 יא ני
 [ח]
 וילל
 איד
 ניא
 וואהר
 עלטע
 דיינע
 שווען
 לונגע
 זעצען
 דריט
 פערב
 אונד
 דאן
 מיינע
 ווערן
 עם
 זשעט

אחר
 כל
 בספר
 המין
 לכס
 ונ'
 כמו
 אריות
 השעם

ה

הרגום אשכנזי

יד

נאטטלאזיגקייט פֿערוואַנדעלט, מעהר אַלס יענע נאַציאָנען, מיינע געוועזענע מעהר
אַלס יענע לענדער אום עס הערום; דען ויא האַכען דאָרט מיינע רעכטע פֿעראַכֿ
טעט, אונד מיינען געוועזענען ענטגעגען געהאַנדעלט. [ז] דאָהער שפּריכט דער
הער, דער עוויגע: ווייל איהר איבערפֿלוס מעהר אַלס אַנדערע נאַציאָנען אומהער
געניסעט, פֿאַלגטעט איהר ניכט מיינע געוועזענע, איבטעט מיינע רעכטע ניכט אוי,
יאַ ניכט איינמאַהל דיא רעכטע יענער נאַציאָנען, דיא אום אייך הערום וואָהנען.
[ח] דאָהער, שפּריכט דער עוויגע, ערקלעהרע אייך איך מיך ווידער דיך, אונד
ווילל שטראַפֿנעריכטע אַן דיר פֿאַללציהען אים אַנגעוויכטע דיוער נאַציאָנען. [ט]
איך ווערדע מיט דיר פֿערפֿאַהרען, וויא איך נאָך ניא געטאָהן, אונד וואָהל אויך
ניא מעהר טהון ווערדע, צור בעשטראַפֿונג פֿיר דינע גריילטהאַטען. [י] פֿיר
וואָהר! עלטערן זאָללען אין דיר איהרע קינדער פֿערצעהרען, אונד קינדער איהרע
עלטערן; איך ווילל אַללערלייא שטראַפֿנעריכטע אַן דיר אויואיבען, אונד ענדליך
דינען איבעררעזט נאָך אַללען זייטען היז צערשטרייען. [יא] זאָ וואָהר איך לעבע,
שוועהרט דער עוויגע, ווייל דוא מיין הייליגטהום דורך דינע אַכשיליכען האַנדֿ
לונגען אונד גרייעלטהאַטען ענטזווייהעט האַזט; זאָ ווילל אויך איך דיך העראַכ
זעצען אונד קיינע שאַנונג האַכען, ווילל איך דאָז מיטלייד פֿערוואַגען. [יב] איין
דריטטעל פֿאַן דיר זאָלל אַן פעזט שטערבען, אונד אין דינער מיטטע פֿאַר הונגער
פֿערגעהן, איין אַנדערעם דריטטעל אום דיר הערום דורך דאָז שווערד פֿאַללען,
אונד ווידער איין דריטטעל צערשטרייע איך נאָך אַללען געגענדען, אונד ציקקע
דאָז שווערד הינטער איהנען הער: [יג] זאָ ווילל איך מיינען צאָרן אויולאָזען,
מיינע וואוטה אַן איהנען קיהלען, אונד מיך בערוהיגען; זיא זאָללען עס איננע
ווערדען, ווען איך מיינע וואוטה אַן איהנען אויולאָזע, דאָס איך, דער עוויגע,
עס אין מיינעם אייפֿער זאָ פֿעראַרדנעט האַכע. [יד] איך שטעללע דיך פֿערוויי
זטעט צום שאַנדילדע דער נאַציאָנען היז, ד א אום, אונד אום אַן דיר גרענצען,

צור

ב א ו ר

אחמר, ותחליף (רש"י) וזוא אס כן מלשון ולא ימיר אותו (ויקרא כ"ז י'), ובל על משקל
כל"ה אף שלא הוא משרטו, ואין זה דבר זר במקרא להיות כעל אחד על שני משקלים. ובפרט
בספר הזה שהוא מלא תלושים וזרים. (ז) המנכם, מקיר ושרזוהן, ענינו היותכם
המין רב, כלומר אני הרבתי אהכם והרבתי לכם טוב מן הגוים אשר בנינותיכם ויען עשיתי
לכם הטוב הזה בחוקתי לא הלכתם, על דרך וישמן ישורון ויבעט (ד"ק). וכמשפטי הגוים
וגו', כי הם לא המירו אלהיהם ואפס המירותם אותי בלא יועיל (הכ"ל). (יא) אגרע,
כמו שגרעת את כבודי בשומך השקונים בביתי כן אגרע אתי כבודך ותהיה נקלה בעיני אנשים
אזים ויעשו נך שפטים (ד"ק). (יב) שלשחך וגו', עתה מפרש המשל שאמר לו להלק
השער לשלשה סלקים. (יג) והנחמתי, מצנין התפעל. והדאוי התנחמתי, והוא לשון
מקטת

מכלל יופי

ה (א) חרב, התער נקרא כן. הגלבים, הם הספרים ולא נזכרו לו חרב במקרא
ותרגום יקראמי כל זקן גדועה (ישע' ט"ז) גלינא. (ב) חרב ארוק, ענין הרקת
החרב

הואת
ל
גוים
יהם
כה
לעיני
עשה
תוכך
ריהך
דדשי
עיני
יכלו
רוח
בם
ים
כר
פטי
יושבי
יתרים
ככה
דניא
הגוים
כבודי
שכס
נחותי
על
כל"ה
זמה.

תרגום אשכנזי

צור שווא פֿאַר יעדעם פֿאַראיבערוואַנדעלנדען. [טו] רוא זאָללזט איין שאַנדבילד־האַהן, וואַרנענדעם אונד שרעקקענדעם בייאשפיעל דען נאַציאָנען זיין, דיא אום דיר הער וואַהנען, ווען איך דיא שטראַפֿגעריכטע אין צאָרן אונד וואַטע, מיט גרימטיגען ציכטיגונגען אָן דיר אויזאיבע; (איך, דער עוויגע, האַבעעם געשפּראַכ־גען.) [טז] ווען איך מיינע געפֿעהרליכע פֿיילעדעם הונגערסגעגען זיא אַבשיסע, דיא אַללעס פֿעהרענדען, דיא איך צו אייערס פֿערדערבען אַבשיסע, דיא הונגערסנאַטע אונטער איך צונעהמען לאַזע, אונד ענדליך דען בראַדשטאַב גאַנץ צערברעכע; [יז] יא איך ווילל הונגערסנאַטע אונטער איך שיקקען, אונד רייסענדע טהירע, דיא דײך מענשעןלעך מאַכען, פעזט אונד מאַרד, דיא אין דיר וויטהען זאָללען, אויך קריג ווערדע איך איבער דײך ברינגען, איך, דער עוויגע, האַבע עס געשפּראַכען.

ו [א] דאַ וואַרט דעם עוויגען וואַרד מיר, וויא פֿאַלגט: [ב] מענשען וואַהן, ווענדע דײן אַנגעזיכט געגען דיא בערגע פֿאַן ישראל הײן, אונד ווייזונגע אויף זיא. [ג] שפּריך: איהר בערגע ישראל'ס, הערט דעם עזויגען, גאַטטעם אויזשפּרוך! זאָ שפּריכט ער געגען דיא בערגע, היגעל, וואַזערקוועללען אונד טהעלער; איך בין דאַראַן, איבער איך קריג צו ברינגען, אונד איירע העהען צו פֿערניכטען. [ד] איירע אַלטערע זאָללען פֿערוויזטעט, איירע זאָננענבילדער צערטריטמערט ווער. דען, אונד איך לאַזע איך אַלס לײזען פֿאַר איירען אַבשייליכען געצען נידער־שטירצען. [ה] ווערפֿע דיא לײכנאַמע דער קינדער ישראל'ס פֿאַר איהרע געצען הײן

ב א ו ר

סקיטת העננין, וכדמתורגם. (טו) והיחה, כן דרך המקרא לדבר לכוכב ושלא לכוכב כאחד (רד"ק). מוסר ומשמה, מוסר שיוסרו הגוים בך, ומשמה שיתמהו כרוכ הרעה שתנא אליך (הכ"ל). (טז) היו למשחית, תרגם יומתן דמתקין לחבלא. (יד) גדם, וקטלא (הכ"ל).

ו (ח) והוחרתי

מכלל יופי

מחרב היא הונאת הקרב מתערה. (ג) וצרח, ענין גניות הדבר נכיס וכיולא בו עם הקשירה, (ו) וחמר, מן כי המרה את רוחו (תהלות ק) ממרי' הייתם עם ה' (דברים ל"א) והתי' בסגול והוא מננין הפעיל ענין שנות וסלוף הדבר והמכות. לרשעה, שס ובסמוך פי ברשעת הגוי' הלא (שס ט')! (ז) יען המנכס. הרבותכס כלומר היותכס המון רב והוא שס ומשפטו בחולס. או מקור והוא כמשפטו וכן במכלל המקור ממשקל פעול בהתחברו עם הכנוי' ינא בקמן חטף והסס מהמשקל הזה בחולס לעול' כמו בכרך (ראשית כ"ז) חמרך (דברי' כ"ח) ולפיכך נאמר כי יען המנכס מן הגוי' הוא מקור לא שס ושארש המן סימן י"ו ופירושו כי אני הפריתי אתכס והרבותי לכס טוב מן הגוים אשר סביבותיך' ואתם לא הלכתם בחקותי וטעם יען ר"ל כי יען אשר עשיתי לכס כל טוב בעצת' בי על דרך וישמין ארון ויבצע (שס ל"ב) ולא הלכתם בחקותי ואף כמשפטי הגוים לא עשית' כי הם לא המירו חקותיהם ומשפטיה' ואתם המירות' כמו נאמר ותמר את משפטי לרשעה מן הגוים. (ט) אח אשר לא עשיתי, פירושו בגוי אחר וכן אמר בתוכחות והפלא ה' את מכותך (שס כ"ח). (יא) אגרע, ענין המייעה והקסרון ופירושו וגם אני אגרע כבודך גתה' נקלה בעיני אנשי' זרים ועשו בך שפטים

עובר : (טו) והיתה חרפה וגדופה מוסר ומשמה לגוים אשר
סביבותיך בעשותי בך שפטים באף ובחמה ובתכחות חמה אני
יהיה דברתי : (טו) בשלחי את הצי הרעב הרעים בהם אשר
היו למשהית אשר אשלח אותם לשחתכם ורעב אסף עליכם
ושברתי לכם מטה לחם : (יו) ושלחתי עליכם רעב וחי הרעה
ושכלך ודבר ודם יעבר בך וחרב אביא עליך אני דברתי :

ו (א) והיה דבר יהיה אלי לאמר : (ב) בן אדם שים פניך אל
הרי ישראל והנבא אליהם : (ג) ואמרת הרי ישראל שמעו
דבר אדני יהיה פת אמר אדני יהיה להרים ולגבעות לאפיקים
ולגיאות ולגאות ק' הנני אני מביא עליכם חרב ואבדתי במוותיכם :
(ד) ונשמו מזבחותיכם ונשברו חמגיכם והפלתי חלליכם לפני
גלוליקם : (ה) ונתתי את פגרי בגי ישראל לפני גלוליהם וזריתי

את

ר ש י

תמהון : (טז) ורעב אוסיף עליכם . הוא רעב הפרוטה הכלה מן הכיס כך
שמעתי : מטה לחם . משען לחם .

ו (ג) ולגבעות לשון רמה : ולגאות . לשון גיא : (ד) חמניכם מין כלמי ע"א
העשוין על הגנות לחמה : ויחשמו . יהיו נכרים באשמתם (ט) וזכרו פליטיכם
אותי . את חסדי ואת רחמי שפיתי מרחם עליהם בהעוותם לפני זארכם : אשר
בשברתי את לבם הזונה . אשר נכנעתי אלם אף על פי שזונה לבם וסר מעלי הייתי
מבקש מהם על ידי נביאי ולשוב אליו ואטיב להם ולה אבו : ונקוטו בפניהם . מנחם
קצרו עם ראיתי בוגדים ואתקוטטה (שס קי"ט) יתקוטטו על ענמם על אשר לא
שמעו אליו וי"ת וידבקון ואינון יהא הזן וכן תרגם הכאנקים דמדנקין וזכירואנקא
דמדנקן דמו דמוני"ר בלע"ז דעמענע"ר . Demener (בל"א זיך קוועהלען וכן
לקמן כ' מ"ג) (יא) ורקע . ענינו יורה עליו מכה רגלו על הארץ ומרדד את
הטיט והוא דרך אצל : ואמר את . נעקת יגון ואוי : (יב) והגלור . הנאסף א
העיר וילירו עליו : וכליתי חמתי . השלים כל חרוני וחפני צרעתם : (יג) אה .
פלנאון בלע"ז . Plancon (בל"א פפלאכץ שטעק , זעטן העללר) : ענתה לשון
עץ עבות (לק"ד) שענפיו מרובין : (יד) שממה . מאין יושב : משמה תמהון
שיתמהו עליה רואיה :

ו (ז) בא הקץ . שאמרתי וגושנתם בארץ והסתתסונו' העדותיכם כי אבד
חאבדון (דברים ד') וגושנתם בגיומט' חתג"ב והם נשתהו זה תת"ן ד' מאות
ומ'

יחזקאל ו

את עצמותיכם פביכות מזבחותיכם : (ו) בכל מושבותיכם
הערים תחרבנה והבמות תישמנה למען יחרבו ויאשמו
מזבחותיכם וגשפרו וגשבתו גלוליתכם ונגדעו חמניכם ונמחו
מעשיכם : (ז) ונפל הלל בתוככם פי אני יהוה : (ח) והותרתי
בהיות לכם פליטי חרב בגוים בהורותיכם בארצות : (ט) וזכרו
פליטיכם אותי בגוים אשר גשבו שם אשר גשברתי את לבם
הזונה אשר סר מעלי ואת עיניהם הזונות אחרי גלוליהם ונקטו
בפניהם אל הרעות אשר עשו לכל הועבתיהם : (י) וידעו כי
אני יהוה לא אל חנם דברתי לעשות להם הרעה הזאת : (יא)
כה אמר אדני יהוה הפה בכפה ורקע ברגלה ואמר אח אל כל
היעבות רעות בית ישראל אשר בחרב ברעב ובדבר יפרו : (יב)
הרחוק בדבר ימות והקרוב בחרב יפול והנשאר והנצור ברעב
ימות וכליתי חמתי בם : (יג) וידעו כי אני יהוה בהיות חלליהם

בהוך

ר ש י

ומ' משנכנסו לה עד שנבנה הבית ות"י הבית : (ה) רעה אחת רעה שלימה
מיוחדת למעלה מכל הרעות הוא חורבן הבית : הנה צאה טעמו צא"לף הוא
לשון פועלת : (ז) צאה הצפירה טעמו למעלה צני"ת והוא לשון פעלה כגד
צאה הצפירה כמו צא ושקע מאור השחר והתפארת צא : ולא הד הרים ולא
דאישהיזא לריש טוריהו והד לשון לעקת הכרזה לקום לצרות אל ראשי ההרים כמו
היודד השצתי (ישעיה י"ו) וענו עליו היודד (ירמיה כ"א) השמענת קול נושאי משא
ענבים אל הגת וטועני הקורה : (ח) מקרוב צמורה : (י) הנה היום :
הנה צא היום : הנה צאה הרעה : ינאה הצפירה עלה השחר של יום הרעה :
לך המטה להכות אתכם : פרח הזדון נתגלה נבוכדנצר הרשע : (יא) החום
קס וגו' החום אשר צידכם הוא קס עליכם למטה רשע לשחתכם : לא מהס'
כך אמר הקב"ה למשחית אינוך זקוק להשאיר נפש (מרשעי ישראל) כי אין טובה
יוצאה לא מהס' ולא מצניהם ולא מהמונם : ולא מהמהס' אין זהם נוטה אחרי
מגעגע ונותן לבאלי כמו וינהו כל צית ישראל אחרי יי' (שמואל א' ו') ולשון
ארמי הוא תתינסון לפולחני לשון תאווה וגיעועין ומנחם חזרו לשון יללה וכו' וינהו
כל צית ישראל פירש לשון יללה ואין צתיצה רק ה"א יסוד (י"ב) והמוכר אל
יתאבל אע"פ שדרך המוכר שדהו להיות ענב אל יתעצב כי סופכם להגלות : (יג)
כי המוכר אל המוכר לא ישנן משיגלה בגולה לא ישנן ויראה עוד השדה שמכר
ולמה

היו
אל
פעו
העו
ביל
של
איד
רענ
צער
פעק
קרע
דורן
זעלו
איה
פער
שמו
דעם
הויו
ווער
דאו
הונג

ר
שבת
ו' ו'
ולדע
רש'
קוטו
יקובו
צרגל
וגו'
אשר

שפטיס
רוחית
ארויק
הארב

היו, אונד שטרייע איירע געביינע (צודען קינדערן ישראל'ס רעדענד) אום איירע
 אלטערע הערום . [ו] אין איירעס גאנצען בעזיצטהומע ווערדען דיא שטערטע
 פֿערווייטעט, דיא העהען פֿערערעט ליגען, איירע אלטערע צערשטעהרט, פֿער־
 העערט, איירע אבשייליכע געצען צערשלאגען, צערטרימטערט, איירע וואַנגען
 בילדער נידערגערווען, קורץ אללע איירע ווערקע פֿערניכטעט ויין; [ז] ער
 שלאַנגע אללענטהאלבען אונטער אייך ליגען, אונד איהר וואַללט ערפֿאַהרען, דאָס
 איך דער עוויגע ביו . [ח] דאָך לאַס איך אויך עטוואַז איבער, דיא נעהמליך אייך
 דעם שווערדע ענטרינגען, אונטער פֿעלקערן, אינדעם איך אייך אין אללע לענדער
 צערשטרייע . [ט] דיזע פֿליכטלינגע ווערדען וואַראַן אַן מיך דענקען אונטער דען
 פֿעלקערן, וואַועלכוט זיא אין געפֿאַנגענשאַפֿט ויין ווערדען; דענקען וייא איך גע־
 קרענקט וואורדע דורך איהר אונבעשטענדיגעס הערץ, דאָס פֿאַן מיר וויך, אונד
 דורך איהרע אויגען, דיא נאָך איהרען געצען אומהער שווייפֿטען, אונד ווערדען זיך
 זעלכוט צום אבשיי ויין, פֿאָר דען לאַוטערן, דיא זיא בעגאַנגען, פֿאָר אללען
 איהרען גריילען; [י] דאָן ווערדען זיא ערקענגען, דאָס איך, דער עוויגע, ניכט
 פֿערגעבליך געדראָהט האַכע, דיזעס אונגליק זיא טרעפֿען צו לאַזען . [יא] זאָ
 שפּריכט דער הער, דער עוויגע: שלאַגע דיא הענדע צוואַממען, שטאַמפֿע מיט
 דעם פֿוסע, אונד רופֿע: וועה! איבער אללע גריילטהאַטען אונד באַוהייטען דעם
 הויזעס ישראל, וואַריבער זיא דורך קריג, הונגערסנאָטה אונד פעזט הינגעראַפֿט
 ווערדען . [יב] דער ענטפֿערנטע ווירד אַן דער פעזט שטערבען, דער נאָהע דורך
 דאָן שווערד פֿאַללען, דער אין דער בעלאַגערטען שטאָרט צוריק געבליכע דורך
 הונגער אומקאַממען; זאָ ווילל איך מיינע וואוטה אַן איהנען אויזלאַזען . [יג] זיא
 ווערדען

ב א ו ר

ח (והוחרתי , אתן לכם שארית ותהיה לכם פליטי חרב בניוס וגו' . ט) אשר
 גשברתי , יוכתן תרגם לתכרית , ואס כן בא הנפעל במקום קל , כי ראוי להכתב
 שברתי . והרד"ק ממאן בחלוף זה , ומבארו כנפעל , על דרך ויתענב אל לבו (בראשית
 ו') . ומלת את במקום מן כמו כאלתי את העיר (שמות ט' כ"ט) שהוא כמו מן העיר .
 ולדעתי טעמו כטעם הוה כשברה , לכ כשבר (תהלים כ"א י"ט) . ולזה כוטה גם כן דעת
 רש"י שפירש : אשר נכנעתי אללם . ועל פי כוונה זאת תרגמתיו . ונקטו בפניהם , שרשו
 קוט וענינו כמו קון , מן קנתי בחיי , וכן אומר בקטה נפשי בחיי (איוב י"א) , והטעם
 יקיננו בעצמם או יהיו בעיניהם מתועבים מפני הרעות אשר עשו . (יא) ורקע , כשמה אדם
 ברגל על הארץ כאלו רוקע ושוטח הארץ תחתיו (רד"ק) . אח , קריאה לכער . אשר בחרב
 וגו' . אשר בעיני התועבות בחרב ברעב וכדבר יסולו (הכ"ל) . (יב) הנשאר והנצור ,
 אשר נשאר בעיר הנכזרה ונכזר מאויבים . (יג) בתוך גלוליהם , שגם הגלולים ישנר
 ויתערכו

מכלל יופי

שפטים . ולא תחוס עיני , בחולסו (יב) לכל רוח , הפאה נקראת כן לפי שהם ארבע
 רוחות לארבע הפאות . אורה . מננין הדגוש והאל"ף נקודה בשוא וסגול שלא כמנהג ברוב .
 אודיק , ענין חלינה למלחמה ויש לפרשו קרוב לענין כלים רקי' (מלכים ב' כ"ה) כי הובאת
 הקרב מתערה כמו הקרקת הכלי . (יג) והגהמתיו , מננין התפעל הראוי התנחמתו וסג

הט"ן

הרגום אשכנזי

ווערדען ערקעננען, דאס איך דער עוויגע בין, ווען איהרע לייכנאהמע אונטער
 איהרען אבשייליכען געצצען אום איהרע אלטערע הערזמליגען ווערדען, אויף יעדע
 דעם ערהאכנען היגעל, אויף אללען בערגשפיצצען, אונטער יעדעס גרינען בוים,
 אונטער יעדער דיקבעלויבטען אייבע, אן יעדעס אָרט, וואָזיא איהרען געצצען אָנג
 גענעהמען דופט אויפֿשטייגען ליסען. [יר] איך שטרעקע מיינען אָרם איבער זיא
 הין, לאַס איהרען באָרען וויזטע ווערדען, פֿערווילדעטער אַלס דיא ווילדניס
 דבלת, אין אללען איהרען בעוויצונגען. זיא זאללען ערקעננען, דאָס איך דער
 עוויגע בין.

ז [א] מיר וואָרד דאָ וואָרט דעם עוויגען וויא פֿאַלגט. [ב] רוא, מענשען וואָהן!
 זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע צו ישראל'ס רייך: „עס איזט אויז“
 דאָ ענדע ריקט העראַן אויף אללען פֿיר וויטען דעם לאַנדעס. [ג] יא, ענדליך
 האַט'ס מיט דיר איין ענדע; איך לאַס מיינען צאָרן לאַזברעכען איבער דיר, ריכטע
 דיר נאָך דיינעם וואַנדעל, אונד לאַס דיינע גריילע אללע דיר ביסען. [ד] איך
 שאַנע דיר ניכט, האַבע קיין מיטליידען מיט דיר, לעגע דיינעם וואַנדעלס גאַנצע
 לאַזט

ב א ו ר

ויתערבו השנרים והחללים. עבחה, מלשון ען עבתי, אילן שענפיו מרובין. וזא בדגש
 התי"ו לנקה כמו מן אדום אדמה בדגש המ"ס. מקום, כמו במקום. (יד) ממדבר
 דבלחה, מ"ס ממדבר היא מ"ס היתרון (קאמפראַטוף). כלומר יותר ממדבר רבלתה.
 ויתכן שהי' זה מדבר נורא ידוע בימים ההם בשם זה. ולדעת רד"ק ז"ל רבלתה במלוק הדל"ת
 עס הי' ש כמו רעואל ודעואל. וזכר המקום הזה לפי שם היה נבוכדנאצר כאשר נר חילו על
 ירושלים ושם העלו בדקיהו, כמו שכתוב ויעלו אותה אל מלך בבל רבלתה (מלכים ב' כ"ה).
 בכל מושבותיהם, נתתי את הארץ שמה.

ז (ג) ונחתי עליך וגו', כלומר כל משא עונש תועבתך. (ד) דרכיך. זרך משל
 כאלו עומם עליהם את כל דרכיהם והמה ירנבו תחת משא עונם. והטעם ישלם להם
 כפעלם

מכלל יופי

הני"ן מקום פתח זדגש הנו"ן למסרון התי"ו והוא ענין תנחומין כמו וימאן להתנח' (ראשי"ת
 ל"ז) (או הוא ענין חרטה והטעם שתי' הרעה גדולה כל כך שיתחרט ה' ממנה והוא על
 דרך וינחם ה' כי עשה את האדם נארו ויתעצב לו). בכלוהי, בני"ת. (טו) וגרופה,
 שם בשקל מלוכה (מלכים ב' א) וענינו כמו חרפה. מוסר, שיוסרו הגוי' כך כמו שאמר
 וטיסרו כל הנשים (יחזקאל כ"ג). ומשמנה, ענין תמהון לבג כמו יסוס וישרוק (ירמי' ע"ט)
 כלומר שיתמהו ברוב הרעה שתבוא עליך. (טז) אסף. נז"רי.

ך (ג) לאפיקים, המקומות שנגרים בו המים בחזק נקראו אפיקי' על שםם. ולגאיות,
 ביו"ד נראית ודקדוקו בשרש גיא וכן בסיומן קט"ו. ולגיאיות, כתיב וקרי ולגאיות
 ואזל הוא לא שנקרי סיומן ה"א הכקבה כהפכת ליו"ד נראית וענינו עמקים. (ה) וורחי,
 מלרע בפשט אחד לבד. (ו) הישמנה, לדעת רבי יהודה שראו אשם ואשר כו נהפכה
 האל"ף ביו"ד ויתפן לומר כי שראו ישם ענין שממה ישם ושםם בענין אחד. יחרבו, נסגול
 היו"ד והסיו"ת ענין חרבן. ויאשמו, באז האל"ף ענין שממה. (ז) ונפל סלל, על דרך
 פלל. (ח) בהורחתיכם, לפי שהמקור כדמות השם יבא ביו"ד הרצוי כמו השם וכן נבנותיך
 גבך (יחזקאל ט"ז). (ט) פליטיכם, במקור ענין הצלה. נשברתי, אמרו שקוא כש
 שברתי

יחזקאל ו ז

יז

בְּחֹךְ גְּלוּלֵיהֶם סְבִיבוֹת מִזְבְּחוֹתֵיהֶם לְכָל־גְּבֻעָה רָמְדָה בְּכָל־רֵאשֵׁי
הַהָרִים וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן וְתַחַת כָּל־אֵלֶּה עֵבְתָהּ מְקוֹם אֲשֶׁר נָתַנּוּ
שְׁסֵרִיחַ גִּיחַח לְכָל־גְּלוּלֵיהֶם: (יד) וְנָטִיתִי אֶת־יָדִי עֲלֵיהֶם וְנָתַתִּי
אֶת־הָאָרֶץ שְׁמֵמָה וּמִשְׁמָה מְמֹרָבָר וּדְבַלְתָּהּ בְּכָל־מוֹשְׁכוֹתֵיהֶם
וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה:

ז (א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ב) וְאַתָּה בֶן־אָדָם כַּה אָמַר
אֲדַנִּי יְהוָה לְאֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל קִץ בָּא הַקִּץ עַל אֲרֻבַּעַת אַרְבַּעַת קַנְפוֹת
הָאָרֶץ: (ג) עֲתָה הַקִּץ עָלֶיךָ וְשַׁלַּחְתִּי אִפְיִ בְּךָ וְשִׁפְטִיתִיךָ בְּדַרְכֶיךָ
וְנָתַתִּי עָלֶיךָ אֶת כָּל הַזְּעֵבֶתֶךָ: (ד) וְלֹא תַחֲוֹס עֵינֶי עָלֶיךָ וְלֹא

אֲחַמּוֹל

ר ש י

וְלֹמֵה יתאבל: ועוד בחיים אייתם כל ימי חייהם לא יסובו אל מקומם: כי חוץ
את כל המונה וגו'. ארי נבית מהנבן על כל איתרגשהו לניתב בתיובתא ולא
תייבין: והיש זעונו היתו. כל אחר מהם חיתו ונפשו דבוק זעונו: לא יתחזקו:
לא יחזקו לבס על יגס הרע לשב לחורתם: (יד) תקעו בתקוע: כשיבוא
עליהם הגר יכינו ענמם למלחמה וחין יוצא להלחם: (טז) כיוני הגחיות.
דרך היונים להקבץ בגחיות והומום שם והיו הומים א להורים אשר ינוסו שם איש
זעונו כיוני הגחיות אשר כולם הומום: (יז) תלכנה מים. מוצעת אימה:
(יט) לנדה יהיה. לשקן יהיה להם: ונצי עדיו. של הקב"ה אשר לגאון שמהו
לה' הוא בית המקדש שנקרא גאון עוהם כמו שנאמר הגני מקלל את מקדשי גאון
עוהם הם נלמי תועבות עשו זו על כן וגו': (כז) את לפוני. את מקום שהייתי
לפון שם ביניהם: (כג) עשה כרתוק. שלשלת אות היא שילכו בגולה אסורים
בזיקים: משפט דמים. הוצי קטול: (כד) רועי גוים. רעים שבגוים ואכזריים:
וגחלו. ויתנחלו לאחרים: מקדשיהם. בתי היכלי הבמות שהיו נודי' שם לשון בית
זמוגם: (כה) קפרה בא. כמו (ישעיה לז) קפרתי כאורג חיי לשון כריתה:
(כו) הוס על הוס מאורע על מאורע הויה אחר הויה ומנחם חזרו לשון שגר:
ותורה תאבד מוכן. הרגילה בהוראה כמו שנאמר ותורה יבקשו מפיהו
(מלכים ב')

ח (א) בשנה הששית. לגלות יכניה: (ב) מומראה מתניו. אסור להחזונן
בפסוק זה: (ג) צניצית ראשי בשערי ראשי. בשערי ראש פלוג"ל בלע"ז
(ר"ל פלחקעט Floquet. בל"א הארלאקען, וכן ש"ה ה'ב' שופטים ט"ז י"ג):
במראות אלהים. הראני כאילו נושא אותי ומביאני לירושלים: שער הפנימית
הפונה לפונה. שער העזרה שהוא פנימית להר הבית והיו לה שערים לכל
רוחותיה: קמל הקנאה. כלם הקנאה מחקנאה ומקניט להקב"ה שנתנוהו שם

להקנאות

א ג ב י

יחזקאל ז

אַחְמוּל כִּי דַרְכֵיךָ עֲלֵיךָ אֲהִין וְהוֹעֲבוּתֶיךָ בְּתוֹכָךָ תִּהְיִין וַיִּדְעֶתְהֶם כִּי־
 אֲנִי יְהוָה : (ה) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה רָעָה אַחַת רָעָה הִנֵּה בָּאָה :
 (ו) קָץ בָּא בָּא הַקָּץ הַקָּץ אֵיךְ הִנֵּה בָּאָה : (ז) בָּאָה הַצְּפִירָה אֵלֶיךָ
 יוֹשֵׁב הָאָרֶץ בָּא הָעַח קָרוֹב הַיּוֹם מִהוֹמָה וְלֹא הָיָה הָרִים : (ח) עָתָה
 מִקָּרוֹב אֲשַׁפּוֹךְ חֲמָתִי עֲלֶיךָ וְכִלִּיתִי אֶפְיֶיךָ וַיִּשְׁפֹּטֶיחֶיךָ כַּדַּרְכֵיךָ
 וַנִּתְּחִי עֲלֶיךָ אֶת כָּל הוֹעֲבוּתֶיךָ : (ט) וְלֹא תִחַס עֵינַי וְלֹא אֲחַמּוּל
 כַּדַּרְכֵיךָ עֲלֵיךָ אֲהִין וְהוֹעֲבוּתֶיךָ בְּתוֹכָךָ תִּהְיִין וַיִּדְעֶתְהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה
 מִכָּה : (י) הִנֵּה הַיּוֹם הִנֵּה בָּאָה יִצְאָה הַצְּפִירָה צֵץ הַמַּטָּה פָּרַח הַזָּרוּן :
 (יא) הַחֲמָס קָם לְמַטָּה רָשָׁע לֹא מָהֵם וְלֹא מִהֲמוֹנָם וְלֹא מִהֲבָהֶם
 וְלֹא לֵה בָהֶם : (יב) בָּא הָעַת הַגִּיעָה הַיּוֹם הַקּוֹנֶה אֶל יִשְׁמָחָה קִמֵץ בּוֹ"ק
 זֶה מוֹכֵר אֶל יוֹתָאֵבֶל בִּי חָרוֹן אֶל כָּל הַמוֹנֶה : (יג) בִּי הַמוֹכֵר אֶל

הממכר

מכלל יופי

שנתתי והוא יוצא ואינו נכון שיהי' בנין נפעל יוצא לעולם כי אין לעשות מן הפעול פועל הנכון
 שהוא עומד כמשפטו ואת הוא כענין מן כמו כנחתי את העיר (שמות ט') הס יצאו את העיר
 (ראשית מ"ד) ופירושו כשנתתי מן לבס הזונה וצא כענין ויתעצב לו לבו (סו"ו) ונקטנו ,
 המסרת עליו לית ודגם וא"כ יהיה נפעל עבר מפעלי הכפל לגזרת פעול ענין כריתה וכן נדרש
 קוט מענין זה ונקוטותם בפניכם (יחזקאל ל"ו) . ופירוש בפניהם כתרומתי ויהוון חזון על דרך
 יצאו עיני כידו (איוב כ"א) . ויתכן לפרש בפניהם בפני הגלגלים שזכר כלומר שיכרתו
 לפניהם על דרך נתתי את פגריכ' על פגרי גלגליכם וכן אמר למעלה ונתתי את פגרי בני ישראל
 לפני גלגליהם) . אל הרעות , כמו על וכן אל ההרים לא אכל . (י) אל חנם , כמו
 צחנם כלומר שיתקיים מה שדברתי וכן ואל הארון תתן את העדות (שמות כ"ה) כמו ובארון .
 (יא) הכה נכסף , כסף נכסף כמו ויספוק את כפיו (במדבר כ"ד) או הכה נכסף על ירכך
 כמו ספוק אל ירך (יסוקאכ"א) . ורקע , ענינו שטיחה כי אכת הרגל בארץ כאלו הוא רוקע
 מה שתחתיו ושטח . אח , ענינו אוי ואבוי וכן ת"י ווי . אל כל תועבות רעות בית ישראל ,
 סמוך על סמוך וכמוהו מספר מפקד העם (שמואל ב' כ"ד) נהרי נחלי (איוב כ') דגש
 וסמאה והדומי' לרס . אשר נכרב , אשר ענינו התועבות נכרב ברעב ובדבר יפולו . (יב)
 זה הצור , פועל מן נוצר תאנה (משלי כ"ז) כלומר שמור מהשיג אליו ושרשו נצר , ונדרש נוצר
 הבואו ג"כ מענין ובנית מצוד (דברי' כ') והוא נפעל וצא נשורק כמו נבוכי' הס בארץ (שמות
 י"ד) וכן כעיר נצורה (ישעי' ט"ז) וכן ת"י ודאשתאר ויעול לכרכי ציירא . (יג) אל כל גזעה ,
 כמו על וכמוהו רבים . בכל ראשי ההרים , חסר וי"ו החבור והוא כמו ובכל וכן שמש ירח
 (חנוקה ג') ראובן שמעון (שמות א') והדומים להם . עבתה , פאר נפלם עקבה מדם
 (הושע ו') מן עקוב הלש (ירמיהו י"ז) וכן ענתה הנפרד ענות ען עבות (ויקרא כ"ד) והדגש
 תמורת הנק וענינו ענין מעשה שתרומתי גדיל מה שנעשה מן החבל הוא הנקרא גדיל וכן דמוהו
 רבותיכו ז"ל על ענין נבית שליש גדיל ושני שלישי ענף . מקום אשר נתנו , מקום סמוך למלת
 העשט וכן מקום לא ידע אל (איוב כ"א) . (יד) דבלתה , בדלי"ת כמו דבלתה נרי"ש
 וכן רעואל (במדבר י') דעואל (שם א') .

ז (ב) על

תרגום אשכנזי יח

לאוט אויף דיק, לאם דיינער גריילטהאטען פאלגען אין דיינער מיטטע וויטהען,
 איהר זאלט ערפאהרען, דאס איך דער עוויגע בוך. [ה] זא שפריכט דעהערר,
 דער עוויגע: איין אונגליק, איינציג אין ווינער ארט, קעמט הערכייא. [ו] דאז
 ענדע קעמט! שאן ריקט עס העראן, איזט רעגע ווידער דיק ודא קעמט עס שאן!
 [ז] דעס מארגענס גרויע ברייט אן איבער דיק, אן לאנדבעוואהנער! דיא פרויזט
 איזט אום, דער בעשטירצונגסטאג איזט נאך, דאהין דאז וויכצען אים געבירגע!
 [ח] נון באלד ווערדע איך מיינען גרים איבער דיק ערגיסען, מיינען צאָרן ווידער דיק
 אויולאזען, דיק נאך דיינעס וואַנדעל ריכטען, אַללע דיינע גריילע דיק פיהלען
 לאזען. [ט] אָהנע שאַנונג, אָהנע ערבאַרמען ווילל איך דיינען וואַנדעל אן
 דיר בעשטראַפען, אונד דיינער גריילטהאטען פאלגען איבראַלל אינטער דיר וויטהען
 לאזען, דאס איהר ערקענגט, דאס איך דער עוויגע איך ציכטיגע. [י] זיה דען
 טאג! ער קעמט! שאן גרויעט דער מאַרגען, שאן איזט דיא רופהע אויגעשלאַ-
 גען, דער מוטהוויללע בליהעט שאן. [יא] דיא געוואַלט ערהעכט זיך צור ציכטי-
 גונג דעס פֿרעפֿעלס, ניכטס בלייבט פֿאַן איהנען, ניכטס פֿאַן איהרעם בעזיצע,
 ניכטס זאָצו איהנען געהערט, אונד פֿאַן איהרעם אָנהאַנגע איזט! [יב] דיא
 צייט איזט געקאָממען, דער טאָג ריקט העראַן. קיין קייפֿער ווירד זיך מעהר פֿרוי-
 ען, קיין פֿערקייפֿער זיך צו בעטריבען ברויכען; דיא ראַלע גליהט איבער זיאַללע.
 [יג] ניאגעלאַנגט דער קייפֿער צו דעם פֿערקויפֿטען ווידער, — זייא עס אויך!

דאס באור

כפעלס. (ה) רעה אחת רעה, ינתן תרגום ביאתא |נתר ביאתא, כאלו כתוב אחר.
 ורד"ק מפרש רעה אחת היא בטבעה ואין כמות, וכן כתב לש"י רעה שלימה ומיוחדת למעלה
 מכל הרעות, וכן תרגומי. (ו) הנה באה, הרעה שזכר. (ז) הצפירה, מלשון
 ישוב ויכפור (שופטים ז' ג'). והוא עלות השחר. והכוונה שעלה כבר השחר של היום המביא
 הרעה. קרוב היום מהומה, חסד הנסמך כאלו אמר היום יום מהומה וכן הארון הכרית
 והדומים להם (רד"ק). ולא הדר הרים, הדר הוא מלת הקריאה לשמחה, והכוונה: לא
 יהיה עוד רנה בהרים אשר שם הכרמים, כענין ובכרמים לא ירוקן (ישעי' י"ט). (ח)
 מקרוב, כמו בקרוב. (י) צץ המטה, העונש מכונה בלשון השאלה בשם מטה או
 שנט, ואמר בלשון מליצה כי כן כבר המט' הזה. וכן פרח הזודון, ודון לב האויב לנקום אותו בלי
 חמלה וחמיכה כאות נפשו (יא) החמס קם וגו', החמס קם להיות מטה רשע, כלומר
 חמס האויב בא להעניש ולכרע מן הרשע. לא מהם, לא יאמר אחד מהם שלא יגלה או ימות
 (רד"ק) ולא מהמונם, ולא מרבו נכסיפ שלהם כמו מהמין רשעים ומי אהב בהמון
 שפירוש רבוי עושר (הכ"ל). ולא נה בהם, הרד"ק בשרשים שרש נהה הביא פי' אחד כי
 מלה זאת ומלת וינהו כל בית ישראל אחרי ה' (שמואל א' ז' ב') מענין אחד הן, מלשון אסיפה
 וקבוץ, כיונתן תרגום הפסוק ונקו אליו כל הגוים (ירמיה ג' י"ז) ויטיהו למפלג בה כל
 עממיה, ופי' ולא נה בהם, לא מקבץ שבהם. ולרעמי שתיהן מענין דניקת, שם דניקת
 שלימה בה' שלא הלכו עוד מבית ישראל אחרי אלהים אחרים, ופה טעמו הכלוים אל בית ישראל
 ויש להם חבור עמהם, וכן מתורגם. ולדעת קצת מהמפרשים נה הוא לשון קינה ופירוש:
 לא יאמר מי שיבכ' ויקונן עליה. ויהי' תרגומו (קיינער בלייבט דער אום זיא טרויערן קאן).
 (יב) הקונה אל ישמח וגו', רדך העולם שהקונה שמת במקמתו, והמוכר מתאבל ומנטער
 אס מתוך דחקו הוא מוכר. ואמר שמוכר שדה בא"י אין לו להתאבל על זה כי אס גס לא
 ימוכרו לא יאמר עוד זמן רב, וכן הקונה אל ישמח (רד"ק). (יג) לא ישוב, ביובל

הרגום אשכנזי

דאס איהר לעבען אונטער דען לעבענדען נאך פארטרויערטע . דויער אוישפרוך
 גילט איהרער גאנצען מענגע , ער ווירד ניכט צוריק גענאטמען , איין יעדער ביסע ,
 קיינער זאלל זיין לעבען שיצען קעגנען . [יד] זיא שטאזען אין דאז הארן , שטעהן
 זאללע בערייט , דאך וואגט זיך קיינער אין דען קאמפף ; דען מיין צארן טריפעט זיא
 זאללע . [טו] דרויזען וויטהעט דאז שווערר , פאן אינגען פעזט אונד הונגער ,
 וואז אים פעלדע איזט , קעממט אום דורך'ס שווערר , דיא אין דער שטאדט פער-
 צעהרט הונגער אונד זייכע . [טז] איהרע ענטקאממען פליהען , האלטען זיך אים
 געכירגע אויף , וויא טויבען אויז דעם טהאל פערשייכט , וועה ! רופט זאללעס ,
 יעדער איבער זיין פערברעכען . [יז] זאללע הענדע זינקען , זאללע קניע שוואנקען
 וויא וואזער דאהין . [יח] מיט זעקקען אומגירטעט , בעדעקט מיט שרעקען
 זאללע , איבערצאגען דיא וואנגען מיט שאם , אונד זאללע קעפפע קאהל גערויפט .
 [יט] איהר זילבער ווערפען זיא אויף דיא שטראסע , איהר גאלד ווירד איין שיי-
 זאל ; דען ווערער גאלד נאך זילבער קאן זיא רעטטען אים טאגע דער ראכע דעם
 עוויגען , קאן איהרען הונגער ניכט שטיללען , איהרען מאגען ניכט פיללען . וואר
 עס דאך איהנען דער אנשטאם איהרער מיוועטהאט ! [כ] זיא מאכטען זיא דיא
 דעררליכקייט איהרעם גלאנצעס צו איהרעם שטאלצע , פערפערטיגטען יענע גרייל-
 פאללע בילדער איהרער שאנדגעטטער דארזי , זא לאס איך עס נון אויך צום
 שייזאל ווערדען . [כא] געכע עס פערמדען צור בייטע , טיראנגען צום רויבע ,
 דיא

ב א ו ר

אל אחזתי * ועוד בחיים חיהם , ואף על פי שיהיו בחיים לא ישובו אל ממכרם כי בארץ אחרת
 יהיו גולים (הכ"ל) . חיהם , נפשם * כי חזון וגו' , כלומר החזון יגיע אל כל המונה ,
 ואין אחד שיגל . ואיש בעונו וגו' , כלומר כל אחד יש עונו ולא יתחזקו נפש אחת מהם . (יד)
 חקעו בחקוע , נשופר . כשיבוא עליהם הנזר הכינו עמם למלחמה ואין יוצא להלחם (רש"י) .
 (טו) פיוני הגאיות , כיונים אשר הושבו מהגיא אשר שכנו שם . כלם הומות , משמיעות
 קול כקול נהי כן יעשו הפלטים בנוסם . (יז) תלכנה מים , נחסרון כ"ף הדמיון , והראוי
 כמים . והדמיון הוא שלא יהי' כח וחזק לברכים , ומפני חולשת יתנוענע אכה ואכה , מבלתי
 יכולת לעמוד עמם , כמים ואשר דבר נגר אשר מטבעם יזלו ממקום למקום ואינם עומדים
 במקום אחד , אם לא יש דבר המעמיד אותם ומעכבם , וכעין זה נאמר בתהלים (כ"ח)
 ימאסו כמו מים יתהלכו למו' (יח) פלצות , אימה ורעה . (יט) לגדה , שרור חוק ,
 ומכונה כן כל דבר מתועב ושקון הנרחק מעיני הרואה , ולמה יהי' להם לגדה על כילא יוכל
 להגילם , ולהזביעם . מכשול עונם היה , כספס וזהנם גרם להם לחטוא כמפורש בפסוק
 הנא . (כ) וצבי עדיו , של כספס וזהנם שמו לגאון , כלומר גאונם הי' שיש להם כסף
 זהב . כן נראה לי פשוטו של מקרא , וכן תרגמתי . והמפרשים פשוטו כפי עדיו על בית המקדש
 שהקב"ה שמהו לגאון , לפי שהי' גאון ישראל , ובו עשו כלמי תועבותם , על כן נתתיו להם לגדה
 שיגלו מארצם וירחיקו ממנו . והוא רחוק מאוד . (כא) ונחחיו , מוסב עוד על כספס
 וזהנם , וכן פשוטי בפסוק הנא . ולמפרשים שב הכל על בית המקדש . וחללוה , שרם חלל
 יסתעף לכמה עינים , וענין אחד הוא לקיפת והצבת קדושה או כבוד . אמנם גם מצינו
 במקרא שענינו הרחק מנחלה ומאחזה , כמו ואחללך מהר אלהים (יחזקאל כ"ט ז) . לכן
 נראה שהוראתו כללית בענין זה הוא הפריד איש מדבר מה שהי' לו ביסוד ובעצמית . בזה ככלל
 ההפרדה מקדושה או כבוד והפרדת הנכבדים מנעליהם או הנעלים מנכסיהם . ולהוראה זאת
 אמר

הַמִּמָּכָר לֹא יָשׁוּב וְעוֹד בְּחַיִּים חִתָּם כִּי חֲזוֹן אֶל כָּל הַמּוֹנֶה לֹא יָשׁוּב
 וְאִישׁ בְּעוֹנוֹ חִתּוֹ לֹא יִתְחַקֵּוּ : (יד) תִּקְעוּ בַתְּקוּעֹת וְהַכִּין הַכֵּל וְאִין
 הוֹלֵךְ לַמִּלְחָמָה כִּי תִרְוִי אֶל כָּל הַמּוֹנֶה (טו) הַחֶרֶב בַּחוּץ וְהַדָּבָר
 וְהָרֶעֶב מִבֵּית אִשֶׁר בְּשָׂדֵה בַחֶרֶב יָמוּת וְאִשֶׁר בְּעִיר רֶעֶב וְדָבָר
 יֵאכְלֶנּוּ : (טז) וּפְלִטּוֹ פְּלִיטֵיהֶם וְהָיוּ אֶל הַהָרִים כִּי־וַיִּגִּי הַגְּאִיּוֹת בְּלֶם
 הוֹמוֹת אִישׁ בְּעוֹנוֹ : (יז) כָּל הַיָּדִים תִּרְפִּינָה וְכָל בְּרָפִים תִּלְכְּנָה
 מֵיָם (יח) וְחָגְרוּ שִׁקִּים וְכִסְתָּה אוֹתָם פְּלָצוֹת וְאֶל כָּל פָּנִים בּוֹשָׁה
 וּבְכָל רְאִשֵׁיהֶם קָרְחָה : (יט) כִּסְפָם בַּחוּצוֹת יִשְׁלִיכוּ וְזִהְבָם לְגִדָּה
 יִהְיֶה כִּסְפָם וְזִהְבָם לֹא יִכָּל לְהַצִּילָם בְּיוֹם עֲבֵרַת יְהוָה נַפְשָׁם לֹא
 יִשְׁבְּעוּ וּמַעֲיָהֶם לֹא יִמְלֵאוּ כִּי מִכְשׁוֹל עֹנָם הָיָה : (כ) וְצָבִי עֲדִין
 לְגֵאוֹן שְׂמָהוּ וְצִלְמֵי תוֹעֲבוֹתָם שְׁקִיצֵיהֶם עֲשׂוּ בּוֹ עַל־כֵּן נִתְחַיו לָהֶם
 לְגִדָּה : (כא) וּנְתַחֲיוּ בְיַד הַזְּרִים לָבוֹ וְלִרְשָׁעֵי הָאָרֶץ לְשָׂלֵל
 וְחַלְלוּ

מכלל יופי

ז (ב) על ארבעת, כתיב על ארבע קרי והקרי לזכר והכתיב לנקבה וכנף ימנא
 בלשון נקבה . (ג) כדרכך , בכ"ף . (ד) ולא תחוס , בחולם . (ו) הקיץ ,
 מבנין הפעיל מענין קץ (ראשית ו) והקיץ ארשו קץ מנחי העי"ן וקץ ארשו קץ מפעלי הכפל .
 הנה נאה , הרעה שזכר . (ז) הצפירה , כלומר הגזרה הנאה עליך נבקר ותרע' בקר
 נפרא . וי"מ ענין סבוב כמו ולנפירת תפארה (ישעי' כ"ח) כלומר סבה היא מאת השי"ת לבא
 עליך האויב . וי"ת מלכותא . היום מהומה , בא סמוך עם ה"א הידיעה ואמרו שהוא חסר
 הנסמך וכן הארון הנרית (יהושע ג') והדומי' להם . ולדעת רד"ק בא בשתי ידיעות לרוב
 ההודעה . ולא הד הרים , פרושו כמו שאמר קרוב היום מהומה פי' היום יום מהומה ולא
 תדמה להומת הרים וסלעים כשאדם נותן קולו שם שהוא קול גדול כי יותר גדולה תהיה הומה
 זאת . וי"מ הקול היונא בין ההרים כשאדם נותן קולו שם שילך אותו הקול עד מקו' כלותו
 וישוב לאחור וישמע הקול ההוא בעצמו ואותו הקול נקרא הד הרים . וי"ת ולא לאשתזבא במיכרי
 טוריא זה פירש בשרש הדד ובשרש הוד הביאו ר' יונה ופי' ענין כח כמו ויהי כוית הודו (הושע
 ד') . ובפירוש הד הוא לשון קריאה כמו הידד הידד (ירמי' מ"ח) ואמר שהמהומה הזאת
 וקריאת הד זאת לא תהי' כמו קריאת היד הרים כשאדם נותן קולו בין ההרים ידמ' שיונא קול
 מבין ההרי' ואינו קול אחר כמו שידמה אבל זה קול הנעקה והמהומה יהי' קול אמתי לא דמיון
 קול . (ח) מקרוב , כמו בקרוב . ויש לפרשו כוונתו שהוא כמו שאר המי"מין לפי שאלת
 עתה מורה על זמן העומד שהוא בין העבר והעתיד ופעמים יאמר עתה בהרפת הלשון לזמן
 שהוא קרוב לזמן העומד מלפניו או מאחוריו ש קרוב מקרוב ולקרוב הזמן אמר עתה מקרוב
 כלומר זה יהי' עתה מוזמן קרוב לזה הזמן העומד ומה יהי' עתה שאכפוך חמתי עליך וגו' .
 (ט) ולא תחוס עיני , זה הפסיק אמר למעל' ושנה אותו הנה עם שנוי מעט . למעל' אמר
 כי דרכך ובה אמר כדרכך בכ"ף השמוש והענין אחד . ולמעל' אמר כי אבי ה' והוסיף בזה
 ואמר כי אבי ה' מכה . (י) צץ המטה , פי' רבי יונה ענין העי' ויפה פי' לפי שאמר פרא

סודין

יהוקאל ז ח

וחללוהו וחללוהו קרי: (כב) והסבתי פני מהם וחללו את צפוני ובאו
 בה פריצים וחללוהו: (כג) עשה הרחוק פי הארץ מלאה משפט
 דמים והעיר מלאה חמם: (כד) והבאתי רעי גוים וירשו את
 בתיהם והשבתי גאון עוים ונחלו מקדשיהם: (כה) קפדהבא
 ב'וטעמים ובקשו שלום ואין: (כו) הוה על הוה חבוא ושמעה אל
 שמועה היתה ובקשו חזון מנביא וחורה האבד מכהן ועצה
 מזקנים: (כז) המלך ותאכל קמץ ברביע וגשיא ילבש שממה וירי
 עם הארץ תב'הלנה פהח כס'פ מדרכס אעשה אותם ובמשפטיהם
 אשפטם וידעו כי אני יהוה:

ח (א) ויהי בשנה הששית בששי בחמשה לחדש אני יושב
 בביתי וזקני יהודה יושבים לפני ותפל עלי שם יד אדני יהוה:
(ב) ואראה והנה רמות במראה אש ממראה מתניו ולמטה אש
 זממתניו ולמעלה במראה זחר כעין החשמרה: **(ג)** וישלח
 תבנית יד ויקחני בציצית ראשי והשא אותי רוח בין הארץ ובין
 השמים ותבא אתי ירושלמה במראות אלהים אל פהח שער
 הפנימית הפונה צפונה אשר שם מושב סמל הקנאה המקנה:
(ד) והנה

מכלל ופי

הודון * (ופירושו הטית הדין * וי"מ מטה כושמעו וקורא מטה לכבודנפר כמו הוא אשר שט
 אפי ומטה הוא נידס זעמי ועל הדרך הזה ת"י במס סולטא הופע רשיעא) * (יא) ולא
 מהמונס , ולא מרוב מיון שלהם כמו מהמון רשעים (תהלות ל"ז) ומי אוהב בהמון (קהלת
 ט') שפירושו רוב מיון * מהמהם , נכפלה מלת הם לרוב הגריעות ר"ל משום דבר מהם
 לא ישאר ר"ל בניהם ובני * וכתב רבי יעקב בן אעזר כי הוא משרש המה ומעניט והוא שם
 המה נפלס קשה יפה ועם כנוי הרבי' המהם כמו שיאמר קשהם יפהם ר"ל דבר שהאדם הומה
 עליו והם הבנים וכן ת"י ולא מבניהן * (ויתכן לפרש ולא מהמהם ענין המיה ושאון מרבו עם
 כמו כי הנה אויבך יהמיון והטעם כי לא באה על ישראל הרעה הזאת מהם ר"ל מהאויבי' שזכר
 בכנוי המטה והודון ולא מהמונס ולא מהמית שאונס כי לא נכחם הרעו לישראל אבל הי' כל זה
 בהגשה אלהית על עונותיהם וכמו שאמר וידעתם כי אני ה' מכה) * ולאנה בהם , ענין קינה
 ופירושו לא ישאר מי שיבכה עליהם * וי"ת ולא מבני בניהן * או י"ה ענין אסיפה מתרנוס ונקו
 אלי' כל הגוים (ירמי' ג') כענין שאמר לא מהס ולא מהמונס ור"ל ולא מטה שבהם כלומר ולא
 מקבוצ שלהם ושרשו כוה לדעת ר' יהוד' ור' יונה * ולדעת רד"ק שרשו כהה ועיין בשרש כהה וכן
 בסיומן ע"ה * (יג) חיתם , נפסס כמו וחיתם נקדשים (איוב ל"ג) וחיתו באור תראה
 (שם) * כי סוין אל כל המוג' לא ישוב , כי פשנאמר הסוין אל כל המוג' לא היו שנים
 מרשעתם

דיא עם ענטפֿרעמדען זאָללען . [כב] איך ווענדע נור מיין אַנטליץ אַב פֿאַן איהנען ,
 זאָ ענטפֿרעמדען זיא מיין געגעכנעם גוט , פֿערווענגע דרינגען איין , אונד ענטֿ
 פֿרעמדען עם . [כג] שאַפֿעט קעטטען אָן ! דען פֿאַלל איזט דאָ לאַנד דער בלודֿ
 שולדען , פֿאַלל דיא רעזירענץ דער געוואַלטטהעטיגקייט ! [כד] איך פֿיהרעדיא
 שלימוטען דער פֿעלקער איינהער , זיא ריזען איהרע הייזער אָן זיך , — איך בייגע
 דען שטאַלץ דער איבערמיטהיגען , — זיא נעהמען אין בעזיץ איהרע בורגען .
 [כה] אונד איזט דאָ פֿערדערבען נור דאָ , דאָן זוכען זיא דען פֿרידען , דאָך פֿערֿ
 געבענס . [כו] עם קעממט אונגליק אויף אונגליק , איינע נאַכריכט אויף דיא
 אַנדערע ; מאָן זוכט פֿערגעבענס ווייזאָגונג פֿאַם פּראָפֿעטען ; פֿערשוואַנדען איזט
 בעלעהרונג דער פּרויזטער , דאָן ראַטהען דער ערפֿאַהרען גרייזע . [כז] דער
 קעניג געהט אין טרויער , דער פֿירזט אין פֿערשטעהרטהייט געקליידעט , אונד דאָן
 פֿאַלק ציטטערט אָן דען הענדען . יאָ , גאַנץ נאָך איהרעם וואַנדעל ווילל איך מיט
 איהנען פֿערפֿאַהרען , ווילל זיא נאָך פֿערדינוט ריכטען , אונד זיא זאָללען ערקענגען ,
 דאָס איך דער עוויגע בין .

ח [א] אים זעכזטען יאָהרע אָם פֿינפֿטען דעם זעכזטען מאָנאַטס , זאָס איך אין
 מיינעם הויזע , פֿאַר מיר זאָסען דיא עלטעזטען פֿאַן יהודה , דאָ פֿיל דיא
 מאַכט (בעגייזטערונג) גאַטטעס , דעם עוויגען אויף מיר . [ב] איך זאָה איינע
 געשטאַלט פֿייער פֿאַרבען ; עם שין פֿאַן דען לענדען אַכווערטס פֿייער , אונד פֿאַן
 דען לענדען אויפֿווערטס איין העללער גלאַנץ , וויא דער אַנבליק איינעם השמל־ס .
 [ג] עם שטרעקטע עטוואַז איינער האַנד עהנליכעס אויז , פֿאַסטע מיר בייאדען
 לאַקקען מיינעם הויפטעס , איין ווינד ערהאַב מיר צווישען היסמעל אונד ערדע ,
 אונד איך וואורדע דורך איינען איבערנאַטירליכען שיינ נאָך ירושלים פֿערזעצט , אָם
 איינגאַנגע דער אינגערן פֿפֿאַרטע , דיא נאָך מיטטערנאַכט זיהט , וואָ איין בילד
 אויפֿגעשטעללט וואַר , וועלכעס דיא אויפֿערוכט פֿאַרשטעללטע . [ד] גון ערשיין
 מיר

ב א ו ר

אמר פה ותללוה על הכסף והזהב , אשר זרים יקחו ויפרידו מיד בעליו , וכדמתיירנס . (כב)
 צפוני , מלאן זכוכך תמלא בטנס (תהלים י"ז ד) ע"ס . נקרא כן טוב העולם הזה אשר
 כותף ה' לנרואיו . והרד"ק בשרשים הביא הטעם , לפי שלא תשיגהו יד האדם לרבותו כי אם
 ברכון הבורא , והנה הטוב לעיניו נמנע ממנו כאלו הוא כסוף , ע"כ . וטעם הכנוי בנחיתת
 הנותן שהוא ה' . (כג) עשה הרחוק , ענינו שלשית . כלומר הכינו השלשלות להוליך
 העם בשבי , כי מלאה וגו' . (כד) רעי גוים , רעים שבגוים . מקדשיהם , כמו מקדשיהם ,
 ולא שהוא משקל אחר (רד"ק) . ואין טעם מקדש בית אלהים דוקא , לא גם ארמון .
 השרים . (כה) קפדה , מלאן קפדתי כאורג מיי שהוא לשון כריתה והשחתה .
 (כו) הוה על הוה . לשון שבר וענין רע , כמו תהותתו על איש (תהלים ס"ד) , ותפול
 עליך הוה (ישעי' מ"ז י"א , וכן תרגם יונתן תנר על תנר . ורש"י פירש מאורע על מאורע וכרוך
 לתרגמו (צופֿאַלל) . אל , כמו על . (כז) מדרכם , כמו כדרכם .
ח (ג) ירושלמה , כל זה הי' במראה הנבואה , כי לא בא יחזקאל ירושלימה , ולא סר
 מוקמו שהי' יושבשם בביתועד כלות הנבואה (רד"ק) . וכן מתורגם . סמל , פסל .
 המקנה

תרגום אשכנזי

מיר דיא העדרליכקייט דעם גאטטעם ישראל'ס, וויא יענע ערשיינונג, דיא איך
 אים טהאלע זאָה. [ה] ויא שפראך צו מיר: מענשען זאָהן, ווענדע דייע אויגען נאך
 מיטטערנאכט הין. איך ווענדעטע מיינע אויגען נאך מיטטערנאכט הין, אונד זאָה
 צו מיטטערנאכט דעם אלטאָר. טהאָרס דיזעס בילדער אייפערזוכט אָם איינגאָנגע.
 [ו] זיא פֿוהר פֿאָרט: מענשען זאָהן, זיהוט רוא, וואָז זיא טהון, זיהוט רוא דיא
 גראָזע; גרייל, דיא דאָז הוין ישראל היר פֿעראיבט, אום מיך פֿאָן מיינעם הייליג;
 טהומע צו ענטפֿערנען? דאָך, דוא זאָלזט נאָך גרעזערע גריילע זעהן. [ז] ויא פֿיהרטע
 מיך דאָרויף אין דען איינגאָנג דעם פֿאָרהאָפֿס, דאָ זאָה איך איינע עפֿפֿונג אין
 דער מויער. [ח] מענשען זאָהן, שפראך זיא: מאַכע דיזע עפֿפֿונג גרעסער, איך
 טהאָט עס, אונד פֿאָנד איינע טהירע. [ט] דאָ זאָגטע זיא: געה הינין, אונד זיה
 דיא אַכשייליכען גריילע אָן, דיא זיא היר אויזאיבען. [י] איך גינג הינין, זאָה
 מיך אום, אונד פֿאָנד בילדניווע פֿאָן גריכענדען אונד פֿעראַכשייעטען פֿיערפֿיזיגען
 טהירען, אונד אַללערלייא געזען בילדער דעם הויזעס ישראל, דיא רונד הַעֲדוּם
 אין דען ווענדען איינגעגראָבען וואָרען. [יא] זיכציג מענגער פֿאָן דען עלטעזטען
 דעם הויזעס ישראל, אונד אין איהרער מיטטע יאָזניהו, זאָהן שפֿן'ס, שטאַנע
 דען דאָפֿאַר, יעדער האָטטע זיין רויך פֿאַס אין דער האַנד, אויז וועלכעס איינע דיקע
 רויך וואָלקע אויפֿשטיג. [יב] זיא זאָגטע צו מיר: זיהוט רוא וואָז דיא עלטעזטען
 ישראל'ס אים פֿינזטערן טהון, יעדער אין זיינער בילדערקאָממער, אינדעם זיא
 שפֿרעלען: דער עוויגע זיהט אונז ניכט, ער האָט דאָן לאַנד פֿערלאָזען? [יג] זיא
 שפֿראַך

ב א ו ר

המקנה, ז"ל המקניא. כלומר שה' ליבצורתו ההתפעלית הקנאה. (ו) לרחקה, למען
 הרחיק אותי מעל מקדשי (הכ"ל). (י) שקץ, אשר הוא לשקן לבני ישראל. מחקה, כמו
 מחוקק כי חקק יסק ענין חסד ומחקה בלשון יסוד על הכלל (הכ"ל). (יא) מקטרחו, מ
 עתתו. (יב) בחררי משכיתו, חדר אשר בו פסילים ומיורים, מענין ואלן משכית
 (ויקרא כ"ו א') ע"ש הבאור. אמנם לדעת רש"י הוא חדר מכופה ברצפת אבני שיש מלאן ושכתי
 כפי. ולדעת רד"ק חדר שיש בו האוצר מענין שכיית החמדה. ויונתן תרגם באידישן משכניה.
 (יד) מבכות

מכלל יופי

מרשעתם. (ולי כרא' לפרש כי חזון אל כל המונ' לא ישוב כלומר כי החזון אשר נבא על כל
 המונ' מהרעות והחרבן לא ישוב אחר כי באמת יחקיים. או פירושו כי חזון הוא על כל המונה
 שלא ישוב אל הארץ להחזיק בירושתו אשר מכר כי הקונ' אל הממכר לא ישוב בשנת היובל כדין
 התור' אע"פ שיהי' בחיים סתו וסני הפירושי' נכחי' בעיני). ואיש בעונו חיתולא יתחזקו,
 כל אחד הית' שקועה נפשו בעונו ולא יתחזק לשוב אל הכבואה. בפסיק שלמעל' כי חזון ברי' ש
 ובוה הפסוק כי חזון בוי' וסימן ר"ז. (יד) בחקוע, השופר עצמו נקרא כן לפי שתוקעים
 בו. (טו) יאבלנו, כתרנו ושיינייה. (טז) פליטיהם, בחירק ענין הגלה. אל
 ההרים, כמו על ההרים. (יז) וכל ברכים תלכנה מים, תלכנה כמים על דרך משל כלאו
 כמסו שלא היה בהם כח מרוב הגלה. (יח) ורש' יפ' תלכנה מים מויעת אימה וכחון הוא ויהיה
 תלכנה כמו תשפכ' שיהיו המים נגרי' מהנרכים. וכן ת"י וכל רכוביא יתאשדן מים. (יט)
 לגדה, שש ענין חוק שירחקו מאנוולכו בגלות וכן כתמו' להם לגדה. נפשמם לא ישכעו.

(ד) והנה שם כבוד אלהי ישראל במראה אשר ראיתי בבקעה:
 (ה) ויאמר אלי בן אדם שא נא עיניך דרך צפונה ואשא עיני
 דרך צפונה והנה מצפון לשער המזבח סמל הקנאה הוה בבאה:
 (ו) ויאמר אלי בן אדם הראה אותה מהם מהם עשים הועכות
 גדולות אשר בית ישראל עשים פה לרחקה מעל מקדשי ועוד
 תשוב תראה הועכות גדלות: (ז) ויבא אתי אל פתח החצר
 ואראה והנה חור אחד בקיר: (ח) ויאמר אלי בן אדם חתר נא
 בקיר ואחור בקיר והנה פתח אחד: (ט) ויאמר אלי בא וראה
 את הועכות הרעות אשר הם עשים פה: (י) ואבוא ואראה והנה
 כל הבניתי רמש ובהמה שקץ וכל גלולי בית ישראל מחקה על-
 הקיר סביב סביב: (יא) ושבעים איש מוקני בית ישראל ויאזניהו
 בן שפן עמד בתוכם עמדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתר
 ענן הקטורת עלה: (יב) ויאמר אלי הראית בן אדם אשר זקני
 בית ישראל עשים בחשך איש בחדרי משכיתו כי אמרים אין יהוה
 ראה אתנו עובדיהוה את הארץ: (יג) ויאמר אלי עוד תשוב

חראה

ר ש י

להקנאות להקב"ה להרגיזו וכן ת"י כלם דקנאתא דמרגזון: (ה) שא נא עיניך
 דרך צפונה. להר הבית מחוץ לעזרה שהרי צפתח שער הצפוני של עזרה מבחוץ
 היה עומד ודרך צפונה לשער חוץ לעזרה הוא: מפון לשער המזבח. בהר
 הבית מפון לחותו שער העזרה הצפוני ואומר חני שהיה אותו שער מכוון כנגד
 שער המזבח: צביאה. כשארם בא ליכנס לעזרה מולאו שם צביאה אל אנטרי"א
 בלע"ז (אל' אנטרע. A Pentree כל"א ציים איינגאנג: (ו) לרחקה מעל
 מקדשי. כדי שאתרחק מעל מקדשי: (ז) אל פתח החצר. הקריבני ער פתח
 אותו שער עמו: חור אחד בקיר. חומת העזרה: (ח) חתר נא בקיר.
 והרחצ את החור: והנה פתח אחד. דרך החור ראיתי לשכס אחת: (י) שקץ
 עשויין לשקץ ע"א: מחקה. חקוקים על הקיר: (יא) ויאזניהו בן שפן.
 חשב היה ולנודין דורו הימנו לפיכך הקפיד עליו: ועתר ענן הקטורת: תמור
 קטור ענן הקטורת ולשון עתר מרבית וכן העתרחם עלי דצריכס (לקמן ל"ה)
 וכן ונעתרות נשיקות שונא (משלי כ"ד) וכן חצרו מנחם במחלוקת אחת שלשתן
 ופירש ענין (מרובה) המה אך כל אחד לשון בני אדם: (יג) בחדרי משכיתו.

יהזקאל ח

תראה תועבות גדולות אשר המה עשים: (יד) ויבא אתי
 אל פתח שער בית יהוה אשר אל הצפונה והנה שם הנשים יושבות
 ומכבות את התמוז: (טו) ויאמר אלי הראית בן אדם עוד תשוב
 תראה תועבות גדולות מאלה: (טז) ויבא אתי אל חצר בית יהוה
 הפנימית והנה פתח היכל יהוה בין האולם ובין המזבח בעשרים
 וחמשה איש אחריהם אל היכל יהוה ופניהם קדמה והמה
 משתחויהם קדמה לשמש: (יז) ויאמר אלי הראית בן אדם
 הנקל לבית יהוה מעשות את התועבות אשר עשו פה כי מלאו
 את הארץ חמס וישבו להכעיסני והגם שלחים את הזמורה אל-

אפס

ר ש י

משוכה ברצפת חבני שיש לשון ושכתי כפי (שמות ל"ג): (יד) אל פתח שער
 בית ה'. תוך חלל העזרה אל פתח הסיכל אשר בצפון דאמר מר שני פשפין היו
 צבית החליפות אחד בצפון ואחד בדרום: מזכות את התמוז. דמות אחד
 שמחממות אותו מצפנים והיו עיניו של עופרה והם נתוכין מחוס הסיסק ונראה
 כאלו בוכה ואומרת תקרובת הוא שאל תמוז לשון הסיסק כמו עד די חזה לחזייה
 (דניאל ג') ואתינה איזה יתירה (שם) מזכיר את התמוז פייש"נט פולרי"ר
 לאלקא"פין בלע"ז (ר"ל פיישנט פלער"ער ל' עשאפע. Faisant pleurer l'echauffe.
 בל"א מאכטן ווייך דען ערהיטען): (יז) ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית.
 היא העזרה כי הר הצבית נקרא החצר החלונה ועד עכשיו בתוכה היה עומד חלא
 שהוא נכנס בשער הצפוני והראהו צבית החליפות את נלס התמוז וחזר והוליכו
 למזרח לפני הסיכל והמוזבח: ופניהם קדמה וגו'. מושמע שנאמר ופניהם
 קדמים יודע אני שאחוריהם אל הסיכל חלא מגיד שהיה אחוריהם מגולה שהיו
 פוערין עומים ומתריזין כלפי מטה: משתחויהם צבתי תיבות הוא משמש לשון
 השחתה ולשון השתחוויה כן הוא בירושלמי משחיתים הסיכל ומשתחווים לחמה
 וכן ת"י ואינון מתחצלין וסגדין ומנחס הצרו לשון שחוח כמו שחי ונעבורה
 (ישעי' נ"ח): (יז) הנקל לבית יהודה. המעט להם וקל צעיניהם שאר
 עבירות שנידם. מעשות את התועבות. אם היו חדילים מעשות את כל התועבות
 אשר עשו צביתו פה: כי מלאו את כל הארץ חמס ונקל צעיניהם אותו עון
 וישבו להכעיסני בתוך צבתי בתועבות האלה: והגם שלחים את הזמורה אל
 חפס. והנה שולחים אל חוטמם את ריח רע של זמורה זו שהם מזמרים ברות
 היוצא מפי טבעת כלומר בושתם זה אל פניהם (ישוב) ומנחס פירש והגם
 שולחים את הזמורה אל חפס ענין דופי וקלון הוא לפרושי השו' ריח מקטרתם
 ובעם קרבנם וניחוחים למלאכת דופי נקבים ואחוריהם אל הסיכל ה' יורה על

(ח) קרבו

הענין:

שפרצך פֿערנער : דא זאללזט נאך גרעסערע גריילע זעהען , דיא זיא טהון - [יד] זיא פֿיהרטע מיך נון צו דעם איינגאנג דער מיטטערנעכטליכען פֿפֿארטע דעם טעמפעלס דעם עוויגען , וואו ווייבער זאסען , דיא דעז תמוז בעוויינטען . [טו] זיא שפרצך צו מיר : האזט דא געזעהן , מענשען וואהן ? דאך דא זאללזט נאך גרעסערע גריילע זעהן , אלס דיוע . [טז] זיא פֿיהרטע מיך הירויף צו דעם אינגערסטען פֿפֿאר- האף דעם טעמפעלס דעם עוויגען , דא ווארען אס איינגאנגע צום היכל דעם עוויגען , צווישען דער האללע אונד דעם אלטאר , אונגעפֿעהר פֿינף אונד צוואנציג מענגער מיט דעם ריקקען געגען דען היכל , מיט דעם אונגעוויכטע געגען זאנגען אויפֿגאנגע געריכטעט , וועלכע אן דיוער שטעללונג דיא זאנגע אנטעטעטען , [יז] זיא זאנגע צו מיר : האזט דא געזעהן , מענשען וואהן ? איזט אללעס אונדער דעם הויזע יהודה צו גערינג , דאס זיא נאך זאללע גריילע , וויא זיא היר טהון , אויזאיי בען , צו גערינג , דאס זיא דאן לאנד מיט געוואלטטהעטיגקייט אנפֿיללטען , דאס זיא נאך צוגריקקעהרטען , מיך אויך היר צו קרענקען ? אלליין זיא ציהען דיא רומטהע זיך

ב א ו ר

(יד) מכבוד את החמוז , בענין זה יש דעות שונות - והחסד רמב"ם כתב כי כמלא כתוב בספר מספרי העבודות הקדמונים כי הי' איש מכביאי ע"ז ושמו תמוז , וקרא למלך אחד וזהו לעבוד שבעה בוכני לכת וי"ב מזלות , והענינו המלך ההוא מיתה משונה , ובליל מותו התקבנו כל הצלמים מקצת הארץ אל היכל בבל לגלם הזהב שהיא כלל השמש , והי' זה הצלם תלוי בין שמים וארץ וכפל לתוך ההיכל וכן הצלמים סניבו , והי' מספר להם מה שאירע לתמוז הכביא והצלמים כלם בוכים וסופדים כל הלילה , ובנוקר עפסו כל הצלמים להיכליה בקצות הארץ , והי' זה להם לחק עולם , בכל שנה באחד למדש תמוז יספרו ויבכו על התמוז - ויש מפרשים שהביא רד"ק תמוז שם חיה שהיו עובדים כלם שלה - ולדעת מבארי העמים הוא הנקרא נספרי ההבלים של יונים ורומים אדאנים - לספורם הי' אדאנים בארץ אשור נער יפה מאד , וכאשר יצא פעם אחת לגוד נוד , כטרף מחזיר היער , והיתה יללה גדולה , ולכבודו עשו בארצו פסל ממנו , ושימו אותו בהיכליהם , והי' להם לחוק , מימים ימימה הלכו הנשים לתנות ולנכות עליו , והעת הזאת הימה במדש תמוז . (טו) משתחויתם , כמו משתחיים - ולדעת רז"ל המלה מורכבת מן משתחיים ומשחיתים . (יז) וישבו , אחרי שמלאו את ארצם חמס שבו אלי להכעסני . שלחיים את הזמורה , המפרשים נדחקו מאד בזה . ואין המקרא יוצא מפשוטו , וטעם זמורה כמשמעו זמורת נסן . והי' זה כנראה משל כפון בימים ההם לאמור על תגורם רעה לעצמו , ששלח זמורה אל אפו . והוא אל מאעשה הדיוגים שמאחזים הדנה אשר יודוע"י זמורה התמונה באף כל אחד ואחד

מכלל יופי (א) פקודות

בא לשון יחיד על רבים והוא דרך כלל . (ב) זכבי , ענינו החפץ והרצון . וי"מ אותו לשון הדר ופאר . (ופירושו בני עדיו הוא בית המקדש שהוא פאר וכבוד האל הנקדש בתוכו שהיו מתייפים בו כעדי והקדוש הוא שמהו לנאק שהיו ישראל מתנאים ומתנדלי' בו על כל עם כי כבוד האל כראה בו בענין ובאש העליונה והם שמהו לשקץ כי עשו בו כלמי תועבותם על כן נתתיו להם לנדה שהם ירחיקו ממנו ויגלו מארצם) . (כא) וחללוה , כתיב וחללוהו קרי הכתיב על השכינה והקרי על הבית . (כב) צפוני , פעול ופירושו הדבר הנסתר והמוכנע או יהי' שם והוא הדביר שהוא קדש הקדשים אשר שם הארון . וחללוה , לשון נקבה על שכינת הכבוד הסוכה על הארון או אמר וחללוה על העיר . (כג) הרחוק , נקולם פירושו שדעות . משפט

תרגום אשכנזי

ויד ועלכות דורך ודיא נאזע; — [יח] דען איך ווילל נון אויך מיט וואיטה פֿערע
פֿאהרען, ניכט שאַנען, ניכט מיטליידען פֿיהלען, זיא ווערדען זאָראַן מיט לויטער
שטיממע צו מיר רופֿען, אַכער איך הערע זיא ניכט.

ט [א] מיר וואורדע איינע שטאַרקע שטיממע הערכאַר, וועלכע איז אַזוי ריף:
הערבייא איהר אויףגעבאַטענען ווידער דויע שטאַרט! איין יעדער האַבע זיין
פֿערדערבונגסערעטה אין דער האַנד! [ב] עס ערשינען זעכס מעננער, דעס
וועגס פֿאַן דער אַבערן פֿפֿאַרטע, דיא נאָך מיטטערנאַכט צו ליגט, הערקאַממענער,
יעדער מיט זיינער פֿערדערבליכען וואַפֿען אין דער האַנד, איינער אונטער איהנען
אין ליינען געקליידעט, האַטטע איין שרייביצייג אָן זיינען לענדען הענגען. זיא קאַ
מען אונד שטעללטען זיך נעכען דען עהרנען אַלטאַר היין. [ג] דאַ ערהאַב זיך דיא
הערע

ב א ו ר

ט (א) פקדוח העיר, הפקידים אשר הפקדתי לשאת את העיר (רש"י) * (ב) ששה
אנשים, רבותינו פראשה במסכת שבת, קנף, אף, סימה, משחית, משנר
ומכלה. וקראם אנשים על דרך ההגשמה (פערזאנאַפֿיקאַציאָן) לעזות מן רוחות מופשטי'
גופים הנפלים תחת החושים. מפצו, לשון שבירה ולתון והוא כמו כלי משחית. קסת הסופר,
קסת

מכלל יופי

(משפט דמים, ת"י חייני קטול כלומר כלם חייני' משפט דמים לפי שפכו דם נקיוענרו
עבירות שנתחייבו עליה' מיתה וכן משפט מות לחי' הזה כמו משפט דמים) * (כד) ונחלו,
מענין חלו ומשרשו והוא תמורת הקדושה ובא מוקל כמו ונחלת כד [יחזקאל כ"ב] ומשפטו
ונחלו בדגש נשקל וכמו ההרים [מיכה א'] * מקדשיהם, כמו מקדשיהם אלא שהוא משקל
אחר האחד ממנו מקדש נשקל למתעב נוי [ישעי' מ"ט] שהוא שם תאר והרבים מקדשים
מקדשיהם והוקל זה כמו שהוקלו רבים מהדגוש' * (כה) קפדה, שם והה"א נוספת לפי
שאמר בלשון זכר בא ולפיכך היא מלעיל והוא ענין כריתה כמו קפדתי באורג ס"י [ישעי' ל"ח] *
(כו) הוה על הוה, נחלוף היו"ד בוו וענינו שבר על שבר וכן ת"י תבר על תבר * וכן במשקל
אחר יעו בהותו (תהלות כ"ג) והות רשעים יהדיף (משלי י') ענין רעה ושבר * אל שמועה *
כמו על שמועה והשמועות הם בוא האויב על הארץ. ובקשון חזון מנביא, ר"ל ואין * (כז)
חבהלנה, נפתח הה"א באתנח * ובמשפטיהם, בני"ת *.

ח (א) יד יי', רוח נבואה כשתבוא בחזקה נקראת יד ה' * (ב) זהר, ענין נהה *
החשמלה, הה"א נוספת לפיכך המלה מלעיל כמו השער התחוב' (יחזקאל מ') *
(ג) בציצת, תלתלי השער הנתלים כמו ענף הבגד נקראו כן וכן ועשו להם כינת (במדבר
ט"ו) שהוא כמו ענף כתלה בבגד * שער הפנימית, שער החצר הפנימית ומענינו תבין
חסדו והוא העזרה כמו שאמר במלכים ויבן את החצר הפנימית (מלכים ו') ונקראת פנימית
שהיא פנימית להר הבית הקדושה חיונה ובאמרו הפנימית חצר התאר בחסרון המתואר הנה
כמהו כעדר הקבוצות (שיר ד') ומאכלו בריאה (חבקוק א') * ופירושו אל פתח סמוך לפתח *
סמל, ענין הפסולי' והאלילים * ויתכן להיות עיקר המלה נורה מן הצורות או כלל לכל
צורות אחר שאמר תמונת כל סמל (דברים ד) * המקנה, שראו קנא ובא כדרך בעלי הה"א
ומשפטו מקניא נפלים משניא לגוים (איוב לו) והוא יוצא לשלישי * (ה) בביאה, ר"ל
בכניסת השער מבחן נהר הבית * (ב) מהם, בא הה"א מהסדרה מהמכתב * ובפיר' *
כן כתיב מלה סדא וקרימה הם תרין מלין והוא אחר מן חמשה עשר מלין דכתיבין מלה סדא
יקריין תרין מלין * לרחקה, הסי"ת נקטן חטף והכתיב להיותו על משקל לרחקה (שמות
ל"א)

יחזקאל ה ט

כג

אָפֶם : (יח) וְגַם אֲנִי אֶעֱשֶׂה בְּחֶמְהָ לֹא תַחֲוֹם עֵינַי וְלֹא אֶחְמֹל וְקָרָא
בְּאָזְנִי קוֹל גְּדוֹל וְלֹא אֲשִׁמַּע אוֹתָם :

ט (א) וַיִּקְרָא בְּאָזְנִי קוֹל גְּדוֹל לֵאמֹר קָרְבוּ פְקֻדוֹת הָעִיר וְאִישׁ
כְּלֵי מִשְׁחָתוֹ בְּיָדוֹ : (ב) וְהִנֵּה שְׁשֵׁה אַנְשִׁים בָּאִים
מִדֶּרֶךְ יַשְׁעֵר הָעֲלִיּוֹן אֲשֶׁר מִפְּנֵה צְפוֹנָה וְאִישׁ כְּלֵי מַפְצוֹ בְּיָדוֹ וְאִישׁ
אֶחָד בְּחוּכֶם לְבוּשׁ בָּדִים וְקֶסֶת הַסֹּפֵר בְּמַתְנָיו וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲמֵדוּ אֶצְל
מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת : (ג) וַכְּבוֹד יְיָ יִשְׂרָאֵל גָּעָה מֵעַל הַכְּרוֹב

אֲשֶׁר

ר ש י

ט (א) קָרְבוּ פְקֻדוֹת הָעִיר • הקריבו את הפקידים אשר הפקדתי לשמח
את העיר : (ב) ששה אנשים • רבותיכו פירשום במסכת שבת קנף אף
וחימה משחית משבר מכלה : מפלו • שהוא משבר את הכל כמו ונפץ את עולליך
(תלים קל"ז) : וקסת הסופר • פנקס הם לוחות שמחופין בשעור וחורתין
בעט : אצל מזבח הכהשת • הוא מזבח האבנים שעשה שלמה חתת מזבח הנחשת
שעשה משה במדבר : (ג) מעל הכרוב • שעל הכפורת שהשכינה היתה שורה

שם

מכלל יופי

לא) והוסב הקמן חטף תחת הסי' ת לתפארת הקריאה ופירושו כדי שארחק מעל מקדשיהם •
(י) מחקה , כמו מחוקק כי חקקתה בענין אחד ואמר מחקה בלשון יחיד על הכלל • (יא)
מקטרתו , המחתה נקראת מקטרת לפי שמקטרים בה • ועחר ענין הקטרת , פירש עובדי
ענין הקטרת כי מחמת רבות היו ענין הענין הי' ענה מרבוים וכן והעתרתם עלי דבריכם
(יחזקאל לה) עובדי הדברים ירבוים • (יב) משכיתו , ענין כיור וענינו מלשון הנטה כי
הדבר המזויר יביט בו האדם ותרנוס מפנה (ראשית לא) סכותא • (יד) מבכות , מן
הדגוש כמו רחל מבכה על בניה (ירמיה' לא) • החמוז , שם כלם או שם איש או שם חיה שהיו
עוברים אותה ועיין בשרשו • (וכשר תמוז מבכות את התמוז אומרים כי היו עושים כלם
ומלאים עיניו עופרת והיו עושים אש מתחתיו והעופרת כמם ודומה שהוא צוכה ואומרות
תקדושת הוא שאל • וכתב החכם הרב רבינו משה בר מיימון בספר מורה הנבוכים כי מצא
כתוב בספר מספרי העבודות הקדמונים כי הי' איש אנביאי ע"ז ושמו תמוז וקרא למלך אחד
וזהו לעבוד שבעה כוכבי לכת ושנים עשר מזלות והמיתתו המלך ההוא מיתה משונה ובליל
מותו התקבצו כל הצלמי' מקצות הארץ אל היכל נבל לבלם הזהב שהוא כלם השמש והי' זה
הכלם תלוי בין שמים וארץ ונפל בתוך ההיכל וכל הצלמים סניבו והי' מספר להם מה שאירע
לתמוז והצלמים בוכים וסופדים כל הלילה וכאשר הי' בנקר עפפו כל הצלמים להיכליה' בקצות
הארץ והי' זה להם לחק עולם נתחלת יום ראשון מחדש תמוז בכל שנה יספרו ויבכו על התמוז •
וי"מ תמוז שם חיה שהיו עובדי' אותה ותרנוס ופגשו כיום את איים ויערעון תמוזין בחתולין אבל
צרכו הכוססאות כתוב תמוז בשני וויין • וי"מ התמוז השרוף מן למוז לאתיכאר"ל שהיו בוכות
על אותו שהי' שרוף שהיו שורפים את בניהם ובטתיהם בלש והנשים היו בוכות איתם) • (טו)
משחתחיותם , הורכבה המלה ממשחתחיים והשתחיותם , ועם ההרכבה אמר הנביא כי מצא
אותם האנשים משתחיים קדמה לשמש ואמרו לככסי' השתחיותם דרך שאלה והורכבה המלה

משתי

יחזקאל ט

אֲשֶׁר הָיָה עָלָיו אֵל מִפֶּתַח הַבַּיִת וַיִּקְרָא אֶל הָאִישׁ הַלְבָּשׁ הַבְּדִים
 אֲשֶׁר קָסַת הַסֵּפֶר בְּמַחְנֵיו : (ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו קְרִי עֲבוּר
 בְּתוֹךְ הָעִיר בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם וְהַהוּיָה תְּהֵי עַל מִצְחֹת הָאֲנָשִׁים
 הַנִּנְאָנָהִים וְהַנִּנְאָנָקִים עַל כָּל הַתּוֹעֵבֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּתוֹכָהּ : (ה)
 וּלְאֵלֶּהָ אָמַר בְּאָזְנֵי עֲבָרֵי בְּעִיר אַחֲרָיו וְהִכּוּ עַל אֶלְקֵי תְּהוֹם עֵינֵיכֶם
 עֵינֵיכֶם קְרִי וְאֵל תַּחְמְלוּ : (ו) זָקֵן בַּחֹר וּבַתּוֹלָה וּמָף וּנְשִׁים תַּהֲרֹגוּ
 לְמִשְׁחִית וְעַל כָּל אִישׁ אֲשֶׁר עָלָיו הַתּוֹ אֶל־הַנְּשׂוֹ וּמִמְקַדְשֵׁי תַחֲלוּ
 וַיַּחֲלוּ בְּאֲנָשִׁים הַזִּקְנִים אֲשֶׁר לִפְנֵי הַבַּיִת : (ז) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
 טַמְּאוּ אֶת הַבַּיִת וּמִלְּאוּ אֶת הַתְּצַרּוֹת תַּלְלִים צְאוּ וַיִּצְאוּ וְהִכּוּ בְּעִיר :
 (ח) וַיְהִי פְּהֵכֹחַם וּנְאֻשָׁאֵר כַּעַל אֲנִי וְאֶפְלָה עַל פְּנֵי וַאֲזַעַק וְאָמַר
 אֲהֵה אֲדֹנָי יְהוִה הַמִּשְׁחִית אֶתְּהָ אֶת כָּל שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל בְּשַׁפְכָּה

את

ר ש י

שם ער הנה והתחילה להסתלק וללכת לחן מעט מעט עשר מסעות חזק מסע
 הראשון מן הכרוב למפתח בית קדשי הקדשים : (ד) והתוית תו . ורשמת
 רושם : על מצחות האנשים ; הנדויקים כדי להיות לחות שלא יפגעו צם
 המשפיות : (ה) ולחלה אמר באזני לששת המהצלים (ו) ומויקדשי
 תחלו . מן העומדים לפני מקדשי ורבותיו אמרו אל תקרי ממקדשי לא ממוקדשי
 מן המוקדשים לי הם אותם הקוקי התיו שהתרה בהם מלהזיקם חזר ונוס להצלם
 לפי שאמרה מדת הדין לפניו מה נשחנו חלו מחלו הרי לא נוחו בהם כדאיתא
 במסכת שבת : (ח) וגשאר

אני

מכלל יופי

משתי מלות אלה לקצר הענין . (יז) הנקל , בצרי כפעל עבר ארתאר . הזמורח , פירוש
 ריש רע והוא על דרך כנוי לקצרת שהיו מקשרי' והוא עטוש מלמטה לפיכך ת"י מייחן בהתא
 לאפיהון ותרגום בשת (ירמ' ב) בהתחל והוא מקום הנשת . אפים , ר"ל אפי אלא שכנה
 הכתוב והוא אחד משמנה עשר מלין שהם תיקון סופרים :

ט (א) פקדוה , שם ענין זכירה והשגחה על הדבר . ויש לפרשו ענין מנוי וגזרות
 האנשים הפקודים על אנשי החיל וכן וישם הכהן פקודות על בית ה' (מלכ' ב יא) ושמוכס
 אל העיר ואמר פקודות העיר שגאו אל העיר תחלה והסיל אחריהם . כלי משחתו , כלי
 בחירק כי הוא יסיד וכן כלי מפנו . משחתו , בצרי והוא שם וכמהו שם אכל הוא בחירק
 תהרגו למשחית , חרשי משחית (יחזקאל כא) . מפנה , פעול מהפעול בקמץ חטף בשקל
 אשר אתה מראה בזה (שמות כה) . מפצו , בקמץ הפ"א והוא שם הכלי שמשפלים בו וכן מפץ
 אתה לי (ירמ' נא) אלא שהוא בצרי . לבש נדים , לנוס ננדי פשתן . ונמכלל אינו סיוך
 כאשר ידמה הענין אלא יחסר ב"ת השמוע ומשפטו לבוש ננדי' וכן חגור כלי מלחמה (שופטים
 יט) . וקסת הסופר , הוא כלי הדין והתרגום אמר וסנקס ספרא והוא מה שכותב עליו
 הסופר

הרגום אשכנזי

כד

העררליכקייט דעס גאטטעס ישראל'ס פאן אבערהאלב דעס כרוב'ס, ווארויף זיא זיכטבאר וואר, נאך דער שוועללע דעס טעמפעלס, ריף יענעס מאנע צו, דער אין ליינען געקליידעט וואר, אונד דאן שרייבציג אן זיינען לענדען האטטע, [ד] אונד שפראך צו איהם: געהע דורך דיא שטאדט ירושלים, אונד מאכע יענען איינוואה גערן איין צייכען אויף דיא שטירנע, וועלכע איבער דיא גריילע, דיא דארין בע גאנגען ווערדען, זייפען אונד קלאגען. [ה] צו דען איבריגען אבער שפראך ער, דיאס איך עס הערטע: געהט איהר הינטער איהם הער דורך דיא שטאדט, אונד מארדעט אהנע שאנונג אונד אהנע מיטליידען. [ו] ערשלאגעט גרייזע, יינגלינגע, נע, מעדלען, קינדער אונד ווייבער, אונד ראטטעט זיא אוי; געהערט איך אבער קיינעם פאן יענען, דיא דאן צייכען האכען, אונד פאנגט היר בייא מיינעם הייליגטהומע אן. זיא בעגאנגען אלוא ביא דען אלטען מעננערן, דיא פאר דעם טעמפעל שטאנדען. [ז] ער שפראך פערנער צו איהנען, פער אונרייניגעט נור דען טעמפעל, אונד פיללט דיא פארהעלפע מיט לייכען — איצט געהט ווייטער! זיא גינגען, אונד מארדעטען אין דער שטאדט. [ח] אלס זיא זא מארדעטען, אונד איך נור אלליין דא געבליבען וואר, פיל איך אויף מיין אנגעזיכט, אונד שריא, אד, הערר! עוויגער! וויללזט דוא דען דען גאנצען איבעררעוט פאן ישראל פערדערבען, דא

באור

קסת אין לו ריע בשאר ספרי הקודש, וענינו לפי מקומו: כלי הכתיבה בכלל. (ד) חו, כיור ורושים, שהשונה, והפעל ממנו ויתו על דלתות השער (שמואל א' כ"א י"ג). (ה) ולא לה, לחמשה החכמים הכותרים. (ו) למשחית, שם, והוא כמו להשחית, שהשחיתו הכל (ד"ק). הזקנים, שבעים איש מוקני ישראל הכאמרים בפרשה שלפני זאת. צאו, אשר שילאו החכרות חללים, וכאשר נעשה זאת, כזה אותם. כאו עתה להכות בעיר, והם ינאו. (ח) ונאשאר

מכלל יופי

הסופר כייר או לוח ואעפ"כ ענין הפסוק הוא על צורך הדיו לא על הלוח שאמר והתיות תיו ואולי לפי שתלויין במתני הסופר הכייר והלוח עם כלי הדיו כלל הכל בפנקס. במתניו, פירוש שהי' תלוי באזור ומתניו והם החלפים מקיס שחוגרים עליו. (ג) הלבש הנדים, אותו הזכר שהי' לבוש בדים ובא בדיעת התאר והמתואר. (ד) ויאמר יי אליו, כתובנו וקרי בני ד' וכו'. והוא כמו עליו בשמים ירעם. (שמואל ב) והדומים לו. וההויות תו, ענין סי' וכתיבה י והנאנקים, ענין צעקה ונחה כמו האנק דוס (יחזקאל כד) ולרוב הפעולה שנ הפועל נפעל וכן הנדברוס נך (סס לב). (ה) על תסום, כן כתיב וקרי אל. הכתוב ר"ל והכו על אשר תסום עיניכם וכ"ש על האחרים. והקרי כמשמעו הזהירם שלא יקוסו על האדם ולא יחמולו. עיניכם, כתיב לשון רבים וקרי עיניכם לשון יסוד, כמו לא תסום עינך (דברים ז) והיסוד הוא דרך כלל. (ו) למשחית, שם ר"ל להשחית שתשחיתו הכל. (ז) ומלאו, כווי מהדגוש אע"פ שהלמד אינה דגושה ימצאו כמוהו קלים מבנין הדגוש כמו ובקשו ברכיבותיה (ירמי' ה). כי לא מלאו אחריו (במדבר ד) ויקנאו בו (ראשית לז) והדומים. להם (ח) בהכותם, בכף. ונאשאר, כמו ונאשר ופירושו ונאשרתי אני כינהם שלא הכוני' ומכלל לאשאר אמרו שהוא מבנין נפעל והאלף נוכח ומשפטו ונאשר אני ופירושו וכאשר עצמי הנכון סיחי' מבנין הקל ויהי' מורכב בנון התפארת כגון נעשה אדם (ראשית א) ובאלף המדבר בעדו אף על פי שהאחד מספיק. ובפירושו מלה זו מורכבת מן ונאשר שהוא נפעל עבר ואשאר

ים
בור
ים
(ה)
כס
רגו
ליו
ים
יר:
מר
קד
מסע
מות
צס
קדשי
קדשי
זבלס
זיתא
פירוש
בהתא
שכנה
זכרות
שמכס
כלי
בחירק
בשקל
מן מפן
סיוך
ופטים
עליו

תרגום אשכנזי

רַא דוא דיינען גרים איבער ירושלים זאָ אויזשיטטעוּט! [ט] ער ערווידערטע :
 דיא מיזעטהאַטען דעס הויזעס ישראל אונד יהודה זינד אונגעמיין גראָס, דאָז
 לאַנד איזט פֿאַלל בלוטשולד, דיא הויפטשטאָרט פֿאַלל פֿאַרטעהייליכקייט, זיא זאָ
 גען: דער עוויגע האָט דיא ערדע פֿערלאָזען, ער זיהט עם ניכט. [י] זאָ ווילל
 איך דען אויך ניכטס צאָגען, קיין מיטלייד האָבען, איהרען וואַנדעל ויא ביסען לאָז
 זען! [יא] אינדעם בראַכטע דער מאַן, אין ליינען געקליידעט, מיטרעם שרייב-
 צייג אָן ויינען לענדען, דיא נאַכריכט צוריק: איך האָבע פֿאַללבראַכט, וואָז דוא
 מיר אויפֿגעטראָגען האָזט.

י [א] איך בליקטע אויף, אונד זיה! אויף דער סאַפֿיר: עהנליכען דעקקע,
 איבער דען קעפֿען דער כּרובים, וואָר דיא געשטאַלט איינעם טהראָנעס
 זיכטבאַר. [ב] עם שפראַך צודעם אין ליינען געקליידעטען מאַנע: געה צווישען
 דיא רעדער אונטער דען כּרובים, פֿיללע דיינע האַנד מיט גליהענדען קאָהלען,
 דיא זיך צווישען דען כּרובים בעפֿינדען, אונד ווערפֿע זיא איבער דיא שטאָרט הין,
 אונד ער גינג דאָהין פֿאַר מיינען אויגען. [ג] דיא כּרובים שטאַנדען רעכטס אָם טעם-
 פעל, זאָ וויא דער מאַן העריין טראַט, אונד איינע וואַלקע פֿיללטע דען איננערזטען
 פֿאַרהאַף. [ד] דיא הערליכקייט דעם עוויגען ערהאַב זיך פֿאַן דעם כּרוב נאָך
 דער שוועללע דעם טעמפעלס הין, דער טעמפעל וואָר פֿאַלל דעם וואַלקענס, אונד
 דער פֿאַרהאַף פֿאַלל פֿאַן דעם גלאַנצע דער העררליכקייט דעם עוויגען. [ה] דאָז
 גערייש פֿאַן דען פֿליגעלן דער כּרובים וואָרדע געהערט ביו אָן דען אייזערזטען
 פֿאַרהאַף, זאָ וויא דיא שטיממע דעם אַללמעכטיגען גאַטטעס, ווען ער שפראַך.
 [ו] זאָבאַלד דעם אין ליינען געקליידעטען מאַנע בעפֿאַהלען וואָרדע: נים פֿייער
 צווישען דען רעדערן, פֿאַן דעם וואָז צווישען דען כּרובים איזט, גינג ער הין, אונד
 שטעללט זיך נעכען דען אָפֿן. [ז] איין כּרוב צווישען דען כּרובים לאַנגטע מיט
 זיינער

ב א ר

אני, וכשאתי אני. (ט) מטה, דין מוטה (רש"י ורד"ק) וכן ת"י ומטות דין.
 (א) אל, כמו על. (ב) לגלגל, למ"ד לגלגל בניקוס ה"א הידיעה וכן לכרוב,
 ומכונות לכרובים, וכמוהם אשר למלך נשען על ידו (מלכים ב' ז') עד לשמים הגיע
 (דברי)

מכלל יופי

אשר זהו איתן מן הקל וטעם ההרכבה אשר כשהיו מכים נתתי עיני מי נשאר בחצרות שלא
 הכוראיתי כי לא נשאר אלא אני זהו נשאר ואמר שני טעמים נמלה אחת לקנה והוא על דרך
 כחות כמו שפירשנו במלת משתחויתם ובא להודיע כי לא היה בחצרות בית ה' מי שהיה עליו
 התיו אלא הוא לבדו. (ט) ותמלא הארץ חמס, ובקצת ספרים המדוויקים ותמלא הארץ
 דמים פירוט שופכי דמים. מלאה מטה פי' דין מוטה. (יא) לבוש הבדים, בשוא כמשפט
 הסמוכים. פאשר נוייתי, כתיב וקרי כלל אשר נוייתי כלומר שלא חסר דבר מכל
 אשר נזכר

י (א) אל הרקיע, כמו על הרקיע וכן אל ההרים לא אכל (יחזקאל יוד) והדומים להם
 רבים. (ב) לבוש הבדים, גש זה בשוא כמשפט הסמוכים. אל טינות לגלגל אל
 תחת

יחזקאל ט י כה

את חמתה על ירושלים : (ט) ויאמר אלי עון בית ישראל ויהודה גדול במאד מאד והמלא הארץ המים והעיר מלאה מטה כי אמרו עזביהוה את הארץ ואין יהוה ראה : (י) וגם אני לא תחוס עיני ולא אחמל דרכם בראשם נחתי : (יא) והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי כאשר ככל אשר קרי צויתני :

(א) וראתה והנה אל הרקיע אשר על ראש הכרבים כאבן ספיר כמראה דמורת בסא נראה עליהם : (ב) ויאמר אר האיש ו לבש הבדים ויאמר בא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניה גחלי אש מבינות לכרבים וזרק על העיר ויבא לעיני : (ג) והכרבים עמדים מימין לבית בבאו האיש והענן מלא את החצר הפנימית : (ד) וירם כבוד יהוה מעל הכרוב על מפתח הבית ומלא הבית את הענן והחצר מלאה את נגה כבוד יהוה : (ה) וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה בקול אל שדי בדרו : (ו) ויהי בצותו את האיש לבש הבדים לאמר קח אש מבינות לגלגל מבינות לכרובים ויבא ויעמד אצל האופן : (ז) וישלח הכרוב

את

ר ש י

חני • ושארתי חני : (ט) מלאה מוטה • דין מעוקל : (ח) על ראש הכרובים • על ראש ד' היות המרכבה ופרשה זו חזר לקרותם כרובים לפי שנהפכו פני השור לפני כרוב כמה שכתוב בפרשה זו ואמרו רבותי יחזקאל בקש רחמים והפכו לכרוב אמר לפניו רבוננו של עולם חין קטיגור נעשה סטיגור : (ג) בינות לגלגל • בין האופנים כל מקום שנאמר ויאמר ויאמר חייט חלא לדרוש הקב"ה אמר לגבריאל והוא בקש מן הכרוב לתת לו כדי שיטננו הגחלים ותקל הגזירה וכן הוא מפורש צענן וישא ויתן אל חפני לבוש הבדים : וזרוק על העיר • לא זרקם מיד ואף על פי שקבלם לבוש הבדים לא השליכם עד לאחר שש שנים לקבלתו שנת עמומי הגחלים בידו כל שש שנים ותדע שהרי נבואה זו בשנה הששית נאמרת והעיר חרבה בשנת אחת עשרה : (ג) מימין לבית • בדרום : החצר הפנימית : היא העזרה : (ד) על מפתח הבית • הוא הסילוק ענמו האמור למועלה : (ה) עד חצר החיצונה • הר הבית יכול מפני שהקול

יחזקאל י

את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר בינות הכרובים וישאו ויהן
אל חפני לבש הבדים ויקח ויצא : (ח) וירא לכרובים הבנית יד
אדם תחת כנפיהם : (ט) ואראה והנה ארבעה אופנים אצל
הכרובים אופן אחד אצל הכרוב אחד ואופן אחד אצל הכרוב
אחד ומראה האופנים כעין אבן תרשיש : (י) ומראיהם דמות
אחד לארבעתם באשר יהיה האופן בתוך האופן : (יא)
בלכתם אל ארבעת רכעיהם ילכו לא יסבו בלכתם כי המקום
אשר יפנה הראש אחריו ילכו לא יסבו בלכתם : (יב) וכל
בשרם וגבהם וידיהם וכנפיהם והאופנים טראים עינים סביב
לארבעתם אופניהם : (יג) לאופנים ב' טעמים להם קורא הגלגל
באזני : (יד) וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב ופני
השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר : (טו)
וירמו הכרובים היא החיה אשר ראית בנהר כבר : (טז) ובלכת
הכרובים ילכו האופנים אצלם ובשאת הכרובים את כנפיהם
לרום מעל הארץ לא יסבו האופנים גם הם מאצלם : (יז) בעמדם
יעמדו וברומם ירמו אותם כי רוח החיה בהם : (יח) ויצא
כבוד יהוה מעל מפתח הבית ויעמד על הכרובים : (יט) וישאו
הכרובים את כנפיהם וירמו מן הארץ לעיני בצאתם והאופנים
לעמדתם ויעמד פתח שער בית יהוה הקדמוני וכבוד אלהי ישראל
עליהם

ר ש י

באך תלמוד לומר כקול שדי בדברו אלה משהוא מגיע לחצר החינוכה הוא נפסק :
(ט) והנה חרבעה חופנים לפי שגשגות אחת מן הפנים הווקק לחזור
ולשנות כאן כל מעשה החיות בדראשונה שלא תאמר מרכזה אחרת היא : (יב)
וידיהם של חופנים הם החור שהמרכזה מתגלגלת בחוכן שקורין צו"ל זלע"ו
(מזוחר מלכיס ח' ז' ל"ג) ויונתן תרגם ולשהדהון ושפוכיהם : לארבעתם
חופניהם לארבעת חופני החיות : (יג) להם קורא הגלגל באזני חני שמעתי
שהמלאך היה קורא את האופן גלגל קורא הגלגל להם נקרא שם גלגל : (יד)
פני האחד פני הכרוב הם היו פני השור שנהפכו לכרוב : (יט) פתח שער
בית

תרגום אשכנז

ס

זינער האנד צו דעם פלייער הויך, דאן צווישען דען כרובים וואר, נאהם דאָפּאָן, אונד נאָב עס דען אין ליינען געקליידעטען אין דיא האנד. דיוער נאהם עס, אונד גינג הינוי. [ח] עס ערשין אז דען כרובים דיא פאָרם איינער מענשען האנד אונד טער איהרען פליגעלן. [ט] איך וואָה אויך פלייער אופנים נעכען דען כרובים אימער איין אופן נעכען איינען כרוב, דיא פאָרבע דער אופנים קאָם מיט דער איינעם תרשיש גלייך. [י] איהרע פאָרבע, וואוויא דיא פאָרם וואָר ביא אללען פלייערען גלייך, עס שין אלס ווערע איך אופן אין דען אנדערן. [יא] וואָללען זיא געהען, זאָ קאָנטען זיא נאָך אללען פיר וויסען היין געהן, אָהנע ביים געהן זיך אומצווענדען. וואָהיך דער קאָפּף זיך וואָנדטע, דאָהיך גינגען זיא, זיא מאַכטען קיינע ווענדונג, ווען זיא געהן וואָללען, [יב] וועדער מיט דעם לייבע, נאָך מיט דעם דיקען, מיט איהרען הענדען, זאָדער פליגעלן. דיא אופנים וואָרען אום אונד אום פאָלל אויגען. אללע פלייערע האַטטען זאָ איהרע אופנים. [יג] דיוע אופנים הערטע איך נעננען: גלגל (דיא אומוועלצונג). [יד] איין יעדעס האַטטע פלייער געוויכטער: דאָ ער זוטע וואָר דאָן אַנגעוויכט איינעם כרובים, דאָן צווייטע דאָן אַנגעוויכט איינעם מענשען, דאָן דריטטע דאָן אַנגעוויכט איינעם לעווען, אונד דאָן פירטע דאָן אַנגעוויכט איינעם אַדלערס. [טו] דיא כרובים ערהאַבען זיך, אונד עס וואָר עכען דיא חיה, דיא איך אַם פלוזע כבר זאָה. [טז] כעווענטען זיך דיא כרובים, זאָ כעווענטען זיך אויך דיא אופנים נעכען איהנען, ערהאַבען דיא כרובים איהרע פליגעל, אום זיך פאָן דער ערדע אויפצושווינגען, זאָ וויכען דיא אופנים אויך ניכט פאָן איהרער ווייטע. [יז] ווען יענע שטילל שטאַנדען, שטאַנדען אויך דיוע שטילל, ערהאַבען זיך יענע, זאָ ערהאַבען זיך דיוע מיט, דען דער טריכרער דיה ווירקטע נור אין איהנען. [יח] דיא העררליכקייט דעם עוויגען בענאָכזיך וועג פאָן דער שוועללע דעם טעמפעלס, אונד נאהם פלאַץ אויף דען כרובים. [יט] נון ערהאַבען דיא כרובים איהרע פליגעל, אונד שוואַנגען זיך פאָר פיינען אויגען פאָן דער ערדע אויף, אינדעם זיא זיך וועג בענאָכען, אונד דיא אופנים מיט אין גלייכער ריכטונג: עס הילט אָן דען איינע מאַנג דער פאָרדערן פאָרשע דעם טעמפעלס, איבער איהנען דיא העררליכקייט דעם

ב א ו ר

(דצוי הימים ב'ל"ב) והדומים (דל"ק) - (י) ופראיהם, אינו דנוק לשל אחריו אלא לשלפניו, ופירושו כן הי' מראה כולם. או הוא מחובר אל אחד לארבעתם, ושיעור הכתוב: ומראהם אחד לארבעתם, וכן דמות אחד לארבעתם, וכדמתורגם. (יב) בשרם, גופם, והפסוק הזה מחובר לשלמעלה, ופירושו לא יפנו, כלומר לא יפנו את עצמם בלכתם לא בבשרם, ולא בגופיהם, בדיהם וכנפיהם, אלא אל המקום אשר יפנה הראש וגו' מבלי שיטרכו תהלה לנוע אחד מאיבריהם. לארבעתם, לארבעת החושים הי' אופניהם. והמראה הזאת בעצמה אשר ראה בראשונה, אלא מה שכנה אס קיה כנה כאן כרובים. (יד) לאחד

מכלל יופי

תחת לכרוב, למד לגלגל במקו ה"א הידיעה וכן לכרוב (מלכים ב' ז) כמו הכרובים וכן מצינו לכרובים (ד"ה ב' לב) בעו הכרובים וכמוהם אשר למלך כשעזעלוהו עד לשמים הגיע שיר

2 4 7 ב למעלות

אויהן
ת יד
אצל
כרוב
דמות
(י"א)
קום
וכל
סביב
גלגל
ופני
(טו)
לכת
הם
מדם
יעו
שאו
נים
דאל
סק:
חזור
(יב)
לעו
תם.
ועתי
(יד)
סער

תרגום אשכנזי

רעם גאטטעם ישראל'ס . [כ] עם וואָר יענע הויז , וועלכע איך אונטער ישראל'ס
גאטט אָם פֿלווע כּבֿר זאָה , איצט בעמערקטע איך , דאָס עם כּרובים וואָרען . [כא]
יעדער האַטטע פֿיער געזיכטער , יעדער פֿיער פֿליגעל , אונד אונטער דען פֿליגעלן
דיא פֿאַרם פֿאַן מענשען הענדען . [כב] איהרע געזיכטסכילדונג וואָר דיא נעהמלי
לע , דיא איך אָם פֿלווע כּבֿר זאָה , זאָ אויך איהרע פֿאַרבע אונד איהר וועזען ,
אונד דאָס איין יעדער פֿאַר זיך הין גינג .

יא [א] איך ווינד האָב מיך אַבערמאַלס עמפֿאַר , אונד בראַכטע מיך נאָך דער
פֿאַרדערן טעמפעל . פֿפֿאַרטע , דיא נאָך מאַרגען שויעט , אונד זיז ! אָם
אוינגאַנגע דער פֿפֿאַרטע שטאַנדען פֿינף אונד צוואַנציג מעננער , אונטער איהנען
בעמערקטע איך יאָזידי , זאָהן עזר'ס , אונד פֿרטיה . זאָהן בניהר'ס , צווייא
ערלע רעם פֿאַלקעס . [ב] עם שפּראַך צו מיר : מענשען זאָהן ! רים זינד דיא מענ
בער , דיא זאָ איבעל געזינעט זינד , דיא אין דער שטאַרט זאָ שלעכטען דאָטה ער
טהיילען . [ג] זיז שפּראַכען : נאָך איזט'ס זאָ נאָהע נכט , — נור אימטערהין
דייזער בווען ! זיז (דיא שטאַרט) איזט דער טאַפּף , וויר זינד דאָן פֿלייש (איינע
פֿערנלייכונג ; וויר קאממען ניכט אויף דער שטאַרט צו וויר טעערנען , זאָ וויא לאז פֿלייש ניכט
אויף רעם טאפּפע קאמט , צו עם נאָר איזט .) [ד] ווייזאָגע דאָהער ווידער זיז , ווייז
זאָגע , מענשען זאָהן ! [ה] איינע געטטליכע בעגייזטערונג איבערפֿיל מיך , מיר
זאָרדע בעפֿאַהלען , שפּריך : זאָ זינד רעם עוויגען וואָרטע : וואָ איהר שפּרעכט
איזט פֿאַזענד , אָ הויז ישראל ! צוואָר וויין איך יעדען דער געדאַנקען , דיא אין איי
רעם גייזטע אויפֿשטייגען ; [ו] אַכער — איהר האַבט שאָן פֿילע לייכען אין דיוער
שטאַרט געמאַכט , האַבט איהרע גאָזען מיט ערשלאַנגען אַנגעפֿיללט : [ז] דאָ
הער , שפּריכט דער הערר , דער עוויגע , זינד דיא לייכען , דיא איהר דאָרין גע
מאַכט האַבט , דאָן פֿלייש , וואָצו זיז דער טאַפּף איזט ; דאָך וואָ איך בעטריפֿלט ,
איך

באור

לאחר , לכל אחד מהכרובים . (כב) מראיהם ואותם , פי' המראה והעצמות שלהם
היה אחד עם מה שראיתי .

יא (ג) לא בקרוב וגו' , תהיה הגזרה שמתכבא הכניא עלינו , לפיכך לא נחוש
לדבריו , וכבנה בתים , כי העיר ירושלים היא הסיר ואנחנו הנשר , כמו שהנשר
לא יוכלו מתוך הקדרה עד שיתבשל , כן אנחנו לא נשא מירושלים , ולא נגלה ממנה עד
שיגוע זמנינו למות וכמות בה (רש"י ור"ק) . ולדעת אחרים כונת המשל : כמו שהנשר
נשאר בתוך הסיר , כן אנחנו נשארים בתוך העיר , כי היא עיר מנצח מאד . בנוח , מקוד
(ה) כן אמרתם , אמת אמרתם במשל הזה אבל לא כדבריכם על ענמיכם ולא כאשר חושבים
אתם , כי מחשבותיכם אני ידעתי . ידעתי שאתם חושבים במשל הזה , שלא תיגלו מתוך
ירושלים , אבל לא כן הוא , אבל פתרון המשל הוא בענין אחר , וכמו שפורש בפסוקים
הנאים , כי חלליכם שהרביתם הם נשר , והעיר היא הסיר כי בתוכה שפכתם דם נקי
וזמתם חללים בתוכה כנשר בתוך קלחת (מדברי רד"ק בשני קצת) . ומעלות רוחכם וגו' ,
המחשבה העולה על רוחכם , ונקראת מעלה ולרבות מעלות , ופי' ידעתי כל אמת ואמת
מהמענות (הנ"ל) . (ז) חלליכם וגו' , לדעת אחרים אשר כתבתי פסוק ג' יהי' שעור
הכתוב : דק חלליכם וגו' הם הנשר אשר נשאר בעיר . אבל אתכם אולי וגו' . הוציא
מקור

עליהם מלמעלה: (כ) היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל
בנהר כבר ואדע כי כרובים הם: (כא) ארבעה ארבעה פנים
לאחד וארבע פנים לאחד ודמות ידי אדם תחת פניהם: (כב)
ודמות פניהם הם הפנים אשר ראיתי על נהר כבר מראיהם
ואותם איש אל עבר פניו ילכו:

יא (א) והשא את רוח ותבא אתי אל שער בית יהוה הקדמוני
הפונה קדימה והנה בפתח השער עשרים וחמשה איש
ואראה בתוכם את יאזניה בן עזר ואת פלטיהו בן בגייהו שרי העם:
(ב) ויאמר אלי בן אדם אלה האנשים החושבים אין והיו עצים
עצח רע בעיר הזאת: (ג) האמרים לא בקרוב בנות בתים
היא הסיר ואנחנו הבשר: (ד) לכן הנבא עליהם הנבא בן אדם:
(ה) ותפל עלי רוח יהוה ויאמר אלי אמר כה אמר יהוה כן אמרתם
בית ישראל לומר עלות רוחכם אני ידעתיה: (ו) הרביתם חלליכם
בעיר הזאת ומלאתם יחיד חוצותיה חלל: (ז) לכן כה אמר
אדני יהוה חלליכם אשר שמתם בתוכה המה הבשר והיא הסיר

ואחכם

ר ש י

צית ה' פתח הסיכל: הקדמוני שנמזרח וזה היה מסע סילוק השני מפתח צית
קדשי קדשים לעזרה: (כ) היא החיה אשר ראיתי במרכבה זו כל מעשה
המרכבה הראשונה אני אומר היא אשר ראיתי במרכבה: ואדע כי נהפך פני
השור לפני כרוב והיו זה שני פני אדם פנים קטנים של ילד ופנים גדולים של אדם:
יא (א) והנה נפתח השער וגו' הם הם שאמר למעלה אחוריהם אל
היכל ה' אלא שלא פירש שם מי היו וכאן פירש את שמות שנים מהם:
(ג) האומרים לא בקרוב יבואו דברי הנביאים עלינו: בנות בתים אין לחוש
לאלה אלא בנות בתים ושבת בתוכם כי לא נגלה מן העיר הזאת עד מותינו: בית
הסיר ואנחנו הבשר כשם שאין הבשר יולדת מן הסיר עד גמר ביסולו כך לא
נלא ממנה עד שנמות: (ה) כן אמרתם ידעתי כי זאת אמרתם שירושלים
הסיר ואתם הבשר ואני אומר לכם כי לחללים שנתתם זה היא לסיר שהם נגמרו
זה אבל לכם לא תהיה לסיר ללקוט אתכם עד יום מיתה כי אתכם אנויה מתוכה:
ומעלת רוחכם העולה על דעתכם בוטר"ח טלכ"ט בלע"ז (וואטרע טאלענט
Votre talent. (ז) הוניה כמו להוניה ולשוא בניתם הבתים כי בגלות
תלכו

יהזקאל יא

ואתכם הוציא מהזכות: (ח) חרב יראתם וחרב אביא עליכם
נאם אדני יהוה: (ט) והוצאתי אתכם מהזכות ונתתי אתכם ביד
זרים ועשיתי בכם שפטים: (י) בחרב הפלז על גבול ישראל
אשפוט אתכם וידעו כי אני יהוה: (יא) היא לא ההירה לכם
לסיר ואתם תהיו בחזקה לבשר אל גבול ישראל אשפט אתכם:
(יב) וידעו כי אני יהוה אשר בחקי לא הלכתם ומשפטי לא
עשיתם וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם עשיתם: (יג) ויהי
מהנבאי ופלמיהו בן בניה מת ואפול על פנאי אועק קול גדול ואמר
אהה אדני יהוה בלה אמה עשה את שארית ישראל: (יד) ויהי
דבר יהוה אלי לאמר: (טו) בן אדם אחזק אחזק אנשי גאלתה וכל

בית

ד ש י

חלכו האנות והבנים ואין יורש את הבתים: (ח) חרב יראתם • גשפיתם
לעזרה למלך מזרים כמו שחל' בדק' ומרד צו לשלוח מולחיו למנ' (לקמן י"ז):
על גבול ישראל • בסוף הגבול והיא רבלת חרץ חמת היא אנטוכיא סם גשפט
לדקיהו ציד נצוכד נדר כמו שנאמר (צספר מלכים ב' ג"ה) סם שהט את בניו
סם נקר את עיניו והיא סוף הגבול שנאמר במרגלים ובכמה מקומות עד לבא
חמת (מדבר י"ג): (יא) לא תהיה לכם לסירי המשמרת נתתיה עד גמר
צישולם: ואתם תהיו בתוכה לבשר • שתותכו בחוכה ותשכרו בחוכה ככשר צסיר
ובתוך קלחת: חל גבול ישראל אשפוט אתכם • ולא בתוכה תמותו: (טו) אחיך
אחיך • גלות שומרון וגלות יבגיה וכל צים ישראל שהלכו בגולה: אשר אמרו
להם

מכלל יופי

למעלות (תהלות קכא) • (ג) כבאו האיש, כמו ותרשאו את הילד (שמות ב) • (ח)
חבנית יד אדם, דעת יד אדם ונורתה • (י) יהיה האופן, קמן ויש ספרים פתח •
(יב) וגבהם, חסד יור הרבים מהמכתב • לארבעתם אופייהם, זה תוספת ניאור כמו
להם לבני ישראל (יהושע א) ועמהם הימן וידותין חנוכרות (ד"ה עו) והרומי' להם ובקנתם
הי' מספיק באלה שהרי זכר הדבר בשמוך והי' מספיק אם הי' אומר לארבעתם לבד לא שנהגו
תוספות ניאור במקומות, וכנוי אופניהם על עצמם כמו שנהגו בכנוי האספר כמו בלא
שלאכתם (במדבר יג) ויפלו שנעתם (שמואל ב' כא) • (יג) קורא, מבנין סועל • הגלגל,
סקראו השמים גלגלים ככפל הפא לפי שהם סובבים העולם תמיד • (יד) פני הכרוב,
עיין בפרש' רכב • (טו) זירטו, כתב רבי יונה כי שרטו רוס מבנין התפעל ועקרו ויתרוממו
והככוז בו היותו מפעלי הכפל או מבנין נפעל או מבנין התפעל כי אין דרך האות המרובעת
בכתי העין להיותה כופלת אחר שהיא לשלום עין הפועל הנפלת • (טו) לרום, בשורק •
(יז) וברומם • כשולם • (יח) ויעמד, על דרך הכלל על הכרובים כאלו אמר ויעמד
אלהם

תרגום אשכנזי כח

איך ווערפֿע איך אויז איהר הערויז . [ח] דען קריג , וואָפֿאַר איך באַנגע וואָר ,
 דען ווילל איך איבער איך כרינגען , שפּריכט דער הערר , דער עוויגע . [ט] ווילל
 איך וואָדאָן אויז איהר פֿערטרייבען , פֿרעמדען איך און ריא הענדע ליפֿערן , אונד
 שטראָפֿגעריכטע און איך אויזאיבען . [י] איהר זאָללט אים קריגע פֿאַללען , און
 ישראל'ס גרענצע ווילל איך איך ריכטען , איהר זאָללט'ס פֿיהלען , דאָס איך דער
 עוויגע בין . [יא] זיא זאָלל איך דאָן ניכט מעהר דער טאָפֿף זיין , וואָרין איהר דאָן
 פֿלייש זייר , וואָן איך און ישראל'ס גרענצע איך ריכטע . איהר זאָללט עם פֿיהלען ,
 דאָס איך דער עוויגע בין , נאָך דעווען געוועזען איהר ניכט געוואַנדעלט , דעווען
 רעכט איהר ניכט אדונגעאיכט , אונד ליבער נאָך דען רעכטען דער פֿעלקער אום
 איך הער געוואַנדעלט האָבט . [יב] אַלס איך זאָ ווייזואַנטע , שטאַרב פּלטיה ,
 זאָהן בניה'ס , איך פֿיל אויף מיין אַנגעזיכט , אונד ריף מיט לויטער שטיממע : אַך !
 א , הערר ! וויללוט דוא מיט דעם איבערבלייבעל ישראל'ס גאַנץ איין ענדע מאַ-
 כען ? [יג] נון וואָרד מיר דעם עוויגען וואָרט , וויא פֿאַלגט : [טו] מענשען זאָהן ,
 אין בעטרעף דיינער מיטברידער , דיא געהמליך מיט דיר אין געפֿאַנגענשאַפֿט לע-
 בען

ב א ו ר

מקור במקום עתיד . (יא) ואחם ונו' , שעורו : היא לא תהיה לכם לסיר , אשר אתם
 תהי' בתוכה לנשר , אם אונזי אתכם מתוכם ואשפוט אתכם על גבול ישראל . (יג) בלה
 אחה עושה , דרך שאלה , אף על פי שאין בו ה'א השאלה כמו אתהבזה בני עשו (ד"ק) -
 (טו) אחיך ונו' , גלות שומרון וגלות יכניה וכל בנות ישראל שהלקו בגולה (רש"י) . ודעת
 רש"י א"כ כי גאלתך הוא כמו גולתך בחלוק וי"בא' , וכמהו כמלא יותר במקרא , וכן הוא
 בהעתקת היוני של שבעים הזקנים , וכן תרגומתי . איכס יונתן תרגם אכז קריובך . אשר
 אמרו להם , עליהם , יושבי ירושלים שלא גלו עם יכניה שהמליך עליהם מלך בבל את
 צדקיהו , והיו מדלת עם הארץ שנאמר במלכים ב' כ"ד י"ד , שמתו על אחיהם גלו , ואמר
 שמעתה הארץ נתנה להם לבדם למורשה . רחקו , לדעת המפרשים הוא כווי , ואנכי
 תרגמתיו כעבר , כמו רחקו בקיץ הרי"ש , לפי שהיה יותר נאות להמשך הלשון . מעל ה' .
 השיעור

מבלל יתפי

אלא אמר דרך כלל כי כאשר עמדו . (כב) ואוחם , ועצמם כמו ויראו שוטרי בני ישראל
 אותם צדע (שמות ה) כלומר עצם הפנים ומראיהם היה כענין אשר ראיתי בנהר כנר .
דא (ג) בנח נתיח , מקור כמו ביום עשות ה' אלהים (ראשיתב) (ופי' הפסוק
 שהיו אומרים לא בקרוב תהי' הגזרה שמתנבא הנביא עלינו לפיכך לא כחוש לדבריו
 וכננה נתיח כי ירושלים היא הפיר ואנחנו הנשר כמו שאין הנשר יוצאת מן הסיר עד גמר בשול
 ככה לא נבא מירושלים ולא נגלה ממנה עד שגיע זמנינו למות ומות בה) . (ה) ומעלות ,
 שם ופירושו המחשבות העוליות על רוחם ופירוש ידעתי על כל אחד מתמעלות . (ז) הוציא
 מתוכה , בא המקור במקום עתיד כאלו אמר אונזי כלומר זה גזרתי להוציא אתכם מתוכה .
 (ח) יראחם , בכרי מן ולא ירא אלהים (דברים כה) . (יג) כהנבאי , בכף . בלה ,
 שם ענין כליון והשחתה והוא דרך שאלה ואע"פ שאין בו ה'א השאלה כמו ארדוף אשרי הגדוד
 הזה (שמואל ל) אתה זה בני עשו (ראשית כו) והדומים להם . (טו) רחקו , כווי פא
 הפועל פתוחה כמו ושחטו הפסח (שמות יב) ואמר היא ואשר כך אמר הארץ הכנוי קודם
 הידיעה כמו ותרדקה את הי"ד (שם ב) והדומים לו . למורשה , שם ענין ירושה . (טו)
 מעט

וייזו טאליס

תרגום אשכנזי

בען, אונדרעם גאנצען הויזעם ישראל'ס, פאן דענען דיא איינוואהנער ירושלים'ס
 שפראכען: „זיא זינד ענטפערנט פאם עוויגען, נון איזט דאן לאנד אונז אלליין
 צום בעוויצע איבערלאזען“, [טו] זאגער אהער, זא זינד דעם עוויגען ווארטע,
 איך האבע זיא צוואר נאך אנדערן שטאצטען ענטפערנט, אין אנדערע לענדער
 צערשטרייעט, אינדעווען ווערדע איר איהנען אין דען לענדערן, וואהיו זיא פער-
 זעצט זינד, דאך כאלד ווידער צוה פלוכט ווערדן — [יו] יא, פערקינדע עם,
 זא שפריכט דער הער, דער עוויגע: איך ווערדע איך אוי דען פֿעלקען ווידער
 זאממעלן, אויז יענען לענדערן, ווארין איהר צערשטרייעט זייד, ווידער צוזאמ-
 מען ברינגען, אונד איך דאן לאנד ישראל ווידער איינגעבען. [יח] יא, זיא
 זאללען ווידער היניין קאממען, אונד אללע שייזאלע אונד גריילע דארויז פֿערבאנ-
 נען. [יט] איך געבע איהנען איינערלייא הערן, לעגע גייען גיוזט אין איהר אינ-
 נערעם, שאפֿע וועגדאן שטיינערן הערן איהרער ברוזט, אונד געבע איהנען דא-
 פֿיר אויז הערן אויז פֿלייש. [ב] דאמיט זיא גאך פֿיינען געזעצטען וואנדעלן, מיי-
 נע רעכטע בעאבאכטען, אונד זיא אוואויבען. זיא זאללען דאן מיי פֿאלק, אונד
 איך ווילל איהר גאטט זיין. [כא] אבער יענע, דערען הערן אן דען שייזאלען אונד
 גריילען הענגט, היזען לעגע איך דיא לאזט איהרעס וואנדעלס אויף איהר הויפט,
 שפריכט דער הער, דער עוויגע. [כב] דיא כרוכים שוואנגען הירוויף איהרע
 פֿליגעל, דיא אופנים מיט איהנען, דיא העררליכקייט דעם גאטטעם ישראל'ס וואר
 אבען איבער איהנען, [כג] אונד דיא העררליכקייט דעם עוויגען ערהאב זיך אויז
 דער מיטטע דער שטארט, אונד לים זיך אויף איגעס בערגע צור מארגענווייפע
 דער שטארט נידער. [כד] מיך אבער טרוג איין ווינד דאפאן, אונד בראכטע מיך
 אין דען נעמליכען שיין דורך דען נעמטליכען גיוזט צו דען נעפֿאנגענען נאך כשדים.
 היר פֿערשוואנד מיר דער שיין, דען איך געזעהען האטטע, [כה] אונד איך אונ-
 טערדיכטעטע דיא געפֿאנגענען פֿאן אללען, וואו מיר דער עוויגע געצייגט האטטע.

יב [א] דאן ווארט דעם עוויגען ווארד מיר, וויא פֿאלגט: [ב] מענשען וואהן,
 דיא וואהנזט אונטער ווידערשפענוטנגען, דיא אויגען האבען צו זעהען, אונד
 דאך ניכט זעהען, אהרען צו הערען האכען, אונד דאך ניכט הערען; ווייל זיא אויז
 ווידער

ב א ו ר

השיעור מעל אדמת ה' - (פז) כי, כמו אף על פי - פחזריו, למקדש מעט, המפרשים
 יכאז פה מדרך הפסט והלכו בעקבת הדרג' אמנם ררד"ק נשרשים שרם קדש אמר שהוא על
 דרך מגדל עוז שס ה' (משלי י"ח י"ד) כלומך שהם נשגבים בזמנעו בעודם בגלות. ואין
 רחוק לומר שטעם מקדש פה שנים על כד השאלה. וכלקחה השאלה הוואת ממקדש בית שהים
 שהי' מקום מנוח למכה כפס בשגנה ולהחלוט מלפני החוק ממנו, ומלת מעט היא תאר הזמן,
 וכן תרגמתי. (יש) לב בשר, לב רך ונוח ליכנע. (רש"י). (כא) ואל לב וגו', ככה
 אדם נאם לב, לפי שהוא עצמית רבון אדם. והשעור: אותם שנידושלים אשר לנכס הולך אחר
 שקוניהם, על תלה כתתי דרכם בראשם.

יב (ג) כלי

ביפליכט וואהן

יחזקאל יא יב בט

בית ישראל כלה אשר אמרו להם יושבי ירושלים רחקו מעל יהוה
לנו היא נהנה הארץ למורשה: (טו) לכן אמר כה אמר אדני
יהוה כי הרחקתים בגוים וכי הפיצותים בארצות ואהי לרם למקדש
מעט בארצות אשר באושם: (טז) לכן אמר כה אמר אדני יהוה
וקבצתי אתכם מן העמים ואספתי אתכם מן הארצות אשר נפוצוכם
בהם ונתתי לכם את אדמת ישראל: (יז) ובאו שמה והסירו את
כל שקוציה ואת כל תועבתיה ממנה: (יח) ונתתי להם לב אחד
ורוח חדשה אהן בקרבכם והסירתי לב האבן מבשרם ונתתי להם
לב בשר: (יט) למען בחקתי ילכו ואת משפטי ישמרו ועשו
אותם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים: (כ) ואל לב
שקציהם ותועבותיהם לבם הליך דרכם בראשם נתתי נאם אדני
יהוה: (כא) וישאו הכרובים את בנפיהם והאופנים לעמתם וכבוד
אלהי ישראל עליהם מלמעלה: (כב) ויעל כבוד יהוה מעל הוֹף
העיר ויעמד על ההר אשר נקדם לעיר: (כג) ורוח נשאתני
והביאני בשדימה אל הגולה במראה ברוח אלהים ויעל מעלי
המראה אשר ראיתי: (כד) ואדבר אל הגולה את כל דברי יהוה
אשר הראני:

יב (א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר: (ב) בן אדם בתוך בית-
המרי אתה ישב אשר עינים להם לראות ולא ראו אזנים להם
לשמע

ר ש י

להם • אשר אמרו עליהם יושבי ירושלים שלא גלו עם יכניס שהמליך עליהם נבוכד
נצר את גדקיהו ועתה הם משחקים על אחיך שגלו ואומרים עליהם רחקו מעל ה'
(טז) למקדש מעט • לבתי כנשתח דחינוך יתבין תינין לבימוקדשא: (יט) לב
בשר • לב רך ונוח ליכנע: (כ) ואל לב שקוניהם וגו' • וחזקתם אשר אל לב
שקון ותועבה לבם הולך שנשאר בירושלים שלא גלו וטועים בעובדי כוכבים
ושקולים: (כא) דרכם כדאשם נתתי • שאזניא עליהם חרב ושבי וילכו בגולה:
(כב) וישאו הכרובים • לאחר שגמר דבריו חלי נסתלק: (כג) אל הסר אשר
מקדם לעיר • הוא הר הזיתים שהוא במזרחו של העיר וזה מוסע שלישיח: (כד)
במדתה ברות חלכיס • גדמה גי כאלו עכשו הוא מחזירני מירושלים לנצל:

לימים
אלוין
טע
נדער
פער
עם
ידער
זאמ
זיא
כאנ
אינ
נדא
מיי
אונד
אונד
בס
יהרע
וואד
ד אוי
זייפע
ע סיד
דים
ד אונ
טמע
ואהן
אונד
אוי
פרשים
וא על
ואין
זאבים
הזמן
ככה
דאשר

יהוֹקָאֵל יב

לְשִׁמְעוּ וְלֹא שָׁמְעוּ כִּי בֵּית מְרֵי הֵם : (ג) וְאַתָּה בֶן־אָדָם עֲשֵׂה לָךְ
כְּלֵי גוֹלָה וְגִלְרָה יוֹמָם לְעֵינֵיהֶם וְגִלְיָת מִמְקוֹמָהּ אֶרֶץ־מְקוֹם אַחֵר
לְעֵינֵיהֶם אוֹלֵי יִרְאוּ כִּי בֵּית מְרֵי הֵמָּה : (ד) וְהוֹצֵאתָ כְּלִיךָ כְּכֵלֵי
גוֹלָה יוֹמָם לְעֵינֵיהֶם וְאַתָּה תֵּצֵא בְּעָרֶב לְעֵינֵיהֶם כְּמוֹצֵאי גוֹלָה :
(ה) לְעֵינֵיהֶם חָתַר לָךְ בְּקִיר וְהוֹצֵאתָ בּוֹ : (ו) לְעֵינֵיהֶם עַל־כַּחַף
תֵּשֵׂא בְּעֶלְמָה הוֹצֵיא פְּנֵיךָ הַכֶּסֶה וְלֹא תִרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ כִּי־מוֹפֶת
נִתְחַיֶּה לְבֵית יִשְׂרָאֵל : (ז) וְאַעֲשֶׂה בֵּן בְּאִשֶּׁר צִוִּיתִי כְּלֵי הוֹצֵאתִי
כְּכֵלֵי

ר ש י

יב (ג) כלי גולה • כלי לשתות ומקודה קטנה ללוש זה חררה אות לבית
ישראל שזירושלים שיעשו כן ולא ינטרכו ללוש בלוק בגומא על גבי קרקע
והחננים נכנסים בתוכו והם לא שמעו לו והוא נכרו לכך והוא הכתוב בספר קינות
ויגרום בהן שיני (חכמה ג') במדרש קינות : וגלה יומם • מיום אל יום שנים
שלשה ימים נהוג בעלמך כחדם המכין נעדין לגלות שיראו בני הגולה וישאלו מה
מעשיך ואתה תניד להם שסימן הוא לנדקיהו ועמו וישלחו להם חלו את
שלוסיס ויודיעו לאחיהם וקרוביהם אשר שם ככל אשר ישמעו מפיך וכן כל יומם
שבמקרא לשון יום יום הוא דבר הטהה ימים רבים כך שמעתי משמו של רבי מנחם
ואמת דבריו : חילי יראו • שחא יבינו אפרצרו'נט בלע"ז (יערעם בלע"ז ווארט ,
דאז פאן היר אן אין דיועם ספר נאך פארקאממען ווירד , איזט נאכצושלאגען אין
דעם בעואנדערם דירצו , בייא דיועם ספר אונגעבראכטען פערצייכנעם •)
כי בית מרי המה • לפיכך עדיין הוא שמא : (ד) כמונחי • קומ'ח'חי'שואש
בלע"ז : (ה) חתר לך בקיר • סימן לנדקיהו שיאל דרך מותרת מערה כי ירא
לנחת צפרהסיה מופני הכסדים : (ו) בעלטה תוניה • לכשתחשך תוניה את
ג'ך : (ז) כלי הוצאתי ככלי גולה יומם • יום יום היית מראה להם שאני

מתקן

מבלל יופי

מעט , תאר כי לעקדש קמח ואינו סמוך ומעט תאר לו ופירוש למקדש על דרך מגדל עוז שם
ה' (משלי יח) כלומר שהם נשנים כי מעט נשנים בגלות וענינו ארמון • ובפירוש למקדש
מעט פתח כי הוא סמוך למלת מעט כי מעט חינו חתר אלל'שם כן מנחתיהו נקנת ספרים
מדויקים ובקנתם מנחתיו קמח'שם כן מעט יחי' תאר • (יח) ובאו שמה , נאלקה המלה
בטרחה וכן וילא נח (ראשית ח) ואינון עשרה בטעמא • (כא) ואל לב שקוניהם ,
לכי שהלב מינוע , גוף האדם ועמו נאמר גם כן למינוע כל גוף ועושה שלו לב • (כב)
אשר הראני , המסרת עליו לית סגול וקמח :

יב (ג) עשה לך , תקן לך כלי גולה והם מקל ותרמיל וכוס ופדוקערה • וגלה יומם ,
זמן היית השמש על הארץ יקרא יומם אבל יום כולל פעמי' היום והלילה • (ד) כמוצאי
גם כמו מוצאי בוקר (תהלות סה) והאחד וכמונח מים (ישי' נח) • (ה) לעיניהם

חתר

תרגום אשכנזי

ל

וידער שפענוטיגעס הויז זינד - [ג] שאַפֿע דיר אַלזאָ, דאָ מענשען זאָהן, וואָס
דערגערעטה אָן, וואָנדרע טעגליך אויף פֿאַר איהרען אויגען, וואָנדרע פֿאַן דיינעם פֿאַר-
טע נאָך איינעם אַנדערן, דאַס זיאַ עס זעהען, פֿיללייכט געבען זיאַ אַכט דאַרויף; (דען
זיאַ זינד איין ווידערשפענוטיגעס הויז -) [ד] טראַגע נעמליך בייא טאַג פֿאַר אויף-
רען אויגען דין גערעטה, אַלס וואָנדרע גערעטה הינויז, אוינד געהאַבענרס ועלכוט
פֿאַרט פֿאַר איהרען אויגען, וואַ אַין זיאַ געפֿאַנגענשאַפֿט וואָנדרענדע - [ה] דאַס
עו מאַכט דאָ דיר פֿאַר איהרען אויגען איינע עפֿנונג אין דער מויער, אוינד בעגיבט
דיך דאַרויף הינויז - [ו] דיאַ שולטער בעלאַרען שלייכט דאָ אים דונקעל, דאַך
דאַס זיאַ עס זעהען, פֿאַרט, פֿערהיללעזט דין אַנגעזיכט, דאַס דאָ דען באַדען
זיכט ויהעט; דען אויך לאַזע דין דעס הויזע ישראָל איינע פֿאַרבעדייטונג פֿאַר-
שטעללען - [ז] אויך טהאַט זאָ חיאַ מיד בעפֿאַהלען וואָרדע, טרוג בייא טאַנע מין
גערעטה, אַלס וואָנדרע גערעטה הינויז, מאַכטע מיר אַבענרס מיט דער בלאַזען
האַנד איינע עפֿנונג אין
דיא

באור

יב (ג) כלי גולה, מקל, תדמל, כוס זכר וקערה (דד"ק) * זגלה, על פיהרות
הוראתו טלטול השני, ויש בו טלטול המוע לנד שחין בו שני (רד"ק בשדשים) *
יומם, מיום אל יום, שנים או שלשה ימים (רס"י) * ינסוק זה אומר בכלל שיא גולה,
ונפסוק הנא מפרט דבריו האריך יחי, ואומר כלי הגולה יוכיח ביום, והוא ינא בערב *
ארד"ק מפרט שזיהו שני דברים: האחד לגלות ממקום למקום, באותה העיר שיא בה עם שני
הגולה, יגלה מביתו לבית דחיק ביום לעיניהם, לסימן ליושני ירושלים שיגלו ממנה בעת היום,
זה שני לגלות ג"כ בלילה שיקטר בקיר כהדס היוא נגבה, וישא כלי גולה על כתפיו, ויכסה
פניו בגאתו שלא יראו אדם, לסימן ולאות לכדקיהו שיא מירושלים לילה * אולי יראו, שמה
ידינו אפרצדו"כ בלע"ז (רס"י) * צ"ל אפרצדוואנט, בלשון אשכנזי (ראמיט זיא בעמערקען,
וואָהרנעהמען) * פי בית מרי המה, לפיכך עדיין הוא שמה (הכ"ל) * (ד) במוצאי
גולה, כמו שיא אדם בגולה כרועף * מוצאי, שם כמו מוצאי צוקר וערב (תהלוס"ס"ה
א') והאחד כמוא מים (ישעיה כ"ח י"א) (רד"ק) * (ה) והוצאת, את עמך במחרת *
(ו) בעלטה, נחש - (ז) ביד, לסימן החפון כהדס היוא פתאום ואין לו עט לקחת
עמו

מכלל יופי

חתר בקיר, כזה ה' לנביא שלא יא מניחו בפתח הבית אבל יחמוד בקיר ביתו ויא צו
לעיני כל אדם ויולך על כתפו את כליו ויעשה זה כאלו הוא נחתר בעלטה וכמו מבוסיס כאיש
בגו וככלס מיביאתו והיה זה רמו ומשל לנדקיהו מלך יהודה שיא לילה מירושלי צורת מהכשדים
כמו שכתוב ויברחו וינאו לילה מן העיר וכן אמר הנשיא המשא הזה בירושלים כלומר על הכשיא
אשר בירושלים המשא הזה והוא המלך נדקיהו וכאשר עשיתי כן יעשה להם בעל כרחם כי בגולה
בשני ילכו והנשיא אשר בתוכם אל כתף ישא בעלטה וגו' והוא יא דרך חתירה בקיר הגן
ואמרו רבותינו ז"ל מערה היתה לנדקיהו מביתו ערבות ירימו וינא דרך המערה מהעשה
הקנ"ה הביא שני אחד לפני קיל כשדים והלך לפניו על גג המערה והם רודפי' אותו ומשהגיע
על פתח המערה ה' נדקיהו ינא ולכדוהו זהו שאמר ופרשתי את דשתי עליו ונתפס במכודתי
וסנאתי אותו בגולה ארץ כשדים ואותה לא יראה ושם ימות כי ברנלה בארץ סמת דבר אתו מלך
בכל משפטים ועור את עיניו ואח"כ הביאו לבבל ושם מת) * (ו) בעלטה, הוא חשך
אפלה * (יא) בגולה בשני, כי יש גולה שאינה שני כמו גס גולה אתה למקומך (שמוא ב
טו) ויגלס אל מנחת (ד"ה ס) * (יב) והנשיא אשר בתוכם אל כתף ישא, נגדיו יא
המלך

תרגום אשכנזי

דיא מויער, אונד שלוך מיך אים דונקעלן, דאך עפֿענטליך, מיט בעלאַדענער שול.
 טער דאָפֿאַן. [ח] דעס מאַרגענס וואַרד מיר ווידער דאָ וואַרט דעס עוויגען,
 וויא פֿאַלגט: [ט] מענשען וואָהן, האָט ניכט דאָ אונגעהאָרזאָמע הויז ישראל
 דיך געפֿראַגט: ,, וואָז מאַכט דואַ דאָ? " [י] זאָגע איהנען, זאָ שפּריכט דער
 הער, דער עוויגע: דיזע ביררע שטעללט דען פֿירזטען אין ירושלים אונד דאָ הויז
 ישראל דאָרין פֿאַר. [יא] זאָגע פֿערנער: איך בין אייך פֿאַרבעדייטונג, זאָ וויא
 איך געטהאָן, עבען זאָ ווירד איהנען געשעהען, זיא מיווען אויוואַנערן, אין דיא
 געפֿאַנגענשאַפֿט געהן. [יב] דען פֿירזטען, דער אין איהר רעזידירט, ווירד מאַן
 אים דונקעלן אויף דיא שולדער אויפֿלאַדען, אונד הינוויזטראַנען, מאַן ווירד דיא
 מויער דורכברעכען, אום איהן דאָרויך פֿאַרט צו שאַפֿען, ער ווירד ווין געוויכט
 פֿעהר היילען, דאָמיט ער מיט קיינעם בליקקערען באַדען זעהע. [יג] אַללין איך
 שפּאַננע מיין נעץ אום איהן אזוי, דאָס ער אין מיינער שלינגע געפֿאַנגען ווערדע,
 דאָן פֿיהר' איך איהן נאָך בבל, אין דאָן לאַנד דער כשדים, דאָן ער אַבער ניכט זע
 הען ווירד, אונד דאָרט זאָלל ער שטערבען. [יד] אַללע דיא איהן צור בעדעקע
 קונג אומגעבען, זיין זעממטליך העער צערשטרייע איך נאָך אַללען וויטען, אונד
 לאַזן דאָן שווערד זיא פֿערפֿאַלגען. [טו] זיא זאָללען עס פֿיהלען, דאָס איך דער
 עוויגע עס בין, דער איך זיא אין פֿרעמדע שטאַטען צערשטייע אין אַנדערע לענע
 דער אומהער ווערפע. [טז] איינע קליינע אַנצאָהל ווערדע איך פֿאַס קריגע, פֿאַן
 דעס הונגער אונד דער זייכע איכריג לאַזוען, דאָמיט זיא דען פֿעלקערן, אונטער
 וועלכע זיא קאַממען, אַללע איהדע גריילע ערצעהלען קעננען, אונד יענע ערקענע
 נען, דאָס איך דער עוויגע בין. [יז] מיר וואַרד ווידער דאָן וואַרט דעס עוויגען
 פֿאַלגענער געשטאַלט: [יח] מענשען וואָהן, אים אין ציטטערן דייע שפּייזע,
 אונד טרינק דייע געטרענקע אין אונרוהע אונד זאָרגען, [יט] אונד זאָגע דעס
 פֿאַלקע

ב א ו ר

עמו כלי לחתור בו, ולסימן הפחד, שירא שימע קולו אס חותה בכלי. (מרד"ק) • (י)
 הנשא המשא ונו', פירוש הנשיא פיה המשא, כלומר המשא אשר אחי נושא על כתפי היא
 הנשיא שניהושלים וכל בית ישראל שנתוכה, למיפת מה שיעשה להם • וכנאמר בפס ק"ב:
 והנשיא על כתף ישא ונו' • והנשיא היא המיך נדקיהו ככודע • בחובם, הראוי בחוכה,
 בתוך ירושלים שזכר, וכמה יש הרבה חליפים בספר הזה • (יב) ישא, הנושא • (יג)
 ואותה לא יראה, כי נרבלה בארץ חמת דבר המלך בבל אתו משפטים, ועור את עיניו,
 ואחר כך הביאו לבבל כמסופר בספר מלכים ב' וכירמיה • (יד) וכל אנפיו, בני סילו,
 וכן תרגם יונתן מסיריתיה • (יח) ברעש, ברעש, הנוף, ונרתת' וכן ברגו' תנועת
 הרדת כמו וירגו המלך (שמואל ב' י"ח ל"ג) • (רד"ק) • (יט) מחמם, מ"ס הסנה •
 (כב) יארבו

מבלל יופי

המלך על כתפו כהדס בורח שמרים נגדיו על כתפו ללכת קל מהרה • יען אשר לא יראה לעין
 הוא את הארץ, נעבור שלא יראה הארץ נבואתו כי נשת הוא לו שיכרח מן העיר שהיה מולך
 עליה • עורה, הה"א מקום וו הכנוי כמו אהלה • (יד) אנפיו, חילותיו שהם דומים
 לככפים

יחזקאל יב רא

ככלי גולה יומם ובערב חתרת לי בקיר ביד בעלטה הוצאתי על-
 כתיב נשאתי לעיניהם : (ח) ויהי דבר יהוה אלי בבקר לאמר :
 (ט) בן אדם הלא אמרו אליה בית ישראל בית המרימה אתה
 עשה : (י) אמר אליהם כה אמר אדני יהוה הנשיא המשא הזה
 בירושלם וכל בית ישראל אשר המה בתוכם : (יא) אמר אני
 מופתכם באשר עשיתי כן יעשה להם בגולה בשבי ילכו : (יב)
 והנשיא אשר בתוכם אל כתיב ישא בעטרה ויצא בקיר יחתרו
 להוציא בו פניו יכסה יען אשר לא יראה לעין הל' פתחה הוא את-
 הארץ : (יג) ופרשתי את רשתי עליו ונהפשו במצודתי והבאתי
 אתו בכלה ארץ בשדים ואותה לא יראה ושם ימות : (יד) וכל
 אשר סביבתיו עזרה עזרו וכל אגפיו אזרה לכל רוח וחרב
 אריק אתריהם : (טו) וידעו כי אני יהוה בהפיצי אותם בגוים
 וזריתי אותם בארצות : (טז) והותרתי מהם אנשי מספר מחרב
 מרעב ומדבר למען יספרו את כל הועבותיהם בגוים אשר באו
 שם וידעו כי אני יהוה : (יז) ויהי דבר יהוה אלי לאמר : (יח) בן
 אדם לחמך ברעש האכל ומימיה ברגזה ובראגה תשתה : (יט)

ואמרת

ר ש י

וחקן לעזמו כלי גולה : (י) הנשיא המשא הזה • על המלך דקיהו אני מראה
 המשא הזה לשון נבואה : (יב) פניו יכסה • מחמת כלימה שהוא צורח מן
 העיר לילה : (יג) ופרשתי את רשתי עליו • מערה היתה לו מניחו עד ערבות
 ידיתו ויגא דרך המערה מה עשה הקצ"ה הביא נבי אחד לפני היל כשדים והולך
 לפניו על גג המערה והס רודפים אותו וכשיגא דקיהו מן המערה צערות
 יריחו ראוהו ויגא ותפשוהו : ואותה לא יראה • כי צרבלה בארץ חמת דבר אתו
 משפטים ועור את עיניו ואחר כך הביאו לצבל כמה שנאמר בספר מלכים וצירמיה :
 (יד) וכל אגפיו • שריו ומנחס פתר בו לשון כנפים : אזרה לכל רוח • חפנדרי
 בלע"ז הם יוהקן בן קרח ושרי החיילים שגלו למצרים ושם השיגתם חרבו של נבוכד
 נצר כשהחריב את מצרים : (טז) למען יספרו את כל הועבותיהם • ויאמרו
 בצונינו לקינו כי כזאת וכזאת עשינו ואודיע כי לא על חנם כליתם : (יט)
 ממלואה • מעושה : מחמם כל היושבים בה • בעון חמם יושביה : (כ)

קושפת

ד שול
 וויגעו
 ישראל
 וטדער
 אז הויד
 א וויא
 ין דיא
 ד מאן
 ד דיא
 עוינט
 ין איד
 ד דע
 זט זע
 גרעק
 אונד
 ד דער
 לעני
 פאן
 נטער
 דקעני
 וויגען
 יזע
 גרעם

(י)
 פי הא
 י"ב :
 וכה
 (יג)
 יו
 זילו
 זכועת
 ה
 הלעין
 מולך
 דומים

יחזקאל יב

וְאָמַרְתָּ אֶל עַם הָאָרֶץ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם אַל-
 אֲדַמְתִּי יִשְׂרָאֵל לַחֲמֶם בְּרֹאגָה יֹאכְלוּ וּמִימֵיהֶם בְּשִׁמְמוֹן יִשְׁתּוּ לְמַעַן
 תִּשָּׂם אֶרְצָה מִמֶּלְאָה מִחֲמֶם כָּל הַיּוֹשְׁבִים בָּהּ: (כ) וְהָעָרִים
 הַנּוֹשְׁבוֹת תַּחֲרַבְנָה וְהָאָרֶץ יִשְׁמָמָה תִּהְיֶה וַיִּדְעוּהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה:
 (כא) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (כב) בֶּן אָדָם מִהֶמְשַׁל הַזֶּה
 לָכֶם עַל אֲדַמְתִּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יֹאכְלוּ הַיּוֹמִים וְאָבְדוּ כָּל חֻזּוֹן: (כג)
 לָכֵן אָמַר אֵלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִשְׁבַּתִּי אֶת הַמֶּשַׁל הַזֶּה וְלֹא
 יִמְשְׁלוּ אֹתוֹ עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כִּי אִם-דְּבַר אֵלֵיהֶם קִרְבוּ הַיּוֹמִים וְדַבֵּר
 כָּל חֻזּוֹן: (כד) כִּי לֹא יִהְיֶה עוֹד כָּל חֻזּוֹן שָׂוָא וּמִקְסָם חֶלֶק בַּחֹדֶף
 בֵּית יִשְׂרָאֵל: (כה) כִּי אֲנִי יְהוָה אֲדַבֵּר אֶת אֲשֶׁר אֲדַבֵּר דְּבַר
 וַיַּעֲשֶׂה לֹא הִמְשִׁיךְ עוֹד כִּי בַיּוֹמֵיכֶם בֵּית הַמְּרִי אֲדַבֵּר דְּבַר וַעֲשִׂיתִיו
 נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה: (כו) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (כז) בֶּן אָדָם
 הִנֵּה בֵּית יִשְׂרָאֵל אֹמְרִים הַחֻזּוֹן אֲשֶׁר הוּא הַזֶּה לַיּוֹמִים רַבִּים וְלַעֲתִים
 רַחֲוֹקוֹת הוּא נְבִיא: (כח) לָכֵן אָמַר אֵלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה
 לֹא הִמְשִׁיךְ עוֹד כָּל דְּבָרֵי אֲשֶׁר אֲדַבֵּר דְּבַר וַיַּעֲשֶׂה נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה:

יג (א) וידו

ר ש י

הנושבת • ל"ש חשי"אש זלע"ז: (כז) מה המשל הזה • למה אחס מושלים
 כך תמיד צפיתם למשול דבר זה: יארכו הימים • ולא תבא הפורענות ונתוך כך
 יחזר החזון הרע שהנביאים נבאים לנו וישתכח וישתקע: (כג) ימשלו • לשון
 משל: (כד) לא יהיה עוד כל חזון שוא • לא יוכלו עוד נביאי השקר להצטייח
 אחס שלום על שקר כי מהרה חתריב את דברי נביאי האמת לבוא: ויוקסם
 חלק דבני"לח זלע"ז קסס של חלקלקות: (כה) תושך • שר"ח אלזכב"אח
 זלע"ז: (כו) לימים רבים • הנבואה לא תתקיים חלא לזמן מרובה:

יד (ג) הנבולים

מכלל יופי

לכנפים וכן אתה וכל אגפיד (יחזקאל לח) מלשון רז"ל פרח גרפא (ויקרא יא) והאלף נוספת
 והוא מתרגום כנפים נפין והדגש לחסרון דלית להרי"קס והזי"לות יקרא וכנפים כמו שכתוב
 והי' מעות כנפיו (ישעי' ח) • אורה • בא האלף בשוא וסגול והראוי בשוא ופתח כמו אגלה
 (הושע ב) • (טו) ווריתי • מלרע • (יח) ברעש • ענינו התנועה והרעדה ערמול"ז
 שלעז"ל כן פרגזה תנועת הכתק פתן וידגן המלך (שמואל ב' ג') • (יט) אל אדמת ישראל •

כז

פֶּאֶלְקֵעַ דַּעַם לְאַנְדַּעַס, וְאֵן שְׁפֶרְאָךְ דַּעַר הַעֲרַר, דַּעַר עוּיִגַע, פֶּאֶן יְרוּשָׁלַיִם אֵינִי
וּוְאֶהְנֵעֶרְךָ, אֹנֵר פֶּאֶם לְאַנְדַּעַי יִשְׂרָאֵל: אֵין זְאָרְגֵעֵן ווערדען זיא אִיהֶרַע שְׁפִיזַע גַּעֲ
נִיסַען, אֵין בַּעֲשֻׁמִּיר צוֹנָג אִיהֶרַע גַּעֲטַר עַנְקַע טַרִינְקַען; הַעַן דָּאָן לְאַנְדַּעַר ווִירַד לַעֲעַר
ווערדן טַרְאָץ ווִינַעַר פִּילַלַע, וועגען דַּעַם פֶּרַעֲפֶעֶלַם זײַנַר בַּעֲוֹוְאֶהְנֵעֶרְךָ. [כ] דִּיא פֶּאֶלְקֵעַ
רִיכְעֵן שְׁטַעֲרַטַע ווערדען ווִיזַטַע, דָּאָן גָּאָנְצַע לְאַנְדַּעַר עַדַע ווערדען, אֹנֵר אִיהֶרַע זְאָלְלַט
עַרְפֶּאֶהֲרַעֵן, דָּאָס אִיךְ דַּעַר עוּיִגַע בֵּין. [כא] דָּאָן וואָרַט דַּעַם עוּיִגַעֵן וואָרַד מִיר זְאָ־
פֶּאָרַט ווִיא פֶּאָלְגַט: [כב] מַעֲנַשְׁעוּ זְאָהֵן, וואָז הָאָכַט אִיהֶרַע פִּיר אֵיין שְׁפֶרְיִכְוֹוְאָרַט
אֵים לְאַנְדַּעַי יִשְׂרָאֵל יְדָאָ סָאָן זְאָגַט: דִּיא צִיט פֶּרַעֲרִצִיהַעַט זִיךְ, דִּיא ווִיזוּוְאָגוֹנַג פֶּעַר־
לִירַט זִיךְ? [כג] זְאָגַע אִיהֶנַעֵן דָּאָהֶר, וְאֵן שְׁפֶרְיִכְט דַּעַר הַעֲרַר, דַּעַר עוּיִגַע:
אִיךְ פֶּעַר־נִיכְטַע דִּיוַעַס שְׁפֶרְיִכְט וואָרַט, מָאָן זְאָלְלַט זִיךְ ווִינַעַר נִיכְט מַעְהַר בַּעֲדִינַעֵן אֵין
יִשְׂרָאֵל; פִּילַמַעְהַר, זַעֲצַע הַיְנַצוּ, נַעְהַעֲרַט זִיךְ דִּיא צִיט, טִיט אִיהֶרַע זְאָלְלַע פֶּרַאָפֶּעֶצִייהוֹנַג.
[כד] דָּאָן ווִירַד'ס קִינַעַ פֶּאָלְשַׁע ווִיזוּוְאָגוֹנַג, קִיין הֵיכְלַעֲרִישַׁעַס אָרְאָקַעֵל מַעְהַר
גַּעֲכַעֵן אֵים גַּעֲכִיטַע דַּעַם הוִיזַעַס יִשְׂרָאֵל. [כה] אִיךְ, דַּעַר עוּיִגַע, שְׁפֶרַעֲכַע עַס,
וואָז אִיךְ פֶּעַרְאָרְדַנַע, דָּאָן גַּעֲשִׂיהַעַט, עַס זְאָלְלַט נִיכְט מַעְהַר פֶּעַרַצַענַעֲרַט ווערדען;
בִּיא אֵי עַרְן לַעֲבַעֲצִיטַעֵן, אָ אֹנְגַע הָאָרְזַאֲמַעַס הוּוּ! פֶּאָלְלַצִיהַע אִיךְ, וואָז אִיךְ
פֶּעַרַהַעֲנַגַע, שְׁפֶרְיִכְט דַּעַר הַעֲרַר, דַּעַר עוּיִגַע. [כו] פֶּעַרַנַעַר וואָרַד דָּאָן וואָרַט
דַּעַם עוּיִגַעֵן מִיר, ווִיא פֶּאָלְגַט: [כז] מַעֲנַשְׁעוּ זְאָהֵן, זִיהַע, דִּיא פֶּאֶם הוִיזַע
יִשְׂרָאֵל זְאָגַעֵן: דִּיא גַעֲוִיכְטַע, דִּיא עַר (דַּעַר פֶּרַאָפֶּעֶט) זִיהַט, זִינַר פִּיר דִּיא ווִיזַטַע
צוֹקוֹנְפֶט, עַר פֶּרַאָפֶּעֶצִייהַעַט אֹוִיף עַנְטֶפֶּרַנְטַע צִיטַעֵן. [כח] זְאָגַע אִיהֶנַעֵן דָּאָן
הַעַר, זְאָ שְׁפֶרְיִכְט דַּעַר הַעֲרַר, דַּעַר עוּיִגַע: קִינַעַר מִינַעַר אֹוִיזֶשְׁפֶרְיִכְעֵן זְאָלְלַט זִיךְ
אֵין דִּיא לַעֲנַגַע צִיהַעֵן, וואָס אִיךְ אֹוִיזֶשְׁפֶרַעֲכַע, ווִירַד בְּאָלַד פֶּאָלְלַצְאָגַעֵן, שְׁפֶרְיִכְט
דַּעַר עוּיִגַע.

יג [א] דָּאָן

ב א ו ר

(כב) יִאֲרִכּוּ הַיְמִים, אֲשֶׁר הַנְּבִיאִים נִבְּאוּ עֲלֵיהֶם. וְאִבְדוּ כָל חוּן, מִה שְׁמוֹת הַכְּרִשְׁתָּה
שְׁתַּקְרַכָּה. (כד) חֵלֶק, חֲלִיקוֹת לַשָּׁן.

יג (ג) הַנְּכִלִים

מכלל יופי

כְּמוֹעַל כְּלוּמַר לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם וְלְיוֹשְׁבֵי עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. תִּשְׂעוּ, שְׂרִישׁוּ וְכִן וְהַכְּבִיחַ
תִּשְׂמַנְהוּ (יחזקאל ו) עֲנִין שׁוֹמֵה. (כב) יִאֲרִכּוּ, מִן הַקֵּל נִפְלַס יַעֲמִדוּ לְמַשְׁפֵּט (יחזקאל
מד). (בר) וּמִקְסַם תֵּלַק, פֶּתַח שְׁלַל כְּמַשְׁפֵּט כִּי אֵינְנוּ סְמוּךְ כִּי חֵלֶק שֶׁסָּתַר כְּמוֹת אֲנִי
אֵישׁ חֵלֶק (רִאשִׁית כו) וְאֵלוֹ הֵיחֶסֶס הֵי' הַסְּמִיכוֹת כְּכּוֹן כְּמוֹ חוּן שׁוֹא אֲנִי אֵישׁ חֵלֶק שֶׁסָּתַר
לֹא יִהְיֶה מִקְסַם סְמוּךְ וְאֵם הוּא פֶּתַח הַנֶּה זְאָלְנוּ כְּמוֹהוּ מַשְׁפֵּט אֲחֵר יִהְיֶה לְכַס (ויקרא כד) וְלִשְׁמוֹ
מִרְמָס (וְשַׁעִי). וְיִהְיֶה הַמְּלַנְר (דְּכִישׁ א). וְאַפְשַׁר שִׂיהֵי' סְמוּךְ וְיִהְיֶה חֵלֶק תֵּלַק לְאֵישׁ הַדּוֹבַר
חֲלִיקוֹת וְהוּא נְבִיא הַשְּׁקַר וְהַלְטוֹן הַזֶּה כּוֹלֵל כָּל מַלְאכָה שְׁעוֹשִׂים אֹתוֹ' לְדַעַת הַעֲתִידוֹת. בַּחֲדָן
בֵּית יִשְׂרָאֵל, כִּךְ הוּא וְכַסְפֵּיהֶם שְׁכַתוֹב בַּחֲדָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טַעוֹת הוּא כִּיכֵן הֵיחֶסֶס' כָּל קְרִיאָה
בַּחֲדָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִין מִן דִּין בַּחֲדָן בֵּית יִשְׂרָאֵל. (כח) לֹא תַמְשַׁךְ, בֵּא בְלִשׁוֹן נִקְבָה לְזַכְרֵוֹלֵא
שִׁיחֵי' לַשָּׁן זֶה כּוֹפֵל עַל זֶה אֲלֵא יֵשׁ בּוֹ דְּבַר נִסְתַּר נוֹפֵל וְלֹא פִירַשׁ אֹתוֹ. וְכַפִּירוֹשׁ לַשָּׁן נִקְבָה
עַל הַגּוֹרֵה כִּי הַדְּבַר הַהוּא גּוֹרֵה נְגוּרַת מַהֵא (כו) וְלַעֲהוּים, עֲנִין זְמַן,

יג (כ) הַנְּבִיאִים

הרגום אשכנזי

יג [א] דאן ווארט דעם עוויגען ווארד מיר פאלגענדער מאסען: [ב] מענשען
 זאָהן, פראַפעציהע אויף דיא פראַפעטען אין ישראל, דיא זיך מיט פראַפע
 צייהען אַפּעכען, זאָגע דיוען פראַפעטען איהרער ערדיכטונגען: הערט דאן וואָרט
 דעם עוויגען. [ג] זאָ שפּריכט דער הער, דער עוויגע: וועהע איבער דיא פּער
 וואָרפֿען פראַפעטען, דיא איהרעם הירנגעשפינוטע פּאלגען, אָהנע ערשיינונגען
 צוהאַכען! [ד] וויא דיא אַפּאַקאַלס אין פֿערוויזונגען, זאָ וינד דיינע פראַפעטען,
 ישראל. [ה] ניא שטעללעט איהר אייך פֿאַר דען רויס, מאַכטעט קיינע מויער
 אום דאן הייז ישראל, אום זיך ערהאַלטען צו קענגען אין דעם קריגע אַם ראַכעטאַג
 דעם עוויגען. [ו] פֿאַלש וינד איהרע געוויכטער, ליגענאַפֿט איהרע אַראַקעל
 שפּריכע, זיא זאָגען, דער עוויגע שפּריכט, אונד דער עוויגע האָט זיא ניא געוואַנדט;
 זיא מאַכען האַפֿפֿונג, דאַס ער איהרע זאָגע בעשטעטיגען ווערדע. [ז] וואָר דאן
 געוויכט ניכט פֿאַלש, דאן איהר געוועהען, ניכט ליגען דאן אַראַקעל, דאן איהר
 אויגעשפּראַכען? וויא שפּרעכט איהר איממער: דער עוויגע שפּריכט, אָהנע דאַס
 איך געשפּראַכען האָבע? [ח] פֿירוואַהר! שפּריכט דער הער, דער עוויגע,
 ווייל איהר אונוואַהרהייט שפּרעכט, אונד ערשיינונגען פֿאַרגעבעט; זאָ מאַכ' איך
 סיך הער איבער אייך, שפּריכט דער הער, דער עוויגע. [ט] שוועהר זאָלל
 פיינע האַנד ליגען אויף יענען פראַפעטען, דיא ערשיינונגען פֿאַרגעכען, אונד
 אַראַקעל ערדיכטען! אין דער פֿערוואַמלונג מיינעם פֿאַלקעם זאָללען זיא ניכט
 אויפֿגעגאַממען, אין דאן פֿערצייכניס דעם הויזעם ישראל גיכט געשריבען ווערדען,
 אין דאן לאַנד ישראל'ס ניא ווידער קאַממען, איהר זאָללען אינע ווערדען, דאַס
 איך דער עוויגע בין. [י] יא, דיא ווייל זיא מיין פֿאַלק הינטערגינגען, פֿרידע פֿער
 קינדעטען, דאַ קיין פֿרידע בלייבט; זאָ בויעט עס איינע מויער, דיא זיא שלעכט
 פֿערקלייכען. [יא] זאָגע דען שלעכטען פֿערקלייכערן, זיא שטידעט איין! רעגען
 שטורם ווירד זיא וועגשוועממען, איהר דעם גביש גלייכען שלאַסען שלאַנט הער
 גידער! שטורמוינד בריך הערפֿאַר! [יב] דיא וואַנד פֿעללעט איין, נון פֿראַנט

מאַן

ב א ו ר

יג (ג) הנבלים, הפחמים ונזבים. (ד) בשעדים בחרבות, כלומר כשעלים
 אשר בטבעם לחבל ולהחריב כל מה שימצאו, כנאמר שעלים קטנים מחבלים כרמים
 (שיר השירים כ' ט"ו), כי הוא היה ממוג רע מאוד. ותרגמתיו, בחרבות כשם המקרה.
 ורד"ק אמר: כמו השועלים הכנכסים במקום הנסתר בדרך הכרם ומשחיתים הכרמים כן היו
 כנאיך, והפרץ נקרא חרבה. (ו) ויחלו, יולא לשלישי, וכן בתהלים (ק"ט ט"ט).
 רטבו לומר שנותנים תוחלת לעם לקיים דבר נבואתם אשר הוא שוא ובוז (רד"ק בשרשים).
 (ז) ואומרים, ואתם אומרים. (ט) ובכחב בית ישראל, טעם: ה' יספר נכתוב
 עמים (תהלים פ"ו), עיין סם בנאור. או טעמו ספר היחוס. (י) חוץ, אין לוריץ
 במקרא ופירושו קיר ומחיצה וכן הוא בתלמוד. חפל, כופל על כל ענף הדלת שלם נמיט,
 וטעמו פה עיתה גרועה (שפת אמת), ולזה תרגמתיו כתאר הפעל. ולדעת רד"ק ורש"י
 פניכו קומר או סיד טפל וגרוע שאין לו קיימה. והרי"ק פירש לבנים שאינם שרופים. (יא)
 דיה, עבר במקום עמיד, ופעורו יהי' גשם שוטף שיפילנו (רד"ק) ולאכני תרגמתיו לפי
 הכונה

הכונה

יג (א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר: (ב) בן אדם הנבא אל-
 נביאי ישראל הנבאים ואמרת לנביאי מלכם שמעו דבר-
 יהוה: (ג) כה אמר אדני יהוה הווי על הנביאים הנבלים אשר
 הלכים אחר רוחם ולבלתי ראו: (ד) כשעלים בחרבות נביאי-
 ישראל הווי: (ה) לא עליכם בפרצות והגדרו גדר על בית ישראל
 לעמוד במלחמה ביום יהוה: (ו) חזו שוא וקסם כזב האמרים
 נאם יהוה ויהוה לא שלחם ויחלו לקיים דבר: (ז) הלא מחזרה
 שוא חזיתם ומקסם כזב אמרתם ואמרים נאם יהוה ואני לא
 דברתי פהח בס"ף: (ח) לכן כה אמר אדני יהוה יען דברכם שוא
 וחזיתם כזב לכן הנני אליכם נאם אדני יהוה: (ט) והיתה ידי אל
 הנביאים החוזם שוא והקסמים כזב בסוד עמי לא יהיו ובכתב קמץ
 בסמך בית ישראל לא יכתבו ואל אדמת ישראל לא יבאו וידעתם
 כי אני אדני יהוה: (י) יען וביען הטעו את עמי לאמר שלום ואין
 שלום והוא בנה חין והגם טחים אתו תפל: (יא) אמר אל טחי
 תפל ויפל היה גשם שוטף ואתנה אבני אלהגביש תפלנה ורוח
 סערות תבקע: (יב) והנה נפל הקיר הלוא יאמר אריכם איה

הטיח

ר ש י

יג (ג) הנבלים • השוטפים: רוחם • כמורנוס: (ד) נשועלים נחרצות •
 כשיצוא אדם על פרץ החורבה צורח השועל על דרך פרץ אחרת ואינו עומד
 בפרץ להלחם: (ה) לא עליכם נפרצות • לא עשיתם מעשים טובים שתוכלו
 לעכב את הרעה מלצח: (ו) חזו • לשון נבואה: ויחלו לקיים דבר: ואיך
 סבורים לקיים דבריהם לשון תוחלת ויש אומרים חיקויי"רירחט בלע"ז לשון אחר
 לשון המתנה: (י) והוא בונה חין • וסנה עמי כבונים בניין מחיצה והנביאים
 טחים אותו תפל קרקע הדומה לסיד ואינו מתקיים לפני הגשמים: תפל •
 אר"טמנך בלע"ז • וי"א בלאשטני"ח בלע"ז: (יא) ואתנה • כמו ואתן: אבני
 אלהגביש • אבני ברד גדולות ואומר אני לפי שהן מזהירות ככל אבני גביש הוא
 מדמה אותן אל גביש שהיא חזן טובה כענין שנאמר ראמות וגביש ורבותינו אמרו
 אלהגביש שעמדו באויר על גב איש וזהו משה רבינו שנאמר ומטר לא נתך ארצה
 אותם שהתחילו לירד לא הגיעו לארץ: תפלנה • על הקיר: (יב) איה הטיח •

כך א ה ז

יחזקאל יג

הַטִּיחַ אֲשֶׁר טָחָתָם: (יג) לִכְן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וּבִקְעֵתִי רוּחַ-
פְּעֻרוֹת בַּחֲמָתִי וְגִשְׁמִי שִׁטְףָּ בְּאִפִּי יְהוָה וְאֶבְנֵי הָאֲרָצָה בַּחֲמָה
לְכָלָה: (יד) וְהָרַסְתִּי אֶת הַקִּיר אֲשֶׁר טָחָתָם תִּפֹּל וְהִגַּעְתִּיהוּ אֶל
הָאָרֶץ וְנִגְלָה יִסְדּוֹ וְנִפְלָה וּכְלִיתָם בַּחֲזֹכָה וַיִּדְעֵתֶם כִּי אֲנִי יְהוָה:
(טו) וּכְלִיתִי אֶת הַחֲמָתִי בְּקִיר וּבַטַּחִים אֹתוֹ תִּפֹּל וְאָמַר לָכֶם אֵין
הַקִּיר וְאֵין הַטַּחִים אֹתוֹ: (טז) נִבְיְאֵי יִשְׂרָאֵל הִנְבְּאִים אֶל-יְרוּשָׁלַם
וְהַחֲזִים לָהּ חֲזוֹן שָׁלֵם נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה: (יז) וְאַתָּה בְּיַדְאָדָם שִׁים
פְּנִיָה אֶל בְּנוֹת עַמֶּךָ הַמִּתְנַבְּאוֹת מִלְּבָהֵן וְהִנְבְּאָ עֲלֵיהֶן: (יח) וְאָמַרְתָּ

כֹּה

ר ש י

כך כשתבוא הרעה יאמר לכם איה השלוש שהצטחתם: (יד) הקיר. היא
ירושלים: (יח) הוי למתפרות כפחות. קוטר"אש צלע"ז פנין כסמות קטמות

היו

מכלל יופי

יג (ב) הנבאים, בקמץ ולית כותיה ואשר נבאים הנבאים בשוא. לנביאי מלכס,
נפלה המ"ס וכשאלה היו ד' צלתי הסמיכות ויתכן שיה' סמוך על אות השמוש כמו
גמולי מחלב (ישעי' כח) והדומים להם: (ג) הנבלים, אנשים פחותים ונבזים כמו כאחד
הנבלים (שמואל ב' יג) כדבר אחת הנבלות (איוב ב') אחר רוחם, אחר רצינם. ולבלתי
דאו, כלומר הולכים אחר רוחם ואומרים מה שלא ראו: (ד) בהרבות, האחד ממנה חרבה
צאקל בסערה השמים כי מן חרבה יאמר חרבות פסמוך ונמולרת ואפשר שהיא תאר: (ה)
ביום י', כלומר ביום אף ה' וגורתו וכן ת' ביום רוגזא דה' (ו) ויחלו, יוצא לשלישי
ד"ל שנותים תוחלת לקיים דבר כבואתם אשר הוא שוא וכזב: (ז) ואטרים, ואתם אומרי:
(ט) אל הנביאים, כמו על. בסוד עמי לא יהיו ובכתב עמי ישראל לא יכתבו, פירושו
כתרגומו ברו טב דגניז לעמי לא יהיו ובכתב עמי עלמא דכתיב לדריקי בית ישראל לא יכתבו:
ובכתב. סמוך ובקמץ: (ד) יען וביען, הכפל לחזק העונש וכן יען וביען במשפטי מאסו
(ויקרא כ"ו) הטעו, זה לבדו צטית במקרא והפועל הקל ממנו לא מנאסו במקרא כי במקרא
ישתמשו צענין זה בתיו תעה לצבו (ישעי' כח) כי רוח זנובים התעה (הושע ה) וכן כל
צתיו אך נאמר אותו על לשון המקרא בלי ספק כי הטעו פועל יוצא לעמי העם טועים ועוד
שמנאסו במשנה העובר לפני התיבה ושעה והיא ענין שגה וענין תעה הכתוב בתיו ושעה צטית
ענין אחד הם כי הם ממונא אחד וכן תרגם אנקלוס ותלך ותתע (ראשית כ"א) ואולת וטעם
חייץ, פירושו כותל וכן בדברי רבותינו ז"ל אבל עושה חייץ פירושו מחיפה והוא הכותל
צדבריהם. תפל, כלומר בכין טפל וגר' עשין לו קיימא כמו היאכל תפל מבלי מלח (איוב
'ו) לפי שהוא דבר שאין לו טעם והרי"קם פירש לבנים שאינם ערופים ובנין שעושים מהם נבוא
הגשם עליו יפול ואמר בו התרגם ושעע ליה טיץ פתיר דלא תבן: (יא) ויפול, הו"ו כפ"א רפה
צ'לאן ישמעא כמו וישא אברהם את עיניו (ראשית כד) והדומים לו כלומר יפול זה הבנין
אפילו יהי' חזק במשניותיהם כי יהי' גשם שוטף שיפלטו. היה, עבר במקום עתיד:
ואתנה אבני אל גבוש תפלכה, לכגד אבני הכרד ידבר ואומר לכן תפלכה הבנין הזה וכן תהי'
רוח פערות שתבקע אותי. ואתנה, כמו ואתן ה' א' גושפת כמו ואתנה ידעתן (בראשית

ל

תרגום אשכנזי לר

מאן אייך : וואָ איזט דער מערטעל, דען איהר פֿערקלייבט האַבט ? [יג] פֿירוואָהר !
 שפּריכט דער הערר, דער עוויגע : איך לאָס דען שטורמוינד אין מיינעם גרויס
 הערפֿאָר ברעכען, דען רעגען איבערשוועממען אין מיינעם צאָרן, גביש גלייכען
 שלאָסען פֿערדערבליך פֿאַללען אין מיינער וואַטע, [יד] אונד צערטריממערע
 יענע מויער, דיא איהר זאָ שלעכט פֿערקלייבעט האַבט, מאַכע ויא דען באַדען גלייך,
 דאָס בלאָס שטעהע איהרע גרונדפֿעזטע . יא, זיא זאָלל צוואַממען שטירצען,
 אונד איהר דאַרונטער צו גרונדע געהן, דאָן ווערד עט איהר ערקענגען, דאָס איך
 דער עוויגע בין . [טו] איך לאָזע מיינען צאָרו אויז און דיא וואַנד, אונד און איהרע
 שלעכטע פֿערקלייבער . [טז] האָ ! איהר פּראָפֿעטען ישראל'ס, דיא איהר איז
 בער ירושלים פּראָפֿעציהעט, אונד געוויכטער דעס פֿירדענס זעהט ! עם זאָלל קיין
 פֿירדע זיין, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע . [יז] ריכטע דיין אויגענמערק
 אויך, אָ מענשען וואָהן, אויף דיא טעכטער דינעם פֿאַלקעם, דיא אויגען ערדיכ־
 טונגען פּראָפֿעציהען, אונד ווייזוואַגע ווידער זיא . [יח] שפּריך, זאָ זינד דעס עווי־
 גען

ב א ו ר

הכוונה : ואחנה וגו', ידבר כנגד אנכי הברד ואומר להן : תפלנה הבנייה הזה ורוח סערה
 תבקע אותו (בן מלך) . אַלגביש, כמו ראמות וגביש (איוב כ"ח י"ח), שהיא אבן מהאבנים
 היקרות, ופירושו חכמי ברד הדומות אל גביש (הכ"ל) . חבקע, את אונרה לזאת ולהרעיש
 את הקיר . (טו) גביאי ישראל, קריאה (פֿאַקאָטיף) . (ח) למחפרות כסתות,
 אות

מכלל יופי

ל' . אל גביש, כמו ראמות וגביש (איוב כח) שהיא אבן מהאבנים היקרות ופירושו חכמי
 ברד דומות אל גביש כי הוא שתי מלות במקנת ספרים המדויקים ובמקנתם ימצא מלה אחת
 עפ"כ יתכן להתפרש שתי מלות . (יג) ובקעתי, פועל יונח לשלישי כי הרוח תבקע .
 (טו) הנבאים, בשוא הבית . (יז) כסתות, ידוע מדברי רבותינו ז"ל כר או כסת
 אלמיהד"ה בלעז וכן כסתות יכנה . (ופירושו שהנשים האלה היו מתפרות כסתות וקוסמות
 בהן קסם שקר והיו אומרות למי שחפצות קס' טוב ולמי שחפצות קס' רע והיו עוזות התחבולות
 אלה לרמות בני אדם וכן אמר לזכור כפשות וטעם הנפשות תנודדנה לעמי כי תביאו עליהם
 עון ואשמה וכפשות לכנה תחייבה שהיו נוטלות שכר ומסות את כפשותיהן בו , ופירושו וכפשות
 לכנה כמו כפשותיהן . וי"מ ה"א הנפשות שהיא ה"א השאלה כלומר התחבולות שמתנודד'ת כפשות
 עמי שהם הנדיקים אינו כן לא כפשות לכנה ר"ל כפשות הרשעים שהם כמו כן להם תגידו
 עתידות טובות שיחיו ובה אתם מרמים אותם במשגם שנדבריהם תלוי החיים והמות . וי"מ
 לזכור כפשות לאבדא כפשאן ותרגם הנפשות תנודד'ת הנפשות עמי אתון יכלין לאבדא ולקיימא
 הלא כפשות כן דילכן הלא יכלתין לקיימא וככון הוא . ומה שאמר בשעלי שעורים וכפשותיהם
 י"מ שהיו לוקחות בשכר מעשיהן וי"מ שהיו כותנות השעורים והלחם תוך הכסתות ובהם הם
 עושות המעשה . והרד"א פירש שהיו עושות גורלות בהשלת השעורים ופשותיהם להם וכפי
 הנחתם ומקום נפילתם ישפטו ויחמרו זה ימות וזה יחיה .) אצילי, בתי השמי . ודי,
 כמו ידים וכן ואורגים תורי (ישעי' יט) כמו תורים . וקרע לו חלוקי (ירמי' כג) כמו חלוקים
 ונפלה המס וגשאר' היוד ובא בפתח בהראות היוד כמו עם היחיד . המספחה, הוא כמו
 מטפחות והם הנציפים שמכסים בהם הנשים את פניהן ונקראו כן לפי שהן נדנקות ונכמדות
 תמיד על הראש מענין ספקני כח (שמואל ב) ומה שאמר ועשות וגו' הוא מדבר הכשפים
 הידוע אצלם . הנפשות, ההא אפטר שהיא לשאלה ובאה בפתח מפני השוא או היא ה"א

ה י ב הידיעה

תרגום אשכנזי

גען וואָרטע: ווער איבער יענע, דיא פּאָלזטער נעהען פֿיר דיא געלענקע יעדער
 האַנד, אונד פֿפֿיהלע מאַכען פֿיר דיא הויפט יעדער גרעסע, אום פּערזאָנען צו פֿער-
 שטריקען! וויא, דעם לעבען מיינעם פֿאַלקעם שטעללעט איהר נאָך, אום איירעם
 צו ערהאַלטען! [יט] ווירדיגעט מיך, אום אייניגע הענדע פֿאַלל גערוטע, אום
 אייניגע שטיקע בראָד, ביא מיינעם פֿאַלקע העראַב, אום פּערזאָנען צו טערטען,
 דיא דעם טאָרטעם ניכט שולדיג זינד, אונד אַנדערע צו ערהאַלטען, דיא ניכט לע-
 בען זאָללטען, אינדעם איהר מיינעם לייכטגלייביגען פֿאַלקע פֿאַרליגט! [כ] פֿיר-
 וואַהר! שפּריכט דער הער, דער עוויגע: איך מאַכ' מיך הער איבער איירע פֿאַל-
 זטער, וואָמיט איהר דיא זעלען פֿערשטריקט, דאָס זיא אויזפֿליגען, ווערדע זיא
 פֿאַן אייערן אַרטען העראַב רייזען, דיא פּערזאָנען בעפֿרייען, דערען זעלען איהר
 פֿערשטריקט, דאָס זיא אויזפֿליגען * [כא] איירע פֿפֿיהלע צערהייסען, אונד מיי-
 פֿאַלק אויז אייערן הענדען דעטטען, דאָס זיא דאָרין ניכט מעהר געפֿאַנגען ווערדען.
 איהר זאָללט ערפֿאַהרען, דאָס איך דער עוויגע בין * [כב] ווייל איהר דעם פֿראַמ-
 מען, דען איך ניכט מאַכטע ליידען לאַזען, טריגערישער וויזע דאָו הערץ צער-
 רייזעט, אונד דען רוכלאַזען אונטערשטיצעט, דאָס ער פֿאַן זיינעם בעזען וואַנדעל
 זיכט אַבקאַממע, איהן ערהאַלטעט; [כג] זאָ זאָלרט איהר נון קיינע געוויכטער
 מעהר פֿאַרגעכען, קיינע אַראַקעל מעהר פֿערברייטען; איך רעטטע מיין פֿאַלק אויז
 אייערן הענדען, איהר זאָללט ערקעננען, דאָס איך דער עוויגע בין * [כד] עס
 קאַמען

ב א ו ר

אותן שופרין כסות לתת תחת אזילי ידים לקסום קסם ידי, כמו ידים, וכן ואורגים
 ידרי (ישעיה י"ט) * המספחות, כמו מטפחות, והם הנעפים שמכסות בהם הנשים
 את פניהן * ונקראו כן לפי שהן כדנקות וכנמלות תמיד על הראש, מענין פסמינא (רד"ק) *
 ומטעם פסמינא אפשר גם לפראו כפל לשון כסות, והי' זה לר' שמו' תחת ראש כל שאל *
 זהכל מעשה הקדומים בימיס ההם * כל קופה, עשו מטפחות שונות לאנשים שונים, גדולה
 לגדול וקטנה לקטן * לעמי, השיעור כמו נפשות עמי, וכן נפשות לכנה כמו נפשות כן *
 וכן נמלא ביסעיה מננע למו במקום מנגעם * החיינה, שאתנה נוטלות שר על פך
 ומתפרנסים בכך (רש"י) * (יט) אל עמי, כמו בעמי וכן ואל הארון תתן (שמות כ"ה
 כ"א) כמו בארון * בשעלי וגו', כלומר תחללו את שמי בעבור מלא ספכים שעורים ופתות
 לחם, שנותנים לכם באכרכם * (פ) לפרחות, להיות נפשות פורחות והולכות להם (בן
 מלך) * ולפי המשמעות הי' תחבולת הקסם הזה להמשיך הלב והעין, ולהשית את הנמשך
 בשחיתותם * זרועיכם, נא הכנוי זכרים תחת כנוי הנקבות, וכן מספחותיכם נפסוק
 הנא * (כב) הכאוח לב, ענינו כאז ומלוא, כמו נכחה לבב (תהלים ק"ט ע"ז) * (כד)
 יושבו

בכלל יופי

הידיעה * לכנה, בתוספת הא * (יט) אל עמי כמו בעמי וכן ואל הארון תתן (שמות כה)
 כמו ובארון * בשעלי, ענינו כמו אגרוף כלומר מלא אגרוף ובפתוחי לחם, שתיכות לחם *
 בכובכם, הזין נטול * (כ) כסחותיכנה, דגש הסמך לתפארת הקריא' כדגש קוף מקדש
 ה' (שמות עו) והיא נוספת * לפרחוח, פירוש משפחות תרגום יעופף על הארון (בראשית
 ה) יפרח על ארצו ופירוש אשר אתנה מזולדות להרגש להיות נפשות פורחות והולכות להם *
 (ורש"י

כה אמר אדני יהוה הוי למה פרוח בטהות על כל אצילי ידי ועשות
המספחות על ראש כל קומה לצודר נפשות הנפשות הצודרנה
לעמי ונפשות לכנה החיינה : (יט) ותחללנה אתי אל עמי בשעלי
שעורים ובפהותי להם להמית נפשות אשר לא חמותנה ולחיות
נפשות אשר לא החיינה בכובכם לעמי שמעי קוב : (כ) לכן כה
אמר אדני יהוה הנני אל בטהותי כנה אשר אתנה מצדדות שם
את הנפשות לפרהור וקרעתי אתם מעל זרועתיכם ושלחתי
את הנפשות אשר אתם מצדדות את נפשים לפרחות : (כא)
וקרעתי את מספחתיכם והצלתי את עמי מידכן ולא יהיו עוד
בידכן למצודה וירעהן כי אני יהוה : (כב) יען הכארת לב צדיק
שקר ואני לא הכאתיו ולחוק ידי רשע לבלתי שוב מדרך
הרע להחיותו : (כג) לכן שוא לא החיינה וקסם לא תקסמנה עוד
והצלתי

ר ש י

היו תופרות ותולות לנשאלים אליהם על אצילי ידיהם וקוסמות להם בחותן
בטהות קסם שקרים ולמי שהם חפלות חומרות קסם טוב ולמי שרולות חומרות
קסם רע אצילי ח"י שליש בלע"ז : אצילי ידי כמו אצילי ידים כמו חלמי שדי
(הושע י"ח) : ועשות המספחת על ראשי הנשים חף הם לקסום בהם ולא
ידעתי מה הם מתוך שנחמר וקרעתי אותם חומר אבי שהן של בגד ויונתן תרגומו
פת כומרים וכן תרגם בנות טלואות מקפין פת כומרין : המספחות כמו ספחתי
נח (שמואל ח' ב') ליסחנעמ"ן בלע"ז ויש לועזים פלטרחיי"ש : לצודר נפשות
בהן : הן לדות הנפשות לניהנס שמחזיקות ידי הרשעים לקסום להם שלום
ומרפוא ידי צדיקים לקסום להם רעה : הנפשות תנודדנה וגו' תמיה היא :
ונפשות לכנה החיינה : לכנה כמו לכנס שחנה נוטלות שנה על כך ומתפרנסות
בכך : (יט) בשעלי שעורים : כמו מי מדד בשעלו מים (ישעיה ט') חונ"ג
יחליני"אש בלע"ז ל"א לשון מדה ונפתותי לחם : ח"י חנפיינה"ש בלע"ז שאתן
נוטלות בשכרכן : להמית נפשות אשר לא תמותנה : כלומר לאמר על הנפשות
אשר לא תמותנה חלו ימותו ולאמר על אשר לא תחיינה יחיו כי קסמיכם שקר
ועמי מקבלים את דברי כזב שלכם : (כ) לפורות : להיות פורות על ידיכן
לניהנס : ושלחתי את הנפשות : בתרגומו וחשיב ית נפשתא דאתון מחרשין ית
נפשיהן לחבדותהא : את נפשות : את אנשים להיות הנפשות פורקות : (כב)
יען הכאות לב צדיק שקר : כשאתן קוסמות לו רעה הוא מנטער ולבו נכסה :

(כד)

ידער
פער
ירעם
אום
מען
לע
פיר
שאל
ע זיא
איהר
מיין
דען
אמ
פער
דעל
טער
אוי
עש

דנים
נשים
(ק)
אל
דולה
(נ)
מסך
(ד)
(כ)
(כ)
קדש
שית
(כ)

יהוקאל יג יד

והצלתיו את עמי מידכן וידעתן כי אני יהוה : (כד) ויבוא אלי אנשים מזקני ישראל וישבו לפני :

יד (א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר : (ב) בן אדם האנשים האלה העלו גלוליהם על לבם ומכשול עונם נתנו נכח פניהם האדרש אדרש להם : (ג) לכן דבר אותם ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה איש איש מבית ישראל אשר יעלה את גלוליו אל לבו ומכשול עונו ישים נכח פניו וכא אל הנביא אני יהוה ועניתיו לו כה בא קרי ברב גלוליו : (ד) למען חפש את בית ישראל בלבם אשר נזרו מעלי בגלוליהם כלם : (ה) לכן אמר אל בית ישראל כה אמר אדני יהוה שובו והשיבו מעל גלוליהם ומעל כל הזעבותיכם השיבו פניכם : (ו) כי איש איש מבית ישראל ומהגר אשר יגור בישראל ויגור מאחרי ויעל גלוליו אל לבו ומכשול עונו ישים נכח פניו וכא אל הנביא לדרש לו בי אני יהוה געגעה לו בי : (ז) ונתתי פני באיש ההוא והשמותיהו לאות ולמשלים והכרתיו מהוד עמי וידעתם כי אני יהוה : (ח) והנביא פי יפתה ודבר דבר אני יהוה

פתחי

ר ש י

(כד) ויבא אלי אנשים • כלם בלב אחד לרעה לכך נאמר ויבא ומדרש אגדה אומר על שם שהק"ה גלה און הנביא תחילה הנה יבואו אליך פלוגי ופלוגי : יד (ג) העלו גלוליהם על לבם • לבם אל גלוליהם לעבוד : נתנו נכח פניהם • להיות להם ע"א תמיד למורא ולאלוה : החדרש אדרש • התראה כי אני אדרוש להם ואשיב על דבריהם • הרבה תמימות מתקיימות (ג) נעניתיו לו • שו"י רפונדין זלע"ז אף על פי שהוא בא לפני ברוב גלוליו כן ת"י : (ד) למען חפש את בית ישראל וגו' • בדיל לקרבא ית בית ישראל למיהן הווצתא זלזכון : גזרו • כמו נצר אחיו (ראשית מ"ט) פור'ינט אש"י צרין זלע"ז : (ה) שובו • מדרכיכם : והשיבו • את לבבכם : השיבו פניכם • אשר שמתם מכשול עוניכם לנכחם : (ו) נענה לו • משתחיל ליה במימרי אדרש לו : (ז) ונתתי פני באיש ההוא • אחרי כן אס לא ישמע אל דברי הנביא : פני מישאי"ראש זלע"ז : והשימותיהו • תרגום יונתן ואשונייה : (ח) והנביא כי יפותה ודבר דבר • שאינו אמת : פתיתי • פתח לחיו סירגה ומכאן יש לומר בא ליטמא פותחין לו : (ט) כעון הדורש כעון הנביא • כחוב דאתי למילף ולא אסף

בשוב

קאמען אייניגע פאן דען עלטעסטען ישראל'ס צומיר , אונד זעצטען זיך פאר מיה הין .
יד [א] נון ווארד מיר דאן ווארט דעם עוויגען , וויא פאלגט : [ב] מענשען .
 זאן , ריזע לייטע העגען אכגעטטערייא אים הערצען , זעצען דען פערט .
 דערבליכען געגענשטאנד איהרער זינדען שטעמס פאר אויגען , אונד איך , איך
 זאללטע מיך פאן איהנען פארשען לאזען ? [ג] רעדע דאהער מיט איהנען , זאגע
 איהנען , זא זינד דעם עוויגען ווארטע : דעמיעניגען אויז דעם הויזע ישראל , דער
 זיינע אכגעטטערייא אים הערצען העגט , דען פערדערבליכען געגענשטאנד זיינער
 זינדען שטעמס פאר אויגען האט , אונד זא צודעם פראפעטען קאממט , זאללטע
 איך , דער עוויגע , וויללפעהריג זיין ? איהם , דער מיט זיינען פילען גריילען ער
 שיינט ? [ד] עטוואן אום דאן הויז ישראל נאך פעזטער זאן זיינע געווינגונג צו קניפ
 פען , דאן אהנעהין שאן ווייט פאן מיר געוויכען איזט , דורך זיינע מאנכפאכען אכט
 שויליכקייטען ? [ה] זאגע אלזא דעם הויזע ישראל , זא שפריכט דער הער ,
 דער עוויגע : בעקעהרעט אייך ! לאסט אכ פאן אייערם גרייליכען געצענערינוט !
 ווענדעט אייער אנגעזיכט וועג פאן אללען אייערן אכשויליכקייטען ! [ו] דען ווען
 יעמאנד אויז דעם הויזע ישראל , אדער אויך דער פרעמדלינג , דער אונטער ישראל
 וואהנט , פאן מיר זיך אכאנדערט , זיינען געצענערינוט אים הערצען העגט , אונד
 דען פערדערבליכען געגענשטאנד זיינער זינדען פאר אויגען שטעללט , אונד דעננאך
 צום פראפעטען קאממט , מיך בייא איהם אויזצופארשען , ווערדע איך וואהל ווילל
 פעהריג איהן מיך פארשען לאזען ? [ז] ניין , מיינען צארון כאס איד אן ריזען מאן
 אויז , לאס איהן צוראויזצייכונג , צום ווארנענדען בייאשפיל ווערדען , פערטילגע
 איהן אויז מיינעם פאלקע , איהר ווערדעט דארויז ערקענגען , דאס איך דער עוויגע
 בין . [ח] לעסט אכער איין פראפעט זיך דאך צו עטוואס בערעדען , זא האכע איך ,
 דער עוויגע , פארזעצליך ריזען פראפעטען בערעדען לאזען ; איך האכע מיינע
 האנד ווידער איהן אויזגעשטרעקט , דאמיט איך איהן אויז מיינעם פאלקע פערטילגען
 ווילל . [ט] כידע זאללען איהרע שטראפע ליידען , דיאשטראפע זאלל דען פארשער ,
 אונד

ב א ו ר

ושבו לפניו , טעמו שהיו שאלים את פי הנביא לדעת מה דבר ה'
יד (ג) אני ה' נענחי לו , על דרך שאלה , הנענתי לזה אשר בא ברב גלוליו ? וענין
 נענתי בנפעל עלה' שהוא העונה ? הוא כמו אדרש להם , ויעתר לו ה' בנפעל , וטעמו
 החפץ והרכון לעפות וכדמתורגם . (ד) חפש וגו' בלבם , במחשבות לבם : כלומר
 הארצה אותם כדי לחזק אותם עוד יותר במחשבותיהם הרעים , ויחשבו כי ישו מעשיהם .
 (ו) כי , השיעור (האם) אגיה ה' נענה לו (לדרוש) ? וכן מתורגם . (ח) יפחה ודבר
 דבר , אס כעה אזנו לשמוע אל הדורש הזה ולהשיב לו דבר . אני ה' פחה וגו' , פתחתי לו
 פתח לאיזו שירכה , ומכאן יש לומר בא ליטמא פותחין לו (רש"י) ור"ל קתבו ח"ל . הענין
 הזה , שיפתה ה' את הנביא ויעניש אותו אחר כך , הוא כענין מייפתה את אסא , והוא
 הערת רוח החפץ , כי נביא הסקר ההוא חייב מיתה גדולה יעשה אותם נסתר כמו שראינו
 באסא בן קוליה ונדקיהו בן מעשיה שהיו מכאפים את נבי רעיהם , וכן דברי רעים אחרים
 נסתר היו עושים , וכדי לגלותם לבני אדם , מביא האל יתברך על ידם כשלק וע"י עובדי
 עבירה

תרגום אשכנזי

אונד דען פראָעטען צוגלייך טרעפֿען. [י] דאָמיט דאָו הויז ישראל זיך ניכט
טעהר פֿאַן מיר פֿעראיררע, דורך זאָ פֿילע אַכפֿעללע זיך ניכט טעהר בעפֿלעקקע ;
זאָנדערן געטרייעס פֿאַלק מיר זיין, וואָ איך מיך דאָן אַלס איהר גאָטט צייגען ווער
דע, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע *

[יא] דאָו וואָרט דעס עוויגען וואָרד מיר, וויא פֿאַלנט: [יב] מענשעוואָהן,
ווען איין לאַנד זיך דורך אונטרייע נעגען מיך פֿערגעהט, זאָ שטרעקקע איך מיינע
האַנד ווירער דאָוועלבע אויז, צערברעכע איהם דען בראַדשטאַב, זוכע עס מיט
הונגערסנאָטה היים, אונד ראָטטע מענשען אונד פֿיהע אויז. [יג] אונד ווערען
אויך זאָלכע דרייא מעננער, וויא נח, דניאל אינר אויב דאָרין! זאָ פֿערמעגען
זיא מיט איהרער פֿרעממיגקייט נור זיך זעלכזט צו רעטטען, שפּריכט דער הערר,
דער

ב א ו ר

עזירה צפתר צענינים רנים, ואחד מהם זה הענין נביאי שקר, שהיו מתפארי' בנבואה,
והאל העיר חפנס נזה כדי להודיע שקריהם ופחזותם וזה ג"כ טעם והאלהים אנה לידו
וחוקתי את לב פרעה. (יג) והיו, מבנין הפנאי והספק, כמו אס יהי, וכן שארי
הפעלים הנאים עוד בפרשה הזאת. שלשת האנשים וגו', המפרשים יגעילתם טעם, למה
זכר דוקא נח דניאל ואיוב. ואין לפאט עסק בדרישות כאלו. כי אס עלו שלשה אחרי' על
לבו

מכלל יופי

(זרע' פירש לפורחות להיות פורחות על ידיהן לגיהנם. וי"מ הענין הזה בדרישת המתים
שהיו הנאים בעלות אוב מעלות נפשות המתים בדבריהן ומפרטים לפורחות בעבור אותן נפשות
שהיו מעלות מקנריהן ופורחות באויר) * וקרעתי אותם מעל זרועותיכם, הם אצילי ידיים
זכר. אמת נפשים, בא מקובץ בלשון זכרים כמו פלגשים (ראשית כה) * (בא)
מטפחותיכם, הוא כמו מטפחותיכם * למצדה, חסר וו והיא הרשת שזרין בה. (כב)
הכאות, ענין כאב ויודיה כמו ונכאה לבב (תהלות קט). מדרכו הרע, כן ימנא פעמים
דקל לשון זכר כמו זה הדקל לכו בו (ישעי' לד). (כד) ויבא אלי אנשים, בא לשון יסיד על
רבים דרך קצרה. ובפירוש להודיע כי בהסכמה אחת ובלב אחד באו כלם על זה;
יד (ב) האדרש אדרש, האלפין בפירוק והראשין מקור ובא האלף תמורת הא ומשפטו
ההדרש כי כנד על הלשון לקרא שני ההין כאחד והוא בחולם בשקל הכתון תכתון
(ירמ' לח). אבל רבוי הודה כתב כי האלף למדבר בעדו והדגש לחסרון תיו התפעל ומשפטו
האדרש וכתון הוא ובא האדרש אדרש כפול לחזק הדבר כמו האכה אכה אבני (מלכים ב).
(ג) נענתי לו בה, ענינו כערתתי כלומר אע"פ שהוא בא ברוב גלוליו אני ה' נענתי לו.
ובפירוש נענתי לו ונענה לו כי הם צריכים לפי בנינם ולפי פי' ענינם כי נענתי ונענה הם מבנין
כפעל והאל הוא הפועל בענותו הצועק אליו כמו שאמר ענני ה' ענני אשר יענה באש הוא
האלהים (מלכים יג) והאדם הצועק הוא נענה כמו שאמר הן אצעק תעם ולא אענה (איוב
יג) הנה כי האל הוא העונה והאדם הוא הנענה ואיך אמר הנה על השי"ת נענתי ונענה
כאמר כי העם לפי שלשון מענה הוא על שני פנים האחד הוא תחלת הדבור כמו ויען איוב
הראשון (איוב ג) וענית ואמרת (דברים כו) והשני הוא לשון השבת הדבור והוא הכמנא
ברוב כאמר כי הקב"ה העונה כן הוא לקורא ולצועק וכשאמר עליו נענתי ונענה הוא כענת
לעונה אליו והוא הקורא והצועק. בה, כתוב בהא ואין הכא מפיך והיתה ראוי' במפיך,
ועיקר פפרים בא קרי וצב"פ סיבואה באלף וכן אמר התרגום אגס מאתחיל ליה בעימתי

דלתי

פָּתַחְתִּי אֶת הַנְּבִיא הַהוּא וְנָטִיתִי אֶת יָדַי עָלָיו וְהִשְׁמַדְתִּיו מִהוֹף עַמִּי
 יִשְׂרָאֵל: (ט) וְנִשְׂאוּ עִוְנֵם כַּעֲוֹן הַדּוֹרֶשׁ כַּעֲוֹן הַנְּבִיא יִהְיֶה: (י)
 לְמַעַן לֹא יִתְעוּ עוֹד בַּיּוֹם מֵאַחֲרַי וְלֹא יִפְמְאוּ עוֹד בְּכָל פְּשָׁעֵיהֶם
 וְהָיוּ לִי לְעַם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים גָּאֹם אֲדַנֶּי יְהוָה: (יא) וְיִהְיֶה
 דְּבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (יב) בֶּן אָדָם אֲרַץ כִּי חֻטָּא לִי לְמַעַר-
 מַעַל וְנָטִיתִי יָדַי עָלֶיהָ וְיִשְׁבַּרְתִּי לָהּ מִמֶּנָּה לֶחֶם וְהִשְׁלַחְתִּי בָהּ רֶעֶב
 וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהִמָּה: (יג) וְהָיוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
 בַּחֻקָּה נָח דְנִאֵל וְאִיֹּב הִמָּה בְּצַדִּיקָתָם יִגְצְלוּ נַפְשָׁם גָּאֹם אֲדַנֶּי יְהוָה:

לו (טו)

ר ש י

בחוץ בני שקרא יהיה: (יב) מטה לחם • משען לחם: (יג) נח דניאל
 וחיוז • לפי שאלו שלשה ראוי שלשה עולמות נח ראה העולם בני וחרב ובני
 ודניאל את בית המקדש או את עצמו תחילה שר על כל השמים סוף הושלך לגוב
 אריות וחזר לגדלתו וכן חיוז ראה את עצמו מיושב והרב ומיושב לפיכך הביאו
 דוגמא לדרו של יכניה שראו את הבית צבנינו וחרבנו ובנינו שני וכן חמר להם
 הקב"ה חיבה יתירה אני מראה לכם אתם יכניה וגלותו חילו תחטא לי אתה
 מארצות הגוים וגזרתי עליהם אחת מארבעת שפטים אלה או רעב או חיה רעה
 או חרב דבר כמו שמוסדר בפרשה זו זה אחר זה ושלשת הגדויקים חילו בתוכה לא
 יצילו לא בן ולא בת ואני הביא ארבעתן על ירושלים ואשאיר לכם מצניכם אשר הם
 ואף על פי שאינכם בחוכם ולא שהם ראויים להגלה אלא לנחם אתכם כשיגלו
 חלכם ופראו מעשיהם הרעים ותהנחמו על הדעה אשר הבאתי עליהם כי תראו
 שלא היו כדי לסובלם עוד (הרי זה מהלך סדר פרשה זו כולה לשון זה אין לישב
 ונראה שאינו לשון הרב ועוד נראה שבספר זה חסר אחת מארבעת שפטים מאלו
 ועד אלו • ל"א ארץ כי תחטא לי וגו' והיו שלשת החנשים האלה בתוכה נח דניאל
 וחיוז לפי שלשת האנשים האלה הצילם הקב"ה הגשלת (מארבעת) שפטים
 האלה הזכיר הכתוב את חילו גח נולט משלשתן • מחיה רעה מניין אתה אומר
 בשעה שנכנס לתיבה בקשו כל החיות ליכנסם ולא הגיחן הקב"ה דכתיב ויסגור ה'

בעדו

מבלל יופי

דאתי למתבע אולמן מן קדם ה' אבל לדעת התרגום נא דבק עם נעמתי לו ולפיכך נדבק עם
 צרכ גלוליו • (ד) נורו • עבר מנפעל ענין התכבדות וזרות מענין זר • ובשרש נור כתבואכשר
 שיהי מזה השם ויהי מן הקל לגזרת פעול בפלס ולא יכולו (שמות ח) ענין הפרישות מענין
 ויכורו מקדשי בני ישראל (ויקרא כב) • (ו) לדרש לובי • לדרוש לנביא בעבורי שאתן
 שאלות • נענה לו כי • ענינו נעתר ופירושו בעבור שמי אע"פ שהוא אינו ראוי • (ז) ונתתיו
 פני • כאדם שאומר פונה אני מכל עסקי ואעסוק בזה • או יק' כתרגומו ואתן רגזי פאו
 פני

יחזקאל יד

(יד) לו חיה רעה אעביר בארץ וישפלה והיתה שממה מכלי
 עובר מפני החיה : (טו) שלשת האנשים האלה בתוכה חידאני
 נאם אדני יהוה אם בנים ואם בנות יצילו המה לבדם ינצלו והארץ
 תהיה שממה : (טז) או חרב אביא על הארץ ואמרת חרב
 העבר בארץ והכרתי ממנה אדם ובהמה : (יז) ושלשת האנשים
 האלה בתוכה חידאני נאם אדני יהוה לא יצילו בנים ובנות ביהם
 לבדם ינצלו : (יח) או דבר אשלח אל הארץ והיא ושפכתו חמתי
 עליה פדם להכרית ממנה אדם ובהמה : (יט) וגח הגאל ואיוב
 בתוכה חידאני נאם אדני יהוה אסדבן אם בתי יצילו המה בצדקהם
 יצילו נפשם : (כ) כי כה אמר אדני יהוה אף פי ארבעת שפטי

הרעים

ר ש י

בעדו (ססז') חין ויסגור חלא מחיות כד"ח וסגר פוס אריותא ולא חבלוני
 (דניאלו') ארי צא ליכנס והיו שיניו ככות דוב צא ליכנס והיו רגליו מתעירלות
 כו' צ"ר • מן הרעב מניין שנחמר הן האדמה אשר אררה (ראשית ה') לא
 ולמד צ"ר במקום שהושב עשרה רעבון שירדו לעולם ותמנא שזימי גח הים אחד
 מהם ומציא רחיה מן האדמה אשר אררה • מן החרב זה המצול ועוד שהיו בני
 דורו מבקשין ליזדווג לו והיו אומרים חין אני מניחין אותו ליכנס לא ששיליו הקדוש
 צ"ה אמר הקב"ה חין אני מניחו ליכנס חלא בחני היום ודרגיש ליה ימלל ה"ד
 בעלם היום הזה צא גח (ססז') בעלמו של יום • דניאל צשעה שגכנס נבוכד
 נצר להיכל צימי יהויקים והגיה לדניאל הגלה לדניאל הגלת שלומים לפי שמואל
 מלא רוח חכמה • מן הרעב שהרי עד שלא נכשסה ירושלים צימי יהויקים צר עלים
 נבוכדנצר שלש שנים שנחמר ויהי הרעב גדול בעיר (מלכים ב' ה') וגם בירמיה
 ג"ב) ויחזק הרעב • מן הקיות מניין וסגר פוס אריותא ולא חבלוני (דניאלו')
 ובן אתה מולא חיוז שנמלט משלשתן מן הרעב מניין לדברי האומר חיוז צימי
 יעקב היה מנינו שהיה רעב צימיו • מן החיה מניין דכתיב ומקנהו פרץ בארץ פרץ
 גדרו של עולם • מן החרב מנין לפלח כליותי ולא יחעול : והיו שלשת האנשים
 האלה בתוכה גח דניאל וחיוז המה בצדקהם ינצלו נפשם • מפני מה לא החכרו
 צמיחת הרעב בנים ובנות שלא נאמר בהם חס בנים חס בנות יצילו כמו שהחכרו
 צמי שפטים האחרונים • דוגמא לדניאל שהוא אחד מהם והוא היה מדורו של
 יכניה ולא נחלטו עמו לא בנים ולא בנות ועליו נהנבא ישעיה בה אמר ה' לסריסים
 אשר ישמרו את שבתותי : (יד) לו חיה • חס חיה : (טו) חרב • גייסות
 למלחמה : (כ) חף בי • לשון קל וחומר וכל שקן הוא וכן בכל המקרא כגון
 הנה

הרגום אשכנזי רח

דער עוויגע . [יד] ווער'ס , דאס איך אין איין זאלעס לאנד ווילדע טהירע שיקטע ,
 דיא עם מענשען עער מאכטען , אונד עם זאָ פֿער ווילדערטען , דאס פֿאָר געפֿאָהר
 דער טהירע ניאמאנד דאָרין דורכקאממען קעננעט . [טו] זאלע דרייא מעננער
 מענען דאָן אויך דאָרין זיין , זאָ וואָהר איך לעבע , שפּריכט דער עוויגע , זיא זאל
 לען וועדער זעהנע נאָך טעכטער שיצען קעננען , בלאָס זיא אַלליין ווערדען גערעט
 טעט , דאָן לאַנד אַבער ווירד פֿערוויזטעט . [טז] אָדער ברעכטע איך קריג איבער
 איין זאלעס לאַנד , פֿער אָרדנעטע : „ קריג איבערזייע דאָן לאַנד , איך ווילל מענע
 שען אונד פֿיה דאָפֿאָן אויוראָטטען “ ! [יז] זאלע דרייא מעננער מענען דאָן אויך
 דאָרין זיין , זאָ וואָהר איך לעבע , שפּריכט דער עוויגע , זיא זאללען וועדער זעהנע
 נאָך טעכטער שיצען קעננען , זאָנרען זיא אַלליין ווערדען גערעטטעט . [יח]
 אָדער איך זוכטע דאָן לאַנד מיט פעוט היים , שיטטעטע מיינען צאָרן דאָרין אויז ,
 דורך איין שטערבען , דאָן מענשען אונד פֿיה וועגראָפֿט . [יט] נח , דביאל
 אונד אייז מענען זיך דאָרין בעפֿינדען , זאָ וואָהר איך לעבע , שפּריכט דער עוויגע :
 זיא זאללען וועדער זעהנע נאָך טעכטער רעטטען , דורך איהרע פֿרעטמינקייט
 רעטטען זיא גור ויך זעלבוט . [כ] וויא נון , שפּריכט דער הערר , דער עוויגע ,

ווען מבגל יופי

ופניה לא היו לה עויד (שמש א) אכפרה פניו (בראשית לב) . (ח) פתחיו , זכרי המיו
 עין הפועל . (וטעם אני ה' פתיתי את הנביא הוא כתב הגאון רבינו סעדיה ביארתי ונלותי
 עליו שהוא מפתח ורש"י פירש בתיתי פתחתי לו פתח לאיו שירצה ומכחן י"ל בא ליטמא
 פיתחין לו . ואחרים פירשו שמפני שהקב"ה לא המית את הנביא הוא נהתנבאו שקר לכן
 יוחם אליו אני ה' פתיתי את הנביא הוא וכן פירשו בירמיהו אכן השא השאל לעם הזה
 ולירושלים לחמר שלום יהי לכם . ור"ק פי' בענין מי יפתח את חמאב והוא הערת רוח החסן
 כי נביא השקר הוא ה' ייבמיתה בדברים שעשה נבחר כמו שראינו באחאב בן קולי' ונדקיה
 בן מעשיה שהיו מחאפים את נבי רעיהם וכן דברים רעים אחרים היו עושי' נסתר לה הנביאים
 וכדי לנגותם לבני אדם עיבא החל יתברך כשלוך על ידם כדי להודיע שקריהם ופחזותם וכנא
 להם העונש מהאל יתברך ידקיק בני אדם עליהם את הדין וזהו אני ה' פתיתי את הנביא
 הוא וזהו טעם והאלהים אנה לידו כמו שפירשו רז"ל ודומה לזה וחזקתי את לב פרעה .
 והרד"א פירש אני ה' פתיתי בתמיהה ר"ל האם אני פתיתי לדבר שקר לא באמת כי הוא
 מעשמו נפתח ולכן ונטיתי את ידי עליו והשמדתיו) . (ט) בעון הדרש כעין הנביא , כמו
 כעס ככהן כענד באדניו , ישע"י כד , . (י) דביאל , זה אחד משלשה מקומות שכתוב בלא
 יד והיוד נקראת בו בתנועת הנביא אע"פ שאינ' נכתבת ביוד ירושלם והיוד דנושה ואשף נסה
 וכן השני שנפרשה זהות . ינצלו נפסם , זה לבדו מהדגוש בזה הענין . (יד) לו סיה רעה ,
 כמו אם כמו לו החייתם אותם , סופטים ט , . ושכלחה , פועל יוצא כי אין הארץ ישלם
 אותם כי היא כאם ליושנים בה והסיה משכלת את הארץ . אעבור בארץ , כמו הנני משליח בך .
 שמות 1 , . (טו) אם בניס ואם בנות , כאשר יבא בן ובת בלתי סמיכות ובלוי זכר האב או
 האם יורה על הקטן והקטנה כמו או בן יגח או בת יגח , שם בא , ר"ל אפילו הקטנים שהם
 בלא חטא לא יבילו בנדקתם אלא הם לבדם ינצלו . (טז) אביא על הארץ , זה לבדו על
 הארץ בענין זה וכן היא המפרה מן ריש ספרא עדוהטף כלהון אל הארץ ברמן מד על הארץ
 או חרב אביא על הארץ , יחוקא בא , י (יט) אם בן אס בת , לא רביס ולא אחד כי הראשון
 אס בניס ואם בנות והשני בניס ובנות וזה אס בן אס בת . (כ) אף כי ארבעת , ר"ל כל
 שכן והכלל כל מקום שפראה עלת כי אחר אף תפרשנו כל שכן כמו אף כי נתעב ונאלת , איוב

תרגום אישכנזי

ווען איך ערזט מיינע פֿיער שרעקליכזמען שטראָפֿנעריכטע, קריג, הונגעריסנאָטה, ווילדע טהירע אונד פעוט צוואַטמען איבער ירושלים שיקע, אום מענשען אונד פֿיה דאָרויז צו פֿערטילגען! — [כא] דאָך זיה! עם זאָלל איין רעזש דאָרין איכריג בלייבען, דאָפֿאָן אַבער, זעהנע אונד טעכטער, הינוועג געפֿיהרט ווערדען; זיא וואַנדערן אייו צו אייך, איהר ווערדעט איהרע זיטטען, איהרע האַנדלונגען זעהן, אונד אייך דאָן כערוהיגען וועגען דעם אונגליקס, זאָ איך איבער ירושלים געבראַכט, וועגען אַללעם, וואָ איך איהם צוקאָממען לים. [כב] יא, זיא ווערדען אייך בע־רוהיגען, ווען איהר איהרע זיטטען, איהרע האַנדלונגען זעהעט; איהר ווערדעט ערקעננען, דאָס איך ניכט אָהנע אורזאָכע דאָזעלכזש זאָ פֿערפֿאָהרען האָבע, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע.

טו [א] מיר וואַרד דאָ וואַרט דעם עוויגען, וויא פֿאַלגט: [ב] מענשען וואָהן, וואָ איזט דער וויינישטאָק געגען אַנדערע כוימגעוועכזע? דיא ווילדע רעכע געמליך, דיא אונטער דען וואַלדכיימען וועכזט? [ג] ווירד וואָהל דאָ האַלץ דאָ פֿאַן גענאָממען, אום עטוואָ דאָרויז צו פֿערפֿערטיגען? ווירד וואָהל צו איינעם נאָ געלנור דאָפֿאָן געאָממען, אירגענד איין געפֿעס דאָראָן צו הענגען? [ד] זיה, דעם פֿייער איזט זיא בעשטיממט, צום פֿערברענגען בלאָז. ווען נון גאָר דאָ פֿייער שאָן ביידע ענדען פֿערבראַנגט, אונד דאָן מיטטעל שאָן גליימעט, טויגט זיא זאָ דאָן צו אירגענד איינעם ווערקע? [ה] ווען, אַלס זיא נאָך גאַנץ וואָר, זיא צו ניכטס טויגטע, אום וויא פֿיל וועניגער, ווען שאָן דאָ פֿייער דאָראָן פֿערצעהרש האָט, אונד זיא שאָן גליימעט. קאָן וואָהל יעצט נאָך איין ווערק דאָרויז געמאַכט ווער־דען? [ו] זאָ שפּריכט נון דער הערר, דער עוויגע; וויא איך יענע וויינרעכע אונטער דען וואַלדכיימען נור בעשטיממט האָבע, דאָס דאָן פֿייער זיא פֿערצעהרע, זאָ האָבע איך אויך ירושלים'ס בעוואָהנער דאָ צו בעשטיממט. [ז] איך ווערד עוויגען

ב א ו ר

לבו היה זוכר האפרים • (ב) אף כי, אס, כלומר אס הדבר כן באמת משפטי, מה יהי' אס אביא על ירושלים את כולם? הלא מהראוי שלא יאשר שריד ופליט, אבל לא אעשה כלה, והנה נותרה וגו'. • (כא) המוצאים, מירושלים אל בבל, והנה הם יובאים מירושלים אליכם שאתם בנבל ורחיטם וגו'. • ונחמתם, תנחמו עצמיכם על הרעה אשר יִשְׁתַּרְאוּ כי בדין באה עליהם.

טו (ב) הוטורה, סוף הפסוק מבאר את תחלתו כי לא דבר מען הגפן המשובח הגדל בכרמים אלא מהזמורה הגדלה ביער. • (ד) הנה לאש וגו', כלומר לפי שלא תכלה לכל מלאכה, אין תכליתה אלא להנערה, כן דעת רד"ק וכן תרגמתיו. ולדעת רש"י שחזר זה אל שלאשריו' ושעורו אס לאש נתן לאכלה, והאש אכלה את שני קצותיו, היכנס אז למלאכה? וראוי לתרגם: (זען יח' נון לוס פֿר ברענגען אן'ס פֿייער אונגוטעט וואָרדע) 'ופסוקו' והנגינה כייס האהנקתא תחת מלת לאכלה מסכימים לפירוש רד"ק: נחר, בניבו נפעל אשר שחר, כמו אס נחר תתגר (שמואל ב' כ"ב כ"ז), אועבר פֿסקל וקבל זאת בניבו ה' (מלכים ב' ג' ג"ח). • וענינו הוית אש כדבר בלי שלהנת וכליונו על ידי האש הזה, כמי עצמותי כמוקד נחרו (תהלים ק"ד) והדומים. • (ז) מהאש וגו', י"ט איתו על מקדונו שנת לקשרי את ירושלים והקילה ה' מידו, ועתה ילכדה נכוכדנאצר.

יחזקאל יד טו

הָרָעִים הָרַבּוֹרְעִב וְחָיָה רָעָה וּדְבַר שְׁלַחְתִּי אֶל יְרוּשָׁלַיִם לְהַכְרִית
מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָּה : (כא) וְהָיָה נֹחֲרָה בָּהּ פְּלִטָה הַמּוֹצֵאִים
בָּנִים וּבְנֹת הַנֶּגֶם יוֹצֵאִים אֲלֵיכֶם וּרְאִיתֶם אֶת הָרֶכֶס וְאֶת עֲלִילוֹתֶם
וְנַחַמְתֶּם עַל הָרָעָה אֲשֶׁר הִבֵּאתִי עַל יְרוּשָׁלַם אֶת כָּל אֲשֶׁר הִבֵּאתִי
עָלֶיהָ : (כב) וְנַחֲמוּ אֶתְכֶם כִּי תִרְאוּ אֶת הָרֶכֶס וְאֶת עֲלִילוֹתֶם
וְיִדְעֶתֶם כִּי לֹא חָנַם עֲשִׂיתִי אֶת כָּל אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי בָּהּ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה:
טו (א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (ב) בְּךָ אָדָם מִהֵיְהִי עֵץ
הַגִּפֶּן סִכְרֵי עֵץ הַזְּמוּרָה אֲשֶׁר הָיָה בְּעֵצֵי הַיַּעַר : (ג) הַיִּקַּח
מִמֶּנּוּ עֵץ לַעֲשׂוֹת לְמִלְאכָה אִם יִקְחוּ מִמֶּנּוּ יִתֵּד לְחִלּוֹת עָלָיו כִּרְ-
כָּלִי : (ד) הִנֵּה לֹא אֲשַׁנְתִּי לְאֹכְלָה אֶת שְׁנֵי קְצוֹתָיו אֹכְלָה הָאֲשׁוּתוֹכוֹ
גָּחַר הַיִּצְלַח לְמִלְאכָה : (ה) הִנֵּה בְּהִיּוֹתוֹ חָמִים לֹא יַעֲשֶׂה לְמִלְאכָה
אֵף כִּי אִשׁ אֹכְלָתָהּ וַיִּחַר קִמְצָה בּוֹ וְנִגְעָשָׂה עוֹד לְמִלְאכָה : (ו) לִכֵּן
כִּי אֲמַר אֲדֹנָי יְהוִה כִּי אֲשֶׁר עֵץ הַגִּפֶּן בְּעֵץ הַיַּעַר אֲשֶׁר נִתְחַיֵּר לֹא אֲשׁ
לְאֹכְלָה כִּן נִתְחַיֵּאת יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם : (ז) וְנִתְחַיֵּאת אֶת פָּנָי בְּהֵם מִהָאִשׁ

יצאו

ר ש י

הִנֵּה אֲנִי חֹנֵן כִּי אֲשֶׁר יִרְאִים (שמואל כ"ג) ואף כי נלך קעילה וכן בפרשה זו
(טו) הנה זהיוותו חמים לא יעשה למלאכה אף כי חרב אכלתהו וגו' : שפטי •
מי"ש גושטי"שיאש בלע"ז : (כח) גותרה • איירטרומח"ש בלע"ז : המונחיים •
בשביה ויציאוס כאן : עלילותם • מעשיהם :

טו (ב) מה יהיה עץ הגפן מכל עץ • מה סופו מכל שאר עצים : הזמורה
אשר היה בעצי היער • לא גפן הכרמים שעושה פרי חני חומר לך אלא
על זמורות גפן הגדילה ביערים : (ג) היוקח ממנו וגו' • חונה ראוי לכך : כפ
כלי • שום כלי : הנה לחש נתן לאכלה • חרבי"רר בלע"ז הנה שאלתיך על התמים
וחינו ראוי וכלום עתה עוד חני מוסיף על השאלה הנה אם נתנו זמורה ממנו
בחש וחכלה החש בשני קנות הקיפה עד כי גחר תוכו : נחר • נשחר מן החש
צורח"ר בלע"ז נחר ל' ועננוי חרה (חיובל') ויש לוועזין חש"רט בלע"ז וכן ויחר
עלי חפי (שס"ט) חדרו מנחם עם ענמו חרה הינלח עוד למלאכה : (ו) כן
נתתי • חה ירושלים שתי קנותיה אכלה החש שתי גליות כשגלה יהויקים גלו עינו
וזרע המלוכה ומן הפרתמים כונו שנאמר בדיניאל אהריו גלה יכניה בנו
החרש והמסגר ותוכו נחר נדקיהו הנוחר בה בכר גזרתי עליו מלא חפניך גחלי חש

וזרוק

יהוקאל טו טז

יצאו והאיש האכלם וידעתם פי אני יהוה בשומי אחפני בהם :
 (ח) ונתתי את הארץ שממה יען מעלו מעל נאם אדני יהוה :
טז (א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר : (ב) בן אדם הודע את
 ירושלים את תועבותיה : (ג) ואמרת בה אמר אדני יהוה
 לירושלים מכרתיה ומלדתיה מארץ הפנעני אביד האמרי ואמד
 חתית : (ד) ומולדותיה ביום הולדת רגש אחר שורק אוחד לא כרת
 שרד הכ' רשין רגושין ובמים לא רחצה למשעי והמלח לא המלחה
 והחלה לא החלה : (ה) לא חפה עליה עין לעשות לה אחת מאלה
 לחמה עליה ותשלכי אל פני השדה בגעל גפיש ביום הולדת

אהך

ר ש י

זרוק על העיר (לעילו') : (ז) מהאש יצאו על פתגמי אוריתא דויכזין
 מגו איסתח עברו ועממיח דחקיפין כאיסתח ישיניטון :

טז (ב) הודע פיישנו ייר בלע"ז : (ג) מכורתך כמו מגורותך מנחם
 חזרו ל' תולדה וכן פירש כלי חום מכורותיהם (ראשית מט) איש מאת
 מכרו (מלכים ז' י"ג) לזד מוכרו (דברים י"ח) כלם לשון תולדות : אביד
 ואמד חזרם ושרה משם נטלו גדולתם ובני חת נתנו לה קבר : (ד) ביום
 הולדת חותך פיישני"אה בלע"ז כשכרתיה בך במלרים היית בלי שום תקון ולפי
 שדימה הדבר ללידה הזכיר כאן תיקוני הוולד : שרך כמו שררך : למשעי
 לחחמה נחיה הסלע שיעיות כיפא הרגומו חפלנמ"נט בלע"ז ומנחם חזר למשעי
 לשון שעשוע : לא המלחה מכאן שמולהין חת הוולד כדי שיהקשה בשרו : והחלה
 לשון כריכה בגדים וכן וערפל חתולתו הוא שמלפפין חת הוולד : (ה) לחולה

לחוש

מכלל יופי

ט אף כי הבית הזה מלכים ח והדומים להם (בא) ונחמחם , מבנין נפעל וכן
 ונחמו מבנין נפעל ענין נחומין . ובפירוש ונחמו מבנין פיעל הדגוש :

טז (ב) הזמורה , ענינו גפן (ג) כל כלי , שום כלי אפילו קטן כמו כל מלאכה
 לא תעש , ויקרא כג , שום מלאכה כל מלב וכל דם לא תאכלו (שם ד') שום חלב
 נאום דם (ד) וחזכו נחר , קמץ לפי שהוא בינוני כמו עם נבר תחבר , שמו"ב כב , אבל
 קר מפרח , ירמ' ז , שהוא נפעל עבר החית פתוחה וכן ויחר מבנין נפעל בשקל לא ימד , שם
 ל' , אלא שלא תדג החית והיורד נברי והחית קמוצה מפני הזקף ואם נחר עבר ששקל ונקל
 שאת בעיני ה' , מלכים ב' ג , ונסב געמה , הוא קמץ מפני הזקף וענינו השרפה מרוב
 החמומות מבנין נפעל ושרו חדר וכן ויחר . ובפירוש ונחר הוא ענין הדבר המורגש מהאש
 לא שנסרף ממש (ופירושו כי ירושלים היה באמצע א"י ואת שני קנותיו שהם י' הנביטים
 וכל ערי יהודה אכלה האש ואעפ"כ יושגי ירושלים שנחרו מהאש לא לקחו מוסר ומה תקוה יש
 גאם

תרגום אשכנזי

מ

מיינע צאָרן איבער זיא אויולאָזען; זינד זיא דעם פֿייער ענטגאַנגען, זאָ ווירד איין
אַנדערעס זיא פֿערצעהרען, אונד זיא ווערדען ערקעננען, דאַס איך דער עוויגע בוך,
ווען איך מיינען צאָרן איבער זיא אויולאָזען. [ח] יא, אין איינע וויזטע ווילל איך
דאַן לאַנד פֿערוואַנדעלן, ווילל זיא זאָ טריילאָז זינד, זאָ שפּריכט דער הערר, דער
עוויגע.

טז [א] דאַן וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר, וויל פֿאַלגט: [ב] מענשען וואָהן,
מאַכע ירושלים זיינע גריילע בעקאַנגט. [ג] שפּריך, זאָ זינד דעם עוויגען
וואָרטע פֿאַן ירושלים: דייע פֿערוואַנדשאַפֿט, דייע אַבשטאַממונג זינד אוי דעם
לאַנדע כנען; דיין פֿאַטער וואָר איין אַמרי, דייע מוטטער איינע חתיה. [ד]
אינד דייע לעבענסגע זיכטע — אַם טאַגע דייער געבורט וואָרדע דיר דער נאַכעל
ניכט אַבגעשניטטען, דוא וואָרדעט צור רייניגונג אים וואָזער ניכט געכאַדעט,
ניכט מיט זאַלץ בעשטרייעט, ניכט אין ווינדעלן איינגעוויקקעלט. [ה] קיין מיט
ליידיגעס אויגע וואָר דאַ, אים דיר אויך נור איינעס פֿאַן דייען אויז באַרמעהרציג.
קייט צו טהון; דוא לאַגוט פֿילטעהר, אַם טאַגע דייער געבורט, אין דעם אונפֿלאַט
דיינעס

ב א ו ר

טז (ג) מברחיק, מענין כלי חמם מכרותיהם (בראשית מ"ט ה') עיין סס כנאור.
ומלדחיק, כמו אלה תלדית יחזק שהוא ספור המאורעות אשר קרולו. (ד) כרחיק
בראיו כורת, כמו האשרה אשר עליו כורתת (שופטים ו' כ"ח). למשעי, להחליק העור.
תרגום חלקת נאורו, שיעת נאורו. לא חמלחת, כן היה דרך הקדמונים ועל היום באיזה
ארצות למלוח את הילדים בעת הולדם. מחבוססח, מתנעלת ברמי הלילה (בן מלך).
ברטיך חיי, הטעם לע"פ זאת משכוספת ברמיק, ומנועלת, מ"מ סיי, כלומר לא לעזובך,
והכפל

מכלל יופי

להם הנה לא יכליתו למלאכה כלומר לא יחזרו בתשובה ולא יטיבו מעשיהם ואין להם תקנה
אל להחזירם לאש. ומה שאמר מהאש יכלו והאש תחבלם י"מ על סכאריב שכל להחריב את
ירושלים והכלם ה' מירו והוא האש שיכלו ממנו והאש תחבלם שהוא נבוכד נצר מלך בבל).
(ו) בעץ היער, דרך כלל כמו לא תשחית את עצה, דברים יט, (ז) מהאש יכלו והאש
תחבלם, ת"י על פתגמי אוריתא דיהבין מנו אשתא עברו ועממית דתקיפין כאישתא
ישכיון:

טז (ג) מברחיק, בחולם הכף עניניו כמו מנורותיך. (ד) הולדת, נפתח בר"ו
עם הדגש והוא מקור מבנין הפעל והדגש תמורת הנס ואע"פ שנכתב הו"ע עם הדגש
אנד משגימה ומה שאמר אותך כמו יחלק את הארץ, במדבר כו, יום הולדת את פרעה
(בראשית מ'). ובפירוש ואתך כמו עזמך כאו אמר יום שולדת. כרת, עבר מבנין פועל
והריש בדגש וכן והאשרה אשר עליו כורתת, שופטים ו', שרך, בדגש הריש לחסידן אות
הכפל והוא הטבור. ובמיה לא דוחלת, סתסר חיה במים חמים. למשעי, ענין חלקות
ויהי היוד במקום אות הכפל ושרשו שעע מתרגום חלקת נאורו, בראשית כו, שיעות נאורית
ואנכי אים חלק, שם כו, נבר שיעי ויהי פירוש להחליק בשרך כי הדחיה במים חמים
מחליקת הבשר ומעלכה אותו ונשרש שוע שני פירוש אחרים להריקס. ובמכלל שרשו שעה
וכן הביא בשרש שעה. (ובשרש שוע פירש הריקס למשעי מתרגום וטח את הבית וישעית
ביתא וענינו כענין למשוח פי טיחת הבית במשיכת יד כענין משיחה והיוד במקום ה"א נשקל
מקנה

הרגום אשכנזי

דיינעם קערפערס , אויף פרייעם פֿעלדע הינגעוואָרפֿען . [ו] דאָ גינג איך בייא
 דיר פֿאַראיבער , זאָה דיר עקעלהאַפֿט אין דיינעם כלוטע ליגען , אונד שפראַך צו
 דיר , טראַץ דיינעם כלוטעם , לעבע ! יאָ לעבע ! טראַץ דיינעם בלוטעס . [ז] איך
 ליס דיר וויא געוועכס דעס פֿעלדעס עמפאָר שיסען , דוא וואיפועוט העראַן , וואור .
 דעוט גראַם , אונד גינגוט איינהער אין פֿאַללקאָמטנער שענהייט , דיין בווען פֿאַלל ,
 דיין האַאר געוואַכען ; דאָך וואַרזט דוא נאָך נאָקט אונד בלאַז , [ח] איך גינג
 ווידער פֿאַר דיר פֿאַראיבער , בעטראַכטעטע דיר , אונד זיה ! דיין אַלטער וואַר
 עבען דאָ אַלטער דער ליבע ; איך ברייטעטע מיינע פֿליגעל איבער דיר , בעדעקטע
 דיינע בלעסע , שוואור דיר טרייע , גינג מיט דיר איינען בונד איין , שפריכט דער
 הערר , דער עוויגע , קורץ דוא וואַרזט מיין . [ט] איך ליס דיר אים וואַזער באַדען ,
 רייניגטע דיר פֿאַן דיינעם בלוטע , אונד זאַלבטע דיר מיט עהל . [י] איך פֿערוואַה
 דיר

ב א ו ר

והכפל לחזק הענין . (ז) (רבבה , אין הוראתו רבוי אלף גדול , אע"פּי שהוא מהכפולים ואשר
 הראתו גדול הוא מנל"ה , כי גדול ורבוי דומים מאד בענין . בעדי עדיים , בעכלל היופי
 (הס"י) (ח) (ואפרוש כנפי , כמו ופרשת כנפך (רות נט') , שענינו כשואין . (ט)
 וארחצך , מחובר אל פסוק ווי , ואין כאן מקומו כלל , לכן סגרתיהו בתרגמי . (י)
 ואחצבך

מכלל יופי

מקנה מדעה . וכתב עוד או פירושו לטהרה כי בלאן ערבי אל תמשי"ע טהרה ואומרים טהר
 הקערה אמש"ע ויתכן שיהי' אמש"ע אלף כמו אמשח שהו' לאן כאשר ימתה הל' לת . והמלח ,
 בקמץ חטף ההא מבנין הפעל ענין מלח , ויקרא ב , המלחה , בשוק ההא ונפתחה הסית
 מפני שהיא גרונית . והחלה לא חתלת , ענין חנישה ועטיפה . (ה) ולחמלה , מקור
 ובא הפועל בשוק . אל פני , כמו על פני וכמוהו רבים . בגעל כפך , גופך וכן ברזל באה
 נפשו , תהלים קה , והגועל הוא דמי הלילה כמו שאמר למעלה ביום הולדת אותך הגעול שהיה
 לך ביום שולדת . (ו) מתבוססח , מתגעלת בדמי הלילה . חיי , כמו תחיי צווי במקום
 איתן כמו ומות בחר , דברים לב , כמו תמות שים קך , עובדיהם , כמו תשים . (ז) רבבה ,
 גם בענין החשבון והוא החשבון הגדול שהוא עשרת אלפים . וחרבי ותגדלי , כמו שאמר וירבו
 ויעבמו במלך מלך , שמות א , אחד מהם ברבוי המספר ואחד מהם ברבוי הגוף . בעדי עדיים
 כלומר שהגעת לזמן העדי והקשט . ובפירוש בטוב וביפה שנעדים כמו מלך מלכים , יחזקאל
 כו , צמח , פועל עומד מן הכנר אלף שהוא מורה על רוב הנמיסה ועל מהירות . ערום
 ועריה , שניהם תאר וכשידבר על כנסת ישראל ידבר פעם בלאן זכר ופעם לאן נקבה וכן
 והניסוך ערום ועריהי (י) ואנעלך , העין בשוא ופתח והראוי בקמץ כחבריו . תחש ,
 פירוש עור תחש . ואכסך משי , פירוש בגדי משי . ובמכלל הו' פתוחה והענין לעבר והיה
 משפטו בקמץ וכמוהו ואעמוד עליו ואמותתו , שמואל ב' א , ואולי בא עתיד במקום עבר כמו
 שהוא מכהג בלאן במקומות רבים . (יא) ואערך , מהקל והוא יבא או יהי' מהפעיל ויהיה
 פתח קטן תחת פתח גדול . ורביר , חליעשוי מזהב או מזהב על הגרון . (יב) וענילים ,
 חלי האזניים . (יג) ומלבושך ששי , כן כתיב ביד וקרי שש והיוד בכתוב נוספת . וחיופי ,
 שראו יפה והוא מנחי הקצוות והוכחה היוד כמשפטה ולולי שהיא יוד היה פא הפועל מונע כמו
 ותבני ומשפט המלה בתשומה ותיפוי בכלם ותגדלי והוא לקריאת בן אשר מלעיל בשני פשטין
 ובקריאת בן נפתלי מלרע בפשט אחד לבד . (יד) כי כליל הוא , שלם ככל עיני היופי וההדר .
 (טו) וחזני על שמך , כל ענין הזנות הוא בכנסת ישראל היא עבודה זרה . תזנותיך ,
 לשון

אָתָּה: (ו) וְאָעֵבֶר עֲלֶיךָ וְאָרָאךָ מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ וְאָמַר לְךָ בְּדַמְיֶךָ
 חַי וְאָמַר לְךָ בְּדַמְיֶךָ חַי: (ז) רִבְבָה כְּצִמְחַת הַשָּׂדֶה גִּתְהִיךָ וְתִרְבִּי
 וְהִגְדִּילִי וְתִכְאִי בְעֵדֵי עֵדָיִים שָׂדִים נִכְנֹו וְשַׁעֲרֶךָ צִמְחָ וְאֵת עֵרֶם
 וְעֵרְיָה: (ח) וְאָעֵבֶר עֲלֶיךָ וְאָרָאךָ וְהִנֵּה עֲתָךְ עֵת דָּדִים וְאִפְרָשׁ
 כְּנָפֵי עֲלֶיךָ וְאִכְסָה עֲרוֹתְךָ וְאִשְׁבַּע לְךָ גַּם אֲדֹנָי יְהוִה וְתַחֲיִילִי:
 (ט) וְאִרְהֶצֶךָ בְּמִים וְאִשְׁטַף דַּמְיֶךָ מֵעֲלֶיךָ וְאִסְכַּךְ בְּשֶׁטֶן: (י) וְאִלְבָּשְׁךָ

רקמה

ד ע י

לחוש: בגעל. אכזרית מנט בלע"ז: (ו) מסבוססת. נרפסת כמו יבוס
 קמינו: בדמיק חיי. חף בנווליק זה לא תמותי ושנינה לומר שני פעמים לפי
 שדים פסח ודס מילה נאלו לשון אחר מתבוסס שוי"ל אה בלע"ז: (ז) צעדי.
 לשון מכלול ומנחם פירשו בעדי עדים לשון עד כמו בטחוב' עדי עד אנגוק"ח
 חסי"גלח בלעז חבל דונס פתר אותו לשון עדי ומשקל עדי עדיים הוא מן' שנות
 חרו חריים נבי צביוס גדי גדיים: נכונו. פור"נט חפיר"טויאש בלע"ז. ושערך
 נוח. סימני נעחות: (ח) דודים. חמיטי"אש בלע"ז: (ט) ואסוכך. לשון
 משיחה וכל סענין חינו אלא לשון משל ויונתן פירש את כלס ואין לסוכיף על
 התהגוס וכן פירשו מכורותיך ומולדותיך וגו' תותבותון וילדותכון מארע
 כנענאי חמן איתגליתי על אברהם אבוכון בין בתריח ואודעתיה דאתון נהתיך
 למזרים ובדע מרומס אנה פריק יתכון ובזכות אבהתכון חנה מתריך ית חמוראי
 ואשיני ית חתאי: ומולדותיך ביום הולדה אתך וגו'. ואף כד נהתו אבהתכון
 למזרים תותכון בארעי דלא דילסון משעבדין ומענין להון הות כנישתר דישראל
 דמיח לוולדה דרטיש על אפי ברא דלא איתפסק שוריה ובמיח לא אישטתוף
 לאיתנקרא ובמלה לא איתמלה ובאיסורין לא איתחסר. לא חסר עליך עין וגו'
 לא תסות עליכון עינא דפרעס רשיעא למעבד לכון טבא דהא לאנה לכון
 משעבדכון לרחמא עליהן וגזר עליכון גזירת גמירא למרמא ית דכוריתון כנהרא
 לאבדא יתכון צעידן דסותון במזרים: ואעבר עליך וגו' ועל דוכרן קיוס אבהתכון
 קדמי איתגליתי למפרקכון חרי גלי קדמי חרי אתון מענין כשיעבדויכון ואמרית
 לכון ברמא דמהולתא אחוס עליכון ואמרית לכון צדס פסחא חפריק יתכון: רבבה
 כנמח סדרס נתתיך. ריבבה כנמחי הקלא יתבתיכון וסגיתון ותקיפתון וסויתון
 לזרעין ולשפטין ובעבדוי אבהתכון תקניא עידן פורקן כנישתכון מטא חרי אתון
 משעבדין ומענין: רבבה כנמח סדרס נתתיך: כמה שנאמר ובני ישראל פרו
 וישרנו וירצו ואת ערוס ועריס: מן המנות: ואעבור עליך ואראך. ואיתגליתי
 על משה באסנא חרי גלי קדמי חרי מטא זמן פורקנכון ואגינת כמימרי עליכון
 ואעדיתי חוביכון וקיימתי כמימרי למפרק יתכון כמה דקיימתי לאבהתכון אמר
 ס' חלבים למהויכון עם דמשמס קדמי: ופרש כנפוי. כנף בגדי: ואשבע לך

לכ א ו א

ביא
 צו
 איר
 זור
 לל
 גינג
 זאר
 קטע
 דער
 עו
 זאה

אשר
 יופי
 ט
 י

טב
 ח
 חית
 יקור
 בלה
 היה
 קוס
 בה
 ירבו
 יים
 קאל
 דום
 וכן
 ש
 היה
 כמו
 היה
 ים
 י
 כמו
 טין
 דר
 ד

מב תרגום אישכנזי

זיך מיט געשטיקטען קליידערן , מיט שוהען פֿאַן החש , מיט קאַפֿכינדע : פֿאַן
 ביסוס , מיט זיידענען שלייערן . [יא] שטיקטע דוך מיט קעזטליכעם שמוקקע ,
 באַב דיר אַרמבענדער אום דיא הענדע , האַלוקעטטען אום דען האַלו . [יב] נאַוענא
 דינגע אַן דער נאַוע , אַהררינגע אין דען אַהרען . אונד אין פֿרעכטיגעס דיאַרעם
 אום דאַוהויפט . [יג] זאָגעשטיקט אין גאַלד אונד וילבער , נעקליידעט אין ביסוס ,
 זיידע אונד געשטיקטעם צייגע , מיט פֿיינעם מעהלע , האַניג אונד עהל גענעהרט ,
 וואַרוט דוא אונגעמיין שען , ווערט אַיינער קראַנע . [יד] דער רוף פֿאַן דייןער
 שענהייט פֿערברייטעטע זיך אונטער דען גאַציאָנען ; דען זיא וואַר פֿאַללקאַממען
 דורך דען שמוק , דען איך דיר אַנגעלענט , שפּריכט דער הערר , דער עוויגע . [טו]
 זון בעקאַמוט דוא צופֿערויכט צו דייןער שענהייט , בעניצעט דייע בעריהמטהייט
 צור אויזשוויפֿונג , פֿערשווענדעט זאָגאַר דייע נוגוטבעצייגונגען , ווער אימטער
 פֿאַר .

ב א ו ר

ואחבשר , ענין חבישה וקשירה . פּושי , שו"תה בלע"ז (רש"י) ז"ל סאיע בל"א זיידע .
 (ג) ותצחתי למלכה , כלומר יפוך היה באופן שהיית ראויה למלכה . (טו) וחזוני על
 שומך , כלומר ינעת למאוך משם יפוך תועלת זכות . ותשפכי את חנוותיך , פה הראת שפך
 על דרך שאל : עשית דבר בלי חוק יומד , מכלי שיש בה תועלת חמיתי , זל"א (פערשווענדען)
 נקרוב לזולתי שנקחה השאלה הזאת משפיות הדברים הנגרים , כחשה יבינו וידעו מחקה .
 הלשון : על כל עובר לו יהי , הפקרת עמך , לכל אשר שאל ונותך , ליהיה (רש"י) .
 (טו) ותקחי

מכלל יופי

לשון רבים תזנות נאקל תרבות , באדבר יד , והחבים תזנותיך . על כל עבר לו יהי , פירוש
 לא הספיקה לך עבד' וזה אחת או שתיים כי מספר ערוך היו אלהיך . ואם יעבור נכרי מן
 הגוים הרחוקים בארצך וע"ז בידו ליהי' חשקך על שמשגי אותה בארצך . (ויתכן לפרש לו
 יהי כלומר לו לעבור מן האומות יהי' הזנות שהי' הע"ז ולא לך ר"ל כי אין ראוי שזעש' כמעשהם
 כי עם קדוש אתה לה' אלהיך על דרך אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים ואתכם לקח ה'
 ואפטר שמה כיון יזנתן שתרגם לו יהי ולא כשר לך למענד כן) . (טו) טלאות , כלומר
 מגוונים הדבה כמו העקודות והטלואות , בראשיתל , לא באות ולא יהי' , לא באות כמות
 כמוהן כלומר אינן עתידות לא ולא יהי' אדם או עם שיעשה כמוהן לרוב . (יח) והבסיס
 פירוש ותכסי בס' . או יסמך אל הכנויים כדרך לבישה ילבשם הכהן (שמות כט) לבש בגדיך
 (מלכים כב) כלומר הנגדים שנחתי לך שתכסיס לכבוד בבאך אל ביתי כסית אותם לפני
 הנלמים . או יהי' כנוי ותכסיס לנלמי זכר שזכר כלומר כסית הנלמים בגדלי הקמה . וקטרה ,
 בקמן חטף לקריאת בן אשר כמשפט ולקריאת בן נפתלי נפתח . אמר המחבר בפרשה הזאת
 לא זכר בפירושה קריאת בן נפתלי להיותו סומך על קריאת בן אשר הישרה י נתתי לפניכם ,
 כתוב ביד וקרי בלא יוד והכתוב כאלו נחתי לפניכם אני אנו גרמתי לך כיון שנתתם לך כמו
 שאמרו במשל מי גרם לך שתבעטי בני בראיטון שהאכלתיך . (יט) ונתחיהו לפניכם , פירוש
 אני נתתם לך לאכלה זהו פירוש אשר האכלתיך ואת נחת אותם לפני הנלמים לקרבן . ופי'
 הנקבה הנמנעת תקרא בחירק בהתחברה עם הכנויים לפיכך פיו ונתחיהו בחירק והיה
 למשך וכן לא במחמת מנאיתם (ירמי' ג) . ומ' ולמתי הוא דרך כלל כי לתם כולל כל
 מאכל ואחר כך פירש סלת ושמן ודגש האכלתיך . (ועם ויהי נאם ה' אלהים כלומר כל זה
 ה' לא תוכלי להכסיס חי אני היודע ועד . ורבותינו ז"ל אמרו אותו יום שעשו ישראל את העגל
 ירד להם השן ופתחו לפניו ואע"כ ביום חסר לא ספק וכן מסודר בספר עזרא אף כי עשו עגל
 ומסכה

הרגום אשכנזי

פֶּאָר אִיבֶר גִּינֵג , דַּעַם גַּעלֶאנֵג עֵם . [טו] רוא נֶאֱהֻמוֹט פֶּאָן דִּינֵעֵן קלִידוֹנֶגֶס שְׁטֵם קֵעֵן , אונד לִיזעוֹט דַּאָמִיט גַּעֲרִיזֵטע בּוֹנֵט אוֹיזשְׁטִיקֶקען , וואָרויף דוא אוֹיזגעלאַזענֶג דִּיט טריבּוֹט , דיא נִיא בעגאַננֵען וועררֵען , נִיא גַעשֶׁהען זאַללֵטען . [יו] דִּיין גַעֲשִׁי שְׁטִידֵעֵן אוֹיז מִינֵעֵם גַּאָלד אונד זילפֶּער , דַּאָן אִיךְ דִיר גַאָב , נֶאֱהֻמוֹט רוא , אונד מַאָכְטעוֹט דִיר פֶּעננֶליכֶע בִילדֶער דַּאָרוֹיז , מִיט דַּענֵען דוא אונצוֹכֵט טריבּוֹט . [יח] נֶאֱהֻמוֹט אויך דִינֵע גַעשְׁטִיקֶטע קלִידֶער , בעדֶעקֶטעוֹט זִיא דַּאָמִיט , זַעצְטעוֹט אִיהֶג גַען אויך מִיין עֶהל , מִיין דִיכֶער ווערֶק פֶּאָר . [יט] זאַגאַר נֶאֱהֻמוֹט מִיטֶטעל , דִּיא אִיךְ דִיר גַאָב , דַּאָן פִּינֵע מַעֶהל , עֶהל אונד הָאָניג , וואָמִיט אִיךְ דִיךְ שְׁפִיזֵטע , זַעצְטעוֹט דוא אִיהֵנֵען פֶּאָר , צוֹם אַנגַענֶעמֶען גַעֲרוֹכֶע . — דַּאָךְ לִים אִיךְ דַּאָן גַעשֶׁהען , שְׁפִרִיכֵט גַאָטֵט , דַּעֲרֶהֶער , [כ] אַלֶלִיךְ דוא נֶאֱהֻמוֹט אויך דִינֵע זַעֲהֵנֵע אונד טַעפֶּטֶער , דִיא דוא מִיר גַעבֶאָהֶרוֹט , אונד־שְׁלֶאָכְטעוֹט זִיא אִיהֵנֵען צוֹד שְׁפִיזֵע . הָאָ ! נִיכֵט גַענוֹג אָן דִינֵעֵם בּוֹהֶלֶערִישֶׁן וועזֵען , [כא] ווִירגוֹט דוא נַאָךְ מִינֵע קִינדֶער , גִיבּוֹט זִיא הִיין , צוֹם פֶּער־בֶּרֶעננֵען אִיהֵנֵען צו עֶהֶרֶען ! [כב] זִיא אַלֶלֵען דִינֵעֵן גִרִילֵען אונד אוֹיזשוִויפֶּונגֶען עֶראִינֶגֶרֶטעוֹט דוא דִיךְ נִיא דִינֵעֶר יוגַענֶדֶציט , ווִיא דוא נַאָקֵט אונד בֶּלֶאָם וואָרזֵט , עֶקַעֲלֶהֶאָפֵט אִיךְ דִינֵעֵם בֶּלוֹטֶע לֶאָגוֹט ! [כג] אונד דִיא פֶּאָלגֶע דִינֵעֶר לֶאָזֶטֶער אִיפֶמֶער וואָר . — וועה ! וועה דִיר ! שְׁפִרִיכֵט דַּעֲרֶהֶער , דַּעֲרֶעוֹזִיגֶע . [כד] דַּאָךְ דוא לַעֲגֶטעוֹט דִיר ווִירֶער אַנֶהֶעֶהען אָן , מַאָכְטעוֹט דִיר הֶאָהֶע גַעֲרִיזֵטע אויף יַעֲדֵעם פֶּרִייען פֶּלֶאָצֶע ; [כה] שְׁטַעלֶלֶטעוֹט גַעֲרִיזֵטע אויף אָן דַּעֲרֶ עֶקַקֶע יַעֲרֶער שְׁטֶרֶאָסֶע , ווִירֶדיגֶטעוֹט הַעֲרֶאָב

דִינֵע
ב א ר

(טו) וחקאי , דרך הזונה ליפת ביתה ולהכות בנגדים נאים בנגדי צבעונים למשך לב
 הזונים להכניס בניה (רד"ק) . במות טלואוח , מכוסות בנגדים מנומדין של מיני
 צבעונים (רש"י) . לא באוח , אשר אין ראוי לבא ולהיות . (יט) ויהי , י"ת בתמיה ,
 הלא הוא כל אילין , אמר ה' אלהים . ולר"ק טעמו : כל זה היה , לא תוכלו לתכתיב ;
 כי אני היודע ועד . אמנם לדעתו מחובר אל פסוק שלאחריו , ופי' ויהי , כל זאת לא מנעתו
 מלהיות , והסתיי , אבל גם לקחת את בניך וגו' . וכן שנית התרגום , ובכן זה אל ההמשך .
 (כ) הטעם מתזנזותיך , דנוק ג"כ לפסוק הבא , וכדמתורגם . (כא) כחעביר , כמו
 בהעביר ועביו , הבערה . (כב) ויהי וגו' , כלומר מה היה לך חמיד אשר כל רע שעשית ?
 פוסך חוי חוי לך . (כה) וחפשקי וגו' , פירושו ומפתחי והוא על דרך המשגל (בן

מכלל יופי

ומעכא וגו' ומכך לא מנעת מפיהם כדאי הי' למנוע מפיהם ולא מנעת אף כאן אמר ויהי נאם
 ה' אלהים הי' דלחס ולא פסק . ומה שאמר וחקאי את בניך אשר ילדת לי פירושו שכל נכסו בנריתי
 גלי היו ולקחת אותם ממני ומתורתך וזכתת אותם להם לאכול האש אותם ולהעבירם למולך .
 ובמדרש תנחומא אשר ילדת לי מי שהי' לו חמשה בנים נתן מהם ארבעה לע"ז ואחד מקצה
 לבית הספר נא להקריב אחד מבניו למולך מקריב את זה שהקלה ללמוד תורה . (כ) פתח
 פתחונתיך , כחוב בלא יוד וקרי צויד . (כב) ואח כל תעביתך , ועם כל תועבותיך
 ותזונותיך שעשית להכעיסני לא זכרת וגו' . לא זכרתי , כתוב צויד ר"ל חילול זכרתי לך בימי
 שצודך , מה שאת עתיד' לשעש ולקמתי עליך בימי בעורי' והקריב זכרת מנאחר הוא , פתחוססת
 צדמיק

תזנתך על כל עובר לו יהי : (טו) ותקחי סבדיך ותעשי לך
במוח טלאות ותזני עליהם לא באות ולא יהיה : (יז) ותקחי כלי
תפארתך מזהבי ומכסף אשר נתתי לך עלמי זכר ותזני כם : (יח)
ותקחי את בגדי רקמתך ותכסים ושמיני וקטרתך נתתי יחירי
לפניהם : (יט) ולחמי אשר נתתי לך סלת ושמן ודבש האבלתיך
ונתתיך לפניהם לרית גיחה ויהי גאם אדני יהוה : (כ) ותקחי
את בנדך ואת כנותך אשר ילדתי יחירי לי ותזכחים להם לאכול
המעט מתזנותך מתזנותך קרי (כא) ותשחטי את בני ותתנים בהעביר
אותם להם : (כב) ואת פך תועבתך ותזנתך לא זכרתי יחירי
את ימי נעורייך בהיותך עירם ועריה מסכוססת בדמדך היית : (כג)
ויהי אחרי כל רעתך אוי אוילך גאם אדני יהוה : (כד) ותכני לך
גב ותעשי לך רמה בכל רחוב : (כה) אל כל ראש דרך בנית
רמתך

ר ש י

ולא כשר ליד למעבד בן באילו היה בקוב לא יהי וכל גושל הזה על עגל המדבר
ועל שאר עבודה זרה שעבדו שגטו של דן במדבר כמו שכתוב כל הנחשלי' אחריו
ומיניו בפסוק ז' זה שגטו של דן שהענין פולטו שהיו כולם עובדי עבודה זרה :
(טז) צמות טלוחות . מכוסות בצנדים מנומדין של מיני צבעונין פלטר"אש
בלע"ז : לא באות . לא היתה ראוייה זאת לבא גו"ן אבני"ר חונ"ן חאיטר"א
בלע"ז : (יז) גלמי זכר . לפי שדימה אותה לנקבה זונה דימה את הכלל לזכר
הנורף עמה : (יט) ולחמי אשר נתתי לך וגומר . יוס שעשו את העגל ירד
להם המן ונתנו מומנו לפני העגל ואף על פי כן ויהי ביום מחר ולא פסק ואף כן
מפורש בספר עזרא אף כי עשו להם עגל מסכה וגומר ואתה ברחמיך הרבים לא
עזבתם וגומר ומוקד לא מנעת מפיהם כדי הוא למונעו מהם ולא מנעתי אף כאן
ויהי גאם ה' אהים היה הלחם ולא פסק מלירד ליום מחר כך דרש רבי תנחומא :
(כ) אשר ילדת לי . היו לי המטא בני ארבעה מהם לעבוד עבודה זרה ואחד
מוקצה לבית הספר ובא להקריב אחד מבניו לעולך מקריב לו את זה שהקנה ללמוד
תורה במדרש רבי תנחומא ואני אומר אשר ילדה לי אלו הכבודות וכן הוא אומר
בספר הזה ואטמא אותם במתנותם בהעביר כל פטר רחם : (כג) את ימי
נעורייך . את חסדי אשר עשיתי עמך במנרים : (כד) אוי אוילך . ווי לך על
דחבת ווי לך על דלא תבנת : (כה) ותכני לך גב . גובה כעין בימוס ומזבח :
ותכני . לשון בנין : (כה) ותפסקי את רגליך . לפי שדימה אותה לזונה

ששם
אזועה
יון גע
אונר
[יח]
איה
דיא
דטע
דרא
דינע
ען צוד
א נאך
[כב]
דינער
בלטע
וועה
זיידער
[כה]
זעראב
אשך לב
ל מיני
נמיה
וכסיה
מנעתי
המך
כמו
עשית ?
ל (כ)
הי גאם
בבריתי
מולך
מקנה
(כ)
בכותיק
ל בני
וססת

יהזקאלטו

רמחך והתעבי את יפיד והפשק את רגליך לכל עובר ותרבי את
 התנותיך תזנתיך קרי : (כו) ותזני אל בני מצרים שכניך גדלי בשר
 ותרבי את תזנתך להכעיסני : (כז) והנה נשיתי ידי עליך ואגרע
 חקך ואתהך בנפש שנאתיך בנות פלשתים הנכלמות כדרךך זמה :
 (כח) ותזני אל בני אשור מבלתי שכעתך ותזנים וגם לא שכעת :
 (כט) ותרבי את תזנתיך אל ארץ פנען כשדימה וגם בזאת לא
 שכעת : (לו) מה אמלה לבתך נאם אדני יהוה בעשותך את כל
 אלה מעשה אישה זונה שלמת : (לא) בבנותיך גבך בראש כל
 דרך ורמחך עשיתי יהיר בכל רחוב ולא הייתי יהיר כזונה לקלם
 אתנן : (לב) האשה המנאפת תחת אשה תקח את זרים : (לג) לכל
 זנות יתנו נדה ואת נחת את גרביך לכל מאהביך ותשחדי אותם
 לכזא אליך מפביב בתזנותיך : (לד) ויהי בך הפך מן הנשים
 בתזנותיך

ר ש י

דבר בלשון תשמיש שיש פסוק הרגלים חיאתי שמש בלע"ז : גדלי צמר • בעלי
 חבר תשמיש : (כו) חוקך • מזונותיך בימי שפוט השופטים : והתנך בנפש
 שנאתיך • בימי שמשון : הנכלמות מדרכך זמה • תרגם יונתן דחילו לזותהוק
 שלחית כזיי חיכתנעו זלח היו הולכים בדרך זמתך : (כח) מזלתי שנעתך •
 מחוך שלא שכעת בחועבות מזרים : ותזנים • לשון זנות חסדנס' אר' ח' ח' לש
 בלע"ז : (כט) אל ארץ כנען כשדימה • כשדים לא מארץ כנען הם וכך פרשו
 תוספת גלמי כשדים על של כנענים שהיו סמוכים ליד הנית להם כבר ויונתן תרגם
 ותרבי תזנתיך כשדימה וכדומה לכנענים הסטופים בע"ז ואכזיחיה טעוהיך
 לאתחבר לעמא דכנען למהך בנימוסי כשדאי ולי נראה כנען כמו סוהר כמו כנען
 בידו מאזני מדמה סכן קורח ארץ כשדים ארץ סוחרים כמו שנה' ויביאבו אל ארץ
 כנען צעיר רכלים שמו : (לו) מה אמולה • מקולקלת וכן היהודי' האומללי'
 וכן כי אמלל אני • לבתך • כמו לבך • שלמת • שיצרה שליט עליה : (לא) בבנותיך
 גבך • כמו בבנותיך לשון בנין • לקלם אתנן • לדבר ולהתהלל באתנן יפה שנותנים
 לה וכן כל לשון קלם' לשון דבור פארלי"ץ בלע"ז אתנן הוא לשון שכירות לויחי"ץ
 בלע"ז : (לב) האשה המנאפת • את האשה המנאפת : חחת אישה וגומר •
 בהיופה חחת בעלה נחנת עינה באחרים : (לג) נדה • מוהר : בתזנתיך
 מרוב זנות שהיה בך עשית כן : (לד) לא זונה • לא מנה לכל זונה תזנתיך :
 (לו) הפך נחשתך • הוא לשון שוליים שקורין פוכ"ץ בלע"ז וכן תרגם בסדר
 טהרות

דיי
 גיי
 טיש
 קר
 שר
 דיני
 ווא
 מיט
 דיג
 לא
 זאט
 עוי
 שעם
 גערי
 שנע
 שטא
 בענע
 געשע
 בעפ
 מלך
 ידבר
 ג'
 מ'ז' כ'
 קן
 (בט)
 כוחר
 היהוד
 הנפרד
 במדרג
 כל הי
 הוא
 בדמך
 נזכר
 שיש מק
 שוכנת
 (ב)

תרגום אשכנזי

מד

דיינע שנינהייט, נאכזוט דייך הויך יעדען פֿאַראַיבערנעהענדען, אוממעסיג און דיינעם
 גיילען טריבעל! [כז] בודהלטעוּט מיט דען זעהנען מצרים'ס, דיינען נאַכבאַרען מיט
 טיכטיגער מאַננהייט, אונד איבער טריבונט דיינע אויזשוויפֿונגען, אום מיך צו
 קרענקען! [כז] נון שטרעקטע איד מינע שטראַפֿענדע האַנד איבער דייך אויז
 שרענקטע דיינען אונטערהאַלט איון, איבערליס דייך דער וויללקיח דיינער פֿייניג
 דינען, דער פלשחים טעכטער, דיא זעלכזוט עררעטהעטען אָב דיינעם אונצוטיגנען
 וואַנדעל'ס. [כח] דאָך, ווייל דוא אונערזעטטליך ביזט, בודהלטעוּט דוא נייערדינס
 מיט דען זעהנען אַשור'ס, דוא גענאַסעוּט זיא, אונד וואַרזט נאָך ניכט בעפֿרייג
 דיגעט. [כט] דא טריבונט דוא דאן אויזעברייטעט דייך בודהלערנעשעפֿט נאָך דעם
 לאַנדע דערקויפֿלייפע, נאָך כִּשְׁדִים; אָבֵר דאָמיט האַזט דוא עס נאָך אימער ניכט
 זאָטט, [ל] וויא זעהר מוס דייך הערץ פֿערדאָרבען זיון, שפּריכט דער הערר, דער
 עוויגע, דא דוא זאַלכע האַנדלונגען בענעהען קאָנגטעוּט, האַנדלונגען דער אונפֿערס
 שעמטעוּטען הורע. [לא] דיר העהען אַנזולענען און דער עקקע יעדע שטראַסע,
 געריזטע דיר צו טאַכען אויף יעדעם פֿרייען פּלאַצע, נוכט וויא איינע הורע דעם
 שנעדען לאַהנעס וועגען; [לב] זאָנדערן וויא איון עהעברעכערישעס וויב, דיא
 שטאַטט איהרעם מאַננעם פֿרעמדע אַנניממט! [לג] יעדער אַנדערן הורע ווירד לאַהן
 בענעבען, דוא אָבער נאַכזוט זעלכזוט לאַהן אַלל דיינען בודהלען, באַטעוּט איהנען
 געשענקען און, דאָמיט זיא יא פֿאַן אַללען זייטען צו דיר קאַממען, דיינע גיילהייט צו
 בעפֿרידיגען. [לד] דוא ביזט דאן ענטגעגענעזעטע פֿאַן אַנדערן

פֿרייג

ב א ו ר

מלך) • וכוונת המאמר מודעת וקין ראוי לחדש כפי המלות • ע"פ הכלל שנתן לנו, שלעולם
 ידבר אדם בלשון נקיה • (בו) גדלי בשך, ככוי לערות הזכה כמו רר נשרו (ויקרא ט"ו
 ג') (גן מלך) • (כו) חקך, דבר קטוב לפרנסה • מלשון כי חק לכהנים (בראשית
 מ"ז כ"ב) • בנפש, ברזון כמו אל תחכי בנפש נרי (תהילים כ"ז י"ג) • הנכלמות, אפילו
 הן שהן שונאתין נכלמות מדרבך שהן דרך זמה (הד"ק) (כח) וחונים, פי' ותוני עומס •
 (בט) ארץ כנען, כנען כמו סוסה • כמו מאוני מבאה, שכן קורא ארץ כשדים ארץ
 סוחריה כ"ס ויביארו אל ארץ כנען (לקמן ט"ז ד' (רש"י) • (ל) אמלה, מקולקלת, כמו
 היהודים האממלים (קמיה ד' ג') כי אמלל אני (תהילים ו' ג') (הכ"ל) • לבחך,
 הכפרד לבה מן לב, וזכר לב בלשון נקבה לגרועות (ד"ק) • שלטת, הראשונה והעליונה
 במדרגת הזונות, וכלם יכירו שלה משפט המלוכה עליהם • לקלם, מענין ולמרפה ולקלם
 כל היום (יחיה כ' ח') • (לג) גרה, הוא מתן הזונה, זכן לכניך, והתן השניה
 הוא תמורת הה"א • ובמכלול שמו נון במקום ה"א נחה של מדה, לפי שקשה עליהם להגיע

הה"א

מכלל יופי

בדמיון כייט', למעלה אמר בדמיון לשון רבים והנה אמר בדמיון לשון יחיד והענין אחד זכן
 נזכרו דמי הלידה בלשון רבים תשנ בדמי עהרה (ויקרא יג) וכשיזכור אותם בלשון רבים מסני
 שיש מקומות חלוקים בנאשה שיוצא הדם מהם והם החדר והעלייה והפרוזדור גם ים מראות דם
 שזכות זממו וקרא אותם דרך כלל דם לשון יחיד • עירום, תאר וככתב ביד המיטך אחר העין •
 (כו) גב, לשון גבהות כי כל דבר הפנים העליונים שלו יקראו גב וכמו שאמר ותעשי לך

רמה

תרגום אשכנזי

פרויענצומערן, אינדעם דא ביהלטעט אהנער אס נאך דיר געבוהלט ווארדע,
הוא הורען לאהן גאכזט, אונד דיר קיינער געגעבען ווארדע, יא גאנץ דאן ענטע
געגענגעזעצטע! [לה] זאן הערעדען, דוא אויגעלאסנע, דאן ווארט דעם עוויגען!
[לו] זאן שפריכט דער הער, דער עוויגע; ווייל דוא דאן עוויגע באנד פערלעצטע,
אונד דיינע בלעסע אויפגעדרעקט האזט דורך דוא אויזשווייפונגען מיט דיינען ביהלען;
בעזאנדרעם אכער וועגען דיינער איבריגען שאנדטהאטען, אלס דיא בלוטשולד
דיינער קינדער, דיא דוא איהנען פארגעזעצט האזט: [לז] ווייל איך נון אללע
דיינע ביהלען, מיט דענען דוא דיינע וואהללוטהאטטעטען, צוזאמען ברינגען,
זאן וואהל דיא, דענען דוא גוט, אלס דיא, דענען דוא גראם ווארט; ווייל דיא אום
דיך הער פערזאממעלן, איהנען דיינע בלעסע אויפדעקקען, דאס זיא דיא פיללע
דיינער שאנדע זעהען [לח] איך ווייל דיך פער אורטהיילען, וויא סאן איינע עהע
ברעכען, איינע מערדעין פער אורטהיילט, דעם כלומעריכטע, דער וואוטת
אונד דער ראכע דיך איבערגעבען. [לט] יא, אין איהרע האנד ווייל איך דיך אי
בערליפערן! זיא זאללען דיינע עהען צערשטעהרען, דיינע גערעטע נידערריי
טען, דיינע קליידער דיר אויזיהען, דיינ געשמירדע דיר אכנעחמען, אונד נאקט
אונד בלאס דיך לאזען. [מ] דאן זאללען זיא ווידער אין מענגע איבער דיך הער
פאללען, דיך מיט שטיינען צו טאדטע ווערפען, מיט איהרען שווערדערן דיך דורכ
באהרען. [מא] דיינע הייזער פערברענגען, אונד דיא שטראפען פאר דען אויגען
פילער פרויענצומער פאללציהען, זאן ווייל איך דיר דיא תורערייא פערטרייבען,
דוא זאללוט דען הורען לאהן גיכט מעהר געבען קענען. [מב] מיין צארוויירד
זאדאן אן דיר זיך קיהלען, מיינע אייפערזוכט פערשווינדען, איך ווערדע רוהיג זיין,
אונד גיכט מעהר צירנען דירפען. [מג] האזט דוא דיך ניא עראינגערט דיינער יא
גענדציט, אונד קאנטעטעט מיך זאן מאנניגפאלטיג ערצירגען; נון זאן ווייל אויך איך
דיינען וואנדעל דיך פיהלען לאזען, שפריכט דער הער, דער עוויגע. מאכטעטע
דוא דיר יא אויך קיין בעדענקען איבער קיינע דיינער שנעדליכען לאזטער! [מד]
זיהע! שפריכווארט, רעדנער זאגען דאן שפריכווארט פאן דיר; וויא דיא מוטטער,

ב א ר

הלא בקנון, או היא בוספת, או יהיה שראן כהן (בן מלך). (לו) השפך נחשחר,
יש בזה פירושים טובים, דחוקים מאוד, ולא ישרו נעיני, ולדעתי נחשחר הוא כחבריו,
שענינים כבלים ועבותות, כמו ויאסרהו נחשחרים (אפטים ט"ז כ"א) והדומים. ופה
מכונה בזה ע"ז השאלה, הקיטור שכן איש לאשתו, והעבותות האמונה ש האשה מחויבת
לבעלה. והוראות פעם שפך היא כמו תפירתי לעיל מסוק ט"ו, ובהוראה זאת נכלל
ג"כ ענין השתה ונטול, כהנהג ליודעי צמות הלשון, וזה טעם תרגומי. (לז) ערבת.
מענין הגאה ועונג כחבריו. (מא) מומה, מהיות זונה. (מג) הא, כמו הנה.
דומה, פירשנו המפרשים שהיא לשון מחשבה כחבריו, והוא המין הקודם, שיתן ה'
לכה בראשה, והיא עונשה הראויה לה לפי שמעולם לא עלתה על לבה לשכב על כל
תועבותיה ולתקשר עליהן. (מה) בת אשר וגו', הכונה על ארץ כנען, כי גאלה

בהזנותיך ואחריתך לא זונה הני כדגש ובחתיך אחני ואחני הנ' בפתח
לא נתן לך ותהי להפך (לה) לכן זונה שמעי דבר יהוה : (לו)
כה אמר ארני ידלת יען השפך נחשתך ותגלה ערוהך בהזנותיך
על מאהביך ועל כל גלולי הועכותיך וכדמי בניך אשר נחתי יחיר
י להם : (מ) לכן הנני מקבץ את כל מאהביך אשר ערכה עליהם
ואת כל אשר אהבת על כל אשר שנאת וקבצתי אותם עליך
מסביב וגליתי ערוהך אליהם וראו את כל ערוהך : (מא)
ושפתיך משפטי נאפות ושפלת דם ונתת דם חמה וקנאה :
(מב) ונתתי אותך בידם והרסו גבך ונתצו רמתיך והפשיטו אותך
בגדיך וקקחו כלי תפארתך והגיתוך עירם ועריה : (מג) והעלו
עליך קהל ורגמו אותך באבן ובתקוף בחרבותם : (מד) ושרפו
בתיך פאש ועשו בך שפטים לעיני גשם רבות והשבתך מזונה
וגם אחני הנ' בפתח לא תתני עוד : (מה) והנחותי חמתי בך וקרה
קנאתי ממך ושקטתי ולא אכעס עוד : (מו) יען אשר לא זכרתי
את ימי נעורייך והתרוי רי בכל אלה וגם אני היא דרכך
בראש נחתי נאם ארני יהוה ולא עשיתי יחיר י את הזמה עד כל
הועכותיך : (מז) הנדה כל תמשל עליך ימשל לאמר כאמה
יחיר י

בחה

ר ש י

עשרות נחשמו של תנור השפך נחשתך מרוב תאות זנות הים מקורך צ : ועל כל
גלולי תועבותיך • ויען כל גלולי תועבותיך • וזדגש בניך • וזעון דמי בניך
אעשה לך הרעה הזאת המפורשת בענין הנני מקבץ וגו' : (לו) ערבת • מש"ס
בלע"ז : (לח) ונתת דם חמה וקנאה • ואסגידך להורגי בקימה וקנאה
וכעס : (לט) והרסו גבך • בנייני גזבהי נימוסך : דמותיך • לשון צמות :
(מ) ובתקוף • חץ לו דמיון ור"מ ויבז עונך חטריפוך • גרינטור' בלע"ז •
(מא) והשבתך מזונה • מהיות עוד זונה : (מב) הא • כמו הנס • ולא
עשית את האמה • תעפי שאני נחתי דרכך בראשך לא עשית ענה לתת לז על
תועבותיך לשון מהס כל זימה שבמקרה לשון ענה הוא יש לטובה ויש לרעה •
(מד) כל המושל • לשון משל וחידה הוא : כאמה בתה • ה"א של כאמה
אינה מפיך ה"א לפי שאינה משמעת בלום חלף באס כן בתה : (מה) בת חמד •

אומה

יהזקאל טז

בַּתָּהּ : (טו) בַּת אִמֶּךָ אֲתָּה גַּעַרְתָּ אִישָׁהּ וּבְנֵיהָ וְאֶחָיוֹת אֶחֱוֹתֶיךָ אֲתָּה
אֲשֶׁר גַּעַרְוּ אֲנָשִׁיהֶן וּבְנֵיהֶן אִמְכֵן חֲתוּת וְאִבִּיכֵן אִמּוּרֵי : (טז)
וְאֶחֱוֹתֶיךָ הַגְּדוֹלָה שׁוֹמְרוֹן הִיא וּבְנוֹתֶיהָ הַיּוֹשֶׁבֶת עַל שְׂמֹאלֶיךָ
וְאֶחֱוֹתֶיךָ הַקְּטָנָה מִפְּנֵי הַיּוֹשֶׁבֶת מִיְמִינֶיךָ סֹדֶם וּבְנוֹתֶיהָ : (טז) וְלֹא
בְּדַרְכֵיהֶן הִלַכְתָּ וּבַתְּעַבְוֹתֵיהֶן עָשִׂיתָ יְתִיר י' כְּמַעַט קָטָה וְהִשְׁחַתִּי
מִהֵן בְּכָל דְרָכֶיךָ : (טז) חִי אֲנִי נָא אֲדֹנָי יְהוִה אִם עָשִׂיתָ סֹדֶם
אֶחֱוֹתֶיךָ הִיא וּבְנוֹתֶיהָ כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֲתָּה וּבְנוֹתֶיךָ : (טז) הֲנֵה זֶה
זֶה הָיָה עֵינֵן סֹדֶם אֶחֱוֹתֶיךָ גָּאוֹן שִׁבְעַת לֶחֶם וּשְׁלֹת הַשֶּׁקֶט הָיָה לָהּ
וּלְבְנוֹתֶיהָ יָד עָנִי וְאִבִּיּוֹן לֹא הִחְזִיקָהּ : (טז) וְהַגְּבִיחָהּ וְהַתְּעַשִּׂינָהּ
הַזְעֵבָה לְבָנֵי וְאִסִּיר אֶתְהֵן כְּאֲשֶׁר רָאִיתִי : (טז) וְשׁוֹמְרוֹן בְּחִצֵּי
חֲטָאֵתֶיךָ לֹא הִטָּאָה וְהִרְבִּי אֶת הַזְעֵבוֹתֶיךָ מִהֵנָּה וְהִצַּדְקִי אֶת
אֶחֱוֹתֶיךָ בְּכָל הַזְעֵבוֹתֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יְתִיר י' : (טז) גַּם אֲתָּה שְׂאִי
כְּלִמָּתֶיךָ אֲשֶׁר פָּלְלִיתָ לְאֶחֱוֹתֶיךָ בְּחֲטָאֵתֶיךָ אֲשֶׁר הִתְעַבְתָּ מִהֵן
הַצַּדִּיקָה

ר ש י

אֲנוּם שֶׁל כְּנַעַן אֲשֶׁר יִרְשֶׁתֶם אֶת אֶרֶץ : גּוֹעַלֹת אִישָׁהּ וּבָנֵיהָ • אֲשֶׁר הִרְבּוּ
הַזְעֵבוֹתֶם עַד כִּי גַעַלְתֶּם וְהִקִּיתֶם הַחֵרֶץ אֶת יוֹשְׁבֵי הַבָּיִת וְהַבָּנִים יַחַד • וְהַחֹתֶם
אֶחֱוֹתֶיךָ • סֹדֶם הַסְּמוּכָה לָהּ י' : חֲמוֹן חֲתִית וְגו' • ה' הֲלֹא חֲמוֹן סֹדֶם בְּנֵי
חֲתִי הָיוּתָה וְלֹא עֲבַדְתָּ כְּעֹבְדֵי הַקּוֹדֶשׁ וְהַזְעֵבוֹתֶם בְּנֵי חֲמוֹן וְלֹא הִכָּךְ זָעַחְתֶּם :
(טז) עַל שְׂמֹאלֶיךָ • לְפִי שִׁנְתָּ יִסּוּדֵי בְּנֵי דְרוֹמֵי שֶׁל אֲרָץ מִצְרַיִם כֹּל שֶׁאֵין הַשְּׂבִי
עַל שְׂמֹאלֶיךָ : (טז) וְלֹא בְּדַרְכֵיךָ הִלַכְתָּ , וְהִלַּחְתָּ בְּדַרְכֵיךָ הַלֵּכָה וְלֹא הִתְעַבַּת יוֹתֵר
מִה' וְכֵן וְלֹא יוֹתֵנָה לְעַבְדְּךָ וְכֵן וְלֹא אִם עוֹדֵנוּ הִי דִיכּוֹנֶת אֲבִיחָהּ זֶה בְּלַע"ז : כְּמַעַט
קָטָה • הִיוּ הַזְעֵבוֹתֶיךָ לְפָנֵי אֵילֵנוּ לֹא הִתְעַבַּת מִהֵן אֲבִל אֶת וְהַשְׁחַתִּית מִהֵן וְכֵן ה' וְיֵשׁ
פּוֹתְרִין וְלֹא בְּדַרְכֵיכֶם הִלַכְתֶּם כְּמַשְׁנְעוֹ כְּמַעַט קָטָה הִיוּ הַזְעֵבוֹתֶיךָ בְּעֵינֶיךָ וְהַשְׁחַתִּית
מִהֵן קָטָה כִּיקו"ט בְּלַע"ז : (טז) וְהַזְעֵבוֹתֶיךָ ה' וּבְנֵיהֶן כְּנֻעַ שְׂמֹאלֶיךָ בְּחֵן מִמֶּלֶךְ וְלֹא
לֶחֶם וְכָל הַעֲנִין עַד שֶׁאֲמַרְוּ נִשְׁכַּח תּוֹרַת רַגְלֵנוּ מִלְּפָנֵינוּ שֶׁאִין בָּאִים חֲלָה לְחַשְׁרֵינוּ :
וְאִסִּיר אֶתְהֵן בְּאֶשֶׁר רָאִיתִי • דְרָכֶיךָ כְּעֵינֵן שֶׁאֲמַר בְּסֹדֶם אֶרְדֶּה נָא וְאֶרְאֶה וְגו' :
(טז) וְהִצַּדְקִי אֶת אֶחֱוֹתֶיךָ • קוֹדֶם שֶׁתְּעַבְתִּי יוֹתֵר מִהֵן הִיוּ גְדוּבוֹת לְחֹזֶם וּבִיּוֹן
שֶׁהִרְשַׁעְתָּ מִהֵן עָשִׂיתָ אֶתְהֵן כְּלִדְקִיּוֹת וְלִתְהֵן לֶהֱנֵן פִּתְחוֹן פֶּה לִמּוֹר יֵשׁ שֶׁהַכְּעִיסוֹךְ יוֹתֵר
מִמֵּנִי : (טז) אֲשֶׁר פָּלְלִיתָ אֲשֶׁר שִׁפַּעְתָּ לִסֵּן קוֹדֶם שֶׁהִרְשַׁעְתָּ מִהֵן הִייתָ חוֹמֶרֶת
עֲלֵיהֶן רְאוּיוֹת הֵן לְפּוֹרְעָנוֹת • (טז) אֲתָּה שֶׁזָּבַת סֹדֶם • אֶרְפָּא אֶת הַחֵרֶץ וּגְפִירֹת
וְחֵלֶה

ואדיא מאכטער . [מח] דוא וויעוט דיא לייבהאפטע מאכטער דיינער מוטטער ,
דיא אויך מיספאללען אן איהרעם מאננע אונד איהרען קינדערן האטטע , דיא לייב
האפטע שוועטער דיינער שוועטערן , דיא עכנפאלם מיספאללען אן איהרען
מענערן אונד קינדערן האטטען . אייערע שטאם - מוטטער וואר איינע חרות ,
אייער שטאם - פאטער איין אמורי . [מז] דיינער גראסען שוועטער שמרון
נעהמליך , דיא מיט איהרען טעכטערן איהרען בעצירק דיר צור לינקען האטטע ,
אונד דיינער שוועטער , דיא קליינער איזט , וויא דוא , אונד איהרען בעצירק דיר
צור דעכסען האטטע , נעהמליך סדרום מיט איהרען טעכטערן . [מז] דאך דוא
בליכזט ניכט אויף איהרען וועגען , בליבזט ניכט בייא איהרען גרוילען שמעהן . א
דאן ווערע פיל צו וועניג ! דוא פיהרטעזט איינען ווייט פערדער כליכערן וואנדעל .
[מח] זא וואר איד לעבע , שפריכט דער הערר , דער עווינע , דיינע שוועטער
סרום טאהט ניא דאן , וועדער זיא , נאך איהרע טעכטער , וואן דוא מיט דיינע טעכ-
טערן געטהאן האזט . [מט] זיה , דאן פערנעהן דיינער שוועטער סרום וואר האכ-
מוטה דורך איבערפלוס אונד אונגעשטעהרטער רודיע , דערען זיא מיט איהרען
טעכטערן גענאם , אונד דאס זיא דען ארמען אונד דירפטגען ניכט אונטערשטיצ-
טע . [נ] זיא בעגינגען בלאם אויז איבערמוטה שענדליכע לאזטער פאר סיר , אונד
איד שאפטע זיא וועג , אלס איד'ס וואהרנאם . [נא] זא אויך שומרון בעגינג ניכט
דיא העלפטע דיינער זינדען ; דוא האזט עם ביידען אין אבשייליכען לאזטערן צופאר-
געטהאן , אונד דיינע שוועטערן דורך דיא גרויעלטהאטען , דיא דוא בעגינגעזט ,
גלייכזאם גערעכטפערטיגעט . [נב] זא טראגע דען אויך דוא דיא שאנדע , דיא דוא
אין אנועהונג דיינער שוועטערן פיר כילליג ערקאנגטעזט ! דורך דיינע זינדען , ווא
דין דוא זיא אן אבש יליבקיטען איבער טראפזט , ווארען זיא מינדער שטראפבאר
אלס

ב א ו ר

והקיעה את יושביה הכנענים לפי שהרבו תועבותם (רס"י) . אחותך , הראו אחותך כל
דנים , כי כאשר אשר נעלו אנשיהן בלשון רבים , וכן כוכרות נכבוק רבא שתי אסיות .
וחלומים כאלה איננו זרים בספר הזה (מו) קט , כמו מעט זככל במלות זכות למעט
יותר (רד"ק) כלומר לא בדרכיהן הלכת וגו' , כי התועבות אשר עשו לא היה בעיניך כ"א
דבר קטן מאוד . (מט) גאון שבעת לחם וגו' , פירש למה היה לה גאון לפי שהיה לה
זונע לחם זלות האקט , ומיכות שלת אל ההסקט לרוב השלום (רד"ק) . (נא)
נחצדקי , כשאלם רואה תועבתך חושב אחותך לדיקות כנגד מעשים הרעים , כאלו את שמת
אחות לדיקות כנגד מעשיך (רד"ק) . (נב) פללח , אשר שפעת להן קודם שהרשעת
מהן

מבלל יופי

רמה . רמה , שס ענין הננה הוכן רמתך וכן רמותיך . (כה) אל כל ראש דרך , א במקום
צית כמו ואל הארון תתן את העדות (שמות כה) כמו ובלרון . וחתעבי , פועל ינחל לשני
ואפסד שהוא ינחל לשלישי כלומר עבות שיתעב אחת אחרים מרוב הפקירך עמך . וחפשקי ,
כירשו ותפתחו והז על דרך המשגל . חונותך , כמו בלא יוד וקרי תזמותיך חו"ד . (כו)
אל בני אכרים , כמו עם . גרלי , תלה האחד ממנו גדל בפלם וקני מואם (במדבר כב) .

תרגום אשכנזי

אלם דוא • זא ווערדע רען אויך דוא צו שאנדען, טראגע אויך דיינע שמאך! דא דוא
 דיינע שוועטערן גלייכזאם גערעכטפערטיגט האזט • [נג] ווען איד דעראיינזט
 איהרע פערטריבנע צוריקפיהרע, דוא פערטריבנע פאן סדום אונד איהרען טעכטער
 טערן; אונד דוא פערטריבענע פאן שמרון אונד איהרען טעכטערן,
 דאן ווערדען אויך דיינע פערטריבענע דארונטער זיין • [נד] דאמיט דוא
 דיינע שמאך טראגעזט, אונד צו שאנדען ווערדעזט איבער אללעם, וואו דוא טהאט
 טעזט, וואדורך דוא יענען צום טראזמגורנדע וואדרוט • [נה] יא, ווען דיינע שווע
 זטערן, סדום מיט איהרען טעכטערן, אונד שמרון מיט איהרען טעכטערן צו איהרעם
 פאריגען שטאנדע ווידער געלאנגען; דאן זאללזט אויך דוא מיט דיינען טעכטערן צו
 אייערם פאריגען שטאנד ווידער געלאנגען • [נו] וואר ניכט דיינע שוועזטער סדום
 איין

מכלל יופי

בשר, כני לערות הזכרים • וזפירות אבר התשמים יקרא בשם רר צטרו או התשמים צטרו
 (ויקרא טו) וכן אמר על אבריו אשר צטרו סמיהוים צטרו, וסוקאל כן • תזנודך, לשן יחיד •
 (כד) ואנדע, עטן המניעה והחסרון • בנפששאלתיך, נרצן צמו אל תתני כנפש צרו
 תהלים כו • בנות פלמתיס, כתרנומו כפרני פלמתי • הנכלמות מדרכך זמה, חטלוהן
 שהן עובדותך בכלמות מדרכך שהיא דרך זמה • (כח) והזני אל בני אסור, עם בני אסור •
 שבעתך, אט צפ ס חמתך, ושעי' מו • והזנים, פירות יחזי עמס • (כט) את חזכותך,
 גסזה לשון יחיד • אל ארץ פנען, כלומר עזרן כנען • ויתכן להיותו כמשמעו כמו שתרנס
 אותו יונתן ואסניאת טעותך לאתחברא לארעה דכנען למחך בנימוסי כשדאי, וזפירות י"מ כמו
 מארץ כנען ואינו נכון כי מס השמוס הוא הפך מלת אל ולמד • השמוס ועוד מה צריך לומר כנען
 הל"ל מארץ אל פירושו כמשמעו ופירושו אל ארץ כנען דמית בתזנותך א ארץ כנען כשהיתה
 ארץ כנען ה"ל כמשעיהם עשית והרבית את תזנותך מהם כמו שכתוב במגשה מכל אשר עשו
 האמורי אשר לפניו, מלכים נכא • כשדוימה, ר"ל אל כשדים כלומר הרבית תזנותך ודמית
 לארץ כנען ולארץ כשדים בתזנותך כילא שבעת באחת מהן • וגם צואת לא שבעת, נדרך
 שתיכן • (ל) מה, בא בענין כהי • [ויונתן תרגם מה תקיף הוה רשע לבך ופירושו עלזה
 הדרך כך הוא מה תמולה יחוקק לבתך בעשותך את כל אלה כי הנה הזנה אשר שתזנה ותגמור
 פעולתה תחרט ותתעצב ואין את כן כי בעשותך את כל אלה את תמיד כאשה זונה שלטת •
 אפלה, חסושה • וזפירות גזורה • לבתך, הנפחד לבה מן לב וזכר לבלאן נקבה לגריות •
 שלטות, תאר לנקבה בפלס אדרת, יחוקקאלין עזרת, ויקרא כב, יאמר לזכר שליט ולנקבה
 שליטת או אלטת ר"ל מתגברת על הזנים אמריה גאייאר"דה בלעו • (לא) בבגותך, מקור
 ציוד הרבוי • ובמכלל לפי שהמקור כדמות השם בא פעמים ציוד הרבוי כמו השם וכן בחזרות יכס
 בארצות, יחוקקאלו, וענין זה הרבוי ר"ל בנינים רבים טמזנחות אלהים רבים • גבך, כמו
 שאמר למעלה ותבני גב • עשיתי • ביה נוספת בסוף וכן ולא הייתי והקרי בלא יוד כמנהג כי
 אין יוד לנקבה אחר תיו הנמנח' אע"פ שבהגו כן במקומות אחר כך הנמנח כמו עוכי נעורוכי
 תחלואיכי, תהליסקן, לא בהגו כן אחר תיו הנמנח • לקלם, עטן שם כלומר לשבץ
 אתן שלוקחת אותו ובענין זה אמרו בקדש ויתקלם • אבל רב עמרם גאון ז"ל כתב
 בסדר תפלות שצב שאין ראוי לומר ויתקלם וגם יש לפדש לקלם אתן מענין הלעג והבזויהיה
 כל לשון קלום בענין לעג ובה וענין כי הזונה לועגת לאתן אשר שלקחה אותו ולועגת על הזנה
 אחרי' זמכזה אותו בלבה כלומר לפי שנסתה לדגריה וכדה במתק שפתי • או ענינו כי הזנה
 לועגת לאתן עכמו צכני הזנה ומכזה אותו כדי שירבה • לה אתן ואת לא די שלא היית כזונה
 צה הענין אלא שנתת את נדכך • (לב) גדה, הוא מתן הזונה וכן נדכך והתן השני' תמורת
 ההא בגדה • ובמכלל שמוגן במקום הא צה של גדה לפי שקשה עליהם להניעה הא בקצו

תצדקנה ממך וגם את בושני וישאי כלמתך בצדקתך אחיותך :
 (נג) וישבתי את שבותהן שבותהן קרו את שביתת שבות קרו סדם
 ובנותיה ואת שבית שבות קרו שומרון ושבית שבות קרו שבתיך
 בחוקהנה: (נד) למען השאי כלמתך ונכלמת מכל אשר עשית
 בנחמך אחן: (נה) ואחיתך סדם ובנותיה השבן לקדמתן ושומרון
 ובנותיה השבן לקדמתן ואת ובנותיה השביתנה לקדמתכן: (נו)

ולא

בכלל יוצי

אוי היא כוספת אוייהי שראו נדן * וחשחרו, היה ראוי בשוא ופתח ולא מפואר בקמן חטף *
 (לד) הפך, בחמש נקודות * להפך, בשש נקודות * וי"מ שניהם בשש נקודות * (לה) זונה,
 נכתב בזה עם הדגש והוא עבר ענין ופירושו לא כעשה בעובר עד הזמן הזה ולא
 יעשה חסרין כמעשה הזנות בתוכותיך * ואחזן, פתח מבלי סמיכות וכן וגם * אתן לא תתני
 עוד ושרשו תנה והתלף והטן כוספת * (לו) השפך נחשתך, כלומר יען הגלות ערותך כי
 הדבר הנשפך טולה * גרשתיך, פירושו תחיתך כמו ושרה נחשתה, יחוקאל כל, והוא שכנה
 פו לעלות וכן אמר המתרגם חלק דאגליהם בהתך * וכרמי בניך, נכף * (לז) ערבת, ענין
 הטבה והנאה והכשר כמו וערב עליו שיחי, תהליסקך * על כל אשר שנאת, כמו
 עם וכן ויבואו האנשים על הנשים, שמות לא * (לח) ונחתיך דם חמה וקנאה, כתרוממו
 ואיפריך לקטול ברבו ובחמה כי איני יס לי חמה עליך כי אתה הכעסת אותי במעשיך הרעים גם
 קנאה כי קנאת אותי בלא אל וכן אמר שלמה כי קנאה חמת גבר ולא יחמול ביום נקם, משלי
 טו * (לט) ונחצו מהכבוד * (מ) ובחוקך, ענין חקיעת החרב בנוף האדם כתרוממי
 יבועיך בסיפהן * (מא) טוונה, מהיות זונה וכן ויסירה מגבירה, מלכיס טו, מהיות
 גבירה וכסידים מגוי, תהליס פני, מהיות גוי (מב) זכרתי, כתיב ביד יתירה בסוף *
 וחרגו לי, זה לבדו פעל יוצא מן הקל ועפניו הרעדה והתנועה מן הכעס ודומה לענין
 החרגו לי, ושע"ל * כלומר הרבות בכל המעשים האלה וע"ש * הא, כמו הנה וכן הא
 לכס זרע, בראשית מז * ולא עשיתי, היוד יתירה בכתוב * הזמה, ענין מחשבה ופירושו
 לא נתת אל לבך ולא חשבת מה עשית על כל תועבותיך * וי"מ את הזמה כמשמעו ענין נאוף
 שהוא משל על הע"ו ופירושו בתמיה וכי לא עשית אתה הזמה על כל תועבותיך באמת אתה עשית
 אותה וכתוב ולא עשיתי וכירושו כי אתה עשית הזמה על כל תועבותיך באמת אתה עשית
 אבל חגי לא עשיתי את הזמה לקחת לי עם אחר על כל תועבותיך * (מד) המושל, ענין
 משל והוא דמות דבר אל דבר * באמה נתה, כמעשה האם כן עושה הבת והאם היא על דרך
 משל חרץ כנען והבת היא כנשת ושראל והכנסת תקרא בת כמו שכתוב בת ירושלים, איפה ב, בת
 אדום * באמה, ההא רפה והיתה ראוי במפיק כמו ותקמרה באמר ובזפת, שמות ב, למן
 היום הוסדה, שם ט, כל אלמנתה השנתי יאשי' כא, והדומים להם ובח הכנוי קודם הידיעה
 כמו יאשי עם אחד, אסתר ג, ותראהו את הילד, שמות ב, והדומים להם ובח באה הא
 הידיעה עם הכנוי לענין הדמיון * (מה) גועלה אישה ובניה, ישעפרשים שהוא משל על
 המלך והעם דרך פרט * וי"מ אישה כנגד הקב"ה שהוא בעלה וכו' שאמר כי בעליך עושיך ובניה
 כלשוננו שהיו שרפים את בנייהם ואת בנותיהם באלע"ז * ואחות אקותך את וכן את אחות
 אקותך סדום שדומים מעשיך למעשה ואמר אשר געלו לשון רבים על סדום ועמורה ואמר
 אקותך דרך כלל גם סדום היה עיקר המלכה * שמאולך כתוב בשני גמ"ס האל"ף והו"ו
 והאמרה עליו לוי ומלא * קט, שראו קוט ענין כריתה ובפירושו קט כמו מעט וככלל במלת
 שנות למעט יתרי * (פט) גאון שנעת לחס ושלות השקע היה לה, פי' למה היה לה גאון לפי
 שהיה

ולוא היתת סדרם אהוהך לשמועה פפיה ביום גאונך : (נו) במרם
הגלה העתך כמו ערת הרפת בנות ארם וכר סביבותיה פנות
פלשתים השאטות אותך מסביב : (נח) את זמתך ואת הועבותיך
את נשאתים נאם יהוה : (נט) כי כה אמר אלני יהוה ועשית
ועשית קרי אותך באשר עשית אשר בנית אלה להפר ברית : (ס)
וזכרתני אני את בריתע אותך בימי נעוריך והקימותי לך ברית

עולם

ד ש י

ומלת ולושיב זה יושבים : בתוכהם • כמו בתוכן : (כד) בנחמד אותן
כסדרשעת מהן ונתה להן פתחון פה • ד"א בנחמד אותן כשתבא עליך הרעה
ינחמו הנס לומר לח לבדו לקיטו : (כו) ולא היתה סדום אחוהך וגומר •
בתמיה לשמועה צפיד להוכיח רעים ולומר הזכרו שלא תהפכו בסדום כאלו היתה
ליך שמועה חדשה : ביום גאונך • כשהיית בגדולתך : (כז) כמו עת חרפת
בנות ארם • כמו שנגלית בעת מסרתו חתכם ביד מלכי ארם שנחו על אחז בעת
הסיה סהל ה' להסליח ביד מלכי ארם וגו' ובדברי הימים ויתקוה ה' ביד מלכי ארם
וגומר ופלשתים פשוט בערי הגגה והשפלה וגומר : השאטות • לשון בזיון ולא
קריא חל"ף ויבז מתרגמינן ושט : (כח) נשאתים • נשאת אותם ולשון נקבה
הוא בכמה מקומות בספר זה : (נט) ועשיתי אותך וגומר • ועשיתי לך רעה
בגמולך אשר עשית : אשר בנית אלה וגו' • אותה שקבלת עליך בחורב לעוברך
בברית ה' אלהיך וגומר אך לא חפיר חני הברית מלזכרו כי אין חני כמותך :
(ס) וזכרתני חני את בריתי • אשר היה עמך צימי נעוריד וזכרתני בהטובי לך

חח

מכלל יופי

שכיה לה שובע לחם ושלות השקט ושנעת שס או תאר בפלס שפלת קומה , יחזקאל יז) וסמיכת
שלוה אל השקט לרוב השלום וטעם היה לה אל השקט • (ג) והגבהינה , בא שלא כמנהג
שהראוי ותגבהה והיורד נוספת למשך ובא כן לזיוג המלות מפני מנת תעשינה או יאמר כן בלא
זוג כמו תבאנה , מלכים ג ותבואינה , תהלים מה י כאשר ראיתו , פירושו כאשר ראיתו רעתם
כמו שכתוב חררה בא וחררה , בראשית יח , או פירושו כמו שזכרה לי וכן ת"י כמה דגלי קדמי •
(גא) אדוהד , כתיב לשון יחידה וקרי אחותיך לשון רבות הכתוב על שמתן והקרי על שמתן
ובנותיה • עשיתי , כתיב ביד יתירה • (גב) שאי כלמתך , ענין סבל כמו שאתי עליך
קרסה , ירמיה טו , וי"ת קבילי את כנענותיך • אשר פללת , ענינו המשפט והדין פירושו אמר
גם את שאי כלמתך כי את שפטת לאחותך התחלה כשהתחלה להרע היות שופטת אותה על
חטאתיה ומקייבת אותה על רשעה כמו שאמר אביה מלך יהודה לירבעם מלך ישראל ועמכם עגלי
זהו ואכנסנה' אלהינו ולא עזבנוהו כי שומרים אכנסנו את משמרת ה' אלהינו ואתם עזבתם אותי
ד"ה ב"ג) ועתה הרעות לעשות ממני ותגדקי אותה בחטאתיך אשר הרבית ממנה יבצר קחך ,
התיו נוספת המשפט שנוספה אל על העוקר כמו לאהב את ה' אלהיך , דברים יא • אחותך ,
בא בסימן רבוי הנקמות לבד בלא רבוי הזכרים וכן והפלתה' את מכותך , שם כח , והדומים
להם

חרגום אשכנזי מח

אוינגעגענשטאנד דיינעס גערעדעס, צור צייט דיינעס פלאָרם? [נו] בעפאָר דוין
לאַזט ער האַפּטעס לעכען אַם טאַגע לאַג, וויאָעס איצט צום שפּאַטטע בייאָ דען טעכט
טערן אַרס'ס, אונד אין דער גאַנצען געגענד אומהער, בייאָ דען טעכטערן דער
פּלשחים וואָרד, דיאָרד איצט פּאַן אַללען וויטען בעאיינמערעכטיגען? [נח] דיינע
אונצוכט, דיינע גרוילע מוזט דואַ ביסען, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע. [נמ] דען
זאָ וינד דעס עוויגען וואָרטע: איך ווילל דיר עם מאַכען, וויאָ דואַ עם מאַכטענט, דאַ
דואַ קיינען אייך אַכטעטענט, אונד דען בונד בראַכט. [ס] דאָך איך ווערדע
דעס מיט דיר אין דיינער וועגער ערריכטעטען בונדעס נאָך איינגעדענק, דעראיינזש
איינען

ב א ו ר

מהן היות אומרת עליון ראיות הן לפורענות (רש"י) (נג) שבוה סדום, ארפא את
הארץ מנפחית ומלת לאוסיב בה יושבים (רש"י) בתוכהנה, כמו בתוכן. (נר) בנהמד
אתו. כשהרשעת מרן ונתת להן פתחון פה. ד"א כשתבא עליך הרעה ינחמו הנה, לומר
לא לבדיו לקינו (הכ"ל). (נו) ולא היתה וגו', ע"ד שאלה. כלומר הלא דברת מסדום
מחטא זה ועונש? ביום גאוניך. כשהיית גדולתיך (רש"י). (נו) חרפת וגו', שרעתך
היא חרפת בנות ארס ובנות פלשתיס. השאטוח, ענין בזה, והאל"ף נחה כאלף וקאס
שאון (הושע י"ד). וכן פלשתיס צונו ואללו אותם ולקחו עריהם כמו שכתוב ופלשתיס
פשטו בערי שפלה וגו' (ד"ב כ"ס י"ח) (רד"ק). (נח) ומוחך, כמוזמה היא (ויקרא
י"ט

מכלל יופי

להס. (נג) ושבתיה את שנותה, כלס בזה הפסוק שנית כתוב ביד וקרי שנות ביו ונשורק
שנותה. שביחיד, כתיב וקרי במירק ביד. ושבוה שניתך, שניהס ענין שניה ובל
שניתך נסימן רנוי הזכרים לבד. בתוכהנה, בל הא הנקנות הקודם לנך ד"ל הן והנכון כי
היא מלה מורכבת מן יחידה ורבות כי ליחידה יאמר בתוכה ולרבות בתוכן ובתוספת ה"א
בתוכהנה וטעם ההרכבה כי בתוכה ר"ל בתוך שנית שמרון כי הס עם אחד וכיון שסדום שכה
להן אמר בתוכהנה וטעם זה תשובה לאומרים שהנחמות כבר עברו והנה סדום עדיין בהפיכתה
כמו שהיתה ולא שבה ועדיין תשובה (נה) ואחותיך, בל נסימן רנוי הזכרים לבד בלא רנוי
הנקבות והראוי אקויותיך וכן נלשית ברוב עמתיך, ישע"י מו. שנים הראשונים תשובנה והשלישי
תשובינה ואחד הוא כמו שכתוב תגבהינה ותגבהנה כמו תבאנה, מלכיס ג, ותבאינה, תהליס
מה. (נו) בנות ארס בנות פלשתיס, כתרנומו כפרני ארס כפרני פלשתי. [ופירוש
מענין ולא היתה סדום אחותך לשמועה בפיך כלומר לא זכרת בפיך השמועה ששמעת מהפיכת
סדום מפני שתגאור ואת ניס גאוניך לא זכרת זאת השמועה לשון מגאוניך בטרם שנתגל רעתך
בימי אקו זהו שאמר כמו עת חרפת בנות ארס כי בעת ההיא נגלתה רעת בנות בני יהודה והיו
לחרפה בערי ארס כי הלכו עם בני יהודה כמו שכתוב ונתנה ה' אלהיו ביד מלך ארס ויכו
בו יסבו ממנו שניה גדולה ויביאו דמשק ואל פלשתיס צונו ואללו אותם כמו שכתוב ופלשתיס בערי,
השפלה והנגב ליהודה וילכדו את בית שמש וגו'] השאטוח, בינוני בפלס קמות וכן השאטויס
אותם, יחזקאל כח, והאלף נחה כאלף וקאס שאון, הושע יא, ענין בזה, (נח) נשאחים
התיי לנקבה הנמלאת ופירוש סבלת אותם וקבלת עונשם. (נט) ועשית אותך, כתוב ועשיתי
קרי הכתוב אומר את גרמת מה שעשית לך. (ס) את בריתי אותך בימי נעוריך, את בריתי
שהיה לי עמך בימי נעוריך והוא מעמד הר סיני. (סא) אחותיך, שמרון ובנותיה. אל
הקצונית, עש הקצונית והן בכימן ושמעון שהי חלקם בתוך נחלת בני יהודה. ונתחו אתהן
לך לבנות, כי המלכות תהי ליהודה כמו שאמר ועשיתם לען אחד, יחזקאל לו. [וי"מ
הגדולות מתן שמרון ובנותיהם והקצונית ממש סדום ובקוטיה ונתתי אתהן לך לבנות אע"פ שסדום
ובקוטיה

איינען עוויגען בונד מיט דיר ערדיכטען : [פא] דאן ווירזט דוא אן דיי נע וועגע דענקען
אונד דאריבער עהרעטהען : דאן ווירזט דוא אויך דיינע גרעסערע שוועזטערן זאמט
דען קלוינערן אונטערמען : דען אויך ווילל זיא דיר צו טעכטער געבען , ווען גלייך זיא
פאן דיינעם בונדע וינד * [סב] יא , אויך ווילל מיינען בונד ווידער מיט דיר ערריכט
טען , אונד דוא זאללעס ערקעננען , דאס אויך דער עוויגע ביי * [סג] דוא ווירזט דיר
אלס דאן מיט שאם צוהיק עה אינגערן , פאר שאנדע קיינען מזנד עפנען קעננען , ווען
אויך דיר זאללעס פערצייהען , וואן דוא געטהאן האט , שפריכט דער הער , דער

יג

עוויגע
יז [א] דאן ווארט דעס עוויגען ווארד מיר וויא פאלגט : [ב] מענשענוואהן ,
שפריך אין רעטהועל , אונד ערצעהלע איינע פאלעל אין בעצוג אויף דאן הויך
ישראל * [ג] שפריך , זא וינד דעס עוויגען ווארטע : איין גראסער אדלער , מיט
גראסען פליגעלן , לאנגען שווינגען , פאללל בונטער פערערן , קאם אויף דען לבנון ,
גריף נאך דעם וויפפער איינער צערער , [ד] בראד אברען דעזעכטען ראנקען ,
שלעפטע איהן נאך איינעם האנדעלסלאנד , פערועצטע איהן אין איינע שטאדט פאן
קויפליידען * [ה] נאהם ווארדאן פאן דעם זאמען העס לאנדעס , אונד גאכ איהן
אין איינען אורבארען בארען , דען ער בייא איינעם גראסען געוועזער דאצו נאהם ,
ווא ער איהן וויא איינע וויידע איינפאל אנצטע * [ו] ער שפראכטע אויז , אונד
ווארד

באר

יז עיין עס זבאר * (סא) אל הקטנות , כמו עם הקטנות , כלומר את תקחי את
הגדולות ואת הקטנות תחת ידך וממלתך * ולא מבדיתך , אף שאינן מבדיתך תהיינה לך
כננות כלומר כערי פלזות (מהכ"ל) * (סג) פתחון פה , כלומר לא תוכלי לדבר דבר
מפני צוה וכלימה *

יז (ג) הרקמה , שנותן מצבעים טובים כמו מעשה הרקמה (מרד"ק) * צמרת
הסעיף העליון * (ד) יניקוחיו , נקראו כו הנשיעות הולדות והרכות (הכ"ל) *
ארץ בנען , עיר הובלים * (ה) קח , כמו לקח , ושב על שדה זרע שלקט חבל מים רבים *
צפצפה שמו , לדעת המפרשים כצפצפה מין אילן ממיני הערבה שאלקח בלע"ז * צ"ל סאלע
בל"א ווידע) וזעורו כצפצפה גם הזרע , כלומר כמו שנוטע הצפצפה על פני המים *
ואפשר שהוא מלת נגזרת או מורכבת משרש לפה שענינו הנטה * והוראתו מקום גבוה שהנטיפה
יכול לנזף ממנו * והכונה שנוטע הזרע בה או בנבטה , לפי שגובה הוא מקום טוב לנזף (וראו
למרגל :) ווא ער איהן אויף איינעם האך געלעגענען ארטע איינפאלאנצטע *
(ו) סרחת , ענינו היתרון והתפשטות , כמו וסרח העידף (רש"י) * לפנות אליו ,
אליו שב על הכשר לדעת רש"י , והכונה שיפנה דליותיו אחר רצון הנוטע שהוא הגשר , שלא
יאכזר

מבלל יופי

ובנותיה אינם מבדיתך ומתורתך * וי"ת ולא מבדיתך ואת לא עבדת ית אורייתא ולדעתו פירוש
ולא מבדיתך מה שאעשה עמך לא יהי משמרך את הנרות אשר כרתי אתך כי אתה לא קיימת
אותו חבל אני אקיס את בריתך אתך למען חזכרתי שאת לא קיימת אותיותי בנש מזהב לא יהי לך
עוד פתחון פה כי בחורך הגלות הי לך פתחון פה מפני בלימתך שכלת בין הגוים והיית אומרת
אם חטאנו קבלנו עונשנו ובהקמי לך ברית ונכספרי לך לכל אשר עשית לא יהי לך עוד פתחון
פה עלי * (סב) והקיפונתי את בריתי אתך , זה אתך ברגש ואלמעלה אותך *

יחזקאל טז יז מט

עולם : (א) וזכרת את דרכיך וגבלמת בקחתך את אחותיך
הגדלות ממך אל הקטנות ממך ונתתי אתהן לך לבנות ולא
מבריתך : (ב) והקמתי אני את בריתי אתך וידעת כי אני יהוה :
(ג) למען תזכרי ובשת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך
בכפרי לך לכל אשר עשית נאם אדני יהוה :

יז (א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר : (ב) בן אדם חוד חדה ומשל
משל אל בית ישראל : (ג) ואמרת בה אמר אדני יהוה
הגשר הגדול גדול הכנפים ארך האבר מלא הנוצה אשר לו
הרקמה בא אל הלבנון ויקח את צמרת הארז : (ד) את ראש
יניקותיו קטף ויביאהו אל ארץ כנען בעיר רכלים שמו : (ה)
ויקח מזרע הארץ ויהנהו בשדה זרע קח על מים רבים צפצפה
שמו (ו) ויצמח ויהי לגפן סרחת שפלת קומה לפנות דליותיו
אליו

ר ש י

אח דרכיך הרעים וכלמת מלפני על שגמלת לי רעה ואני גומלך טובה : (א)
צקחתך את אחותיך כשחכשתי לירש את האומות אשר סביבותיך הקטנות
הגדולות : לבנות לפרוורים לך משועבדים לך כמו סדום ובנותיה וכפרנהא :
ולא מבריתך ולא משמך את הבנות אשר כרתי אתך אלא בהסדי וברחמי שאני
שומר את בריתי ומדרש אגדה דרבי תנחומא ולא מבריתך לא מפטרמוניא שליך
לא נתתם להזרעם אביך בין הבתרים וזה הלשון קרוב ללעז שכן קורין עתה
לקרבות פטרמוניא בלע"ז וכן קורין כל דבר שיש לו לאדם מנהלה אבותיו :
(ב) למען תזכרי דרכך בהטיבתי לך : ובושת להרים פנים אלי בכפרי
לך כסלחי לך את אשר עשית תבושי ותדעי כי לא מגמולך הטוב הטיבותי לך :
יז (ג) חוד חידה הנבואה שנענין בלשון חידה היא שהיא מדמה את
כבוד נגר לנשר ואת מלכי יהודה לצמרת ארזים : (ג) ארך האבר
כמו כנף א"ל בלע"ז לשון אחר כמשמעו לשון אברים ממש : הרקמה כוונתו
נאה ומזויירת : את צמרת הארז כל נוקף החילין ובלעז ליימ"ח הוא משל שהגלה
את יהויקים וגזריו : (ד) את ראש יניקותיו קטף גדולתו ומלכותו השפיל
ויניקותיו כמו ענפיו : ויביאהו אל ארץ כנען אל ארץ חגרים היא בבל : (ה)
ויקח מזרע הארץ את זרעו וזרעו בירושלם בעיר מלוכה :
קח על מים רבים נשרש על מים רבים כלומר נתן לו גדולה וממשלה על סביביו :
צפצפה מין חילין ערבה שענפיו מרוזים שא"ל קח בלע"ז : (ו) סרחת כמו

יהזקאל יז

אליו ושרשיו תחתיו יהיו והיה לגפן ותעש בדים ותשלח פארה:

(ו) ויהי נשר אחד גדול גדול כנפים ורכ נוצה והנה הגפן הזאת כפנה שרשיה עליו ודליותיו שלחה לו להשקות אותה מערגות מטעה: (ח) אל שדה טוב אל מים רבים היא שתולה לעשות ענף ולשאת פרי להיות לגפן אדרת: (ט) אמר כה אמר אדני הצלח הלא את שרשיה ינתק ואת פריה יקוסם ויבש כל טרפי צמחה תיבש קט' בוק ולא בזרעה גדולה ובעם רב למשאות אותה משרשיה: (י) והגרה שתולה הצלח הלא כנעת בה רוח הקדים תיבש על ערגת צמחה תיבש: (יא) ויהי דבר יהיה אלי לאמר: (יב) אמר גא לבית המרי הלא ידעתם מה אלה

אמר

ר ש י

וסרח העודף גדולה: שפלת קומה • לעבוד למלך צבל: דליותיו • זמורותיו: אליו אל מלך צבל: תחתיו • תחת מלך צבל: בדים • מטות: ותשלח • ותגדל: פארות • ענפים רבים: (ז) ויהי נשר אחד • מזרים: כפנה שרשיה • לשון רעבון כמו לשוד ולכפן רעבון ונתחוו שרשי הגפן הזאת לחותו הנשר • תוספת ויש מפרש כפנה כמו חספה והוא הפוך בדברי רבותינו יש מן הדומה לו שקורין לחסיפת העם כנופיה וכפנה הוא כמו כפפה אמרש צלעז: ודליותיו שלחה לו • ושלוחיה שלחה לו לצא אליה ולהשקות אותה מערגות מטעה מעוגיות מים שעה לה הנשר הרחשון: (ח) אל שדה טוב וגומר • צלומר ועל חנם עשתה זאת כי אל שדה טוב היתה שתולה: לגפן אדרת • לגפן תקיף: (ט) אמור • כל האלפא ביתא במקרא זה ותמיה אני כי אינו נמנה במסורת: ינתק • הנשר הרחשון: ואת פריה יקוסם • כמו יקופץ הם בני נדקיהו ששתן לעיניו: טרפי • עלי פויי"ל לייח צלעז: ולא צדוע גדולה ובעם רב • יבש הנשר השני לעזרתה: למשאות אותה משרשיה • לנוכח העוקרות ומסיעות אותה משרשיה: (י) והנה • עתה שתולה כרעונה: התללח • אפשר שתללח זו שנגדה צמי שנטעה ראשון: (יב) מהאס • מה החידה הזאת ופירשה להם: ויקח את מלכה ושריה • הם נמרח הארז יהויקים ושריו: צבלה • היא עיר הרוכלים: (יג) מזרע המלכה • נדקיה: חילי החרץ • שרי החרץ: (יד) לעמדה • למען יתקיים: (יז) צשפוך סוללה • כשיבא נבוכד נגה

וישפוך

מכלל יופי

יז (ב) חידה, היא דבר סתום שיבטו המבינים דבר אחר מתוך אותו דבר • משל הוא דמות דבר אל דבר ויש גם כן דברים שתומים • (ג) הנשר הגדול, הוא משל

ו
רע
ק
ט
בע
טר
זין
גע
ט
ער
צע
רא
א
פפ
א
I
ד
יא
ה
ל
ש
אל
זכר
פרש
שאר
דנו
דוס
וכל
תרג
העכ
ויכל
הרא
יעשה
בער
משור
כבו
אשר
ושלח
המל

תרגום אשכנזי

ג

ווארד צום פאללען אבער נירדיגשטעממען וויינשטאק , דער ארט , דאס וויינע
 רעבען צו איהם הין זיך נייגען מווסען , זיינע ווארצעלן זיך ניכט ווייטער אויזרעהנען
 קאנטען , עס ווארד יעדאך איין וויינשטאק , דער האלץ אנוצעטע , אונד צווייגען
 טריב . [ו] נון וואר נאך איין גראסער אדלער , מיט גראסען פליגעלן אונד רייכעם
 געפידער , אונד זיהע ! דער וויינשטאק גריסמטע וויינע ווארצעלן צו דיזעם הין ,
 טריב צו איהם וויינע זענקער הין , דאס ער איהן מעהר בעוועזערן זאללטע , אלס
 זיין פפלאנצען בעטעט . [ח] וואר ער דאך אין גוטעם באדען , אין וואזוערדייכער
 געגענד געפלאנצעט , קאנטע עוטע טרייבען , פריכטע טראגען , אונד איין טיכע
 טינער וויינשטאק ווערדען ! [ט] שפריך נון , זא וינדרעם עוויגען ווארטע : ווירד
 ער געדייהען ? ווירד יענער ניכט וויינע ווארצעלן אויזרייסען , זיינע פרוכטבארקייט
 צערניכטען ! דאס ער פערדאררע , יערעם בלעטטלען ווינער שפרעסלינגע פערע
 דאררע ? ווירד ער'ס ניכט מיט גראסער מאכט , מיט שטארקעם העערע , אום
 איהן פאן דער ווארצעל אויז אויזוראטטען ? [י] פרייליך , ער איזט איינגע-
 פפלאנצעט , ווירד ער אבער געדייהען ? ווירד ער ניכט פערדאררען , אלס העטטע
 איהן דער אונד וויינען פפלאנצען בעטעט פערדאררען ?
 [יא] דאז ווארט דעם עוויגען ווארד פערנעך צומיר , וויא פאלגס : [יב] פראגע
 דאז ווירד ער שפענוטיגע הויו . מערקעט איהר ניכט , ווארויך דאז צילט " ? אונד

ערה

כ א ר

יאצה שיתכסו יתר ממקומו . והנה אליו בלשון זכר מסכים לדבריו , כי אם שב על הגפן
 היה לו לומר עליה , כי הכתוב משמש פה גפן בלשון נקבה , גם מפסוק הנא , שליחת דליותיו
 אל נשר אחר יראה כדבריו , אף כי ע"ז אין המשל שלם כאשר יטעם המשקיל . ור"ד אחר
 שב אל הגפן , והכונה שהיה הגפן שפלת קומה באופן שלא יגבהו ויעלו דליותיו אל אלה פונות
 אל הגפן , ובה המשל יתר שלם . ומה שכתב שאלו בלשון זכר , הנה מנאנו נ"כ גפן בלשון
 זכר כמו גפן בוקק ישראל (הושע י"א) , וכן וימלא גפן וילקט ממיו (מ"ב ד' ל"ט) וכן לקמן
 פרשה י"ט י"מ זכרו הכניא בלשון זכר . ותרומי משתמע לתרי אפי . בדים , מטות (רש"י) .
 פארה , ענבים רבים (הנ"ל) . בפנה , פירוש אפסה שהוא הפוך מן הדומה לו בדברי
 דנותינו ז"ל שקורין לאסיפת העם ככופיא , והוא כמו כנפה (רש"י ושאר מפרשים) והוא
 דוחק גדול . ולדעתי הוא משרש כסף , ובא הכון תחת אות הכפל , וענינו מנועה בעקמימות ,
 ובלשון אלה ומשל הכנעה בזויה . וזה יאות להמשול . וכן תרגמתיו , ודליותיו , פה
 תרגמתיו , (רענקר) שהם ענפי גפן שנטבעים בקרקע , ושריטו שמה ומוריעים זרע , ובה
 הענין יתר מכון . אל שדה וגו' , למה הוצרכה לעשות זה , אחרי שהיתה שתולה בשדה טוב ,
 וכלה לעשות ענף וגו' . (ט) הצלה , כמו התגלה ותחמר הא השאלה . ינחק , הנשר
 הראשון . יקום , אין לו ריע במקרא , וענינו לפי מקומו קטיפה . ולא בורוע , ולא
 יעשה זאת בורוע וגו' ? וכעס רב ! הכניא כיון אל המשל , וכן דרכו ברוב משליו לדבר
 בערבות . ולהניח ענינים מהמשל בממשל וממשל במשל , למשאות , ת"י למעקר יתה
 מזורקהא . (יב) מה אלה , מה פתרון המדה והמשל ? הנה בא וגו' , הרבה
 כנאות ותוכחות בספר הזה מוסבות על כל מה שנארע בארץ יהודה תחת ממשלת נדקיהו ,
 אשר המלך איתו מלך בכל , והשניעו באלהים להיות כאמן לו , והוא הפך בריתו ומרד בו ,
 ושלא מלאכים למלך מזרים לבא לעזרתו , וע"ז מוסב נ"כ המשל הזה , מלכה ואת שריה ,
 המלך יהויקים ושאריו . מורע המלוכה , מתניה דוד יהויקים והסב שמו נדקיהו . אולי

הארץ 7 ז ב

תרגום אשכנזי

ערקלעהרע עם איהם : זעהעט , דער קעניג פֿאַן בבל קאַס נאָך ירושלים , נאָהם
 זיינען קעניג אונד זיינע ערלעגעפֿאַנגען אונד פֿיהרטע זיא וועג צוזיך נאָך בבל ,
 [יג] זעצטע דאָפֿיר איינען אַנדערן פֿאַם קעניגליכעם געבליטע איין , מאַכטע
 איינען בונד מיט איהם , אונד לים זיך פֿאַן איהם דען אייד דער טרייע שוועהרען ענטֿ
 פֿערנטע צונלייך דיא מעכטיגען דעם לאַנדעס , [יד] דאָמיט דאָן רייך געשוועכט זייא ,
 עם זיך ניכט ערהעבען זאָללע , אונד דורך דיא ערפֿיללונג זיינעם פֿערטראַגס , זיך
 אויפֿרעכט ערהאַלטע . [טו] אַלליין ער לעהנטע זיך ווידער איהן אויף , זאַנדטע אַב .
 געאַרדנטע נאָך מצרים , דאָס עם איהם פֿפֿערדע אונד איין אַנזעהענליכעם העער
 אַבלאָזע . ווירד דיס גוט אוינגעהן ? ווירד דער ענטקאָממען , דער דיזעס טהאַט ?
 ווירד איין בונדריכיגער ענטקאָממען ? [טז] ניין , זאָ וואָהר איך לעבע , שפֿריכט
 דער העער , דער עוויגע , אין דער רעזידענץ דעם קעניגס , דער איהן צום קעניגע
 איינגעזעצט , דעזען בעאיידיונג ער פֿעראַכטעטע , דעם

מכלל יופי

לנבוכדנצר . גדול הכנפים , ר"ל שכנפיו גדולים כן פירש נתחלת שמואל . ובפירוש הפרשה
 בתב צמה הוא גדלו שהוא גדול הכנפים . ארך האזן , שגוף הכנף ארוך . מלא הנוכה .
 שהכנף מלא הנוכה . הרקמה , כעווי הנוכה שיש בהם מעשה רקמה כמו נכות הטווים .
 צמרה , ענינו הסעיף הגבוה סי"ח בלעז וכן מצמרת הארץ . [ונצמרת הארץ הוא משל להר
 פיון שהוא בית המלוכה ואמר את ראש יניקותיו קטף על יהויכין המלך כי הוא ה' ראש היניקות
 וקראו כן כי ה' נער ורך במלכו בן שמונה עשרה שנה ונבוכדנצר קטף אותו ממלכותו ויביאהו
 אל בבל ויקח מזרע הארץ זה משל לנדיקיהו] . (ד) יניקותיו , נקראו כן הנטיעות הילדות
 הרכות כמו שנקרא הילד יונק . בנען , פירושו סוחר והגון נוספת והוא דרך כלל והפרט
 צעיר רוכלים , הושע יב * וכן כנען בודו מאזני מרמה סוחר כנעניה ככנדי ארץ סוחריה
 ישעי' כז . רכלים , הם הסוחרים . (ח) יקה , פועל עבר בצמרון הפא והוא קמוץ כמו
 אריה שאג , עמוס ג , ופניריו או נא כן להפריד בינו ובין הצווי שהוא בפתח קא את הלויים
 צמדבר ח , וחלתו שהוא צווי . צפצפה , מין ממיני הערבה ונערבי צפצף והוא הפחותה
 כמו שאמרו רבותינו ז"ע ערבי נחל פרט לצפצפה הגדלה בין ההרים והם פירושו הפסוק כן קא
 על מים רבים צפצפה שמו אני עשיתי אותם כערבה הגדלה על מים רבים והם שמו ענמס
 כצפצפה הגדלה בין ההרים ולדבריהם פירושו שמו שם ישראל עמס . ויונתן תרגם גפן נכסא
 שויה ר"ל אש"פ שלקמזרע וזרעו שמו כגפן כטועה כלומר כי במהרה גדלה כי הצרפן הנזרע לא
 יצמח ויגדל במהרה כמו הגפן הנטועה . (ו) סרחת , ענינו היתרון וההתפשטות כמו וסרח
 העודף , שמות כו . שפלת קומה , תאר סמוך * דליותו , ענפיו הרמים והגבוהים וכן נכל
 דליותו תשכנה . ושרשיו תחתיו יהיו , במקומו שלא יפשו למרחוק ונזכר גפן בפרשה זכר
 ונקבה וברוב הוא לשין נקבה ובלשון זכר נמכא גם כן גפן בוקק ישראל , הושע י , וימכא גפן
 שדה וילקט ממנו פקועות שדה , מלכים ב ד . וחהילגפן , פירושו אדרת כמו והיית לאיש מלכים
 ב דים , פארות האילן הגסים יקראו נדיים והפארות הם הענפים היוצאי מהם . פראות ,
 כתיב ריש קודם האלף ופירושו סעיפים ושרשו פאר או פרה ועיין בשרש פאר . (ז) גשר אחד
 גדול , זהו משל למלך מצרים . כפנה , פי' אספה שהוא הסוף מן הדומה לו כדברי רבותינו ז"ל
 שקרוין לאסיפת העם ככופיא . מערגות , כשזרעין הגן עושים אותו תלמים תלמים שורות
 שורות והשורה נקראת ערוגה והלשון ידוע בדברי רבותינו ז"ל באמר' ערוגה שהיא ששה על ששה .
 (ח) אל שדה טוב אל מים רבים , כמו על . אדרת , תאר לנקבה לשון גדולה ועושה גבוהה .
 (ט) הצלח , נתמיה * יקום , ענינו יכרות והוא כמו יקוצן כנרי * [והטעם שהכשר
 הראשון הוא נבוכדנצר יתקן ויעקר ארשיו שהוא משל למלכות נדיקיהו שעקר אותה מכל ואת
 פריה

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
ל
לא
לב
לג
לד
לה
לו
לז
לח
לט
מ
מא
מב
מג
מד
מה
מו
מז
מח
מט
נ
נא
נב
נג
נד
נה
נו
נז
נח
נט
ס
סא
סב
סג
סד
סה
סו
סז
סח
סט
ע
עא
עב
עג
עד
עה
עו
עז
עח
עט
פ
פא
פב
פג
פד
פה
פו
פז
פח
פט
צ
צא
צב
צג
צד
צה
צו
צז
צח
צט
ק
קא
קב
קג
קד
קה
קו
קז
קח
קט
ר
רא
רב
רג
רד
רה
רו
רז
רח
רט
ס
סא
סב
סג
סד
סה
סו
סז
סח
סט
ע
עא
עב
עג
עד
עה
עו
עז
עח
עט
פ
פא
פב
פג
פד
פה
פו
פז
פח
פט
צ
צא
צב
צג
צד
צה
צו
צז
צח
צט
ק
קא
קב
קג
קד
קה
קו
קז
קח
קט
ר
רא
רב
רג
רד
רה
רו
רז
רח
רט

אָמַר הִנֵּה בָּא מֶלֶךְ בְּכָל יְרוּשָׁלַם וַיִּקַּח אֶת מַלְכָּהּ וְאֶת שְׂרֵיָהּ
 וַיָּבֵא אוֹתָם אֵרֶץ בְּבִלָּה : (יג) וַיִּקַּח מִזְרַע הַמְּלוּכָה וַיִּבְרַת אֹתוֹ
 בְּרִית וַיָּבֵא אֹתוֹ בְּאֶרֶץ וְאֵת אֵילֵי הָאָרֶץ לָקַח : (יד) לְהִיוֹת מִמְּלָכָהּ
 שְׂפָרָה לְכַלְתִּי הַחַנּוּשָׂא לְשֹׁמֵר אֶת בְּרִיתוֹ לְעַמְדָה : (טו) וַיִּמְרַד
 בּוֹ לְשַׁלַּח מַלְאָכָיו מְצַרִּים לָחֵת לוֹ סוּסִים וְעַם רַב הַיִּצְלָח בְּקַמ'
 הַיְמָלֵט הָעֵשֶׂה ש' בְּצִירֵי אֵלֶּה וְהִפִּיר בְּרִית וְנִמְלֵט : (טז) חֵי אֲנִי
 נָא אֲדַנִּי יִהְיֶה אִם לֹא בְּמָקוֹם הַמֶּלֶךְ הַמְּמַלִּיךְ אֹתוֹ אֲשֶׁר בְּזָרָה

את

מכלל יופי

פריה יקום ששט בני צדקיהו וכל ויהיבא לה על שהיתה שתולה על שדה טוב על מים
 רבים והוא משל לכבודכמה והיא מרדה בו ועתה היא שתולה כרמכה תחת הנשר השני הוא
 פרעה . טרפי , פיהו עליס וכן תדנס עלה וית טרף ויתא , בראשית ז , וכן ויתפרו עלה
 תאכה , שסד , וחטישו טרפי תאכין . למשאות אותה , בא השם שהוא בתוספתתם בתולה
 כענין המקור כלומר להשיא אותה ולעקור אותה משרשה וכן ולמסע את המתנת (במדבר י)
 כמו להשיע . (י) כגעה בה , פליגין עליה יש שקוראין הכף רפה והיא קריאת בן אשר ויש
 שקוראין דגש והיא קריאת בן נפתלי . חיבש יבוס , האחרון מקור ויבא בן לחזק הפעולה כמו
 וינרד ברך אתכם יהושע כד . (יב) אחמלכה , זה יהויכין . (יג) ויקח מזרע המלוכה ,
 זה צדקיהו . ואת אילי הארץ , מקיפי הארץ יהוא כתיב ביד . (יד) לעמדה , לעמוד בה
 בברית . (טו) ונמלט , כתימה . (טז) חי אני אם לא , לשון שנועה כמו אם לא בתיס
 רבים ישעיה (ה) אם לא כאשר דמיתי שס יד . (יז) יעשה איתו , יעשה עמו כלומר לא
 יעזרהו פרעה בחיל גדול כמו שהתנה עמו סללה , ענין ההרמה וההגבה והעץ שמרימין עליו
 האבנים ומשליכים אותם תוך העיר נקרא כן כמו שאמר הכתוב כרתוענה ושפכו על ירושלים
 סוללה (יחמי' ו') . וית מליתא והוא תלפזר בדברי רבותינו ז"ל שקל מליא ושדא בנלא
 ארעמא דארעא וכתב רד"ק ונכון הוא פירושו ובענין זה אמר וינבזר עפר וילכדה (חנוקה
 א) . דיק , הוא מגדל שבונים נגד העיר לכבשה . (יח) הגה נתן ידו , נתינת היד הוא
 קיום האהבה והשלום כמו שראינו שאמ' יהוא ליהודע טנה את ידך . (יט) אם לא , לשון שנועה
 כמו שכתבו . (כ) מעלו , חסר בית השמש כמו הנמצא בית ה' (מלכים יב) והדומים לו .
 (כא) מברחו , כתוב בלא יוד יקרי ביד וכמוהו רבים והוא שם התאר ענין נריסה . אנפיו ,
 האלף כוסף ופירושו כנפיו כלומר חיותיו שהם דומים לכנפים וכבר נאמר זה הלשון על
 החיות באמרו והיה מוטות כנפיו (ישעיה' מ) ודומה ללשון ארמית שקורין לכנפים נפים
 והדגש לחסרון דלית גרפין (דניאל ו) ומצאנו בדברי רבותינו ז"ל פרח גדפא ובחסרון עד בין
 אנפים להרי"קס . יפרשו , מנכין כפעל ענין פוזר וכן בא בענין זה מן הכבר כי בארבע
 רוחות השמים פרשתי אתכם (זכריה ב) . (כב) רך אקטף , אקטוף ענף רך לנטעו במקומו
 והרך הוא זרובבל בן שאלתיאל בן יהויכין . וחלול , ענין חזק . ובפירושו פעול מן תל שראש
 ההר דומה לתל והוא הר ציון . (כג) בהר מרוס ישראל , מרוס ארץ ישראל והוא ירושלים .
 אשתלצו , התיו בקמץ חטף לתפארת הקריאה ענין נטיעה . [ונרמו במלת ושתלתי וכן
 אשתלנו שאלתיאל בן יהויכין וכמו שדרשו רבותינו ז"ל שאלתיא ששתלו אל ומעכו בלא מלך המשיח
 אשר ימשול בכל העולם ושכנו תחתיו כל צפיר כל כנף] חשכנה , דגש הנון לכוון השרש
 שנפלה ופירושו חשכנה הנפרים . (כד) השפלתי , פועל יונא לשני . עץ שפל , בצרי
 ובמקנת הפרים המדוייקים הוא קמץ . והפרחתי , פועל יונא .

יד

אהם
 גר ,
 אכטע
 ענטש
 וויא
 ויד
 ע אבי
 העער
 האט ?
 ריכט
 ענינע
 ופרשה
 וכה
 וס
 ל להר
 וניקות
 ביאהו
 ילדות
 הפרט
 וחריה
 ון כמו
 הלויס
 וחותה
 בן קח
 עכמס
 נסכא
 רע לא
 וסרס
 בן נבל
 זכר
 גסן
 ולכים
 אות ,
 אחד
 בו ז"ל
 שורות
 ושה
 רה
 הכשר
 ואת

דעם ער בונדברייכיג ווארד , דאָרט בייא איהם אין כבל ואללער אומקאָממען . [יו] אויך ווירד פרעה מיט קיינעם גראָסען העערע אונד מיט קיינער שטאַרקען טאַכט ויך אין איינען קאַמפּף מיט איהם איינלאָזען , ווען ער שאַנצען אויפֿווערפֿען , אונד באַללוער קע ערריכטען לעסט , אום פֿילע זעלען אויפֿצורייבען . [יח] ער האָט רען אייד פֿעראַכטעט , רען בונד געבראַכען , וואָרויף ער דיא האַנד גענעבען , אונד דאָ ער דיועם טהאַט , זאָ דאָרף ער ניכט ענטקאָממען . [יט] פֿירוואַהר שפּריכט דער הערר , דער עוויגע , זאָ וואַהר איך לעבע , איך ווילל מיינען אייד , רען ער ניכט אַכטעטע , פּיינען בונד , רען ער בראַך , איהן ביסען לאָזען . [כ] ווילל מיינן נעק איבער איהן אויזשפּאַנגען , דאָס ער אין מיינעם געהענע געפּאַנגען ווערדע , לאָס איהן נאָך כּבל פֿיהרען , אונד האַלטע דאָרט געריכטע איבער איהן , ווענען זיינער פּרייאלאָזיקייט , דיא ער ווידער מיך בעגינג . [כא] אויך אַללע , דיא זיך פּאָן זיי . נען טרופּפען מיט איהם פֿליכטען , זאָללען דורך דאָן שווערד פּאַללען , דיא עטוואַן איבריגבלייבענדרע נאָך אַללען זייטען צערשטרייעט ווערדען . דאָ ווערדעט אידער ערקעננען , דאָס איך דער עוויגע דיוען אויזשפּרוך געטהאָן האַבע . [כב] יעדאָך , זאָ שפּריכט דער הערר , דער עוויגע : ווערדע איך איינען אַנדערן צווייג פּאָן דעם וויפּעל דער האָהען צערער געהמען , אונד איהן איינזעצען , פּאָן זיינען העכטען דאַנקען ווערדע איך רען צאַרטעזטען אַכברעכען , אונד איהן אויף דהאַהעם , ער־ האַכנעם בערגע איינפּלאַנצען . [כו] אויף ישראל'ס ערהאַכנעם בערגע ווערדע איך איהן איינפּלאַנצען , ער ווירד צווייגע בעקאָממען , פֿריכטע טראַנען , אונד איינע טיכטיגע צערער ווערדען , וואָרונטער מאַן רוחען קאָן , אין דעם שאַטטען . דעזען צווייגע אַללערלייאַ פּענער , אַללערלייאַ געפֿליגעל ויך נזטען ווערדען . [כז] אַללע ביימע דעם געפֿילדעס ווערדען זאָראַן ערפּאַהרען , דאָס איך דער עוויג גע , איינען האָהען בוים נידריג , איינען נידריגען האַך , איינען גרינען בוים דירדע , אונד איינען דירדען גרין געמאַכט האַכע ; יא , איך , דער עוויגע , האַכע עס געש שפּראַכען , אונד פּאַללבריינגע עס .

יח [א] דאָן וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר , וויאָ פּאַלנט ; [כ] וואָן בערדייטעט יענעם

ב א ו ר

הארץ . תקימי ותשובו הארץ . (יו) ולא כחיל וגו' , יעשה אתו , כמו עמו , כלומר לא יעזרהו פרעה בחיל גדול כמו שהנטיח לו כשילחם מלך בבל על ירושלים , כי לא יכנס עמו במלחמה . בשפוך וגו' , כשיפא כנכודכנר וישפוך סולה על ירושלים להרוג את בני העיר (רש"י) . (יח) נתן ידו , הנטיח באמונה וכשא ידו בנרית (הכ"ל) . (יט) אלתו , כי באלהים השניעו , וכן בריתי , כי נשמי כרת אתו ברית (רד"ק) . מברחיו בכל אנפיו , הנורחיס בכל חייליו (הכ"ל) . (כב) מצמרת וגו' , מאותה צמרת הנזכר לעיל פסוק ג' . ונחתי , אותה במקומה (רד"ק) מראש ינקותו ורך וגו' , מראש ינקותו סוף יחויכין , ורך הוא זרובבל בן שלתיאל בן יחויכין (הכ"ל) . ותלול , לפתח מלכות גבוה ותלול אומנכ' ליה בלע"ז (רש"י) ז"ל אַמאַנצעלער (בל"א אַנהויפּען) . (כד) עצי השרה , לפי שהמשל מלכות בית דוד לארו האומנכ' מלכי האומות לשא עצי היפני (רד"ק) . (א) משל

יו
פך
פר
כה
שר
דתי
כא
כל
כה
אש
הר
היר
דעו
פול
:
לים
:
יר
הוא
וספר
ת כל
וחת
ישו
זני
זתקד
ותלול
כאלו
דא
בנים
ה

תרגום אשכנזי

יענעס שפריכטוואָרט , זאָ איהר אים לאַנדע ישראל אים מונדע פֿיררעט ,
 געהמליך : „ דיא עלטערן עווען אונזייטיגע טרויבען , אונד שטומפֿף זינד דער קינע
 דער צעהנע “ ? [ג] זאָ וואָהר איך לעבע , שפריכט דער הערר , דער עוויגע ,
 איהר זאָללט קיין ביישפיל דינעם שפריכטוואָרטס מעהר אין ישראל פֿינדען . [ד] זיה !
 מיר געהערען אַללע זעעלען צו , דיא זעעלע דעם פֿאַטערס , וויא דיא זעעלע דעם
 זאָהנעס , זינד טיין ; נור יענע , וועלכע זינדיגט , איזט דעם טאַרטעס . [ה] ווער
 אַבער פֿראָם איזט , רעכט אונד טוגענד איין איכט , [ו] ווער ניא אויף בערגען
 אַפֿערמאָהלע הילט , זיינע אויגען צו דען אַכשייליכען געצען דעם הויזעס ישראל
 ניא ערהאַב , זיינעם נעכזטען ווייב ניא בעפֿלעקטע , איינער מאַנאַטה = פֿלויזיגען
 זיך ניא געהערטע ; [ז] ווער ניא בעדריקקונג פֿעראיכטע , זיין אונטערפֿאַנד
 וועגען איינער שולד צוריקגאַב , קייגען רויב בעגינג , זיין בראַד דעם הונגעריגען מיט
 טהיילט , דעם נאַקטען איין געוואַנד צוה בעדעקקונג גיבט ; [ח] ניכטס אויף
 צינזען גיבט , קיינען איבערשום ניממט ; פֿאַן אונרעכט זיינע האַנד צוריקציהעט ,
 צווישען מענש אונד מענש מיט דעם וואָהרען רעכטע ענטשיידעט ; [ט] איבער
 הויפט נאָך מיינען געזעצען וואַנדערט , מיינע רעכטע בעאַבאַכטעט , אונד נאָך
 וואָהרהייט האַנדעלט ; דער איזט איין פֿראָפֿמער כאַן , אונד ווירד גליקליך לעבען ,
 שפריכט דער הערר , דער עוויגע . [י] דאָך האַט זאָלכער איינען זאָהן געצייגט ,
 דער אויגעאַרטעט איזט , גאָר כלוט פֿערגיסט , אָדער געגען זיינען ברודער זיך מיט
 עטוואַדעם בעמעלדעטען פֿערגינג ; [יא] דער ניכט נור קיינע דער בעמעלדעטען
 פֿפֿליכטען ערפֿיללטע , זאָנדערן אויך אויף דען בערגען אַפֿערמאָהלע הילט , אָדער
 זיינעם נעכזטען ווייב בעפֿלעקטע , [יב] אָדער דען אַרמען אונד דירפֿטיגען בע
 דריקטע , רייכערייען בעגינג , איין פֿפֿאַנד ניכט צוריקגאַב , צו דען שייסליכען געצ
 זען זיינע אויגען ערהאַב , אונד גרייל בעגינג , [יג] אָדער אויף צינזען גאַב , איבער
 שום נאַהם , זאָלל דער לעבען ? נייך , דאָז זאָלל ער ניכט ! זאָבאַלד ער זאָלכע שענה
 ליכע לאַזטער בעגינג , זאָ מוס ער שטערבען , ער האַט דאָז לעבען פֿערווירקט .
 [יד] האַט דיזער נון ווירדער איינען זאָהן געצייגט , דער דיא זינדען זיינעם פֿאַטערס ,
 דיא

ב א ו ר

יח (ג) משל , כמו למשל (ו) אל ההרים לא אכל , שהיו אוכלים שם ונחיהם
 אחר הקרבתם לעז , ואל כמו על (רד"ק) . (ז) יונה , כמו לא תוכו אותו
 (ויקרא י"ט ל"ג) עיין שם בבאור . הבלהו וגו' , אם חבל שלמת רעהו נחובו ישיב אותו לו
 כנא השמש (י) פרוץ , תאר לאיש הפורץ גדר , העוזב דרך הטוב ללכת דרך עקלקלות .
 אה , במלך זאם יש דעות טובות . יונתן ואחריו רש"י פירשו כמו לאח , וכן נאמר פסוק י"ח
 גזל גזל אח , ואחריהם תרגומתי . אמנם רד"ק אמר שהוא כמו אחד . (יד) ויראה ולא
 יעשה וגו' , כלומר אע"פ שראה אותן ורגיל בהן , לא יעשה כהן . (יו) מעני השיב
 ידו . מעשות לו רעה (רש"י) . (יח) אביו וגו' , שעורו : אם האב מנן כזה מה בשונו ,
 אחס אמרתם מדוע לא נשא הבן וגו' והוא שאלה בלתי נכונה , כי הבן משפט וכדקה
 עשה . (כ) עליו , על עצמו . (כה) יחכן , כמו ולא נתכנן עלילות (שמואל א' כ'
 ג) , שעניו כפי באור הסכס רמב"מ ז"ל (בניאורו שמות ה' ע') . שכל המעשים וכל

את המַשֵּׁל הַזֶּה עַל אֲדָמָה יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אָבוֹת יֹאכְלוּ בָסֶר
 וְשֵׁנֵי הַבָּנִים תִּקְהֶינָה : (ג) חִי אֲנִי נָא אֲדָנִי יְהוָה אִם יִהְיֶה לָכֶם
 עֹזר מִשֵּׁל הַמַּשֵּׁל הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל : (ד) הֵן כָּל הַנִּפְשׁוֹת לִי הִנֵּה
 כִּנְפֵשׁ הָאֵב וּכְנֶפֶשׁ הַבֵּן לִי הִנֵּה הַנִּפְשׁ הַחַטָּאָה הִיא חַמּוֹת : (ה)
 וְאִישׁ כִּי יִהְיֶה צָדִיק וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה : (ו) אֵל הַהָרִים לֹא
 אָכַל קִמְץ בֹּק וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל גְּלוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֵת אִשְׁתִּי
 רִיעָהוּ לֹא טָמְא וְאֵל אִשָּׁה נָדָה לֹא יִקְרָב : (ז) וְאִישׁ לֹא יוֹנֵה
 הַבְּלָתוֹ הוֹב יָשִׁיב גְּזֻלָּה לֹא יִגְזֹל לַחֲמוֹ לְרַעֲב יִתֵּן וְעִירֹם יִכְסֶה
 בְּגָד (ח) בְּנִשְׁף לֹא יִתֵּן וְתַרְבִּית לֹא יִקַּח קִמְץ בֹּק מִעוֹל יָשִׁיב יָדוֹ
 מִשְׁפָּט אֲמַת יַעֲשֶׂה בֵּין אִישׁ לְאִישׁ : (ט) בַּחֲקוֹתֵי הַלֵּךְ וּכְשִׁפְטֵי
 שְׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֲמַת צָדִיק הוּא חַיָּה יַחֲיֶה נָא אֲדָנִי יְהוָה : (י)
 וְהוֹלִיד בֶּן הַב' כְּצִירֵי פְרִיץ שִׁפְף דָּם וְעָשָׂה אֶח מֵאַחֵר מֵאֲלֶרֶה :
 (יא) וְהוּא אֵת כָּל אֲלֶרֶה לֹא עָשָׂה כִּי גַם אֵל הַהָרִים אָכַל וְאֵת
 אִשְׁתִּי רִיעָהוּ טָמְא : (יב) עֵנִי וְאַבְיוֹן הוֹנֶה גְזֻלוֹת גּוֹל קִמְץ בֹּק חָבֵל
 לֹא יָשִׁיב וְאֵל הַגְּלוּלִים נָשָׂא עֵינָיו הוֹעֵכָה עָשָׂה : (יג) בְּנִשְׁף
 נָתַן וְתַרְבִּית לָקַח וְחֵי לֹא יַחְיֶה אֵת כָּל הַהוֹעֵכָה הָאֵלֶּה עָשָׂה
 מוֹת יְמוֹת דָּמָיו בּוֹ יִהְיֶה : (יד) וְהִנֵּה הוֹלִיד בֶּן וַיִּרְא אֵת כָּל חַטָּאת

אביו

ר ש י

יח (א) וַיְהִי דְבַר ה' אֵל לֹאֲנֵר : (ב) עַם לֶכֶס אֲתָם מוֹשְׁלִים אֵת הַמַּשֵּׁל •
 אֲשַׁכְּפֵל חֶקֶץ בִּלְע"ז : אֲבוֹת יֹאכְלוּ בֹסֶר • פְּרִי עֵד שֶׁלֹּא נִתְּשֵׁל בַּיַּגְרוֹן •
 בִּלְע"ז : וְשֵׁנֵי הַבָּנִים תִּקְהֶינָה • אֲגַחֲצִירוֹל"ט בִּלְע"ז כִּד דְּרַכּוֹ שֶׁל הַבַּ"ה הַאֲבוֹת
 חוֹטְאִים וְהַבָּנִים לוֹקִים שֶׁהָרִי בָמָה שֵׁנִים הִטְאוּ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל קוֹדֵם שֶׁגָּלוּ וְאִף אֲנִי
 לֹא נִרְאֵה לְלִקּוֹת בְּעוֹנֵינִי : (ג) מִשׁוֹל • כְּמוֹ לְמִשׁוֹל : (ד) כָּל הַנִּפְשׁוֹת לִי
 הִנֵּה • וְלִמָּה יִלְקֶה הַבֵּן שֶׁלֹּא חִטָּא לִי הֵלֵךְ שְׁלִי הוּא : (ו) אֵל הַהָרִים לֹא אָכַל •
 בְּטוֹרִיא לֹא פָלַח לְטַעוֹתָא לְאֲכוֹל זְבָחֵי מַתִּים אֲגֻלִּי שֶׁאֵר עֲבוֹדַת אֱלִילִים כְּגוֹן הַבַּעַל
 שֶׁבְּשׁוּמְרוֹן וְהַעֲגָלִי שֶׁבְּבֵית אֵל וְשֶׁבֶן : (ז) חֲבַלְתוֹ חוֹב יָשִׁיב • אִם חָבֵל שְׁלֹמֹת
 רַעֲבוֹ בְּחוֹבוֹ יִשִּׁיב אֹתָהּ לוֹ כְּבוֹד הַשֵּׁמֶשׁ : (י) וְעָשָׂה אֵת מֵאֲחָד מֵאֵה • תִּירְגַם
 יוֹנָתָן וַיַּעֲבִיד לְאַחֲוֵהוּ מִחִילִין : (יא) וְהוּא אֵת כָּל אֵה • אֵת כָּל הַטּוֹבוֹת
 הָאֵלֶּה שֶׁעָשָׂה אֲבִיו : (יב) תוֹעֵבָה עָשָׂה • מִשְׁכָּב זָכוֹר : (יג) וַיִּרְאֵה וְלֹא

יעשה

עם
 ר קינ
 יגע
 זיה!
 ג רעס
 ווער
 ערגען
 ראל
 זויגען
 פפאנד
 גן מיט
 ס אויף
 העט
 זיבער
 גר נאך
 עבען
 יגט
 זר מיט
 דעטען
 אדער
 ען בע
 גןגעט
 זיבער
 שענה
 דקט
 ערס

זכיהס
 כו אותו
 אותלו
 לקלות
 סוק"ס
 אה ולא
 השיב
 בענו
 וזדקה
 ל א' ב'
 יס וכל

יחזקאל יח

אָבִיו אֲשֶׁר עָשָׂה וַיֵּרָא וַיֵּרָא קִרְיָ וְלֹא יַעֲשֶׂה כְּהֵן : (טו) עַד הַהָרִים
לֹא אָכַל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל גְּלוּלֵי בַיִת יִשְׂרָאֵל אִתָּהּ רָעוּהוּ לֹא
טָמֵא : (טז) וְאִישׁ לֹא הוֹנֵה חֶבְלֵי לֹא חָבַל קִמְצָ בּוֹק וַיְגִזְלֶה לֹא גִזַּל
לַחֲמוֹ לָרֶעִב נָתַן קִמְצָ בּוֹק וְעִירָם כְּפֶה בְּגֵר : (יז) מִעֲנֵי הַשִּׁיב יָדוֹ
נִשְׁדָּ וְתַרְבִּית לֹא לָקַח קִמְצָ בּוֹק מִשְׁפָּטֵי עֲשָׂה בְּחֻקֹּתֵי הַלֵּךְ הוּא
לֹא יָמוּת בְּעֵזֶן אָבִיו חַיָּה יְחִיָּה : (יח) אָבִיו כִּי עָשָׂה עֵשֶׂק גִּזַּל גִּזַּל
אֶת וְאֲשֶׁר לֹא טוֹב עָשָׂה בְּחֻדְ עֲמִי וְהִנֵּה מֵת בְּעֵזֶנוּ : (יט) וְאָמַרְתֶּם
מִדַּע לֹא נִשָּׂא הַבֵּן בְּעֵזֶן הָאָבִי וְהַבֵּן מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה עָשָׂה אֵת כָּל
חֻקֹּתַי שָׁמַר וַיַּעֲשֶׂה אֶת־חַיָּה יְחִיָּה : (כ) הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא
הַמּוֹת בֶּן לֹא יִשָּׂא בְּעֵזֶן הָאָבִי וְאִבִּי לֹא יִשָּׂא בְּעֵזֶן הַבֵּן צַדִּיקָה הַצַּדִּיק
עָלָיו תְּהִיָּה וְרִשְׁעָה רִשָּׁע הַרְשַׁע קִרְיָ עָלָיו תְּהִיָּה : (כא) וְהַרְשָׁע כִּי
יָשׁוּב מִכָּל חַטָּאתוֹ חֲסָאֲתוֹ קִרְיָ אֲשֶׁר עָשָׂה וְשָׁמַר אֶת־כָּל חֻקֹּתַי וַיַּעֲשֶׂה
מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה חַיָּה יְחִיָּה לֹא יָמוּת : (כב) כָּל פִּשְׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה
לֹא יִזְכְּרוּ לוֹ בְּצַדִּיקָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יְחִיָּה : (כג) הַחֶפֶץ אֶחָפֶץ מוֹת רִשָּׁע
נָאֵם אֲדֹנָי יְהוִה הֲלוֹא בְּשׁוּבוֹ מִדַּרְכּוֹ וְחַיָּה : (כד) וּבְשׁוּבֵי צַדִּיק מִצַּדִּיקוֹ
וַיַּעֲשֶׂה עוֹל

ר ש י
מדרכיו קרי ככל

יעשה כהן * ראה גלבו שאין טוב לעשות כן איפאה" צייט בלע"ז : (ח) מעני
השיב ידו * מעשות לו רעה : (כד) כל צדקותיו לא תזכרנה . פירשו רבותינו
כמתקרט

מכלל יופי

יח (ו) אלההרים , פירושו על . לא אכל , קיץ בוקף * (ז) חבלחו , שם וענונו
על לקיחת המשכון ונא בתוספת הא הנקבה . חוב , הוא מלוה . ועירם , נכתב
ביוד המשך אחר העין * יבסה בנג , בנגד . (ח) בנשך , הבית פתוחה למסרון הא הידיעה
אכירוש הנשך הידוע שאסרה אותו התירה . וחרכיח , ענין רנוי * (ט) יהלך , פועל הכנד
שאינו עובר * (י) בן פרוץ , שפורץ גדר האמת . ועשה אה , כמו אהד וכפל הדלית מן
אהד ממנו ויאמר ממנו אחת לנקבה כי גם הוא בלא דלית ויאמר בשני לשונות כמו ואנכי * ויש
מפרשים אה ממש כי כל דבר יקרא אה כנגד סברו וכן ביריעות אשה אל אחושה (שמות מ) *
ויוכתן תרגום כמשמעו ויעבד לאתוהי מחדא מאלין . סאחת משה , פירושו מאסת משה הנזכרים
כמו (ויקרא ד') מכל אשר יעשה מאסת מאלה * (יא) אל ההרים אכל , פתח בוקף
ושל מעלה לא אכל , קיץ בוקף כמו שכתבנו והסימן לא אכל קיץ פומיה אכל פתח פומיה .
(יב) עני ואביון הונה , ההוכחה היא קיחת ממון אחרים במשא ומתן שלא מדעתם או מדעתם
כמו (יחזקאל מ"ו) ולא יוננו עוד נשיאי את עמי . והאכלתי את עוכיך [יעשה מעט] . חכול ,

דיא ער בענינג, זאָה, זיא זאָה, אונד דאָך ניכט נאָכאָהמט; [טו] ניא אויף דען
בערגען אַפּפּערטאָהלע הילט, זיינע אויגען ניכט ערהאַב צורען געצען דעם הויזעס
ישראל, זיינעם געזעסען פּרויאַניכט בעללעקטע, [טז] ניאָנדען בעדריקטע, קיין
פּפּאַנד פּאַרענטהילט, קיינען רוב בענינג, זיין בראַד דעם הינגעריגען מיטטהיילטע,
דען נאַקטען מיט איינעם געוואַנד בעדעקטע. [יז] פּאַן בעדריקקונג דעם אַר-
טען זיינע האַנד צוריקצאָג, אונד וועדער ציגען נאָך איבערשום אַננאַהם, איבער-
הויפט מיינע רעכטע בעאַבאַכטעט, אונד נאָך מיינען געוועזען וואַנדעלט; דיוער
זאָלל וועגען דער טיוועטהאַט זיינעם פּאַטעס ניכט שטערבען, ער זאָלל גליקליך לע-
בען. [יח] איזט נון דער פּאַטער, דער זיך געוואַלטטהעטיגקייט ערלויבטע, אָן זיי-
גען ברודער רויב בענינג, אונד אונטער זיינעם פּאַלקע כעזעס פּעדאיכטע, אין זיינער
מיוועטהאַט געשטאַרבען; [יט] זאָ זאַנט איהר: „וואַרום ביסט דער זאָהן ניכט פּיר
דיא מיוועטהאַט זיינעם פּאַטערס“? אַבער דער זאָהן איכטע רעכט אונד טונענד
אויז, בעאַבאַכטעטע אַללע מיינע געוועזע, אונד איכטע זיא אויז, זאָ זאָלל ער זיך
אויך דעם לעבענס פּרייען. [כ] בלאָס דיא פּערזאָהן, וועלכע זינדיגט, איזט דעם
פּאַטערס, דער זאָהן ביסט ניכט פּיר דיא מיוועטהאַט דעם פּאַטערס, זאָ וויא דער
פּאַטער ניכט ביסט פּיר דיא מיוועטהאַט דעם זאָהנעס; דיא טונענד דעם פּראַממען
האַלטעט נוח אויף זיינער אייגען פּערזאָן, זאָ אויך דאָן לאַזטער דעם רובלאַזען נור
אויף זיינער פּערזאָן. [כא] יעדאָך אויך דער רובלאַזע, ווען ער זיך פּאַן
אַללען בעגאַנגענען זינדען בעקעהרט, אונד פּערנער מיינע געוועזע בעאַבאַכטעט,
רעכט אונד טונענד אויזאיכט; זאָלל לעכען, אונד ניכט דאַהין שטערבען. [כב]
אַללע זיינע איבערטרעטונגען, דיא עה בענינג, ווערדען איהם ניכט מעהר אַנגע-
רעכענט; ער לעמט אים שווע זיינער אויזאיבענדען טונענד. [כג] פּערלאַנג איך
עסווא דען טאָד דעם רובלאַזען? ניין, איך פּערלאַנג דאָס ער זיך בעקעהרע אונד לע-
בען בלייבע. [כד] זאָ אויך, ווען דער פּראַממע פּאַן זיינער פּרעמטיגקייט אַבווייכט,
אונד

מכלל יופי

סס (יב) וחי, בתמיה * רמיו בו יהיה, זכר דמיו לשון רבים ואמר יהיה לשון יחיד כמו
שפירשנו למעלה (בסימן ט"ז) כי דם זכר בקלל וכפרט גם לשון הויה גופל על הענין כמו
(דברים כ"ג) כי יהיה כערה, (טו) על ההרים * זהו שכתוב על ושארא אל. (טז)
לא חבל, ענינו לקיחת המשכן וערום * תאר - כסה בגד, בנגד * (יז) מעני השיב
ידו, מעשות לו שום רע וכן מאחרים אלא זכר מי שהוא כקל להרע לו שהוא סלוב. (יח)
גול אח, כל ישראל נקראו אחים כמו שאמר (שם כ"א) עד דרום אחיך אותו, ויולמו *
זאשר לא טוב עשה בחוד עמיו, כאלו אמר ורע עשה בתיך עמיו וכן מכהג הלשון לומר לא
שוב במקום רע כמו (תהלים ל"ו) יתיב על דרך לא טוב. ומאזני מרמה לא טוב [משלי
ד'] וכן על זה הדרך (בראשית ז') אשר איננה טהורה, אשר לא יהיה טהור [דברים כ"ג].
(יא) ומדע לא נשא, חסר וי"ו ולית כותיה * שמר ויעשה * שמר מצות לא תעשה
ויעשה מצות עשה. (ב) ורשעת הרשע, רשע כתיב וקרי הרשע אין ביניהם אלא ה' הידיעה.
(כא) חיה יחיה לא ימית, יחיה בעולם הזה ולא ימות לעולם הבא וכן (שם ל"ג) יחי
לאונן ואלים ימות. מכל חטאתו, חסר יוד הרבים מהמכתב. (כד) וחי, בתמיה * כד
צדקתיו חסר יוד הרבים מהמכתב. (כה) וישוב, כתיב בו"ו וקמי בלא וי"ו והשין קעשה

וזה

תרגום אשכנזי

אונרעכט טהוט , אונר דען שענדליכען לאזטערן דעם רוכלאזען נאכאהמט , זאלל
 ער וואהל לעבען ? ניין , אללע טוגענד , דיא ער אויזאיכטע , ווערדען איהם ניכט
 אנגערעכענט , זאכאלר ער טרייאלאז האנדעלט ; פיר דיא וינדען , דיא ער נון
 בעגינג , שטירבט ער דאהין . [כה] אונר דאך זאגט איהר : דער וועג נאטטעם איזט
 אונבעשטימט . הערעט אלזא , הויז ישראל ! איזט עטווא מיין וועג אונבע-
 שטימט ? זינד'ס ניכט איירע וועגע , דיא אונבעשטימט זינד ? [כו] ווען דער
 פראממע פאן דער טוגענד אכוייכט , אונר אונרעכט טהוט , אונר דאראיבער
 היגשטירבט , זא שטירבט ער וועגען דעם אונרעכטס , זא ער בעגאנגען . [כז] אונר
 ווען דער רוכלאזע פאן זיינעם לאזטער , דאן ער אויזאיכט , צוריקקעהרט , אונר
 רעכט אונר טוגענד אויזאיכט , זא ערהעלט ער ועלכזט זיינע זעלע . [כח] ווען
 ער נעמליך איינזיהט אונר פאן ווינען זינדען , דיא ער בעגאנגען , אכלעסט , זא
 לעבט ער פארט , שטירבט ניכט זא היין . [כט] ווירד דאן הויז ישראל נון נאך זא
 נען : דער וועג נאטטעם איזט אונבעשטימט ? זינד מינע וועגע נאך אונבעשטימט ,
 הויז ישראל ! זינד'ס ניכט איירע וועגע , דיא אונבעשטימט זינד ? [ל] פירוואהר !
 הויז ישראל ! איך ווערדע אייך ריכטען , יעדען נאך זיינעם וואנדעל , שפריכט דער
 הער , דער עוויגע . בעקעהרט אייך אלזא , אונר לאסט אכ פאן אללען אייערן
 זינדען , דאס דיא טוועטהאט אייך ניכט צום פאללשטריק ווערדע . [לא] ווערפט
 אכ פאן אייך אללע זינדען , וואהר איהר אייך פערגאנגען האכט , שאפט אייך
 איין נייעס הערן , איינען נייען זין . ווארום וואללט איהר דאהין שטערבען , הויז
 ישראל ? [לב] איך פערלאנגע יאנילס , דאס יעמאנד דאהין שטערבע , שפריכט
 דער הער , דער עוויגע , בעקעהרט אייך אלזא , אונר לעבעט .

יט וואהלען ! שטיממע איין טרויערליך איבער ישראל'ס פיהוטען אן . [ב] שפריך :
 וואן איזט דינע מוטטער ? איינע לעוויין ; זיא לאגערטע זיך צווישען לעווען ,
 זאג איהרע יונגען אונטער יונגען לעווען אויף . [ג] זיא בראכטע איינעם איהרער
 יונגען אויף , עם וואר איין יונגער לעווע , ער האטטע רויב האשען געלערנט , פראס
 מענשען . [ד] עם זאמטעלטען זיך פלקער אום איהן הער , ער ווארדע אין איהר
 רער

ב א ר ר

האמורות שנעולם כבר כתבו ונקבנו אלל השם ב"ה (פארהער בעשטימט) . (ל)
 ולא יהי וגו' , שעורו : ולא יהיה לכם עון למכשול .
יט (ב) אמך , ההכנסה חכונה נשם אס , וכן ת"י כנישתא , והמוכן בה היא מלכות
 בית דוד (מרד"ק) . לביא , משפטו לביאס מן לביא . רבחה , ענינו גדול , כש
 אשר טפחתי ורביתי (הכ"ל) . (ג) וחעל , מבנין הפעיל , העלה אותה במעלות הימים
 עד שהי' כפיר . כפיר , כל כפיר שמקרא ארי נקוד ונזור (רש"י) . (ד) וישמעו ,
 לשון אכיפה כמו וישמע שאל את העם (ש"ט ו'ד') . כחחים , מוסרות וכנלים וכן ת"י
 בשלשן . ולפי הנראה כיון בזה על המלך יואחז אשר אסרהו פרעה נכה ברבלה כמוסר
 כמלכי ס (נ כ"ג) . (ה) נוחלה , לדעת הריק'ס ענינו הפך התולת כלומר כי אנדה
 תולתתי . והוא א"כ מהפעלים המורים דבר והפכו , וכן תרגמתי . (ז) וידע אלמנותיו ,
 יס בו פרושים שונים , לדעת ר' יונה אלמנותיו כמו ארמנותיו , ופעל וידע הוא מענין
 שכל

בכל התועבת אשר עשה הרשע יעשה וחי כל צדקתו צדקותיו קרו
 אשר עשה לא תזכרנה במעלו אשר מעל ובחטאתו אשר חטא
 בם ימות: (כה) ואמרתם לא יתכן דרך אדני שמעו נא בית ישראל
 הדרך לא יתכן הלא דרכיכם לא יתכנו: (כו) בשוב צדיק מצדקתו
 ועשה עול ומת עליהם בעולו אשר עשה ימות: (כו) ובשוב רשע
 מרשעתו אשר עשה ויעש משפט וצדקה הוא אח נפשו יחיה:
 (כח) ויראה וישוב יחיד ו' מפל פשעיו אשר עשה חיו יחיה לא
 ימות: (נט) ואמרו בית ישראל לא יתכן דרך אדני הדרך לא
 יתכנו בית ישראל הלא דרכים לא יתכן: (ל) לכן איש כדרך
 אשפט אתכם בית ישראל נאם אדני יהוה שובו והשיבו מפל
 פשעיכם ולא יהיה לכם למכשול עון: (לא) השליכו מעליכם
 את כל פשעיכם אשר פשעתם בם ועשו לכם לב חדש ורוח
 חדשה ולמה תמותו בית ישראל: (לב) כי לא אחפץ במות
 המת נאם אדני יהוה והשיבו וחיו:

יט (א) ואתה שא קינה אל נשיאי ישראל: (ב) ואמרת מה
 אמר לביא בין אריות רבצה בחוף בפירים רבחה גוריה:
 (ג) ותעל אחד מגוריה כפיר היה וילמד לטרף טרף אדם אכל:
 (ד) וישמעו אליו גוים בשחתם נתפשו פתח באחנה ויביאהו בחחים

אל

ר ש י

כוחחרט עליהם: (כט) לא יתכן כמו לא יתכן חפייחט"ש זלע"ז (ל) שובו
 והשיבו • שובו אתה והשיבו את אחרים רטורתי"ר זלע"ז:
יט (3) מה אמר לבוא • כמה היתה חשובה חמך אתה גדקיהו שנמשלם
 ללביא זו: צין אריות • שרי יהודה: (ג) ותעל אחד מגוריה • על בני
 יאשיהו נאמרה קינה זו הראשון הוא יסואחו: אדם אכל • גחל את ישראל
 כי ישרא נקראו אדם כמו שנאמר ואתנה לאני חאן מרעיתי אדם אתם ולפי המשל
 כל חיה שטעמ' טעם צער אדם מתגרה באנשים לעולם: (ד) וישמעו חליו
 גוים • פרעה מלך מצרים: בשחתם נתפשו • גומין חופרין ומכסין פיהם צקס
 והחיס נופלת בתוכה: בחחים • כמין טבעות ברזל בוקבין חוטמו ומושקין אותו

צקס

לל
 כמ
 נון
 יוט
 בע
 ער
 ער
 זנר
 זנר
 יועז
 זא
 זא
 זט
 זר!
 ער
 ער
 פט
 ייד
 חיו
 יכט
 יד:
 יז
 ער
 אס
 יה
 (ל
 כות
 כע
 מים
 צו
 ת"
 זופר
 צדה
 ציו
 עכין

יחזקאל יט

אֶל אֶרֶץ מִצְרַיִם: (ה) וְתָרָא כִּי נִחְלָה אֲבֹדָה הִקְוֹתָהּ וְהִקַּח אֶחָד
מִגְרִיָּה כִּפּוּר שְׂמַתָּהּ: (ו) וַיַּתְהַלֵּךְ בְּחֹךְ אֲרִיּוֹת כִּפּוּר הִיָּה וַיִּלְמַד
לְטַרְף טַרְף אָדָם אֲכָל: (ז) וַיַּדַּע אֶל־מִנּוֹתָיו וְעַרְיָהֶם הַחֲרִיב וְתִשָּׁם
אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ מִקּוֹל שִׁאֲגָתוֹ: (ח) וַיִּתְּנוּ עָלָיו גּוֹיִם סְבִיב מִמִּדְּיָנוֹת
וַיִּפְרְשׂוּ עָלָיו רִשְׁתָּם בְּשַׁחֲתָם נִחְפָּשׁ: (ט) וַיִּתְּנוּ בְּסוּגָר בַּחֲחִים
וַיִּבְאֵהוּ אֶל מַלְךְ בְּבַלְיִבְאָהוּ בְּמִצְדוֹת לְמַעַן לֹא יִשְׁמַע קוֹלוֹ עוֹד

אל

ר ש י

זָהַן: (ה) ותרא • אמו כנסת ישראל • כי נחלה • לשון חולי • ותקח
אחד מגוריה • יהויקים • כפיר שמתהו • מלך כל כפיר שנמקרה ארי זחור
וגבור: (ז) וידע אלמנותיו • מענה את הנשים והורג את זעליהן ויש פותרין
אלמנותיו כמו ארמנותיו וידע לשון פגור והרס כמו וגזבה ממרחק יידע: ועריהם
החריב • שנתן מס על הארץ לתת לפרעה בכל שנה כמו שנה' זמלכיס: (ח) ויתנו
עליו גוים סביב ממדינות • וישלח ה' בו את גדודי ארס ואת גדודי כשדים ואת
גדודי מואב ואת גדודי בני עמון ויתנו עליו גוים ואיתכנסו: (ט) בסוגר •

ת"י

מכלל יופי

חיו וחיה, צו"ו וכל הנזכרים למעלה היה וסיה זה"א ואחד היא כי המקור מנאי הלמ"ד
מן הקל ינא צו"ו או נהא • (כט) הדרכי, לשון רבים ואל מעלה הדרכי לשון יחיד •
דרכיכם לא יתכן, כל אחד • מדרכיכם • (ל) שובו • והשיבו •
שובו אלסו והשיבו איש את אחיו • (לב) כי לא אחפץ בטוה המת • על שם סופי, וכן
(סס י"ח) יומת המת, על שם סופו • וכן תרגם יונתן דקייב למתת כמו שתרגם אנקלוס
דקייב קטול •

יט

(א) קינה, ענין הספד ופירשו רבותיו ז"ל קינה אמת אומרת וכלן עונות • אל
נשיאי, כמו על וכמוהו רבים • (ב) מה אמך, בא צענין נהי וכן (יחזקאל
ט"ז) מה אמולה לבתך • אמך, הכנסה תקרא אם וכן תרגם יונתן כנשתא דישראל •
לביא, משפטו לביאה אבל נח היוד במקום האלף והאלף במקום ה"א הנקבא כאלף (סס
ל') נבהא קומתו, ויוד המסך נבלעת בדגש היוד המונעת תמורת האלף • רבחה, ענין
גדול כמו (איכה א') אשר טפחתי ורבותי • גוריה, בני המיות בעודם קטנים יקראו גורים •
(ג) וחעל, פירוש רבנה אחד מגוריה עד שעלה צמעלות הימים עד שהיה כפיר • ובפירוש
ותעל מבנין הפעיל היא העלתה אחד מגוריה • אחד מגוריה כפיר היה, אריה גדול מכפיר
שנאמר (זופטים י"ד) כפיר אריות, וכפיר גדול מגור כמו שנאמר כאן כפיר היה • [זאת
הקינה היא על בני יאשיהו ואמר ותעל אחד מגוריה כפיר היה על יהואש שהמליכוהו עם הארץ
תחת יאשיהו אביו וקראו כפיר ולא ארי כי לא היתה לו משלה גדולה כי רוב הארץ היתה לו
שרבה • וטעם וישמעו גוים אליו טיל פרעה שהיה בארץ תחת שמעו כי פשט על ארץ מגרים
ותפשוהו באביו מסע זהו שאמר בשפתם נחפשו ויביאוהו בחסות אל ארץ מצרים • (ד)
בשהחם, שרשו שם נפלה, אשר זרה בראת (ישעיה ל') או ישח נפלא דעת ענינו כענין
קבר או אמת, ושם כתב שהוא כמו ראש ומלכותם • בחחים, מוסרות וכנלים וכן אמר

בתרגום

רער גרובע געפאנגען / אונד אן קעטטען נאך דעם לאנדע מערגס געפיהרט . [ה] אלס זיא זאה , דאס איהרע האפפונג פערשוואונדען , פערלאהרען וואר , נאחם זיא איין אנדערעס איהרער יונגען , דאז זיא עכענפאלס צום יונגען לעבען בילדעטע . [ו] עס טריב ויך אונטער לעווען הערום , ווארד אויך איין יונגער לעווע , ער האטטע רויב האשען געלערנט , פראס מעגשען . [ז] מאכטע בעטריכטע וויטטווען , פער וויזטעטע איהרע שטערטע , ערשטעהרט לאגראו לאנד אונד וואז עס פיללטע , דורך דאז געטאכע זיינעם בריללענס . [ח] דא שטעללטען איהם פלקער פאן בע . נאכבארטען לענדערן נאך , שפאנטען איהרע געזע אום איהן איין , ער ווארדע אין איהרער גרובע געפאנגען . [ט] זיא שלאסען איהן פעוט , אין קעסטען , פיהר טען איהן פאר דען קעניג אין **בבל** , דער שפעררטע איהן אין אייגער פועטע איין , דא

ב א ו ר

שנר וחרבן , וכן ת'י ואצרי צרכייתה , ולדעת הריק"ס וידע הוא כמו וידע אלס את חוה , כלומר ה'י הורג את האכזים וזוכב עם אלמנותיו . והנכון בעיני כי פעל ידע הועתק ג"כ על הרגשת כאב ונער , וכן וידע בהם את אנשי הכות (שופטים ח' ט"ו) , ואלמנותיו שנ על אלס בפסוק הקודם , והכונה שהרג אנשים ועשה נשותיהם לאלמנות מצערות ועצבות . וחשם , ענינו שמה וחרבן . מקול שאגתו , שהיה מטיל יראתו על כל הארץ . (ח) ויחנו עליו , י"ת ואיתכנישו עלוהי , ורד"ק אמר נתנו עליו בקולס . ולדעתי שמש הלשון הוא להורות מעשה הצידים אל ירובו ללוד ציד , לנפש ע"י ערמה שיכול במזודתם , ובחר בכיון בזה הלשון לפי שהמשילו לכפיר , וכן אמר ויפרשו עליו רשמים וגו' , וזה עשם תרגומי , (ט) בסוגר , עשמו

מכלל יופי

התרגום בשלשן . (ה) כי נוחלה , כירוש כי צמדה ימים רבים בתחלת אולי חטיב ענינה והנה אבדה תקומה ופירוש אחר להריק"ס בשרשו . [בשרש יאל פי' הריק"ס ותרם כי נוחלה בהפך התחלת כלומר כי אבדה תחלתה . גם יתכן בעיני לפרש כי נוחלה מענין נחלה מכתך ויהיו ב' שרשי' בענין א'] . (ז) וידע אלמנותיו , רבי יונה פי' וישבר אלמנותיו ופירוש וידע מענין שנר וחרבן כמו (שופטים ח') וידע כס את אנשי סכות , ואלמנותיו כמו ארמנותיו וכן תרגם יונתן ואצרי צרכייתה * [זה כאמר על יהויקים וכן העיר עליו הנביא שהיה שופך דם כקי שאמר עליו ירמיהו כי אין עיניך ולבך כי אלס על בנעך ועל דם הנקי לשפוך] . ולדעת הריק"ס הוא כמו (בראשית ל') וידע אלס אלס עוד את חוה אשתו , כלומר היה הורג את האכזים וזוכב עם אלמנותיו וזה ועריהם חמריב כי לא חמריב הוא עריו צידים אך זה שהיה עושה היה חרבן עולם וכן כאמר עליו בדברי הימים (ד"ה ל"ו) ותועבותיו אשר עשה , וכן זאת העיר הזאת תשרוף באש [ירמיה ל"ח] שאמר הנביא לצדקיהו וכנוי אלמנותיו כנגד אלס שזכר וסביהם דרך כלל . והשם , לדעת רבי יהודה שרשו אלס ומשפטו תאלס בהנעת האלף בשוא וסגול או בשוא לנדו כמו (הושע י"ג) תאלס שומרן ויתכן לומר כי הוא מפעלי הכפל או מנסי הפא מהיוד ושרשו יאס ולדעת כלם ענינו ענין שמה * (ט) בסוגר , הוא סס הכנל ותרגם יונתן בקולרין , ובשרש נעל ואפשר להיות סוגר סס לבית המאכר * ובמכלל סס מהדגוש והיה ראוי להדגוש וכן נפתלי קירא אותו מלעיל בשני פשטין . בחחים , תרגם יונתן בשלשן . במצרות , סס המגדלים הגבוהים ופירושו הביאורו במגדלים להיות סס כלוא וכן (ישעיה ל"ג) מגדות סלעים אשגבו , במגדות עין גדי [שמואל ב"ג] ושרש ציד ואפשר שהמ"ס שרש * אל הררי ישראל , כמו על * (י) אפך , הכף כנגד ישראל והאלס היא הכנפה . ברמך , צדמותך וכן (תהלים מ"ט) ופורס לבנות שאלו , שהוא כמו וכרתם , אלל פנה (משלי ז') כמו פנתה ענין דמיון , או הוא משקל אחר דס בשקל נוקו (ישעי' כס) וכן תרגם יונתן כנשתח

דישראל

הרגום אישכנו

ראמיט ויין געטאכע אין דען בערגען ישראל'ס ניכט מעהר געהערט ווערדען זאלל טע
 [י] רוא קאנזט אויך דיינע מוסטער מיט איינער וויינרעכע פֿערגלייכען, געפֿלאַנצט
 אים וואָזער; פֿרוכט אונד געצווייג בעקאָם זיא דורך ערגיביגע געוועזער. [יא] זיא
 האַטטע שטאַרקע שטעכע, צו צעפטרן פֿיר בעהעררשער; שאָס האָך עמפאָר צוויי-
 שער דיכטען ביימען, שטאַך הערפֿאַך דורך איהרעהעהע, דורך דיא מענגע איהרער
 ראַנקען. [יב] אַבער פלעצליך וואָרדע זיא אויזגעריזען, אונד גריממיג צו באַדען
 געשטירצט, דער אַזטווינד פֿערטראַקנעטע איהרע פֿרוכט, איהרע שטאַרקע שטע-
 כע בראַכען אַב, אונד פֿערטראַקנעטען, פֿייער פֿערצעהרטע זיא. [יג] יעצט
 וואָרד זיא אין איינע וויזטע, אין איינע דירדען, וואָזערלאָזען באַדען פֿערפֿלאַנצט.
 [יד] דאָ גינג פֿייער אויז, אויז איינעס שטאַכע איהרעס האַלצעס, דאָ ריא פֿרוכט
 גאַנץ פֿערצעהרטע; נון בליב קיין שטאַרקער שטאַב מעהר דאָראַן צום צעפטער
 פֿיר בעהעררשער. עס איזט איין טרוידיגעס ליד, אונד וואָרד אויך צום טרויערליד.
כ [א] אים זיבענטען יאהרע, אַם צעהענטען דעס פֿינפֿטען מאַנאַטהס, קאַמען
 אייניגע פֿאַן דען עלטעזטען ישראל'ס, אום דען עוויגען צו פֿאַרשען, אונד זעצ
 טען זיך פֿאַר מיר הין. [ב] דאָ וואָרד מיר דאָזוואָרט דעס עוויגען, וויא פֿאַלגט:
 [ג] מענשען וואָהן, רעדע מיט דען עלטעזטען ישראל'ס, זאַגע איהנען, זאָ שפּריכט
 דער הערר, דער עוויגע; וויא, איהר קאַממט, מיך צו פֿאַרשען? זאָ וואָהר איך
 איך לעכע, איך לאָזע מיר פֿאַן אייך ניכט פֿאַרשען, שפּריכט דער עוויגע. [ד] דאָך
 ווילזוט רוא מיט איהנען רעכטען, וויללזוט רוא רעכטען, מענשען וואָהן? זאַגעבע איה
 נען

ב א ו ר

טעמו כמו סגרו איתו בחיים. (י) ברמך, כמו נדמותיך, כמו זכורם לבלות אלול
 שהיא כמו זכרתם, או הוא משקל אחר בשקל כו, קו, וכן ת"י דמ"א (רד"ק), וכן פירוש
 רשי לשון דמיון ומשל, וכן תרגומתי. והשמור על דרך התדמות אמך כגפן, כלומר יש לך ג"כ
 לדמותה לגפן. (יא) שבטי משלים, ענין היו לאווס לעשות מהם השננים אשר נודי
 המושלים. עבחים, אילנות שענפיהן מרובין (רש"י). והכמשול הוא מלכות דוד ושלמה
 שהיה במעלה העליונה. (יד) ותצא אש וגו'. הוא נדקיה כי הוא גרם החרבן ואשריו
 לא היה בה מטה עז שנט למשל (רד"ק). קינה היא וגו', קינה היא נדבר הנבואה, וכן
 היתה לקינה ניוס החרבן והגלות (הכ"ל).

כ (א) בשנה השביעית, לגלות המלך יהויכין (רד"ק). (ד) התשפוט, לשון
 ויכוח. כלומר אם תרצה לשפוט אותם נדשעתם, הוכח אותם על מעשיהם הרעים,
 והודיעם ג"כ את תועבות אבותם (הכ"ל). (ה) ואשא ידי, לשון שנועה, כמו כי אשא
 אל

מכלל יופי

דישראל במעבדה אוריתא דמ"א לגפן דשתילא על מבוט דמיון. ורב האי פירש נדמך כמשמעו
 שהדס הוא ענין רטיביות הטבע לפי שכל דבר היוצא מדבר אחר ופורה ממנו כו אמרטיבות
 טבעו פוריה, גדלה, מן פרו ורבו (בראשית א') או יהיה פוריה עושה פרי לרוב ויבא
 בהרחות למ"ד הפועל ובסיריק, בשקל נוכיה (איכה א') ויש אומרים כי היוד ליחס כויד
 פרוייה (יחזקאל מ"ח). ועגפה, תאר מן ענף וענינה בעלת ענפים ארוכים. (יא)
 ותצבה קומחו, זכר הגפן בלשון זכר ובלשון נקבה ברוב. ובלשון זכר כמו שאמר הכה קומחו
 אמר

אל הרי ישראל : (י) אמה כגפן בדמך על מים שתולה פריה
וענפה היתה כרים רבים : (יא) ויהיו לה מטות עז אל שבטי
משלים והגבה קמתו על בין עבתיים וירא בגבהו ברכ דליתיו :
(יב) ותתש בחמרה לארץ השלכה ורוח הקדים הוביש פריה
התפרקו ויכשו מטרה עזה אש אכלתהו : (יג) ועתה שתולה
במדבר בארץ ציה וצמא : (יד) ותצא אש ממטה בדיה פריה
אכלה ולא היה בה מטה עזי שבט למשול קינה היא ותהי לקינה :
כ (א) ויהי בשנה השביעית בחמשי בעשור לחדש באו אנשים
מזקני ישראל לדרש את יהוה וישבו לפני : (ב) ויהי דבר
יהוה אלי לאמר : (ג) בן אדם דבר את זקני ישראל ואמרת
אליהם כה אמר אדני יהוה הלדרש אתי אתם באים חי אני אם
אדרש לכם נאם אדני יהוה : (ד) התשפוט אתם התשפוט בן
אדם את תועבת אבותם הודיעם : (ה) ואמרת אליהם כה אמר

אדני

ר ש י

ח"י בקולרון : במזרות • להיות כלוא שם : (י) אמך כגפן • עוד זה מן
הקינה : בדמך • לשון דמיון ומשל כלומר דומה אתה למי שפיתה חמו כגפן שתולה
על מים : פוריה • כמו פורה רוח לשון עושה פרי : ממים רבים • על ידי מים
רבים : (יא) מוטות עוז חל שבטי מושלים • שלטונין תקיפין ומלכין גברין :
עבותים • חילנות שענפיהם מרובין : (יב) ותחש • כל גתישה ונטישה הוא
דבר המוטל בפזור על פני כל הארץ : ורוח הקדים • נצוה נר : הוביש את
פריה • שחט את בני דקיהו • (יד) ותלח אש מומטה צדיה • מעון מלכיה
וגרים באת לה הרעה : קינה היא ותהי לקינה • חיליא היא נבואתה וסות
לחיליא :

כ (א) לדרוש את ה' • על זריכהם ואם אינו שומע לנו גם אנו לא נענש
על עבירות שבדינו שהרי כבר מכרנו ואין לו עלינו כלו' ענד שמכרו רבו ואשה
שגרסה בעלה כלום יש לזה על זה כלום ומסוף הענין אתה למד מתשובה שהשיבם
והעולה על רוחכם וגומר : (ג) אם אדרש לכם • צנקהכס וצסוף הספר
הזה הוא אומר אדרש לבית ישראל זו אחת מן המקומות המלמדים אותנו שהב"ה
חוזר בו על הרעה ועל כיונה בזה שהוא אמר ולא יעשה מדרש רבי תנחומא :
(ד) התשפט אותם • לשון ויכוח : (ה) ציוס צחרי צושר • הרי שפיתה

שנאה א ה א

ל טע
נצט
זיא
צווי
הרער
אדען
שטע
נעצט
נצט
דוכט
שטער
ליד
אמען
זעצ
גט
ריכט
איד
אדאד
איה

שאל
פירוש
לך ג"כ
ר נדי
דאלמ
ואחריו
וכן
לשון
עיס
אש

משמעו
יטיבות
זכר
כיל
(יא)
קמתו

יחזקאל כ

אֲדַגְי יְהוָה בַּיּוֹם בַּחֲרֵי בִישְׂרָאֵל וְאִשָּׁא יָדַי לְזֶרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאֹדַע
 לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יָדַי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם : (ו)
 בַּיּוֹם הַהוּא נִשְׂאֲתִי יָדַי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ כְּצַרִּים אֶל אֶרֶץ אֲשֶׁר
 תִּרְתִּי לָהֶם זִבְתַּת חֶלֶב וְדִבְשׁ צָבִי הִיא לְכָל הָאֲרָצוֹת : (ז) וְאָמַר
 אֲלֵיהֶם אִישׁ שְׂקוּצֵי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ וּבְגָלוֹלֵי מִצְרַיִם אֶל הַטַּמְאֹת אֲנִי
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם : (ח) וַיֹּמְרוּ בִי וּלֹא אָבִו לִשְׁמוֹעַ אֵלַי אִישׁ אֶת
 שְׂקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת גְּלוֹלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר
 לִשְׂפוֹךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם לְפָלוֹת אֲפִי כִּהֶם בַּהוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם : (ט)
 וְאַעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְכַלְתִּי הַחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִמָּה בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר
 נֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם : (י) וְאֹצִיאֵם
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָבִיאֵם אֶל הַמִּדְבָּר : (יא) וְאֶהְיֶה לָהֶם אֶת הַקּוֹתִי
 וְאֶת מְשַׁפְּטֵי הַיּוֹדַעְתִּי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם :
 (יב) וְגַם אֶת שְׁבַתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לְדַעַת
 כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם : (יג) וַיֹּמְרוּ בִי בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּהַקּוֹתִי
 לֹא הִלְכוּ וְאֶת מְשַׁפְּטֵי מֶאֱסוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם
 וְאֶת שְׁבַתוֹתַי חָלְלוּ מְאֹד וְאָמַר לִשְׂפוֹךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר
 לְכַלּוֹתָם

ר ש י

שְׂנֵאָה ז' כְּזוֹשָׁה לִפְנֵי הַמּוֹקוֹס קְרוֹב לְתַשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה מִשְׁהִיוּ צְמֵרִים עַד יַחֲזַקְאֵל
 וְהִיטָה אֶהְבַּתוֹ מִחֶפֶז עֲלֵיהֶם וְעַל יָדַי שָׁהוּ עֵתָה מִרְבִּים לְפָשׁוֹעַ נַחֲעוֹרְרָה וְעַל זֶה
 נֹאמַר שְׂנֵאָה תַעוֹרֵר מִדְּנִים וְגוֹמַר : (ז) וְאוֹמֵר חֲלִיכֶם • אֶהְיֶה נִיבָה לָהֶם
 כְּזוֹאֵה ז' קוֹדֵם שְׁנַגְלָה הַזֶּה עַל מַשֶׁה צְסָנָה וְזֶהוּ שְׂנֵאָה לְעַלִּי הַנְּגַלָה נְגַלִּיתִי אֶת
 חֲזִיךְ צְהִיחָם צְמֵרֵי וְגו' : (ח) וַיֹּמְרוּ צִי • הֵם הַרְשָׁעִים רוֹבֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל
 שְׁמֹתוֹ בְּשִׁלְשַׁת יָמֵי אֶפְלָה כְּמוֹ שְׂנֵאָמַר וְחֲמוּשִׁים עָלוּ צְנִי יִשְׂרָאֵל וְגוֹמַר אֶחָד מִחֲמוּשִׁים
 וַיֵּשׂ אֲמוֹרִים אֶחָד מִחֲמַשׁ מֵאוֹת : (ט) לְכַלְתִּי הַחֵל • שְׁלֹחַ יִתְחַלֵּל שְׁמִי מֵאַחַר
 שְׁנֹדַעְתִּי לָהֶם וְהַצְטַחְתִּים לְהוֹצִיאֵם וְהַכִּירוּ מִצְרַיִם שְׁהֵם עָמִי אֵילֹו הִיִּיתִי מִשְׁהִיתָם
 הִיוּ אֲמוֹרִים אֲוִיבִיהֶם מְצַלְתִּי וְכוֹלֵת צִירוֹ לְהוֹצִיאֵם : (יב) לְהִיּוֹת לְאוֹת • אוֹת
 גְּדוֹל לָהֶם שְׁנַתִּי אֶת יוֹם מְנוּחָתִי לָהֶם לְמַנְוָה הִרִי הַיֵּכֶר גְּדוֹל שְׁקֻדַּשְׁתִּי לִי :
 (יג) צַחְקוֹתַי לֹא הִלְכוּ • נִסּוּ אוֹתִי בַעֲגָל וּצְרִפִּידִים מִלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְהוֹתִירוּ
 מִן הַמֶּן : וְאֶת שְׁבַתוֹתַי חָלְלוּ • יִגְאֹוּ מִן הָעַם לְלַקּוֹט מִן :
 (כח) וַיֹּמְרוּ

נען דיא גריילע איהרער פֿאַרפֿאַהרען צו ערקעננען . [ה] זאָנע איהנען , זאָשפּריכט
 דער הערר , דער עוויגע : צור צייט אַלס איך ישראל מיר ערקאָהר , דעם זאָמען
 דעם הויזעס יעקב'ס מיינע האַנד עמפֿאַר האָב , מיך איהנען נעהמליך אים לאַנדע
 מצרים צו ערקעננען גאָב , דאָכייא מיינע האַנד איהנען עמפֿאַר האָב , אונד שפּראַך :
 איך בין דער עוויגע , אייער גאָטט : [ו] דאָמאָלס האָב איך איהנען אויך דאָרויף
 מיינע האַנד עמפֿאַר , זיא אויז דעם לאַנדע מצרים אין איין לאַנד צו פֿיהרען , דאָז
 איך פֿיר זיא אויזגעזוכט , וואָ מילך אונד האַנג פֿלוסט , אונד דאָז דיא קראַנע אַל־
 לער לענדער אויזט . [ז] שפּראַך אָבער צו איהנען : ווערפֿט יעדער דאָז גריילוועזען
 זיינער אויגען וועג , פֿעראונרייניגט איך ניכט מיט מצרים'ס אָבשייליכען געזעצען ,
 איך בין דער עוויגע , אייער גאָטט . [ח] אַלליין זיא וואָרען ווידערשפענוטיג , אונד
 וואָללטען מיר ניכט געהאַרבען ; זיא וואָרפֿען קיינער דאָז גריילוועזען איהרער אויגען
 וועג , אונד ליסען מצרים'ס געזעצען ניכט פֿאַהרען . איך דראָהטע נון צוואַר שאַן אין
 מצרים , מיינען גרים איבער זיא אויזגעזוישטען , מיינען צאָרן איבער זיא אויזגי
 לאַזען . [ט] אַלליין איך נאָהם ריקויכט אויף מיינען נאָמען , דאָס ער ניכט העראַב
 געווירדינט ווערדע , אין דען אויגען דער פֿעלקער , וואָרונטער זיא וואָרען , פֿאַר
 דערען אויגען איך מיך איהנען צו ערקעננען גאָב , דאָס איך זיא אויזדעם לאַנדע
 מצרים הינזי פֿיהרען וואָללטע . [י] זאָ פֿיהרטע איך זיא דען אויז מצרים הינזי ,
 אונד בראַכטע זיא אין דיא וויזטע . [יא] גאָב איהנען מיינע געזעצען , מאַכטע
 איהנען מיינע רעכטע בעקאָנט , דורך דערען אויזאיבונג דער מענש זיך דאָז לעכען
 זיכערט . [יב] אויך פֿעראַרדנעטע איך איהנען מיינע רוהעטאָגע , אום איין צייכען
 צו זיין , צווישען מיר אונד איהנען , וואָראַן זיא ערקעננען , דאָס איך , דער עוויגע ,
 זיא הייליגע . [יג] אַלליין דאָז הויז ישראל וואָר אויך אין דער וויזטע מיר אינגעהאָר
 זאָס ; זיא וואָנדעלטען ניכט נאָך מיינען געזעצען , פֿעראַכטעטען מיינע רעכטע ,
 דורך דערען אויזאָבונג דער מענש זיך דאָז לעכען זיכערט , ענטווייהטען מיינע רוהע
 טאָגע זעהר . איך וואָללטע נון מיינען גרים איבער זיא אויזשיטטען , זיא אין דער
 וויזטע

ב א ו ר

אל שמים ידיו (דברים ל"ג מ') . (ו) צביונו , המשונה והטוב בכל הארצות . (ג) וחי
 בהם , ידוע כי יסודי חננת אנושי הם חקים ומשפטים , ומבלעדן לא תקום שום חננה , כי
 החוק יעמוד על החלש וינצחוק , ואם יעז בעיניו יהנהו , ובלאסוף הזה האדם חי' חקים
 ומשפטים

מכלל יופי

זאמר וירא בנבחרו בריב דליותיו וכן בלשין זכר (הושע י') נפן בוקק ישראל וכן (מלכים ב'
 ד') וימלא נפן שדה וילקט ממנו . על בין עבתיים , הענף שהוא בין העבותים הוא גבוה
 על כל שאר הענפים והוא האמעני שבאילן והוא הנקרא חמרת וזאת הגפן היתה קומתה על
 חמרת שאר הענבים . דליותיו , בשקל הדיותיו (הושע י"ג) . (יב) החפרקו , ענין
 השנד והפרשת דבר מדבר . (יד) בדיה , כארות האילן הגמים יקראו בדים והקטנים
 היוצאים מהם ענפים .

א ב ח כ (ג) אה

הרגום אישכני

וויזטע אויפרייבען : [יד] איך נאָהם יעדאָך ריקויכט אויף מיינען נאָמען , דאָס ער
 ניכט העראַכ געוויירדיגט ווערדע אין דען אויגען דער פֿעלקער , אין אַנגעוויכט דערער
 איך זיא (אויז מצרים) געפֿיהרעט האַכע : [טו] האַב איך איהנען נון גלייך מיינע
 האַנד עמפֿאַר , דאָס איך זיא ניכט אין דאָן פֿאַן מיר בעשטימטע לאַנד , וואָ מילך
 אונד האַניג פֿליסט , אונד דיא קראַנע דער לענדער איוט , פֿיהרען וואַללטע : [טז]
 ווייל זיא מיינע רעכטע פֿעראַכטעטען , נאָך מיינען געועצען ניכט וואַנדעלטען , מיי
 זע רהעטאַגע ענטווייהטען , אונד איהרען געצען נאָכהינגען : [יז] זאָ שאַנטע
 איך זיא דאָך פֿאַר גענצליכעם פֿערדערבען , אונד מאַכטע איהנען אין דער וויזטע דאָך
 קיין ענדע : [יח] זאָנדערן שפֿראַך צו איהרען קינדערן אין דער וויזטע : וואַנדעלט
 איהר ניכט נאָך דען געועצען איירער עלטערן , בעאַבאַכטעט ניכט איהרע רעכטע ,
 פֿעראַונרייניגט אייך ניכט אַן איהרע געצען : [יט] איך בין דער עוויגע , אייער
 גאָט , נאָך מיינען געועצען וואַנדעלט , מיינע רעכטע בעאַבאַכטעט , אונד איכט
 זיא אויז : [כ] הייליגט מיינע רהעטאַגע , דאָס זיא צום צווישען צווישען מיר אונד
 אייך זיין , צו ערקעננען , דאָס איך דער עוויגע , אייער גאָט בין : [כא] אַלליין
 דיא קינדער וואַרען מיר עכענפֿאַלס אינגעהאָרואַס , זיא וואַנדעלטען ניכט נאָך מיי
 זען געועצען , בעאַבאַכטעטען ניכט מיינע רעכטע , אום זיא אויזצואַיבען , דורך
 דערען אויזאיכונג יעדאָך דער מענש זיך דאָז לעבען זיכערט , ענטווייהטען עכענפֿאַלס
 מיינע רהעטאַגע , איך וואַללטע נון איכער זיא מיינען גרים אויזשיטטען , מיינען
 צאָרן אַן זיא אויזלאַזען נאָך אין דער וויזטע ; [כב] צאָג אַכער ווידער מיינע האַנד
 צוריק , אונד נאָהם ריקויכט אויף מיינען נאָמען , דאָס ער ניכט העראַכגעוויירדיגט
 ווערדע אין דען אויגען דער פֿעלקער , אין אַנגעוויכט דערער איך זיא אין פֿרייהייט
 געועצט האַכע : [כג] אויך האַב איך איהנען נאָך אין דער וויזטע מיינע האַנד עמ
 פֿאַר , דאָס איך זיא אונטער דיא פֿעלקער צערצטרייען , אין דיא לענדער אומהער
 ווערדען ווערדע : [כד] ווייל זיא מיינע רעכטע ניכט אויזגעאיכט , מיינע געועצע
 פֿעראַכטעט , מיינע רהעטאַגע ענטווייהטען , אונד אויף דיא אַבשייליכע געצען איה
 רער

כ א ו ר

והשפּטום , זיין צוה תּרגומי : (טו) יגם אני וגו' , פּסוק זה כּמשך אל פּסוק י"ו , והס
 כּשני חלקים ממאמר אחד , והמשך הקודם , והשעור * ואס גם נשאתי את ידי לנלתי הניא
 וגו' , יען כּמשעו מחסו , חסתי עליהם ולא עשיתי לוֹתם כּלה , לנלתי החל שמי : (כה)
 נחתי

מכלל יופי

כ (ג) את זקני ישראל , כמו עם לו אל * אדרש , האַלף צהירק : (ה) ביום
 בחרני , היית נקמן חטף לתפארת הקריאה * ואשא ידי ענין שביעה וכן נשאתי את
 ידיו (שמות י') ויכתן תרגם קיימת צמימרי וכמו כי אשא אל שמים ידי ואמרתי כי אכבי
 לעולם (דברים ל"ב) , (ו) צבי היא לכל הארצות , תפארת וסמדה לכל הארצות היא
 כי היא כנוף האמצעי והוא מסובב משאר הנופות ואיירה מזונ טוב מכל הארצות וכן אמר יפה
 נוף תשופ כל הארץ (תהלים מ"ח) * (ט) לבלתי החל , מלכין נפעל ונאה היית נקמן
 קטן

לכלותם: (יד) ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר
 הוצאתים לעיניהם: (טו) וגם אני נשאתי ידי להם במדבר לבלתי
 הביא אותם אל הארץ אשר נתתי זבת חלב ודבש צבי היא לכל
 הארצות: (טז) יען במשפטי מאסו ואת חקותי לא הלכו בהם ואת
 שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם לבם הלך: (יז) והחם עיני
 עליהם משחחם ולא עשיתי אותם כלה במדבר: (יח) ואמר אל
 בניהם במדבר בחוקי דגש אחר שורק אבותיכם אל תלכו ואת
 משפטיהם אל תשמרו ובגלוליהם אל תטמאו: (יט) אני יהוה
 אלהיכם בחקותי לכו ואת משפטי שמרו ועשו אותם: (כ) ואת
 שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:
 (כא) וימרו בי הבנים בחקותי לא הלכו ואת משפטי לא שמרו
 לעשות אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם את שבתותי
 חללו ואמר לשפר חמתי עליהם לבלות אפיכם במדבר: (כב)
 והשיבתי את ידי ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר
 הוצאתי אתם לעיניהם: (כג) גם אני נשאתי את ידי להם במדבר
 להפיץ אתם בגוים ולזרות אותם בארצות: (כד) יען משפטי לא
 עשו וחקותי מאסו ואת שבתותי חללו ואחרי גלולי אבותם

היו

ר ש י

(כא) וימרו כי הבני שבטו של דן וכן הנמדי' לבעל פעור לאחר שמתו דוד המדבר:

(כג) להפיץ אותם מאלו הכנענות' להפיץ' כי תוליד בנים ובני בנים וגו':

(כז) נתתי

מכלל יופי

קטן והיתה ראיה להפתח או יציה מבטן הפעיל ובה"א ראיה להפתח כמו ולא חלל את שם
 קדש (יחזקאל ל"ט) והוא מעטן חלול ומשמש והוא תמורת הקדושה, וכן כי תחל לזנות
 (ויקרא כ"א): (י) ואבאם, מסר יוד: (יב) שבתותי, לשון רבים כלל בו שניתת
 המועדים כי גם הפזר ליציאת מצרים: (טו) צבי, ענינו החפץ והרעון י"ש מפרשים אותו
 לשון הדר ופאר: (יז) והחם עיני, פירושו ותסס נפשי ונא הכא נקטן חטף לא נפתח
 כחפדיו, ויעט (שמואל כ"ה), ותהא (איוב ל"א): (יח) בחוקי אבותיכם, בו' ועס
 הדגש: (כו) רחם, הרי"ש קמוצה מפני ההפסק. אשטם, מבטן הפעיל מפעלי הכפל
 דיכו בתשלומו אשמם ענין שמה כענין ארנה ופירושו למען שאימם שמה: (כט) מה

הבמה

יחזקאל כ

הָיוּ עֵינֵיהֶם : (כה) וְגַם אֲנִי נָחֲתִי לָהֶם חֲקִים לֹא טוֹבִים וּמִשְׁפָּטִים
 לֹא יָחִיו בָּהֶם : (כו) וְאִמָּא אוֹתָם בְּמַתְנוּתָם בְּהַעֲבִיר כִּי פָּטַר
 רַחֵם לְמַעַן אֲשֶׁמֶם לְמַעַן אֲשֶׁר יִדְעוּ אֲשֶׁר אֲנִי יְהוָה : (כז) לִכֵּן
 דִּבַּר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
 עוֹדֵזֶאת גִּדְּפוּ אוֹתִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּמַעַלְסֵי בִי מֵעַל : (כח) וְאֲבִיאִם אֶל
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת יָדִי לָתֵת אוֹתָהּ לָהֶם וַיִּרְאוּ כָּל גְּבַעְתָּהּ
 רָמָה וְכָל עֵץ עֲכוֹת וַיִּזְבְּחוּ שֵׁם אֶת זִבְחֵיהֶם וַיִּתְּנוּ שֵׁם אֶת פְּעֵם
 קָרְבָּנָם וַיִּשְׂמִימוּ שֵׁם רִיחַ נִיחֻחֵיהֶם וַיִּסְכּוּ שֵׁם אֶת נִסְכֵּיהֶם : (כט)
 וְאָמַר אֲלֵיהֶם מַה הַבְּמָה אֲשֶׁר אָתֶם הַבָּאִים שָׁם וַיִּקְרָא שְׁמָהּ בְּמָה
 עַד הַיּוֹם הַזֶּה : (ל) לִכֵּן אָמַר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
 יְהוִה הַבְּדֶרֶךְ אֲבוֹתֵיכֶם אָתֶם נִטְמְאִים וְאַחֲרֵי שִׁקּוּצֵיהֶם
 אָתֶם זָנִים : (לא) וּבִשְׂאֵת מַתְנוּתֵיכֶם בְּהַעֲבִיר בְּנֵיכֶם
 בְּאֵשׁ אָתֶם נִטְמְאִים רַקֵּל גִּלּוּלֵיכֶם עַד הַיּוֹם וְאֲנִי
 אֲדַרְשׁ לָכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל חִי אֲנִי נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה אִם אֲדַרְשׁ לָכֶם :
 (לב) וְהָעֵלָה עַל רוּחְכֶם הָיוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר אָתֶם אֹמְרִים נְהִיָּה
 בְּגוֹיִם כְּמִשְׁפַּחֹת הָאָרֶץ לְשֵׁרָת עֵץ וְאֶבֶן : (לג) חִי אֲנִי נָאִם

אדני

ר ש י

(כה) נחתי להם חוקי' לא טובים • מסרתים ביד יזרם להכשל בעונם וכן ת"י
 מסרתים ביד יזרם טפס' ואזלו ועבדו גזירן דלא תקקן ונמוסין דלא יתקיימו צהון :
 (כו) וחטמא אותם במתנותם • אותם מתנות שהקקתי להם לקדש לי כל זכור
 מסרתים ביד יזרם להעביר' לאותם זכורות למולך הרי חקים לא טובים : למען
 אשמש • אשומם ואחרים אותם אשמש לשון שומה והמפרשו לשון אשמה טועה
 הוא שהאלף אינה משרשי התיבה : אשר ידעו • כשאזיא עליהם הרעה :
 (כז) עוד זאת • הוסיפו לעשות כשהביאותי אל הארץ : (כט) ויקרא שמה
 צמה • לשון גנאי בלומר צמה היא נחשבת : (ל) הבדרך אבותיכם וגומר •
 לשון תמיה ובי כך הגון שבדרך אבותיכם אהם נטמאים ואני אדרש לכם להשיב
 על שאלתכם : (לא) ובשאת מתנותיכם • ובלקחת מתנותיכם שהיה לכם
 זת לי ואתם לוקחים אותם ממני להעביר בזכותיכם לע"א : (לב) והעלה
 ל' רוחש : נהיה בגוים • גפרוק עולו מעל לוארינו מאחר ששלחנו מעליו :

היו

דער עלטערן איהרע אויגען האטטען * [כה] איך לים איהנען נון אויך יענע געזעצע צו , דיא ניכט גוט זינד , יענע רעכטע , וואָכייא זיא ניכט גליקליך לעבען קעננען . [כו] לים ויא זיך פֿעראונרייניגען דורך איהרע אָפֿפֿערהאַבען , וואָצו מאַן יעדע ערוטע געבורט אויפֿפֿערטע , אום ויא אין'ס פֿערדערבען צו שטירצען , דאָסיט זיא ער . קעננען מעגען , דאָס איך דער עוויגע בין . [כז] דאָרום , מענשען אָהן , רעדע נור מיט דעם הויזע ישראל , אונד זאָגע איהנען , זאָ זינד דעס עוויגען וואָרטע : נאָך מעהר האָבען מיך איירע פֿאַרפֿאַהרען , אין איהרער טריילאָזיגקייט ווירער מיך , בעי ליידיגט * [כה] אַלס איך ויא נעמליך אין דאָולאַנד געבראַכט האָטטע , וואָריבער איך מיינע האָנד עמפֿאַר געהאַבען , עס איהנען צוגעבען ; ערוואָהען ויא זיך יעדען האָהען היגעל , יעדען דיכטען בוים , אונד מאַכטען דאָועלכוט איהרע אָפֿפֿערע פֿלעצע , בראַכטען דאָרט הין איהרע ערגערליכע אָפֿפֿער , פֿערברייטעטען דאָועלכוט איהרע ליכליכע געריכע , אונד פֿערגאַסען איהרע טראַנקאַפֿפֿער דאָועלכוט . [כט] איך שפּראַך צו איהנען : איי ! וואָ איוט דאָ דאָך פֿיר איינע אָנהעהע , צו דער נור איהר הינוואָללעט , דאָס ויא כים אויף דיוען טאַנדען נאַמען אָנהעהע פֿיהרט ? — [ל] פֿאַהרע אַלואַ פֿאַרט מיט דיינער רעדע צו דעם הויזע ישראל : זאָ שפּריכט דער עוויגע : ויא , איהר פֿעראונרייניגט אייך נאָך אויף דעמועלבען וועג איירער פֿאַרפֿאַהרען , בוהלעט נאָך דענאָעלבען גריילגעצען נאָך ; [לא] טרעגט נאָך איימער אירע גאַבען אַב , פֿיהרט זאָגאַר איירע קינדער דורך'ס פֿייער , קורץ איהר פֿעראונרייניגט אייך מיט אַלל אייערם אַבשייליכען געצען וועזען , ביו אויף דיוען טאַג , אונד איך זאָללעט מיך פֿאַן אייך פֿאַרשען לאַזען ? זאָ וואָהר איך לעבע , שפּריכט דער הער , דער עוויגע , איך לאַזע מיך פֿאַן אייך ניכט פֿאַרשען ! [לב] אויך דאָ , וואָ אין אייערם גייזטע אימטער אויפֿשייגט , זאָלל ניכט געשעהען , נעהמליך וואָ איהר אימטער זאָגט : וויר וואָללען ווייז דיא פֿאַלקס שטעמפע אַנדערער לענדער , זיין , האַלץ אונד שטיין אַנצובעטען * [לג] זאָ וואָהר איך לעבע , שפּריכט דער הער דער

ב א ו ר

נחתי וגו' , ענין נתתי כמי נתתי בידם ונרנונס (כהוראת פעל זה לרוב במקרא) ללכת בחקים ובמשפטים אשר בחרו בהם , וכעין שאמר משה , ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וגו' (דברים ל' ט"ו) . כלומר אחרי כי בקשה עורף מאנו לשאוע לי , לא כוונתים והזהרתם עוד יותר ללכת בחקי . והמפרשים נדסקו בזה ללא נורד * (כו) ואטמא , כלומר לא עכנתים מלטמא אותם במתנותם למען אשמם , אחרי כי זה רנונס . (כח) ואביאם אל הארץ , כאשר הבאתי אותם אל הארץ , ויראו כל נבעה וגו' . כעס קרבנם , קרננס אשר הם לכעם . (כט) מה הבטח וגו' , הכמות היה במקומות המיועדים ומקדשים לכך , כמו שאמר במלכים (א' ג' ד') שנבעון היתה הנמה גדולה ולבנות האלה בזה הקרובים והרחוקים לעבודת אלהים . אמנם המה עשו במה על כל נבעה רמה , איש הישרה בעיניו . וקראה בשם במה מה שלא במה היא , ולזה אומר בלשון לעג לבנותה : מה נמשך הנמה אשר רק אתם הם הנאים שמה , להקרא בשם במה עד היום הזה . כן נראה לי הכוונה , וכן תרגמתי . ורש"י פי' ויקרא שמה במה , לשון ננאי , כלומר במה היא נמשכת , ודומק . (הכרדרך , לשון תמיה , וכי כך הגון שדרך אבותיכם אתם נטמאים , ואני אדרש לכם להשיב על שאלתכם ? (רש"י) (לא) ובשאת , כלומר עד היום הזה אתם עושים עוד כל תעשבותיכם

ותרגום אשכנזי

דער עוויגע, מיט שטארקער מאכט, מיט אויגעשטרעקטעם ארמע, מיט אויגע-
 שיטטעטעם גרים ווילל איך אייך בעהעררשען. [לד] ווילל אייך אויך דען פעלקערן
 הערוויזעהען, ווילל אייך זאממעלן אויך דען לענדערן, וואהין איהר צערשטרייעט
 זייד, מיט שטארקער מאכט, מיט אויגעשטרעקטעם ארמע, מיט אויגעשיטטעם
 טעם גרים. [לה] ווילל אייך אין דיא וויזטע דער פעלקער ברינגען, אונד דארט מיט
 אייך רעכטען פאן אנגעזיכט צו אנגעזיכט. [לו] זא וויא איך איינזט מיט אייערן פאן-
 פאהרען אין דער וויזטע דעם לאנדעם מצרים גערעכטעט דאכע, ווילל איך אויך מיט
 אייך רעכטען, שפריכט דער הערר, דער עוויגע. [לז] הירויה ווילל איך אייך
 ערוט אונטער דעם שטאכע דורכגעהן לאזען, (ד"ה, דורך אויזצייכונג בעשטימט
 פען) אונד דאן ערוט אייך ווידער אין דיא כאנדע דעם בונדעם ברינגען. [לח]
 איך ווילל נעהמליך איינע אויזוואהל אונטער אייך טרעפפען; דיא עמפערער אינד
 דיא מיר אכטרינגיען ווילל איך צוואר אויך דעם לאנדע איהרעם אויפענטהאלטם
 הינויזפיהרען, יעדאך ישראל'ס כאדען זאללען זיא ניא ווידער בעטרעטען, אונד
 איהר זאללט דארט ערקענגען, דאס איך דער עוויגע בין. [לט] וואז אייך בע-
 טריפפט, הויז ישראל, זא זינד דעם עוויגען ווארטע: געהט, דיהנט נור יעדער
 זיינען אבשייליען געצען, דא איהר מיר דאך גיכט געהארען וואללט, נור זאללט
 איחר מיינען נאמען בייא אייערן גאבען אונד געצענדיגט ניכט מעהר ענטוויידהען.
 [מ] דען אויף מיינעם הייליגען בערגע, נעהמליך אויף ישראל'ס ערהאבנעם בערגע,
 שפריכט דער הערר, דער עוויגע, זאלל דאן גאנצע הויז ישראל, זא פיל איהרער
 אים לאנדע זינד, מיר דינען; דארט ווילל איך זיא ווידער מיט וואהלגעפאללען אויפ-
 געהמען, דארט מיר איירע העכע-אפפער, איירע ערוטלינגט גאבען, איבער-
 הויכט אללע איירע הייליגט הימער ווידער אנגעלעגען זיין לאזען. [מא] איך ווילל
 אייך דאן דורך איינען ריבליפען גערוך מיט וואהלגעפאללען ווידער אויפנעהמען;
 ווען איך אייך נעהמליך אויך דען פעלקערן ווערדע הערויזגעצאגען, פאן דען לענדערן
 ווארין איהר צערשטרייעט זייד, ווידער פערזאממעלט האבען, אונד דורך אייך
 פאר דען אויגען דער נאציאנען ווערדע געהייליגט ווארדען זיין. [מב] איהר ווערדע
 זאדאן ערקענגען, דאס איך דער עוויגע בין, ווען איך אייך ווידער אין דאן לאנד
 ישראל ברינגע, אין דאן לאנד, וואריבער איך איינזט מיינע האנד עמפאר געהא-
 בען

ב א ו ר

תועבותיכם, ואני אדרוש לכם? (לה) מדבר העמים, ככה תגלות נשם מדבר, וכן
 אמר הושיע (ב' י"ד) והולכתיה המדבר. (לד) השבט, על דרך כל אשר יעבור תחת
 השבט (ויקרא כ"ז ל"ג), כלומר כמו האן שהמונה מונה אותם נשט אחד אחד, והוא
 על דרך משל (ד"ק), במסרח, משה אשר נחפרון האלף ומשפטו במארת, והוא שם
 בפלס בחגרה, ופירושו אסור אסור בנרית הכל. (לח) וברוחי, שרשו ברר,
 ר"ל אכרוד אכס. לא יבוא, הראוי לא יבוא ונמסרה ארבעה עשר סבירין
 לשון רבים. (לט) לכו עבדו, אין הכוון כל פעם לשואע לעשות הפעולה, אלא לפעמים
 ג"כ גמרך הווי לומר שהרשות בידו לעשות הפעולה. ומהענין האחרון הוא פה. ואחר
 אם

אֲדַנִּי יְהוָה אִם לֹא בִיד חֲזָקָה וּבְזִרוּעַ נְטוּיָה וּבְחֶמֶךָ שְׁפוּכָה
אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם : (לד) וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם
מִן הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נִפְצַתֶם בָּם בִּיד חֲזָקָה וּבְזִרוּעַ נְטוּיָה וּבְחֶמֶךָ
שְׁפוּכָה : (לה) וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל מִדְבַר הָעַמִּים וְנִשְׁפַּטְתִּי אֶתְכֶם
שָׁם פָּנִים אֶל פָּנִים : (לו) כֹּאֲשֶׁר נִשְׁפַּטְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַר
אֶרֶץ מִצְרַיִם כִּן אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם נְאֻם אֲדַנִּי יְהוָה : (לז) וְהִעֲבַרְתִּי
אֶתְכֶם תַּחַת הַשָּׁכֶט וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם בְּמִסְרַת הַבְּרִית : (לח) וּבְרוּתִי
מִכֶּם הַמֵּרְדִים וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי מֵאֶרֶץ מִגּוּרֵיהֶם אוֹצִיא אוֹתָם וְאֶל
אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ וְיִדְעוּתָם כִּי אֲנִי יְהוָה : (לט) וְאֵת בֵּית
יִשְׂרָאֵל כִּה אֲמַר אֲדַנִּי יְהוָה אִישׁ גִּלְגָּלָיו לְכוּ עִבְדוּ וְאַחַר אִם־
אֵינְכֶם שֹׁמְעִים אֵלַי וְאֵת שֵׁם קְדֹשִׁי לֹא תִחַלְלוּ עוֹד בְּמַתְנוֹתֵיכֶם
וּבְגִלְגֻלֵיכֶם : (מ) כִּי בְהַר קְדֹשִׁי בְהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדַנִּי
יְהוָה שֵׁם יַעֲבֹדֵנִי כָּר בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּלָה בְּאֶרֶץ שֵׁם אֶרֶצִים וְשֵׁם
אֶדְרוֹשׁ אֵת הַרוֹמְתֵיכֶם וְאֵת רֵאשֵׁית מִשְׁאוֹתֵיכֶם בְּכָל קְדֹשֵׁיכֶם :
(מא) בְּרִית נִיחַח אֶרְצָה אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִן
הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נִפְצַתֶם בָּם וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּכֶם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם : (מב)
וְיִדְעוּתָם כִּי אֲנִי יְהוָה בְּהִבְיְאִי אֶתְכֶם אֶל אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל אֶל הָאֶרֶץ
אֲשֶׁר

ר ש י

וְהִיא לֹא תִהְיֶה • כִּי כִנְר קִבְלַתְּם עֲלֵיכֶם מִדַּעְתְּכֶם צִימֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּמוֹ שֵׁנֵי וִיחֲסוּף
יְהוֹשֻׁעַ חַת כָּל שְׁנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעַמִּים : (לה) מִדְבַר הָעַמִּים • הוּא הַמִּדְבַר
שֶׁהִלְכוּ בוֹ חִרְצֵימֵי שְׁנֵי וְכֵן נִבְחָ הוֹשֻׁעַ וְהוֹלֵכְתִּים הַמִּדְבַר : (לו) תַּחַת הַשָּׁבֶט
שֶׁתִּהְיוּ כְּפוֹפִים לִי וְלַמּוֹסְרֵי : בְּמִסְרַת הַבְּרִית • הַבְּרִית שֶׁמִּסְרַתִּי לְכֶם •
(לח) וּבְרוּתִי • לְשׁוֹן בְּרִירָה : מֵאֶרֶץ מִגּוּרֵיהֶם • מֵאֶרֶץ גְּלוּתָם אוֹצִיא אוֹתָם •
וְאֵת בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר : (לט) לְכוּ עִבְדוּ • וְאֵת תְּרַחוּ לְאוֹמוֹת שֶׁאֵתְּם נִקְרְאוּ עַל
שְׁמֵי בְּבוֹאֲכֶם אֶל הַנְּבִיא לְשִׁחוֹל לוֹ תוֹרָה וְאֵת שֶׁהוּא אוֹמֵר לְכֶם דְּבַרִּי אֲזַנְכֶם שׁוֹמְעִים
אֵלַי כְּעֵנִין שֶׁנֶּאֱמַר וְהִנֵּה לְכֶם כְּשִׁיר עֲנִיִּים וְגוֹמֵר שׁוֹמְעִין אֵת דְּבַרִּי וְאֵינִי עוֹשֶׂים
אוֹתָם : בְּמַתְנוֹתֵיכֶם וּבְגִלְגֻלֵיכֶם • שֶׁאֵתְּם מִפְּרִיִּים הַבְּכוּרוֹת צִמֵּם בְּבוֹרָה כֹּאֲשֶׁר
נִוְיָתִי אֶתְכֶם וּמִשְׁנִקְרָח שְׁמֵי עַל הַדְּבַר אֵתְּם מִקְרִיבִים אוֹתָם לְעִבְדוֹת אֱלֹהִים :
(מ) מִשְׁאוֹתֵיכֶם

יחזקאל כ כא

אשר נשאתי את ידי לתת אוהה לאבותיכם : (מג) וזכרתם שם
את דרכיכם ואת כל עלילותיכם אשר נטמאתם בהם ונקטתם
בפניכם בכל רעותיכם אשר עשיתם : (מד) וידעתם כי אני יהוה
בעשותי אתכם למען שמי לא כדרכיכם הרעים ובעלילותיכם
הנשחתות בית ישראל נאם אדני יהוה :

כא (א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר : (ב) בן אדם שים
פניך דרך הימנה והטף אל דרום והנבא אל
יער השדה נגב : (ג) ואמרת ליער הנגב שמע דבר יהוה כה
אמר יהוה הנני מצית בקי אש ואכלה בקי פלעץ לח ל' פחוחה וקר

עץ ר ש " י

(מ) משאותיכם : כמו משארותיכם לשון מזון כמו שארה כסותה ועונתה לא
יגרע וכן חברו מנחם : (מג) ונקטתם לשון קטטה ל' אחר כתרומו ותידנחון
וכן ת"י הנאמרים דמוני"ר בלע"ז :

כא (ז) דרך הימנה • ארץ ישראל בדרומה של צבל : אל יער השדה •
אל ציה מקדשי שעתיד להיות כיער וכשדה לההרש להלך זו שועלים :
(ג) ונצרכו • לשון נרצת השחין ועל שפתיו כאש נרצת לשון כויה : כל פנים
מונגב לפונה • כל האנשים שדרומה של צבל שהיא צפון לשון רצב דטריו"ר
בלע"ז : ממשל משלים הוא • כשאני מתנבא להם בלשון משל ותיורה כגון יער
ואש

מכלל יופי

הכמה, המזנה הנצוה נקרא כן לנבחותו כי לשון צמה הוא לשון נובה כמו ירכיבהו על צמתי
ארץ (דנרוס ל"ב), אעלה על צמתי ענן (ישעיה י"ד) • ויפרא שמה במה עד היום
הזה, פירושו אני יקדמי להם מקום מיוחד לשמי והם עשו צמה בכל מקום לעבודה זרה ולהרגל
הלשון בהם נקרא אף הנעשה לשמי צמה עד היום הזה כי כאמר בדברי שמואל (שמואל ט'
הנמתה, וכאמר בדברי שלמה (מלכים ג') הצמה אשר בגבעון, וכאמר (מלכים ב' י"ג) רק
הנמות לא שרו • (ל) נטמאים, בשוא המס כמו הנמנאים בשואן (אסתר ד') • (לא) (לא)
ובשואח מתנתיכם, ענין הנטיילה והתרומה • (לב) על רוחכם, כמו על לבנכם כמו
שתרגם יוכתן כי הרוח שוכנת בלב • (לד) אשר נפוצותם, נפולס הפ"א ויבא בשורק כמו
(ישעיה י') ונחכמתי כי כזונתי • ונשפטתי אתכם שם, אקח משפטי מכם במדבר
במקום שאין שם אדם ולא עובר ושב כרי שלא יראו הגוים נרעצכם וישמחו לכם וזהו שאמר
פנים אל פנים כלומר ביני ובינכם בלא אמצעי וכן (שמות ל"ג) ודבר ה' אל משה פנים אל
פנים בלא אמצעי • (לו) והעברתי אתכם תחת השבט, על דרך כל אשר יעבור תחת
השבט (ויקרא כ"ז) כלומר כמו הנאן שהמונה מונה אותם בשבט אחד אחד והוא על דרך
משל • במסרת הברית, אמר רבי יהודה כי שרשו אשר ונגרעה האלף גם מהמכתב ומשפטו
במאשרת והוא שם בפלס מקנת (ישעיה ג') ופירושו אסבור אתכם כבדית שלא תכלו ממנו
לעולם

תרגום אשכנזי סב

בען, עם אייערן פֿאַרפֿאַהרען צו געבען. [מג] דאָרט ווערדעט איהר אייך איירער
וועגע, אונד אַללער האַנדלונגען, וואָדורך איהר אייך פֿעראונדרייניגטעט, עראינע
נערן, אונד אייך ועלכזט איין אַבשייאַזיין, זאָ פֿילפֿ לאַזטער בעגאַנגען צו האַכען.
[מד] יא, איהר ווערדעט ערקעננען, דאָס איך דער עוויגע בין; דאָס מיין פֿער-
פֿאַהרען מיט אייך מיינעם נאַמענס וויללען געשאַה, ניכט וויא עס איירע לאַזטער-
האַפטען וועגע, איירע פֿערדערברֿיכען האַנדלונגען פֿערדיהנטען, הויז ישראל!
שפּריכט דער הערר, דער עוויגע.

כא [א] דאָ וואָרט דעס עוויגען וואָרד מיר וויא פֿאַלגט: [ב] מענשען וואָהן!
הווענדע דיין אַנגעוויכט געגען מיטטאָג הין, לִיאָס דיינע דערע נאָך זידען הין
שטרעהמען, ווייזונגע אויף יענען וואָלד אים זירליכען געפֿילדע. [ג] שפּריך צו
דעם וואָלדע אין זידען: הערע דען אויזשפּרוך דעם עוויגען, זאָ שפּריכט דער הערר,
דער עוויגע: זיה, איך לעגע פֿייער אָן דיך אָן, דאָ דען גרינען זאָמסט דעם דיררען
בוים

ב א ו ר

אם, כמו אמרי, ומלת אם במקום אשר אוכי. (מ) כלה בארץ, כלם שהם בארץ,
הכל יעבדו אותו ולא אלהים אחרים. (נג) ונקטוחם, כבר בארתי לעיל פרשה ו'
פסוק ט'.

כא (ב) והטף, נא בדרך האלה בענין הדבור, כענין חול כטל אמרתי, וכן
אל תטיפו טיפון (מיכה ב' ו') (גן מלך). (ג) מציה, ענינו הדלקה והבערה
שלהבת, כמו להבת, תרגום בלבת אש בשלהבית אשתא, וכסוף להבת אל שלהבת כמו
אדמת עפר (דניאל י"ב ב'). (דן מלך). ור"ק אמר כי הוכפל הענין במלות שונות לחוק
הדבר, שנכל עת תעלה להבת. ואנכי תרגמתיו כפי תואר כפי שיאות ללשון אשכנזי.
ונצרבן, לשון כרבת השמן, ועל שפתיו כאש כרבת, לשון כויה (רש"י). אדה וגו'
אך

מבלל יופי

לעולם (לח) וברוחי, שהם צדור רנה לומר אברור מכם המורדים והפושעים לכלותם
במדבר: לא יבא, דרך כלל כמו ולא יבאו ונמסרה ארבעה עשר סבירין לשון רבים. (לט)
איש גלוליו לכו עברו, הנווי הזה אינו על דרך מציה רכובית כי אם דרך גזוס רנה לומר
איש גלוליו לכו עבדו ותראו מה יקרה אחכם באחריתכם והוא הנזכר למעלה בפרשה וכן
(קהלת י"א) שמח בחור בולדתך, רובה לוי' שמח ותראה מה יקרה באחריתך. ויתכן לפרש
כחשמען כלומר טוב הוא שתעבדו גלוליוכם לבד ולא תביאו לי מתנותיכם ותעבדו גלוליוכם כי
זה חלול השם ופירושו ואחר אם אינכם שומעים אלי וואחר כמו (בראשית כ"ב) וישא אברהם
את עיניו, ואם בענין אשר שאינכם כיוי (בראשית כ"ד) עד אם דגרתם בדבירי. (מ) בהר
מרום ישראל, בהר מרום ארץ ישראל והוא הר המוריה שנבנה שם בית המקדש והוא גבוה
מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות. כל בית ישראל בלה, הכפל לחוק וכן
וכל שריך כלם נשני לבו (יחזקאל י"ב), כל מלפי נויס כלם (ישעיה י"ד), והדומים
להם. משאותיכם, תאורות והם התרומות לא י"ת, ונקטוחם, ענין כריתה כמו אשר יקוש
כסלו (איוב ח'). כלומר תחשבו בעיניכם כשתזכרו רעותיכם שתהיו ראויים להכרת מן העולם.
כא (א) והטף, נא בדרך האלה בענין הדבור כענין חול כטל אמרתי (דברים
ל"ב) וכן אל תטיפו טיפון (מיכה ב'). הימנה ררום נגב, כפל הענין במלות
שונות לחוק כמנהג הכנולאות בכל מקום. (ג) הנני מציה בך אש, ענין הדלקה והבערה
כמ (איכה ח') וינת אש כניין. לח, פתוח ומשפטו להיות קמן. שלהבת, כמו להבת
תרגום

תרגום אשכנזי

בוים פֿערצעהרען וואָלל , דיא אויפֿלאָדערנדע פֿלאַממע ווירד ניכט ערלעשען , אַלס
לעס ווירד בראַנדיגטעס אַנזעהען האַכען פֿאַן זידען ביז נאַרדען הין . [ד] אַללעס ,
וואָן פֿליישעס איזט , ווירד זעהען , דאָס איך , דער עוויגע , עס אַנגעצינדעט האַ
בע , אונד דאָהער עס ניכט ערלישט . [ה] דאָ שפּראַך איך , אַך ! אָ עוויגער ,
פּיין גאַטט ! ויאַ זאָגען יאָ אַהנעהין שאַן פֿאַן מיר : וואָהרליך , ער איזט נור איין
פֿאַכעלריכטער . — [ו] גון וואָרד מיר דאָן וואָרט דעם עוויגען , וויא פֿאַלגט : [ז]
פענשען זאָהן , ווענדע דיין אַנגעזיכט נעגען ירושלים , לאַם דייע רעדע נאָך יענען
הייליגען ערטערן הין שטרעמען , ווייזזאָגע אויף דאָן לאַנד ישראל . [ח] שפּריך
צו דעם לאַנדע ישראל , זאָ זינד דעם עוויגען וואָרטע : זיה , איך קאָממע איבער דרך
הער , ציהע מיין שווערר אויך דער שידע , אונד דאָטטע דען פֿראַממען וויא דען
גאַטטל אַזען פֿאַן דיר אויך . [ט] ווייל איך גון דען פֿראַממען וויא דען גאַטטל אַזען פֿאַן
דיר אויגעראַט אַעט האַכען ווילל , זאָ וואָלל מיין שווערר אויך דער שידע פֿאַהרען
ווידער אַללעס פֿליישליכע פֿאַן זידען ביז נאָך נאַרדען . [י] אַללעס , וואָן פֿליישעס
איזט , וואָלל ערקענגען , דאָס איך , דער עוויגע , מיין שווערר אויך דער שידע
געצאָגען האַכע , אונד זאָ עס ניכט ווידער איינגעשטעקט ווירד . [יא] אונד דאָ ,
מענשען זאָהן , זייפֿצע וויא איין פֿערצווייפֿעלטער יעממערליך , זייפֿצע אַכער , דאָס
זיא עס זעהען . [יא] ווען זיא דרך גון פֿראַגען : וואָריבער זייפֿצעוט רואַ ? זאָ ערוויי
דערע : איבער איינע נאַכריכט , וואָריבער , ווען זיא קאָממט , אַללע הע-צען צער-
שמעלצען , אַללע דזענדע ערשלאַפֿען , אַללער מיטה ערלעשען , אונד אַללע
קניא וויא וואָזער דאָהין שוואַנקען ווערדען ; זיהע , זיא קעממט , אונד ווירד זיין ,
שפּריכט דער הערר , דער עוויגע . [יג] דאָן וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר פֿער-
נער וויא פֿאַלגט . [יד] מענשען זאָהן ווייזזאָגע , אונד שפּריך , זאָ זינד דעם עוויגען
וואָרטע : מאַכע עס בעקאָננט , דאָן שווערר ! דאָן שווערר ! אַך ! עס איזט גע-
שערפֿט ! עס איזט פֿאַלירט ! [טו] געשעהפֿט , דאָמיט עס גוט מעצעלע ,
פֿאַלירט

ב א ו ר

איך תלמידי אליהם לדבר דרך משל , והנה כמה אומרים לי , כשאני אומר להם הנבואות
דרך משל , אומרים ממני : הלא סמשיל משלים הוא , מדבר משלים הוא מבלי להיות
על פי הנבואה , אלא להראות עמנו סודע למשל משל , זלפי אונה ה' אליו הדבר בענין זה
לדבר בלא משל , ואמר לו שים פניך אל ירושלים וגו' (גד'ק) . (יא) בשברון מחנים ,
כל הנאנס על צרה גדולה כאלו נסברו מתכו (רד'ק) , והוא דמוק גדול . והנה בלשון עבר
תכונה הכס וגבורה בלשון מתנים כידוע . ואם נקשר אל פעל אור או קשר , יעשה הוראת
התאמנות והשתדלות לעשות חיל , וחליפות מורך הלב ברוח גבורה (משה פֿאַזון) כמו
ואתה תאור מתניך (ירמיה א' יז) , וכן להפך אם נקשר עם פעל פתח סלישות הנבואה
והולידות מורך הלב , כמו ומתני מלכים חפתם (ישעיה מ"ה א') , וא"כ קשרו עם מלת
עבר יעלה את מדרגתו , ויורה חבירות הכס ורפיון רוח הנבואה , בטאש מכל תקוה . ולטעם
זה תרגמתיו (וויא איין פֿערצווייפֿעלטער) , כ"עפ"י רוב מיאש התקוה תוליד חבירות
רוח הנבואה כידוע . (יב) חלכנה מים , עיין לעיל פרשה ז' פסוק יז נבאורי . (יד)
ברושיה , ענין המריקה והעגרת הסלודה יפה עד שנתק , וכן פי' דש"י פורפיה הנלעז'
(נ"ל)

עין יבש לא תכבה להבת שלהבת ונצרכו בה כל פנים מנגב
 צפונה: (ד) וראו כל בשר כי אני יהוה בערתייה לא תכבה: (ה)
 ואמר אהה אדני יהוה המה אמרים לי הלא ממשל משלים הוא:
 (ו) ויהי דבר יהוה אלי לאמר: (ז) בן אדם שים פגיה
 אל ירושלים ורופף אל מקדשים והנבא אל אדמת ישראל
 (ח) ואמרת לאדמת ישראל כה אמר יהוה הנני אליך והוצאתי
 חרבי מתערה והכרתי נומך צדיק ורשע: (ט) וינן אשר הכרתי
 ממך צדיק ורשע (י) תצא חרבי מתערה אל כל בשר מנגב צפון:
 (יא) וידעו כל בשר כי אני יהוה הוצאתי חרבי מתערה לא תשוב
 עוד: (יב) ואהה בן אדם האנח פתח באחנה בשברון מהנים וכמרירות
 האנח לעיניהם: (יג) והיה כִּי־יאמרו אליה על־מה אהה נאנח
 ואמרת אל שמועה כי באה וגמם כל לב ורפו כל ידים ובהתה כל
 רוח וכל ברבים תלכנה מים הנה באה ונהיתה נאם אדני יהוה:
 (יד) ויהי דבר יהוה אלי לאמר: (טו) בן אדם הנבא ואמרת כה
 אמר יהוה חרב חרב הוחדה וגם מרוטה: (טז) למען טבח טבח

הוחדה

ר ש י

ואש חוכלת לח ויבש: (ז) ויהי דבר ה' אלי לאמר * הנבא להם נבואה מפורשת
 שאמרת לי שים פגיה דרך תימנה אני מפרש לך שים פגיה אל ירושלים: והטף *
 והנבא וכן אל תטיפו ואל תטיף צית ישחק: אל מקדשים * הוא יער הסדה
 מקדשים שני חורבנים: (ח) נדיק ורשע * הוא הלה ויבש: (ט) יען אשר
 הכרתי מונך * וידעתי כי ישמחו האומות לחירכם חקנוף עליהם וחגרה חת
 נבוכד נצר בכלם הוא שכתתי ונצרכו זה כל פנים הדרומיים: (י) חרב חרב *
 שתי חרבות חרב מלך צלל ראשונה * וחל"כ חרב בני עמון ביד ישמעאל בן נחניה
 שיהרג את גדליה ואת הנאספים חליו משחרית חרב כמו שפורש בירמיה:
 מרוטה * פורפיה"ה בלע"ז ומנחם חזרו לשון שלופה * וכן ויתן חוזה למורטה:
 וכן כלם: (טו) היה לה ברוק * להיות לה ברוק זהרורית פלנדור"ס בלע"ז:
 חו נשים * לשון תמיה הוא שמת יש לנו לשמוח עוד: שבת בני מואסת כל עץ *
 שבת שאני מכה זה חת בני ליסרו קשה מכל השבטים ומואסת היא מכת כל מטה
 וכל עץ כי אינם חללה לבלום: (טז) ויתן חוזה * חת השבת: למורטה לחפש
 חקף * לפתחה שתהיה פוחה וסגונה לתופעה בכף * היה החדה חרב * היה

אל
 לעם
 הא
 גער
 ר איין
 : [ו]
 יענען
 שפריד
 גר ריד
 יא דען
 גו פאן
 אהרען
 יישעס
 שיידע
 דוא
 גדאס
 ערוויס
 גצער
 אללע
 ד ויין
 פער
 גוויגען
 זט גע

נבואות
 להיות
 עכין זה
 חונים
 ין עבר
 הוראת
 (ו) כמו
 הנבואה
 גם מלת
 ולטעם
 אכידת
 (יד)
 הבלע"ז

יחזקאל כא

היחַדְּתָה לְמַעַן הִיְהִי לָהּ בְּרֶק מִרְטָה אוּ גְשִׁישׁ שֶׁבֶט בְּנֵי מוֹאָבֶת כָּל
עַיִן : (טו) וַיִּתֵּן אֶתְּהָ לְמִרְטָה לְהַפְשֵׁ בַּקֶּף הִיא הַיּוֹחֶדֶה חָרֵב וְהִיא
מִרְטָה לְחַת אֶתְּהָ בְּיַד הַיּוֹרֵג : (יז) זַעַק וְהִילֵל בֵּין אָדָם בִּי הִיא
הַיּוֹחֶה בְּעַמִּי הִיא בְּכָל גְּשִׁיֵי יִשְׂרָאֵל מִגּוֹרֵי אֵל חָרֵב הָיוּ אֶת עַמִּי
לְכֵן סָפַק אֶל יַרְדֵּךְ : (יח) כִּי בָחַן יָמָה אִם גַּם שֶׁבֶט מֹאָבֶת לֹא יִהְיֶה
בְּאִם אֲדֹנֵי הַיּוֹת : (יט) יֵאָתֶה בֶּן אָדָם הַגָּבֹא וְהָךְ בָּךְ אֶרְפָּךְ וְחִכְפֶּל

חרב

ר ש י

השֶׁבֶט חֶרֶב חֶדֶם וּמְרוֹטָה הִיא לַחַת אֶתְּהָ בִּיד נְכוּכָד נָרָה לְהַרְגוֹת זֶה : (יז) וְהִילֵל
לְשׁוֹן יִלְלָה : כִּי הִיא • הַחֶרֶב תִּהְיֶה בְּעַמִּי וּבְכָל גְּשִׁיֵי אִיִּים וּשְׂרִיִים : מִגּוֹרֵי אֵל
חֶרֶב • קְבוּצַת עַמִּים בָּאִים לְחָרֵב הִיוּ סְבִיבוֹת עַמִּי כֵן תִּי מִגּוֹרֵי לְשׁוֹן אֹיֵב בְּקֶץ
בֵּן מִשְׁכִּיל אֲגִרָה בְּקֶץ אֲגִרָה בְּקִצֵּר נִהְרָסוּ מִמִּגּוֹרוֹת הָעוֹד הַזֶּה בְּמִגּוֹרָה וּמוֹנָחִים
חִזְרוּ לְשׁוֹן יִרְאָה כְּמוֹ וַיִּגַּר מוֹאָב : לְכֵן סָפַק אֶל יַרְדֵּךְ • לְנֶהֱי וּלְקִינָה : (יח) כִּי
בָחַן • כִּי בָחַן רַב בְּנֵרוֹת שֶׁאֵר פּוֹרְעָנוֹת הַיָּדֵה נִבְחַנְנוּ בְּהֵן שְׁפוֹט וּדְבַר וְרַעַב וְהִיָּה •
וּמָה אִם גַּם שֶׁבֶט מוֹאָבֶת לֹא יִהְיֶה • וּמָה תִּהְיֶה עוֹד עַל בְּנֵי אִם גַּם שֶׁבֶט מוֹאָבֶת זֶה
חִזָּא עֲלֵיו עַם שֶׁאֵר הַבָּחַן : לֹא יִהְיֶה • עוֹד בְּנֵי צְעוֹנִים וּבֵן תִּי לֹא יִתְקַיֵּמוּן אֲזַל
שֶׁאֵר הַמִּקְרָא לֹא תִרְגַּם כֵּךְ וּכֵן נִרְאָה בְּעֵינֵי וּשְׁמַעְתִּי זֶה לְשׁוֹנוֹת רַבִּים וְרִחִיתִי
בְּסִיפְרֵי פִתְרוֹנוֹת וּלֹא נִתְיַשְׁבוּ לִי וְהִפְיִיט שִׂיסָד בְּחַנוּכָה מוֹאָבֶת כָּל עֵץ הַדְּקִיר
הַמִּזְגָּה מִסִּיעֵנִי שְׁקָרָא אֶת הַחֶרֶב מוֹאָבֶת כָּל עֵץ וַיּוֹנֶתָן כֵּן תִּרְגַּם אִו גְּשִׁים וְגוֹמַר
עַל דַּחְדִּיחוֹ שֶׁבֶטֶת דְּבִית יִהוּדָה וּבְנִימָן לְשֶׁבֶט דִּישְׂרָחֵל כֵּךְ גְּלוּ עַל דַּפְלָחוֹ לְטַעוֹתָא
וְתָבוּ אִינוֹן לְמַטְעֵי בַתֵּר נְלָמִי אֵעִיָּא אֲף הוּא מִפְרַשׁ אִו גְּשִׁים לְשׁוֹן תְּמִיָּהָ : כִּי בָחַן
וּמָה אִם גַּם שֶׁבֶט מוֹאָבֶת לֹא יִהְיֶה • אֲרִי חִיתִנְבִּיאוֹ עֲלִיהוֹן נְבִיִּיָּא וּלֹא תָבוּ כְּלוּמַר
כִּיִּר הַדְּבַר בְּחֹן שֶׁלֹּא יִשׁוּבוּ וּמָה יִהְיֶה • צְכוּפִיָּהוֹן אִם גַּם שֶׁבֶט מוֹאָבֶת לֹא יִהְיֶה
אִימַר וְאֲף שֶׁבֶטֶת דְּבִית יִהוּדָה וּבְנִימָן מִגְּלָא יִגְלוֹן וּבְעוֹבְדֵיהוֹן בִּישִׁיא לֹא יִתְקַיֵּמוּן
מַלְכוּת שֶׁבֶט שֶׁיִּתֵּה מוֹאָבֶת בְּחִבְרִתָּהּ וּמִלְעַגַת עֲלִיהֶם וְעַל הַרְעָה הַבָּחָה עֲלִיהֶם
אֲף הִיא לֹא תִהְיֶה וְלֹא תִקוּם • עוֹד אֶפְתָּרְנוּ לְשׁוֹן אַחַר אִו גְּשִׁים וְגוֹמַר אִו שְׁמָא
גְּשִׁים כִּי תֵאמַר אִי שֶׁבֶט בְּנֵי מוֹאָבֶת כָּל עֵץ מַלְכֵי יִהוּדָה מוֹאָבֶת עִ"א הֵם כְּמוֹ שְׁמִינֵי
בְּחִזִּיהַ שְׁאִמַר וְעַמְכֶם עֲנִלִי הַזֶּהב וְאִסָּא וַיְהוֹשִׁפֵט וַיִּחְזַקִּסוּ וַיִּאֲשִׁיבוּ שֶׁבְעֵרוּ כָּל עִ"א
שֶׁבְעוֹלָם שֶׁתַּחַת יָדָם וְאֲף אֲלוּ יִשׁוּבוּ בְּתַשׁוּבָה • זַעַק וְהִילֵל • וְאֵל הַשִּׁים עַל זֹאת
כִּי הִיא תִהְיֶה בְּעַמִּי וְלָמָּה כִּי בָחַן כִּיִּר בְּחֹן הַדְּבַר לְפָנֵי שֶׁלֹּא יִשׁוּבוּ תַשׁוּבָה הַוֹנֶנֶת •
וּמָה אִם גַּם שֶׁבֶט מוֹאָבֶת לֹא יִהְיֶה וּמָה אֶמְתִּין עוֹד אֶפִּילוּ אִם בָּאוּ לְשׁוֹב וְלִמְאֹס
בְּעִ"א לֹא יִתְקַיֵּים הַדְּבַר בִּידָם כִּי יִמְסְרוּ לְשׁוֹב לְרַשְׁעִתָם וְהוּא שְׁאִמַר לִירְמִיָּה אִם
יִשׁוּב לֹא יִשׁוּב : (יט) הַנְּבִיא וְהַךְ קָף אֵל כָּף • כְּדֶרֶךְ הַסּוֹפְדִים וּמָה הִיא הַנְּבִיאָה
וְהַכְּפֶל חֶרֶב שְׁלִישִׁיתָה אֲנִי אֶמְרֵתִי חֶרֶב חֶרֶב חֶרֶב שֶׁל נְכוּכָד נָרָה לְהַחְרִיב יְרוּשָׁלַם
וְחֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן בְּגַדְלִיָּה עוֹד יֵשׁ חֶרֶב שֶׁל שְׁלִישִׁית כְּפֹלָה פִי' שְׁתִּיָּהוֹן הִלְלוּ וְחֶרֶב תְּלָלִי
קִהִים

פאלירט, ראמיט עז בליצזע, איך טיינע, דאס וויר אונס [דעם אַנבליקס] פרייען; אַלס צוכטשטאַב מיינעם זאָהנעם פֿערדונקעלע עם יעדען העלצערנען.
 [טז] יא, מאַן גאַב'ס צום פּאַלירן, אום עם נאַכהער צו ערגרייפֿען, נון איזט עם שאַרף, נון איזט עם פּאַלירט, אום דעם ווירגער עם אין דיא האַנד צו געבען. [יז]
 קלאַגע, יאַממער, אַ מענשענוואָהן, עם איזט דאָו נעהמליכע, דאָו שאַן אונטער מיינעם פֿאַלקע, אונטער אַללען ערלען ישראל'ס וויהטעטע, פֿערטרויעט'שאַן מיט זיינען שרעקניזען זינד ויא זאַמט מיינעם פֿאַלקע. — אַ, דאַרום שלאַנע דיר אַן דיא היפֿטע! [יח] דאָו וואָר דער פֿערזוך נור, וואָו ווירד ניכט ערשט זיין, ווען עם נון אויך יעדען צוכטשטאַב פֿערדונקעלט? שפּריכט דער הערר, דער עוויגע.
 [יט] פֿערקינדע דוא פּראָפֿעציי הונג, אַ מענשענוואָהן, אונד שלאַנע דאַבייא ווי דער.

ב א ו ר

(ג"ל פּורביע בל"א פּאַלירן). (טו) היה, מקור מחשקל הצוי, ומשפטו היות. או נשיש וגו', פסוק זה ופסוק י"ח הם קשי ההבנה מאוד. יש בהם פירושים מפירושים אונים, אבל אין מועיל גם; כי תחת חשה יכא קוח ותחת שעורה יכאה באשה, כאשר הקורא יוכל לראות בספריהם ולכן סללתי לי דרך מיוחדת ותסלח לי, הקורא הנעים! אם גם באורי לא יטב בעיניך, כי השוטט במי הים, יתפוש דקנה חלושה להוציא אותו ממנה. ולרגל המלאכה אשר לפני, לא יכולתי להניח הפסוקים האלה בלי באור ותרגום. ועכ"פ"ש בבאורי דעת נכונה, ודבור דבור על אופניו. אמנם טרם אבוא אל באור הכינה, אצריך לברר מלת אומלת מואסת. או, אין מורה פה הבחירה בין דבר לדבר אלא הבחירה בין שמש מלה למלה, להיות שהמלה האחרונה מברר יותר תכלית הכונה, וכדמתורגם. מואסת, ענין חבת מאם איננה כל פעם בזה ותעוב, אלא לפעמים שלילת החבה יתירה והיתרון. יש דבר שימלאקן בעיני רואיו להדרו ולפיו, ונשלל מתן הזה אשר מאם, אם נמכא דבר אחר במעלה יותר שלימה. ובאופן זה נוכל לומר, כי הדבר האחרון מואם הדבר הראשון, כלומר שוללו מהדרו ויפיו אשר הי' לו בעיני רואיו בל"א. (פֿערדונקעלן) וזה הוא ג"כ דעת רש"י בתנת מואסת וז"ל: שנט שאני מכה בה את בני ליסרו קזה מכל השנטיס, ומואסת היא מכת כל מטה וכל עץ, כי אינם אגלס לכלום ע"כ; ולפ"ז, או נשיש, שז על הקידס, שהחרב הוא מרוטה למען תהיה לה ברק, לברר במלה אחרת תכלית הבריקס, והוא למען נשים, כלומר נשים אל העוראה, כי דבר אשר הוא נחמד למראה, יעשה מדוב לעין הרואה; שבט בני היא, לפיכך מואסת כל עץ, יהיה זהרה והדרה באופן שכל שנט אחר מעץ יהי נמאס נגד השבת הזה, והוא דבור על דרך לעג רעוקסה. (טו) לחפשינהך, כלומר נחונה למריטה לתפוש את"כ בכף, וכן דרך הלשון בל"א (דאָו שווערד ערגרייפֿן). (יז) היתה בעמי, כבר תחת ממלת יהויכין. מגורי, במלה זאת יש ג"כ דעות אונות, לדעת רש"י היא מענין אסיפה וקנון. מלשון יגורו עלי עזים (תהילים כ"ט ד') ופירושו קבוצות עמים באים לתרב היו שניבות עמי; ולדעת רד"ק מענין פחד מלשון ויגר מואם, ופירושו פחדו חרב היו. ובאה שם מגורי במשך על מלת אל, כמו שאל הסמיכות על מלת על ומלת את, כמו והולכי על דרך שיחו (שופטים ה' ו'), ומשום את רטון (ישעיה ח' ז'); ולדעת ר' יונה שראו מגר מהקל מענין הפלה, כמו וכסאו לארץ מגרתה (תהילים פ"ט מ"ה). ותרגמתיו לפי הכונה כר"ק מענין פחד ובהלה, והכונה היא, כבר נסו ומכירים בעותי חרב ופחדים אליה. ספק אל ירך, כמנהג המתאבלים ומטערים. (יח) בחן, ענינו נסיון, כלומר מה שנעשה כבר הי' הנסיון. ומה וגו', שעורו ומה לא יהיה, אם גם שנט מואסת, כלוער עתה שהוקדה ומרוטה כ"כ עד שמואסת כל שנט, כן נדאה לי שער הכתוב (יט) שלישיהה, שלש פעמים גדולה משאר חרב, והוא על דרך הפלגה. חהדרת להם

ה כל
 יהיא
 יהיא
 עמי
 יהיה
 חכפל
 והילל
 גרי אל
 בקץ
 ומנחם
 יח) כי
 והיה
 חסת זו
 מון אל
 ורחיתי
 הדקיר
 וגומר
 טעותא
 כי בקן
 כלומר
 יהיה
 תקיימון
 עליהם
 או שמת
 שמתו
 כל ע"א
 על זאת
 זוננת
 ולמחוס
 ויה אם
 הנבואה
 ירושלם
 יב חללי

תרגום אשכנזי

דערהאלט דרא הענדע צוזאמען ; עם איזט איין דרויאפאך לאנגעס שווערד , דאז
מאָרד . שווערד , דאז שווערד צו איינער גראָסען שלאַכט , דאז בייא איהנען איינע
דינגט ! [ב] דאמיט ראָו הערץ פֿערצאָגע , דער צערריטטונגען גראָם זיין אין אַלע
לען איהרען טהאַרען , פֿערברייטע איך שרעקען דעם שווערדס ; אַך ! דעסוועגן
איזט

כ א ו ר

להם , כמו בלם , כלומר הכנסת בחופס * (ב) למען למנו לב , אמר כאן מלת
הטעם וחות הטעם , כי די לו אס יאמר למען מנו לב אי למנו לב מבלי זכר למען , ויהי
למספת באור ולפזק הלבר , ופי' בענין שימם לנכס וירבו מכסליהם (רד"ק) . אבהת ,
מלה זאת יסידה במקרא , ובארה הרד"ק יאמר מפרשים כמו אלע' בחלוק ה"א בעין מן בעתה ,
והאל"ף נוספת ועל פיהם תרגמתי . אח , מלת הקריאה לצער , וכן ת"י ווי . מעטה .
לפי ענינו כמו הוסלה , כמו שזמרה למען שניס טנח הוסדה , ואין למלה זאת חכר לפי הענין
(רד"ק)

מכלל יופי

תרגום בלגת אש (שמות ג') בשלהובית איסתא ונכמך להבת אל שלהבת כמו אדמת עפר
(דניאל י"ג) ונצרבו , מן לרבנת השחין היא (ויקרא י"ג) , ועל שפתי כאש לרבנת ענין
שרפה (משלי י"ז) . מנגב צפונה , מכנב לצפון (ה) ממשל משלים , ענין משל והוא
דמות דבר אל דברויש כונס כן דברים סתומים : (ו) אל מקדשים , בית המקדש נקרא
כן (ה) מחערה , הוא חיק המרב . (ט) צדיק ורשע , תרגום יונתן ואלני מיך זכאך
צדיל לשיצאה חייבך . אל כל בשר , אל כמו על וכמיהו רבס . (יא) ובטרירות , רובה
לימר ובטרירות לב . (יב) אל שמועה , פלו על ופמיהו רבים . וכהנה , פועל עומד
ופירושו כי תעלה ותקצר רוחם ותחלש וכן רוח כהה (ישעיה ס"ה) . הלכנה מים , תלכנה
כמו מים שזעו ויועו מרוב כהלה . הנה באה , פירושו העת באה או השמועה הנזכרת
ומענינו תבין מסרובו (יד) הרב הרב , כן דרך הנוהים והכואבים לכפול דבריהם וכן
(ירמיה ד') מעי מעי , ראשי ראשי (מלכים ב' א') . זגם מרוטה , ענין המריקה והעברת
החולדה יפה עד שתצדיק כמו (מלכים א' ו') נחשת מאורט , וכן לטנח מרוטה , וכן למרטה
ומבנין פועל מרטה והוא מרטה והטית בהם דגושה לתפארת מפני ההפסק והזקק . (טו)
למען טבח טבח , בא שם הפועל עם הפועל לחזק הפעולה וכן (יחזקאל כ"ב) למען צנוע
צנע , קנף ה' על אבותיכם קנף (זכריה א') , ומעלה מעל בה' (ויקרא ה') , וינס
דוד צים (שמואל ב' ג') , והדומים להם . היה , מקור במשקל הצוי ומשפטו היות וכן
(תהלים קמ"ב) הצט ימין וראה . למען היה לה ברק , כלומר שמהיה לה נוגה הדנה
כמראה הברק או נשיש , לדעת ר' יונה כענין איך ופירושו איך נשים והחרב הזאת הוסלה
לכרות שנט בני ומוחסת שאר הענים . ולדעת רד"ק כחבריו ופירושו או שמה תאמרו ששים
ונשמח לזאת החרב כי לא יראה לנו אלא לאויבנו לא נוכל לשמוק לה כי לכרות שנט בני יוצאה
ומוחסת כל עץ לכרות עתה שנט בני והוא ישראל . למורטה מקור בתוספת ה"א כמו (שמות
לו) לקרנה אל המלאכה , כי הארפה היא החרדה חרב , כמו הפוך היא חרב הוסדה
וכן כל רבים עמים (תהלים פ"ט) רבות עתים (נחמיה ט') כמו כל עמים רבים , עתים
רבות והדומים להם . (יז) כי היא היחה בעמי , החרב הזאת תהיה בעמי . מגורי , צורק
והוא שם ענין פאל מענין וזגר מואב (במדבר כ"ב) , ופירושו פחדו חרב היו לעמי קודם
פנאה אליהם החרב כמו שאמר (יחזקאל י"א) חרב יראתם וחרב אביא עליכם , ונאה מלת
מגורי בסמוך על מלת אל כמו שבאה הסמיכות על מלת על ועל מלת את כמו (שופטים ה')
והולכי על דרך שיקו . ומאז את רבן (ישעיה ו') . ורני יונה כתב כי שרשו מנר מהקל ענין
הפלה מענין וכסאו לארץ מנרת (תהלים פ"ט) כלומר נפולי חרב היו עמי ותהיה מלת את כמו
(מלכים ב' ו') ואת הנדול נפל אל המים . ספוק , ענין הפאה על הירך . אל ירך , אל

יחזקאל כא

סה

חרב שלישה חרב חללים היא חרב חלל הגדול החדרת להם
(כ) למען למוג לב והרבה המכשולים על כל שעריהם נחתי

אבחת

ר ש י

תהיה והיא חרב החלל הגדול המפלת חללים רבים: החדרת להם • בכל אשר
תלכו תרדף אתכם בחדרי חדרים הרי יוחנן בן קרת ושרי המיילים ילכו למזרים
שם תשיגם חרב וכן בכל המקומות אשר ימלטו מהם אל ערים בצורות כמו שאמור
בענין על כל שעריהם נתתי אבחת חרב: (כ) למוג • לשון הנעה לשון אחר
לשון רברב נמס: והרבה המכשולים • והרבות המכשולים וכן כל הרבה שבמקרא
לשון הרבות הוא לשון פעול: אבחת חרב יש פותרין טבחת טי"ת תחת אל"ף
בא"ט ב"ח ויש פותרין כמו אבחת לשון בעתה ולא יתכן כי הטי"ו באבחת חניה
יסוד ולא באה חלל לסמיכה והטי"ו בצעתה מן היסוד ואני אומר אבחת חרב
השמעת קול הרוגי חרב לשון נביחה גלחפיטמוכ"ט בלע"ז כי גו"ן בצביחה יסוד גופל
הוא כמו גו"ן בנשיכה ותבא אל"ף במקומו כמו אחותי באזניכם אסוך שמן ומנחם
פירש כמו חימות חרב ואין לו דמיון חלל פתרונו לפי ענינו: אח עשויה לברק •
אוי ואח כי עשויה היא ללהט מרוטה ומזרקת: מעטה לטבח • ועשויה כשמלה
עד תתפש בכף לטבח ביום המלהמה ויש פותרין מעטה על לשון מיעוט שמתמעטת
כשמטכין אותה וטעות הוא בידם כי חסרון הוי"ו ודגשות הטי"ת יורה עליה כי
אין הטי"ת זורש בתיבה כמ"ם של מעונה ומשול' ומעטה ומעלפת ספירים ומנחם
חבר מעטה לשון מחשב' כמו התיב עיטה וטעים אבל דוגש פותר אותו כמו עוטה
אור

מכלל יופי

כמו על (יח) כי בחן ענינו נסיון כמו (תהלים ז') שמן לבות ופי' כי המרב הוא
הנכחת מתערה לבחן בה בני אדם ולנסותם בו לפיכך מורטה להפסידם בה ואם לא יסרו
ישראל ולא תהיה זאת המרב מואסת שנט בני כמו שמוסת כל עץ ומה יהיה ופירוש אחר
בשרשו • יט שלישייתה והא נוספת כי המלה מלעיל בשני פשוטן והיא כמו שלישיית כלומר שלש
פעמים תכפל ואמר זה לברות האונות והמשולשות עליהם או יהיה מענין ושלשים על כלו (שמות
י"ד) השליש אשר למלך (מלכים ב' ז') כלומר חרב גדולה • (יט) חלל הגדול • דרך
ככל כלומר חללים רבים וגדולים שיפלו בה מלכים וארסים • החדרת • פועל מענין חדר ה"ל
האורבת להם בחדר • ובפירוש המכה אותם בחדרי בניהם • וינתן תרגם דמויע להון תרגמו
כמו הפיך הקורדת ענין חרדה • (כ) למען למוג לב • ענינו ענין המסיסה וכפול בו מלת
הטעם ואות הטעם כי היה מספיק באמרו למען מוג לב או למוג מבלי שיאמר למען ורבים כמוהו
לתוספת ביאור • והרבה • מקור בשקל והקיה אותם (יהושע ט') • הונה הונה (הושע ד') •
המכשולים • ענינו כפילת התגבורת ורפוי הכח • אבחת חרב • האלף בקירק ענינו להט
החרב ויש מפרשים כמו אבחת בקלוק קי"ת בעין מן בעתה (ירמיה ט') והאלף נוספת • ויש
מפרשים כמו אבחת בקלוק אלף בטית באלפא ביתא דלטב"ס • אח • ענין כער ואבל • וכן
(יחזקאל ב') ואמר את • וכן תרגם יונתן ווי • מעטה • לפי ענינו כמו הוסדה כמו שאמר
למען טבות טבח הוסדה ואין למלה הואת חבר לפי הענין • והריק"ם כתב כי פירושו מלשון
והוא עוטה מעיל (שמותל כ"ח) • אך מעטה מכנין פועל הדגוש בשקל ועולה מן גלה מבוסה מן
בה ענינו ענין העטיפה בככות בענין לוטה בשמלה (שמותל כ"ח) כלומר מעוטה עד שתה
שגלמה

א ט 9 1

יחזקאל כא

אֲבַתְחַת חָרֵב אַח עֲשׂוּיָהּ לְבָרֶק מֵעֶפְרָה לְטֹבַח : (כא) הַהֲאֲחֲרֵי
הַיְמִינִי הַשְּׂמִימִי הַשְּׂמִילִי אָנֹכִי פְּנִידָה מִעֲדוּת : (כב) וְגַם אֲנִי אֶפֶה
כְּפִי אֶל כְּפִי וְהַנְּחוּתִי חֲמָתִי אֲנִי יְהוָה הַבְּרִיתִי : (כג) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי
לֵאמֹר : (כד) וְאַתָּה בֶן אָדָם שִׁים לְךָ שְׁנַיִם דְּרָכִים לְבֹא חָרֵב
מֶלֶךְ בְּבַל מֵאַרְיִן אַחֲרָיו יֵצְאוּ שְׂגִיָּהֶם וַיֵּד בְּרֹאשׁ דֶּרֶךְ עִיר בְּרֹא :
(כה) הַדֶּרֶךְ הַשְּׂמִימִים לְבֹא חָרֵב אֶת רֵבֶת בְּנֵי עַמּוּן וְאֶת יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם
בְּצוּרָה : (כו) כִּי עָמַד מֶלֶךְ בְּבַל אֶר אִם הַדֶּרֶךְ בְּרֹאשׁ שְׁנֵי
דְּרָכִים לְקַסֵּם קַסֵּם קִלְקַל בְּחָצִים שָׂאֵל בְּחַרְפִּים רָאָה בְּכַבֵּד :
(כז) בְּיַמֵּינוּ הָיָה הַקַּסֵּם יְרוּשָׁלַם לְשׁוֹם כְּרִים לְפַתַח פֶּה בְּרִצָּה
לְהָרִים קוֹל בְּחַרְנֵעָה לְשׁוֹם כְּרִים עַל שְׁעָרִים לְשִׁפְךָ פִּלְלָח לְבָנוֹת

דיק

ר ש י

חור כשלא : (כא) הַתְּחִלָּה חַל מִקוֹם אֶחָד אֶל לִימִין אֹו לְשֵׁמָא : מוֹעֲדוֹת
מִזְמוֹנוֹת : (כב) וְגַם חָנִי חֲכֵה כְּפִי חַל כְּפִי - חָנִי חוֹמֶה לְךָ הַכֵּה כִּף חַל כִּף
וְגַם חָנִי כְּמוֹךְ מִקוּנָה עֲלִיָּה וְחֲכֵה כְּפִי אֶךְ חֲמָתִי צוֹעֲרַת צִי וְסִנְיִחוֹתֵי חוֹתֵה :
(כד) שִׁים לְךָ שְׁנַיִם דְּרָכִים - כְּמוֹ שֶׁהוּא מְסִיִּים הַמְקַרָּח : וַיֵּד בְּרֹאשׁ דֶּרֶךְ
עִיר - פִּנֵּה לְךָ מִקוֹם בְּרֹאשׁ דֶּרֶךְ שֶׁחֲתָה צֵה וְעֵשֶׂה לְךָ כְּמוֹן דֶּרֶךְ מִפּוֹלֶנֶת לְפִרְשַׁת
דְּרָכִים אֶחָד פּוֹנֵה לִימִין וְאֶחָד פּוֹנֵה לְשֵׁמָחַל : יֵצְאוּ שְׂגִיָּהֶם - שְׁנֵי הַדְּרָכִים : וַיֵּד
בְּרֹא - מִקוֹם פִּנֵּה מִן הַקּוֹנִי וְהַבְּרִקְנִי אִישְׁרָטִי"ר בְּלַע"ז : דּוֹגְמָתוֹ בְּסִפְרֵי יְהוֹשֻׁעַ
עֲלֵה לְךָ הַיַּעֲרֵה וּבְרִחַת לְךָ שֵׁמָה וְעוֹד כִּי הִרְיָה לְךָ כִּי יַעֲרֵה הוּא וּבְרִחַתוֹ וּמִנְחָם
חֲזָרָם כֻּלָּם לְשׁוֹן בְּרִירָה כְּמוֹ בְּרוֹ לְכֵם אִישׁ בְּרֹא לִישְׁנֵי בְּלַע"ז : (כה) דֶּרֶךְ תַּשִּׁים
לְךָ זְמוּרָה - סִימּוֹן שְׁתֵּי דְרָכִים הִלְלוּ לְמֶלֶךְ בְּבַל הַיּוֹנָה מֵאַרְצוֹ עַל מִנַּת לִילְךָ חוֹ
לְיְרוּשָׁלַם חוֹ לְרֵבֶת בְּנֵי עַמּוּן לְחַי זֹו מִשְׁתִּיכֵן שִׁפּוֹל לוֹ גּוֹרֵל בְּקַסְמוֹ עֲלִיָּה כְּמוֹ
שִׁמְפּוֹרֵשׁ כִּי עָמַד מֶלֶךְ בְּבַל וְגוֹמֵר : (כו) אִם הַדֶּרֶךְ - קֶאֱרַפּוֹ"ר בְּלַע"ז :
קִלְקַל בְּחָצִים - לִיָּהט בְּלַהֵט חֲצִים זָרֵק חֵן כֻּלְּפִי לְמַעֲלָה וְהִיא פּוֹנֵה מֵחִילִיָּה לִימִין
אֹו לְשֵׁמָחַל וּלְמִקוֹם שֶׁהִיא פּוֹנֵה הוּא הַגּוֹרֵל קִלְקַל בְּחָצִים חֲזָרוּ מִנְחָם עִם נַחֲשַׁת
קִלְלָה וְעִם לֹא פִנִּים קִלְקַל וַיֵּשׁ מִשְׁמַע קִלְקַל לְשׁוֹן קִלְקוֹל כְּמוֹ וְכֹל הַגְּבָעוֹת הַתְּקַלְקְלוּ
זֵיֵשׁ לְעֵזִים קִלְקַל טְרַחֲטִי"ט בְּלַע"ז וְכֵן תִּי קִלְקַל בְּחָצִים קִשִׁית בְּגִירֵרִיָּה : שֶׁחַל
בְּחַרְפִּים - לֵכֵם שִׁמְדָּרָר בְּמַכְשָׁפוֹת וַיֵּשׁ שְׁעָה שִׁמְכוּוֹגַת שֶׁחַס עֵשֶׂהוּ בְּחוֹתֵה שְׁעָה יֵשׁ
צוֹ דְבוֹר לְעוֹלָם : רַחֵם בְּכַבֵּד - יֵשׁ בְּקִיָּאִים קוֹסְמִים בְּכַבֵּד : (כז) בְּיַמֵּינוּ הִיָּה
הַקַּסֵּם יְרוּשָׁלַם - כֹּל גּוֹרֵלוֹתֵינוּ קִסְמוּ לוֹ לְבֵחַ יְרוּשָׁלַם : לְשׁוֹם כְּרִים - שְׁלִטוֹנִים
לְזוֹמוֹנִים רַחֲשֵׁי גִיּוֹסוֹת לְשׁוֹם כְּרִים עַל שְׁעָרֵים חֲתָה וְגִיּוֹם שֶׁלְךָ שֶׁעַל שְׁעַר פְּלוּנִי :
לְשִׁפְךָ פִּלְלָה - שׁוֹפְכֵינִי עֶפֶר וְסוֹלְלֵינִי וְנוֹבְרֵינִי חַל גְּבוּהָ וְכוּבִשֵׁן חוֹתֵה כְּעֵין

שְׁנוֹבִשֵׁן

חרגום אשכנזי

טו

איזט עם צוגערניכטעט, דאס עם בלייצע, שארף געוועזט צור שלאכט. [כא] וואהלאן, דרינגע איין צור רעכטען, גרייף אן צור לינקען, וואהין דיין פארדרינגען דיא לאונג גיבט! [כב] איך ווילל דאן איך אין דיא הענדע קלאטשען, אונד מיין צאָרן זאל זיך בעוענפטיגען. איך, דער עויגע, טהוערזעס קונד.

[כג] דאן ווארט דעם עויגען ווארד פערנער צו מיר, וויא פאלגט. [כד] דוא, מענשענזאָהן! צייכנע דיר צווייאַ וועגע, צום פארדרינגען דעם שווערדס דעם קע- ניגס פאָן כבל; ביידע מיווען אויס איינער געגענד אוינגעהן. וועהלע איינען פלאץ דאָו, וועהלע דיר איהן אַם אַנפאַנגע דעם וועגס פאָן דער שטאָרט (כבל) אויס. [כה] צייכנע געמליך דען וועג, וואָ דאָ שווערד פארדרינגט, ענטוועדער געגען רבה דער קינדער עמונים, אָרער געגען יהודה, אין דיא פֿעוטע ירושלים'ס. [כו] דען דער קעניג פאָן כבל שטאָנד אַם שוידעוועגע, וואָ דיא צווייאַ וועגע זיך אַנפאַנגע גען, אום דאָן אַראַקעל צו בעפראַגען; עך לים פֿיילע שווינגען, געצען. בילדער בעפראַגען, דיא לעבער בעשיוען. [כז] רעכטס, וואָ דער אַראַקעל. שמרוך, נאָר ירושלים, שטורמבעקע אַנצולעגען. דען מונד צו עפֿנען מיט מאַרדגעשרייאַ, דיא שטיממע צו ערהעבען מיט קריגס. געשרייאַ, מיט שטורמבעקע דיא טהאַרע צו שטירמען, שאַנצען אויפֿצווערפֿען, באַללווערק צו ערריכטען. [כח] אין

ב א ו ר

(דד"ק) . (כא) התאחדי, בדמיון כאלו נראה כבר החרב, שנה אל הכלחם נה, הוא דבור אליה. ושמו לשון אחרות. כי החרב יתאחד עם הנא תחמיה. פניך, על דרך מליכה פכית החרב אל מול פני המלחמה. מערות, לשון יעוד, כלומר אנה תפנה והתן אות שעל לך זה יתחיל הטבח, ותנין בזה תרגומי (כד) שים לך, תחשוב בלבך שיהיו שנים דרכים, או תקן לך ועשה שני דרכים, כענין קח לנכה (לעיל ד' א') (דד"ק). והאחרין נראה עיקר, וכן תרגומי. מארץ אחר, כמו מארץ אסת, כי ארץ לשון נקבה. ולדעת דד"ק, או כי שמש מלת ארץ הוא בלשון זכר ובלשון נקבה, או כי ענינו פה מארץ מלך אחד. ולדעתי אפשר בזה בלשון זכר על שפניו חלק מארץ, וכמו שתרגמתו (גענענד), ויד, פירוש מקום, כמו ויד תהיה לך מחון למחנה (דד"ק). ברא, כווי מענין ברו לכס חיש, שהוא ענין בחירה, אלא שאלת ברו מן הקל ומבעלי הה"א וברא מן הדג ומבעלי האל"ף, וכמוהו נכרחת לך שם (יהושע י"ז ט"ו) (הכ"ל). בראש דרך עיר, י"ת ברים פראש

מכלל יופי

בגלתה לעמך. (כא) התאחדי, התבדלי באחד המקומות. הימיני, כמה היד. השמילי, בלא אלף שמאל. כי חוכמה עיקרית כי אם למשך. מערות, ענין זימין. (כד) מארץ אחר, זכר ארץ בלשון זכר פשו (בראשית י"ג) ולא נשא אותם הארץ, או פירוש אחד על המלך כאלו אמר מארץ מלך אחד. ויד, פירוש מקום כמו ויד תהיה לך מחון למחנה (דברים כ"ג). ברא, כווי מענין ברו לכס חיש (שמואל י"ז), שהוא ענין בחירה אלא שאלת ברו מן הקל ומבעלי הה"א וברא מן הדג ומבעלי האלף וכמוהו ונכרחת לך שם (יהושע י"ז). אחר רבה בני עמון, כמו אל וכן ואת יהודה כמו ואל יהודה, וכן (ויקרא י"ב) וכרחה את הכהן כמו אל. בירושלים בצורה, יהודה שושב בירושלם שהיא עיר נבירה וחוקה ומשנים להאגב בה. (כו) אל אם הדרך, כמו על. אם הדרך, אלמע הדרך שהדרכים סיכות לה

טו 9 ב

תרגום אשכנזי

אין איהרען אויגען צוואר (ירושלים'ס איינוואהנער) שיינט דים וויא איין פאלשעם
 אראקעל, זיא האכען לייטע, דיא דארויף שוועהרען; אַלליין יענען טרייכט ראכע
 צו עראכערונג אן * [כט] פירוואהר, שפריכט דער הערר, דער עוויגע, ווייל
 איהר אייערע מיזעטהאטען איממער אים פרישען אנדענקען ערהאלטעט, אינדעם
 איהר איירען אבפאלל זא אפפענבאר טרייבט, אונד איירע לאזטער אין אללען
 איירען האנדלונגען זעהען לאזעט, יא, ווייל דיא עראיננערונג אן אייך איממער
 בלויבען מוס; זא זאללט איהר געוויס איבערליפערט ווערדען. [ל] אונד וואס
 זיך בעטריפט, א הייללאזער, פעררוכטער פירשט ישראל'ס, דעווען פעדנעל.
 מוננסטאג געקאממען איזט, אין דער צייט, ווא דאן פערברעכען איין ענדע האט *
 [לא] צו דיר שפריכט דער הערר, דער עוויגע! לעגע אב דאן דיארעם! זעצע
 דיא קראנע אב! דיוע זאלל נישט מעהר זיין! דאן נידריגע שטייגע עמפאר, דאן
 האהע שטירצע העראב! [לב] צערדיטטונג, צערדיטטונג אונד צערשטערונג
 וייל איך איהר צו וועגע ברונגען; וויא דיועס נאך נישט געוועזען איזט, ביז דער

קעפט

ב א ו ר

פראש אורק קראח; זכן תרגומתי; והעיר היא בבל * (כה) דרך חשים וגו', סימן
 שתי דרכים הללו למלך בבל היונא מארזו על מנת לילך לירושלים או לרדת בני עמון, לאיזו
 משתיקן שיכול לו גורל בקסמיו עליה, כמו שמפרש כי עמד מלך בבל וגו' (רס"י) * אח,
 פמואל, זכן מנאנו והראה את הכהן בתורת משה * (כו) אל, כמו על * אם הדרך,
 למנע הדרך שהדרכים פונות לה מזה ומזה (רד"ק) * קלקל, לשון תנועה בענין הקלות *
 בן נארהו ר"י והריקם * כלומר לזה לירות החכים, ולהפריסם כאויר לראות לאי זה נד
 יפלו * ראה בכבוד, דרך איזה עמים לפניו, אשר כהניהם מו להם שוא ותפל, לראות
 צמעי קרנתיים ונפרט בכבוד, להגיד העתידות ע"י סמנים ידועים אשר מנאנו בהם *
 (כז) ירושלים לשום וגו', הם דברי הקסם עד סוף הפסוק. כרים, עיין לעיל פרה
 ד' פסוק ו' (כח) להם וגו', לזשני ירושלים, כלוער הקסם הזה בקסם שוא להם,
 שכו בטמים על דברי נבואי שקר, שכו מנתיחום אותם אל תנתן העיר ביד מלך בבל
 (רד"ק) * שבעי שבעות להם, יש בו פירושים אונים אשר לא ישרו בעיני * והכחון
 שהוא לשון שנועה בדעת רד"ק, והכונה, שיש בירושלים אכזים, אשר יצטחו וישנעו
 עליו כי לא יהיה נקסם הקסם * והוא מזכיר וגו' מלך בבל פשיעת יושבי ירושלים אשר פשעו
 זו והנקמה תעורר אותו, להיותו הם נתפסים בידו * יעפ"י הכונה הוה תרגומתי *
 (כט) הוברכם, מקור מנבין הפעול; כמו און ומרפס **הפצר**, והשני הוברכם, מקור
 מנבין נפעל, במשקל עד השמדה * בכף, בפתח * הבית מורא על הא הידעה,
 ד"ל בכף הידועה והוא כף * מלך בבל (רד"ק) * (ל) חלל, תאר מענין חלל,
 והוא תמורת מענין הקרובה, כמו אזה זונה זאללה (רד"ק) זכן הוא בלאן אשכנז (היילא
 לאזער) * נשיא ישראל, דקיוו * (לא) ואח לא זאת, העטרה שהיא היום לא
 תהיה זאת כמו שאכב דקיה שתקיים מלכותו, לא תהיה זאת העטרה זו (רד"ק) * (לב)
 עוה, לשון השמחה השבת סדר הדברים נכס * ונשנה ונשלא כדבור ברוב התפעלות * עד בא
 בו, ישמח בן כתיבה (רס"י) * משפט, מלאן משפט הכהנים (דברים יג) * (לג)
 דרפחם, אשר שמתו בכפול הגורלאל כנוכדנכר בקסמיו לבא על ירושלים ומרמו אותי ואת עמי
 לאמר יד ע"ז שלהם רמה (רד"ק) * הרב פחווח, המרג שפתוחה לישראל תהיה ג"כ)
 צתוה לבני עמון, ועס פתוחה יליאתה מתערה (רד"ק) * להכיל למען ברק, פירוש
 פירב הוחדה ומ דעה לכפול ולהחזוק הרב רב זלמען הראות ברק להפחיד העמים (הג"ל) *
 והרי"קס

ה' יק : (כח) והיו להם פקסום יחידו' שוא בעיניהם שבועות
 להם והוא מזכיר עון להתפש : (כט) לכן כה אמר אדני יהוה
 יען הזכרכם עונכם בהגלות פשעכם להראות חטאי חכם יחידו
 בכל ערילוחיכם יען הזכרכם בכף התפש : (ל) ואתה חלל רשע
 נשיא ישראל אשר בא יומו בעת עון קץ : (לא) כה אמר אדני
 יהוה הסיר המצנפת והרים העטרה זאת לא זאת השפלה הגבה
 והגבה השפיל : (לב) ענה ענה ענה אשימנה גם זאת לא היה ער

בא

ר י ש

שכונשין חלי המגדלים לעמוד עליו להלחם בצני העיר. (כח) והיום להם
 לישראל מה שעשה נזכר נזר. בקסם שוא, ולא יאמינו שינלח אך באמת שבועי
 שבועות להם ארבעים ותשע פעמים קסם להם נזכר נזר וכל הקסמים כוונו זה
 כזה. והוא מזכיר עון להתפש. ונזכר נזר בקסמו חת קסמיו היה מזכיר עונות
 שביר ישראל שהיו מודיעים לו עמו ומואב שביניהם שהיו שומעין את תוכחות
 הנביאים. להתפש, שהיו ישראל נתפסים בידו. (כט) יען הזכרכם עונכם
 שאתם מחדשין עבירות מיום אל יום ועונותיכם הראשונים נזכרים על ידיהם.
 בהגלות פשעכם, החדשים. להרחות חטאיכם, הישנים יען הזכרכם לפני
 לרעה לפיכך בכף תתפשו ביד מלכא דבבל תתמסרון. (ל) חלל רשע, חייב
 להיות חלל ברשען. נשיא ישראל, גדקיהו. בעת עון קץ, בעת נתמלאת הסאה
 והגיע עון האחרון תמלאת את הסאה. (לא) הסיר המצנפת וגו', כהרגמו
 אדני מצנפת' משרים כהנה רבא ואבטל ביתרא מדקיה מלכא אימר דין ודין
 באתריה לאיתקיים. השפלה הגבה וגו', גדליה בר אחיקם דלאו הוה דיליס
 וסיבנה ודקיה דדיליס היא תעדי מיניה : (לב) עוה עוה, לשון עי השדה
 לשון חורבה אחר חורבה פעמים ושלש אשימנה כבר ניטלה מיכניה ונתנה לדקיה
 ומדקיה נתתן לגדליה הרי שתיים ומנחם חבר עוה עם עותה ושתי המלכה העוינו

והרשענו

מכלל יופי

לה מזה ומה נקראת אם הדרך לפי שהיא כאם לדרטים הפינות אליה והם לה ככנות, לקסם
 קסם, בא שם הפועל עם הפועל לחזק הפעולה כמו למען עבדו טנת והדומים לו שכתבו
 קלקל בחצים, בהכפל הפ"א והוא מענין קלקול בדברי רז"ל שהוא מענין הפרס והשחית כמו
 שאמרו כל המקלקלים פטורין. ורבי יונה פירוש לשון תנועה בעטון הקלות וכן כתבו הריקם
 כלומר טוה לזרות החצים למעלה ואם יכול החץ ללך בני עמון ילך גם וכן דעת יונתן שת"ס
 קשית בנרדיו ולדעת מנחם הוא ענין לעוה כמו (קהלת) והוא לא פנים קלקל, והוא אמר דין
 ומלעשים פני ברזל חזן עד שיהיה כהור מאוד ורואים בו בעלי הקסם כמו שרואים בנשך הדי
 בנפורן לנהירות הנפורן וכן רואים' נסייף וכן רואים נכבה שיש לוכהירות וכל זה מצעשה הקס'
 בחרפים, הם נלמים יראו כהם העתידות. (כו) ברים, נגידים שנמילות וכן (יחזקאל

(ל)

יחזקאל כא

בא אשר לו המשפט ונתתיו : (לג) ואתה בן אדם הנבא ואמרת
כה אמר אדני יהוה אל בני עמון ואל הרפתם ואמרת הרב חרב
פתוחה לטבח מרוטה להכיל למען ברק : (לד) בחזות לך שוא
בקסם לך כזב לתת אותך אל צוארי חללי רשעים אשר בא יומם
בעת עונקן : (לה) השב אל תערה במקום אשר נבראת בארץ
מכרותיך אשפט אתך : (לו) ושפכתי עליך ועמי באש עברתי
אפיה עליך ונתתיה ביד אנשים בערים הרשי משחית : (לו) לאיש
תהיה לאכלה דמך יהיה בתוך הארץ לא תזכרי כי אני יהוה

דברתי :

(א) וידע

ר ש י

והרשענו . גם זאת לא היה , גם לגדלים לא החקיים עד בא ישמעאל בן נחניס .
אשר לו המשפט , אשר עליו שמתי להפרע נקמתי ומשפטיו . ונתתיו , בידו . (לג)
אל בני עמון ואל הרפתם , אשר שמחו ונפלו גורלו של נבוכד נצר בקסמיו לבח על
ירושלים והרפה אותי ואת עמי לא ידע "א שלום רמס . למען ברק , להכיל
חללים רבים למען לא יהפך מרחם להט שלה בחללים . (לד) בחזות לך שוא ,
קוסמי עמון חזו להם שוא לאמר לא יבא עוד עלינו . לתת אותך אל צוארי חללי
רשעים , להטעות ולתת חם נואריך כצוארי חללי רשעים של ישראל . אשר
בא יומם וגו' , יום שיהיה . (לה) השב , כמו השבסחרי השיך רפה סמתינו
עד שוב חרב שעל ישראל אל תערה ואת"כ כשיגמור נקמתו בישראל ישוב עליך
ובמקום אשר נבראת וגו' . (לו) הרשי משחית , אומנין לקטל . אנשים
בוערים , ועסיגין עמון בשגעון להכל ולמשחית . אפיה עליך לשון נפית' חם
במפוח (זה ימים רבים שפרשתי פרסה זו כאשר בתוב למעלה עכשו) אני רוחה
בשינוי לשונות שבה שאין הכזיח מדבר אלא על החרב . לתת אותך אל צוארי
חללי הרשעים , אפיה עליך אינו נופל לשון זה אלא על מתכת וכן חרשי משחית
ונראה בעיני שעל נבוכד נצר נאמרה נבואה זו וכן משמע הנבא ואמרת כה אמר
ה' אלהים על בני עמון ועל חרפתם כלומר על נבוכד נצר שצני עמון מהרפים
את ישראל על שהחריבם נבוכד נצר . (לג) חרב חרב פוחה , חרב נבוכד נצר
הכפולה ללחם צני הדרכים על ירושלים ועל בני עמון כמו בפרשה העליונה הרי
פורענות לבני עמון . (לד) בחזות לך שוא , בקסם לך כזב אתה סבור כי על
ידי קסמך של הכל ושוא וכזב אתה מזלית שחרבך נתונה אל צוארי חללים הרשעים
שכא יומם בגזירה מפני כעת תשלום עת קינם (לה) השב אל תערה , כלומר
העת יבוא שתשוב אל תערה ותקבל החרב פרענותם מיד מלכי מדי ולא אפיה
חללי באש עברתי ונתתיה ביד אנשים שוטים שהם חרשי משחית שיבואו
לקררך ולמורטך כאשר מאז וישחיתך .

ק
פ
ש
ש
ו
א
ה
א
ו
ב
צ
ב
פ
ד

זה
כ
ל
ש
ח
ב
ק
מ
ל
ח
ת
מ

ד
ו
ע
מ
ש
ב
ו
ה
פ
ב
ל
פ
ד

סח תרגום אשכנזי

קעממט, דער איין רעכט דארויף האט, דעם געבע איך זיא: [לג] פֿערקינד נע
 פֿערנער, דוא מענשענזאָהן, אונד שפּריך: פֿאַלגענדעס איזט דעם עוויגען אויס-
 שפּרוך איבער דיא קינדער עטוֹן'ס, וועגען איהרער שמעהרעדען: האָ! דאָז
 שווערד! דאָז שווערד! דאָז געציקט איזט צור שלאַכט, אונד פֿאַלירט, דאָס עם
 ווירגע, דאָס עם בליצע. [לד] אינדעם מאָן דיר פֿאַלש ווייוואָגט, דורך
 אַראַקעל דיר טריגט! (איזט בעשטימט) אום אויך דיר הינצושטרעקען אויף דיא
 העלזע דער ערשלאַנגען בעזעוויכטער, דערען פֿערגעלמונגסטאָן געקאָממען איזט,
 אין דער צייט. וואָ דאָז פֿערברעכען איין ענדע האָט: [לה] לאָס עם נור ערשט
 ווידער איינגעשטעקט זיין, וואָ ווערדע איך אויך דיר אָן דעם אָרטע, וואָ דוא געט
 באַהרען ביזט, אין דיינעם פֿאַטערלאַנדע ריכטען. [לו] איך ווערדע מיינען
 צאָרן אויך איבער דיר אויוויגען, מיט מיינעם פֿויערנרום דיר אָנהויבען, ווערדע
 באַרבאַרען דיר פֿרייגעבען, דיא ערפֿינדערש אים פֿערדערבען זינד. [לז] דעם
 פֿייער זאָלזט דוא צום רויבע ווערדען, דין בלוט זאָלל מיטטען אים לאַגער פֿלויען,
 דין אַנדענקען פֿערלעשט ווערדען, איך, דער עוויגע, האַבע עם פֿערהענגט.

[א] דעם

ב א ו ר

והריק'ס פירש להכיל כמו להאכיל, וכן איון עד תבנות, כמו איון, ולא יהל סס ערבי,
 כמו ולא יהל. וכן תרגמתי. למען ברק, למען היות לה ברק, כמו שנאמר למעלה,
 למען היות לה ברק מרובה, וכן תי' גדיל למהו לה כמנחין: (לד) בחוות וגו', בעת
 שהחיים וקוסמים מנטיחים לך שלא תבא המרצ עליך: לתת וגו' לתת את זאריך כזארו
 חללי רשעים של ישראל (רש"י). ולרד"ק מלת אל כמו עם, לתת אותך עם זארו החללים
 ביד המרצ. ויחכן שהוא כמשמעו, והוא מפנין הנבואה, וצדמון לדבר מדקוקים כאלו הם
 קרובים זו אל זו ויכלו אלו על אלו: (לה) השב אל תערה, השב מקור, והסון בפתח
 מקום כרי, ופירושו בתמוה, כלומר סבורה את שתשוב המרצ אל תערה אחר שתכרת ישראל
 לא כן, לא אשיבנה אל תערה שאשפוט אותך בה (רד"ק): ורש"י פירש: השמוני עד שוב
 חרב של ישראל אל תערה, כי חס כ תבא אלך, וכמקום אשר נבארת וגו': ועש"י בונה זאת
 תרגמתי: (לו) בערים, מנהיגין עמון כשנעין לחבל ולהשחית (רש"י) ויש לפרש בוערים
 מענין כאש תבער יער כלומר מכלים ואגרפים (רד"ק): חדשי משחית, כת: דאומניך
 לחבלא: (ב) החשפוט

מכלל יופי

ד' ויש עליה כרום, והריק'ס פירש כרום כנזים כמו (דברים ל"ב) עם מלכ כרום,
 והוא שעושים חילי גדול כנגד החומה. כשפוך סוללה, כתרנמו למנצח מליתא והוא שנוברים
 עפר כנגד החומה ועושים מלגבוה מן החומה להלחם מעט ולהכנס בעיר: ולבנות דוק: הוא
 מגדל שעושים כנגד העיר לכבשה: (כה) בקסם שוא, נבא זאריך עם המורק אף על פי
 שאין כבוד פתח עם השוא אתה קורא השוא כמו שוא ופתח. בקסום שוא: כקסום כתיב
 בוי' וקרו בלל וי' בקמץ חטף והוא מקור. שבעי שבעות, תאר בבלס השכני באלהים
 (שופטים ח') ענין שנועה כלו' כאלו נשבעו להם שבעות רבות. (כז) הזכרכם, מקור מכני
 הכעיל ונא בפתח כמו (שמואל ט"ו) ואין ותרשים הפנר, הזכרכם: מקור מכני כפעל
 בעסקל עד השמדך (דברים כ"ח) מפני היותו מלעיל והוא בודד ופירושו בעבור שאתם נזכרים
 לפני כאנשים חוטאים ופושעים לפיכך כקף תתפשו ופירושו כקף בפתח הנית מרה על הא הידיע
 הוצה לומר כקף הידיע והיא כף מלך בבל וכן תרגם יונתן ביד מלכא דבבל תתפשוך: מלל

הרגום אשכנזי

כב [א] דעס עוויגען וואָרט וואָרט מיר, וויאָ פֿאַלגט: [ב] מענשענזאָחן, וויללזט דראַ מיט דער בלוטשולדיגען שטאַרט רעכטען, וויללזט דראַ רעכטען מיט איהר, זאָ געבע איהרע שאַנדטהאַטען צו ערקעננען. [ג] זאָגע, זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: אָ שטאַרט, וואָרין זאָ פֿיל בלוט פֿערגאַזען ווירד, דאַס איהר אונטערגאַנג קאַממען מוס, וואָרין דער שענדליכע געצענדיגט העררשט, דער זיאַ פֿעראַונרייניגט! [ד] דואַ האַט דיק דורך דיינע בלוטפֿערגינגען שווער פֿערשולדעט, דורך דען שענדליכען געצענדיגט דיק זעהר פֿעראַונרייניגט; דאַרורך האַט דואַ זעלבזט דיינער טאַגע פֿרויזט גענעהערט, דואַ שטעהזט שאַן דיינער יאַהרע ציל. דעסוועגען לאַס איד דיק נון צום שפּאַטט אַללער פֿעלקער, צום האַהנגעלעכטער אַללער לענדער ווערדען. [ה] נאַהע אונד ענטפֿערנטע ווער. דען דיק שיטפֿליך בענעננען: דיאַ נאַמענס. שענדערין! דיאַ אונטהיל פֿאַללע! [ו] זיה, ישראָל'ס פֿרשטען פֿערווענדעטען אין דיר יערער זיינע מאַכט, אום בלוט צו פֿערגיסען. [ז] אין דיר פֿעראַכטעט מאַן פֿאַטער אונד מוטטער, אונטער דריקט רייכעריש דען פֿרעמדען, הינטערגעהט וואָזען אונד וויטוען. [ח] טיינע הייליגטהימער זעצעט דואַ הינטאָן, ענטווייהעזט טיינע רוהעטאַגע. [ט] אין דיר ווערדען פֿערלוימדער אונטערהאַלטען, אום בלוט צו פֿערגיסען, אויף דען בערגען אַפֿפֿערמאַהלע געהאַלטען, אונזוכט געטריבען. [י] דיאַ שאַס דעם פֿאַטערס ווירד געבלעסט, דיאַ אונריינע מאַנאַעס פֿליכטע גענעטהיגט. [יא] הירטרייבט איינער גרוייל מיט ויינעס נאַכבאַרס ווייבע; דאַרט ענטעהרט איינער שאַמלאַס זיינע שוויגערטאַכטער; אונד דאַרט שענדעט דער כרודער זיינע לייבליכע שוועטער. [יב] בעשטעכונג ווירד בייא דיר אַנגענאַמען, אום בלוט צו פֿער גיסען, צינזען אונד איבערשוס נימזט דואַ אויך, אונד בעטריכזט דיינען געכזטען דורך אונגערעכטיגקייט, אונד מיך האַט דואַ גאַנץ פֿערגעזען, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע. [יג] אָ, וויאָ האַבע איד דיאַ הענדע צוזאַמען געשלאָגען איבער

ב א ו ר

כב (ב) החשפוט, הכפל לחזק הענין. עיר הרמים, ירוסלים. והודעת, אש תרצה לשפוט אותה, אז והודעת יג' (ג) לבא עתה, ספיקת דמים נרס לה לבאעת חרבה (ד"ק). (ד) וחקריבי ימיה, אש ברעותיך הקרבת ימי גלותך וחרבונך (ה"ל). יקלסה ענין הלעג והבו (ה"ל). (ה) כונצאת השם זגור, זאת היא הקלסה אש יתקלסונך, כי יקראו אחריך יטמאת השם, רבת המכותה. (ו) איש לזרוע, כלומר אש לפי זרוע ותקפו שהי' לו, השתמש צו לשפך דם. וכן נראה דעת רש"י בפירושו כל דאלים נבד' (ט) רמה, מוא דרך כלל לכל העריות ואחרי כן פרט קתמס (ד"ק). (יג) הכתי כפי, דרך משל כאלה המצטער (ה"ל). (יד) היעמד לבך, היתקיים ויחזק

מבלל יופי

תאר מענין חלל והוא תמורת הקדושה כמו (ויקרא כ"א) אשה זונה והללה. אנהוא מענין וכפלל חלל (יחזקאל כ"ח) וכן תרגם יונתן ואת סייב קטלא רשעא (לא) הסיר והרים יענין מקור. וכן הגב והסביל כאלו אמר אסור המזככת וארוס בעצרה מעל ראש המלך השפחה

כב (א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר : (ב) ואתה בן אדם
התשפט התשפט את עיר הדמים והודעתה את הועבתיה :
(ג) ואמרת כה אמר אדני יהוה עיר שפכת דם לבוא עתה ועשתה
גלולים עליה לטמאה : (ד) בדמד אשר שפכת אשמת ובגלולך
אשר עשית טמאת ותקריבי ימך ותבוא עד שנותיך על כן נהתיך
חרפה לגוים וקלסה לכל הארצות : (ה) הקרבות והרחקות ממך
יתקלטו בך טמאת השם רבת המהומה : (ו) הנה נשיאי ישראל
איש לזרעו היו בך למען שפך דם : (ז) אב ואם הקלו בך לגר
עשו בעשק בחובך יחוס ואלמנה הונו בך : (ח) קדשי ביות ואת
שבחורתי חללתי : (ט) אנשי רביל היו בך למען שפך דם ואר
ההרים אכלו בך זמה עשו בחובך : (י) ערות אב גלה בך טמאת
הנדה ענו בך : (יא) ואיש את אישת רעהו עימה הועבה ואיש את
כלתו טמא בזמה ואיש את אחתו בת אביו ענה בך : (יב) שחד
לקחו בך למען שפך דם נשך ותרבית לקחת ותבצעו רעיד בעשק
ואתי שכחת גאם אדני יהוה : (יג) והנה הפיתי כפי אל בצעך

אשר

ד"ש י

כב (א) ויהי דבר ה' אלי לאמר : (ב) הודעת את עיר הדמים
ירושלים. והודעה מפיק ה"א והודעת חוטה. (ג) עיר שפכת דם
בתוכה לבח עתה, הרי זה מקרא מסורס וזהו פירושו עיר שופכת דם בתוכה
אמר ה' חללים לבח עתה. ועשתה גלולים, כמו ואשר עשתה גלולים וגו'.
(ד) עד שנותיך, גזירת ונושנתם בני' שאמר משה. וקלסה, דנה שהכל
גדנרים בך פרלד'יק בלע"ז יתקלבו בך ומה היא הקלסות טמאת השם זו היא
טמאת אח שמה שהיו נקראים עם קדוש בניס ליוזרם וגרמו ענמם להקרות עם
שוא שפתים. (ו) איש לזרעו, כל דחלים גבר. (ז) אב ואם הקלו בך,
כל התועבות שבפרשת קדושים שהיו שהזכירו עליהם גמנו כאן. (ח) קדשי
ביות ולא כמו שאמרתי לרנוכס תבחו. (ט) וחל ההרים אכלו בך, ובטורית
פלהו בך לטעוהת. זמה ענות של רשעה. (י) ותבצעו רעיד בעשק,
העשרת את אוהביך בעשק שעסקתו מן העניים לשון אחר ותבצעו לשון גזל כמו
ובצוע בך נאן ה' וכה פתרונו ותגזלי לרעיד בעשק. (יג) הכתי כפי, נעקת
גוי וקניס. על בצעך. בלן למדנו שהגזל קשה מן הכל שגליו נהם גזר דק.
(יד) אש

יחזקאל כב

אִשֶּׁר עָשִׂיתָ וְעַל דְּמַךְ אֲשֶׁר הָיָה בְּחֹכֶךָ : (יד) הַיַּעֲמֹד לְבַךְ אִם
הַחֹזְקָה יָדֶיךָ לַיָּמִים אֲשֶׁר אָנֹכִי עֹשֶׂה אוֹתְךָ אָנֹכִי יְהוָה דְּבַרְתִּי
וְעָשִׂיתִי : (טו) וְהַפְּיֹצוֹתַי אוֹתְךָ בְּגוֹיִם וּוְרִיתְךָ בְּאַרְצוֹת וַחֲחֻמַּתִּי
טָמְאַתְךָ מִמֶּנּוּ : (טו) וַנְּחַלְתָּ בְּךָ לְעֵינַי גּוֹיִם וַיִּדְעַתָּ כִּי אָנֹכִי יְהוָה :
(יז) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (יח) בֶּן אָדָם הָיוּ לִי בֵּית יִשְׂרָאֵל
לְסוּג לְסוּג קָרִי כָּלֶם נְחֻשֶׁת וּבְדִיל וּבְרָזָל וְעוֹפְרַת בְּחוּף בּוֹר סָגִים
כֶּסֶף הָיוּ : (יט) לָכֵן בֹּה אֲמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן הָיִיתָ בְּלָפְסָם לְסָגִים
לָכֵן הִנְנִי קֹבֵץ אֶתְכֶם אֶל חוּף יְרוּשָׁלַם : (כ) קִבְּצַת כֶּסֶף וַנְּחֻשֶׁת
וּבְרָזָל

ד ש י

(יד) אשר אני עושה אותך, פעל לך כפעלך. (טו) והתימותי, וכליתי
(טז) ונחלת בך, תחלתי בעמך על מה שעשית. (יח) לסיג תערבות, פסולת
המעורב בכסף וזהב ולרדך להתיכו באש לשרפו. כור, שגורפין בזהב. (כ) קבוצת
כסף

מכלל יופי

השפלה * תאר זהא נוספת בי המלה מלעיל והוא כמו השפל כמו שאמר והגבוה השפיל ועוד
כי אלו היתה לנקבה היה אומר השפלה הסין נשיא * השפיל יואל לפני (לב) עוה עוה
עוה, שלשתן שניות וענינו כמו ועוה פניה (ישעיה כ"ד) (לג) חרב פחוזה * לדעת רבי
יונה הוא ענין לעישה וחלוד וכן חרב פתחו רשעים (תהלים ל"ו) וכתב רד"ק ואין לורד רק
ענינו הוצאת החרב מתערה כמו שאמר פתוח על הוצאת האסור ממאסרו והתרתו כי כשהיה
בתוך תערה הוא סגורה וכשהוציאה מתערה היא פתוחה וכן תרגם יונתן אשתליפת * להקיל,
כמו (יואל ב') וכורא מאר ומי יכילנו, וכירושו החרב הותדה להחזיק ולסגול ההרג ולמען
הרבות ברקה להפסיד העמים ולהריקם בירוש אשר בשרש אכל * אל צוארו * כמו עם כלומר
עם צוארי החללים ניד החרב וכן תרגם יונתן לממסרות צוארך קטיליית רשיעיות והם חללי
רשיע ישראל שנכלו בחרב * (לב) השב אל העדה, השב מקור הסין נפתח מקום צרוסי
בתמיה כלומר סגורה את שאיב החרב אל תערה חסר שכתובת ישראל לא כן לא אשיבנה אל
תערה עד שאשפוט אותך זה בסקום אשר, בא סמוך אל מלת אשר לעולם, סברותיך *
בארק הכ"ף כמו מנורותיך (לא) אפיח, מענין נפח באש פחם (ישעיה ג"ה) שהם שני
שדים וכן אמר לנוטה (יחזקאל כ"ב) ונפחתי עליכם באש עברתי, ר"ל אנעיר אש עברתי
עליך כמו שנופחתי באש כדי שתעבר, בערים, מענין (תהלים כ"ב) אש נער לא ידע,
זינו בוערים נעם (תהלים ג"ד) והוא קרוב לענין טענו את בעיכסם (בראשית מ"ה) כי
הכסיל כנהמה * ויש לפרשו מענין כאש שנער יער (תהלים כ"ג) ענין דליקה ושריפה כלומר
אכלים ושרפים וכן ידמה דעת בעל המסורת על זינו בוערים שנים בתרי לישיני זינו בוערים
נעם ודין * חרשו משהית, שהם אומנים להשטית, פשוטית, שם כמו השתתה וכן תהכנו
למשטית (יחזקאל ט') * (לו) לאיש ההוה, אמר תהיה לשון זכר הנמחל * דברך יהוה
בהוך הארץ, הפך חרן אל תכסי דמו (איוב ט"ו) רובה לומר שלא יקם דמך זהו שאמר
לא תזכרו

כב (ב) החשפים ההשפטי, הספל לחוק הענין כמו (מלכים ב' ו')
באבה

תרגום אשכנזי

ע

איבער דיינען רייכערייען, דיא דוא כעגיגנט, איבער דעם בלוטע, דאזאין דייג
נער מיטטע פלאם! [ד] אבער ווירד וואהל דייך הערן נאך שטאנדהאפט זיין,
אין דיינען הענדען נאך קראפט בלייבען, אין דער צייט, ווען איך דייך צור שטראפע
ציהע? איך, דער עוויגע, האבע זיא בעשטימט, אונד ווערדע זיא פאללעציהען.
[טו] איך ווערדע דייך אונטער נאציאנען צערשטרייען, אין דיא לענדער אומהער
זוערפען, אונד דיינער אונדווינגקייט אין ענדע מאכען. [טז] דוא ווירט אין דיר
זעלכום, פאר דען אויגענדער פֿעלקער, העראכגעווירדיגט זיין, אונד ערקעננען,
דאס איך דער עוויגע בין.

[יז] דאז ווארט דעם עוויגען ווארד מיר, וויא פאלגט: [יח] מענשענוואהן, דאז
הוין ישראל איזט מיר וויא איינע שלאקע ווארדען; אללע (אויס איהם) זינד וויא
קופפער, ציין, אייזען אונד בלייא אים שמעלצטיגעל, וויא דיא שלאקען אים זילג
בער. [יט] דא הער שפרייט דער הערר, דער עוויגע: ווייל איהר אללע צו שלאג
קען געווארדען זיין, זא ווייל איך איך אין ירושלים זאממעלן; [כ] נעמליך,
וויא

ב א ו ר

ויתחזק? (בן מלך) (טו) ונחלה, עמינו חלול (הכל) (יה) לסיני, תערכות
פסולת המעורב בכסף והבז ונרדך להתיכו באש לשרפו (הש"ו) כור, כלי התכה (כ)
קבוצה וגו', כאשר יקבץ הטרף את כל הסיניא אל תוך כור, וינפח עליו האש (הכל) (כד) לא

בכלל יופי

האכה אכה (ג) עיר שופכת דם, עיר שאנשים שופכים דם וכן דרך הלשון לזכור העיר במקום
אנשים לפי שהעיר כוללת אותם כלם (עמוס ה') העיר היוצאת אלף, עיר הומיה קדיה עליזה
(ישעיה כ"ג) והדומים להם. לבא עתה, שפיכות דמים נרס לה לבא עת חרבנה. (ד)
וחכא עד שנוהך, בא לבקנה בלשון זכר ולא שיהיה לשון זה נפל על זה אלא שבענין כנסת
ישראל יזכר לשון זכר כנגד העם ולשון נקבה כנגד הכנסה והכל אחד. וקלבה, ענין הלעג
והכזי וכן (חנניאל) יתקלבו נד וכן והוא במלכים ותקלם, והתפעל בו נופל על המלציו
והוא קשור עם בית ולפי שיתמיד הלעג עליהם הנה הוא מתפעל הלעג בהם. (ה) טמאת
השם, הנפרד טמאה ובסמוך היה ראוי טמאת כמו יראת ה' (משלי ל"א), שפלת קומה
(יסוקאל י"ו) ונשאר על עיקרו. (ו) איש לזרועו היה בך, כלומר כל איש ואיש לפי
מקו מפי עשרו או קרובו היה בך להרע ולשפך דם וכן ואיש זרוע לו הארץ (איוב כ"ב). הונו
בך, ענין הנוכח דוע והוא ענין קצת ממון אחרים בדרך מקח וממכר או בזולתו שלא מדעת.
(ח) קדשי, בלא חטף נקמן רחב. (ט) אנשי רכיל, הוא שם למלשינות והוא קרוב
לענין רובל והוא הסוחר או הנוסע וכמו שיש בידם כמה מיני סחורות או בשמים כן המלשין מוסף
הדברים מהומוה ומספר לזה ולזה וכמו שהם ימתיקו הסחורות כי יקנו מהו וימכרו לזה כן
המלשין מעתיק הדברים ישמע מהו ויספר לזה ונשתתף הלשון הזה עם ההליכות לפי שהמלשין
הולך בבית סבירו ומה שמע בביתו הולך ומספר בבית חבירו. ואל ההרים, כמו ועל ההרים
(י) טמאת הנרה, שם רובה לומר אשה שהיא טמאה מדם נדות וכאיהושם (דברי הימים
ב' כ"ע) והוכיאו את הנדה מן הקדש. (כימי נדת דותה) (ויקרא י"ג) והתאר כמו כן בזה
המשקל נדה היא (שם י"ח) (יא) ואיש את דעהו, שאינו אומר על איש אחד לנד כמו שאמר
ואיש נא מבעל אליזה (מלכים ב' ד') והדומים לו אלא אחר איש ואיש כמו (ויקרא כ"א)
איש מורעך ואיש כותן מוס בשמימו (שם כ"ד) והדומים להם וכן ואיש את כלתו ואיש את

תרגום אשכנזי

וויא מאן וילכער, קופפער, אייווען, בלייא אונד צין אים שמעלצטיגעל זאממעלט, פֿייער דאָראַן אַנפֿאַכט, אונד עס שמעלצט, זאָ ווילל איך אויך איך אין מיינעם צאָרנע, אין מיינער וואוּטה זאממעלן, היניין לעגען, אונד שמעלצען. [כא] איך ווילל איך נעמליך פֿערזאממעלן, מיט מיינעם פֿייערגריממע אויך אנהויבען, אונד איהר זאָללט דאָרין געשמעלצט ווערדען. [כב] וויאָ דאָ וילכער אים טיגעל צער־שמעלצט ווירד, זאָ זאָללט איהר דאָרין צערשמעלצט ווערדען. אונד ערקעננען, דאָס איך, דער עוויגע, מיינען גרים איבער איך אויזגעשיטטעט האָפע.

[כג] דאָ וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר, וויאָ פֿאַלגט: [כד] מענשענוואָהן, שפּדיך צו איהרעם לאַנדע: דוא ביוט איין אונגעוויכערטעס לאַנד, דורך רעגען ניכט אָבגעשוועמטט בייא טריכער צייט: [כה] דיא פּראָפֿעטען אין דיר, מאַכען איינע באַנדע אויז; וויאָ בריללענדע רויבנדיגע לעווען פֿאַללען וויאָ מענשען און, הויבען שעצע אונד קאזטבאָרעס גוט, אונד פֿיללען עס מיט וויטווען און. [כז] דיא פּרויזטער פֿערשטיממעלן מיינע לעהרע, ענטווייהען וואָס מיר הייליג איזט, בע־אַכאָטען צווישען הייליגען אונד געמיינען קיינען אונטערשיד, מאַכען קיינע ער־וועהנונג אין ריקויכט דעם אונריינען אונד ריינען, דריקען דיא אויגען צו אין כע־טרעף מיינער פֿייערטאָגע, קירץ איך ווערדע אונטער איהנען פֿעראוניהיליגט. [כז] דיא אָבריקייטען דאָרין וינד וויאָ רויבנדיגע וועלפֿע, זיא פֿערגיסט בלוט, ריכטען מענשען הין, בלאָס אום איהרע האַכוכט צו בעפֿרידיגען. [כח] דיא פּראָפֿעטען מאַכען דעם פֿאַלקע בלענדווערק פֿאַר; געבען פֿאַלשע ערשיינונגען פֿאַר, לאַזען סריגרישע אַראַקעל הערען, זאָגען: „זאָ האָט דער הער, דער עוויגע געשפּראָכען“, אָהנע דאָס דער עוויגע געשפּראָכען האָט. [כט] דאָ געמיינע פֿאַלק ענדליך איכט געוואַלטטהעטיגקייט אויז, בענעהט רויבערייען, אונטערדריקט דען אַרמען אינד דירפֿטיגען, אונד ערלויכט זיך געגען דען פֿרעמדען געוואַלטטהעטיגקייטען ווידער אַללעס דעכט. [ל] איך זאָה מיר בייא איהנען נאָך

אויגען
ב א ו ר

[כד] לא גשמה, לא כיתן נפש הרואי לה לטהרה ביום זעס (רש"י) ביום זעס, ביום אף ה'. כן פירשו המקראים. ואין זה נכון להמשך המקרא. ילדעתי הוא מלאן ופנים כזעמים (משלי כ"ה ג'). וטעמו בעת המעון וימי הגשמים שהארץ מלא כלבת ומלאה אשפה, ולא יגשם כ"כ שיוכל הגשם לטהר, וכדמתורגם. (כה) קשר נביאה, נקשרים יחד בענה רעה (רש"י) חסן, סס, וכירוש חזק, והוא האונד המעולה, וכן לא יאמר ולא יחסן (ישעיה כ"ג י"ט) (רד"ק). (כו) חסון, ענין חסם הוא הסרת דבר מבעליו וממקומו, כן הביא רד"ק נפש ר', שכן הוא ג"כ בלשון ערבי. כלומר שלוקחים מתורתנו מה שאינם מוז אים טוב לנבליהם ולבנעם להעלימו מהעם. (כח) טחי, מלאן כי טח מראות עיניהם (ישעיה מ"ד יט). כאשר פה על דרך אלה ומשל על תעלמות אמת הדברים ובריות כזבים תחתיה, אשר כטיח לעין השכל שלא לראות בעיני פקוחות. תפל, כתר פירשתי לעיל שנענינו כל דבר הבלתי שלם, וכל פעולה גרועה ובלתי שלומה. וכנה פה מה שנדאו הנביאים מלכס להטעות את העם כשם תפל, להיות דברי סכלות נגד שקול הדעת

וּבְרִזְלִי וְעוֹפְרַת וּבְדִידִי אֶל־תּוֹךְ כּוֹר לַפַּחַת עָלָיו אִשׁ לְהַנְחִיד בֵּן
 אֶקְבִּץ בְּאִפִּי וּבְחֻמָּתִי וְהִנַּחְתִּי וְהִתְכַּחְתִּי אִתְּכֶם : (כא) וּכְנַסְתִּי
 אִתְּכֶם וּנְפַחְתִּי עֲלֵיכֶם בְּאִשׁ עֲבַרְתִּי וּנְהַכְתֶּם בְּחֹכְבָהּ : (כב) כְּהַתּוֹךְ
 כֶּסֶף כְּתוֹךְ כּוֹר בֵּן הַתְּכֹו בְּתוֹכָהּ וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁפֵךְ חַמְתִּי
 חַמְתִּי עֲלֵיכֶם : (כג) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (כד) בֵּן אָדָם
 אָמַר לֵה אֶת־אֶרֶץ לֹא מִטְהַרָה הִיא לֹא גִשְׁמָהּ הַשׁ דַּפ' וְהָה' בַּמַּפִּי בְיוֹם
 זַעַם : (כה) קֶשֶׁר גְּבִיאִיהָ בְּתוֹכָהּ כְּאִרֵּי שׂוּאֵג טֹרֵף טֹרֵף נִפְשׁ
 אֲכָלוּ חֶסֶן וַיִּקַּר יִקְחוּ אֶל־מְנוּחֶיהָ הַרְבּוּ בְּתוֹכָהּ : (כו) כְּהִנֵּה חֲמָסוֹ
 תּוֹרְתִי וַיִּחַלְלוּ קִדְשִׁי בֵּין־קוֹדֶשׁ לְחָר לֹא הִבְדִּילוּ וּבֵין הַטְּמֵא
 לְטָהוֹר לֹא הוֹדִיעוּ וּמִשְׁבַּתוֹתַי הֶעֱלִימוּ עֵינֵיהֶם וְאֶחָל בְּתוֹכֶם :
 (כז) שָׂרִיָּה בְּקַרְבָּהּ בּוֹאִיבִים טֹרְפֵי טֹרֵף לְשֹׁפֵךְ דָּם לְאֶבֶד נַפְשׁוֹת
 לְמַעַן בָּצַע בָּצַע : (כח) וּנְבִיאִיהָ טָחוּ לָהֶם תִּפְלֵ חַיִּים שׂוֹא וְקַסְמִים
 לָהֶם כּוֹזֵב אֹמְרִים כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וַיְהוִה לֹא דְבַר : (כט) עַם
 הָאָרֶץ עֲשִׂקוּ עֲשִׂקוּ וּגְזִלוּ גָזַל וְעָנִי וְאֶבְיוֹן הוֹנוּ וְאֶת הַגֵּר עֲשִׂקוּ
 בְּלֹא מִשְׁפָּט : (ל) וְאֶבְקַשׁ מֵהֶם אִישׁ גֵּרֵר ב' טַעֲמִים גֵּרֵר וְעֹמֵד

בפרץ

ר ש י

כֶּסֶף / כֶּסֶף יִקְבֹץ הַזֹּרֵף אֶת כָּל הַסִּיגִים אֶל תּוֹךְ כּוֹר . לַפַּחַת , לַנִּפְחִי לַהַגְחִיד ,
 וַיִּנְקַת מִתְרַגַּס וְתַחִיד . (כד) לֹא גַשְׁמָה בְיוֹם זַעַם , לֹא נִתַן גַּשֶׁם הַרְחִוִי לֶסֶת
 לַטְהַרָה בְיוֹם זַעַם וּפִירוֹשׁ הַדָּנָר כְּתַרְגָּמוֹ לֹא אֶתְעַבְדוּוּ בַּה עוֹבְדֵיךָ טִבִּין דִּיגִנוֹן
 עֲלֵה בְיוֹם לוֹוֵט . (כה) קֶשֶׁר גְּבִיאִיהָ , נְקֻשָׁרִים יַחַד בְּעֵצֵה רַעִה . נִפְשׁ אֲכָלוּ ,
 שִׁבּוּ נִטְלָן שׂוֹחַל וּמְחִזְקִים יְדֵי מְרִיעִים לַהֲרוֹג וּלְשַׁלּוֹל וּלְבַזֵּז וּלְכַחֵן לַהֶם שְׁלוֹם .
 חֶסֶן , מוֹמִין : (כו) חֲמָסוֹ תּוֹרְתִי , עֲלוּסָה לַהֲכִיָּה וּלְהַסוּרָה וּלְהוֹדִיעַ חֶק
 וּמִשְׁפָּט וּלֹא עָשׂוּ הַרְיֵזָה חֶמֶס שֶׁחֲמָסוֹהָ מִן הַכְּרוּכִין לְלַמּוֹד . וְאֶחָל , וּנְתַחֲלַתִּי .
 (כז) לְמַעַן בָּצַע בָּצַע , לַחֲטוֹף מוֹמִין . (כח) טָחוּ לָהֶם תִּפְלֵ , דוֹמִין לְטוֹתִי
 בְּיָן טִיט שְׁאִינוֹ מַעֲוֹבֵד כָּל צוּרְכּוֹ שְׁאִין צוֹ תִבֵּן וְהוּא כִפְשָׁר מִחֲלָיו בְּנֹא עֲלִיו גַּשְׁמִים
 וּלְשׁוֹן תִּפְלֵ כָּל דְּבַר הַמְּחֹסֵר תִּקּוֹן .

(3) שתיים

מכלל יופי

אֶחָדוֹ (יב) וְחַבְעֵוִי , פִּירוֹשׁוֹ כְּתַרְגָּמוֹ וְהַכְּנִית רַחֲמֵךְ בְּאוֹנֵסֵךְ כְּלוֹמַר נָתַת לָהֶם בָּצַע כֶּסֶף
 שְׂעוֹשֵׁק שְׂעַזְקַת הַתְּלַשִּׁים בֶּן . רַעֲיָךְ , הֵם אֲשׁוּר וּמְכַרִּים שִׁבּוּ כוֹתְמִים לַהֶם שׂוֹחַד לְהִיֵּת לַפֶּסֶס
 לְעוֹרָה

יהזקאל כב כג

פָּרִיז לְפָנַי בְּעַד הָאָרֶץ לְכַלְהֵי שְׁחָתָהּ וְלֹא מִצְאָתִי : (לא) וְאֶשְׁפֹּד
עַל יְהוּזָבָב בְּאֵשׁ עֵבְרָתִי בְּלִיחַם דְּרָבָם בְּרֹאשׁם נְתַתִּי נָא אֶדְנִי
יְהוָה :

כג (א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (ב) בֶּן אָדָם שְׁתִּים נָשִׁים
בְּנוֹת אִם אַחַת הָיוּ : (ג) וַהֲזַנְיָנָה בְּמִצְרַיִם בְּנְעוּרֶיהֶן וְגו'
שָׁמָּה מוֹעֵבוּ שְׂדֵיהֶן וְשָׁם עָשׂוּ דְדֵי בְּתוּלֵיהֶן : (ד) וְשִׁמּוֹתֶיהן אֵהְלֶה
הַגְּדוּלָה

ר ש י

כג (3) שְׁתִּים נָשִׁים . תַּרְתִּין מְדִינָן דְּאִינָן כְּתָרִין נָשִׁין . בְּנוֹת אִם אַחַת ,
שְׁתִּים מִנְּכַסִּים אַחַת נַחֲלָקוּ לְשְׁתֵּים צִימֵי רַחֲבַעַם . (ג) שָׁמָּה מוֹעֵבוּ בְּנֵי מוֹנִיָּם
אֶת שְׁלִיחַם לְשׁוֹן וּמַעוּךְ . וְשָׁם עָשׂוּ , הַמְזַרְיִים אֶת דְּדֵי בְּתוּלֵיהֶן כְּלוּמַר אֶת דְּרַכֵּי
לְוַעֲבוֹת עָשׂוּ אִיטִינִי רִיגַט בְּלַע"ז . (ד) וְשִׁמּוֹתֶיהן , בְּכִינוּי אֵהְלֶה אֶהְלִיבָה . וְשִׁמּוֹתֶיהן ,
הַרְחָשׁוּנִים שׁוּמְרוֹן הֵיא שְׁאִנִּי מִכְּנֵה אֵהְלֶה שְׁנַעֲשִׂית אֵהְלֶה מִחִילָה לְעַגְלֵי יִרְבַּעַם
וּבֵית הַבַּעַל לְאַחַב וְחָף עַל פִּי שְׁשִׁמְרוֹן לֹא בְּנַתָּה אֵלֶּה צִימֵי עֲמִירֵי קוֹרַח מְלִצִי
יִשְׂרָאֵל עַל שְׁמֵה שְׁמִשְׁכַּנִּית נַעֲשִׂית רַחֵם . אֵהְלִיבָה , עַל שֵׁם שְׁחָלִי הִיָּה צַב
וּמְקַדְשֵׁי

מכלל יופי

לְעוֹרָה . אֵל בַּעַד , כְּמוֹ עַל וּבְדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ לְאַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים חֲטָאוֹת סָדֵר עֲזָקָל וּמְכַלֵּם
לֹא חָתַם אֵלֶּה בְּגוֹל שְׁאִמְרֵי הַנֵּה הַכְּתִי כִּפִּי אֵל בַּעַד . וְעַל דְּמַךְ אֲשֶׁר הָיָה בְּתִיכֶךְ : אִמַר דְּמַךְ
לְשׁוֹן יִחִיד דְּרַךְ כֻּלָּל וְאִמַר הוּוּ בְּתִיכֶךְ לְשׁוֹן רַבִּים כִּי דְּמִיָּם רַבִּים . (י"ד) הִיעַמְד לְבָךְ ,
הִיִּתְקִים וְיִתְחַזֵּק . וְנַחֲלָה , מִעֲנִין חֲלָל וּמִשְׁרָא וְהוּא תַעֲרֹת הַקְּדוּשָׁה וְצַל מְקַל וּמִשְׁפָּטוֹ
כְּסָלוֹת בְּלִגָּה . וְיִתְכֶן לְפָרְסוֹ מִעֲנִין כְּסָלוֹת וּמִשְׁפָּטוֹ וּכְנַחֲלַת וְלוּלֵי הַסִּית הִיָּה דְּגַשׁ לְמִסְרִין פֶּחַ
הַפּוֹעֵל וּפִירוּשׁוֹ שְׁקִידָם לְכֶן הָיִיתָ כְּסָלוֹתִי אֵבֵל כִּיִּן שְׁפָעַת אִין אֶת כְּסָלוֹתִי אֵלֶּה תְּהִיָּה כְּנַחֲלַת בָּךְ
וְלֹא כִי . (יח) לְסִיג , כְּסִיג כְּפִיב בִּי וְיִקְרִי בִיּוֹר כִּי אֲלוֹתֵיהֶן אִין מִתְּחַלְּפִית וְהוּא הַדְּבַר הַרַע
הַנֶּשְׁאָר אִמַר שְׁהִתְךְ הַכֶּסֶף אִי שֶׁאֵר הַמַּתְכֹּת וּבְכַסֵּר הַעוֹב עָבֵר וּזִקְקֵי וְיִשְׁאֵר הַרַע הוּא יִקְרָא סִיג
(יט) כּוֹר הוּא הַכְּלִי שֶׁמִּתְךְ צוֹ הַעוֹרֵף הַכֶּסֶף וְהוֹהֵב . סִיגִים בְּסָף הוּוּ , בְּאוֹ הַיּוֹד וְהַמַּס
עִם הַסְּמִיכוֹתֵיהֶם כֶּן שֶׁהִיָּה חֶסֶר הַנֶּסֶךְ וְשִׁפְטוֹ סִיגִים סִיגֵי כֶּסֶף כְּמוֹ (מַלְלֵי פ"ב) אֲזַמְרִים
אֵמֶת , אֲזַמְרִים אֲזַמְרֵי אֵמֶת . (ב) קְבוּצָה , שֶׁשׁ נַפְלֵם מְלוּכָה (אֲלִכִּים ב' ב' א')
לְפָחָה , הוּא עֲנִין נְפִיָּה וְשִׁרְאוֹ נִפְחָה מִעֲנִין נִפְחָה בְּאֵשׁ פֶּחַס (יַשְׁעִיה נ"ה) וְנִמְקִים הוּוּ נְגַרְעָה
הַטוֹן כְּמוֹ טוֹן נִגַשׁ מִן לְגַשֵּׁת (יִרְמִיָּה ל') וּמִפְנֵי הַחַיִּת נִפְחָה לְפָחָה . לְחַנְחִיךְ , מְקִיר גַּלִּם עֲנִין
הַנֶּקֶה יִתְרַקֵּה וְכֶן וְהַתְּכֵתִי וְכֶן וְהַתְּכֵתִי וְהוּא עֲנִין נִפְעַל וְכֶן כְּהַתְּךְ וְכֶן תִּתְכוּ וְהַתְּכוּ בְּאוֹת
וְהַנְּחִיתִי אֲחֵכֶם בְּחֹךְ הַפּוֹר , לְהַתְּךְ אֲחֵכֶם אִי פִירוּשׁוֹ אֵינִי יִשְׁעוּבֵי אֲחֵכֶם בִּיד הַמַּרְבֵּב וְהַרְעַב
וְהַדְּבַה . (כא) וְכַנְּסָתִי , בְּעֲנִין וְקַנְּנָתִי כְּמוֹ (תְּהִלִּים קע"ז) נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל בְּנַפְשׁ . (כב)
בְּהַזְדִּיק , בְּמַכְלֹל כְּהַתְּךְ כֶּסֶף יִשְׁאִמְרִים שְׁהוּא מְקוֹר מִהַפְּעִיל וְיִשְׁאִמְרִים שְׁהוּא מְקוֹר מִכְּפַעַל
וְהַרְאוּ פִּרְמִחוֹךְ וּלְפִי דַעֲתִי שְׁהוּא שֵׁם וְיִשָּׂא אֵלֶם כְּהַתְּךְ בְּשִׁקֵּל כְּהַדְּרוֹף עֲשֵׂן (תְּהִלִּים ס"ח) ,
אֵלֶּה אִזֵּה בְּשׁוֹרֵק וְזֵה בְּחֹלֵם אִמַר כְּהַתְּכָה כֶּסֶף בְּתוֹךְ בּוֹר כֶּן תִּתְכוּ בְּתוֹךְ יִרוּשָׁלַם . (כד) לֹא
מִטוֹהֲרָה , כְּמוֹ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טוֹהֵר (דְּבָרִים כ"ג) , כִּי לֹא טוֹהֵר (שְׁמוּאֵל כ') , וְהַדּוּמִים
לֵה : לֹא גִשְׁמָה , מִבְּנִין פּוֹעֵל וְכִיכֵל הַרְגָּה כְּמוֹ אֲכִיפֵל בְּרַבִּים מִהַרְגָּם יִמְשִׁק חַ"ס לְתַפְאֲרַת
הַקְּרִיָּאָה וְאִינוֹ לְכַנְּנֵי הַנֶּקֶבָה וְכְמוֹהוּ וְתַעֲלוּמָה וּנְשָׂא אִוֵר (אִיוֹב פ"ו) , כְּנִכְוֹדָה בְּטָרַם קִין (שְׁעִי
כ"ח)

תרגום אשכנזי עב

איינען מאן אים, דער איינע שראנקען ועצען, זיך פאר מיר אין דען איינברוך
 שטעללען מעכטע, צור בעשיצונג דעם לאנדעם, דאס עם ניכט אין'ס פעלליגע
 פערדערבען שטירצע, פאנד אבער קיינען. [לא] נון, זא גיסע איד דען מיינען
 צארן איבער זיא אים, צערשטעהרע זיא דורך מיינען פייערגרים, לאס איהרען
 שטרעפליכען וואנדעל אויף איהרען קאפף קאממען, שפריכט דער הערר, דער
 עויגע.

כג [א] דאז ווארט דעם עוויגען ווארד מיר, וויאפאלנט: [ב] מענשענוואהן,
 עם ווארען צווא פרויענצימער, טעכטער איינער מוטטער. [ג] אין מצרים,
 ווא זיא אין איהרער יוגענד ווארען. בעגאנגען שאן איהרע ביהלשאפטען; דארט
 וואורדען איהרע כווען גערדיקט; איהר יונגפרייליכעם פערלעצט. [ד] אהלה
 איז

ב א ו ר

סקול הדעת ו זבל"א (אבנעשמאקטעם צייג). (ל) בפרץ, כמו לולי משא בקיר
 עמד בפרץ לפניו (תהלים ק"ז כ"ג) עיין שם בנאור.

כג (ב) שתי נשים וגו', בנפולת הנביא בסנון הטל כמל עיר מלפת ישראל
 ועיר ממלכת יהודה לפני נאס, ויזיר בפרשה זאת להתענות שעו ישראל ויהודה
 בגלולי שאל העמים בניור פחו וכזה של זנות ומיאוף. (ג) מעכו, מעכו שלל זכר
 פעלו מיהגש וכן עשו, ומעכו הוא בשקל דעכו בלש קובים (תהלים קי"ח י"ב), וענינו
 סחיטה (רד"ק). עשו, בניתי פער, והוא מהפעלים המורים דבר והפכו כמו ודישן,
השרש ומדומים, היפך עשה. והוא השחתה ובעול. ואין יאות לתרגום אלא:

בלשון נקיה. (ד) ושמותן, שמות המורים על איכותן ומדותן (קאראקטער,
 נאמען). אהלה, מן אהל לה, והוא שמרון אהל שלה אין לי חלק בה, אהליבה, מן
 אהלי בה, והוא ירושלים, כי אהלי בה ושם אני שוכן (הרד"ק). (ח) והעגב, ענינו
 האהבה שהיא תלויה בתשוקה ובחשק לרווח למאן תלות המגבל. ושתי תרגום תנה זאת

מכלל יופי

כ"ח), וגלה על ראשה (זכריה ד'). (בה) בארי שאג, כארי הכף פתוחה לא תורה
 על הידיעה. חסן, שספירושו תוקן והוא האוצר המעולה וכן (ישעיה כ"ג) לא יאמר ולא
 יחסן, ונקרא כן לפי שהוא חזק האדם ותהפ. (בו) בהניה חמסו תורחי, רוצה לומר
 כי אהל שאינם מקיימין אותה כאלו נולדה והסירות ממוקמה. וכן כתב רבי יונה
 כי ענין החמס בלשון ערבי הסרת הדבר ממוקמו. ואהל בתופס, מבנין כפעל כמו כי אין
 יחל (ישעיה מ"ח) ענין חלול. (כו) למען בצע בצע, בא הפועל עם השם לחזק הענין
 וכן (יחזקאל כ"א) לענין שבוט טבת. (כח) הפל, פירשנוהו. (ל) גדר גדר, גודל
 בשני פעמים במאריך הנימל מפני המקף ומעמיד גדלית להעמיד מעט מפני הנרי גדלית כי
 לא יבא פועל מהשמים כי אם בני לפיכך לא יבא מלעיל אלא ידמה לשם:

כג (ג) שמת מעכו שריהן, מעכו משלל זכר פועלו מהדגוש בשקל, דעכו בלש קובים
 (תהלים קי"ח) וענינו ענין העשי בענין הפחיטה מענין ומעוד וכחות, (ויקרא כ"ג)
 וחניתו מעוכה בארן (שמואל ב') ומערכת השדים הוא מדרך הזנות וכן בדברי רז"ל מה עשה
 לה ערביה מפני שזיעך לה בן דדיה פסלה לכהונה. ושם עשו, מבנין פועל הדגוש בשקל
 באר כלו (בראשית כ"ד) וענינו הפחיטה והכמיטה וכן והמה עשו, וכן בעשות ממזרים
 דידך ופירושו בעודן בתולות עאו דדיהן. (ד) אהלה, שארון נקראת כן ופירוש אהלה פי
 אהלה שלה אין לי חלק בה והם העגלים שעשה ודגש. ואהליבה, ירושלים ר"ל כי אהלי בה
 ושם אני שוכן כי שם בית המקדש שהיא משכן כבודי. (ח) והעגב, ענין אהבה ודגשו חשק

תרגום אשכנזי

לזוט דער נאָמע דער גרעסערן, אהליבה דער איהרער שוועטע - ביידע
 זאָרדען דיא מייניגען, זיא געבאָהרען מיר זעהנע אונד טעכטער, אונד נאָהמען
 דיא נאָמען אָן: אהלה, שמרון, אונד אהליבה, ירושלים. [ה] אהלה
 זאָרד מיר אונטרייא, זיא הענגטע זיך אָן ליבהאָכער, אָן אַסיריער, דיא איהר
 אין דער זעהע וואָרען. [ו] (זיא וואָרען היממעלכלויא געקליידעט, פאַשאַס אונד
 סגנים, לויטער רייצענדע ינגלינגע, ריטטער, דיא אויף פּעֶרדען דאָהער קאַ
 מען) [ז] דיוען שענקטע זיא איהרע גונטבעצייגונג, (דאָ זיא זעממטליך דער
 אויסבונד דער זעהנע אשור'ס וואָרען.) אונד וואָרדע דורך אַלל צו גראַפער גייל.
 הייט פּאָן אַלל איהרעם גריילוועזען אָנגעשטעקט. [ח] דאָבייא גאָב זיא איהרע
 בולהשאַפּטען מיט דען מצרים ניכט אויף; דען דיוע פּערשאַפּטען איהר גענום אין
 דער יוגער, דיוע בראַכטען זיא אופ איהרע אונשולד, אונד בעפּריידיגעטען זיא.
 [ט] איך איכער גאָב זיא דאָהער דער געוואַלט איהרער בולהען, דער געוואַלט דער
 זעהנע אשור'ס נעמליך, נאָך דענען זיא געלויבטע האַט. [י] זיא דעקטען איהרע
 בלעסע אויף, ענטריזען איהר זעהנע אונד טעכטער, אונד ערשלוגען זיא זעלבזט
 מיט דעם שווערדע. זיא גאָב בייא דען פּרויענצימסערן איינע בענעננונג; זיא
 דריקטען שטראַפּגעריכטע דורך זיא אויס. [יא] איהרע שוועטער אהליבה זאָה
 עם, דאָך טריב זיא איהרע גי'להייט אונד אויסגעלאָזענהייט נאָך ערגער אַלס איהרע
 שוועטער. [יב] זיא פּערליבטע זיך עכענפּאָללס אין דיא זעהנע אשור'ס, אין
 יענע בענאָכבארטע פאַשאַס אונד סגנים, אין דער פּראַפּטפּאָללזטען קליידונג.
 דיא זעממטליך ריטטער צו פּעֶרדע, אונד רייצענדע ינגלינגע וואָרען. [יג] איך
 טערקטע באַלד, דאָס אויך זיא אָנגעשטעקט זייא, דאָס ביידע איינערלייא וועגע
 וואָנדעלטען. [יד] דאָך טריב דיוע איהרע אויסשוויפּונגען ווייט פּרגער, זיא

זאָה

באור

חזק פעמים בתרגומי כפי הנאית ללשון אשכנזי: אל אשור קרוכים, שהיו שכנים לה
 (רש"י). (ח) חונותיה וגו', אע"פ שלמה מעשה עבודה זרה מאשור, לא עזבה מה
 שלמה גם בכעוריה מכני מזכרים, כי הם למדו ראשונה (ד"ק). (נחתיה וגו', המה
 תחלה הגלו את בני גד ובני ראובן, ואח"כ הגלו את השכנים. (י) ושפוטים עשו בה,
 כמו שפטים, והכונה כונה שפטים וכדמתורגם. (יד) צלמי כשדים, דמות אנשי כשדים.

בששר

מכלל יופי

כמו מאסו נך עונתים (ירמיה ד') וכן כל האמורים בפרשה, וכתב הריק"ס כי כל הנמצא בל
 הזה הוא בענין חשק הזכות על כן טעו הפייטנים שזמו המלה הזאת בענין חשק האל יתברך.
 קרובים, כאלו הם לה קרובים כמו שלח אחו אל מלך אשור עבדך ובכך אני עלה והושיעני
 (מלכים ב' ט"ז). (ו) לבשי חבלת, ענין הפועל בלבישה לפי שאמר שלם האדם את
 הנגד הנה הוא לטוב מן הנגד וכן הנגד לנוש עליו פחות, חסר ממנו למד הפועל כי
 שרבו פחה ועקרו כמו שאמר במקום אחד על פחות עבה הנחר (מלכים ב') הווי מוכעת ועכינו
 כמו כנודים (י) ושפוטים, הם שורק והנפרד שפוט בשקל זכול (מלכים ב') ובא בחולס
 חרב שפוט ודבר (דברי הימים ב' כ'). (יא) עגבתה, שם עגבתה נפלט עולה אהנה (סיר
 השירים

השירים

הגדולה ואהליכה אחותה ותהי ינה ליוהלדנה בנים ובנות ושמותן
שמרון אהלה וירושלם אהליכה : (ה) ותזן אהלה תחתי ותענב
על מאהביה אל אשור קרובים : (ו) לבשי תכלת פחות וסגנים
בחורי חמד כלם פרשים רכבי סוסים : (ז) ותהן תזנותיה עליהם
מבחר בני אשור כלם ובכל אשר עגבה בכל גלוליהם נטמאה :
(ח) ואת תזנותיה ממצרים לא עזבה כי אותה ישכבו בנעוריה
והמה יעשו דדי בתוליה וישפכו תזנותם עליה : (ט) לכן נתתיה
ביד מאהביה ביד בני אשור אשר עגבה עליהם : (י) המה גלו
ערותה בגיה ובנזותיה לקחו ואותה בתרב הרגו וההי שם לנשים
ושפוטים עשו בה : (יא) ותרא אחותה אהליכה ותשחת עגבתה
מכנה ואת תזנותיה מזונני אחותה : (יב) אל בני אשור עגבה
פחות וסגנים קרובים לבשי מכלול פרשים רכבי סוסים בחורי
חמד כלם : (יג) וארא פי נטמאה דרך אחר לשהיהן : (יד)
ותוסף אל תזנותיה ותרא אנשי מחקה על הקיר צלמי כשד"ים

כשד"ים

ר ש י

ומקדשי : (ס) ותענב, ותתאוס חושן ייר בלע"ז ל"א דיטשו"ריר : א אשור קרובים,
שהיו שכנים לה ושלחו להם להוות להם לעזר זה היה מנחם בן גדי שנתן נוס לפול
מלך אשור להוות ידו חתו להחזיק הממלכה בידו והנביא מרמס הדבר לחסה
מוחפ' שחס היו עוזרו' להקב"ה לא ננטרכו למלכי אשור ותתן תזנותיה עליהם,
לב נחופה ורוח זנוניה גתנה עליהם שהיתה מתאוס להם : ובכל אשר עגבה
וגו', בכל החומות אשר נשתחפה עמם למדה דרטיהם ונטמאה בגלוליהם :
(ח) ואת תזנותיה ממצרים לא עזבה, גם על מלכי מצרים שמכרו שמינו בהושע
בן אלה אשר שלה מלחמים אל סוה מלך מצרים : כי אותה שכבו וגו', ומחז
וישפכו תזנותם עליה תאות זנוניהם נכנס בה מימי נעוריה : (ט) לכן נתתיה
וגו', שבה סנהדיב והגלה אותם : ותהי שם לנשים, לוקח מהן קללה לכל
הנואפות להוסר ומגה ראו ראו מה עלתם לפלונית על זימתם : ושפוטים כמו
שופטים יטו' שחט בלע"ז : (יא) ותרא אחותה אהליכה, את כל הרעה
אשר באה לאחותה על זנוניה ולא יראם : ותשחת עגבתה, תאותה וויי"טיר
בלע"ז : (יב) אל בני אשור עגבה, זה חתן ששלח אל מלך אשור לעזרה :
(יד) ותוסף אל תזנותיה, להתחוות לנלמים שלא ראה אותם אלא דמותם :

מחוקס

י א

ס 1

יהזקאל כג

כשדים קרי חקקים בשׁוֹשֵׁר : (טו) חגורי אזור בְּמַתְנֵיהֶם סְרוּחֵי
 טְבוּלִים בְּרֵאשֵׁיהֶם מֵרֵאשִׁי שְׂרִישִׁים כָּלֶם דְּמוּת בְּנֵי בָבֶל כְּשָׂדִים
 אֶרֶץ מוֹלְדָתָם : (טז) וְהֶעֱגַב וְהֶעֱגַב קְרִי עֲלֵיהֶם לְמִרְאֵי עֵינֵיהֶם
 וַתִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֲלֵיהֶם כְּשָׂדֵימָרָה : (יז) וַיָּבֹאוּ אֵלֶיהָ בְּנֵי בָבֶל
 לְמִשְׁכַּב רַדִּים וַיִּטְמְאוּ אוֹתָהּ בְּתוֹנוֹתָם וַתִּטְמָא כָּם וַתִּקַּע נַפְשָׁהּ
 מֵהֶם : (יח) וְהִגַּל תּוֹנוֹתֶיהָ וְהִגַּל אֶת עֲרוֹתָהּ וַתִּקַּע נַפְשֵׁי מַעְלֵיהָ
 כְּאִשֶׁר נִקְעָה נַפְשֵׁי מַעַל אַחוֹתָהּ : (יט) וַתִּרְבֶּה אֶת תּוֹנוֹתֶיהָ
 לְזִכֹּר אֶת יְמֵי נְעוּרֶיהָ אִשֶׁר זָנְתָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם : (כ) וְהֶעֱגַבָהּ
 עַל פְּלִגְשֵׁיהֶם אִשֶׁר בָּשַׂר חַמּוּרִים בְּשָׂרָם וּזְרַמְתָּ סוּסִים זְרַמְתָּם :
 (כא) וַתִּפְקְדֵי אֶת זַמַּת נְעוּרֶיהָ בַּעֲשׂוֹת מַמְצָרִים רַדִּיךְ לְמַעַן שְׂדֵי
 נְעוּרֶיהָ

ר ש י

מחוקה אל הקיר , בשש כזאת לא עשתה אחותה : כלמי כשדים , דמות אנשי
 כשדים שמשונין בלבושיהם : בשש , מיני ציור : (טו) חגורי אזור , כן דרך
 לבושי כשדים ; סרוחי טבולים , יתירי כובעים גדולים ומנחס פירוש כמו ויטבלו
 הכהונת צדס ופתרון סרוחי טבולים כן הוא סרת העודף מן המלנפת לצועה
 טבולים אין לו דמיון ופתרונו לפי הענין וכן ת"י מתהין קולסין : שלישים , גבורים :
 למראה עיניה , בשביל שראת דמות נורתה : (יז) ויבאו אליה בני בבל למשכב
 דודים , כרתו יחד ברית ואומר אני שזה נאמר על חזקיסו שמתה על מלאכי מדורך
 בלחן והאמילן על שלהט והראש את כל בית נכותה ודוגמה שאמר הכניח אנשי
 מחוקה על הקיר לפי שמהרן רחוקה בלו ולא היו בני כשדים רגילים אנלס כמו
 שנאמר שם מהרן רחוקה בלו אלי ושביל ראות פניהם פעם אחת נחמבבו עליו
 והקפיד הקב"ה על הדבר כמו שנאמר הנה ימים באים ונשא את כל אשר בביתך
 וגומד וברברי הימים ולא כגמול עליו השיב חזקיסו כי גבה לבו ויהי עליו קנף
 גדול וגו' : ותקע נפשה מהם , שמרד בהם יהויקים ונדקיה ותקע אשלוך ייר
 בלע"ז כמו ותקע כף ירך יעקב הוקעה לשון חבור ותקיעת עץ בארץ הוא וכן
 בהשתלפו מן הארץ יפול זו לשון קעייה כאשר תאמר ותשרש שרשיה לשון קליטה
 וכלת ויא"י תשרש לשון עקור וכן בסעיפיה פוריה לשון ענפים ומסעף פארה ל'
 קונץ ענפי העץ ופחירותיו : (יט) לזכור את ימי נעוריה , עלתה על לבה החות
 בני מגדים שגלה נדקיהו אליהם שנאמר וימרד בן לשלות מלאכיו מזרימה : (כ)
 ותעגבה על פלגשיהם , על פלגשותם להיות להם לפלגש : אשר בשר המורס
 בשרם , אשר תשמיש : וזרמת סוסים , לשון רבוי תשמיש שמרבים תשמיש יותר
 משאר כל הזכרים שבבהמה זרמת קלות הזרע כמו זרם מים עבר : (כא)
 ותפקדי

תרגום אשכנזי

עד

ואה אוינגעהויענע מענגליכע פיגורען אן דען ווענרען, (עס ווארען בילדניווע פאן קאלרערו, טיט ש צר אוינגעכילרעט, [טו] מיט גירטעלן אום איהרע לענג דען, פליגענרען טולכאנען אום איהרע קעפּע, דעם אַנזעהן נאך לויטער בעפעהלס האבער, אַבגעכילרעט וויא זעהנע באַבילאָן'ס, דערען פּאַטערלאַנד יאַלרעאַ איזט;) [טו] פּערליכטע זיך אין זיא דורך דען בלאַזען אַנבליק, אונד שיקטע איהנען באַטען צו, נאך קאַלרעאַ. [יו] דיא זעהנע באַבילאָן'ס פּאַנרען זיך צו איינעם פּערטרויליכען ליבעסכעזך בייא איהראַיִן, שענדעטען זיא דורך איהרע שוועלגערייען, דיא זיא זאָ לאַנגע מיט איהנען טריב, בוו זיא איהרער איבערדריוויג וואַרד. [יח] זיא מאַכטע אויפּזעהען מיט איהרער אוישווייפּונג, דעקטע עפּלענט. לויך איהרע בלעזע אויף, זאָ דאַס איך איהרער נון אויך איבערדריוויג בון, זאָ וויא איך איהרער שוועטער איבערדריוויג וואַרד. [יט] זיא טרייכט אינדעזען איהרע אוישווייפּונג נאך אימער ווייטער, דענקט נון ווידער אן איהרע יוגענדצייט, וויא זיא אום לאַנדע דער טצדים גענאַזען האַט. [כ] אונד גיילט נאך יענער ביישלאַף, דערען מאַננהייט וויא עזעלס מאַננהייט, אונד דערען ערגיסונג, וויא פּפּערדעס ערגיסונג איזט. [כא] אַבער ווייל הוא ווידער אן דאַז אונציכטיגע לעכען דיינער יוגענד דענקוט, וואָ רוא דורך דיא מצדים אום דיינע אונשולד געכראַכט וואורד דעזט

ב א ו ר

בששר, טס מין צנע, עיין ירמיה (כ"ד). (טו) סרוחי טכולים, טכולים הס פארי הראש, ידועים בשם (טולבאן) או (טורבאן), וטעם פרוחים, שהיו סרוחים ומלווין מאחורי הראש. ולדעת חז"ל מהמפרשים הגדולים נקראו פרוחים על דרך כאלה מובלת עליה, שהיא נקראת מובלת מכד עליה שהם טכולים, וטעם טכולים נבועים נבועים שזכים ודלוי לתרגם (בוגטען טורבאנע). כשרדים ארץ מולדתם, הכשדים כבשו ממלכות צבל, וישבו בה, והיו א"כ בני צבל, וכשדים ארץ מולדתם. (טו) למראה עיניה, נדמות צורתם. (יו) ותקע, ענינו התפשט והקרת דבר מדבר, ופה כאמר על דרך שאלה על הנפש, וכדמתורגם. (ט) וחרבה וגו', כלומר אע"פ שנקעה נפשה מנטי צבל, לא תשכחה את מצרים. (כ) פלגשיהם, כל פה לשם מופשט (אבשטראקטיים). והכניו מוסב על מצרים כפסוק הקודם, משכש על אנשי מצרים, וטעם פלגשיהם אל. בשר, אבר תשמיש (רש"י). וזרמת פוסים, לשון רבוי תשמיש, (שמדנים תשמיש יותר מאשר כל הזכרים) שכבהמה זרמת קלות הורע כמו זרם מים (הכ"ל). (כא) ותפקדי וגו', מחובר עם פסוק הבא לפני שאתה תסקוד עוה את זמת וגו', לכן הכני מעיר וגו': למען שדי נעודיך, כלומר

מבלל יופי

השירים ח' סוגנו ארוחה, ככלל בו עין המועל כמו הגיני (תהלים ה') מן הגה כן זמני מן זנה י' (יב) טכול, כחולס והוא מענין מכלל יופי (תהלים כ'). (יג) וארא, טעמו כמשך ובה על ותקע נפשי מעליה. (יד) אל חזנוחיה, כמו על אנשי מחקה, כפלה המס וכשאר היות בלתי הסמיכות כמו אנשים וכן מאנשי התרים (מלכים י'), חלוני שקופים (סס) והדומים להם. כשריים, כתוב בשני יודין כמו (שמות ד') אלהי העבריים וקרי בשדים ביד אחד על הרוב. בששר, פתח כפוף פסוק ואמר התרגום כממנים והוא טס כלל הסממנים ההם. ויש אומרים שהוא מין אחד מלכעי בני יריים ואומרים שהוא זאנפני ל בערבי ונקרא מין צלעו. (טו) הגורו ז תאר והוא כחולס סרוחי, ענינו הימרון וההתפשטות

הרנום אשכנזי

רעוט, וואָצן בלאַס דיין וועגנרליכער בוזען בייטרוג; [כב] זאָ ווילל איך אהליבה!
 שפּריכט דער הערר, דער עוויגע, יענע בולהלען אויף דיר רייצען, דערען רוא
 איבערדרוויג וואַרדעט, פֿאַן אַללען זייטען ווילל איך זיאַ איבער דיר הערפֿיהרען;
 [כג] דיאזעהנע בכל'ס, מיט אַללען כּשד'ים, יענע פֿאַן פּקיד, שווע אונד
 קווע, מיט איהנען דיאזעמטליכען זעהנע איצור'ס, יענע רייצענדע יינגלינגע,
 יענע פּאַשאס אונד סגנים, אַללע דיאזע פּעעהלסר אַבער אונד איינגעלאָענע, אַללע
 יענע היטטער אויף פּעעהרען; [כד] כעוואַפּנעט ווערדען זיאַ איבער דיר הער-
 קאַממען, מיט ראַס, וואַגען אונד גראַסער מאַכט, מיט האַרניש, שילד אונד
 העלם וועהרען זיאַ דיר אומרינגען, איך איבערגעבע איהנען דיאז שטראַפּגעריכט,
 דיאז זיאַ דיר נאָך איהרען שטראַפּגעריכטען ריכטען; [כה] זאָ ווילל איך מיינע
 אייפּערווכט און דיר אווילאָזען, זיאַ וואַללען וויטהענד מיט דיר פּערפּאַהרען: דיר
 נאָזע אונד אַהרען אַכשניידען, דיאז ווירד ערוט דיין איבריגעס אונטער דעם
 שווערדע צוזאַמען שטירצען, דייןע זעהנע אונד טעכטער ווערדען זיאַ פֿאַרט-
 פֿיהרען, אונד דייןען נאַכלאַס ווירד דיאז פֿיייער פּעזעעהרען; [כו] דייןע קליידער
 ווערדען זיאַ דיר אווציהען, דיין פּרעכטיגעס געשמיידע דיר אַבנערמען; [כז] זאָ
 ווילל איך דיר דייןע אונזוכט אונד דייןע אויזשווייפּונג פֿאַם לאַנדע דער מצרים
 הער, פּערטריבען, רוא ווירט דייןע אויגען צו יענען ניכט מעהר ערהעבען, און
 מצרים ניכט מעהר רענקען קענגען; [כח] זאָ, זאָ שפּריכט דער הערר, דער
 עוויגע: איך ווילל דיר עבען יענען, דענען דואַ גראַס בוזט, דערען דואַ איבער-
 דרוויג וואַרדוט, אין דיאז הענדע ליפּערען; [כט] דיאז מיט זיאַ דיר רעכט פֿיינרליך
 בעהאַנדעלן; זיך אַלל דיין ערוואַרבענעס גוט הינגעהמען, אונד דיר נאַקט אונד
 בלאַס פּערלאָזען, דיאז מיט דיאז בלעכע דייןער שוועלבערייאַ, דייןער אונזוכט
 אונד דייןער אויזשווייפּונג אויפּגעדרעקט ווערדע; [ל] דיס אַללעס זאָלל דיר גע-
 שעהען

ב א ו ר

כלומר אז הם נרמו לך הזמה, כי כעירה היית לימים, ולא היה עונך גדול כ"כ כמו עתה,
 כן נראה לי הכונה; (כג) פקוד ושוע וקוע, שמות מדינות, כן ת"י וכן דעת רש"י וכן
 תרגומי. וקראים, שהיו קרואים ע"י מלאכים מארץ כנענים כמסוכר לעיל. (כד) הצן,
 משפטו בהצן. ואין לו חכר במקרא, ואפשר שהוא שם לכלל כליותיו, וכן ת"י ויתון עליו
 צמחני זיכה (מרד"ק), וכן נראה ממקומו, וכן תרגומי ונחתי לפניהם משפט, מה
 שעליו לשפוט, אעשה אותם שלוחי לעשות המשפט (רש"י). כמשפטיהם, כפי המשפט
 הנהוג אצלם. (כד) ואחריתך, וכוח משל על שאר העם כמו חפך ואזניך משל על הרמשים
 (בן עזיק). ואחריתך, האכל, מה שנשאר מהן ועושר. ורש"י פי' ישרף ארעך כלומר
 הסדות ומכסים שהם עושר העיר. עשה אלה לך, עשה מקור, כלומר אלה שעשה לך
 בעונם

מכלל יופי

כמו (שמות כ"ו) וסרת העודף, חמי היפועה העודפת חסרת (שם) ויולת סרוחי נופלת עליהם
 לומר כי הם סרוחים מזה הכניפים הטובלים שהם סרוחים על דרך כאלה נופלת עליה (ישעיה
 א') מהיא נקראת נופלת מזה עליה שהם נובלים וכן קרועי בגדים (שם ל"ו) מגלתי זקן (ירמי'
 מ"א)

גְּעוּרֵיךָ : (כב) לָכֵן אֶחְלִיבָה כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי מַעִיר אֶת
 מֵאֵהֶבֶדְךָ עֲלֶיךָ אֵת אֲשֶׁר נִקְעָה נַפְשִׁי מֵהֶם וְהִבְאֵתִים עֲלֶיךָ מִסְּכִיבִי :
 (כג) בְּנֵי בָבֶל וְכָל כְּשָׁדִים פִּקּוּד וְשׁוֹעַ וְקוֹעַ כָּל בְּנֵי אֲשׁוּר אוֹתָם
 בַּחֲוָרֵי הַמֶּדַּר פְּחוּת וּסְגָנִים כָּלֵם שְׁלִישִׁים וְקְרוּאִים רִכְבֵי סוּסִים
 כָּלֵם : (כד) וּבָאוּ עֲלֶיךָ הַצֵּן רִכְבֵי וְגַלְגָּל וּבִקְהַל עַמִּים צָנָה וּמָגֵן
 וְקוֹבַע יִשְׁמוּ עֲלֶיךָ סְכִיב וְנִחְרָזֵי רִפְנִיָהֶם מִשְׁפָּט וּשְׁפָטוֹךָ
 בְּמִשְׁפָּטֵיהֶם : (כה) וְנִחְרָזֵי הִנָּאֲתִי בְּךָ וְעֵשׂוּ אוֹתָךְ בַּחֲמָה אַפְךָ
 וְאֲזַנְךָ יִסְרוּ וְאַחֲרֵיתָךְ בַּחֲרֹב תַּפּוּל הַמָּדָה בְּנִיךָ וּבְנוֹתֶיךָ יִקְחוּ
 וְאַחֲרֵיתָךְ תֹּאכַל בָּאֵשׁ : (כו) וְהִפְשִׁיטָךְ אֵת בְּגָדֶיךָ וְלִקְחוּ כְּלֵי
 תַּפְאֶרְתְּךָ : (כז) וְהִשְׁבַּתִּי זִמְתְּךָ מִמֶּךָ וְאֵת זְנוּתְךָ מֵאַרְצֵן מְצָרִים
 וְרֹא תִשָּׂא עֵינֶיךָ אֲלֵיהֶם וּמְצָרִים לֹא תִזְכְּרוּ עוֹד : (כח) כִּי כֹה
 אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי גֹחֵךְ בְּיַד אֲשֶׁר שָׁנְאָה בְּיַד אֲשֶׁר נִקְעָה
 גַּפְשֶׁךָ מֵהֶם : (כט) וְעֵשׂוּ אוֹתָךְ בְּשִׁנְאָה וְלִקְחוּ כָּל יְגִיעֶךָ וְעֲזוֹבֶךָ
 עֲרֹם וְעֵרְיָה וְגַלְגָּה עֲרוֹת זְנוּנֶיךָ וְזִמְתְּךָ וְתִזְנוּתֶךָ : (ל) עֲשֵׂה אֵלֶּה

לד

ר ש י

ותפקדי, ותזכרו: בעשות, לשון כבישה: (כב) את מלכותי, את אשר ערכו
 על חזקיהו: את אשר נקעה נפשך מהם, אשר חזר נדקיהו ושנאם ומרד בהם:
 (כג) פקוד ושוע וקוע, תרגם יונתן שם ממדינות ומקרא מסייעו בספר ירמיה
 על הארץ מרתים עלה עליה ועל יושבי פקוד והפיתרים חומרים לשון פקידים
 ושרים ושלטוניים: וקרחים, שמו"ץ בלע"ז: הוֹנֵן פִּירֵשׁ דוּגֵשׁ אֶחָד מִכְּלֵי הַמִּלְחָמָה
 הוּא וְחָנִי חוּמֵר לְשׁוֹן הַקֶּפֶת מִחֲנוֹת כְּמוֹ וּלְגַנִּיטִים צְדִיקִים וּלְמַשִּׁירֵינִי מִקְּפֹכֹן
 הַגֵּן מִנְחָס פִּירֵשׁוּ כְּמוֹ צַנֵּה וְסוּחָרָה חֲמֵתוֹ וְחָזִין דוּגֵשׁ מוֹדֵה לוֹ וְסוּחָרָה שְׁתַּרְגֵּם
 וַיִּתְּחוּ עֲלֶיךָ בְּמַחֲזֵי זַיִנָה מִסִּיעַ לְדוּגֵשׁ הוֹנֵן כְּמוֹ צְהוֹנֵן וַיֵּשׁ מִשְׁמַע הוֹנֵן כְּמוֹ חוֹנֵן
 מִן וְסִבִּיחוֹ בְּנִיךְ בְּחוֹנֵן שְׁפִירוֹשׁוֹ זְרוּעַ וְכֵן וְצִחוֹ חֲלִיק הוֹנֵן וְעֵינֵינוּ חֵיל כְּמוֹ
 חֲרָעוֹת הַגֵּב שְׁפִירוֹשׁוֹ וְחִיילוֹת הַגֵּב: וְנִחְרָזֵי לִפְנֵיהֶם מִשְׁפָּט, מֵהַשְׁעֵלִי לִשְׁפוֹט
 חֲעֵשֶׂה אוֹתָם שְׁלוּחֵי לַעֲשׂוֹת הַמִּשְׁפָּט: מִשְׁפָּטֵיהֶם, מִשְׁפָּט שֶׁלֹּא כִתְבָתִי בְּתוֹרָתִי
 וְהוּא מִמִּשְׁפָּטֵי נִימוּסֵיהֶם וְחִזִּיהֶם זֶה זֶה סְמוּי עֵינֵיהֶם שְׁעוּרָו אֵת עֵינֵי צְדִיקָהוּ:
 (כד) אֶפֶךָ וְאֲזַנְךָ, הֵם תַּפְאֶרֶת הַפְּרָטוֹף וְהֵם הַמְּשִׁיל הַכְּהוֹנָה וְהַמְּלֻכּוֹת:
 וְאַחֲרֵיתָךְ, שֶׁאֵר הַעַם: וְאַחֲרֵיתָךְ תֹּאכַל בָּאֵשׁ, וְשֶׁפֶר חֲרָעִיד שֶׁהֵן חֲרָעוֹת
 לִישָׁעֵן עֲלֵיהֶן לַפְּרָנְסָה: (כו) אֵת בְּגָדֶיךָ, בְּגָדֵי כְּאוֹנָה: (כז) אֵת שִׁנְאָתְךָ,

כשדים

בה!
 רוא
 דעו
 אונד
 נגע
 אללע
 הער
 אונד
 יבט
 מיינע
 דיר
 דעם
 ארט
 ירעד
 יא
 מצרים
 און
 דער
 יבער
 גרליך
 אונד
 נצוכט
 ד גע
 עתה
 יוכן
 הצן
 עליך
 מה
 המשפט
 חלשים
 כלומר
 שיה לך
 עליהם
 ישיעיה
 ירמיה

יחזקאל כג

לך בַּזְנוּתְךָ אַחֲרֵי גוֹיִם עַל אֲשֶׁר נִטְמַאת בְּגִלּוּלֵיהֶם : (לא) בְּרִדְךָ
אֲחוּתְךָ הִלַּכְתָּ וְנִחַתִּי כּוֹסָה בְיָדְךָ : (לב) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בּוֹס
אֲחוּתְךָ תִּשְׁתִּי הַעֲמַקָּה וְהִרְחַבְהָ תִהְיֶה לְצַחֲקוֹ וּלְלַעַג מְרַבָּה לְהַכִּיר :
(לג) שִׁכְרוֹן וַיִּגֹן תִּמְלֵאֵי כּוֹס שְׂמָה וְשִׁמְמָה כּוֹס אֲחוּתְךָ שִׁמְרוֹן :
(לד) וְשִׁתִּית אֹתָהּ וּמְצִית וְאֵת חֲרָשִׁיהָ הִגְרַמִּי וְשִׁדְךָ הִנְתִּיקִי כִּי
אֲנִי דִבַּרְתִּי נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה : (לה) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן שָׁכַחְתָּ
אוֹתִי וַתִּשְׁלִיכִי אוֹתִי אַחֲרֵי גֹבְךָ וְגַם אֶת שְׂאֵי זִמְתְּךָ וְאֶת תִּזְנוּתְךָ : (לו)
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי בֶּן אָדָם הֲתִשְׁפוּט אֶת אֱהִלָּהּ וְאֶת אֱהִלִּיכָהּ וְהִגִּד
לָהֶן אֶת הַזְנוּתוֹתֵיהֶן : (לז) כִּי נֶאֱפוּ וְדָם בִּידֵיהֶן וְאֶת גִּלּוּלֵיהֶן נֶאֱפוּ וְגַם
אֶת בְּנֵיהֶן אֲשֶׁר יִירְדוּ לִי הֵעֲבִירוּ לָהֶם לֶאֱכֹלָהּ : (לח) עוֹד זֹאת
עָשׂוּ לִי טָמְאוּ אֶת מְקַדְשֵׁי בְיֹום הַהוּא וְאֶת שַׁבְּחוֹתַי חָלְלוּ : (לט)
וּבְשִׁחַטְסָם אֶת בְּנֵיהֶם לְגִלּוּלֵיהֶם וַיָּבֵאוּ אֶל מְקַדְשֵׁי בְיֹום הַהוּא
לְחַלְלוֹ וְהִגִּיהָ כֹּה עָשׂוּ בַחֹף בֵּיתִי : (מ) וְאֵף כִּי תִשְׁלַחְנָה לְאֲנָשִׁים

באים

ר ש י

כשדים שמרדת צהם : עשה חלה , לשון פעול פי"י שנט בלע"ז : (לב) מרשה
להכיל , יתירם מלהכיל כמו מלסכול : (לג) ושוממה , תמוהן : (לד) ומצית
לשון מוגז עד התמזית חישולראש בלע"ז ואת חרשים , דיומה כוס המשקה פורענות
לישראל לבלי חרש שמשנשחזר חין לו תקנה כך עשהחזא תשועתם וישצר הכוס
לא ישוב להסקות עוד וכשהוא מדבר בהסקאת החומות קורא אותן זהב שגאמר
כוס זהב צל ציד ה' משכרת כל הארץ : ואת חרשים חרגמי : כמו וענמוהיהם
יגרם לא גרמו לבקר רונעיי"ר בלע"ז גורר צשינו את סניצות העלם או החרש
לרדת מעליו צר הדבוק צו ומנחם סברו לשון שצירה וגם קן פתר וענמוהיהם
יגר' וכן לא גרמו לבקר : (לה) שאיזמתך , קבלי חובי ענ' תטאיד (לו) התשפוט ,
לשון ויכוח : (לז) ודם צידיהם , בנאופיהם שפכו דם : ואת גלוליהם גאפו ,
נאוף שלהם עם גלוליהם היה : וגם את צניהם וגו' , חסו שפיכות הדם שצידיהם :
(לח) טמאו את מקדשי ציום ההוא : ציום ששוחטות את צניהם לע"א צאות
לפני צוקדשי לעשות צו תועבה להכעיסני : ואת שבתותי חללו , שהיו שוחטין
את צניהם בשבת : (מ) ואף כי תשלחנה , וכל שכן קשה מן הכל כי תשלחנה
להביא אליהן משרי החומות אוהביהן ורוחיהם החלול שמתחללות מקדשי : שלות
אליהם , מאת אהלה ומהליצה לצא אליהם : והנה צאו לאשר רחנה כחלת
וגו' , לאשר סרגס יונתן לאתר ח' ללוח בלע"ז אל מקום אשר יעדת להם לאמר

במקום

שעהען , ווייל דוא דען היידען נאכבוהלמעט , אונד דיק מיט איהרען אבשייליכען
געצען פֿעראינריינגטעט . [לא] דוא ביזט אין דיא פֿוס שטאָפֿען דיינער שוועטער
בעטרעטען , זאָ ווילל איך אויך איהרען קעלך דיר אין דיא האַנד געבען . [לכ]
פֿירוואַהר , שפּריכט דער הערר , דער עוויגע , דען טיפֿען אונד ברייטען קעלך
דיינער שוועטער זאָללזט דוא אויולעערען , דער זאָ פֿיל פֿאַסט , דאַס דוא צום גע-
לעכטער אונד שפּאַטט ווערדעט . [לג] מיט טרונקענהייט אונד קוממער ווירזט דוא
דיך פֿיללען אויס דעם קעלכע דער בעטייבונג אונד דער צערשטעהרונג , אויז דעם
קעלכע דיינער שוועטער שצמרוין . [לד] דוא זאָללזט איהן ביז אויף דיא נייגע
אויולעערען , צולעצט ווירזט דוא איהן נאָך אין שערבען צערברעכען , אונד דיינען
בווען בעשעדיגען . זאָ האַבע איך עס פֿערהענגט , שפּריכט דער הערר , דער
עוויגע . [לה] פֿירוואַהר , שפּריכט דער עוויגע , ווייל דוא מיך פֿערגעווען , מיך
הינטער דיינען דיקקען געוואָרפֿען האַוט , (ד"ח זאָ פֿיל אַלס : מיר שמעהליך דען
דיקקען צוגעוואַנדט האַוט) נון , זאָ טראַגע אויך דיינע אונצוכט , דיינע אויז-
שווייפֿונגען . [לו] דער עוויגע שפּראַך פֿערנער צו מיר : מענשען זאָהן , וויללזט
דוא מיט אהלה אונד אהליכה רעכטען , זאָ האַלטע איהנען איהרע גרי עלטהאַטען
פֿאַר . [לז] דאַס זיא עהעברוך בעגאַנגען , מיט בלוט איהרע הענרע בעפֿלעקטען ,
וועגען אבשייליכער וועוען עהעברעכערינגען וואורדען , דענען זיא נאָך דאַצו איהרע
קינדער , דיא זיא מיר געבאָהרען , צור שפּייזע צופֿיהרטען . [לה] דאַריכער
טהאַטען זיא נאָך דיועס , זיא פֿעראונרייניגטען צו גלייכער צייט מיין הייליגטהום ,
ענטווייחטען מיינע פֿייערטאַגע ! [לט] אַלס זיא געמליך איהרע קינדער איהרען
געצען צו עהרען שלאַכטעטען , קאַמען זיא דענועלבען טאַג אין מיין הייליגטהום
עס צו ענטווייחען . זיה , דיס טהאַטען זיא אין מיינעם טעמפעל ! [מ] פֿערנער ,

דאַס

ב א ו ר

בעונט ענטווייך הוא (ד"ק) . (לב) מרבה לחכיל , תאר לכוס שהיא רבה להכיל ולהחזיק
יין תרעלה בה (ד"ק) . והשעיר : מרבה להכיל שתהיה לנחוק וללעג כשכרה . ורש"י פי'
מרבה להכיל יתירה מלהכיל כמו מלסכול וראוי לתרגם : (דוא ווירזט צום געלעכטער אונד
שפּאַטט ווערדען , פּערהר אַלס דוא ערטראַגען קאַנגוט) . (לד) וטציה , תשתי
אותה הכוס כלה עד התמזית שתשכח (ד"ק) . ואה חרשים חגרמי , כמו ועלמותיהם
יגרם (במדבר כ"ד ד') , לשון שבירה , ועם חרשיה על גס סופה , כטעם כי יפול הכופל
והדומים . כלומר ע"י שתשה ממנו זמן רב עד שמכית אותה , תפול לנסוף מדה ותהי'
לחרשים אשר יפלו על אדניה ויפגעם , והמשל שרעתה תמשך זמן רב ולנמוק תנאל לה עוד רעה
חדשה אשר לא זכרה בה . כן כראה לי שער הכתוב : והמכרשים לא בארזהו היטב . (לה)
ותשליכני וגו' , כלום המשליך דבר אחרי גוי שלא יראני ולא יזכרו . (ד"ק) . (לו) ואה
גלוליהן נאפו , כלומר בשביל גלוליהן , המירו אותי בגלוליס . (לח) ביום ההוא , באותו
יום שהעבירו את בניהן לגלוליס , באו ג"כ להקריב בניתי ולטמאות אותו בקרבנותיהם
(מהכ"ל) וכמו שמכרש בפסוק הבא . (לט) כה עשו וגו' בלשון תשיה , הקלול הזה עשו
בתוך ביתי ! (ם) לאשר רחצת וגו' , השעה זאת מנסתר לנוכח הוא מרוב התפעלות
הדבור , וככהו בלשון בני אדם לדבר מדברים בכס הדמיון כאילו הם לכנוד עין , ועם לאשר
כמו בשבילה , ודינה כמאמר מוסגר , וכן תרגמתי . ור"ת מלת לאשר כמו לאתר , וי"ל

הרגום אשכנזי

ראם זיא נאך מעננער שיקטען, דיא אויז דער פֿערנע קאָמען. עם וואָרדע נאָך
 איהנען איין באַטע אַבגעשיקט, אונד אַלס זיא קאָמען (אַ וויא וואָרדוט דוא דאָ
 פֿיר זיא געוואָשען, וויא האַטטעוּט דוא דיינע אויגען געשמינקט, וויא צירליך
 וואָרזט דוא געשמיקט! [מא] דוא זאָסעט אויף איינעם העררליכען זאָפֿאָ, פֿאַר
 דעם איין גערעקטער טיש שטאַנד, האַטטעוּט איהן מיט מיינעם רויכוועדקע,
 מיט איינעם וואָהלדיכענדען עהלע בערוֹפֿטעט (!) [מב] דאָ פֿערוואַנדעלטע ויך
 ביא איהר דאָ גערייש דער מענגע אין זאָפֿטע שטיללע. אונטער דען מענ-
 גערן, דיא מיט דעם געטיממעל פֿאַן מענשען אַנגעקאָממען וואָרען, בעפֿאַנדען
 זיך אויך סבאים (נאָמע איינעם פֿאַלקס) אויז דער וויזטע, דינע שמיקטען איהרע
 הענדע מיט אַרמבענדער, איהרע הייפֿטער מיט פֿרעכטיגען קרענצען. [מג] איד
 דאָכטע פֿאַן דער אַבגעניצטען עהעברעכערין: עם ווערדען איהר זיך נון ענדליך
 איהרע

ב א ו ר

א"כ אל מלת באו, כלומר כאשר באו אל מקום אשר יעדת להם, את רחבת וגו', וראוי
 לתרגם (אונד אַלס זיא אַם בעשטימטען אַרטע אַקאָממען, אַ וויא וואָרזט דוא
 דאָ געוואָשען) והבחר יבחר. (מא) לפניה, שב על מטה וכן עליה, שהעלה ענין הקצרת
 עליה, והזמה אותה בשמן טוב (מר"ק). (מב) וקול המון וגו', מחזיר עם באו בכסוף
 מ', כלומר כאשר באו ומכנסו אלה קול המון שהיה בניחאם חלל מלחיות, והחליף אלה
 בקול דממה נהקט וכח' ואל אנשים, כמו ועם אנשים כמו קברו אותי אל אבותי והדומים
 (הכ"ל). סבאים, שם אומה כמו וסבאים אנשי מדה (ישעיה מ"ה י"ד) כלומר ועם
 האנשים מובאים ברב אדם היו ג"כ סבאים ממדבר. ואין רחוק לומר שהם יזכרו ערב שכונת
 צהלים במדבר וכוסעים ממקום למקום לבקש מרעה. (מג) ואמר לבלתי נואפים, אומר
 לי לבי על זו שבלתי והוקינה בנאופיה, מעתה שהוקינה וזנותותיהם ימנה, ותכל תאות
 זנותה

מכלל יופי

מ"א, והדומים להם. טבולים, אומר על המזכרות שעל ראשם שהם פרוצים ויתרים
 תלויין לאחוריהם וטבולים רוכה לומר שהמזכרות טבולים בלבע כמו ויטבול את הכתובה בדם
 (בראשית ל"ז) ובא בחסרון המתואר כמו (שיר השירים ג') כעדר הקטניות, ומאכל בריחה
 (חנקוק א') והדומים להם. מראה שלישים, כמו ושלישים על כל (שמות י"ד) גדולים
 וכבדים. דמות בגי בבל כשרים, כן הוא דמות בבל שהם כשרים. (טז) ותעגב, כתיב
 ותעגבה קרי בתוספת ה"א. (יח) ותקע, כמו (בראשית ל"ב) ותקע כף ירך יעקב, ענין
 הסרת הדבר ממקומו וכן ותקע נפשי ושרש יקע וכן אשר נקעה נפשך דשליגא"ר בלע"ז ושרש
 נקע או יהיה שרש כלם קעע ויהיה נקעה בפלם ורחבה ינסכה (יחזקאל מ"א) או יהיה שרש
 כלם נקע ובא הכח במלת ותקע תמורת הדגש. (ב) על פלגשיהם, אנשים לא נשים ופירושו
 עבדיהם ויורה על זה אשר בשר חמורים בשרם שהוא כנוי לחצר האיש כמו (ויקרא ט"ו) רר
 בשרו את זובו או החמים בשרו מזובו שהוא כנוי. והכוכן בעיני שהיא כמשמעו ופירושו על כמו עם
 וכמוהו ויבואו האנשים על הנשים (שמות ל"ה) והדומים לו אומר כל כך חשקת בהם עד שגדמיתה
 להם כמו פלגשיהם לא שרותיהם ולענין זה כוונה דעת התרגום שאמר ויתרעני את נמהני שמוטה
 להון בטית בקצת נוסחאות פירושו שמוטה להם ובקצת נוסחאות שמוטה כמו שפחה. בשרם,
 כנוי לערות הזכרים וטעמו על המזכרים ועל הכשרים ודמה ערותם לחמורים שהם גדולי בשר.
 ולדעת רד"ק טעמו על הפלגשים כי גם ערות הנקבה מכונה בלשון בשר כמו (ויקרא ט"ו) דם
 יהיה זוכה בשרה. חרבות, שם בלשון נקעה והיא כנוי לזרע היוצא כורס מים היוצא בכס ודמה
 אותם

באים ממרחק אשר מלאך שלוח אליהם והנה באו לאשר רחצה
 כחלת עיניך ועדית עדי: (מא) וישבת על מפה כבודה רגש אחר
 שורק ושלוחן ערוך לפניך וקטרתו ושמני שמת עליה: (מב) וקול
 המון שלו בה הב' רפה ואל אנשים מרב אדם מובאים סובאים
 סבאים קרי ממדבר ויהגו צמידים אל ידיהן ועטרת הפארת על
 ראשיהן: (מג) ואמר לבלה נאפים עתה עתה ק' יונה יונק' חנוניה

והיא

ר ש י

צמקוס פלוני נלא לקראתכם מוקטנות במרחץ וכחול כחלת: כחלת. מן נבע
 ושמו כחול וזונעות בו עיניהם חקלי"רא בלע"ז: (מא) מטה כבודה: מוכללת
 בזונעות נאות פרי"דא בלע"ז: (מב) וקול המון, של אומות רבות היו זה ולא
 המון של מלחמה אלא קול שליו: ואל אנשים, בשביל המון ושל אנשי' סי' אותו המון
 ולא של כהמה: מרוב חדם, שהיו בתוכה המובאים לנחוף מן המדבר: ככחים,
 שהיו דרין סביב לה משכינים עמון ומואב וכן תרגו' סבחי' מוסחור סחור: ויהנו,
 חלה והחליבה צמידים על ידיהם, להקטט לנחוף כלומר עמון ומואב מתוך
 שהם רבים היא מתקטטת ומתפארת להם ומתוך שהם שכינים ומתפארת לעיניהם
 בקישוטיה לפיכך ויתנו חלה והחליבה צמידים על ידיהם כדי שיהיו נאות בעיני
 הגוהפים וי"ו של ויתגויתירה כמו אותה של עזי וחמת יה ויסי לי לישועה וכמו
 אותה של ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזב: (מג) ואומר לבלה נאפים
 אתה יונה וגו', אמר לי לבי על זו שבלתה והזקינה בגחופיה מעתה שהזקינה

וזכו

מכלל יופי

אותם לסוסים כי אמרו כי הם שטופי זמה יותר משאר הנפשות: (כא) והפקדי, ענין
 זכירה בעשות, זה לבדו מן הקל בענין עשוי. למען שריו נעוריק, פירוש בעבור מעיכת
 שדיך שערב לך אז זכרת עתה לעשות זמה חנות גס אתה: (כג) פקוד, מאר ענין מנוי
 ונזרת, ובפירוש עמו פקודי ובשר קעע כתב יתכן מזה השרש פקוד ושוע וקוע והיא שם חאר
 ומתוארי השמות האנשים הנכבדים וכן שיע שם לכדיב גדול וכן קוע שם תאר לשר גדול אף על פי
 שלא מלאכו לו חנה במקרא. ולדעת יוכתן שמות מדינה. וכתב רש"י ז"ל ומקרא מסייעו בספר
 ירמיה (ירמיה כ') על הארץ מרתים עלה עליה ועל יבני פקוד. כל בני אשור אותם, פירוש
 באו אותם אותם, כמו אתם וכן (יחזקאל ב') הדבר איתך כמו אתך וכן (ירמיה י') וגם
 היטיב אין אותם אילו ה' אותי והדומים להם. שלישים, רובם לומ' גדולים וקריאים כמו קרואי
 העדה (יהושע י"ד) ופירושו קרואים לעיני המלכות: (כד) הוצן, חסר ב"ת השרות ומשפטו
 בהוצן והוא שם לכלל כלי הוצן בתרגומו במאכזי זינא. או יהיה הוצן כה"ח כמו חוצן בחי"ח, מן
 והבואו בניך בחוצן. (ישעיה מ"ט) שפירושו זרוע וענינו קיל כמו (דניאל א') זרועות הנגב
 שפירושו טיילות להריק"ס. ושני פירושים אחרים בשרש חצן. וקובע, בפתח וולתי הסמיכות
 ורבי יהודה כתבו קמץ והוא מלרע והמסרת עליו לית כותיה והוא מלא ונקו"ף ועיין במשיל י"ז
 בססוק ונתן קיבע גמשת על ראשו, והוא כלי מנן על הראש. (כה) ועשו אוהך בחמה,
 ועשו עמך נקמה נקמה. אפך, הם הנחירים והוא גושל למלך כמון אפך כנגדל סלכטן. (ס"ג)
 הפירים

יחזקאל כג

והיא : (מד) ויבא אליה כבוא אל אשה זונה בן באו אל אהלה
ואל אהליבה אשת הזמה : (מה) ואנשים צדיקים הקמה ישפטו
אותהם משפט נאפת ומשפט שפכות דם פי נאפת הנה ודם
בידיהן : (מו) כי פה אמר אלני יהוה העלה עליהם קהל ונתן
אתהן לעוה ולבו : (מו) ורגמו עליהן אבן קהל וברא אותהן
בחרבותם בניהם ובגתיהם יתרגו ובתיהן פאש ישראל : (מז)
והשבתיו זמה מן הארץ ונוסרו כל הגוים ולא תעשינה כזמתכנה :

ונתנו

ר ש י

וזנו תזנותיה שומנה ותלח תאות זנותה מלצה ותחזור בה וסרי היא עורנה בזנותיה
כאשר בתהלה : יזנו ילאו כל זונה תרגום גפקת ברה כך שמעתי וכן ת"י : לבלה
נואפים, כמו לבלה בגאופים כאשר תאמר והשב בית חביה כמו בבית חביה ירחנו
מים כמו ורהלו במים ויגאה חנם וחס בית אישה נדרה וכן פי' דוכס ומנחס חזרו
עם תבל עשו ולא יתכנו דבריו : (מד) ויבא אליה, כל אשר מלאו לבו : אשת
הזמה, נשי הזמה : (מה) ואנשים צדיקים, אנשי' דיינים שרי מלך בבל ומלך השור
וי"ת זכהין בקיבליהון לפי מעשיהן של חלו הזונות צדיקים הגויים מוהנה : משפט
נאפות ומשפט שופכות דם : פו"ש אחריו : (מו) העלת, ונתן : (מז) וברה,
לשון קנינה וכן וברחתו היער יהיה לך בספר יהושע : ורגמו עליהן אבן, הריגת
בניהן ובגותיהן ושריפת בניהן הוא משפט נואפות וברה אותהן בחרבותם הוא

משפט

מבלל יופי

השירים ו', שהוא משל למלך, כי המלך הוא גבוה ורם על כל העם, וכן האף הוא גבוה על
העינים - ואוניד, הוא משל על הכתף המשמיע קול לאזנים כבואו אל הקודש בפעמוני הזהב.
ואחריתך, פירוש עמך, כי זכר אפק ואוניד שהוא משל על הראשים, ואמר אחריתך על
העם, כי הראש הוא ראשית ומסילה לעם, כי הוא יוצא ונכנס לפניהם והם לאחרית, וכן ת"י
עמך ותרנס ואחריתך תאכל בלש וספר ארעך - הנני נתנגד, לזכר לא לנקבה, כי לנקבה לא
תאמר כי אם נצירי למ"ד הפועל, ואף על פי שידמה שידבר נגד הנקבה אינו כן, אבל כשידבר
כנגד הכנסה ידבר פעם לשון זכר פעם לשון נקבה - ערם וערויה, שניהם מאר, וכשידבר על
כנסת ישראל ידבר פעם בלשון זכר ופעם בלשון נקבה - ונוגד, נכפל בו ע"ן הפועל כמו מן
הנה הנני (תהלים ה') כן מן זונה זנונים - (לא) עשה אלה לך, מקור, כלומר אלה עשה
לך בעונם עונותיך אף - בונותך, בחולס ומקור נשקל בכנוחך (יחזקאל ס"ו) - (לב)
העמקה, בדגש הקו"ף - מרבה - מאר לכוש - להכיל, פירושו הכוש היא גדולה להחזיק
הרבה כמו שאמר העמוקה והרחנה - (לד) חרשיה, מצנין וכלי חרס (ויקראו'), ואמר
חרשיה לשון רבים, כי בהשתברה יהיו חלקיה רבים - חגרמי, ענין שבר העצמים בדרך
ההשאלה מן ועצמותיהם יגרם (במדבר י"ג), רוצה לומר ולעוט אותם למכות חרשיה כמו
תשרש (איוב ל"א), שהיא עקירת השרש, כן חגרמי יגרם שגירת הגרמיים, כי העצם נקרא
גם כן גרם, כמו שכתוב (משלי י"ז) תשבר גרם, גרמיז במטיל גרול (איוב ע"א) וכן תרגום

עגס

תרגום אשכנזי עה

איהרע ביהלערייען אונטרייע ווערדען; אַלליין זיא בלייבט איממער דיא נעהמ-
 ליכע. [מד] צו איהר געהט מאן, וויא צו איינער עפֿענמליכען הורע איין, יא,
 זאָ גינג מאן צו ביידען לאַזטערהאַפֿטען ווייבערן, צו אהלה אונד אהליבה, איין.
 [מה] נון מעגען גערעכטע מעננער איהר דאָז אורטהייל שפּרעכען. עס איזט דאָן
 אורטהייל דער עהעברעכערינגען, אונד בלוט קלעכט אָן איהרען הענדען. [מו]
 אויך האָט דער עויגע פֿאַלגענדעס אורטהייל אויזגעשפּראַכען: מאָן לאַזוע איינע
 פֿאַלקסמענגע געגען זיא הינויף ציהן, דאָס זיא דער פֿערצווייפֿלונג אונד דער פֿלינג
 דערונג פֿריוו געגעכען ווערדען. [מז] דאָז פֿערזאָממעלטע פֿאַלק וואָלל זיא שטויב
 גיגען, אָדער מיט איהרען שוועררטערן ציאַטמען הויען, איהרע זעהנע אונד
 טעכטער ערשלאַגען, אונד איהרע היזער איין רויב דער פֿלאַטמען ווערדען לאַזען.
 [מח] זאָ ווילל איך דען ענדליך דיא אונזוכט אויזדעס לאַנדע פֿערבאַנגען. אַללע
 ווייבער וואָללען דאָרורך געוואַרנט ווערדען, אונד אייער אונזיכטיגעס לעכען
 גיכט

ב א ו ר

זכותה מלכת ומחזיר בה, והרי היא עודנו בזכותיה כאשר בתחלה. יגו, ילאו כל זונה
 תרגום נפקת ברא (ה"י). ובאמת נכלל בתבת זכא ענין יכאה ועזיבה והוא ההפך מתבת
 אמן שענינו קיום ומזוק ובפלת על כל דבר שאינו יותר בקיומו אשר יכאה מאיתנו ונפל תחת
 השני וכן הוא ב"א מלת (אונטרייע). (מר) אשת הזמה, נסי הזמה. (מה) (מה)
 צדיקים, האלהים משפט ודק להשיב לאיש כגמלו. (מו) העלה, בא במקור וכן ונתן
 במקום נזוי, על דרך כלל שזוה המטה והוא כנזוי שיעשה דבר בלי לפרוט נזף העושה והסועל.
 (מז) וברא, מענין ובראת לך עס (יהושע י"ז י"ח) שהוא לשון כריתה.

כד (א) בשנה

מכלל יופי

עגס (בראשית ג') גרמא, וכן אמר לשכירת המדסים בלעיסה תגרמי. ושדך הנחקי,
 תקרי שדך. (לה) גוך, ככלע הפח של גו נדגש. וגם את שאי זמחך, עוגש זמחך שאי
 וסגלי. (לו) העבירו להן לאכלה, העבירו לגוליהן באש, זהו לאכלה. אכילת האש.
 ובשחטם, כתב' יונה כי הוא מן הכנר, וכסן להיותו מקור מן הקל, כמו ושחטה שטים
 (יושע ה') (ם) בחלח, פירושו חקנה עיניך בכיחל, והוא הפוך, וכן קורין לו בערני א"ל
 כח"ל. (טא) כבורה, כתיב נז' עם הדגוס, והוא תאר לכקנה, וכן כל כבודה בת מלך
 פנימה (תהלים מ"ה) ואת הכבודה לפניכם. (שופטים י"ח) והדומים להם. ושלחן ערוך
 לפניה, לפני המטה, כי כן היה מנהגם להסב על המטות בעת האכילה, כמו שמכאנו
 נדברי רבותינו ז"ל, ופירושו ערוך בכל מיני מאכלים טינים. וקטרתו, בקמץ חטף הטו"ת
 לקריאת בן אשר כמשפט, ולקריאת בן נפחלי וקטרתו נפתח. וקטרתו ושמיני שמה עליה,
 על המטה, כי כן היו מנהגם לגמר אחר האכילה, כמו שמכאנו נדברי רבותינו ז"ל שהיו משימים
 בשמים על הנחלים, להעלות עשבים אל האף לריח טוב, וכן היו נמשחים בשמן הטוב אחר
 האכילה. ומה שאמר וקטרתו ושמיני ביר' כנוי המדבר, רונה לאמר כי אני נתמים לה והיא
 עבודה בהם לעבודה זרה. (טב) וקיל המון שלובה, בית בהרפה, אף על פי שז' שלו מפיך
 וכמוהו (ישעיה ל"ד) קותהו, ה' גם (תהלים ס"ט) ואל אנשים, כמו ועם, וכן אשה
 אל אשותה (ויקרא י"ט), קנר אותי אל אבתי (בראשית מ"ט) והדומים להם. פבאים.
 תאר, כלומר שמים ושכורים, כמו זילל וסובא (דברים כ"ב). ובפירושו שבאים, גוי כנא,
 והם מבני כוש, וכמוהו ושבאים אנשי מדה (ישעיה מ"ה), אלח שבא הסמ"ך ב"א זה בקמץ
 אל יריגון, כמו על, וכמוהו רכיס. לבלה, לוקנה, כמו אשתי בלתי (בראשית י"ט), והוא
 תאר

תרגום אישכנזי

ניכט נאכאָהמען . [מט] יא, מאן ווירד איירע אונזוכט און אייך בעשטראַפֿען ,
אונד איהר זאָללט דוא שטראַפֿע פֿיר אייערן אַבשייליכען געציען - דינוט שוועהר
טראַגען , אונד ערקעננען , דאָס איך דער עוויגע בון .

כד [א] אים ניינטען יאָהרע , אָם צעהנטען דעס צעהנטען מאָנאָטס , וואָרד דאָן
וואָרט דעם עוויגען מיר , וויא פֿאַלגט : [ב] מענשען וואָהן , צייכנע דיר דען
נאָמען דעם טאָגס אייף , דויעם הייטיגען טאָגעס ; עבען הייטע איזט דער קעניג
פֿאַן בכל פֿאַר ירושלים פֿאַרגעריקט . [ג] דערע צו דעם ווידערשפענוטיגען הויזע
אין איינעם גלייכניזע , זאָנע איהנען , זאָ האָט דער עוויגע געשפּראַכטן : ועצע
דעו טאָפּף צו , ועצע איהן צו , גים אויך וואָזער היינין . [ד] טהוע דיא פֿרייש
שטיקקע היינין , וואָס איין גיטעס שטיק איזט , דיא קוילע אונד דאָן שולטערשטיק ,
פֿיללע איהן מיט דען בעוטען קנאָכען . [ה] גים נעמליך דאָן בעוטע פֿאַן איינעם
שאַפֿע , מישע אַכער אויך דיא קנאָכען מיט דאָרונטער , לאָס עס דאָן שטאַרק זידען ,
דאָס

ב א ו ר

כד (א) בשנה השנייה , למלכות נדקיהו , וכן גכתוב במלכים ובירמיה בשנה
התשיעית למלכו (רד"ק) . (ג) שפוח , ענינו שמת וערכת הקדירה על
הכירים , ודיגמתו כמחל בלשן התלמודים . הסיר , המשל הוא על ירושלים , אשר כמחלת
נפיו וזניה לסיח , כנאמר לעיל פרשה י"א פסקי"ד : היא הסיר ואחזתו הנשר . יצוק בו
מים , שכות הוא משל למחית מלך בבל על ירושלים , ויוקת המים זה משל שלא תחזון
האור מהרה , כמו שהמים מאחרים הנשר מהתבשל מהרה אלא מעט מעט , כן יארכו ימי
הנזור כדי שיכלו מעט יעט בירושלים (רד"ק) . (ד) נהחיה , נתחי הנשר . כל נחח
טוב , משל לשנים גדולים (הנ"ל) . (ה) לקוח , מקור במקום כווי כתבדיו . דוד
העצמים החחיה , סדר וערך העצמים תחת שאר האכרים , דוד לשון עריסה , וכן יצנסך
כנסה

מכלל יופי

תאר לנקבה , ענין בליה ידוע , רוצה לומר אמר השם יתברך כשראיתי את דרכיה אערתי ; וכי
הזיכה הזקנה באפה . ומלת נאופים שם . יונת חזונה ה' כלומ' ינאו מראות ומארכס כי הזיכה
יובאה מראות הנבל , וכן ותזכה עליו פלגשו (אופטים י"ט) . יונה , כתיב בה"א , כמו ידיו
שפכה (דבריי ח"ב) , וקרי נו"ו יזנו . (מד) ויבוא , לשון יחיד , כלומר טי' ונוי , והוא אחד
השמונה בלשון ביה דסנירין לשון רבים והיינו לשון יחיד . אשת , זה לבדו בא מקובץ מן אשה
וכנים מן אנוש , ולגנאי אמר בני (מה) צדיקוב , תאר חכמים בעל טענות ומחודדין בדין
וכן (שמות כ"ג) ויסלף דברי נדיקים . אותהם , בא צ"מ לנקבות , והוא בחולס שלא כמנהגי
שופכות דם , רוצה לומר דפ נקי . (מו) העלה , מקור , וכן ונתן אתהן , באלו אמר
אעלה ואתן . (מו) ורגמו עלוהן אבן קהל , קהל העמים ירגמו עליהם באבנים כמשפט
הטאפות , והמשל הוא הדיק שבנו על העיר . וברא אותהן בחרבותם , וברא פועל עבר מן
הקל לגזרת פעל בגרי , באקל ירא (בראשית י"ג) והוא ענין כריתה כמו ובראת לך שם (יהושע
י"ז) והוא מן הדגוש , כלומר יכרתו אותם העים בחרבותם . וכן תרגם יונתן וינזעון ונתון
בסיפיהו וואמר וברא לשון יחיד על דרך כלל . אותהן , בא בחולס שלא כמנהג , (מח)
ונוסרו , דגשו' למסרון תי"ו התפעל ודגש הסמך לאות הבטן , והוא מורכב מפעל והתפעל
משפטו ונתוסרו , וכן וככפר להם הדם (דברים כ') , הראו ונתכפר . כומהבנה , ה"א
כוספת . (מט) השאינה , כמו עונס שאו (יקרא כ') תשאו את עונותיכם (במדבר י"ד)
וקדומים להם , ענין הסבל והאש , ומלת תשא ינהגה לא"ף בקריאה והוא דלמשך .
(כ) סמך

יהזקאל כג כד עט

(מט) ונתנו זמחנה עליכן וחטאי גלוייכן תשאנה וידעתם כי אני אדני יהוה :

כד (א) ויהי דבר יהוה אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור להדש לאנור : (ב) בן אדם כחוב כחב ק' לה את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה : (ג) זמשר אל בית המרי משל ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה שפת הסיר שפת וגם יצק בו מים : (ד) אסף נתחיה אליה כל נתח טוב ירך וקהף מבחר עצמים מלא : (ה) מבחר הצאן לקוח וגם דור העצמים תחתיה רתח רתחיה גם בשלו

ר ש י

משפט שופכת דם : (מט) ונתנה זמחנה עליכן , שפטיכן יתנו את משפט זמחכן ברחסיכן :

כד (א) בשנה התשיעית , לנדקיהו : (ב) סמך מלך בבל , היום זר עליה : (ג) שפת הסיר , על פי הכירה במקום מושבה היא קרויה שפית בלבן המשנה שאז"ל וקום שפית שתי קדירות ועוד שנינו ח' שפת הקדירה וא' נותן לתוכה מים וא' נותן לתוכה תבלין למדנו שהשפית היא הושבתה על פי הכירה עד שלא יתנו לתוכה כלום והדוגמה זו על ירושלים שאמרתם עליה היא הסיר עתה בא העת שהסיר ואתם בתוכה לצער יבוא נבוכד נר ויתננה על האור ומנחם פירש לשון שימה : וגם יצק בו מים , הם לרכי המזר יצק כמו שפוך : (ד) אסוף נתחיה אליה , מירחת המזר אספו לתוכה כל ראשיה ושריה : כל נתח טוב , כל גבר גובר אימתן וגבר עבד קרב : (ה) מבחר הצאן לקוח , קח אתה נבוכד נר את מבחר חייליך סביבותיה כן ת"י ואינו מיושב על ענין הסיר וכן נריך לפותרו מזהר ישראל יבואו ויכנסו בתוכה : וגם דור העצמים תחתיה , סדר וערך העצמים תחת שאר העצמים כלומר ילחמו הגבורים בשביל החלשים ויסמכו

מכלל יופי

כד (ב) סמך מלך בבל , ענינו הקרוב והסנוב . שפת , ערוך אותה על השפתים והם הסירים שעליהם הקדרות או כסא-ברזל . יצק , נווי בצולם , ואמר נו לשון זכר לסיר וזכרו גם כן לשון נקבה בכל הפרשה לדרך הנמשל שהיא ירושלים . או זכרה בלשון נקבה שהיא נקראת גם כן קלחת (במיכה ג') שהיא לשון נקבה . (ד) כל נתח , בסגול הנו"ן ויש ספרים צברי , ענינו חזר . מבחר עצמים מלא , וכן משאר מבחר האנרים מלא הסיר . ולפי שהאיברים מנותחים לפי העצמים יקראו האיברים עצמים . (ה) לקוח , מקור במקום נווי כמו זכור את יום השבת (שמות כ') , הלך וקראת (ורמיה א') , והדומים להם . דור צוי בפלס קום , מלשון מדורה , וענינו ההצעה הגדולה . העצמים , כמשמעו וכן עצמיה חלאחה

אפעו
שוועהר
דר דאו
ר דעו
קעניג
הווע
ועצע
פרייש
שטיק
איונעם
ידעו
ה בשנה
ירה על
כמסכת
צוק בו
תחת
דכו ימי
ל נתח
דור
יבסך
יתי וכו
היזכה
מו ידכו
בוא אחד
מן אשה
ין בדין
כמנהגי
אלו אמה
כמשפט
עבר מן
(יהושע
מן נתח
(מח)
והתפעל
הה"א
דבר י"ד
למשך

יהזקאל כד

בְּשֵׁרוֹ עֲצָמֶיהָ בְּהוֹכָה : (ו) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֵלֵי עִיר
הַדְּמִים סִיר אֲשֶׁר הִלְאָתוֹחַ הֵאֲרַפְהָ בָּהּ וְחִלְאָתָהּ לֹא יֵצֵאָה מִמֶּנָּה
לְנִתְחִיָּה לְנִתְחִיָּה הוֹצִיאָהּ לֹא נָפַל עָלֶיהָ גּוֹרֵל : (ז) פִּי דְמָה בְּהוֹכָה
הָיָה עַל צְחִיחַ סָלַע שְׁמָחָהּ לֹא שִׁפְכָתָהּ עַל הָאָרֶץ לְכַסּוֹתָ
עָלָיו עֶפֶר : (ח) לְהַעֲלוֹת חֲמָה לְנִקְסָם נִקְסָם נִתְחִי אֶת דְּמָה עַל
צְחִיחַ סָלַע לְבִלְתִּי הַכּוֹת : (ט) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֵלֵי עִיר
הַדְּמִים גַּם אֲנִי אֲגִדִּיל הַמְדוּרָה : (י) הַרְבֵּה חֲעָצִים הִדְלַק הָאִישׁ
הַתֵּם הַבָּשָׂר וְהַרְקַח הַמְרַקָּחָה וְהַעֲצָמוֹת יִחָרוּ : (יא) וְהַעֲמִידָהּ
עַל גַּחְלִיָּה רַקָּה לְמַעַן תַּחֵם וְהָרָה נִחְשָׁתָה וְנִתְכָּה בְּחוֹכָה מִמְּאֹתָהּ
תַּחֵם הִלְאָתָהּ : (יב) תֵּאָנִים הִלְאָתָהּ וְלֹא תֵצֵא מִמֶּנָּה רַבַּת חִלְאָתָהּ
בְּאִשׁ חִלְאָתָהּ : (יג) בְּטַמְאָתָהּ זָמְרָה יַעַן טַהֲרָתָהּ וְלֹא טַהֲרָתָהּ

מטמאתך

ר ש י

ויסמכו אלו עליהם דור לשון עריכה וכן ינכף. ננפה כדור שורות היקף גייסות
וכן שורה הרגם דרח ומנחס פי' כמו אני אנדיל המדור : רתח רתחיה, וחתר
שיהיו כלם לתוכה יקרבו כלי המזור והמלחמה אל העיר. (ו) חלאתה, זוהמתה
שמוציאין מעל פיה על ידי הרתחה שקורין חשקומ"ח בלע"ז כלומר לא ילאו ממנה
רשעים שבה : לנתחיה לנתחיה, גלות חתר גלות היוצא ונפל אל הכסדים איש
איש לבדו : לא נפל עליה גורל : לא כשחר קדירות שמוציאין נחחיהן יחד לתחת
לפני כל אחד ואחד חלקו וגורלו וי"ת מדלח יתעבד בה תיובתא לא נפל עליה גורלו
של מקום : (ז) צחית. שיעות : לא שפכתהו על הארץ וגומר, ת"י צידו
ובדרע מרומם שפכיתיה לא שפכיתיה בשלו למעבד עלופי תיובתא ורבותינו פירשוהו
בדמו של זכריה בן יהוידע לא נהגו בו לא כדם צבי ולא כדם האיל : (ח) להעלות
חמה, לפני צויתי לאותו דם שלא יבלע בקרקע כדי שיזכר לנקם נקמתו : (ט)
המדורה, הסק גדול פוא"ח בלע"ז : (י) הרבה העצים הדלק האש,
ולברבות העצים ולהדליק האש ולהתם הנשר. והרקח המרקחה, כשהנשר חס
מעל העצמות והוא מטמק ומעורב ברוטב ומגיס בכף דומה למרקחת פטוס
סמונים שמערבים אותה יפה יפה ומחוך נימוק הנשר עשנה נהפך לתוכה שקורין
אמור"ש"יר בלע"ז והוא שאמר והעצמות יחרו יבשלו ויעשנו לשון חרה מני חורב וכן
למען תתם וחרה נחשתה כדרך קדירה שתמו מימיה ברתוח' מתחממת ונשרפין
הרסיה והתנשיל מתקלקל : (יא) תחום חלאתה, תכלה זוהמת' ותבלע בנחשת'
סיר של נחשת הוא (יב) תאונים חלאת, בתואנה ותרימית חלאת את העניים
לכן לא ילאו ממנה רשעים שבהוכה חלאת באש פורענותה יפלו : (יג) בטמאתך

בטמאתך

מטמאתך

ראם אויך דיא קנאָבען דאָרין דורכ־וידען . [ו] זייה , זאָ שפּריכט דער הערר , דער
 עוויגע : וועהע דער בלוטשולדיגען שטאַרט ! דעם טאַפּפֿע מיט דעם שוימע דאָרין ,
 פֿאַן דעם דער שוים ניכט הינויגעקאַממען אויט ! ענטלעהרע איהן שטיק פֿיר שטיק ,
 אָהנעדאָן לאָזדאָראַיבער צו ווערפֿען . [ז] דען דאָן בלוט ליגט אין איהר געהיפֿט ,
 אויף קאהלעם פֿעלזען ליגט עס דאָ , זייה האָט עס ניכט אויף לאַקערן באַדען פֿער-
 גאָזען , דאָס וועניגזענס ערדע עס בערעקקען קעננטע . [ח] אום דאָס עס אונ-
 וויללע ערוועקקע , צור ראַכע אויפֿפֿאַרערע , לים איך מיט פֿליים דאָן בלוט אויף
 קאהלעם פֿעלזען פֿליסען , דאָמיט עס ניכט בערעקט ווערדע . [ט] אָבער וועה
 דער בלוטשולדיגען שטאַרט ! זאָ שפּריכט דער הערר , דער עוויגע , איך זעלבזט
 ווילל דיא פֿלאַממע פֿערגרעסערן . [י] מעהר האַלץ אַנלעגען , דאָן פֿייער אונ-
 טערהאַלטען , דאָמיט דאָן פֿלייש פֿערזעהרע , צו פּולפֿער ווערדע , אונד אויך
 דיא קנאָבען אַנברענגען . [יא] לעער לאַס איך דען טאַפּף אויף דען קאהלען
 שטעהען , דאָס ער ערהיצט ווערדע , זיין ערץ גליהע , אונד דיא אונזויבערקיט
 דאָרין פֿערשמעלצע , זיין שוים נעמליך פֿערטילגט ווערדע . [יב] פֿערגעכענס וואָר
 דיא מיהע , דיא מענגע שוים'ס געהט ניכט וועג , זאָ מים ער'ס דורך'ס פֿייער . [יג]
 אין דיינער אונרייניגקייט ליגט דאָן לאַזטערהאַפֿטע , ווילל איך דייך רייניגטע , אונד

דוא

ב א ו ר

זנפּט כדור (ישעיה כ"ב י"ח) שורות היקף גייפות , ופּן שזיה תרגום לרא (רס"י) . (ו)
 חלאחה , זיהמה שמוציאין מעל פיה ע"י הכתמה שקורין אשקומ"יא בלע"ז (בל עקומע ,
 בל"ח שוים) , כלומר לא ילאו ממנה רשעים שבה (הכ"ל) . לנחחיה וגו' , נתח אחר
 נתח באין הכרד . לא נפל עליה גורל , לא כשאר קדירות שמוציאין נתחיהן יחד לתת לפני
 כל אחד ואחד חלקו וגורלו (הכ"ל) . ורד"ק מפרש , לא נפל גורל עליה חיה נתח יכא תמלה לא
 כמו שזדמן . (ז) צחיה , שיעיית (רס"י) . (י) הרבה , מקור במקום עמיד ומאסטו
 ארבה , וכן הלך . החם , כמו להתם . הרקה המרקחה , ענין רקח ידוע שהוא מעשה
 דוקח , ומכעולתיו לשחוק ולהדק היטב לדברים קשים ועבים , ולעשות מהם חנק דק , מה
 שיקרא הלועז (פולפֿערזוירן) , וזה לדעתי ענינו פה , שמרוב האשהכשול ישרף הנשר
 ויהי' לחנק , וטעם המרקחה על שם סופו , כמו כי יפול הנפול והדומים . ואין רחוק מזה
 פירוש רס"י ז"ל : כשהנשר תם מעל העצמות והוא מטמק ומעורב ברוטב ומגים בכף דומה
 למרקחת פטוס סומלים שמערבים אותו יפה יפה ומתוך כמיק הנשר עשה נהפך לחוכה .
 ופירש רד"ק , שהוא עירוב הנשמים שנחטו בקדרה להטעים הנשר , לחוק מאוד , ואין בו
 שום והמשך . יחרו , שרשו חרר , מן וסכן חררים במדבר , שהוא מקום הנשרף מרוב חמימות
 (רד"ק) . (יא) וחרה נחשתה , כדרך קדירה שתמו מימיה ברתיותה מתחממת
 ונשרפין חרסיה (רס"י) . (יב) האנים הלאה , רבו הפירושים בזה וכולם רחוקים
 ורחוקים מאוד . והנראה לי כי מנת תאנים מלשין כח וגיעה , מענין ולחון אנים ענמה ירבה
 (ישעיה מ' כ"ח) , ומלת הילת משרש לאה תששת פח וגיעה , והכונה , שכל היגיעה להסיר
 תלאתה ממנה היתה לשוא ולריק , כי לא תלא ממנה , לכן תוסר ע"י האש , ובאופן הזה
 תרגמתי' (יג) בטם אחר זמרה , כלומר מקור טמאתך הוא זמרה , והוא התכונה בנפש
 לעשיית רע . (יד) אפרע , לא אשגב אחר ממה שגורתי , וכן בדברי דז"ל הקורא למפרע
 (רד"ק) . (טו) מחמר עינטך , אשתו כמו שמכרש בפסוק י"ח : ותמת אשתי . (יז)
 האנק . הפעל חנק כמלת במקרה בננין הקל , ובא פה בננין כפעל , וכן הכאנשים והנאנקים
 (לעיל)

עיר
 מנה
 זוכה
 שרת
 על
 עיר
 האש
 מידה
 אהיה
 ריה
 ריה
 ייסות
 וחר
 המה
 מונה
 חיש
 לתת
 גורלו
 צידו
 דשוה
 געלות
 (ט)
 אש
 רחם
 פטוס
 קורין
 דב וכן
 שרפין
 נחשת'
 עניים
 תך .

תרגום אישכנזי

דוא דאך ניכט ריין ווארדוט ; זא זאללזט דוא דען אויך פאן דיינער איגרייניגקייט
 ניכט עהער גערייניגט ווערדען, ביז איך מיינען צארו אודיר געקיהלט האבען
 ווערדע. [יד] איך, דער עוויגע, האבע עם אויגעשפראכען ; עם קעמט, איך
 פאללכרייניגע עם, מאכע עם ניכט ריקגעניג, שאהנע אונד ענדדע מיינען ראטה.
 שלום ניכט. דוא זאללזט פילמעהר גאנץ נאך ריינעם וואנדעל, נאך דיינען האנד.
 לונגען געריכטעט ווערדען, שפריכט דער הער, דער עוויגע.

* * *

[טו] דאז ווארט דעם עוויגען ווארד מיר פערנער, וויא פאלנט : [טו] מענשען
 זאהן, זיה, איך ענטרייסע דיר דיינער אויגענלוזט דורך איינען שנעללען טאך ;
 טרוירע ניכט, וויינע ניכט, אונד לאס קיינע טרעהנע פליסען. [זי] אין שטיללען
 טאגזט דוא זייפען, אבער שטעללע קיינע עפענטליכע טארטענטרויער אן ;
 בינדע דיינען קאפפפון אום, דאס דוא שוהע אן דיינען פיסען, געה ניכט ביז איבער
 דען ליפפענבארט איינגעהיללט, אונד האלטע קיין טרויערמאהל. [יח] עם וואר
 דעם מארגענס, אלס איך מיט דעם פאלקע רעדעטע, אונד אבערנס שטארב
 מיינע גאטטין, אונד איך טהאט אים פאלגענדען מארגען, וויא מיר בעפאהלען
 וואורדע. [יט] דא שפראך דאז פאלק צו מיר : מעכטעזט דוא אונס ניכט זאגען,
 וואו דיס פיר אונס פיר בערייטינג האבע, דאס דוא דיס טהוט ? [כ] איך ער
 ווידערטע איהנען : מיר ווארד דאז ווארט דעם עוויגען פאלגענדער געשטאלט.
 [כא] זאגע צו דעם הויזע ישראל, זא זינד דעם עוויגען ווארטע : זעהט, איך
 ווירדיגע מיין הייליגטהום העראב, עם דען שטאלק איירער מאכט, איירער אויגען
 לוזט, אונד דאז עמפפוינרליכטע איירער זעלע, איירע זעהנע אונד טעכטע,
 דוא איהר צוריק געלאזען האבט, ווערדען דורך דאז שווערד פאללען. [כב]
 איהר ווערדעט דאן טהון, וויא איך געטהאן האבע ; איהר ווערדעט איך ביז
 איבער דען ליפפענבארט ניכט איינהיללען, קיין טרויערמאהל האלטען. [כג]
 אייערן

ב א ו ר

(לעיל ט' ד') ויראה מזה, שמושו בשני הכניס כאחד בלי הפחד. וענין הווי פה
 כתיבת רשות, לאמכה (דוא מאגזט וכו') דם, תאר הפעל, יטעמו בשתיקה, בלי
 השמה והראה בנלוי. מחוס אבל. כמו הפוך אבל מיתים, וכן מקום שם קנה (לקיין ל"ט
 ג"א) כמו מקום קבר שם והדומים להם (הכ"ל) תעטה על שפם, חפית הראש עד
 הפה, לסימן חבילות כמו ועל שפם יעטה (ויקרא י"ג מ"ה), עיין שם בנאור. (יש) מה
 אלה לנו, מה מופת לנו הדבר אשר אתה עושה, כי ידעו שמה שעושה לא יעשה כ"א להיות
 למופת להם. (כא) גאון עובב, כמו שאמר לגאון שמהו, כי גאון ישראל היה בית המקדש,
 ועזם ותפארתם על כל עם (מהכ"ל) ומחטל נפשכם, מה שהנפש חומלת עליו ביותר,
 ותרגוש בהרגשה גדולה כאב ותמלה, אם יקרה לו מקרה רע, וזה הוא החינוך והקסור נכפש.
 והנה לדעת בעל הטעמים, אשר הניח האתנחתא במלת נפשכם, מוסב על מקדשי, אמנם לדע'
 רד"ק שב למטה אל בניכם ובנותיכם, ותחת זה נאמר למטה פסוק כ"ה מאש נפשם. ותרגומו
 הוא ג"כ באופן בלתי מכריע. (כב) ועשיתם וכו', שיהיו ראים לבבות ולאכול לפני
 הכשרים שאתם נתוכס (רש"י). שלא יראה להם שמנטערים על הנלחמים. ופעל ועשיתם
 אינו

מִפְּנֵי אֲחֵיךָ לֹא תִהְיֶה עוֹד עִד הַגִּיהִי אֶת חַמְתִּי בְךָ : (יד) אֲנִי
 יְהוָה דִּבַּרְתִּי בָּאָה וְעָשִׂיתִי לֹא אֶפְרַע וְלֹא אֶחֹס וְלֹא אֶנְחַם כְּדַרְכֶיךָ
 וְכַעֲלִילוֹתֶיךָ שִׁפְטוּךָ נָאִם אֲדַנִּי יְהוָה : (טו) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי
 לֵאמֹר : (טז) בֶּן אָדָם לִקַּח מִמֶּךָ אֶת מַתְמַד עֵינֶיךָ בַּמַּגִּפָּה
 וְלֹא תִסְפָּד וְלֹא תִבְכֶּה וְלֹא תִבּוֹא דַמְעָתֶךָ : (יז) הֲאֵנְקָדֶם מַתִּים
 אֲבָר לֹא תַעֲשֶׂה פְּאֵרָה חֲבוּשׁ עֲלֶיךָ וְנַעֲלֶיךָ תְּשִׂים בְּרַגְלֶיךָ וְלֹא
 תַעֲמִה עַל שִׁפְסָם וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכַל : (יח) וְאָדַבְרָ אֵל
 הָעָם בְּבִקְרָ וְהִתַּת אִשְׁתִּי בְּעָרֵב וְאֶעֱשׂ בְּבִקְרָ בְּאִשְׁרֵי צִוִּיתִי : (יט)
 וַיֹּאמְרוּ אֵלַי הָעָם הֲלֹא תִגִּיד לָנוּ מָה אֵלֶּה לָנוּ כִּי אַתָּה עֹשֶׂה :
 (כ) וַאֲמַר אֲלֵיהֶם דְּבַר יְהוָה הָיָה אֵלַי לֵאמֹר : (כא) אָמַר לְבַיִת
 יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדַנִּי יְהוָה הֲנִי מַחֲלֵל אֶת מִקְדָּשִׁי גֵאוֹן עֲזֹכֶם
 מִחֲמַד עֵינֵיכֶם וּמִחֲמַל נַפְשֵׁיכֶם וּבְנִיכֶם וּבְנֹחֵיכֶם אִשֶׁר עֲזַבְתֶּם
 בַּחֲרָב יִפְלוּ : (כב) וְעָשִׂיתֶם בְּאִשְׁרֵי עָשִׂיתִי עַל שִׁפְסָם לֹא תַעֲמִדוּ
 וְלֶחֶם

ר ש י

בטומאה של זמה הכלי: יען טיהרתך להוכיחך על פי הנבואים ולא טהרת ונו':
 (יד) לא אפרע, לא אכטל גזירתי: ולא אנחם, לשון מוחשתי סרעה אשר
 דברתי לעשו' לך: (טז) מהמד עיניך, אשתו כמו שהענין מוצי' בסופו: (יז) האנק,
 התחמקם בשהיקה שו' אש דמוני' בלעז': פארך, הפילוך כל חלה ממות חבלים
 וחתה חילוף חבל חסור בתפילין וסנדל וחייב בעטיפת הראש ומברין אותו סעודה
 ראשונה משל אחרים: (יח) כאשר צויתי, שלא לנהוג חבילות: (יט) מה
 חלה לנו, מה הרמיזות הללו עלינו: (כא) אשר עזבתם, צירושלם כשיצאתם
 בגולה: (כב) ועשיתם כאשר עשיתי, לא יתנהגו חבילות כי אין מנהגים לכס
 שאין צמס אחד שלא יסיה חבל והין חבילות חלא צמקוס מנהגים: ד"א שתינו
 ירחים לזכות לפני הכשדים שאתם בתוכם: שפס, גרו' טון בלעז': (כג)
 ונמקתם

מכלל יופי

חלאתה. הראשון רפה ה"א, והיתה ראויה במסוק, והשני מפיך, פירוש זהוונתה: (יז)
 על צחיה סלע, מקום הגבוה בסלע, יהוא שן הסלע, והוא מקום היובש והנמא, מענין
 והמונו נחח נמא (ישעיה ה') לפיכך נקרא כן, וכן (כחמיה ד') מאשרי לחומה בנחיתים
 (ט) המדורה, ענינו ההבערה הגדולה. (י) החם, מן הכפולים, והוא מקור, וכן
 הרבה הדלק והרקס מקורות. ופירושו והרקס והרקס המרקחת, כי פשהכשר מנישל משימים
 י א א

נקיים
 אכען
 איד
 אטה
 אנד
 נשעו
 טאד
 יללעו
 ד אז
 איבער
 ז וואר
 טארב
 אהלען
 אנען
 ד ערי
 אלט
 איד
 אויגען
 טער
 [כב]
 ד ביו
 [כג]
 רן
 צווי פה
 ה, בלי
 מן ל"ט
 אש עד
 מה
 להיות
 ומקדש
 ביתר
 ד נכפש
 ס לרע'
 יתרגמו
 ל לפני
 ועשיתם

יהזקאל כד

וּלְחֶם אַנְשֵׁים לֹא תֹאכְלוּ : (כג) וּפְאָרְכֶם עַל רֵאשֵׁיכֶם וַיַּעֲדִיכֶם
בְּרִגְלֵיכֶם לֹא תִסְפְּדוּ וְלֹא תִבְכּוּ וַיִּנְמְתֶם בְּעֵזְנֵיכֶם וַיִּנְהַמְתֶּם אִישׁ
אֶתֹו : (כד) וְהָיָה יְהוָה יִחְזַקְאֵל לָכֶם לְמוֹפֶת כָּל־אִשׁר עָשָׂה תַעֲשׂוּ
בְּכּוֹאֵה וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי אֲדַנִּי יְהוָה : (כה) וְאַתָּה בֶן־אָדָם הֲלוֹא
בַּיּוֹם קָחְתִּי מֵהֶם אֶת מַעֲזֵם מְשׁוֹשׁ הַפְּאָרְתָּם אֶת מַחְמַד עֵינֵיהֶם
וְאַתָּה מִשָּׂא נַפְשָׁם בְּנִיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם : (כו) בַּיּוֹם הַהוּא יָבוֹא הַפְּלִיט
אֵלֶיךָ לְהִשְׁמָעוֹת אֲזֻזִים : (כז) בַּיּוֹם הַהוּא יִפְחַח פִּיךָ אֶת הַפְּלִיט
וְתִדְבַר וְלֹא תֵאָלֵם עוֹד וְהָיִיתָ לָהֶם לְמוֹפֶת וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה :

כה (א) יהי

ר ש י

ונמקתם אישרו יין דמונין זלע"ז : (כד) זבחה, זבחה הרעה הזאת : (כה)
משח נפש, שנפסס מתנשא בהם : (כו) זיוס ההוא. הו אשר לזח הפליט
זיוס החורבן וכן פתרינו זיוס ההוא שיזח הפליט אליך להשמיע חונך זיוס
ההוא יפתח פיך : להשמעות חזנים, לנשר זשורה שהוכחה העיר : את הפליט,
עם הפליט : ותדבר ולא תחלם, לפי שאמרתי לך וגאלמת ולא תהיה להם וגומר
מעמה ירחו שדברך חמת ולא תחלם עוד מהתנבות להם :

כה (ג) החח

מכלל יופי

בזרה נשמים להטעים הנשר לאכילה, ועירוב הנשמים יקרא ריקה מרקחת (שע"ל).
והרקח, הוא מקור או זנוי מהפעיל. ור' יונה כתב כי מכל נספר ירושלמי בקמץ ה"ל ואם
כן יהיה מקור מנכין הפעל, וכתב כי נספר נבלי מנאופתח. וכתב רד"ק וכן מנאופתח אכחו
בספרים מדויקים והמקור עליו לית פתח. המרקחה, שס, והמ"ס בסגול, וענינו מעשה
הנשמים כמו שגושים הרופאים המרקחת ממני הנשמים מעורבים זה בזה. יחרו. שרשו חרר
מן ושכן חררים במדבר (ירמיה י"ז), שהוא מקום הנשרף מרוב חמימות. (יא) והעמידה
על גחליות רקה, מקור, כאלו אמר ואעמידה כיון שיתם הנשר ויקרו העצמות תשאר הקדרה
ריקה. למען חחם. מנכין נפעל, שראשית. וחרה, לדעת ר' יונה שרשו קור, והנכון
והישר אכלי לשומו מפעלי הכפל, וענינם השרפה וההדלקה מרוב החמימות. נחשחה.
תחתיה, וכן יען השפך נחשך תחתך, וכן נחשנה ונתנה למטה מנחשתו של תנור, פירוש
תחתיתו. החם חלאחה. נשורק כמו נחלם, כמו ושפתי חכמים תשמורם (משלי י"ד),
לא תעבורי מזה (רות ב'), והוא מנכין נפעל. (יב) תאנים חלאח, ענין שקר, כלומר
הוגיעה עמה לעשות השקרים, ונא על דרך העצה כלאו (ירמיה ט'), והנפרד תנאה בפלם
תבונה, ונאמר הקבץ בלשון זכרים, כמו מן קעה קעים, ערמה ערמים. חלאח, התי'
הוא במקום ה"ל הנקבה, ולמ"ד הפועל נפלה, והוא קמץ. ולא תצא ממנה רבה חלאחה,
לא תוכל לנאת ממנה, כי הוא רבת חלאתה. (יג) בטמאתך זמה, עדין את בטמאתך,
שביא הזמה: לא חטהרי עוד, עד שתקבלי העונש, וזהו על דרך השמן לב העם הזה (ישעי'
י'). (יד) לא אפרע, מדברי רבותינו ז"ל הקורא את המגילה למפרע, כלומר שלא אשוב
אחור ממה שדברתי. (טו) ולא תבוא דמעתך, לא תנא על לסיך. האנק דס. לרוב
הפעולה

תרגום אשכנזי

פב

אייערן קאפף • פון אנהאלטען, אייערע שוהע אן דען פֿיסען לאזען • עפֿענטליך
ניכט טרויערן, ניכט וויינען, אכער איהר ווערדעט אייך אכערמען וועגען אייערע
זינדען, אונד זייפֿצען איינער געגען דען אנדערן • [כד] יהוקאל איזט אייך איין
פֿארבילד; וויא ער טהאט, ווערדעט איהר אייך טהון, וואן (דיא נאכריכט)
קעמט, אונד איהר ווערדעט ערקעננען, דאס איך דער עוויגע בין • [כה] וואס
דיך בעטריפֿט, מענשענוואָהן, זיה, נאכדעם איך איהנען אן יענעם טאגע איהרע
מאכט, דאן פֿראַקקענוטע איהרער העררליכקייט, איהרער אויגען • לוזט אונד
דאן, וואָראַ איהרע זעעלע הענגט, איהרע זעהנע אונד טעכטער גענאָוען האַבען
ווערדע; [כו] צו יענער צייט אַזאָ ווירד איין פֿליכטלינג צו דיר קאָממען, פֿאַן
דעם מאָן דיא נאכריכט ערפֿאהרען ווירד, [כז] אונד אן ריועס טאָגע ווירד זיך
מיט דעם פֿליכטלינג אייך דוין מונד זיך ווידער אויפֿטהון; דוא ווירוט פֿרייארעדען,
אונד ניכט צו פֿערשוממען ברויכען, ווירוט איהנען דאן איממער איין פֿארבילד
זיין, אונד זיא ווערדען ערקעננען, דאס איך דער עוויגע בין •

כה (א) דאן

ב א ו ר

אינו טוי, אלא עתיד, שנזר להסי' כן • (כג) ונהמחם, ענין מלהזאת עיין בבאור אשלי
ה' י"א • (כד) כבואה, הרעה הזאת • (כה) משא נפשם, לדעת רד"ק הוא מלשון, ולאו
נשא את נפשו (דברים כ"ד ט"ו) • והוא למה שהנפש מתאזה לו • ואפשר שטעמו מה שנישא
בנפשו וקצרה הנה, על דרך שאלה ומשל על הנאהב השמור וכבוד בנפש, כאלו הנפש נושאת
אותו • (כו) ביום ההוא, אי אפשר לבא הפליט ביום המרבץ, וכן פתרונו, ביום ההוא
שיבא הפליט אלך להשיייע אונך, ביום ההוא יפתח פיך (רש"י) • אמנם לדעת רד"ק טעם
ביום בזמן בחבריו, וכן מתורגם • להשמעות אונים, שהנשורה מן חורבן ירושלים ישמע
ממנו • (כז) ביום ההוא, שיבוא את הפליט, לא נאמר אל הפליט אלא את הפליט, וטעמו
עם הפליט, כלומר ע"י נשורת הפליט יפתח גס פי הנביא, לדבר כאשר עם לבבו בלי מניעה
ועכ"פ, כי יאמרו בו ונכחיותו, ויהי' מאז והלאה להם למופת מה שלא הי' קודם לכן •
ומוסב על מה שנאמר לעיל • פרשה ג' כ"ו ונאלמת ולא תהי' להם לאיש מוכיח כי בית מרי המה
וגו' •

(ב) שים

מכלל יופי

הפעולה שב הפועל נפעל, ופירושו מהאנק דוס כאלו אמר מצעוק דוס, כי האנלים האחרים
צועקים וזאת תדום • מהיום אבל, הפך, כמו אפל מתים, וכן מקום שם קנר (יחזקאל
ל"ט) כמו מקום קנר שם, וכן ומספר אל יודעו כהי (עמוס ה') כמו ויודעו כהי אל מספר,
והדומים להם • פארך חבוש עליך, פארך היא מנבעת הראש, שהיא פאר האדם, כמו
פארי המנבעות (שמות ל"ט), פארי פשתים יהיו על ראשם (יחזקאל מ"ד), הפאריס והנעדות
(ישעיה ג') (כא) ומחטל, שם, ענין חמלה • (כב) על שם, שרש שפס • (כג)
ופארכם, קטר יו"ד הרצים מהמכתב, וענינו השנא והיופי, המנבעות שהם פאר לאדם
כשהם על ראשו • ונמקוחם, כמו שאמר משה רבינו ע"ה ימקו בעונם (ויקרא כ"ו) • ונהמחם •
ענינו כענין אגה, כאלו השואג בפירונוהם על הרעה אשר עשה, כענין ונהמת באחריתך
וגו' ואמרת איך שנאמתי מוסר (משלי ה') • (כד) בבואה, כנא השמועה הרעה שחרב בית
המקדש • (כה) ואח משא נפשם, פירושו לפניו בניהם ובנותיהם שהם מממד עיניהם,
ואליהם הם נושאים את נפשם • (כו) ביום ההוא, נראה כי פירושו ביום ההוא ביום קמתי
שוכר, והלא יתכן, כי החרבן היה בעשרה באג, והפליט נא נאמרה בטבת, כמו שכתוב
לפנים • ויהי נשתי עשרה שנה, אלא פירושו כיום קמתי, וכן ביום ההוא, בעת, כמו ביום

הכותי

יא ב 21 8

תרגום אשכנזי

כה [א] דאז ווארט דעם עוויגען ווארד מיר, וויא פאלגט: [ב] מענשען זאָהן, ווענדע דיין אַנגעזיכט געגען דיא קינדער עמוֹ'ס, אונד ווייוואַנע פֿאַן איהנען. [ג] רעדע זאָגענען דיא קינדער עמוֹ'ס: הערעט דען אויזשעהוק רעם העררן, דעם עוויגען, זאָ שפּריכט ער, גאָט, דער עוויגע: ווייל דוא טריואומפּף ריפּוט איבער מיין הייליגטהום, דאָס עס ענטהייליגט, איבער ישראל'ס רייך, דאָס עס צערשטעהרט, אונד איבער דאָז הויז יהודה, דאָס עס אין געפֿאַנגענ. שאַפּט געוואַנדערט איוט; [ד] ויה, זאָ וויילל איר דייך דען קינדערן דעם מאַרגענ. לאַנדעס צום ערבטהייל געבען, זיא ווערדען דיא פֿאַללעזטע בייא דיר בעוואַהרען, איהרע וואָהנפלעצצע בייא דיר אויפֿשלאַגען, דיינע פֿריכטע עווסן, דיינע טוילך טרינקען. [ה] (דיא שטאַרט) רבֿה ווערדע איר צו איינער לאַגערשטעטטע פֿיר קאַמעלע, אַנדערע שטערטע דער קינדער עמוֹ'ס צו שאַפֿהורדען ווערדען לאַזען, אונד איהר זאָלט ערפֿאַהרען, דאָס איר דער עוויגע בין. [ו] דער הערר, דער עוויגע שפּראַך פֿערנער: ווייל דוא אין דיא הענדע געקלאַמט, יוכצענר מיט דעם פֿוסע געשטאַמפֿט, אונד דיא אויזשווייפֿענוטע פֿריידע איבער (דען אונפֿאַלל פֿאַן) ישראל'ס לאַנד בעצייגטהאָז; [ז] זאָ וויילל איר מינע האַנד ווידער דייך אויזשטרעקקען, אונד דייך אַנדערן פֿעלקערן צור בייטע ווערדען לאַזען, איר וויילל דייך אויז דען פֿעלקערשאַפֿטען גאַנץ פֿערטילגען, אין דער רייע דער שטאַאַ טען דייך פֿערלעשען, דייך פֿערניכטען, אונד דוא זאָלזט ערפֿאַהרען, דאָס איר דער עוויגע בין. [ח] פֿערגער שפּראַך דער הערר, דער עוויגע: ווייל **מואב** אונד **שעיר** שפּראַכען: זעהט דאָז היין יהודה איוט וויא אַללע אַנדערע פֿעלקער; [ט] זאָ וויילל איר דיא פֿאַרמויער פֿאַן מואב'ס שטערטען, פֿאַן זיינען שטערטען אַן דער גרענצע, דיא העררליכע לאַנדשאַפֿט בית הישימות, בעל מען אונד קריהים

ב א ו ר

כה (ב) שים פניך, עתה החל כפורענות האומות השכנות לארץ ישראל, שמשו בחרבנה, וככלותי לדבר בחרבן ארץ ישראל כפרשה זאת, פתח בחרבן האומות (דברי רד"ק). האח, מלת הקריאה לשמחה. (ה) ואת בני עמון, הראוי, ערי בני עמון, אחר שאמר דנה שהיא עיר המלוכה. (ו) מחאך יד וגו', לשם שמחה, ואע"פ שנראש הספר אמר כן לענין אבל, הכה בכפך ורקע ברגליך ואומר האח, יפ דברים שעושין אותם לאכל ולשמחה, אבל אין עניינם שיה, וכן חלילים לבלה ולמת (רש"י). (ז) שאטך בנפש, לדעת רד"ק ושאר מפרשים שאט הוא לשון כויון, לפי שתרגם אונקלוס ויבז עשו, ושאט עשו, וסמיכתו לכפף לפי שאדם כוהדבר בלבו. ולדעתו הוא מענין השטה משרש שוט, (ובא האלף תחת הויז כמו וקאם און (הושע י' י"ד), שהיא הסרה מקו ומדרך האמצעי וכשטה והתפשט אנה ואנה, וכאמר ג"כ על כד השאלה השטה בנפש, והיא מתכונת הנפש אם תפעל בה איזה מהתפעלויות כ"כ עד שתגא חן לשיטה הישרה, ולא תנהג כמנהגה הראוי וואות לה, והשטה הוואת נתהווה ביסוד משמחה ומדוח גדולה, ונקרא כל"א (אויזשווייפֿענדיג פֿריידע, אויזנעלאַזענהייט). וזה טעם תרגומי. (ח) ככל הגוים, לא היעולה להם בית המקדש ושכינת האל בתוכם, ולוקה ע"י כבוכדנאצר כשאר הגוים (מרד"ק). (ט) פותח אח כתף מואב, מנכרי ארץ מואב אשר בשפת נהר גבולס הוא הכתף סוף גבול ארצם כמו ולכתף השנית (רש"י). מערים, בלומר אשר הוא הכתף מהערים, ומפרט עוד יותר, מעריו מקצהו, שהן נקצה גבולו. (י) לבני

כה (א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר : (ב) בן אדם שים פניה אל בני עמון והנבא עליהם : (ג) ואמרת לבני עמון שמעו דבר אדני יהוה כה אמר אדני יהוה יען אמרת האח אל מקדשי כי נחל קטץ בלא ואל אדמת ישראל כי נשמה ואל בית יהודה כי הלכו בגולה : (ד) לכן הנני נתנד לבני קדם למורשה וישבו טירותיהם בך ונתנו בך משפניהם המה יאכלו פריך והמה ישתו חלבך : (ה) ונתתי את רבה לנה גמלים ואת בני עמון למרבץ צאן וידעתם כי אני יהוה : (ו) כי כה אמר אדני יהוה יען מחאה יד ורקעה ברגל ותשמח בכל שאטה בנפש אל אדמת ישראל : לכן הנני גטתי את ידי עליה ונתתיך לבג לגוים והברתיך מן העמים והאברתיך מן הארצות אשמדה וידעת כי אני יהוה : (ח) כה אמר אדני יהוה יען אמר מואב ישעיר הנה בכל הגוים בית יהודה : (ט) לכן הנני פתח את פה מואב מהערים מעריו מקצהו צבי ארץ בית הישימות בעל מעון וקריתמה וקריתמה ק' : (י) לבני קדם על בני עמון ונתתיך למורשה למען לא הזכר בני

עמון

ר ש י

כה (ג) האח, לשון שמחה : כי נחל, כי נחל וסיה מורשה לאחרים : (ד) לבני קדם, כשדים וארם לנד מורח הם : (ו) יען מחאך יד ורקעך צרגל, לשם שמחה ואלע"פי שצראש הספר אמר קן לענין חזק הכה ככפך ורקע צרגלך ואמור האח יש דברים שעושין אותם לחבל ולשמחה חבל אין ענינם שיה וכן חלילים לכלה ולמה : ורקעך, לשון מרפס : בכל שאטך, לשון ציון פותרין צו כמו ויבז עשו שתרגס אונקלום ושאט עשו ואני חומר שאט לשון שאף גלו"ז מנט בלע"ז : (ח) הנה ככל הגוים בית יהודה, בטלס אהבת הקב"ה מהם ונמאסו לתת ביד נבוכד נגר כשאר הגוים ומדרש חגריה שנכנסו להיכל וקפלו צורת הכרובי שגר שלמה על קיר ההיכל כמעט אים ולויות והוניהם לתוך אמרו ראו חלו שהיו מראים עננים כננועים במה היו עוסקין : (ט) הנני פותח, את מצרי ארץ מואב אשר בספר בסוף גבולס הוא הכתף סוף גבול ארעס כמו ולכתף השנית אל הכתף דמתרגס לעינרא : (י) לבני קדם, אפתח אותם שיבאו על בני עמון ודרך ארץ מואב : (יג) ודנה, ויתני דין : (יד) ביד עמי ישראל, הם יהיו שלוחי לנקום נקמתי : (טו) יען עשות פלשתים בנקמה, בשנאה ובפרך

כדס

יהוקאל כה

עמון בנאים: (יא) ובמואב אעשה שפטים וידעו כי אני יהוה: (יב)
 כה אמר אלני יהוה יען עשות אדום בנקום נקם לבית יהודה
 ויאשמו אשום ונקמו בהם: (יג) לכן כה אמר אלני יהוה ונטיתי
 ידי על אדום והכרתי ממנה אדם ובהמה ונתתייה חרבה כתימן
 ודרגה כחרב יפלו: (יד) ונתתי את נקמתי באדם ביד עמי ישראל
 ועשו באדום כאפי וכחמתי וידעו את נקמתי נאם אלני יהוה:
 (טו) כה אמר אלני יהוה יען עשות פרשתים בנקמה וינקמו
 נקם בשאט בנפש למשחית אבת עולם: (טז) לכן כה אמר

אלני

מכלל יופי

הכותי כל נכור (כמדבר ח') והיה ביום ההוא שרש ישי (ישעיה י"א) ומרה אפי צו ביום ההוא
 (דברים ל"א) והדומים להם, שפירושם עם זמן. להשמעות אונים. שם נתוספת ו'ו תי"ו
 ופירושו להשמיע לאזנים דבר החרבן. (כז) את הפליט, עם הפליט.

כה

(ג) האח, ענין שמחה וגילה, וכן האח האח ראתה עינינו (תהלים ל"ה), והדומים
 להם, וכן תרגם יונתן מדו. כי נחל, כפעל עבר מן הכפולים, ועקרו נחלל, ואם
 הוא בקמץ בלי הפסק כבר באו בשלמים כפעל עבר קמץ בלי הפסק, וכמה הבא אחריו יורה
 שהוא כפעל עבר, ואלו היה בינוני היה נשמה בשוא הנו"ן, ענין חלול, והוא תמורת הקדושה.
 (ד) הנני נהנך, לזכר, כי לנקבה לא תאמר כי אם נצרי למ"ד הפועל, ואף על פי שידמה
 שידבר נגד הנקבה, אינו כן, אבל כשידבר נגד הכנסה ידבר פעם לשון זכר פעם לשון נקבה.
 וישבו, עבר מפיעל הדגש מוסב לעתיד חפני ה"ו ענין ישיבה. (ה) למרבץ צאן, שם
 שמוך. (ו) יען כהאך, ענין הכאה, תרגום והכה ומחא. ובא האל"ף תמורת ה"ה למ"ד
 הפועל. ובמכלל מחאך בא הפ"א בפתח מפני העי"ן שהיא אות גרונית כמשפט, כי היה דינו
 פתוח, כמו בשברי לכס (ויקרא כ"ו) בפתחי את קברותיכם (יחזקאל ל"ו), ומפני אה
 הגרון בפתח פ"א הפועל, כמו ובשחטם את צניהם (שם כ"ג) לפעמי במחנה דן (שופטים י"ג)
 ובא גם כן ורקעך הרי"ש בפתח אף על פי שאין הקו"ף גרונית לזוג המלות. וכי"ו יען מחאך
 יד לשמון ארץ ישראל הכית כף אל כף לשמחה, כמו וכל עני השדה ימחוי כף (ישעיה כ"ה),
 ויכו כף ויאמרו ימי המלך (מלכים ב' י"א), וכן ירקע ארס רגלו על הארץ לשמחה והוא היקוד
 ורקעך ענין שטיחה, כי מכת הרגל בארץ כאלו הוא רוקע מה שחתיו ושטח. שאטך בנפש,
 מקור, והיה משפטיהי"ן בקמץ חטף, כמו שכנך (דברים ו'), ולהניח הא"ף שב קמ"ץ רחב
 ענינו בזיון, והבזיון הוא בנפש שהארס צו צו הדבר בלבו, לפיכך סמך הענין הזה לנפש,
 ויתרגום ויבו עשו (בראשית כ"ו) ושט עשו, וכן ענין בשאט בנפש. (ז) לבב, כתיב, ופירושו
 למאכל, כמו פת מן (דניאל א'), וקרי לבו, כי הענין קרוב זה לזה, כי המאכל הוא משל
 הנהו והו"ן נמ"ל באלפא ביתא דאטב"ח. (ח) אמור, מקור. מואב, הוא עיקר האמירה
 לפיכך הוא לשון יחיד. כמו ותדבר מרים ואהרן (כמדבר י"ב), ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי
 היהודי (אסתר י'), אמר בהם לשון נקבה, לפי שהנקבה עיקר המעשה. וזכר שעיר עם
 מואב שהם שכנים ושמו בנלות ישראל, כמו שכתוב בנבואת עובדיה. (ט) את כחף מואב,
 עבר מואב, כמו ולכסף השנית (שמות כ"ו), ובסמך יאמר כחף בסטול. צבי, ענינו החפץ
 וסרצון, ויש מפרשים אותו לשון הדר ופאר. וקרייהמה, בלא יו"ד אחר התי"ו כתיב, וקרי
 ביו"ד, ואחד הוא - (י) לבני קדם על בני עמון, לבני קדם אקרא שיבואו על בני עמון.
 (יב) ויאשמו

קיריתים עפֿענען . [י] פֿיר דיא קינרער דעס מאָרנענלאַנדעס , דיא געגען עמון אויף ציהען , דאָן איך איהנען צום ערבטהייל געבע , דאָמיט עמון אונטער דען פֿעלקער-שאַפֿטען ניכט מעהר ערוועהנט ווערדע ; [יא] אונד זאָ אויך אָן מואב שטראַפֿענע ריכטע אויואיבען , דאָמיט אויך זיא ערפֿאַהרען , דאָס איך דער עוויגע בין . [יב] פֿערנער שפראַך דער הערר , דער עוויגע ; ווייל אדום זיך געגען דאָן הויז יהודה זאָ דאָכגיריג בענאָהם , אונד זיך דאָדורך שוועהר פֿערשולרעט האַט , זאָ זאָללעס אָן דעמזעלבען געראַכען ווערדען . [יג] פֿירוואַהר , זאָ שפּריכט דער הערר , דער עוויגע : איך שטרעקקע מייע האַנד ווידער אדום אויז , דאָטטע מענשען זאָממט פֿיה דאָפֿאָן אויז . מאַכע עס ערע פֿאָן תּימן ביז דרום , דורך דאָן שווערר , וואַראַונט טער זיא פֿאַללען ווערדען . [יד] ריזע מייע ראַכע אָן אדום ווערדע איך דורך מיין פֿאַלק ישׂראל אויזפֿיהרען לאַזען , זיא זאָללען נאָך מיינען צאָרן , נאָך מיינעם גריטטע מיט אדום פֿערפֿאַהרען , דאָמיט זיא מיינע דאָכע פֿיהלען , שפּריכט דער הערר , דער עוויגע . [טו] ענדליך שפּראַך דער הערר , דער עוויגע נאָך : ווייל דיא פּלשתים זאָ דאָכזיכטיג זיך בעטרוגען , אונד מיט אויזגעלאַזענהייט , ביז צום פֿערדערבען ראַכע פֿיר אוראַלטע פֿיירנדשאַפֿטען נאָהמען ; [טז] זאָ ווילל איך , שפּריכט

כ א ו ר

לכני קדם , מוסב על פּכּוּק הקודם הכני פּוּתח וגו' לכני קדם . בני עמון וגו' , שנו הכתוב : אשר יבואו על בני עמון , אשר נתתי ארנכס להם למורסה , למען וגו' . וד"י פירש : לכני קדם אפתח אותם שיבואו על בני עמון דרך חרץ מואב . (יא) וכמואב וגו' , כלומר ע"ז אעשה נס כמואב שפּטים * (יב) ונקמו בהם , לדעת רד"ק ונקמו הוא מנכין פֿעל , והשעור צית יהודה יעשה נקמה בהם , ויותר נראה לי שהוא מנכין כפּעל , שתייה לבית יהודה נקמה בלדום , ואף שנמצא במקומות אחרים יתום המס עם הנפּעל , כי אין זה זר במקרא להחליף היחסיים . (יג) ודרגה , בעל הטעמים הפרוד מלת מתימן חן מלת ודרגה , ואחריו הלכו המפרשים למשך ודרגה למטה , ובארו : יושבי דרך בחרב יפלו . אבל להמשך המקרא ולפשוטו נראה יותר ששעורו מתימן עד דרך , וכדמתורגם , והה"א במלת דרנה מסכים לזה * (טו) וינקמו וגו' , שעורו : וינקמו נקם איבת עולם , או נקם באיבת עולם , ומלת למשחית הוא תאר הפּעל כמו בשאט בכפּש . וטעם עולם ישנה , כי הפּלשתים היו אויבים לישראל מימי קדם . (טז) ברחים , נטול בפּלשתים שמו כרתי , ככאמר (בפּפר שמואל

מכלל יופי

(יב) ויאשמו , האל"ף נשו"א לברו , מענין אשם הוא (ויקרא ה') . ונקמו . מנכין פיעל הדגוש , כלומר יעשו נקמה בהם , וכמלאו בו אחרים בקשר הבית מנכין כפּעל , כמו אם נקמתי בכס (אפּטים ט') , הנקמו בס (ירמיה כ') . (יג) מחיפּו , דבק עם והכרתי ממנה ארץ ונהמה , והוא הפּוך , אמר על דרך כלל מלדום , ואמר אחר כך על דרך פרט חכר תימן ודרגה . ואפשר שיהיה דבוק עם וכתתיה חרנה , ופירושו אתן אדום חרנה מנד תימן שיהיה חרב על דרך כאלה טובלת עליה (ישעיה א') והדומים לו . ובפירוש , אתן אדום חרנה מנד תימן , כלומר שתימן תחרב , כי תימן בכור אליפּו בן עשו , וארבו נקראת על שמו תימן , וכן אמר בכנולאת ירמיה האין עוד חכמה בתימן * וינתן תרגם מדומא . ודרגה , הה"א נוספת , כי המלה מלציל העעם גדלי"ת , רוכה לומר יושבי דרך , והיא עיר גדולה בארץ אדום . (יא) כאפי וכחמתי , ככ"ף * (טו) בשאט בנפש , שס , ופירושו כביון , שהיו מכוים אותם כנפשות להרע

תרגום אשכנזי

שפריכט דער הערר, דער עוויגע. אויך געגען דיא פלשחים מיינע האַנד ארץ
שטרעקקען, ערוט דיא כרתיים אויך אַטטען, דאָן דען איבעררעוט און דער מעע.
רעסקיזטע צוגרונדע ריכטען, [ז] גראַסע ראַכע דורך דיא גרימטפֿאַללזטע ציכטי
נונג און איהנען איבען, אונד זיא זאָללען ערפֿאַהרען, דאָס איך דער עוויגע בין,
ווען איך מיינע ראַכע אויף זיא זאָ לעגען ווערדע.

כו [א] עם וואָר אים איילפֿטען יאָהרע, אַס ערוטען דעס מאַנאַטס, אַלס מיר
דאָ וואָרט דעם עוויגען וואָרד, וויא פֿאַלגט: [כ] מענשעוואָהן, ווייל צור
וועגען ירושלים'ס אויסריף: „טריאומפֿף! צערשטעהרט דנר יעגע פֿפֿאַרטען
„דער נאַציאָנען, מאַן ווירד נון צו מיר זיך ווענדען, איך ווערדע פֿאַלל ווערדען.
„דאָעס צערשטעהרט איוט!“ [ג] דאָהער שפריכט דער הערר, דער עוויגע:
זיה, איך קאָממע אויך איבער דיך צור, איך לאָזע זאָ פֿילע פֿעלכער ווידער דיך
הינריף שטייגען, וויא דאָן מעער וועללען הינריף שטייגען לעזט. [ד] דיוע ווער
דען צור'ס מויערן צערשטעהרען, זיינע טהורמע ניהעררייסען; דען אין איהם
בלייבענדען שוטט ווערדע איך דאָן אַכשפיהלען, אונד עם אין איינען נאַקטען
פֿעלזען פֿערוואַנדעלן. [ה] עם ווירד אים מעערע נור נאָך צום אויפֿהענגפלאַן
פֿיר פֿישערנעצע דיהנען. איך טהאַט דען אויזשפרוך, שפריכט דער הערר, דער
עוויגע, דאָס עם איין רויב דער פֿעלקער ווערדען זאָלל. [ו] אויך זיינע לאַנד.
שטערטע זאָללען דורך'ס שווערד פֿערהערט ווערדען. מאַן ווירד ערפֿאַהרען,
דאָס אַך דער עוויגע בין. [ז] יא, דער עוויגע דריקטע זיך היראייבער אויך זאָ
אויז: פֿאַן טיטערנאַכט הער ברינגע איך נבוכדנאצר, דען קעניג פֿאַן בבל, דען
קעניג

כ א ו ד

שנא' א' ל' י' (ד) אנתו פֿסטו על ננב הכרתי, וכן נוי כרתים ב' ה'). כלומר בראשונה
חכרות את כרתים ואח"כ והאנתי שארית פלשחים הדלים נחוקי הים.
כו (א) בעשתי עשרה שנה, לנדקיהו שהיא שנת המבן (רד"ק). לחדש, לא גלה
באזה חודש, וכיין שפתם אותו נראה כי על סדש המבן אמר שהו חודש שב
(הכ"ל). (ב) נשברה דלחות העמים, העיר שהיתה דלמות העמים, שהיו נכנסים ויוצאים
בה המימים נסמורתם מכל העמים (הכ"ל). נסכה, נפעל עבר לנקבה אשר סבב לגזרת
פעל נכרי. ולא נזכר פועלו, ונארו המפרשים הסמורה נסכה מירושלים אלי. אמלאה
החרכה, אתמלא אני מק העיר ירושלים המרבה (רש"י). החרכה, עבר מננין הפעל.
(ד) וסחיתי, לדעת רש"י הוא כמו ונסחתי שהוא לשון עקירה. אבל זה נגד דקדוק הלשון,
כי שרש סחה והרד"ק בשרשים אמר שענינו נדירה כמו סחב, אלא שזה הוא גרירת הטיט זון
הקרקע והדברים המאובים, כשעכנדין הקרקע הוא. והשם ממנו סחי ומאוס (איכה ג'
מ"ה) והנה גם בלשון ארמי ואשורית ענין פעל זה גרירה והסרה ע"י מים או ע"י כבוד והכינה
שעפרה אשר יאמר אחר חרבונה גם הוא יסיר ממנה, (ע"י שטיפת מים שהי' בשכנו, או
ע"י גשם שוטף), ולא נאמר כ"א הסלע אשר נכנה עליו. לצחיה, ענינו חלקי (ה) משטח
חרמים, על גלע יטחו הדוינים את מכמורתם לנגדם (רש"י). ועל פיו תרגמתיו. ולדעת
אחרים פירושו שתי רק מקום איו יעמדו בדיעים לטות מראים בום ולטוד דגיש. וזוה יתיר
כחן מה אמר בתוך הים, כי צור היסנה לא היתה נשנת על הים, אלא כינסה קרובה לים
כידוע, וראוי לתרגם: (עם זאָלל איין פלאַן, וואָ מאַן דיא פֿישערנעצע אינ'ס מעער
ווערדען, וקניס ריכט' (ו) ובנותיה, הניבה נקראת אס ושאר הערים נכות
כידוע

יהוקאל כה נו פה

אדני יהוה הנני נוטה ידי על פלשתים והכרתי את כרתיים
והאבדתי את שארית חוף הים (י) ועשיתי בם נקמות גדלות
פתו כחות חמה וידעו כי אני יהוה בהתי את נקמתי בם :
כו (א) ויהי בעשתי עשרה שנה באחר לתדש היה דבר
יהוה אלי לאמר : (ב) בן אדם יען אשר אמרה צר על
ירושלם האח נשברה דלתות העמים נסבה אלי אמלאה החרבה :
(ג) לכן כה אמר אדני יהוה הנני עליך צר והעליתי עליך גוים
רבים כהעלות הים לגליו : (ד) ושחתו חומות צר והרסו
מגדליו וסחתי עפרה ממגדו ונתתי אותה לצחיה סלע : (ה)
משטח חרמים הרה בתוך הים כי אני דברתי נאם אדני יהוה
והיתה לבז לגוים : (ו) ובנותיה אשר בשורה בחרב תהרגנה
פתח באחנה וידעו כי אני יהוה : (ז) כי כה אמר אדני יהוה הנני

מביא

ד"ש"י

כאדם הטקס נקמתו באויבו : (טו) את כרתיים, עונא דחייבין לאישהתאס
ואומר חני לפי שרתיני במקום אחר קורא אל פלשתים כרתיים הוי יושני חבל
הים גוי כרתיים וחינו קורא בן לאומה אחרת גראה בעיני שיש גבול בפלשתים
ששעו כרתי וכן חני מוגל בספר שמואל בגדוד שטרף את נקבג תנתנו פשטנו על
נגב הכרתי : חוף הים, נחז"קא בלע"ז הם פלשתים שיושבין במקצוע דרומית
מעריבת של גבול ארץ ישראל על הים ההחרון :

כו (א) בעשתי עשרה, לגדקיסו : (ב) על ירושלם, שהיתה במזר :
האח, לשון קול שמחה : נשברה דלתות העמים, עיר שכל החומות
נכנסים לה לסמורה מעתה תשבר כי לא ילך המזר מעלים עד תלגד : נסבה
אלי, מעתה הוסבה סמורות העמים אלי : המלאה החרבה, התמלא חני מן
העיר ירושלם החרבה : (ד) וסחתי, ועקרתי כמו בית גחיס יסת' ונסחתם
מעל : לצחיה סלע, לפי שהיתה בנויה בסלע בתוך הים כשתנתן ויסח עפרה אל
הים נשאר הסלע חלק וכן ת"י לשעיעות כוף גלי : (ה) משטח חרמים,
על הסלע ישטחו הדיוגים את חרמי מכמורתם לנגבם : (ו) ובנותיה אשר

נשדה

מכלל יופי

למרגע להם דרך ביון יקלן, למשחית, הם, כמו יהודי כהפך עלי למשחית (דניאל י')
כלומר הרשו להם לאשפתה להיות שיבת שלם ביניהם. (טז) והכרתי את כרתיים, משפתה
גדולה

אח
מע
כמה
בין
מיר
צור
רטען
דעו
ויגע
דיך
ווער
איהם
קטע
לאץ
דער
אנדי
רען
ד זא
דען
אשוכה
א גלה
יס אב
וכאיש
לגורת
זלאה
פעל
לסין
יש יין
כה ג'
הכינה
ש
משטח
לרעת
יותר
ה לים
עער
כמות

יהוקאר כו

מביא אל צר גבוה דראצור מלך בכל מצפון מלך מלכים בסוס
וברהב ובפרשים וקהל ועם רב : (ח) בנותיה בשדרה בהרב
יהרג ונתן עליה דיק ושפך עליה סללה והקים עליה צנה : (ט)
ומחי קבלו יתן בחמותיה ומגדלתיה יהן בחרבותיו : (י) משפעת
סוסיו יכסף אבקם מקול פרש הר' בפחח וגלגל ורכב הרעשנה
חומותיה בבואו בשעריו כמבואי עיר מכקעה : (יא) בפרסות
סוסיו ירמס את כל הוצותיה עמך בהרב ידרג ומצבות עיה לארץ
הירד : (יב) ושלרו חיקך ובזיו רכלהך והרסו חומותיה וברתי
חמדתה יתצווא בניך ועצך ועפרך בחוף מים ישימו : (יג) והשבת
המון שיריך וקול בנוריך לא ישמע עוד : (יד) ונתתיה לצחית

סלע ר ש י

בשדה, הכפרים המועצדות לה סביבותיה : (ח) והקים עליה צנה, ויקים
עלך די מזינין בתריסין : (ט) ומחי קבלו, הוא אחד מתחזלות המזור לזרוק
לזנים גדולות ומכה כנגדו אילקוליא דשפוריי רח' בלע"ז ויש לועזים קבלו
דסארצלי"טח בלעז ויש לועזים פוריי"ר רח' בלע"ז : במצבותיו * בחמניות חורבן
שיצא עמו : (י) משפעת סוסיו, כשיס סוסים הרבה מעלים חזק ברגליהם
ועולה ונעשה כענן ומחשיך הארץ הוא קרוי שפעת וכן שפעת מים תכסוך
דלאצוי"סון בלע"ז : כמבואי עיר מוקעס. כמה דעלין לקרתא דמתרעא משור

שנפרנה מכלל יופי

גדולה מפלשתים, וכן כאמר עליהם פשטנו נגב הכרתי (שמי"ל), וכן גוי כרתים (צפניה ב') *
כו (ב) האח, ענינו שמה וגילה * נסבה אלי, נפעל עבר לנקבה מן הכפולים לגזרת
פעל בגרי * אמלאה, איחן מנכין נפעל בחוספת ה"א * החרבה, עבר מנכין הפעל
ולתקן קריאת התי"ת שהיא גרונית נקדוה"א בקמן רחבה התי"ת בקמן חטף * (ד) וסחתי,
ענינו גרירת עפר מן הקרקע * לצחית סלע, המקום הנטוה בסלע יקרא חסית, והיא המקום
היבש שבו, לפיכך נקרא כן, וכן שבו חסיתה (תהלים פ"ח) מקום יבש ומלא, כמו והשניע
במחצות כפך (ישעיה כ"ח) * (ה) משטח חרטים תהיה, שהגיידיים ישעור רשותם שם
באותו השלע שיהיה יבש ונגוב, כי מה שאמר אחר זה וכסוך המים הרבים, זה יהיה לשעה,
כשיעלה המים עליו, ואחר כך ישוב המים למקומו וישאר השלע יבש ונגוב * (ו) ובנותיה, הם
הכפרים * חחרגנה, יהרגו אנשיהם * (ח) דיק וסוללה, פירשנים למעלה בפרשת לבנה
(יחזקאל ד') צנה, כלי מנן הנקרא אדר"ק בלע"ז וכן בערני * (ט) ומחי כבלה, לדעת
ר' יהודה ור' יונה שרשו משה ורובה לומר מכת הדיק שלו יתן בחומותיה, והוא שקורין לו קבל"רי
פרגוס והכה (שמות כ"א) ואחא, ויתכן לומר כי המ"ס נוספת, כי כן מצאנו בדברי רבותינו
על מתקעלין בתי קבל, והוא הקפת שקורין ארק"א או בליסטר"א, ורובה לומר יתן בחומותיה

שירי

קעניג דער קעניגע, מיט ראָס, וואָנען אונד רייטער, אינד איינעם צאהלרייכען
 קריגסחערע גענען צור. [ח] נאָכדעם ער דייע לאַנדשטעדטע דורך'ס שווערד
 ווירד פֿערהערט האַבען. ווירד ער דיך דורך באַללווערקע איינשליסען, שאַנצען
 אייפֿווערפֿען, אאס דיך הער, שטורמדעפֿער ווירד דיך ערהעכען, [ט] ווייען
 שטורמבאָק ווירד ער אַודייע מויערן אַנלעגען, אונד דייע טהירמע מיט ווייען
 צערשטעהרונגס - מאַשינען איינשטירצען. [י] דיא מענגע ווייער פֿעדרע ווירד
 דיך מיט איהרעם שטויבע בעדעקקען, דורך דאָונעראַוועל דער רייטערייא, דער
 דזסקאַרדען אונד שטרייטוואַנען ווערדען דייע מויערן ערשיטטערן, ווער און
 דייען סהאַרען איינציהט, וויא מאַן אין איינער דורך שטורם עראַבערטען שטאַרט
 איינצוצויערן פֿלעגט. [יא] מיט דען הויפֿען ווייער דאָווע ווירד ער דייע שטראַסען
 צערשטאַטפֿען, דיין פֿאַלק נידערמעצעלן, דיא דענקמעלער דייער זיגע צי באַ
 דען שטירצען; [יב] דאָן ווירד מאַן איבערדיין פֿערסעגען הערפֿאַללען, דייע
 וואַרדענלאַגער פלינדערן, דייע מויערן שלייפֿען, דייע פראַכטגעביידע נידער
 רייסען, אונד דיא שטיינע, דאָן האַרץ אונד דען שויטט דאָפֿאַן אין דיא זעע ווער
 פֿען. [יג] זאָ ווערדע איד דעם געוואַנגע דייער לידער איין ענדע מאַכען, דיין
 האַרפֿעןשפּיל זאָלל ניכט מעהר געווערט ווערדען. [יד] אין איינען קאָהלען פֿעל
 זען

ב א ז ר

כידוע. (גה) זהקים עליך צנה, ידוע שהיא מן גדול המכסה כל הנוף, ונעת הלחם על
 כעיר למחס, היה להלוחמים נ"כ מן צנה גדולה ומטולטה על ראשם כנג, לצלתי פלח
 בהם מן המורים מן החומה, בל"א (שטורמראך). (ט) ומחי קבלו, רבו הכירוים
 מה. והנה מחי לשון הכאה כמו ומחך יד (לעיל כ"ה ו'). וקבלו לשון נוכס ונגד כמו קבל עם
 (מ"ט ו'), ואין רפוק לומר שהיא שם מורכב, וענינו כלי המכסה שהיה להלוחמים בימים
 הקדמונים; והיה קורה גדולה ועבה וכנדה, ונראשה מכוסה בברז, ובה הכו צכס נגד חומת
 העיר, ונקרא ג"כ חיל וכר. וכן הניח רד"ק בשרשים פירוש אפר (שהוא דעת רבי יהודה ור'
 יונה), שהיא כלי שמכה נגד החומה. בחרבותיו, באומיות חירבן שיניא עמו (דס"י).
 (י) משפעת וגו', ענין רבו, וכן שפעת גמלים, תכסף על דרך הפלגה (רד"ק) כמבואר,
 כאשר רגיל לבוא הכונה בעיר מניקה, כלומר בעיר שנקבעו חומותיה וכנשה. (יב)
 רכלתך, שם כלל למסורה או שם מקומות שמורות ונפיכות כס הסחורות, וכן מרגמות.
 לא (יד)

מכלל יופי

שידו בהם החכים בחימות שלא יוכל אדם לעמוד על החומות זה כתב בשרש אמה, ובשרש קבל
 פירש שהוא כלי שהוא מכה כנגד החומה, ותרנוס נגד (בראשית ל"א) קבל, וכן ייכרו קבל
 עם (מלכים ב' ט"ז) נגד העם וכתב וכבר פירשתי ומחי קבלו בשרש מכה פירוש אחר יתר קרוב
 מזה אצלי והוא פירוש יתכן הכתוב למעלה. קבלו, הנפרד קבל בפלס קטון, ובכניו היה
 דאיו כבולו, וכאשר הקמן נקו"ף כמו שהיה ביחיד הנפרד, ובהתחברו נבלע הו"ו בנש,
 והנ החולס לקמן חטף, כמו קטני עבה (מלכים י"ב). בחרבותיו, נקראו כן הכשלים
 שמפילים בהם הנכנים. (י) משפעת, ענין רבו, וכן שפעת גמלים תכסף (ישעיה ס"ג)
 על דרך הפלגה. כמבואר, קבון מן מנוא (ירמיה כ"א). (יא) חרד, רונה לומר כל אחת
 מן המצבות. (יב) זשללו חילך, כתרגומו ככסף רכולתך, שם למסורה. ועפרך. עפר
 הכנין. (יג) המון שיריך, רבו שיריך. (יד) הרמים, פירושו רמות יגדו בפלס,
 ההיה

בכוס
 בהרב
 (ט)
 שפעת
 שנה
 רכות
 לארץ
 ובהתי
 שבת
 צחית

ויקיס
 ר לזרוק
 קבלו
 חרבן
 דגליהם
 תכסוך
 ח מסור

ניה צ'
 ס לגור
 זין הפעל
 וסחתי
 המקום
 והשניע
 חתם שם
 לשעה
 יה, הם
 זת לננה
 לדעת
 וקלב'רי
 רכותו
 וסועתך
 ויורו

הרגום אשכנזי

זען ויילל איך דורך פֿערוואַנדעלן . רוא זאָללוט אין אויפֿהענגפלאַץ פֿיר פֿישער .
 נעצע , אונד ניא ווידער ערבויעט ווערדען , זאָ האַבע איך , דער עוויגע , עם
 פֿערהענגט , שפּריכט דער הערר , דער עוויגע . [טו] פֿערנער לויטעט דעם עווה
 גען וואָרט פֿאָן צור : אָ וויא ווערדען איבערדען לערם דיינעם שטורצעם , איבער
 דאָן פֿאַרדגעשרייא , ווען דאָן געמעצעל אין דיר זיין ווירד , דיא אינוועלן ערבע .
 בען ! [טז] אַללע פֿירוטען דעם מעערס ווערדען פֿאָן איהרען טהראַנען הינונטער
 שטייגען , ווערדען איהרע מענטעל אַבלעגען , איהרע געשטיקטע קליידונג אויב
 ציהען , אין שרעקקען געהיללט אויף דעם באַדען זיצען , אַללע אויגענבליקקע צו
 זאָממען פֿאַהרען , בעטייבט איבער דורך ! [יז] זיא ווערדען דאָן אין איין קלאַנגעליד
 איבער דורך אויזברעכען , אַך , ווערדען זיא זאָנען , וויא ביזט דוא געשטירצט ,
 דוא דורך דיא מעערע בעפֿעלקערטע , בעריהמטע שטאָרט ! זאָ מעכטיג צור זעע ,
 זיא אונד איהרע איינוואַהנער , דיא זיך זאָ פֿורטבאָר געמאַכט אַללען איהרען בען
 וואָהנערן ! [יח] איצט ציטטערט שאָן דאָן קיזטענלאַנד פֿאַר דעם טאַגע דיינעם
 שטורצעם

ב א ו ר

(יז) לא הבנה עוד , והיא לא כנבה ג"כ אחר תרנונה ע"י נבוכדנאצר ; אבל כוכב העקים
 אשר היתה כנויה באי הים כנבה אחר זמן מה עיר אחרת אשר נקראה על שמה , והיא אשר
 יוספר ממנה בקורות העתים שנח עליה המלך האדיר אלכסנדר וכנבה * את זאת ראיתי להעיר
 לאשר לא קרא עוד בספרי דברי הימים הקדמונים . (טו) מקול , מס הכנה , ושעורו ע"י
 קול וגו' . (טז) (יז) נושבת מימים , יא נוקדין רפי , פותרין מיושבת מימים קדמונים ,
 ויש נוקדים דגש ופותרין מיושבת נחזקה על ידי ימים הסמוכים לה (רש"י) . ורד"ק אמר שיתכן
 לפרש המשמע , לפי שאינה היתה מקורת הים , ודרך הים היה בא אליה כל הטוב כמו
 שכתב בפרשה אחרת ע"כ . ואנכי תרגמתיו עפ"י הכונה : לפי שכל באי ימים נכנסו לתוכה
 והתחספו בה , היתה תמיד נאכה מיימים . (יח) האין , כמו האיים (רש"י) . וידמה שדעתו
 שענינו אחד עם זה מה שנאמר עוד בפסוק זה האיים אשר בים * אבל לדעת יונתן ורד"ק אין
 ענינם אחד , וענין הראשון הוא מנרשי הערים והכפרים * וכבר העיר על זה הרד"ק בשרשים
 שרש אי , שאין טעם איים בכל מקום חלק מארץ מסובב מים או מנהר , אלא גם לפעמים רק
 מחצות שאין בהן אי ים מקיפים אותם , והביא ראיה מן יושב הארץ הזה (ישעיה כ"ו) שנאמר
 על ירושלים , כי פירש מלת אי מחוץ , וכן הוא מאלה נפרדו חיי הגוים (בראשית י"ה) , עיין
 תרגום הרמב"ם מן והנחור שם . אמנם לפי שגראה מפרשה זאת , לא דבר אלא מיושבי הים ,
 שיתרדו ויבהלו על מפלת נור , כמו שנאמר בפסוק ט"ז וירדו מעל כסאיתם כל גשיאי הים
 וכשאר פסוקים ; כי להם הי' קצור וחבור עם נור , כי אנשי נור כודעים שהם היו מהראשונים
 שנאלו התחבולה לשוט באניות בלב הים , והלכו באניותיהם מקצה הים ועד קצהו , ועשו
 מקמר גדול עם איי הים , ואין ספק שהיתה נור ג"כ נברית עם רבים מהם ותהי להם לעזר
 ולחסה בפנימי שקם לשטן עליהם * אמנם הדבר שהיה לה עם איי הים , היה לה ג"כ עם
 המדינות בשכונתה היושבות על סוף הים , כי ממלת נור היתה גדולה , ונכלה יסבו מדינות
 רבות . וזה הטעם שתרגמתיו פה האין (ראו קיזטענלאַנד) . ועפ"י זה שער הכתוב יותר
 מכון , ופירושו : עתה , עוד קודם מפלתה , יתרדו האין הקרובים לה והם נשכונתה , כי
 קמה שמהו כבר מביאת נבוכדנאצר עליה למלחמה , ויתרדו כי תהיה נכונה ע"י מלך מלכים ,
 אשר לא ממדו בפניו אחרי עמים , ולא גם להם לא יהי מקרה טוב , וגם האיים אשר בים ,
 רחוקים מנור , יכהלו מנחתך , הם ישמעו איך יבא הדבר . וטעם מנחתך סוף וקץ , כמו והיו
 מנחתיו הימה (כמדנר ל"ד ה') . (יט) ברחי אהך , המפרשים לא נאלו המלך פסוק זה

סלע משטח חרמים תהיה לא תבנה עוד כי אני יהוה דברתי נאם
אדני יהוה : (טו) כה אמר אדני יהוה לצור הלא מקור מפלתך
באנק חלל בהרג ב' טעמים הרג בהוכח ירעשו האים : (טז) וירדו
מעל כסאותם כל נשיאי הים והסירו את מעיליהם ואת בגדי
רקמתם יפשוו חרדות ילכשו על הארץ ישבו וחרדו לרגעים
ושמרו עליך : (יז) ונשאו עליך קננה ואמרו לה איה אברה
נושבת מימים העיר ההללה אשר היתה חזקה בים היא וישביה
אשר נתנו חתיהם לכל וישביה : (יח) עתה יחרדו האין יום
מפלתך

ר ש י

שנפוצה חומתה : (יז) רכלתך, סחורחך : (טז) וחרדו לרגעים, לשזרים
פן יבא עליהם גם הם כשברך לרגעים לשון שזר כמו רוגע הים עורי רוגע על
רגעי ארץ על דכאי ארץ ומנחם פירש לשון רגע כמו כי רגע בחפז : ושמו
תמהון (יז) נושבת ומימים, יש נוקדין רפה ופותרין מיושבת מימים קדמונים ויש
נוקדין דגש ופותרין מיושבת בחזק' ע"י ימים הסבובי' לה וכן תרגם יונתן וכן הוא :
אשר נתנו חתיהם, סביבות לכל היושבים : התיהם לורדפריי' אנט בלע"ז : (יח)
האין, כמו האיים : מצאתך, מיציאתך

מכלל יופי

ההיה, התי' ומי' הנקנה, וכן לא תבנה. (טז) באנק' חלל, כתב ר' יונה וכו' דמנו בלשון
העברי באנק' שני ענינים, האחד הוצאת הנשימה והשבתה, והשני הוצאתה בלא השבתה.
והוא מה שאמר באנק' חלל, כי החלל לא ישיב הנשימה אבל מוציא אותה. בהרג, מקור מבטן
בפעל, בפלס בעטף עולל (איכה ג'), ומשפטו בההרג, ובנפול ה"א הבטן הוטלה תנועתה,
הוא הכרי, על אות השמים. הרג, שם, ואמר השם אחר הפועל לחזק הענין, כמו וילס
דוד נים (שמואל ב' י"ג), למען טבוח טבח (יחזקאל כ"א), בצוע בצע (שם כ"ב), בצדי
צנד (ירמיה י"ב), והדומים להם. (טז) לרגעים, לשעות ולרגעים, כלימוד תמיד. (יז)
מימים, כמו בימים, וכן תרגם יונתן דהוה יתינא בנו מאי' ויתכן לפרש כמשמעו, לפי
שישנה היתה מסורת הים, ודרך הים צא עליה כל הטוב, כמשמעות נפרשה האחרת.
ההללה, ה"א תשמע במקום אשר, כמו אשר הוללה, כי לא תשמע ה"א הידיעה בעונדים,
וכן וכל הקדוש שמואל (ד"ה כ"ו), כמו אשר הקדוש. אשר היתה חזקה בים, הוצה לומר
צאיי הים. אשר נתנו חתיהם לכל יושביה, מרוב חזקם נתנו חתיהם ומוראם לכל יושבי
הים, וזכר הים בלשון נקנה, כמו שאמר גם כן (מלכים ב' י"ז) ואת הים הוריד מעל הנקרה.
הנחשת אשר תתיה (יח) וחרדו, התי' בשוא, וענינו התנועה מבלי הפחד, ופירושו יניעו
האין תס' יו"ד הרבי', ובא הנין במקו' מ"ס הרבי' וכן לקן הימין (דניאל י"ג) כמו הימים, ות'
פרוויא, וכן תרגם ירעשו האיים למעלה, אבל ונבהלו האיים אשר נים תרגם כנאותא די
צומא, וזה עשה מפני שנכלל בפסוק, ופירושו פרוויא מנרשי הערים והכפרים, וכן תרגם
ירעשו מנרושות, יעון פרוויא, וכן דברני רבותינו ז"ל פרויהא. מצאתך, כתרגומו,
מיפק גלוותך, כלומר מיציאתך בגלות. (כ) והורדתך את יורדי ביר, כלומר תאבדתן
העולם

פישערה
וינעו, עם
דעם עוויו
איבער
עלן ערבע
היננוטער
דונג אויו
ליקקע צו
קלאגעליד
שטירצט,
צור זעע,
ויהרען בעג
נע דיינעם

וכח העקים
וכיח אשר
איתי להעיר
ושעורו ע"י
ס קדמונים,
אמר שיתכן
הטוב כמו
נכחו לתוכה
דמה שדעתו
תן ורד"ק אין
ד"ק בשראים
לפעמים רק
ב' ו' שכתב
י' ה', עין
מיושבי הים,
כש"א הים
ומהראשונים
קרהו, ועשו
י' להם לעז
ה לה ג"כ עם
ישבו מדינות
הכתוב יותר
שכונתה, כי
מלך מלכים,
יס אשר בים,
אין, כמו והיו
משך פסוק זה
הפח

יהיקאל כא

מפלתך ונבהלו האים אשר בים מצאתך : (יט) פי כה אמר
אדני יהוה בתי ארף עיר נחרבת פערים אשר לא נושבו
בהעלות עליך את תהום וכסוף המים הרבים : (כ) והורדהיך
את יורדי בור אל עם עולם והושבתך בארץ תחתיות בחרבות
מעולם את יורדי בור למען לא תישבי ונתתי צבי בארץ חיים :
(כא) בלהות אהנך ואינך ותבקשי ולא תמצאי עוד לעולם

נאם אדני יהוה :

כו (א) ויהודבר יהוה אלי לאמר : (ב) ואתה בן אדם שא על
צר קנינה : (ג) ואמרת לצור הישבתו היושבת ק על סבואת
ים רכלת העמים אל אים רבים בה אמר אדני יהוה צור ארץ
אמרת אני כלילת יפי : (ד) בלב ימים גבולך בניך כלל יפיך :
(ה) ברושים משגיר בנו לך את כל לחתים ארז מלבנון לקחו

לעשות

ר ש י

מיניאחק בגולה : (יט) זהעלות עליך את תהום , נאסקוחי עלך משרית
עיתין דסגולין כמו תהומא ויתפניך עממין סגולין כח"י וכמשמעו בהחילה
נתנה ביד נכסד נגר וכוף עלה הים וטבעה : (כ) את יורדי בור , עם יורדי
גיהנם : אל עם עולם עם שאר האומות אשר הם מעולם : כחרבות מעולם
כערים אשר חרבו מאז סדום וחברותיה : ונתתי צבי בארץ חתים , ואתן התפתח
בירושלים : (כא) בלחות , פירשו ונתן בלחות כד לא הוית והפותרין אומרים
לשון מקום מרקד שעירים ומזיקים :

כו (א) על מצבותים , עד הנמל שהספינות באות עד החומה וישערים
והרבה כרבים יושבין על הים ואינם מוקם נמל ואין הספינות יכולות
לקרב אליהם מצותה ים פוק"ט בלע"ז : רכלת העמים , כך היה מנהגם כותרים
הבאים לה זה משפח וזה מדרוס לא היו רשאין לעשות סחורה זה עם זה אלא יושבי
העיר לוקחין מזה ומוכרין לזה : את אמרת את כלילת יופי , עד עכשו הכל
אומרים על ירושלים כלילת יופי משום כל הארץ עכשו את ונתגאה לומר אני כלילת
יופי סוף גמר יופי כלול בי : (ה) צומך , אדרכליך לשון צנין : ברושים משגיר ,
לפי שהיתה גטיה צים ובים אבדה המשילה הגביא לספינה משוחרת שהכבדו
משחה בתגובה וטבעה ברות קדים : משגיר טור תלגא : את כל לחתים , הלוחים
שנעשית החני מהם : ארז מלבנון , שם יער שהארזים מטיין בו : תורן , הוא העץ
הזקוף וגבוה התקופ בספינה שבו תולין המפרס שקורין צויל"א בלעז ובו נקנים
בכחו

שסזבל

תרגום אשכנזי פה

שטורצעס, איבער דיונגען אוינגאנג ווערדען אויך דיא אינוועלן אים מעערע זיך ענטפערען!
 [יט] דען, שפראך פֿערנער דער עוויגע: ווען איך דיך צו איינער צערט
 שטעהרטען שטארט מאַכע, גלייך יענען שטערמען, דיא ניא ווידער בענוואָהנט
 ווערדען, ווען איך דען אַבגורנד איבער דיך שטייגען לאַוזע, דאָס אונגערהיערע
 פֿלוטהען דיך בעדעקקען; [כ] זאָ לאַס איך דיך צו דען עוויגען שאַטטען מיט דען אין
 דיא העללע פֿאַהרענען קאָטמען, ועצע דיך אין דער אונטערזועלט אונטער יענע
 עוויגע צערשטעהרונגען, אונטער דיא אין דיא העללע פֿאַהרענען, דאָמיט רוא
 אונבעוואָהנט בלייבט, ווען איך העררליכקייט אים לאַנדע דעם לעבענס געבע.
 [כא] יא, זאָ ווילל איך דיך דער פֿערניכטונג איבערגעכען, דאָס דוא אויפֿהערעזט
 ווען רוא געזוכט, ניא מעהר געפֿונדען ווירזט, זאָ שפראַך'ס דער הערר, דער עוויגע
 כז [א] דאָ וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר, וויא פֿאַלגט: [ב] דוא מענטש
 שענוואָהן, שטיממע אויף צור איין טרויערליראָן. [ג] שפראַך: צור, אַם
 איינגאַנגע דעם מעערס ליגענדע, האַנדעלסשטאַרטער פֿעלקער פֿילער אינוועלן!
 זאָ שפריכט דער הערר, דער עוויגע: האָ, דוא ריהטטען דיך: „איך ביז דער
 שענהייט איבערגריף!“ — [ד] יא, ביז אינ'ם הערץ דער מעערע ערשטרעקט
 זיך דיין געביט, פֿאַללקאָטמען שען שטעללעטען דיך דינע ערבויער הער. [ה]
 אויז דאַנגען פֿאַן שניד פֿערפֿערטיגטען זיא אַללעס באַהלענווערק אין דיר, פֿאַן
 לכּוֹן

ב א ו ר

והנא אחריו, והקדוב לי כי פסוק זה הוא חלק הראשון מהמאמר והשני התלק האחרון,
 וכדמתורגם. ומה שנאמר כבר כי ניר לא תנכה עוד הוכפל עוד פעם בפרטות יותר, ואמר
 אס תחרב כאשר נבאתי לך, אז תהיה חורבנוך לאנדרון וכליין עולם. (ב) יורדי בור, יורדי
 גיהנם (רש"י). והוא על דרך משל והתדמות השחתה וכליין בלי תקומה, וכן ת"י ואחתיך
 עם נחתי גוב בית אנדרנא. עם עולם, קרא כן ע"כ השאלה המתים בהתנגדות החיים שאינם
 עם עולם, ורד"ק אמר, עם שמתו מעולם היום זמן רב שנשחת גופם ואנד ושז עפר ע"כ.
 בארץ תחתיות, דמיון ממעין הרשעה לאחר שנתה היתה בשולם הזה. ונתחי צבי בארץ
 החיים, שעורו אס נתחי גוי', כלומר לא יהי' לה עוד חלק בגדולה ואשר אשר אתן בשחר
 ארצות. ועצם ארץ חיים להתנגדת אל ארץ תחתית. ודעת המפרשים כי ארץ החיים היא
 ארץ ישראל. (כא) בלחות, לאן השחתה וכליין, וכן משחת בלי (שעי' ל"ח י"ז) לדעת ר"דק
 והרמב"ם.

כז (ג) כלילת יופי, סוף גמר היופי כלול בני (רש"י). (ה) תרון, הוא עץ הגטיה הנכב
 בספינה שמשמין צראש הנם. (ו) משוטין, הם ארמנים צראש שמהיגים
 צהם האניה, רי"מם בלע"ז (כ"ל ראמע) (הכ"ל). קרשך, הוא הקרש הרחב שנראש
 השני של ספינה אל מול התורן שנראש אחר, ובו מהפכין את הספינה לכל צדדים, ורב הסובל
 איתו בו, ובלאק משנה קברניטו, ובלאן לעז גוברי"כאל (רש"י). שן, ית' כשן דפיל,
 וכ"כ רד"ק. ורשוק הוא לומר שעבא קרש תשן הפיל. ואפשר שהוא מין עץ נקרא כך, וכן דעת
 רש"י. ואשרי שהדבר בספק הנקטו בלי תרגום. בת אשרים, כאלו הוא תוכה אחת, לאן
 תהרות אשור (ישעיה מ"א י"ט), שניהם תרגען והונתן אשכרועין, כ"כ רש"י. והוא לדעתו
 מין אילן, ורד"ק אמר עדת אשרים הביאו אותם אן מאיי כתיס, ויותר נראה לי שהוא עם מחסן
 או עיר באיי כתיס, כמו בת כיון, בת כידון והדומים והשן הבא משם נקרא על שמה, וכן
 תרגמתי. (ז) מפרשך, הוילן שפירשין על התורן (רד"ק). אלישה עיין בכתיבת ד"ז
 בניאור

תרגום אשכנזי

לבנון ליטען זיא פערערן קאממען, אום דיר פאומען צו מאכען. [ו] אויז איינען
 פאן בשן מאכטען זיא דיר רודער: שטייער. רודער אויז שן פאן בת אשרים אויף
 דען פיהישען אינועלן. [ז] אויז בייסוס מיט שטיקקערייען אויז מצרים האטטעזוט
 דוא זעגעל, דיא דיר צור פלאנגע דיהנען, דעקקען היממעלבלויא, אונד פורפור
 אויז דען אינועלן אלישה'ס. [ח] בעוואהנער פאן צדון אונד ארוד האטטעזוט דוא
 צו רודערער. קינוטפער שטענדיגע בעזאסעזוט דוא זעלבוט, צור, צו דיינען שטייער.
 מעננערן. [ט] דיא ערפאהרענוטען אונד געשיקטעזוטען אויז גבל ווארען בייא
 דיר

ב א ו ר

בבאר. (ח) שמים, תופשי מאטיך להנהיגך (הכ"ל). וקני גבל, אשני הננין כמו שנאמר
 ובני מירוס והגבלים (הכ"ל). מחזיקי בדרך, מתקני נדקך שלא יכנאו בהם המים (הכ"ל).
 (ט) לערב מערבך, לשון ערובה נראשטי'אה בלע"ז, הם כל פורכי האדם שהוא חי בהם,
 וממנו הוא ערובתו והכלתו לחייו, ופירושו כל אניות הים ומלמיהם היו סביבך לאוט אל המדינה
 השקוק' להביא סחורה לתוכך, כ"כ רש"י. ורד"ק אמר פתם, מערבך ענין סחורה, וכן
 אומר

מכלל יופי

העולם, כמו יורדי ביר, והוא הקנה. אל עם עולם. כלומר עם שמתו מעולם היום וזמן
 רב שנאמת גופם ואנד ושב עפר. למען לא השבוי, שלא תשבי עוד. צבי, ענוני החפץ
 והרצון, ויש מפרשים איתו לשון הדר ופאר. חיים, פירושו צו ארץ ישראל, ונקראת כן כמו
 שנקראת ארץ בני (דניאל י"ח) וכן אמרו רבותינו ז"ל ארץ שמתיה חיים, וכן תרגם יונתן
 ולתן קדווא בארע דישראל. (כא) בלהות, כמו הכיך בהלות, ענין בעתה וכליון' והבקשי.
 העמידו הרי במאדך ונקדו התי' נשוא ופתח לתפארת המלה, ופירושו ואם חנקשי לא תמנא
 עוד לעולם.

כו (ג) רכלת, סוחרת. (ד) כללו, פועל, מענין כלילת יופי, שהוצה לומר שללה
 יופי. ובפירושו שלמות יופי, והוא הוא. כללו יפוך, הם השלימו יפוך. (ה) להחיים,
 בא צו לשון רבוי ולשון שנים להורית כי הרבוי הוא בתכונת השנים, ולאנ"ע כתב כי הטעם
 שיש ספינות יעשו אותן משני לוחות. חרן, הוא העץ הגבוה בספינה שמשלשלים בו הנס,
 וזעמידין אותו בני. (ו) אלונים, הם הנקראים בערב בלו"ט ובלע"ז קאשטני'יר, והערמון
 נקרא בערבי ש"ך בלו"ט, כלומר מלך האלונים, והוא הערמון, אס כן האלונים נקראים ג"כ
 ערמונים הנקראים בלע"ז קאשטני'יר, ומאיתם עושים קרשים ולוחות וכל כנין. משטיך,
 שראו שוט, ונא בהבלע הנח בדגש והע"ס בחירק, כי היה משפטו על המכה המ"ס בש"א,
 כמו מכוכיך, ענין השיטה בלע"ז ריי"מאר. ובמכלל מאטיך מן כל תופשי משוט, אלא שהוא
 משקל אחר, כי מן משוט יאמר משיטים מאטיך, בשוא המ"ס ובלא דגש השי"ן, כמו מן מקום
 מקומיך, מכן מכוכיך, ומן הדגש יאמר האחד משוט בחירק המ"ס והרבים מאטיים מאטיך,
 והמשקל בתשלומו במשקל מומור (ישעיה ל"ג), מגדול (שמואל ב' כ"ג) והמאטיים הם העצים
 הארוכים שמנהיגים בהם, כמו אני שיט, ורובה לומר מאטי ספינותיך. קרשך, לוח,
 רובה לומר קרש ספינתך, והוא דרך כלל. בת אשרים, רובה לומר עדת אשרים. אשרים,
 כמשמעו שם איש, ופירושו עדת אשרים הביאו לך קרשי שן שהביאו אותם שן מאיי כתיים, כי
 שם הפולים מחוויים, שעושים מעצם שלהם קרשים וכלים. ויונתן תרגם לפין לאשכרועין מכנשין
 בצן דפיל, פירש בת אשרים מלה אחת, והיא שתי מלות, וכן תרגם תהדר ותאזור. וכתב
 רבי יונה שהוא שקורין לו בלע"ז בוש"ו. חחים. בוי"ד אחר כתיב, וקרי בשני יוד"ן, בוי"ד
 היסם ובוי"ד הרבוי כתיים, כמו אלהי העברים (שמות ד'). (ז) להיות לך לגם, הוא
 הוילון, שסורשין על התורן, כמו שכתוב בליחוקו (ישעיה ל"ג), כן תרגם כל פראו נס.
 מכרך

בַּעֲשׂוֹת חַרֵּן עָלַיְךָ : (ו) אֲלוֹנִים מִבֶּשֶׁן עָשׂוּ מִשׁוֹמֵיךָ קִרְשֶׁךָ עָשׂוּ
 יָשָׁן בֵּת אֲשֶׁר־יָבִיאוּ בְּחַיִּים כַּחַם קָרִי : (ז) יָשָׁשׁ בְּרִקְמָה מִמְּצָרִים
 הָיָה מִפְּרִשֶׁךָ לְהַיּוֹרֵת לָךְ לִגְסֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן מֵאֵי אֱלִישָׁע הָיָה
 מִכֶּסֶד : (ח) יֵשְׁבִי צִדוֹן וְאַרְוֵד הָיוּ שָׁטִיִּם לָךְ בְּחֶמְדֶּךָ צוּר
 הָיוּ בָךְ הַמָּה חֲבַלְיָךְ : (ט) זָקְנֵי גְבֵל וְחֶכְמֵיהָ הָיוּ בָךְ מִחֲזִיקֵי

בדקדק

ר ש י

שהחבל שמושכין בו הספינה נכנס ויוצא בו מש"ט בלע"ז . (ו) אלונים, מין עץ
 סריק שקורין קיי"טנה בלע"ז : מושטיך, הס שרחבים בראשם שמונהיגים בהם
 האניה ריי"מם בלע"ז : קרשך, הוא הקרש הרחב שבראש השני של ספינה חל
 מול התורן שבראשה אחר ובו מהפכין את הספינה לכל לדריה ומכוונין אותה אל
 הדרך ורצ ההובל אחוז בו ובלשון משנה קברניט ובלשון לעז גובריי"חאל בלע"ז :
 עשו שן בת אשורים, אי אפשר לו להיות אלא של עץ זהו צת אשורים כאילו הוא
 תיבה אחת שזון תדהר ותאשור שניהם תרצמן יונתן אשכרועין ואת קברניטה של
 צור המשיל לקרש של אשכרוע ומנופה צטן ע"י מסמרים לנו ולחזק כי כן תרגם
 יונתן דפין דאשכרועין מוכשין צטן דפיל צית חופאה לאיתערון כסוייה לא יכול
 אצל יונתן פירש הקברניט הזה לפי ענין העיר על קרשי שעריה : (ז) שש ברקמה .
 בגל שש עשוי בצוירי רקמות : מפרשך . הוא שקורין בלשון אשכנז זעגעל ובלשוננו
 צווי"ח בלע"ז : להיות לך לגס . לפורשו על כלונס הארז ולהגביהו על התורן
 גם בלשון משנה כלונס ובלע"ז פורק"ח : היה מכסך . לאהל ולגג על פני כל
 האניה : (ח) היו שטיים לך . תופסי מושטיך להנהיגך : חובליך . אחוזי
 הקברניט לכיון ולישר האניה : (ט) זקני גבל . אומני הבנין כמו שנאמר וצופי

הירוס

מכלל יופי

מכסך , מלצוץך , או יהיה מכסה אהל הספינה לכסות על פני הספינה מזרם ומזמר ומאורב .
 (ח) שטיים, ענין השיטה בלע"ז ריי"מאר, וכן כל תופסי משוט, זהם אוחזי המשויים מנהיגי
 הספינה . חבטיך צורה היו בך, צור הוא לשון קריאה, כלומר את צור סכמך היו בך, לא
 היית צריכה להביא לך סכמיט מעיר אחרת יודעי הים, להנהיג הספינה בחכמה, כי כך היו
 חבליך, חובל יקרא מושך חבלי הוילון במשפט, וצריך למשכם בחכמה לקבל הדות במשפט
 וא' הוא הרב פרנס הספינה המלמד את החובלים למשך כפי מה שיראה והוא האוחז הקברניט
 הנקרא טי"מון בלע"ז, וכן מנהיג הספינה, להדריכה הדרך אשר יראה, וכל זה בחכמה .
 (ט) זקני גבל, שם מקום שהיו בו אומני אבן . בדקדק, מקום השצר וקברניטה נקרא כן
 שצריך חפז ודקיקה, כי הנדיקה הוא לשון חפז בדברי רבותינו ז"ל בודקין את החמץ . בר
 אגרות הים ומלחיהם, כתרגומו כל נחתי ימא וספניהון הוו שייטין ומייטין סחורה לגוף ומלטים
 פן נקרואים תופסי המשועות, ופירש רש"י מענין מנוולת טהור קדש שפירוש מעורב, לפי
 שמהפכים את המים במשועות כשמהיגים את הספינה כשהם יושבים, כאדם המהפך בכף
 פינים לערפם במים, וכל דבר שאדם רוצה לערב יפה יפה מהפכו באצבע או בנוד, וכן מלאך

פינים

יב א

זג א

אויב
 אויף
 מסעוט
 זרפור
 ש דוא
 שיער
 בייא
 סנאמר
 הכ"ל
 י בהס
 המדיטו
 ה וכן
 ים זמן
 החפץ
 כן כמו
 יונתן
 בקשוי
 תמחלי
 ר שכלה
 החיים
 הטעם
 הנם
 הערמון
 ים ג"כ
 שטיך
 שו"ח
 א שהוא
 מקום
 זשוטך
 העלים
 לוח
 שרים
 ס, כי
 מכשין
 וכתנ
 צו"ד
 הוא
 נס .

יחזקאל כז

בְּדַקְךָ פֶּלַא אֲנִיּוֹת הַיָּם וּמִלְחִייהֶם הָיוּ כָּךְ לְעֶרֶב מְעַרְבְּךָ : (י) פָּרַם
 וְלוֹד וּפּוֹט הָיוּ בְּחִילְךָ אֲנָשִׁי מִלְחָמָה מִגֵּן וְכוּבֵעַ תָּלוּ בְּךָ הַמָּה
 גָּתְנוּ הַדְרָךְ : (יא) בְּנֵי אֲרוֹד וְחִילְךָ עַל חוֹמוֹתֶיךָ סָבִיב וְגַמְדִים
 בְּמַגְדְּלוֹתֶיךָ הָיוּ שְׁלֹטֵיהֶם תָּלוּ עַל חוֹמוֹתֶיךָ סָבִיב הַמָּה בְּלָלוּ
 יַפִּיךָ : (יב) תְּרַשִׁישׁ סַחְרֶהָךְ מֵרֵב כָּל הוֹן בְּכֶסֶף בְּרֹזַר בְּדִיל
 וְעוֹפְרַת גָּתְנוּ עֹזְבוֹנֶיךָ : (יג) יוֹן תּוֹבֵל וּמִשְׁךָ הַמָּה רִכְלֶיךָ בְּנַפֶּשׁ
 אֲדָם וְכָלִי גַחֲשַׁת גָּתְנוּ מְעַרְבְּךָ : (יד) מִבֵּית הַתְּיָגְרָטָה סוֹסִים
 וּפְרָשִׁים וּפְרָדִים גָּתְנוּ עֹזְבוֹנֶיךָ : (טו) בְּנֵי דָרְזַן רִכְלֶיךָ אִיִּם רַבִּים
 סַחְרֵת יָרֵךְ קֶרְגוֹת שֵׁן וְהַיְבָנִים וְהַבְּנִים קִרֵי הַשִּׁיבוּ אֲשַׁכְרְךָ : (טז)
 אֲדָם סַחְרֶהָךְ מֵרֵב מְעַשֶׂיךָ בְּנַפֶּךָ אֲרַגְמָן וְרִקְמָה וּבוֹץ וְרֵאמֶת

וּכְרָב

ר ש י

חירום והגבלים : מחזיקי דקך , מתקני דקך שלא יכנסו צהם סמים אפיי טונט
 טאקרא' ולא בלע"ז : כל אניות הים ומלחיהם , הספנים שלהם : היו צך , היו
 כביצין לשוט אל המדינות הרחוקות להציא הסחורה להוכך : לערצ מערצך ,
 לשון ערוצה גרנטי"א בלע"ז הם כל לורכי האר' שהוא חי צהם וממונו הוא ערוצתו
 והנלתו לחיוו : (יא) בני ארוד וקילך , שאר חיל בני אדם היושבים בחוכך :
 וגמדים , תרג' יונתן ואף קפוטקאי שמעתי משמו של דבי מנחם על שם שורדים
 צים עד התהום ומשערים גומדי אמות עומקה נקראו גמדים אנדוי"ש בלע"ז .
 ויש פותרים שהם ננסים ונכנסין במדת אמה : שלטיהם . הם אשפות שנותנין
 צהם חלים כמו הצרו החלים מלאו השלטים קויב"דינה בלע"ז . תלו . הרבה חלי
 תלים . (יב) תרשיש . ים ששמה תרשיש : מרוב כל הון . שהיה בחוכך ובטוחים
 הסוחרים שימלאו צך סחורה הראויה להם : בדיל . אשטי"ין בלע"ז : עזבוניך .
 חוזקך ועוזריך כמו ויעצבו את ירושלים עד החומה וממונו של אדם הוא חוזקו
 המעמידו על רגליו : (יג) כנפש אדם . עזרים ושפחות למכור : ידך . מקומך :
 קרנות שן והובנים . קרני יעלים ועלמי פיל וטווסים עופות שאמן ס"חון בלע"ז :
 השיצו אשכרך . הציאלוך השורה : (טו) כנפך . חיק"א בוקלא בלע"ז : ארם
 סחרתך . באבנים טובות האמורות במקרא וארגמן ורקמה וכו' : מרוב מעשיך .
 מתוך שהיו יודעין בנשיאריך ושריך שמרצין להם מעשה נוי ותפאר' לתכשיט : (טז)
 בחטי מנית . שם מקום שחיטיה יפות כמו עד בואך מנית ומדרש אגדה חטין יפין
 וגסין הנמכרים במניין ויונתן תרגם בחטי דריחוש לשון קבולת מניינים הרבה
 שרוק"אש בלע"ז וחיצרו בפסיקתא מה הדם רחוש בעלין אף לאה רחוש בננים
 ולא ידעתי מהו מפיר' שמעון מלאתי שמלא במקרא תרגום ירושלמי בחיטי מנית

ופננ

דיר, צו אויבערער דיינער לעקע, אללע שיפֿע לענגען מיט אויחרען שיפֿערן
 ביא דיר פֿאַר אַנקער, אום דיא וואַרען צוצופֿיהרען. [י] פֿערדער, לידער אונד
 פוטער נאַמען קריגסדינט ביא דיינעם הערע, שילד אונד העלם הינגען זיא
 ביא דיר אויף, דיא מאַכטען אין דיר איינע צירדע אויף. [יא] אַרוד'סזעהנע
 וואַרען ביא דיינעם הערע אויף דיינען מויערן אומהער, גמדים אויף דיינען
 טהירמען. זיא האַטטען איהרע שילדער אַן דיינען מויערן הערום הענגען, וועלכעס
 דיר איין איבעראויז שענעם אַנועהן גאַב. [יב] תרשיש האַטטע פֿילען פֿערקעהר
 מיט דיר אין אללערלייא גיטער; בעזאָנדרעס פֿערזאָהען זיא דיינע נידערלאַנגען מיט
 זילכער, אייזען, צין אונד קופֿער. [יג] אויזון, תוכל אונד משך גאַב'ס קויפֿע
 לייטע אין דיר; זיא פֿיהרטען שקלאַפֿען אונד קופֿערנעס געשריך ביא דיר איין;
 [יד] פֿאַן דעם הויזע חוגרמה ווארדעזט דוא מיט פֿערדערן, רייטערן אונד מויל.
 טהירען פֿערזעהן. [טו] פֿאַן דען קינדערן דרין'ס גאַב'ס קויפֿלייטע ביא דיר, פֿאַן
 פֿילען אינועלן האַטטעזט דוא דען האַנדעל גאַנץ אין דיינער געוואַלט, מיט האַרן,
 עלפֿענביין אונד פֿפֿויען ענטריכטעטען זיא דיינע פֿראַוויזיאַן. [טז] ארם פֿער
 קעהרטע פֿיל אין דיינען קונט. ערציגיזען מיט דיר, אונד פֿערזאָה דיר מיט

נפך

ב א ו ר

אומר במלת עזוביך הכאה נ' כפרטה זאת שעניכה סחורה. ורש"י מפרט מלת עזוביך, סחוקיך
 ועזוביך, כמוריעונו את ירושלים עד החומה, וממכוסל אדם הוא חזקו המעמידו על רגליו
 ע"כ. אמנם יונתן תרגם לערב מערבך, ומיתן סחורה לגורך, ומלת עזוביך תרגם בנית
 גבויך. ואחרי שעיכתי כפרטה זאת ידמה לי, כי יש באמת הבדל זה ביניהם: מערב נקראת
 הסחורה הנאה ממדינות אחרות והסחורים לוקחים אותם, (אזי מטעם שכתב רש"י אזי מטעם
 אחר), בל"א (איינפֿוהר) ועזובין נקרא המקום אשר שם אוברים הפומרים את הסחורות
 הלוקחים, בל"א (וואַרעגלאַגער), ושמוס פה מטעם אחר, אלא שהכתוב משמש פעם
 גזה ופעם גזה. (י) תלו בד' וגו'. כלומר בעיר כור היה מקום או בית, אשר היו מכונסים
 ותליים בו כלי זיין, ללקחם בעת הצורך, והי' זה אחד מהדורי העיר, כעין שהוא בזמנינו
 הבית הנקרא ארזענאל. (יא) ארוד, עיר בגבול פֿעניציא על אי קטן בים האַמעני,
 וגמדים, אפסר הוא נ' כסם אומה אף שלא כודעה לנו. והמפרשים אמרו שפירושו נכסים,
 אכשי מדה קטרה, מן גמד ארכה, ולא אבין מה לנכסים במגדלות, ואיך נמצאו נכסים כ"פ.
 (יב) עזוביך, כמו בעזוביך, וכן נאמר פסוק ט"ז נתנו בעזוביך. (יד) חוגרמה,
 חלק מגבול ארמעניען, (טו) דרין, אי בים פרס' פֿערזוישען מעערבווען. סחורה ירך,
 המסחר שהי' להם היה תחת ירך, כן נראה לי פירושו. והבנים, וטויסים, עופות שאמן
 פא"ן בלע"ו (רש"י), וכן ת"י, יעל פיהם תרגמתיו. ורד"ק אמר שהוא מין עץ יקר, וכן
 דעת מבארי העמים שהוא העץ הנקרא בל"א (עבענהאליץ) * אשכרך, כמו אשכר יקריבו
 (תהילים ע"ב). ואמרו המפרשים שהבואו לה תאורה. והנה איך אשכר מתנה רכזית אלא
 כמו מנחה, שהיא מתנה מחויבת; וגם פה לדעתי ענינו כן, שנתבולה אשכר בשכר טרחתה
 שהי' לה עם סחורתם, ומוטב על מה שנאמר סחורת ירך, ולעין שהסחורים שלנו קוראים
 (פראַוויזיאַן), והפעל השיבו מסכים לזה. (טז) מרב מעשיך, מרב מעשים ומלאכות
 יקרות שהיו בך היו מביאים לך ארם בסחורה אכנים יקרות ונגלי רקמה (רד"ק). וראמת
 וכדבר, שמוס אכנים יקרות כמו נפך, ולפי שלא ידענו לנו בעירור איזה הן, הנחתים בלי
 תרגום (יז) בחשי מניה, שם מקום ששיעיה יפות, כמו עד בואך מנית (רש"י). ופנג,

לדעת יב ב a I a

הרגום אישכני

גפך, פורפור, שטיקקערויען, ביזוס, ראמוח, אונד כרכד. [י] אויז יהורה
 אונד דעם לאנדע ישראל גאב'ס קויפלייטע אויך דיר, זיא פיהרטען ביאדיר איין,
 ווייען אויז מניה, פנג, האניג, עהל אונד באלואם. [יח] דמשק האנדעלטע
 דיר פילע דיינער קונטע ערשייגנווע אב, פיר איינע מענגע אנדערער גיטער,
 בעאנדערס פיר וויין פאן חלבון, אונד וויינע וואללע. [יט] דן אונד יון ליפערטען
 שטאהל אויז אויל אין דיינע וואארענלאגער, אויך קאסיא אונד צימעט, וואס
 דאפאן ביא דיר איינגעפיהרט וואורדע. [כ] אויז דין פעעאגוט דוא הערדליכע
 צייגע

ב א ו ר

לדעת יוסף בן גוריון הוא חילין הגדל ביריחו אשר יצא ממנו השמן הטיב ונקרא שמו חפרסמון,
 ונקרא לזה שם העיר יריחו כמו עיר הריח, כל"א (באלואם), אמנם זה נזכר בכתוב בשם
 כרי, ולפיכך אמר רד"ק שהוא שם מקום כמו מנית, וסעורו בחטי מנית ופנג' בין חלבון,
 שם מקום בדמשק אייכו עוב (רד"ק). וגודע הוא יין אחד משוכה מאל בשם זה אבל הקדמונים
 וספרו ממנו, כי מלכי פרס שתו אותו במאמיהם (יט) ודן ויון, שמות ערים בערב המאושר.
 מאוול, שעורו מן אויל, כלומר מן אויל לקחו והכניחו לשם. חזל שם הכירה בלחץ יעמין,
 בערב המאושר, אשר עתה הוסבה שמה, ונקראת סאנא. ואין ספק שהי' בימיס ההם ג'כ
 מוח, נקרא על שמה. ולדעת רש"י מאיזל הוא הסחירה שהכניחו דן יין לשם, וכתב כי הוא
 מטה של איראן. ולא ידעתי על מה יסד אותו בפירוש זה. ברזל עשות, זך וקלל מן עשת
 אן (שיר השירים ה' י"ד), ועשת לברזל נפלא רחוק, קרוב, והוא הנקרא בלע"ז אוירו (כן
 בלך), כמו שידמה כל אשארף בלשון איטאליא, והוא כל"א שטאהל. במערבך היה,
 שנעל קדה וקנה, ולפי שאינם מפרי ערב חלת מפרי קודו המזרחית, רוצה להודיע בזה
 לדעתי, שכל קדה וקנה שהיו במערב טור בלו על דרך זה באמצעית ערב, והיו עוד דרכים
 אחרים להביא פרי קודו לטור כידוע לודעי לודעי הגעאגראפיא, אבל קנה ולכנין הביאו
 הערביים לשם. (כ) דדן, עיר בלחן ארום כמבואר לעיל כ"ה י"ג, מתמן ודכה" בבגרו
 חפש

מכלל יופי

וחובלך. לערב מערבך, ענין סחורה, וכן כל אשר בפרשה זה מזה הארץ, ונקראת
 הסחורה מערב והסחורים עורבים לפי שהסחורים עורבים זה לזה בסחורתם במקום ובממכרם
 מענין כי ענדך ערב את הנער (בראשית מ"ד) (י) וכובע. מלרע, ובא בפתח וולתי
 הסמיכות. ורבי יהודה כתבו קמן, והוא כלי מגן על הראש קאפאסי"טו בלע"ז. חלו בך,
 פונדן פיעל הדגוש, ואמר כן, כי דרך בני אדם לתלות המנינים והכובעים בראשי המגדלים
 ועל הסומות: (יא) וחילך. הו' במקום עם, כמו ויוסף היה במצרים (שמות א'). וגמדים
 פירוש נכסים, אנשי מדה קננה, מן גומד ארבה (שופטים ד'). שלטיהם, מנייהם, כמו
 כל שלטי הגבורים. חלו, גם זה מן הדגוש. (יב) סחרתך, רוצה לומר מביאה הסחורות
 אליך. בכסף ברזל ברזל, כמסרון ו' השמוע, כמו שמשירח (חנניק ג'), ראובן אלעון
 (שמות א'). עובונך, ענין סחורה, וכן כל אשר בפרשה הזאת ענינם ענין סחורה, והי' ין
 דגשה. (יג) רכליך, סוחרך, ויכתן תרגם בבית גנוך. בנפש אדם. שמיאיש ענדים
 ושפחות למכור וכלי נחשת. (יד) ופרשים. יש מפרשים שהם מין סופים מיוחסים יקלחו כן
 אין טורך רק הוא כמשמעו, וענינו כמו שאמר המה רוכלך בנפש אדם, כי באתן המקומות
 שמוכרים בני אדם יש מהם ראויי' לעבדים ויש מהן ראויים לפרישים רוכני סוסים ואמר כי מיון
 ותובל ומשך היו מביאים אותם שהיו ראויים לעבדים ולפיכך אמר בנפש אדם, ומנית תורגמה היו
 שביאים אותם שהם ראויים להיות פרשים. (טו) איים רבים סחורה ירך, איים רבים מפאת
 בני דדן היו סוחרים על ירך. קדנח שון, הוא שן הפיל שעושין ממנו מלאכה, ודמה שיני הפיל
 לקרנות לפי שהם דומים להם. ולדעת התרגום חפר ו' הסחור כלו שמש ירח (חנניק ג')
 וחלף

וּבְרַבֵּד נָחֲנוּ בְּעִבְיוֹנֵיךָ : (י) יְהוּדָה וְאַרְצָן יִשְׂרָאֵל הִמָּה לְכָלֶיךָ
 בְּחַפְזֵי מַגִּיחַ וּפְנֵי יְיָ וְשִׁמְן וְצִרֵי נָחֲנוּ מִעֲרֵבֶיךָ : (יח) דְּמִשְׁק
 סִרְתָּךְ בְּרַב מַעֲשֶׂיךָ בְּרַב כָּל הוֹן בֵּינָן חֲלִבּוֹן וְצִמְרֵי צָחַר : (יט)
 וְדָן וְיוֹן מֵאוּלַי דָּגַשׁ אַחַר שׁוּרֵק בְּעִבְיוֹנֵיךָ נָחֲנוּ שׁוּרֵק הֵנָּה בְּדָגַשׁ בְּרִדּוֹ
 עַ שׁוֹהַ קָדָה וְקָנָה בְּמִעֲרֵבֶיךָ הָיָה : (כ) דָּרָן רַבְלָהֶךָ בְּבִגְדֵי חֲפִיצָה
 לַרְכָבָה

ר ש י

ופנג דהושלא וקלמח שערי דחושלא סגמרחא אנו שונים שעורים קלופים ואומה
 אני מניה לשין מנות מהכל מוזמן ואף לפי נקוד דגש דרכו של יונתן לתרגם התיבה
 פעם משמע פעם מדרשה כן תרג' וגם שם העיר המונה אנו נוקדי'ס והמונה לא
 מפיק ה"ח ותרגם ואף לתמן יהרמין קטולי קרתא דסגיאין איתרגושתהא : ופנג
 דחיתי בספר יוסף הכסף עץ אפרסמון הוא פנג והיו מנויין ביריחו ועל שם בית
 הטוב נקראת יריחו בחלם"ח בלע"ז : (יז) ציין חלבון יין לבן מבושל ומנחם חצרו
 עם הלב חטים לשקטוב : וצמר צחר ועמר מילת בניכח ציוס טגולר הטלה וטיסרתו
 אמו בנתיבתה עיטין כפות ומכנין אותו סביביו בקיס' כדי שיהא צמר נקי צחר
 לבן כמו חתונות צחרות : (יח) ודן ויון . מדינות הם : מאחל . מטוס של שיראין .
 ברזל עשות . עשוי כעשיות יש"ש בלע"ז והוא פרזגה הנדושה : (יט) בצגדי הפש
 לרכבה . בלבוס דיקר לרתיכין : (כ) בצדים . כצעים ויונתן תרגם בתורין וכן תרגם

מחא

מכלל יופי

דושה לומר קניות יסן , והנפוך חסר , שכן תרגום בקרנין דיעלין וסן דפיל : והבנין . הפ
 חיות שעוין מלאכה מעטם שלהם או מהקרנות כמו שעושים מעטם הפיל שהוא השן , והתרגום
 אמר וסן דפיל וטווסים , והוא העף שנודע לנו מדברי רבותינו ז"ל באמרם קרובו ליהרש טווסא
 בחלבא ולא אכל וכו' שקורין לו בלע"ז פא"וון , ואפשר שיעשו מלאכה מעטם שלהם , וכן בלשון
 ערבו נקרא טא"ווס . ובפירוט פראו בו שהוא העץ הנקרא בערבי הנטו"ס : השיבו אשכרך
 כמו והשיב לחלך שראל (מלכים ב' ג') , והוא הבאת המנחה בפעם אחר פעם . אשכרך
 מנחתך , כמו אשכר יקריבו (תהלים ע"ג) . (טו) בגנך : אגן מהאגנים היקרות , והיא
 שחורה . ופנג , יש אומרים שהיא סמיקוס , וכן מכית , ויוסף בן גוריון אמר כי פנג הוא
 בלש"מו , והיה כמלא ביריחו , והנה אמר בפסוק וצרי , והצרי מפרשים אותו שמן אכרסמון
 שהוא הנקרא בלש"מ"א : (יז) וצריי בחולם , והוא נטף שהזכיר הכתוב בסממני הקטרת
 וכן בדברי רבותינו ז"ל , רבן שמעון בן נמליאל אומר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעני הקטף
 שרושמן בעץ ייבוא ממנו הצרי , והוא הנקרא בלש"מ"א בלע"ז . (יח) ביין חלבון , שם מקום
 בדמשק שייכו טוב . ויונתן תרגם בחמר חולת מנבל . וצמר צחר , לבן , וכן חתונות נקורות
 לבנות (שופטים ה') (יט) מאוול , נכתב בו הו"ו עם הדגש , כלומר הולך ממקום למקום
 כמו אולת יד (דברים ל"ב) , אולו מים יוכי'ס (איוב י"ד) , ואזל לו (משלי כ') , וכן אמר התרגום
 בשיריין נחננו . דגש הנו"ן לתפארת המלה מפני ההפסק . ברזל עשוה , זך וקלל , מן עשת
 סן (שיר השירים ה') . ועשית תאר לברזל בפלס רסוק קריב , והוא הנקרא בלע"ז או"ירו
 או הקרול הנקרא היג"די : ויונתן תרגם ערקאן דפרזל , הושה לומר שגטי ברזל , כמו וניד ברזל

ערסך

יחזקאל כז

לְרִכְבָּה : (כא) עָרַב וְכָל נְשִׂאֵי קָדֶר הַמָּה סַחְרֵי יוֹדֵךְ בְּכָרִים
וְאֵילִים וְעִתּוּדִים בָּם סַחְרִיךָ : (כב) רַכְלֵי שְׂבָא וְרַעְמָה הַמָּה
רַכְלֵיךָ בְּרֹאשׁ כָּל בָּשָׂם וּבְכָל אֶבֶן יִקְרָה וְזָהָב נָתַנּוּ עִזְבוּנֶיךָ :
(כג) חָרָן וְכִנֵּה וְעֵדֶן רַכְלֵי שְׂבָא אִישׁוֹר כְּלָמֶד רַכְלֵיךָ : (כד)
הַמָּה רַכְלֵיךָ בְּמַכְלָלִים בְּגִלּוּמֵי הַבֵּלֶת וְרַקְמָה וּגְיָוִי בְּרוּמִים
בְּחַבְלִים חֲבוּשִׁים וְאַרְזִים בְּמַרְפְּלֵיךָ : (כה) אֲנִיֹּת תְּרַשִׁישׁ שְׂרוּתֶיךָ
מְעַרְבֶךָ וְתַמְלָאֵי וְתַכְכְּדֵי מְאֹד בְּלֵב יָמִים : (כו) בְּמִים רַבִּים
הִבְאוּךָ הַשָּׁטִיִּם אֲחֶךָ רוּחַ הַתְּקָדִים שְׂכַרְךָ בְּלֵב יָמִים : (כז) הוֹנֵךְ
וְעִזְבוּנֶיךָ מְעַרְבֶךָ מִלְחֶיךָ וְחַבְלֵיךָ מִחֲזִיקֵי בְּרַקֶּךָ וְעַרְבֵי מְעַרְבֶךָ
וְכָל אֲנִישֵׁי מִלְחַמָּתְךָ אֲשֶׁר בָּךְ וּבְכָל קְהָלְךָ אֲשֶׁר רְחֹקְךָ יִפְלוּ
בִלְב

ר ש י

מוֹתֵה אֶלֶף כָּרִים דְּמִישַׁע מֶלֶךְ מוֹאָב : (כז) אֲשׁוֹר כְּלָמֶד • י"ת מוֹדִינָה אֲחִירֵי זְמַנֵּי :
(כג) כְּמוֹכְלִים • כְּדָרִים שֶׁהֵם לְמוֹכְלוֹל פְּרוֹנוֹ נֵט זַלְעָזַ וְמוֹתֵה הֵם הַמְכַלְלִים גְּלוּמֵי
הַכֶּלֶת וְרַקְמָה טְלִיתוֹת שֶׁל חֶלֶת מְרוֹקְמוֹת : וּבְגִימֵי בְּרוּמִים • כְּתַכְשִׁיטֵי פֶאֶר
שְׂגוּמִין אֹתֵם בְּאַרְגָּזִין שְׂקוּרִין אֲשֶׁרִיךְ זַלְעָזַ וְהֵם מִהַפִּין עוֹר וּמוֹטִירִין לְגוֹי בְּנוֹי
מִסְמֵרִין שׁוֹרֹת שׁוֹרֹת וְלִיּוֹרִין וְהֵם זַלְשׁוֹן אֲרָמִי קִמְטֵרִין וּבְלִשׁוֹן עֲבָרֵי בְּרוּמִים וְהֵם
הַבְּזוּשִׁין וְהַבְּזוּשִׁין בְּזוּלְגוֹי : וְאַרְזִים • ת"י אֲשֶׁי הַדְּסִי אֹתֵן אֲרָגוּסִים הֵיוּ נוֹתֵנִים
בְּמַגְדְּלֵי עֵץ הַדֶּס וּמוֹצִיֵּי אֹתֵן לְחֹךְ הַמַּגְדְּלִין וְהַקְּמֵטְרָאוֹ שְׂבָתוֹכֵן וְתַכְשִׁיטֵין שְׂבָתוֹךְ
הַמִּקְטֵרָאוֹת הַכֹּל יָחַד לְסַחֲוֹרָה וְכֵה פֶתְרוֹן הַלִּשׁוֹן זַלְשׁוֹן קֶזֶרָה וּבְגִמֵי בְּרוּמִים
הַבְּזוּשִׁים בְּחַבְלִים וְאַרְזִים בְּחֹךְ עֵץ אֲרָז שֶׁהַבְּרוּמִים הֵם הַמִּקְטֵרָאוֹת וְהֵיוּ אֲסוּרִים
בְּחַבְלִים וְנוֹתֵנִים בְּמַגְדְּלֵי הַדֶּס שֶׁהוּא מוֹיֵנִי אֲרָז וּמוֹכְלוֹלִים שְׂבָתוֹךְ הַבְּרוּמִים קֶרָח
יֹנְתָן וְכוּשְׁפִין דְּאַרְזָא בְּאוּמְלִין דִּי זִהְרִיתָא תַכְשִׁיטֵין הַזְרִיכִין שְׂמִירָה נֹאֵה דְּמַחְתִּין
בְּקוּמְטֵרִין מוֹנַחִים בְּקוּמְטֵרָאוֹת וְהַמַּגְדְּלִים שְׂבָתֵרְגוּס כְּמוֹ שֶׁאֵנוּ שׁוֹמְרֵי תִיבָה וּמוֹגְדֵל
שִׁפְרִי"נֵטֵשׁ זַלְעָזַ : (כד) אֲנִיֹּת תְּרַשִׁישׁ שְׂרוּתֶיךָ • הֵם הֵיוּ לְךָ לְעַרְבָה וּמִישׁוֹר
כֶּסֶם שֶׁהִמִּישׁוֹר הוּא דֶרֶךְ כְּבוֹשָׁה לְהַבִּיאַ צוֹ סַחֲוֹר' לְעִיר הַיּוֹשֵׁב' בִּצְבָה הֵיוּ לְךָ
תַּחְתִּיךְ אֲנִיֹּת תְּרַשִׁישׁ מִסְלָה לְהַבִּיאַ מְעַרְבֶךָ לְהוֹכֵךְ : שְׂרוּתֶיךָ • לִשׁוֹן שְׂרוֹן וּמִישׁוֹר
וְדוּגְמָתוֹ עָלוּ בְּשְׂרוּתֵיהֶם : וְתַמְלָאֵי וְתַכְכְּדֵי מְאֹד • הַבִּיאֵוּ לְהוֹכֵךְ מִשְׁחֵי רֶבֶץ וְהַכְּבִידוּ
מִשְׁחֶךָ יוֹתֵר מִדָּאֵי : (כה) בְּמִים רַבִּים הַבְּזוּשׁוֹן הַשָּׁטִיִּם אֹתְךָ • כִּדְרֵךְ הַאֲנִיֹּ' הַגְּדוּלוֹת
שֶׁמְפְלִיגִין אֹתֵן לְחֹךְ פְּלִגּוּס הֵים וּמוֹחֹךְ שְׂנַתְמַלְא' וְכַדְתָּ זֹא רוח הַקְּדִים וְשֶׁבֶרְךָ
זַלְצַיִם וְלַעֲנִין דּוּגְמוֹ הַעִיר מִחֹךְ שְׂנַתְמַלְאֵת עוֹשֶׂר גְּצָה לְכָךְ וְזֹא עֲלִיךְ פּוֹרְעָנוֹת :
(כז) מְגַרְשׁוֹת • כְּמוֹ מְגַרְשֵׁי הַעִיר : (כח) אֵל הַאֲרֶץ יַעֲמָדוּ • מִה לְנוֹ עוֹד בְּחַיֹּת
לְהִיכֵן

הרגום אשכנזי

צב

ציינע צוואַטטער עקקעו • [כא] פֿאַן אַראַכיען אונד אַללען פֿירטען קדר'ס האַט •
 טעזט רוא דען האַנדעל גאַנץ אין דיינער געוואַלט, לעמטער, ווידער אונד
 בעקקע וואָר דיין פֿאַרצייגליכטער האַנדעל מיט איהנען • [כב] קויפֿלייטע פֿאַן
 שבא אונד רעסה האַטטען אַללע אַרטען עדלער געווירצע בייא דיר פֿייל, אונד
 גאַבען אַללערלייאַ עדעלשטיינע אונד גאַלד אין דיינע גידערלאַגען • [כג] אויך
 פֿאַן חרין, כנה אונד ערן, דיא קויפֿלייטע פֿאַן שבא, אשור אונד כלמד וואַרען
 דיינע קויפֿלייטע • [כד] זיא האַטטען אין קראַמלעדען בייא דיר שמוקפֿאַללע
 וואַרען פֿייל, אַלס היממעלבלויע אונד געשטיקטע טיפֿער, שמוקקעזטבען פֿאַן
 כלומים, שנירע, בינדען אונד מעבעל אויז צעדערן • האַלק • [כה] דיא שיפֿפֿע
 פֿאַן חרשיש פֿיהרטען פֿלאַטטענווייז בייא דיר וואַרען איין; רוא וואַרדעזט פֿאַלל
 אונד זעהר וויכטיג אויף דען ווייטען מעערען • [כו] אין דיא גרעזטען געוועזער
 שטייערטען דייך דיינע רודערער, דער אַזוטווינד מאַכטע דייך שייטערן אין דער
 מיטטע דער מעערע • [כז] אַבער אַך! דיינע גיטער, דיינע גידערלאַגען, דיינע
 אוינפֿוהר, דיינע שיפֿפֿער, דיינע שטייערמעננער, דיא אויזבעזערער דער
 לעקע, דיא בעפֿערדערער דיינער אוינפֿוהר, דיא גאַנצע קריגסמאַנשאַפֿט אין
 דיר, מיט דער גאַנצען פֿאַלקסמאַזע, דיא רוא ענטהעלטוט, אַך! אַללע שטירצען
 אין

ב א ו ר

חפֿש לרכבה, נגדים חסונים הראויים לחפֿצי וזן חורין, למיקון המרכבה (מרד"ק), וכן
 ת"י, בלבד דיקר לרתיבין (כג) חרין ונו', ג"כ בערב המאושר. אשור כלמד, י"ת
 מדינן אתור ומדי • ויש לספק בזה, כי לפי שדמה הן ג"כ שנות ערים, אבל לא נודע לנו
 בזכור איה מקומן • (כד) במכללים, מן כלילת יופי, דברים שהם למכלול. בגלומי,
 גלימא ידוע בדברי חז"ל, והוא מלבד שיתכסה האדם בה (רד"ק) • ובגנזי ברומים וג' •
 יש בזה דעות זכות: רש"י כתב ח"ל: בתכשיטי פאר שנוכזין אותה בארנזים, והם מחפשים
 עור ומזויירין לכוני בנימי מסמרין שורות שורות וזיורין, והם בלשון ארמי קמטרין ובלשון עברי
 ברומים והם חבושין ואסורין בחבלי בוך לכוני ע"כ • ואודה ולא חבוש כי לא ידעתי מה הוא •
 ורד"ק אמר כי ברומים הוא מין ממיני הנגדים הממודות ברקמה, או יהי' גם כולל לנגדים
 הנכבדים, וכן פירש הריק"ם, והביא ראיה מלשון ערבי שאומרים לנגדים הנאים אברומ"א •
 והנכון לדעתי כי ברומים מין עץ חסוב, והי' נעשה ממנו ארנזים קטנים לאצור בתוכם כסף וזהב
 ואנכים יקרות ושאר דברים יקרים כמו גנזי המלך (אסתר ג' ט') • בחבלים חבשים, לדעת
 המפרשים שב על גנזי ברומים או על הנגדים שנתוכס שהיו חבושים בחבלים, ורקוק מאוד •
 ואחשוב כי שב אל רכליך במכללים ויחיס הני"ת הוא כמו במלת נלומי, והם ג"כ מין מכלול
 מלבד, אולי מקשוטי הנשים, והבי"ת מן החבלים מושך עכמו ואחרת עמו, ומשפטו בחבשים,
 אדמתורגס • וארזים, לדעת ר"י ורד"ק האלף תמורת חית, והוא כמו חרוזים, מן כוארך
 בחרוזים והם הענקים התלויים בנרון (האלושנירע) • ויותר נראה שהוא כמשמעו, ועינינו
 כלי השמש העשוי מעץ ארו (וכן מצאתי ג"כ בספר שפת אמת בשרש ארו), וכן תרגמתי •
 במרכלתך, עינינו החנות אשר גם הסמורה למכור, כאשר הערתי כבר לעיל • (כח)
 שרותיך, פירושו השיריות ההולכים בסמורה, ותרגום ארמית ישמעאלים, שירת ערבאי,
 ויקרא ג"כ ההולכים דרך ים שירא, לפי שהולכות ספינות רבות יחד (רד"ק בשרשים שרש
 אור) • ועל פיו תרגמתי • (כו) שברך, לפי פשוטו דמה שהכונה היא, כ"כ הביאוך
 השמים נמים רבים עד כי נשברו האניות ע"י רוח הקדים • אמנם לדעת רד"ק הוא על דרך משל
 על

תרגום אשכנזי

אין דען שלונד דער מעערע אים טאגע דיינעם שטורצעס! [כח] פאן דעם בריל.
 לעגדעו געשרייד דיינער שטייערמעננער ווערדען דוא געגענדען ערשיטטערן.
 [כט] אללע דוא איין רודער האַנדהאַכען, ווערדען איהרע שיפּפּע פּערלאַזען,
 שיפּפּער אונד שטייערמעננע דער זעע אַז'ס לאַנד זיך בעגעבען, [ל] א, זיא
 ווערדען איהרע שטימען איבער דיך ערהעבען, יעמפּערליך שרייען. מיט
 שפּויב איהרע הייפטער בעשטרייען, אין אַשע זיך וועלצען! [לא] זיא ווערדען
 זיך דיינעטוועגען איינע קאַהלע פּלאַטטע מאַכען, זעקקע אומגירטען, אין דער
 וועהמוטה איהרער זעלע מיט יעמפּערליכער וועהקלאַנגע זיך בעוויינען. [לב]
 אין איהרעם יאַטמער איין קלאַגעליד איבער דיך אַנהעבען, זאָ ווערדען זיא זיך
 בעקלאַנגען: וואָס איזט וויא צור, וואָס דעם גלייך, דאָ אַיזט אים מעערע פּער-
 זונקען ליגט? [לג] ווען דיינע פּאַררעטהע איבער דיא מעערע הינויזגינגען, זעט
 טיגטעוט דוא פּילע פּעלקער, דורך דיא מענגע דיינער רייכטשימער, דיינער
 איינפּוהר, בערייכערטעוט דוא דיא קעניגע דער ערדע. [לד] פּלעצליך פּער-
 שוואַנדוט דוא פּאָן דען מעערען אין דיא טיפּפּע זעע, דאָ זאַנק דיין פּלאָר, דער
 גאַנצע צוואַסמענפּלוס אין דיר! [לה] בעטייבט איבער דיך זינד אללע אינוועל.
 בעוואָה.

ב א ו ר

על מפלת טור, וכן ת"י מלך דתקיף ברוח קדומא תכריך בנו ימיא, ותרגומו מסכים לזה ולזה.
 (כח) סגרוהו, הכניכות. (ל) יהפּלשו, יתגלגלו. (לב) בנייהם, נבניו שלהם (רש"י).
 ברמה, שערומי כדמה, ומלת מי מוסבה גם על זאת. ומלת כדמה הניח הרד"ק כשרפ
 דוס וכתב שענינו משתתקת או כרותה, כמו שכנה דומה נפשי (תהלים צ"ד י"ז). והרנ"מי
 הוא לפי הכונה. (לג) העשרה, ע"י שלקחה מהם פסודות ארנסי. (לד) מערבך,
 תרגמוהי פה (פלאר), עפ"י הכונה, שע"ז שהניחו לצור פסודות אכל הארצות, אחר
 בהן עשו אנשי טור מסקר גדול, נהיתה גדולתה והכלסתה. ואפשר כי גניטו פה על המסחר
 בכלל

מבלל יופי

ערפך (ישעיה מ"ח) וכן בדברי רבותינו ז"ל עשיות של כחול היו מחמין מערב יום הכפאים.
 (כ) בבגדי חפש. כלומר נגדים יקרים הראוים לחפשי וכן חורין. לרכבה. סס, ופירושו
 נגדים לתיקון המרכבה, וכן תרגום וכתב בלבוש דיקר להתיכן, ואפשר שהוא מקור. (כא)
 ערב, הם הערבים השוכנים במדבר. בפרים, בכנשים. (כג) כלמר רכלחך, תאר
 סמוך והמוכרת למד צפלים כבד, וכסמוך למד, כמו כבד פה, (שמות ד') ופירוש
 בני אשר היו כלמורים לנא תמיד אליך. כסחורה, ענין הלמוד
 וההרגל להי"קס. ויונתן תרגם מדין אתור ומדי אינן תגדך (כד) במכללים בשורק
 מצנין כלילת יופי. בגלומי חכלח, גלומא ידוע בדברי רבותינו ז"ל, והוא מלבוש שיתכסה
 האדם בה, ויש מפרשים כרכי הנגדים פייס"א שלע"ז. ובגנז, כמו אוצרות מקום או כלים
 אמכניסים בהם והוב והכסף והנגדים הממודות. ברומים, מין ממיני הנגדים הממודות
 ברקמה, או יהיה שם כולל לנגדים הנכבדים, וכן פירש הרמב"ם, והני' ראיה מלשון שערב
 שאמרו לנגדים הנאים מצרו"מא. בחבלים חבשים. הנגדים אשר מהם מונחים בחלגוים
 הם חבשים צמנלים. וארזים, פירש רבי יונה האל"ף תמורת ס"ת, כמו חראים, ית צוארך
 בפרחיש (שיר השירים א'), והם הענקים המלויין בגרון, וכן אמרו ז"ל מחרוזת של דגים
 והם ירזים באקוברים יחד כסוט או בגמ, ויונתן תרגם אע"י הדפין. במרכלחך, שם לסחורה
 (בה) שרוחך

ברב ימים ביום מפרתך : (כח) לקול זעקת חבליך ירעשו
מגרשות : (כט) וירדו מאננותיהם כל הפישי משוט מלחים כל
חבלי הים אל הארץ יעמדו : (ל) והשמיעו עליך בקולם ויועזו
מרה ויעלו עפר על ראשיהם באפר ותפלשו : (לא) והקריחו
אליך קרחא א בטקום ה' והגרו שקים ובכו אליך במר נפש מספד
מר : (לב) וגשאו אליך בניהם הני בחידק קנרה וקוננו עליך מי
קצור כדמה בתוך הים : (לג) בצאת עובדיך מימים השבעת
עמים רבים הרב הונך ויערבך העשרות מלכי ארץ : (לד)
עת גשברה מימים במעמקי פים מערבך וכל קהלך בחוכך

נפלו

ר ש י

להיכן נולך סחורה עוד : (כט) ותפלשו יתגללו (לא) וגשאו אליך בניהם .
בני שלם : כדומה : כד שס רחשי הרוס כענין שנה' משח דומה ו' תלות דדמי
לה כדומה כדומתה : (לג) בנחת עובדיך וגו' כל זה יקוננו עליך בקינת' : (לד)
רעמו פנים . זעמו פנים וכן בעבור הרעיונה וכן כל הלונה תורעמהא : (לה)

שרקו

מכלל יופי

(כה) שרחתך , שרשו שר , ופירושו השיימות ההולכים במחורה , ותרגם ארמות ישמעלים
(בראשית ל"ו) שירת ערבאי , ויקראוגם כן ההולכים דרך ים שירא , לפי שהולכות ספינות
דנות יחד , ויתכן לפרשו הקונים עליך , מתרגם ויחן (בראשית ל"ג) ושרא' וחכדרי ,
ענין רבי , וכן כעס כבד (במדבר כ'). בלב ימים . אמר כן לפי שהיתה צנייה בעוק הים
ובחמרו ימים לשון רבים , לפי שיש זה נכנס לים אחר , וכן אמר במעשה בראשית ולמקום
המים קרא ימים . (כו) השטים אותך . פירוש השטים לך , ענין צוה ושלל , ותרגם ויבו
גשי (בראשית כ"ו) וישע , וכן תרגם יונתן דכוניתך , ואף על פי ששארם האל"ף של השטים
מהכתב , כי שרשו שטע (יחזקאל כ"ט) . (כח) מגרשת , נקולס , ופוא כמו מגרשים מעטק
ומגש לערים (במדבר ל"ה) , והוא שס , ונקראו כן הפירות שהן חין לעיר , לפי שהן באלו
בגרו מן העיר . (כט) אל הארץ יעמדו , כמו על , וכן אל ההרים לא אל (יחזקאל י"ח) ,
כמו על . (ל) ותפלשו , כמו תפלשו באפר (ירמיה ע"ז) , ענין התגלגל להתכסות באפר
(לא) קרהא , נכתב באל"ף במקום ה"א . (לב) בניהם , ענין כהי , אלא שהוא שרש אחר
לדעת ר' יהודה ור' יונה שאגרו כי שרשו נוס , ולדעת רד"ק שרשו כהה , והיו ד' עיני הפועל
אומרת כה"א , ועיין שרש כהה . ברמה , תאר , וענינו משתתקת או כרותה , וכן סכנה
דומה כפשי . (לד) עת נשברה מימים , פירוש עת היית נשברת שלא יאלוך עובדיך מימים
כמו שהיה כבר . מערבך וכל קהלך , דונה לומר אנשי מערבך . וכירושו בפירוש ועורכי
מערבך (לה) שערו שער , ענין פירה וזהו הוא בסמ"ך ושי"ן . רעמו פנים . ענין זעם

פנים וכן (שמואל א') בעבור הרעיונה , ענין זעם וכעס .
כח (כ) אל אני , כלומר כמו אל אני שלא זכר אדם להזיקני ולהרע לי , וכן מושג אהיפ
ישנתי בלב ימים , פי המים מקיפים אותי ומקומי מקום חזק , ושי וכל לגעת בי כע
אלהיפו

יהזקאל כו כח

נָפְלוּ : (לה) כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרְצִים שְׁמָמוּ עָלֶיךָ וּמַלְכוּתָם שְׁעָרוּ שְׁעַר רַעְמוֹ פָּנִים : (לו) סַחְרִים בְּעַמִּים שָׂרְקוּ עָלֶיךָ בַּלְהוֹת הַיָּיִת וְאֵינְךָ עַד עוֹלָם :

כח (א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (ב) בֶּן אָדָם אֲמַר לַגִּיד צַר כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יֵשֶׁן גְּבַהַּ לִבָּהּ וְתֹאמַר אֵל

אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁכַּחַי בְּלִב יָמִים וְאַחַה אָדָם וְלֹא אֵל וְתַחַן לִבָּהּ בְּלִב אֱלֹהִים : (ג) הִגַּת חֶכֶם אַחַה מִדְּנִיָּאל כָּל סַחְסוּם לֹא עֲמָמוּהָ : (ד) בַּחֲכָמָהּהָ וּבַחֲבוּנָהּהָ עֲשִׂיתָ לָּהּ הִיל וְתַעֲשֵׂה זֶהֱבָ וְכֶסֶף בְּאוֹצְרוֹתֶיהָ : (ה) בָּרַב חֲכָמָהּהָ בְּרַכְלָהּהָ הַרְפִּיתָ חֵילָהּ וַיִּגְבַּהּ לִבָּהּ בַּחֵילָהּ : (ו) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יֵשֶׁן תַּחַת אֶת

לִבָּהּ בְּלִב אֱלֹהִים : (ז) לָכֵן הִנְנִי מְבִיא עָלֶיךָ זָרִים עֲרִיצֵי גִוִּים וְהִרְיוּךָ חֲרָבוֹתָם עַל יְפֵי חֲכָמָהּהָ וְהִלְלוּ יַפְעָתָהּ : (ח) לִשְׁרָה יוֹרְדוּהָ וּכְתָהּ מִמוֹתַי חָלָל בְּלִב יָמִים : (ט) הָאָמַר הָאָמַר אֱלֹהִים אֲנִי לְפָנֵי הַרְגָהּ וְאַחַרָהּ אָדָם וְלֹא אֵל בְּיַד מַחְלָלָהּ : (י) מוֹתֵי עַרְלִים תָּמוּת בְּיַד זָרִים כִּי אֲנִי דְבַרְתִּי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה : (יא) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :

(יב) בֶּן אָדָם שָׂא קִנְיָה עַל מַלְךְ צוּר וְאָמַרְתָּ לוֹ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה

ר ש י

שָׂרְקוּ • שׁוֹבַל "יר בלע"ז כך שורקין על שהלך והלך לו : (3) מושב אלהים • עשה לו באויר על הים במנגיני כנן ז' רקיעים ויש לו על העליון : (ג) הנה חכם חכם מדגאל • דניאל זה נכוד נטר לעשותו אלוה ולדניאל כגיד ומנח'ונחוחין אמר לנסכא ליה ולא קביל עליה וחתה עושה עמך אלוה : וכל סתום לא עמוך • לא עמוס מוך קנחרין הם שמקנתרין כלומר שמא חכם אתה כדניאל שג' זו כל רח לא חנם לך : (ד) עשית לך חיל • קנית לך נכסין : ותעש זהב וכסף • וכנשתא : (ז) והריוך חרבותם • כמשמעו ומדרש אגדה משכב זכור שנבעל כנשים שלשה עשו עמם אלוה ונבעלו כנשים יואש בן אחיזה שגא' ואת יואש עשו שפוט' וסירס ונכוד נטר : יפעתך • הופעתך לשון תואר פנים והמדרש דורשו יופי עתך : (ט) מחללך • כמו יהורגך : (יב) תכנית • פי' נטורא בלע"ז אתה הותם תכנית וגו' • אתה הוא מלא חכמה לתחום ולטבוע כל תכנית וטורה : (יג) צעדן גן אלהים וגו' • בסגי טוב ותפטוקים את מתפניק כאילו צעדן גינתא דה' את שרי עיתקא גינתא ויקרא

בעיותה
שערליך
אזוט פ
כח נ
ש
וארסטע
עיון געו
אונגעט
שטעלל
דערע
ויווהיים
ולבער
מיוזר
ערמעו
ערשט
דערעדן
דייעה
שטעהר
ואללוט
קאממע
מאטט
וועען
דער הא
הערר
פאלגט
זכר
המפרשי
כח (ב)
אלהים
אדם ול
דניאל
וכל רח
חיל
קוקים ומ

בעינא הנער, איהרע קעניגע אין פאללעם אויפֿרוהר, וויא דאָננערוואַלקען פֿירט
שערליך איזט איהר אַנועהען, [ל] דער האַנדעלסשטאַנד אונטער דען פֿעלקערן
איזט פֿאללער ענסעצצען איבער דיך. דוא ביזט צור פֿערניכטונג געוואָרדען! ביזט
הין אויף אימער!

כח [א] דאָ וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר פֿערנער, וויא פֿאַלגט: [ב] מענט-
שענוואָהן, שפּריך געגען דען רעגענטען פֿאַן צור; זאָ זינד דעם עוויגען
וואָרטע: ווייל דיין הערץ זיך ערהאַב, אונד דוא שפּראַכט: איך בין איין גאָט,
און געטטערדיק איזט מיין זיך מיטטען אים מערע, אונד דוא, אָ מענטשליכעם
אונגעטטליכעם וועען! דינגען פֿערשטאַנד דעם געטטליכען פֿערשטאַנד גלייכֿ-
שטעללעטעט; [ג] יא, ווייל דוא וויזער זיין וואַללעטעט אַלס דינאל, אַלס
הערע אַללעם פֿערבאַרגענע דיר אונפֿעהאַהלען, [ד] אַלס העטטע דינגע
וויזעהיים, דינגע פֿערנונפֿט דיר איין אַנועהען פֿערשאַפֿט, דינגע שעצע מיט
זלכער אונד גאַלר אַנגעפֿיללט, [ה] אַלס העטטעט דוא דורך דינגען האַנדעלס-
ביזט דיין פערמעגען זאָ פֿערמעהרט, אונד דוא גון שטאַלץ טהאַטט אויף דיין
פֿערמעגען: [ו] ווייל דוא אַלואַ, שפּריכט דער הער, דער עוויגע, דינגען
פֿערשטאַנד דעם געטטליכען פֿערשטאַנד גלייכֿשטעללעטעט; [ז] זאָ ווייל איך
פֿרעמדע, דיא מעכטיגסטען דער נאַציאָנען איבער דיך הערפֿיהרען, דיא געגען
דינגע העררליכע וויזעהייט איהרע שווערדטער ציקקען, אונד דינגען גלאַנג צער-
טטעהרען זאַלען. [ח] אינ'ס פֿערדערבען הערדען זאָ דיך שטירצען. דוא
זאַלזט אין דער מיטטע דער מערע, שימפֿליך וויא איין ערמאָרדעטער אומ-
קאַמען. [ט] ווירזט דוא פֿאַר דינגען ווירגען דאָן אויך זאַגען: איך בין איין
גאָט? אָ, אונטער איהרען הענדען ווירזט דוא נור איין מענטש, קיין געטטליכעם
וועען זיין! [י] יא, שימפֿליך, וויא פֿערשטאַקטע זינדער זאַלזט דוא אונטער
דער האַנד דער פֿרעמדען שטערבען. איך טהאַט דען אויזשפּרוך, שפּריכט דער
הער, דער עוויגע. [יא] דאָ וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר זאָ פֿאַרט, וויא
פֿאַלגט: [יב] מענטשענוואָהן, העכע איין קלאַגעליד אָן איבער דען קעניג פֿאַן צור,
שפּריך

ב א ו ר

זכּל, ודאוי לתרגם (דיין האַנדעל) - והנבחר יבחר. (לה) רעמו פנים, ענינו לדעת
המפרשים זעם פנים. ולדעתו הוא לאון שאלה והתדמות ממראה השכח השמים צעת הרעם,
וכדמתורגם
כח (ב) אל אני וגו', כמו אל שלא יוכל אדם להזיקני, וכן מושב אלהים יצבתי בלב
ימים, על שהימים מקיפים אותי, ומקומי מקום חזק, ומי יוכל לנעת בי כמו
אלהים היושב בשמים (דברי רד"ק) - והנכון כי אלהים הוא נחמד על דרך הפלגה. ואחרי
אדם ולא אל, על דרך קריאה (פֿאַקאטיף) - הכם אחרי, נדעתך - מרניאל, זכר
דניאל, לפי שנודעה חכמתו בנבל (הנ"ל) - עממוך, ענין סתרוכסוי - (הנ"ל), וכן ת"י,
וכל זה לא יתכסי מייך - (ד) בכחמתך וגו', ואתה תשבת כי נחמתך וכתובתך עשית לך
קיל (רד"ק) - חיל, פמו עשה לי את החיל הזה (דברים ס"ז) - (ז) עריצי גוים,
חוקים ומקייפיים - יפעתך, זהרד - (ח) טמותי חללו, כלומר על דרך כזויה - (י) ערלים,
כתרגומו

י שער
הייר
המור
מר אל
בתח
גם לא
ש זקב
חילה
תה את
הריקו
דוכה
הרנה
רים ב
אכר
אדני
עשה לו
גם חתם
לנסכא
א עמוס
לא חס
והריקו
ס חלוה
ד נדר:
ד - כמו
ואח מלא
סגי טוב
ויקרא

הרגום אשכנזי

שפריך געגען איהן, זא זינד דעם עויניגען ווארמע: דוא, העלפטע ציל דער פאל
קאמטערהייט! פאלל דער ווייזוהייט! אינבערגוף דער שענהייט! [ג] אין איינע
ערן, געטטליכען גארטען ווארט דוא, בערעקט מיט ערעלשטייגען אללער ארט
אלס מיט אורם, פטרה אונד יהלום, תרשיש שהם אונד ישפה, סאפיר גע
אונד ברקה אונד מיט גאלד, האטטעוט דין פויקען. אונד פלעטדען - שפיל ב
ריר, דיא דיר גלייך, אס טאנע דיינער ענטשטעהונג בערייטעט וואו דען. [ח]
א דוא כריב! געזאלבט צום בעשיצער, וואצו איך דיך איינגעזעט, דער ד
אויף איינעם הייליגען, געטטליכען בערגע ווארט, צווישען כליצערדען שטיי
איינהערגינגוט! [ט] טאדעללאס ווארט דוא אין דיינעם וואנדעל זייט דיינע
ענט

ב א ו ר

כתרגומו רשיעייא, כלומר גדלי לב (הכ"ל). (ג) הוחם חכמית, משלים התכנית, כ
כלו שלם כק, ותכנית סס בשקל גפרית כי התי' ו-טרסית, וכן וידעו את תכנית, פירוש
כל התכמות והכבוד והעושר, וכן סודשאל חכמה כלול יופי (דברי הכ"ל), והוא על ד
לענהתיל (איראניש). (ג) בערן וגו', כוונת גדולת המלך ימשוב ארצו אשר יושב
עדן. בזם הבראך בוננו, התפיש והנקנים, כלומר תיבך בזם הולדך היו מועדי
ומומכים להיות לשרת שלך, והמפרשים יצאו פה עדרך הפשוט. (ד) פרוכ, קדח הת
כרוב על דרך אלה ודמיון, לפי סביבך על עיון, כמו הכרובים סוככים בכנפיהם (ישעיה
הכ"ל). בהר קדש אלהיכם הארץ, אשר נתן אלהים לבני אדם, כולה יבאה קדש ואל
היוצר הכל, ובכפינה זאת יאית לשון קדושה לכל חרץ, להתנגדת לשומרתה בכפינת יעצ
אס פללה ע"י רוע מעלליהם, וכן כתיב לעטה פסוק י"ח: סללת עוקדטיך. ופירושי המפרשים
הס על דרך דרש: אבני אש, אבנים יקרות המכריקים כאש, וכן דעת המיק"ס, והוא ל
שער

מבלל יופי

אלהים שיושב בשמים (ג) מרנא, זה אחד מהשלה שכתוב בלא י"ד וסו"ד כראה בו בתכונת
הזרי אף על פי שאינה נכתבת, והיא נקראת דגושה בתנועת הזרי, ואף על פי שאינה נ
י"ד ירושלם שנקרא בתנועת החרק ואינה דגושה. לא עממוך, ההסתר והכסוי, כ
ארזים לא עממהו (יחזקאל ל"א) אלא שהוא עובר זה בודד, וכן איכה יועם זהב (איכה ה'
נסתר זהב וכסף, וכן תרגם יונתן וכלרו לא יתכסי מנך, ופירושו עמומומך, כלומר
נסתרו ולא נעלמו ממך, כל סתום שלא ידעתם, ופירושו אחר להרי"ק שרש"י (ד) עשי
וחעש, ענין אביפה וקנון, כמו ותעש הארץ (בראשית מ"ג), עשה לי את החיל הזה (דברים
ט') חיל, נכסים, כמו את החיל הזה. (ה) ברבלתך, שם לבחורה חילך. וכן בתל
ככסיך אוצבאך. (טו) ערוצי גוים, נקראו כן הגוים החזקים, לפי שיערכו וייראו מהם
יפי, בשוא לבד, והראוי בקמן סוף כסבירי, הררי הילי, דימי. יפעחד, פירושו זה
וכן על יפעתך, מן הופיע מהר פארן (דברי י"ד ל"ג) י"ד, יפעה בשקל שמה
לשחת. שרשו אה, בפלם מלא כף נחת (קהלות ד'), אויטש בפלם דעת (במדבר כ"ד)
ענינו כענין הקבר. ומתה, אין בזמן השרש כי אס המ"ס, ועקרו מתתה, בשקל שנת
קמת, ותיו למ"ד הפועל נכלעת כדגש תי"ו הכמאלא ונכתבו הכס שאחרי התי"ו פמתי
קנון מות כנוס ה' ונכתוספת מ"ס בפלם כמנולוי עיר (יחזקאל כ"ו). ועעם הקנון כי הטוב
לא ימות כפת אמת והוא סס. (ט) טחללך, מענין טלל, כמחזקתך, והיתה הלמ"ד ראוי
כדגש' (י) מוחי ערלים, קנון מות כנוס ה' י"ו, ויחזקתן מות מיתים כמו מן אין אינים
ובמחזקת מותי, וכן ואת עשר במופיו, ועעם הקנון מות, שפעמים ימיתו האדם כדקרו
רבות.

היה אהה חותם חכמיה מלא חכמה וכליל יפי : (יג) בעדן גן
אדום הייה כל אבן יקרה מסבחה אדם פטורה ויהלם תרשיש
הם וישפה ספיר נפך וברקת ויהב מלא אבני הפיה ונקבה כד
הבראך פוננו : (יד) את ברוב ממשח הסוכך ונתתה בהר
אלהים הייה בתוך אבני אש ההלקח : (טו) הניום אתה

ברכיך רשי

חכיב לך כל חכמין טבן מסדרן על לבושך : מסיחך . חופתך . ל"א לבוש
מלאכת תופיד ונקבך כד . חפ"י שנתי לך הכבוד הזה יודע הייתי
מלאכת ועשיתי כן מלאכת חופים ונקבי' המוטיחין רוח בקול זמר זתוף ונס היה
לסתבון : (יד) את ברוב ממשח הסוכך . את עוף מדה כלומר העוף הגדול
כלומר מושל ממשל רב ממשח לשון גדול כמו חנשי מדות
ונתתך בהר קודש חלסים הייה : ונתתי לך מקום
הר קדשו שפיעת את שלמה בעני חרזים : בתוך חכמי אש
קנית לך זכרון עם מלכי ישראל שהם כמלכתי השרת : (טו) מנח

עולתה מכלל יופי

הניסירין קשים והוא עם - ערלים , כתרנו ורשיפיא , כלומר ערלי לב . (יב) חוחם
כלומר אתה סוגר החכמית ומשלימו , כי כך הוא חתום כלו והכלל כי ענין השרש הזה
ולפיכך נקרא המושל חוחם כאלו הוא סוגר הדבר שאין בו עור , לפיכך
החכמית . חכמית , חכמית , חכמית (ברשית י"ט) , כי חכמית שרשית ,
ופירושו משלים לחכמה , והוא תוכן כל החכמות והעשר
כמו ופירושו לפניו . (יג) בעדן גן אלהים , כמו בעדן גן , ובי"ת בעדן עומדת במקום
או יהיה סמך עדן חל גן , ואף על פי שברוב נסמך גן אל עדן , ושכי מקומות היו ,
למשך ובהר יושב מעון להשקית את הגן (ברשית ג') , ופירושו כאלו בעדן גן אלהים
בסמך זה נשין אחר הם , כלומר נדרתך היא מאבנים יקרות פטרה וגו' . עיין נפרשת
וישפה . קבלנו קריאתו בקמן רסב , ולא שמענו ולא ראינו בו מחלוקת , וכן וברקת
הוא כיו"ד ובני"ת טעם . וברקה , כמו וברקת הנזכר בתורה (שמות כ"ח) , והוא נשני
והוא אבן יקרה נחובה כמו זהב , ונקראת כן לפי שהיא מבהיקה כמו הברק . חפך ,
במחלת (עם ט"ו) , ונקבך . הם כלי הננין העשויים נקבים נקבים . כך כלומר
ביום הבראך כוננו , כאלו ביום שנבראת כוננו אלה הכלים
תפך כחפך מענין תוף ותלול (ישעיה ה') בדרך הדמיון וההשאלה , ואמר בו
למשך לא חסתכלת כפנך דלת ענין חלילין ונקבין דאינון נרכך ולא אפשר לך דתמקיים
מיומא דחת צריחת עמך מתקין . הבראך . במשקל עד השמך (דברים כ"ח) בעבור
אלא שנפתח הרי"ש מפני תנועת האל"ף בש"א ובפתח להרשיב עליה . (יד)
מנחן שלא נזכר שם פועלו , והוא מנחי העי"ן , את . סימן הזכר הנמלא , והוסיפו
במכלל הכלל אתה לזכר , ולנקבה את , ובא כן בשלשה מקומות לזכר ,
ברוב . נקרא המלך ברוב על דרך ההשאלה בגדולה . פמשח , ענין גדולה

יחזקאל כח

בְּדַרְכֵיךָ מִיּוֹם הַבְּרָאָה עַד נִמְצָא עֲוֹנָהָ בָּךְ : (טו) בְּרַב רַבְלָה
 מָלוּ תוֹכְהָ חֲמָס יִתְחַטֵּא וְאֶחְלָלָהּ מֵהַר אֱלֹהִים וְאֶבְדָּהּ כְּרוֹת
 הַסּוֹבֵב מִתּוֹךְ אֲבִי אִשׁ : (יז) גְּבַה לְבָב בִּפְיָה שַׁחַת חֲכָמָה
 עַל יַפְעָתָה עַל אֶרֶץ הַשְּׁלֵכְתִּיהָ לִפְנֵי מַלְכִים נִתְחַיֵּד לִרְאוֹהָ בָּךְ
 (יח) מֵרַב עֲוֹנָה בְּעוֹל רַבְלָה חֲלָלָהּ מִקְדָּשֶׁהָ וְאוֹצֵא אִשׁ מִתּוֹכָהּ
 הִיא אֶכְלָתָה וְאַתָּה לְאַפְרַיִם עַל הָאָרֶץ לְעֵינֵי כָל רְאִיָּה : (יט) קָטָן
 יוֹדְעֶיךָ בְּעַמִּים שָׁמְמוֹ עָלֶיךָ בְּלִהוֹת הַיִּתָּה וְאִינָה עַד עוֹלָם : (כ)
 וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (כא) בֶּן אָדָם שִׁים פְּנֶיךָ אֶל צִדוֹן
 וְהִנֵּבֵא עָלֶיךָ : (כב) וְאָמַרְתָּ בָהּ אֲמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי עָלֶיךָ צִדוֹן
 וְנִכְבַּדְתִּי בְּתוֹכָךָ וַיִּדְעוּ בִּי אֲנִי יְהוָה בְּעִשׂוֹתַי בָּהּ שְׁפָטִים וְנִקְדָּשְׁתִּי
 בָּהּ : (כג) וְשַׁלַּחְתִּי בָהּ דְבַר וְדָם בַּחֲצוֹתֶיהָ וְנִפְלַל חֲלָל בְּתוֹכָהּ
 בְּחָרֵב עָלֶיךָ מִסְּבִיב וַיִּדְעוּ בִּי אֲנִי יְהוָה : (כד) וְלֹא יִהְיֶה עוֹד לְבַר
 יִשְׂרָאֵל סֵלֹן מִמַּאִיר וְקוֹץ מִכָּאֵב מִכָּל סְבִיבוֹתָם הַשָּׂאטִים אוֹתָם
 וַיִּדְעוּ

ר ש י

עולתה בך • באמרך אל אני : (טו) מלו • כמו מלאו • והחללך מהר חללים • גרמו
 שאמהם אותך שלא תגדק עוד בצנין ציתי • ואבדך • כמו ואבדך • מתוך חבני חס
 שלא תטול חלק עם הכהנים • ורבותינו במדרש חגדה דרשו הענין הזה באר
 הראשון וכן אמר הנביא לחירם מה נתנחית ברקיעך שמה צעדן גן הייתי כ
 שהיה ח"ה כל אבן יקרה וגו' כי כל החופות האלה עשיתי לח"ה ופחות' שגנו
 זשב שהיה מגוי' אחרון • מלאכת תופיך וגו' • בזאת השויתך לו ולא באחרת
 נסתכלתי וברחתי תופים ונקבי' בא"ה את כרוב ממשח שמה אתה כאותו כח
 שהיה גדול בממשח הסוכך כולו מוקנה השמים ועד קצה השמים ושמה נתת
 להיו' בהדרי קודש כאשר נתתי לו : (יז) שהת חכמתך על יפעתך • שנתנת
 ביפעתך : לראוה בך • להסתכל בצושתך לראוה כמו לראייה : (יח) חלל
 מקדשיך • קדושתך : אש מתוכך • דברי גאווה שיצאו מפיד לאמר אל אני
 כתרגומו ואייתי עממיה דהקיפין כאשתא מחייב זדונך : (יט) שמו • תמה
 (כג) ונפלל חלל בתוכה כהרב עליה מסביב • על אשר ראו החרב מסביב
 ופללו יושבי העיר ויהיו צטוחים להיות חללי' בתוכה ונפלל כמו לא פללת
 סברית וכמו ואויביו פלילי' ידונו עמם להיות הללים בתוכה : (כד) ולא י
 עוד לבית ישראל וגו' • לפי שניבא על צמון ומוחזב ופלשתים אדום וזור וזידון
 שכיני

ענטשט
 דורך ד
 אונד ד
 לים רין
 שווינדע
 דינע
 שטעלל
 דיא
 האוט
 דינער
 איינען
 [יט] א
 ריך
 [כ] דא
 דעדיין
 דעם עון
 פעררער
 איך דאז
 [כג] אין
 פליסען
 זייטען א
 בין • [כ
 פפירל
 עושר וגד
 עיין לעיל
 שלם משה
 ואוציא
 כמו אל
 אותו לכ
 שהוא
 ויהיו
 ואמר כי
 כי מלת
 הלמד כמ

ענטשטעהונג, ביס ענדליך אונגערעכטיגקייט בייא דיר איינהיימיש וואַרד. [טז]
 דורך דיא גרעסע דיינער האַנדלונג וואַרד'ס אים איננערן בייא דיר פֿאַללער טרונ,
 אונד רוא זינדיגטעוט; דאַרום שטירצטע איך דיק פֿאַן דעם געטטליכען בערגע,
 לויס דיק שיצצענדער כרוכ ! אויז דער מימטע דער בליצצענדען שטיינע פֿער.
 שווינדען. [יז] דיין הערץ ערהאַב זיך דורך דיינע שענהייט, רוא מיסכרויכטעוט
 דיינע קלוגהייט וועגען דיינעם גלאַנצעם, דאַרום שטירצטע איך דיק צו באַרען,
 שטעללטע דיק אויף פֿאַר דען קעניגען, אום זיך אַן דיר צו שפיגעלן. [יח] דורך
 דיא מענגע דיינער פֿערגעהונגען אין דעם מיט אונרעכט פֿערכונדענען האַנדערעל
 האַזט רוא דיינע הייליגען שטעטטען ענטווייהט, דאַרום לויס איך איין פֿייער אויז
 דיינער מיסטע זיך ענטצינדען, דאַן דיק פֿערצעהרטע, פֿערוואַנדעלטע דיק אין
 איינען אשענהויפֿען אויף דער ערדע, אין אַנגעזיכטע אַללער, דיא דיק זאַהען.
 [יט] אַללע, דיא, אונטער דען פֿעלקערן דיק קאַנטען, זינד נון בעטייכט איבער
 דיק, רוא ביזט צור פֿערניכטונג געוואַרדען, ביזט הין אויף איממער !

[כ] דאַן וואַרט דעם עוויגען וואַרד מיר, וויא פֿאַלגט: [כא] מענשען זאַהן, ווענ.
 דע דיין אַנגעזיכט גענען צידון, אונד וויזאָגע דאַרויף. [כב] שפּריך, זאָ זינד
 דעם עוויגען וואַרטע: זיה, איך קאַממע איך איבער דיק צידון, אונד ווילל אין דיר
 פֿערהערליכט ווערדען ! מאַן ווירד ערקעננען, דאַס איך דער עוויגע בון, ווען
 איך דאַזעלכזש מיינע שטראַפֿגעריכטע אויזאיבע, אונד דאַדורך געהייליגט ווערדע.
 [כג] איך ווילל דיא פעזט דאַהין זענדען, אונד דאַן בלוט זאָלל אין אַללען שטראַסען
 פֿליסען, דיא לייכען זאָללען איבעראַלל געשטרעקט ליגען, דורך דאַן פֿאַן אַללען
 זייטען איינדרייגענדע שווערד. זיא ווערדען דאַן ערקעננען, דאַס איך דער עוויגע
 בון. [כד] עס זאָלל דעם הויזע ישראל קיין געפֿעהרליכער שטאַכעל, קיין עט
 פֿינדליכער דאַן מעהר בלייבען אונטער יענען עס אומגעבענדען, דיא עס בע.
 אייני

ב א ו ר

עוטר וגדולתו. (טז) מלו, משרש מלא בא פה על דרך זרות על משקל כל"ה. ואחללק,
 עיין לעיל פרשה ז' פסוק כ"א בנאורי. (יז) לראוה בך, כת"י לאסתכלא בך. והוא מקור
 שלם משרש ראה מבנין הקל בתמורת למד הפעל בוי"ו כעה, בפלם לאהבה את ה'. (יח)
 ואוציא אש, על דרך משל ודמיון. (כד) שלון, ענינו לפי מקומו דבר חד התחוב בנשר
 כעו

מבלל יופי

כמו אל תגעו במשיקי. הסוכך. שרשי סכך ולפי שנאמר בכרובים סוככים בכנפיהם, ודמה
 אותו לכרוב אשר עליו גם כן הסוכך, כלומר סוכך על עמו. ממשח. שם תאר, ואף על
 יי שהוא פתח שלא בסמיכות הכה כעוהו ומק"ש חלק (יחזקאל י"ח), ולשומו מרמס (ישעיה
 י) ויהי המלצר (דניאל א'). ובשרש סוך כתב ממך תאר ומלת הסוכך שם, כן כתב רבי יונה:
 ואמר כי סוכך שם השמן הטוב שהיה מנהג המלכות להמשה בו מן וסוך לא סכתי (שם י) וראייתו
 כי מלת ממשח פתוחה בעבור שהיא נסמכת אל סוכך וכתב עליו רד"ק ויפה פירש. וכפ"ל ב
 הלמד כמו שנכפל במלת לשואט בעדיכס (יהושע כג) שהוא מן אש: אבני אש. כלומר כאלו
 נתק

הרגום אשכנזי

איינטרעכטיגען, מאן ווירד ערפֿאָהרען, דאָס איך דער עוויגע בין.

[כה] זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: ווען איך דאָ הווי ישראל ווירדען זאָממעלן ווערדען אויך דען פֿעלקערן, אונטער דענען עס צערשטרייעט אײַס, אונד דורך ויאָ פֿאָר דען אויגען דער נאַציאָנען געהייליגט וואָרדען בין, ווען עס דאָן ווירדען זיין לאַנד בעזיצט, דאָן איך מיינעם דינער יעקב געשענקט; [כו] זאָ זאָללען עס אויך אונגעשטעהרט אין דעווען בעזיצע זיין, הייזער בויען, וויינבערגע אָנלעגען, אונד ריהיג וואָהנען קעננען, נאָכדעם נעמליך איך איבער אַלע שטראָפֿע געריכטע געהאַלטען האָבע, דיאָ עס דינגס אומהער בעיאיינטרעכטיגען, אונד עס איינזעהען געלערנט, דאָן איך דער עוויגע, זיין גאָטט בין.

כט [א] אים צעהנטען יאָהרע, אַם צוועלפטען דעם צעהנטען מאָנאַטס, וואָרד מיר דעם עוויגען וואָרט, וויאָפֿאַלגט: [ב] מענטשען וואָהן, ווענדען זיין אָנגעוויכט געגען פרעה, דען קעניג פֿאַן מצרים, אונד ווייזונגען אויף איהן, אונד אויף גאַנץ מצרים. [ג] רעדע אַלזאָ, אונד זאָגע: זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: איך קאָממע אויך איבער דין פרעה, קעניג און מצרים, איבער דין, גראָסער קראָקאָדיל! דער געמעכליך אין זיינען פֿליווען ליגט, אונד שפּריכט: מײַן

ב א ו ר

כמו קין: ממאיר, מלשון זרעת מאירת (ויקרא י"ג כ"א). השאטים, כבר מנאר לעיל ט"ז כ"ו. (פ"ו) וישכנונו, כלומר לזיכנו עליה לבטח ונו'.
כט (א) בשנה העשירית, למלכות מרדכי. וזכר תחלה פורענות נור, לפי שהיתה פורענותה תחלה לפורענות מצרים, אבל כנאות מצרים נאה לו תחלה בשנה העשירית, ואח"כ בשנת המדבר נ"ח שנה לזכריו נאה לו הכנאות על מצרים שני פעמים, ואחל המדבר נ"ב שני פעמים נ"ב שנה (לכרי ר"ק). (ג) החנים, תאר למלכות מצרים כו

מבלי יופי

בתוך המלאכים התהלכת. והריקס פירש כאלו בתוך אבני אקדח כלומר מרגליות אוהרות כנרות והיה הולך בלילה בתוכם. ויונתן תרגם בעמא קלישא סברת למשלט וכן ידמה הכידוש לפי שאמר אחר כך גם כן ואח"כ מהר אלהים ונו' מתוך אבני אש וקרא לישראל אבני אש לפי שהם קדושים: (טו) מיום הבראך: מיום צעמלת על דעתך וכן אשר רכבת עלי מעודך מעוד שרכבת: עולתה. באבני סימני הנקבה (טז) שלו. שרשו מלא ונא על לרך בעלי ההא והוא פועל יולא. ויש לכפרו פועל שומר וכן רגס יונגן אתמליאו אולרך חטוף: הוכך. תוך עירך: ואח"כ מהר אלהים ואבך. הווי' ימים יי העכין לעבר והוא במקום שחול כדרך הכנאות: ואבך: מנכין פועל הדגש. יכ בו אלק השורש והאלף הכתובה היא אלק המדבר ומשפטו ואח"כ כמו (איוב לג) ואל זכמה ומפני כבוד קריאת שני אלפיין ביתך חסרה האלק השרש והוטלה תנועתה על אלק. ולכני יהודה המדקדק כתב בהפך זה והככון מה שכתבנו כי לא מלאנו את מאותיה וית' נעדרת מהמכתב ודקדק הריק'ס בסיון ג"ו: (יז) שחת: דינו שחת: לראוה. ישופר'שים אורו ענין בזיון וכן המה יביטו ירחו בני (תהלים כב) את כל גבוה יראה (איוב מא) ואין פריך להוציאם מעניכס ועכינו כמו לראות נך לתמוה עלי והפך מה שהיית כחשבת וכן תרגם יונתן לאסתכלא בך. ומלת לראוה מקור שלש מן הקל בתמורת למד הפועל בוו נראית ומסקלו לאהבה את וי אלהיך: (יח) בעול. שם נמשך מן

וידעו כי אני אדני יהוה : (כה) כה אמר אדני יהוה בקבצי את
 בית ישראל מן העמים אשר נפצו בם ונקדשתי בם לעיני הגוים
 וישבו על אדמתם אשר נתתי לעבדי לעקב : (כו) וישבו עליה
 לכטח ובנו בתים ונטעו פרמים וישבו לכטח בעשותי שפטים
 בכל השאטים אתם מסביבתם וידעו כי אני יהוה אלהיהם :
כט (א) בשנה העשירית בעשירי בשנים עשר לחדש הזה
 דבר יהוה אלי לאמר : (ב) בן אדם שים פניך על פרעה
 מלך מצרים והנבא עליו ועל מצרים בלה : (ג) דבר ואמרת
 כה

ר ש י

שביני ח"י שיחברו ומאמר שיאבדו כלם לא יהי' סלון וקץ לישראל בכל סביבותם
 שיבא גם ושירע להם : סלון * מין קמחונים וחוחים הוא : ממאיר * כמו צרעת
 מוארת פוניי נט בלע"ז : (כה) השאטים חותם * הצחצים חותם : (כו) לעבדי
 יעקב * כמו שניתנה לעקב בלא מצרים ופרצת ימה וקדמה נפונה ונגזה : (ח)
 בשנה העשירית בעשירי בשנים עשר לחדש ה' היה דבר ה' אלי לאמר : (ג) התנים
 הגדול * לפי שכל גדולתה של מצרים וכל שובע שבה ע"י יאורי נילוס הוא לפיכך
 הנביא מושל את מלכה להטיק ואת עמה לרגת יאור : לי יאורי * חוני נריך לעלוניס
 כי יש לי יאור מספיק כל צרכי : ואני עשיתני * בגבורתי ובחכמתי הגדלתי גדולתי
 ומומשלתי

מכלל יופי

אן עול (דברים ל) ולא בא כדרך חכמינו נמשקלם והראוי בהסמך בוונחה כמו מן מות וחיים
 (ישליח) * מות ישרים * (נמדבר יק) אחר אחר בחוד (ישעיה סו) * בחוד העיר (בראשית
 יח) ונשתנה זה בהסמך לסגול וענינו ענין התרמית והאון והעוות : מקדשיך * ארמון המלך
 נקרא כן לפי שהוא במקדש שלא יכנסו שם אלא הידועים וכן כי מקדש מלך הוא : (עמוס ו)
 (יט) שמשו * כמו תמכו : בלהות * כמו הפיך בהלות * ונפלל * בהכפל הלמד שדבר נפל וכן
 תרגם יונתן כך יתרמין קטילין בגוה * ולדעת רבי יהודה הוא כפעל משרש פלילים (שמות כא)
 ומענינו : חלל * תאר במקום פעול כי כלו קמוץ : בחרב עליה * נמרץ יבא עליה : (בר' סלון)
 צחיק והראוי סלון נפלא וכוון וענינו כמו קין * ממאיר * כמו צרעת מוארת (ויקרא כו)
 וענינו כמו מכאיו : השאטים * כינוי נפלא קמים * (תהלים ג) ענין בזה :

כט (ב) ועל מצרים בלה * אמר בלה לטון נקבה כלומר על צד מצרים : (ג) התנים
 שם נמש במקום טון וכמוהו כמה וכמה * (שמואל ב יט) מוף (הושע ט) ונוף (ירמיה ב')
 והוא הדג הגדול אשר בים כמו שאמר ויברא אלהים את שתניכיס הגדולים (בראשית ח') : ואני
 עשיתני * פירוש עשיתי לי רוצה לומר שעשה ותקן לו היאור להסקות את ארצו ועיין בדף ט"ו
 מספר מכלל * או פירוש עשיתי ותקנתי אותי בחכמתי ובתבונתי עד שבעשיתי מלך גדול וכמוהו
 אשר עשה את משה ואת אהרן (שמואל א' ג) שפירוש הגדול * (ד) החיים * כמות נשני יודין
 ונקרא ביוז אחד ואם היה נקרא ככתובתו היה לקרא החיים בתנועת יוד הראשונה נחירק
 והשנייה רפה כמאסע יוד הדגד והיה שראו אז מנחי הלמד ועתה הוא נקריאיתו מנחי העין ויאמר

י ז יג א ין

יחזקאל כט

בה אמר אדני הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול
הרבין בתוך יאריו אשר אמר לי יאריו אני עשיתיני : (ד) ונתתי
חתים חמים ק' בלחייך והדבמתי דגת יארית בקשקשתיך והעליתיך
מרתוך יארית ואת כל דגת יארית בקשקשתיך הדבב : (ה)
ונמשתית המדברה אותך ואת כל דגת יארית על פני השדה
הפול לא תאסף ולא תקבין לתית הארץ ולעוף השמים נתתיך
לאכלה : (ו) וידעו כל ישרי מצרים כי אני יהוה יען היותם משענת
קנה לבית ישראל : (ז) בתפשם בה בפפך תרוץ ובקעת להם
כל פתף ובהשענם עליך השבר והעמדת להם כל מתנים : (ח)
לכן כה אמר אדני יהוה הנני מביא עליך חרב והכרתי מקד
אדם ובהמה : (ט) והיתה ארץ מצרים לשממה וחרבה וידעו
כי אני יהוה יען אמר יאר לי ואני עשיתי : (י) לכן הנני אליך ואל
יארית ונתתי את ארץ מצרים לחרבות חרב שממה ממגדל פונה
ועד גבול פוש : (יא) לא תעבר בהרגל אדם ורגל בהמה לא

העבר

בכף קרו

ר ש י

ומושלתי : (ד) חמים • כמין טבעות ברזל אי"גש בלע"ז : (ה) דגת יאוריק
בקשקשתיך • חינט"ש איקארדיש בלע"ז כלומר אהן בלז כל גבוריק ללחת עומך
למלחמה ויפלו כלם : (ה) ונטשתיך המדברה • חיאט"יכריוטוי בלע"ז זו היתה
אובדנ' של דג' כיון שנטשו על פני היבשה מחים : משענת קנה • כמה פעמים
סמכו עליהם במוי סנחרב ובימוי נבוכד ננר ולא הועיל להם כקנה זה שהוח רך
וחינו סומך את הנשען עליו : (ו) בתופשם בך בכפך • בכף קרי כאדם המהלך
ונשען על מקלו : חרוץ • חירטץ : ובקעת להם כל כהף • כחפיהם כאדם הנסומך
על קנה ונשבר והאדם נופל עליו והקרומיות נכנסות לו בכתיפיו : והעמדת להם
כל מתנים • מאחר שהשבר יצטרכו לחזק את מתניהם ולעמוד עליהם והרי חתם
כאדם שחזירו נשען עליו והוא חלש ואומר לו התחזק על מתניך כי לא תסומך עוד
עלי וכן תרגמו ונתן ולא תהא להון לבית סימוכוון ויש מחליפין והעמדת להם לו
העמדת וחיני רוחה את דבריהם ומונהם הכרו עם מעמד רגלים כמוני : (יא) ולא
השב ארבעים שנה • ארבעים ושחיס שני רעבון נגזרו בחלום פרעה כנגד שלשה
פעמים שנכתב החלום שבע פרות ושבע שצלים רעות ראה וספרו ליוסף הרי שני
פעמים ויוסף אמר לו שבע הפרות הדקות והרעות ושבע השצלים הרקות הרי

ארבעים

הרגום אישכנוי צח

מיון איזט דער פלוס, איך זעלבוט האבע מיך זא געשאפפן. [ד] איך ווערען
 דיר דען האמען אן דיא באקקען, הענגע דיא פישע דיינער פליווע פעוט אן דיינע
 שופפען, אונד ציהע דיר זא הערויף אוויריינען פליווען מיט אללען דען פישען דיינער
 פליווע, דיא אן דיינען שופפען הענגען, [ה] לאס דיר און דיא וויטע הינווערפען,
 דיר מיט אללען פישען דיינער פליווע, דא ווירוט רוא געשטרעקט אויף פרייעס פעל-
 דע ליגען, ניכט אויפגענאממען, ניכט געזאממעלט ווערדען, דען טהירען דעם פעל-
 דעס אונד פעגעלודער לופט לאס איך דיר דא צום פראס. [ז] מצרים'ס זעמטליכע
 איינוואהנער זאללען ערפאהרען, דאס איך דער עוויגע בין; ווייל ויא דעם הווע
 ישראל ויא דיא שטיצע איינעם ראהרעם ווארען: [ח] אינדעס זיא זיך מיט דער
 האנד אן דיר הילטען, צערשפליטערטעזט דוא, אונד ריוועט איהנען דיא גאנצע
 זייטע אויף, אונד אלס ויא זיך אויף דיר שטיצען, בראכזט דוא, אונד לעהמ-
 טעוט איהנען אללע לענדען. [ה] דארום, שפריכט דער הערר, דער עוויגע,
 ווייל איך דאן שווערד איבער דיר ברינגען, אונד מענשען אונד פיה פאן דיר אויז-
 ראטטען. [ט] דאן לאנד מצרים זאלל צור וויטע אונד איינערע ווערדען, אונד
 זיא זאללען איינעהען, דאס איך דער עוויגע בין; ווייל עס דאך זיך רוהמטע: דער
 פלוס איזט מיון, איך האבע מיך זעלבוט זא געשאפפן. [י] פירוואהר! איך
 קאמטע איבער דיר אונד דיינע פליווע, אונד לאזע דאן לאנד מצרים צו איינער
 וויטע, צו איינער פערוויילדערטען איינערע ווערדען, פאן מגדול סונה ביו אן
 דיא גרענצע פאן כוש. [יא] קיינעם מענשען פום זאלל מעהרדורכקאממען, אויך
 קיין

ב א ו ר

כי התניס הכמלא בנילוס הוא מיראתם של המצרים. (ד) דגת יאריך, המשל על עם
 מצרים. (ה) ונטשהיך, לדעתי היראת כטש פה הפלת דבר לארץ שיפורו חלקיו אנה ואנה,
 וכן ויכרתהו זרים ויטשוהו (לקמן ל"א י"ג). (ו) משענת קנה, כמה פעמים סמכו עליהם
 בימי סנחריב ובימי נבוכדנאצר, ולא הועיל להם כקנה זה שהיא רך ואינה סומך את הכשען
 עליו (דברי רש"י). (ז) כתף, כד כחציו. והעמרה, יש פירושים שונים בהוראת פעל
 זה נענין פלפניו, אשר כלם דחוקים הם, כאשר יוכל לראותו הקורא אותם בספריהם.
 וזה דעתי: עמידה היא היסד התנועה, והועתקה ג"כ על איברי הגוף, אם יש בהם חולי
 המעכב תנועתם, אשר נתהווה ע"י נפילה, הנאה או סבה אחרת, בל"א (בעלעמהמט זיון),
 ובהפעיל (לעהמען), וזה טעם פה, ע"י שגירת המשענת, והכשען נופל על הארץ.
 (טו) סוכיר

מכלל יופי

מן חח החים כמו מן פה פחים (משלי כ"ג) ולפי שהמשיל אותו לתנין וזכר עליו דרך משל חסים
 והיא הכלי שתופסים בו הדג וכן קנין בולחיו ומעלים אותו וכן אמר ובחוס תקיב לחיו (איוב
 מ"ח): דגת: שם כלל לדגים כלם דגה כמו והדגה אשר ביאור תמות (שמות ז') ובסמוך דגת:
 בקשקשהיך. אמרו רבותינו ז"ל אלוהם קאקשים הקבועים בו: (ה) ונטשהיך. ענין עויבה
 והנחה: (ו) משענת קנה. שאינו חזק ואינו משענת אלא לפי שעה מעט כי קרוב הוא להשבר
 ל שכן כשהוא רגוע וכן תרגם יונתן סמך קניא ריעה וכן בחסרון התאר כנמר יהיו (ישעיה
 ') רובה לומר כנמר לכן וכן ויש בעדרו זכר (מלאכי א') רובה לומר זכר תמוס: (ז) בכפך.
 תיב רובה לומר שגסמוך אותם בידך וקרי בכף רובה לומר בכפס כאשר שטיפה הקנה בכפו

לסמוך ב י ב

תרגום אשכנזי

קיון פום איינעם פֿיהעם זאָלל מעהר דאָרין הערום געהען, אונבעוואָהנט זאָלל עס
פֿירעג יאָהרע לאַנג בלייבען. [יב] יא, פֿירציג יאָהרע לאַנג, לאַזע איד דאָ
לאַנד מצרים גלייך אַנדערן פֿערוויזטעטען לענדערן פֿערוויזטעט, זיינע שטעדטע
זיין אַנדערע צערשטעהרטע שטעדטע אונטער דעם שוטטע ליגען, צערשטרייע
דיא מצרים אונטער דיא פֿעלקער, ווערפֿע זיא אומהער אין פֿרעמדע לענדער;
[יג] ערום נאָך פֿערלויף פֿאָן פֿירציג יאָהרען, שפּריכט דער הער, דער עוויגע,
פֿערוואַמלע איד דיא מצרים ווידער אויז דען פֿעלקערן, אונטער דענען זיא צער
שטרייעט וואָרען. [יד] פֿיהרע זאָראַן מצרים'ס געפֿאַנגענע ווידער צוריק, אונד
געבע איהנען דאָן פֿאָטערלאַנד ווידער איין, וואָ זיא אין
אונבעדייטענדעס רייך אויזמאַכען ווערדען. [טו] אונטער דעווייזען זאָלל עס
דאָן ראָן אונבעדייטענזטע זיין, זיך ניכט מעהר איבער אַנדערע פֿעלקער ערהע
בען קענען; יא איד ווילל זיא זאָקליין מאַכען, דאָס זיא אַנדערע נאַציאָנען
גיכט מעהר כעהעררשען זאָללען. [טז] דאָהוויז ישראל זאָלל עס פֿיר קיינע שוצ
וועהר מעהר האַלטען, דאָס עס איהם פֿיר איין פֿערברעכען אַנגערעכנעט ווערדע,
דאָס עס זיך אַן ראַזעלבע געווענדעט האַט. זיא זאָללען ערפֿאַהרען, דאָס איד
דער עוויגע בין.

* * *

[יז] אים זיבען אונד צוואַנציגטען יאָהרע, אַם ערוזטען טאָנע דעס ערוזטען מאָ
נאַטס, וואָרד מיר דאָן וואָרט דעם עוויגען, וויא פֿאַלגט: [יח] מענשעוואָהן,
נבוכדנצר קעניג פֿאָן בבל האַט זיין העער איינעגראָסע אַרבייט פֿאַר צור פֿערריכט
טען לאַזען, אַללע קעפֿע זינד קאַהל, יעדע שולטער אויט אויפֿגעריבען, אַכער
ווערער ער נאָך זיין העער ערהילט איינע בעלאָהנונג פֿאָן צור פֿיר דיא אַרבייט,
דיא ער דאָזעלכזט פֿערריכטעט האַט. [יט] דאָרום, שפּריכט דער הער, דער
עוויגע, געבע איד נבוכדנאצר, דעם קעניגע פֿאָן בבל דאָן לאַנד מצרים, דאָס
ער זיינע שעצצע וועגפֿיהרע, אַללעס דאָרין ערבייטע, אונד אויפֿלינדערע, דים
זיין

ב א ו ר

(טו) מוכיר עון בפנות' אחריהם, כמו שנעשה להם ע"י שדקשו עור ומבטח אצל מצרים. (יח)
בעשרים ושבע שנים, למלכות נבוכדנאצר כן כתוב במדר עולם. (יח) עברה גדלה,
כי נר עליה ימים רבים. כל ראשונו', כדרך הנשים על עיר ימים רבים וטירחום יגיעים
לשאת אנשים ועמים על ראשיהם וכתפיהט (הימכרשים). מרוטה, ענינו נפולת השער או
עור הנשר או עקירתם (רד"ק נשרשים). (יט) המנה, ענינו פה כענין עוב מעט לנדיק
מהמין

מכלל יופי

לפמך זו: חרוץ. מבנין נפעל ענין סבירה ושראו רון ואפשר שיהיה שרשו רצן מן קנה רצון:
והעמדת. ענין קיוס כי בהשען האדם הוא כפוף ובהפסק השענות יעמוד ויבהכפף וכן תרגם
ינתן ולא תהי להן לבית סומכי כלומר תעמידם על מתניהם שלא יסמכו עוד עלך ופירו
אשר נשרט מעד: (ט) ואני עשיתי. כמו שפירשנו ואני עשיתי לראשי הפירושים: (י) ממגדול
במולס: (יב) מהרבות. מופעלות ומפני יחית הופס הקיץ קטף נסית: (יד) מכור חם
בשוק

תִּעָבֵר בָּהּ וְלֹא תֵשֵׁב אֶרְבָּעִים שָׁנָה: (יב) וְנָתַתִּי אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם
שְׂמֵמָה בְּתוֹךְ אֲרָצוֹת גִּשְׁמוֹת וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ עָרִים מִהַרְבּוֹת הַהַיִּין
שְׂמֵמָה אֶרְבָּעִים שָׁנָה וְהַפְצַתִּי אֶת מִצְרַיִם בְּגוֹיִם וְזָרִיתֶם בְּאֲרָצוֹת:
(יג) כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מִקֵּץ אֶרְבָּעִים שָׁנָה אֶקְבֹּץ אֶת מִצְרַיִם
מִן הַעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצוּ שָׂמָּה: (יד) וְשִׁבְתִּי אִתָּם שְׁבוֹת מִצְרַיִם
וְהִשְׁבַּתִּי אֹתָם אֶרֶץ פְּתוּרִים עַל אֶרֶץ מִכֹּרְתָם וְהָיוּ שֵׁם מַמְלַכְתָּה
שְׂפֵלָה: (טו) מִן הַמַּמְלָכוֹת הַהֵיחָדָשׁ שְׂפֵלָה וְלֹא תִהְיֶה עוֹד עַל
הַגּוֹיִם וְהַמַּעֲטוּתִים לְבִלְתִּי רְדוֹת בְּגוֹיִם: (טז) וְלֹא יִהְיֶה עוֹד
לְבֵית יִשְׂרָאֵל לְמִכְטָח מִזְכִּיר עֵוֹן בְּפִנּוּחָם אַחֲרֵיהֶם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי
אֲדֹנָי יְהוִה: (יז) וְהָיוּ בַּעֲשָׂרִים וְשִׁבְעֵי שָׁנָה בְּרֵאשִׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ
הָיָה דָבָר יְהוִה אֵלַי לֵאמֹר: (יח) בֶּן אָדָם גְּבוּכְדַרְאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל
הָעֵבִיר אֶת חֵילוֹ עִבּוּדָה גְּדוּלָה אֶל צֹר כֹּל רֵאשׁ מִקְרָח וְכֹל כְּתָף
מְרוּטָה וְשָׁכַר לֹא הָיָה לוֹ וְלִחֵילוֹ מִצֹּר עַל הָעֵבֶדָה אֲשֶׁר אָבִיר
עָלֶיהָ: (יט) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי נֹחֵן לְגְבוּכְדַרְאֶצַּר מֶלֶךְ
בְּכָר אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם וְנִשְׂאָה מִגְּנֵה וְשָׁלַל שְׁלָלָה וּבָזָז בָּזָה וְהָיְתָה

שכר

ר ש י

ארבעים ושנים לרעה ולא היה להם אלא שנים שנאמר כי זה שנתים הרעב
ומשירד יעקב למצרים פסק הרעב שהרי בשנה השלישית זרעו שנא' ותן זרעונחיהם
וגומר והארבעים נפרעו להם עכשיו תשב ארבעים שנה תשב שר"א חשיגי"חה
בלע"ז: (יד) מכורתם • מגורתם ל"א כמו תולדותם וכן חזרו מנחם: (טו)
לבלתי רדות בגוים • לשון ממשלה כמו ורדו בדגת הים: (טז) ולא יהיה •
מצרים לבית ישראל עוד למצטח המזכיר להם עון שאמר להם ה' לא תוסיפו
לראותם עוד: (יז) ויהי בעשרים ושבע שנה • למלכות נבוכד נראותה שנה
נתנה מצרים צידו כך שנינו בסדר עולם ויש בספר הזה הרבה נבואות כתובות
מוקדם ומאוחר: (יח) העביר את חילו • על צד עבודה גדולה: כל ראש •
אנשי חיילותיו: מוקרח וכל כתף מרוטה • כדרך הצרים על העיר ימים רבים
וטורחים בשאת משאות עמים ואזנים והוא לכד את צור בעשרי' ושלש למלכותו
כמו שמינו בסדר עולם מוקרח קאל"ו בלע"ז מרוטה פלי"חה בלע"ז: ושכר לא
היה לו • לאחר ששללו שללה עלה הים ושטפו מהם לפי הנגזר עליה ועל שללה

ליחבד

יחזקאל כט ל

עָבַד לְחֵילוֹ : (כ) פִּעֲלָהוּ אֲשֶׁר עָבַד בָּהּ נִתְחַי לֹא אֶחָ אֶרֶץ מִצְרַיִם
 אֲשֶׁר עָשׂוּ לִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה : (כא) בַּיּוֹם הַהוּא אֶצְמִית קֶרֶן
 לְבַיִת יִשְׂרָאֵל וְקָדַשׁ אֶתֵּן פֶּתַחֲוֹן פֶּתַח בְּרוּכִים וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה :
 ל (א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (ב) בֶּן אָדָם הִנְבֵּא וְאָמַרְתָּ
 כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִלְלִינִי הַיּוֹם : (ג) כִּי קְרוּב יוֹם
 וְקְרוּב יוֹם לִיהוָה יוֹם עֲנָן עַת גּוֹיִם יִהְיֶה : (ד) וּבָאָה הָרֶב בְּמִצְרַיִם
 וְהִיָּתָה חֲלָחֳלָה בְּכוֹשׁ בְּנַפְלֵי הַלֵּל בְּמִצְרַיִם וּלְקַחוּ הַמוֹנֶה וְנִהְרְסוּ
 יְסוּדוֹתֶיהָ : (ה) בּוֹשׁ וּפּוֹדֵד וְלוֹד וְכָל הָעֶרְב וְכוֹיֵב וּבְנֵי אֶרֶץ הַבְּרִית
 אֲתֵם בַּחֲרֹב יִפְלוּ : (ו) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי וְנָפְלוּ סַמְכֵי מִצְרַיִם וַיִּרַד
 גֵּאוֹן יַעֲזָה מִמִּגְדֵּל סוּגָה בַּחֲרֹב יִפְלוּ בָהּ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה : (ז) וְנִשְׁמָו

בַּחֲרֹב

ר ש י

ליאבד צים : (כ) פעולתו אשר עבד בה - שנה פעולה אשר עבד במצותי בלוד
 אהן לו את ארץ מצרים : אשר עשו לי - מצרים רעה במשענתם שהצטיחו את
 עמי בעזרתם הכל : (כא) ציוס ההוא הנמית קרן - לא שמעתי ולא מנחתי
 פירוש מקרא זה מה הוא למה קרנס של ישראל במפלת מצרים שהרי ישראל גלו ח'
 שנים נפני מפלת מצרים וחומר אני ציוס ההוא מוסב על פרשה של מעלה מקץ
 ארבעי' שנה אקבץ את מצרים ואותו השבון כלה בשנת שמלך בלשנר ומצונו בדניא
 שבאותה שנה התחילו מלכי פרס להתחזק ונגזרה מפלה על צבל שנאמר בשנת
 הדא לבלשנר דניאל הלם הוא וגומר קדמיתא כאריה היא צבל ופתיג חזה הויתו
 עד דאימריטו גפסא וגומר וארו חיוח אוקרי תניינא דמיח לדוב היא פרס וכהיב
 וכן אמדין לה קומי אבולי צשר שניא כלומר תפשי המלכה ומלכות פרס היא
 צמיחת קרן לישראל שנאמר בצורש הוא יבנה עירי וגלותי ישלח ומניין שארבעי'
 שנה של מצרים כלו באותו הפרק מצרים נתנה ציר נצוכד נר צכ"ז לנצוכד נר
 בשנה שנאמרה נבואה זו ליחזקאל הוסף ארבעים שנה הרי ששים ושבע לא מהם
 ארבעים ותמוש לנצוכד נר ועשרים ושש לאויל מדורך כדאמרינן בנמס' מגילה
 ושנה אחת מהם עלתה לזה ולזה כדאמרינן שהם שנים מקוטעות היו : ולך אהן
 פתחון פה בתוכם - ולך יחזקאל יהא פתחון פה כשיראו נבואתך מתקיימ' :
 ל (ג) ה' במו אהה הה ליום העתי' לצא על אותן האומות : (ג) עת
 גויס עידן תצר עממיא : (ד) והיתה הלחלה בכוס - לשון רעד כשישמעו
 מפלת מצרים יקרדו לנפשם פן יעלה מלך צבל עליהם : (ד) וכל הערב ת"י
 וכל סומכותא כל העורבים ערובת מצרים גרנטיי"אש צלע"ז : ארץ הצרית -
 כרותי צרית למצרים לעזור לה : (ה) נתתי אש - חמתי כאש - (ח)
 מלאכים

תרגום אשכנזי

ק

וויא דער לאָהן פֿיר זיין העער . [כ] אונד פֿיר זיינען לאָהן , דען ער זיך דאָזעלכום פֿערדינט האָט , געבע איך איהם דאָן לאַנד מצרים ועלבוט , ווייל זיא פֿיר מיך געאַרבייטעט , שפּריכט דער הערר , דער עוויגע . [כא] צו דערזעלבען צייט ווייל איך אויך דאָן האָרן דעם הויזעם ישׂראל ווידער אויפֿקיימען לאַזען , אונד דיך דאָן וואָרט אונטער איהנען פֿיהרען לאַזען , דאָמיט מאַן וויזע , דאָס איך דער עוויגע בין .

ל [א] דאָן וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר , וויא פֿאַלגט : [ב] מענשען וואָהן ווייזאָגע אונד שפּריך : זאָ זינד דעם עוויגען וואָרטע ! אָהיילעט ! וועה , וועה איבער דען טאַג ! [ג] ער איזט נאָהע דער טאַג , נאָהע איזט דער טאַג דעם עוויגען , איין בעוועלקטער (טריבער) טאַג , איינע עפֿאַכע ווירד ער פֿיר פֿעלקער ווערדען . [ד] קריג ווירד איבער מצרים קאַממען , שרעקען זיך פֿערברייטען אין כוש איבער דיא נידערלאַגע אין מצרים , ווען זיינע גראַסע מאַכט דאָהן איזט , זיינע גרונדעזעטען צערשטעהרט זינד . [ה] כוש , פוט , לוד , אונד יענעם גע . מישטע פֿאַלק , אינד כוב אונד דיא אינוואַזיען דעם כונדעס פֿערוואַנדטען לאַנדעס פֿאַללען אַללע מיט איהם דורך דאָן שווערד . [ו] יא , זאָ שפּריכט דער הערר , דער עוויגע : צוואַממען שטירצען ווערדען מצרים'ס שטיצען , זינקען ווירד זיינע שטאַלצע מאַכט , פֿאַן מגדול , ביס סונה ווירד אַללעס דאָרין דורך דאָן שווערד פֿאַללען , שפּריכט דער הערר , דער עוויגע . [ז] עס זאָל אַללעס זאָ פֿערוויזט טעט

ב א ו ר

מהמון רשעים רבים (תהלים ל"ז ט"ז) . (כ) אשר עשולי , בשבילי , ושב על כנכודנאצר וחילו , שעשו לה' על שמלאו רכונו , ולפיכך רוכה גם הוא למת שכרם . ולא ידעתי למה ולחבו המפרשים למטכו על מצרים . (כא) קרן , הוא תאר לתוקף ועוז . וענין נמיסת קרן לבית ישראל כחב הריק'ס ורד"ק , כי בזמן מלכות מלך בבל , שזכר שיתן ה' מצרים בידו היתה ג"כ נמיסת קרן לבית ישראל ע"י שגולד כורש , שזלחם מן הגולה והשיבם לארצו , כמ שאומר מן מנחם דבר להשיב ולבנות ירושלים עד מיסת נגיד שנעים ושנעה (דכיאל י' כ"ה) , וכורש נקרא מיסת כמו שזאמר למיסתו לכורש ע"כ .

ל (ב) הו , קריאת הנער והדאגה (ג) עת גוים יהיה , יתעון תבר עממיא יהא , ורד"ק מפרש , עת שיאספו גוים על מצרים להמריבה . ולדעתי : עת וזיין ומפורסמת לכל העמים לגודל המאורע אשר יארע בה וכדמתורגם . (ד) והיתה וגו' , כשישמעו בכוס מפלת מצרים יחדו ג"כ לכפסם . (ה) הערב , עס מקובץ מעמים נתערבו יחד , וכן ת"י סומכותא לשון ערבוב (רד"ק) . (ו) ממגדול סונה , שעורו ממגדול ועד סונה , והן שתי ערים במצרים . (ז) בהוך עריפּו ההוינה , ר"ל בכלל הערים הנשמות הנאמרות

מכלל יופי

בזרק הכף כמו מגורתם כמו ארץ מגוריהם אשר גרבו בה (שמות ו') : (ט) רדות . מקור מן לא תרדה בו נפרך (ויקרא כה) : (טו) ולא יהיה עוד . דרך כלל על עם מצרים : (יז) בראשון . הוא ניסן שהוא תחלת החדשים : (יח) אל צור . כמו על צור : מקרח . שזכר שער הראש מרוב העבודה : מרוטה , ענין כפילת עור הנצר או עקירתו מן המשא . ושכר לא היה לו ולחילו , אמרו כי לאמר שגלל שללה עלה הים ושטפה מהם לפי שגזר עליהם ועל בללה

והרגום אשכנזי

טעט ווערדען, דאס עס אונטער אַנדערן, פֿערוויזטעטען לענדערן, אונד זיינע
שטערטע אונטער אַנדערן צערשטעהרטען שטערטען גערעכנעט ווערדען זאָלל.
[ה] זיא זאָללען איננע ווערדען, דאָס איך דער עוויגע בין, ווען איך איין פֿייער
אין מצרים ענטשטעהען לאַזע, וואָרויך אַללע זיינע געהילפֿען צערטרומערט
ווערדען. [ט] אָן יענעס טאַגע ווערדען באַטען פֿאַן מיר אין שיפֿען אויולויפֿען,
דאָ זיך זיכער גלויבענדע כוש צו שרעקקען, דאָ ווירד אוינע בעשטירצונג דאַרין
זיין, וויאָאין מצרים אָן דעם טאַגע, ווען עס (דאָ אונגליק) קאַמט. [י] פֿאַל.
גענדעס שפראַך פֿערנער דער הער, דער עוויגע: איך צערשטעהרע מצרים'ס
מאַכט רויך נבוכדנאָצר, דען קעניג פֿאַן בבל. [יא] ער מיט זיינעם הערע, דיא
טאַפֿפֿערטען דער פֿעלקער ריקקען אָן, דאָ לאַנד צו פֿעהרעהערען, ציקקען איזרע
שוועררטער ווידער מצרים, אונד פֿיללען דאָ לאַנד מיט לייכען אָן. [יב] איך
לאַזע דיא פֿליווע אויטראַקען, געבע דאָ אַנד גריטמינען פֿיינדען פֿריוו, אונד
לאַזע עס אונד וואָס עס פֿיללט, דורך פֿרעמדע פֿערוויזטען. איך, דער עוויגע,
טהאַט דען אויזשפֿרויך. [יג] אויך לאַזע איך, שפראַך פֿערנער דער עוויגע,
דיא שייסליכען געצען פֿערשווינדען, צערשטעהרע דאָן געצענוועען פֿאַן נוף.
עס זאָלל אויך קיין פֿירוט מעהר פֿאַם לאַנדע מצרים געבען, קורץ איך ווערדע
שרעקקען פֿערברייטען אים לאַנדע מצרים. [יד] פֿחרום צערשטעהרע איך,
אין צען לאָס איך פֿייער ענטשטעהען, פֿעראַיכע שטראַפֿגערבֿטע אין נוא. [טו]
שיטטע מיינען גרים איבער סין, מצרים'ס הויפטשטערקע אויז, רייכע נוא'ס
צאָהלדייכע איינוואָהנער אויף. [טז] ווען איך אין מצרים דיא פֿלאַמטע אויז.
ברעכען

ב א ו ר

הנחנות תהיה נחשבת ונזכרת (בן מלך). (ה) אש, כניו למלחמה וחורבן על דרך משל
ודמיון, וכן דעת יונתן ורד"ק. (ט) בצים, ספינות, כמו זנים מיד כמים (במדבר כ"ד
כ"ד). (יב) ומכרחי, כתרנס יונתן, ואימקר. (טו) להבקע, סומתה חנקע (רש"י).
צרי וומם, זרים יבאו עליה יום יום (הג"ל). יוש ל פרש ג"כ כי תהו' נמנור ימים רבים,
והרגומי

מבלל יופי

שללה להכסות בים כמו שאמר (יחזקאל כ"ז) ברעל ת עליך את תהום וכסוך המים הרבים,
(יט) ובזו בזה, ההא במפיק ענין שלל: (כא) כיום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל.
פירוש גזמן ההוא כמו (דברים ל"ו) וסרה לפי זו ניום ההוא והדומים לו ואין לפרשו בזמן שנלכדה
מצרים שהרי נלכדה בשבעה ועשרים לנבוכדנצר ומה צמיחת קרן היתה לישראל באותה שעה:
קרן, דרך משל דוכה לומר תוקף ופירוש הפסוק כתב הריק"ס כן אמר בזמן ההוא שתהיה מלכות
נבוכדנצר יבנו וכן בנו שעמדה מלכותם שבעים שנה בתוך הזמן הזה אצמיח קרן לבית ישראל
והוא כרש שכולד לחמשים שנה מהנלות והוא ממוכא דבר עד משיח כניד שבעים שבעה (דניאל ג)
שהם חמשים שנה ואמר על כרש קרן כמו שאמר למשיח לכוּרש (ישעיה מ"ה) כי קרן ישראל הוּ
ומשיחם ועל ידו יבאו מהנלות ומה שאמר ולך אתן פתחן פה בתוכם פירוש בתוך ישראל כי יבאו
כנאותיך מתקיימות:
ל (ב) הה. קריאה כך על הצער והדאגה: (ד) ובאה חרב. פועל עבר ונא מלרע שלל
כמהג: חלל, דרך כלל רוצה לומר חללים רבים: (ה) ובל הערב, עם מקובץ מעמים
כתעברו

בתוך
וירדע
ביום
והיה
אדני
(יא)
חבר
חבר
זרים
והש
יראה
ועשו
והכר
מלאכי
היום
וכן תר
(יד)
מתעברו
ארץ מכ
נחשבת
בשני יו
וכי אדו
לומר עו
יובש כס
חול חו
כיוולדה
רוצה ל
ואפשר
וקריין

בַּחוּךְ אֲרָצוֹת נְשָׁמוֹת וְעָרֵי בְּחוּךְ עָרִים נְהַרְבוֹת תִּהְיֶינָה : (ח)
 וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה בְּתַתִּי אִישׁ בְּמִצְרַיִם וַנִּשְׁבְּרוּ כָּל עֲזָרֶיהָ : (ט)
 בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מִלְּאָכִים מִלִּפְנֵי בָּצִים לְהַחְרִיד אֶת בּוֹשׁ בְּטַח
 וְהִיתָה חֲלַחְלָה בָּהֶם כַּיּוֹם מִצְרַיִם כִּי הִנֵּה בָּאָה : (י) כֹּה אָמַר
 אֲדֹנָי יְהוִה וְהִשְׁבַּתִּי אֶת הַמּוֹן מִצְרַיִם בְּיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל :
 (יא) הוּא וְעַמּוֹ אֹתוֹ עָרִיצֵי גוֹיִם מוֹבְאִים לְשַׁחַת הָאָרֶץ וְהִרְיָקוּ
 חֲרָבוֹתָם עַל מִצְרַיִם וּמְלָאוּ אֶת הָאָרֶץ חָלָל : (יב) וְנָתַתִּי יְאֲרִים
 חֲרָבָה וּמְכַרְתִּי אֶת הָאָרֶץ בְּיַד רָעִים וְהִשְׁמַתִּי אֶרֶץ וּמְלָאָה בְּיַד
 זָרִים אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי : (יג) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְהִאֲבֹדְתִי גְלוּלִים
 וְהִשְׁבַּתִּי אֱלִילִים מִנֶּפֶשׁ וְנִשְׂיָא מֵאָרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִהְיֶה עוֹד וְנָתַתִּי
 יִרְאָה בְּאָרֶץ מִצְרַיִם : (יד) וְהִשְׁמַתִּי אֶת פֶּתְרָם וְנָתַתִּי אִישׁ בְּצַעַן
 וְעִשְׂתִּי שְׁפָטִים בְּנֵא : (טו) וְשִׁפְכְּתִי חֲמָתִי עַל סִין מְעוֹז מִצְרַיִם
 וְהִכְרַתִּי אֶת הַמּוֹן גֹּא : (טז) וְנָתַתִּי אִישׁ בְּמִצְרַיִם חוֹל תְּחִיל תְּחִיל

קרי

ר ש י

מלֹאכִים מִלִּפְנֵי • גְדוּדֵי גַיִסוֹת הוֹלְכִים נְשָׁמוֹת רַבּוֹת לְהַחְרִיד אֶת כּוֹס
 הַיּוֹשֵׁבֵת בְּטַח : וּמְכַרְתִּי • כְּתַרְגוּמוֹ וְחִימוֹסֵר : נְצִים • כְּמוֹ וְלִים מִיד כְּחִים
 וְכֵן תַּרְגוּמוֹ וְנָתַתִּי בְּלִגְיוֹנִין : (יב) וְנָתַתִּי יְאֲרִים • חֲרָץ הַיְחוּרִים הֵיחַ מִזְרִים :
 (יד) וְעִשְׂתִּי שְׁפָטִים בְּנֵא • חֲלַכְסֵנְדְרִיָּא : (יז) לְהַנְקַע • חוֹמַתָּה הַקָּבֵעַ :

לרי

מכלל יופי

מַעֲרַבְנוֹ יַחַד וְכֵן תַּרְגֵּם יוֹכֵתן סוּמוֹכּוֹתָא לְשׁוֹן עַרְבּוֹב : אֶרֶץ הַבְּרִיחַ • שְׁהִיָּה לְהַסְ נְרִית עַס
 אֶרֶץ מִזְרִים : (ז) בַּחוּךְ עָרִים נְהַרְבוֹת • רוֹכָה לֹמֵר כִּלְכַל הַעָרִים הַנְּשָׁמוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת תִּהְיֶה
 כַּחֲסַנְתָּ וּבִזְכַּרְתָּ : (ט) בָּצִים • שְׂדֵשׁוֹ נִיָּה וְהַיּוֹד יוֹד הַרְבִּים וַיּוֹד הַשֶּׁשׁ כִּפְלֵ וְהִיָּה מִשְׁפָּטוֹ צִיּוּם
 בְּשָׁנֵי יוֹדָן כְּמוֹ מִן עֵי עֵיִים (יִרְמִיָּה כ"ז) אֲלֵא שְׁהוֹקֵל כְּמוֹ עַבְרִים יְהוּדִים וְעַיְנוֹ סְפִיכּוֹת כְּמוֹ
 וְכִי אֲדִיר לֹא יַעֲרֵנוּ (יִשְׁעִיָּה ל"ג) : בְּטַח • רוֹכָה לֹמֵר שְׁהִיָּה בְּטַח : כִּי הִנֵּה בָּאָה • רוֹכָה
 לֹמֵר עַתְּ תַּרְבֵּנָם : (יב) חֲרָבָה • סַס עַל מַשְׁקַל חֲטָאָה כַּפְרָה וְלִילֵי פְדִישׁ הִיָּה דְנִשׁוֹ עַנְיָנוֹ
 יוֹכֵס כְּמוֹ אֲשֶׁר נִסְרַנְהָ (בְּרַאשִׁית ז') : (יד) בְּנֵא • כֹּה אֵל אֱלִיכֶם נְדְרִיָּא וְכֵן תַּרְגֵּם יוֹכֵתן : (טז)
 חוֹל תְּחִיל • בְּשׁוֹרֵק וּכְמוֹ בְּיַד וְקָרִי בְּוִהַכְמוֹב מִנְכֵן הַפְּעִיל וְהַקְּרִי מִן הַקַּל וְהוּא לְשׁוֹן חִיל
 כִּיּוֹלְדָה (תְּהִלִּים מ"ח) : לְהַבְקַע • שִׁנְקַעוֹ חוֹמַתִּיהָ : וְנִיָּף צְרִי יוֹסֵם • וְאֵל בִּיָּף יִבְאֹו כְּרִי יוֹסֵם
 רוֹכָה לֹמֵר בַּיּוֹם יִבְאֹו לֵה הַאֲוִיבִים וְלֹא כִלְכַל כִּנְגְנִים : כַּחֲוִרִי אֹוֹן • סַס עִיר בְּאֶרֶץ מִזְרִים
 וְאֲשֶׁר שְׁהִיָּה אֶן הַכְּמוֹב נְתוּרָה כְּהֵן אֹוֹן (בְּרַאשִׁית מ"ג) : וְפִי בְּכַח • מִרְיָן מִלִּין כְּתִיבָן
 וְקָרִיָּן מִלֵּה קְדָא וְהוּא סַס עִיר : וְהִנֵּה בְּשָׁבִי הַלְכַנְהָ • כְּמוֹ הֵן הִנֵּה הִיָּז לְבַנִּי יִשְׂרָאֵל (בְּמַדְבָּר
 ל"א

יחזקאל ל

קרי סין ונא תהיה להפקע ונף צרי יומם : (יז) בחורי און ופי בסת
 בחרב יפלו והנה בשכי הלכנה פחה בס"פ : (יח) ובהחפנחס חשך
 היום בשברי שם את מטות מצרים ונשבת בה גאון עזה היא
 עני יכסנה ובנוחיה בשכי הלכנה : (יט) ועשיתי שפטים במצרים
 וידעו כי אני יהוה : (כ) ויהי באחת עשרה שנה בראשון בשבעה
 לחדש היה דבר יהוה אלי לאמר : (כא) בן אדם את זרוע פרעה מלך
 מצרים שכרתי והנה לא חבשה לתת רפאות לשום חתול לחבשה
 לחזקה להפש בחרב : (כב) לכן כה אמר אדני יהוה הנני אל
 פרעה מלך מצרים ושכרתי את זרעתי את החזקה ואת הנשפרת
 והפלתי את החרב מידו : (כג) והפצותי את מצרים בגוים ויריתים
 בארצות : (כד) וחזקתי את זרעתי מלך בכל ונתתי את חרבי
 בידו ושכרתי את זרעות פרעה ונאק נאקות הלך לפניו : (כה)
 והחזקתי את זרעות מלך בכל וזרעות פרעה הפלגה וידעו כי
 אני יהוה בתתי חרבי ביד מלך בכל ונטה אוהה אל ארץ מצרים :
 (כו) והפיצותי

ר ש י

צרי יומם • צרי יצא עליה יום יום והנה צצו תלכנה שתיסן המדינות און
 ופיצסת : (יח) חשך היום • ימנע האור : עני יכסנה • נרה תצא עליה
 ופכסנה ותחשך ציוס פסוי עני : וצנתיס • וכפרנהא : (כא) את זרוע
 פרעה מלך מצרים שכרתי • כבר פעם אחרת שנתתי חילו ביד נכוד נר צסנה
 הרציעית ליהויקים כמה שנאמר בספר ירמיה למוצרים על חיל פרעה נכה מלך
 מוצרים אשר היה בכרכמיס על נהר פרת אשר הכה נכוד נר וגומר : והנה לא
 חבשה • מאותו היום והלאה כמה שנאמר בספר מלכים בסופו ולא יסף עוד מלך
 מצרים ללאת מארטו כי לקח מלך צבל מנהר פרת עד נחל מצרים וצסגנון זה נתנבא
 ירמיה גם הוא על אותה המכה בלשון רפואה אין לה שנאמר עלי גלעד וקהי צרי
 בתולת נת מצרים לשוא הרצות רפואות תעלה אין לך לא חובשה לשון קשירה
 שקושרין ענש הנשבר : לשום חתול • מעשה צגדים ורטייה כמו והחל לא
 חחלת : לחפש בחרב • שיהא לו עוד כח להלהם : (כב) ושכרתי את זרועותיו
 אשבור את השנית ותהיין שתיסן שצורות כלומר כבר לקח מלך צבל מצד האחד עות
 אמוסור לו יתר המלכות כולו : (כד) וחזקתי • לשון חזק : (כה) והחזקתי
 לשון אחיזה שאוחז בידו לסומכה שלא תפול וסופו יוכיח זרועות פרעה תפלגו
 שאינו אוחז בהן : לא (3) אל

ברעצ
 ויוז, א
 אונר פ
 פאנגעו
 איך דא
 מאכט
 אין דיא
 אין מ:
 [כ] ע
 דאז וו
 איינען
 ויה,
 קיין טע
 אום א
 עוויגע
 צערש
 בראב
 שטריי
 [כד]
 שווער
 ויזא א
 דעם כ
 דאם
 ותרגי
 זכרן כ
 מטות
 מפרש
 עיר ה
 בתחם
 בחדש
 צבוכד
 לא ד
 הוסין
 מעשה
 לו עות

תרגום אשכנזי קב

ברעכען לאזוע, ווירד סין שרעקליכע וועהען האבען, נואדעם שטורמע נאָהע ויין, אונד נוף מאַגע לאַנג געענזטיגט ווערדען. [יו] דיא ינגלינגע פֿאַן און אונד פיבסח ווערדען דורך דאָן שווערד פֿאַללען, דיא פֿרויענצוימער אין דיא געפֿאַנגענשאַפֿט וואַנדערן. [יח] אין חפנתם ווירד דער טאַג פֿעזטער ויין, ווען איך דאָרט מצרים'ס שטיצען צערברעכען, אונד אין איהם דען שטאַלץ זיינער מאַכט צערשטעהרע, טריבע וואַלקען ווערדען עס פֿערהיללען, ווען זיינע טעכטער אין דיא געפֿאַנגענשאַפֿט וואַנדערן. [יט] זאָ ווערדען איך דיא שטראַפֿענעריכטע אין מצרים אויזאבען; זיא וואַלקען איננט ווערדען, דאָס איך דער עוויגע בון.

[כ] עס וואַר אים איילפֿטען יאהרע, אַם זיבענטען דעם ערזטען מאַנאַטס, אַלס דאָן וואַרט דעם עוויגען סיר ווידער וואַרד, וויא פֿאַלגט: [כא] מענשען וואָהן, איינען אַרם פֿאַן פרעה, דעם קעניגע אין מצרים האַבע איך צערבראַכען, אונד זיה, ער כליב אונפֿערבונדען; עס וואַרדען קיינע היילונגס מיטטעל אַנגעווענדעט, קיין פֿערבאַנדגעמאַכט, אום איהן צו פֿערבינדען, אונד ווידער צו שטערקען, אום איין שווערד פֿאַזען צו קעננען. [כב] נון אַבער, וואַרען דיא וואַרטע דעם עוויגען, קאָממע איך אַבערמאַלס איבער פרעה, דען קעניג פֿאַן מצרים, אונד צערשמעטערע איהם פֿאַללענרס ביידע אַרמע, דען געזונדען, אונד דען געבראַכענען, אונד לאַזוע דאָן שווערד אויז ווינער האַנד שטירצען. [כג] צערשטרייע דיא מצרים אונטער דיא פֿעלקער, ווערפֿע זיא אומהער אין דיא לענדער. [כד] איך שטערקע דאָצו דיא אַרמע דעם קעניגס פֿאַן כבֿל, געבע איהם מיין שווערד און דיא האַנד, אונד לאַזוע פרעה'ס אַרמע צערברעכען, אונד ער ווירד וויא איין שטערבענדער פֿאַר איהם ווינעלען. [כה] יא, איך שטערקע דיא אַרמע דעם קעניגס פֿאַן כבֿל, דאָמיט פרעה'ס אַרמע זינקען וואַללען, אונד מאַן איינזעהע, דאָס איך דער עוויגע בון, אינדעם איך מיין שווערד דעם קעניגע פֿאַן כבֿל אין דיא

האַנד

ב א ו ר

ותרגומי נוטה לשני הפירושים. (יו) והנה, פירש הריק"ס כי על הנשים אשר ואע"פ שלא זכרן כמו הן הנה היו (כמדבר ל"א ט"ז) * (יח) חשך היום, משל על צרה גדולה יכן ענין * מטוח, עכינו לפי מקומו מסעד, וכן נראה דעת יונתן שתרנס תקוף מצרים. אבל לדעת מפרשים עכינו עול, מוטות עולם שהיו עס על צוארי הנשים. ואפשר כי בימים ההם היתה עיר המלכה שם, וכן ידמה מספר ירמיה (מ"ג ט') ומה שנאמר שם בפתח בית פרעה בתחפכחם, וראוי לתרגם (יאך). * (כ) באחה עשרה שנה, למלכות נדקיהו. בראשון. * בחדש הראשון היא ניסן (ר"ל ק). * (כא) את ודוע וגו', הכונה על זה שכבר הכה חושו פנכוכנאמר בשנת הרביעית ליהויקם על נהר פרט בכרכמש, כנאמר בספר ירמיה (מ"ו ז'). * לא חבישה, לא רפאה מואכה אשר הכה אותו כ"כ, כמסופר בספר מלכים (ז' כ"ד ז') ולא הוסיף עוד מלך מצרים לשאת מארכו כי לקח מלך בבל מנחל מצרים עד נהר פרט וגו'. * חחול, מעשה בנדים ורטייה כמו והתהל לא חתלת (לעיל ט"ז ד') (רש"י). * לחפש בחרב, שיהא לו עוד כח להלחם (הכ"ל). * (כב) ורעותיו, אשכור את הסנית ותהיינה שתיהן שניות, כלומר כבר לקח מלך בבל מאד האחד עוד אמכור לו יתר המלכות (הכ"ל).

וחרש

הרגום אשכנזי

האנדר גאב, דאמיט ער עס ווידער דאז לאַנד מצרים שווינגע. [כז] צערשטרייע זאָ דיא מצרים אונטער דיא פֿעלקער, ווערפֿע זיא אומהער אין דיא לענדער, דאָ ווערדען זיא דאָן איינזעהען, דאָס איך דער עוויגע בין.

לא [א] אים איילפֿטען יאהרע, אָם ערוטען דעם דרוטטען מאַנאָטס, וואָרד טיך דאָ וואָרט דעם עוויגען, וויא פֿאַלגט: [ב] מענשען וואָהן, זאָגע צופֿרעה,

דעם קעניגע פֿאַן מצרים, אונד צו זיינער העערעם פֿאַכט; מיט וועם פֿערגליכעוּט רוא דרך אין דייפער גרעסע? [ג] זיה, אשור וואָר וויא איין צעדערבוים אויף

דעם לבנון, פֿאַן שענעם געזוויגע, שאַטטיג זיא איין וואָלד, האַכשטעממוג, צווישען דיכטען ביימען ראַנטע זיין וויפֿעל הערפֿאַר. [ד] געוועזער כעפֿערדרטע

זיין וואַכסטהום, דער קוואַלל טריב איהן אין דיא העהע; זיינע שטרעהמע טריב ער אום זיין פֿלאַנצען = בעעט הער, אינדעם ער נור קאַנעלע צו דען איכריגען

ביימען דעם געפֿילרעם פֿליסען לים. [ה] דאָהער שאָם זיינע העהע איבער אַללע ביימע דעם געפֿילרעם עמפֿאַר: זיינע עוטע פֿערטעהרטען זיך, זיינע צוויגע דעהנ

טען זיך ווייט אויז, דאָ זיין טריב דורך רייכעם געוועזער כעפֿערדרטע וואָרדע. [ו] אויף זיינען עוטען ניוטעטען אַללערלייא פֿעגעל דעם היממעלס, אונטער זיינען

צוויגען געבאָהרען אַללערלייא טהירע דעם פֿעלדעם, אין זיינעם שאַטטען ווייל טען פֿילע פֿאַן דען גראַסען נאַציאָנען. [ז] ער נאָהם זיך שען אויז דורך זיינען

האָהען וואַכס, דורך דיא לענגע ווינער ראַנקען, דאָ זיינע וואָרצעל אָן גראַסעם געוועזער לאַג. [ח] קיינע דער צעדערן אים גאַרטען גאַטטעם פֿעדרונקעלטע

איהן

ב א ו ר

לא (ג) וחרש מצל, יער מסכך כל גדול (רש"י), והוראה זאת כדעה מתרגם הכשדי, שרגם יער חורש ומסכטו א"כ כחרש, וכן תרגמתי. מצל, מפעל מבנין הפעיל, כלומר

עושה כל, ונא נפתח כמו בסב קלע (מלכים א' ו' כ"ט) (רד"ק). עכתיב, עני דען (רש"י). צמרו, הכעיק העליון. (ד) חהום, עכינו ידוע. ופה טעמו על

המים הנובעים מתחת לארץ, ונהיו לנחלים ונהרות, על דרך כל הנחלים הולכים אל הים ומסס הם שנים ללכת. רממחהו, זכר תהום כלשן נקנה וכלשן זכר, כמו תהום אחד לא

כי היא (רד"ק). הלך, בנינו הפעיל וצרי הלמד במקום יוד כמו הולך, וכן נראה דעת רד"ק בפירושו שכתב: התהום הוליכה נהרותיה סביבות מטעה של זה הארץ, כלומר השקהו

בכני מימיה, ותעלותיה שהם מים קטנים שלחה להשקות שאר עמי השדה, והכמשל כי הוב הטובה והשלחה היתה למלך אשור והמעט לשאר אלכי הארץ ע"כ. (ה) ממים רבים בשלחו, ע"י מים רבים. בשלחו פארותיו, כלומר נגדלו פארותיו, ולשון שלוח טפל בהם כמו ותשלח פארות (רש"י). (ח) לא עממוהו, לא כהו תארו, כלומר לא היה אחד מהם כשה ממוט

(הכל)

מכלל יופי

ז"א) יאמר המה לזכרים והכה לנקבות ופירש הריק"ם כי על הכשים אמר ואף על פי שלא זכרן הנה זכר הנחורים שיפלו בחרב ואמר כי נשיהם תלכנה בשבי: (יח) ובחחפנחם. והגמלוהו החפנס (מלכים י"א) שם אדם ונהכפל בו הפית כאן נשתנו תנועותיו כי זה נקוד הנית

בחורק והתיו בשוא והפית בפתח והפא והגון בשוא והוא שם מקום: חשך היום, בשין כמו ולא אשך ממני מאומה (בראשית ל"ט) ענין מניעה ויש בו מלה נסתרת והוא אורו כלומר מנע היום

אורו

(כז)

לא

מצרי

בלב

צמרו

סביב

(ה)

סרע

בסע

השד

דליו

לא

וחרש

בלע

כתרגו

ההום

ונלכו

צמרת

אשור

נחור

לקול

(ה)

פארו

בהם

(ז)

שיטה

כלומו

יהוקאר לא

קג

(כו) וְהַפִּיצוּתִי אֶת מְצָרִים בְּגוֹיִם וְזוּרִיתִי אוֹתָם בְּאַרְצוֹת וַיִּדְעוּ בִּי

אֲנִי יְהוָה :

לא (א) וַיְהִי בְּאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשִׁלְיָשִׁי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הָיָה
 דְּבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (ב) בֶּן אָדָם אָמַר אֶל פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ
 מְצָרִים וְאֵל הַמּוֹנֵג אֶל מִי דְמִית בְּגִדְלָךְ : (ג) הִגַּה אֲשׁוּר אָרֹז
 בְּלִבְנוֹן יָפֵה עֲנַף וְחֹרֵשׁ מִצֵּר וּגְבֵה קוֹמָה וּבֵין עֲבֹתַיִם חִתְּהָ
 צִמְרָתוֹ : (ד) מִיָּם גְּדֹלוֹתָיו תִּהְיוּ לְמִמָּחָה וְאֶת נְהַרְתֶּיהָ הִלַּךְ
 סְבִיבֹת מִפְּעֵה וְאֶת הַעֲלֹתֶיהָ שִׁלַּחַה הֲל' רַפָּה אֶל כָּל עֲצֵי הַשָּׁדָה :
 (ה) עַל בֶּן גְּבָהָא א' בְּמָקוֹם ה' קָמְתוּ מִכָּל עֲצֵי הַשָּׁדָה וְתִרְבְּנָה
 סָרְעַפְתּוֹ סָרְעַפְתּוֹ קָרִי וְתִאֲרַכְנָה פֹּאֲרָתּוֹ מִמִּיָּם רַבִּים בְּשִׁלְחוֹ : (ו)
 בְּסַעֲפָתּוֹ קָנְנוּ כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְתַחַת פֹּאֲרָתּוֹ יִלְדוּ כָּל חַיֵּי
 הַשָּׁדָה וּבְצִילוֹ יֵשְׁבוּ כָּל גּוֹיִם רַבִּים : (ז) וַיִּיף בְּגִדְלוֹ בְּאַרְבֶּ
 דְּלִיּוֹתָיו בִּי הָיָה שָׂרְשׁוֹ אֶל מִיָּם רַבִּים : (ח) אֲרָזִים לֹא עֲמָמָהוּ

בגן

ר ש י

לא (3) אֶל מִי דְמִית בְּגִדְלָךְ • זֶה תִּגְדֹּלְךָ לִנְגְדֵי אֶל מִי חַיִּית סָבוֹר
 לְדַמּוֹת : (ג) הַמֶּס אֲשׁוּר • שֶׁהַפְּלִתִי כָּבֵד : אֲרֹז בְּלִבְנוֹן • הַיָּם :
 וְחֹרֵשׁ מִצֵּר • יַעֲרֵם מִסַּכָּךְ לֹל גְּדוֹל : וּזְבִין עֲבוֹתַיִם • עֲנֵי רַעֲנָן : צוֹרְתוֹ • צִי"מ א'
 בְּלַע"ז : תְּעֹלוֹתֶיהָ • פּוֹסִי"ן בְּלַע"ז : אֶל כָּל עֲצֵי הַשָּׁדָה • לְהַשְׁקוֹתָם וְהַדּוֹגְמָה
 כְּתִרְגוֹמוֹ שֶׁל יוֹנָתָן הֵא אֲתוֹרָתָה דְּמִי לֵאֲרֹזֵי דְּלִבְנוֹן וְגוֹמֵר כְּצַעֲמוֹד : מִיָּם גְּדֹלוֹתָיו
 תִּהְיוּ לְמִמָּחָה • צַעֲמוֹמִיא סְנִין כְּסַמְכוּתָה תִּקַּף וַיֵּת מִלְכִּיא שְׁעִבִיד לְתַחוּם
 מִלְכּוֹתָה וַיֵּת שְׁלֵטוֹנָהּ מִנִּי עַל כָּל מְדִינַת אֲרַעָה וּמִדְּרַשׁ אֲגָדָה וּזְבִין עֲבוֹתַיִם הֵיחָה
 לְמִרְתּוֹ מִהִיכָן זָכָה לְגְדוּלָה לְפִי שְׁמַנְעַע מִעֲנַת דּוֹר הַפְּלָגָה שְׁנֵא' מִן הָאֲרֶץ הֵיחָה יֵאֵל
 אֲשׁוּר כְּשֶׁנֶּעְשׂוּ כָּל צְחֵי הָעוֹלָם קִלְיעָה אֲחַת לְבוֹא בְּעֵנָה לְמִרְוֹד צוֹ אִז הֵיחָה לְמִרְתּוֹ
 נִרְחִיחַ לְעַנְמָה וְלֹא נִשְׁתַּלְשַׁלָּה עִמָּהּ מִיָּם גְּדֹלוֹתָיו תִּהְיוּ רִוּמָתָהּ וְעַל שְׁמַע
 לְקוֹל יוֹנָה בֶּן אֲמוֹתִי שִׁירַד לְתַחוּם וְשָׁבוּ אֲנָשֵׁי נְבוּס מִן הַחַמּוֹס חָשַׁר בְּכַפֵּיהֶם :
 (ה) סָרְעַפְתּוֹ • עֲנַפּוֹ : פֹּאֲרָתּוֹ • זְמוֹרוֹתָיו : מוֹמִים רַבִּים בְּשִׁלְחוֹ •
 פֹּאֲרָתּוֹ ע"י מִיָּם רַבִּים בְּשִׁלְחוֹ פֹּאֲרָתּוֹ כְּלוּמַר בְּגִדְלוֹ פֹּאֲרָתּוֹ וּלְשׁוֹן שִׁילּוֹחַ טוֹפֵל
 זֶה כְּמוֹ וְתַשְׁלַח פֹּאֲרוֹת : (ו) קָנְנוּ • לְשׁוֹן קָן : בְּסַעֲפּוֹתָיו • צַעֲמּוֹ :
 (ז) דְּלִיּוֹתָיו • אֲפָהֶם לְשׁוֹן עֲנַפִּים הַנְּטוּיִם לְאוֹרֶךְ לְכָל צֶדֶם כְּמִין דְּלִיּוֹת הַכֶּרֶם
 שִׁטְרוּי"אֵשׁ בְּלַע"ז : זִיּוּף • לְשׁוֹן יוּפִי • (ח) לֹא עֲמָמָהוּ • לֹא כְּהוֹ תַחֲרוֹ
 כְּלוּמַר לֹא הֵיחָה זֶה אֲחֵר נִחָה מוֹמֵנו : בְּגִן אֱלֹהִים • כְּלוּמַר כָּל הָעוֹלָם :

ערמונוס

דריע
 דא
 טיר
 דעה
 בעוט
 אויף
 מונו
 ערטע
 טריב
 דיגען
 אללע
 יענה
 דרע
 זייגען
 זיילע
 זייגען
 סעם
 עלטע
 כשדי
 כלומר
 עני
 עמו על
 ל הים
 זמר לא
 דעת
 השקפה
 כי רוב
 שלחו
 ותשלח
 המעט
 לא זכר
 במלוח
 ד הבית
 כמו ולא
 ע הים

יחזקאל לא

בְּגַן אֱלֹהִים בְּרוּשִׁים לֹא דָמוּ אֶרֶץ סַעֲפֹתָיו וְעֶרְמָנִים לֹא הָיוּ
 בְּפִרְאֹתָיו כֹּל עֵץ בְּגַן אֱלֹהִים לֹא דָמָה אֵלָיו בִּפְיֹו : (ט) יִפְרָה
 עֲשִׂיתִיו בְּרַב דְּלִיּוֹתָיו וַיִּקְנָאֵהוּ כָּל עֲצֵי עֵדֶן אֲשֶׁר בְּגַן הָאֱלֹהִים :
 (י) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יְעַן אֲשֶׁר גְּבַהֶת בְּקֹנְמָה וַיִּתֵּן צִמְרָתוֹ אֶל בֵּין
 עֲבוֹתָיִם וְרַם לִכְבוֹ בְּגִבְהָו : (יא) וְאֶתְהַנְּהוּ בְּיַד אֵל גּוֹיִם עָשׂוּ יַעֲשֶׂה
 לוֹ בְּרִשְׁעוֹ גִּרְשָׁתִּיהוּ : (יב) וַיִּכְרְתֵהוּ זָרִים עֲרִיצֵי גּוֹיִם וַיִּמְשָׁהוּ
 אֶל הַהָרִים וּבְכָל גְּאִיּוֹת נָפְרוּ דְּלִיּוֹתָיו וְהַשְׁבַּרְתָּה פִּרְאֹתָיו בְּכָל
 אִפְיָקֵי הָאָרֶץ וַיִּרְדּוּ מִצֵּלוֹ כָּל עֲמֵי הָאָרֶץ וַיִּמְשָׁהוּ : (יג) עַל מַפְלְאוֹ
 יִשְׁכְּנוּ כָּל עוֹת הַשָּׁמַיִם וְאֶל פִּרְאֹתָיו הָיוּ כָּל חַיֵּי הַשָּׂדֶה : (יד)

למען

ר ש י

ערמונים • קשטייניש זלעז : (ט) כל עצי עדן • כלומר כל המלכים
 המסובחין : (י) יען אשר גבהת בקומה • כך אמרתו לחשור : (יא) ביד
 אל גוים • ביד קשה שבגוים ביד נבוכד נצר נתתו ודאמר מר שנה ראשונה כש
 ננוס : עשה יעשה לו • נבוכד נצר ככל רעוני : (יב) וימשהו • ויפילוהו
 לחרץ כמו ויטש על המחנה : (יג) על מפלתו ישכנו וגו' • כתרגומו על מופלת
 קטילוהי : (יד) עצי מים • שהם רכים והלשים אלא שענפיהם רצים וארוכין

מחמת

מכלל יופי

אורו ואמר זה לרוב הנרה שתבא להם : מטות , כמו מוטות עץ שנרת (ירמיה כ"ט) רוצה לומר
 המוטות שהיו על ביארי הגוים והוא העול • ויונתן מרגס ית מקוף מצרים : הוא עני יבסנה •
 כתרגומו מלך במשרייתיה יחפינה כענף דסליק וחפיית ארעא : ובנותיה בשבי הלכנה ,
 רוצה לומר יושבי הכפרים ילכו בשבי : (כא) חתול ענין חביטה ועטיפה : לחבשה • במכין
 ההא למנוס אותה וכן לחזקה במפיק ההא והיא בודד ופירושו להתחזק בה או הוא יוכל ופירושו
 לחזק אותה וכן (דברי הימים ב' כ"ח) וינר לו ולא חזקו פועל יבא מן הקל : ונאק נאקות חלל •
 כנר פירשו כי נאקת חלל היא הוצאת הנשימה מהקנה בקול צעת מותו לרבי יונה : (כה) ונטה
 אוחה , על דרך (שמות ז') נטה את מטך : אל ארץ מצרים , כמו על וכמוהו רבים :
לא (ג) יפה ענף • שענפיו יפים : וחרש מצל • שם בשקל חרש ועניו סעיף וקראו מכל
 לפי שכלי רחב : מצל מפעל מנכין הפעיל כלומר עושה כל וצא צפתח כמו מסב • לע
 (מלכים ו') ויבא בצרי הנגי מסב אה כלי המלחמה (ירמיה כ"א) : עבותים , ענינו ענין
 מנעה עבות (שמות כ"ט) שתרגומו גדיל מה שנעשה מן החבל הוא הנקרא גדיל וכן העלים
 כשהם רבים נקן אחד יקראו עבות כמו שפירשו רבותינו ז"ל (ויקרא כ"ג) וענף עץ עבות ורענף
 הוא לעלים כמו הקוטין הכתלים אחר מעשה הגדיל בחבל : צמרתו , ענינו הסעיף הגבוה וכן
 את צמרתם : (ד) חרום רוממחהו , זכר תהום בלשון נקבה • ובלשון זכר תהום (חיוב כ"ח)
 אמר לא ביה היא : העלחיה , היא אמת המים כמו (ישעיה ז') מעלת הנרכה : שלחה , קלה
 הלמד וראויה להדגש : (ה) גבהא , באלף תמורת הא הנקבה : סרעפותיו , כמו סעפותיו
 והסעיף

איהו
 ויבא ער
 הויט ג
 אללע
 שסראן
 וויפפע
 זיין געט
 מעכטי
 וינער
 טאפע
 אויף ב
 בראכע
 אויז ז
 וינען פ
 האלטע

(הכ"ל)
 (הכ"ל)
 ה' בבאו

והסעיף
 יוד הרבו
 ולרו וה
 פרה ועי
 הדגוש וה
 החיתן א
 בקריאת
 ונזקבת
 משקל ()
 דליתני ()
 והכסוי ו
 על כלס ו
 בלשון רבו
 בפראתו
 יום , פי
 על נבוכד
 נחול : (י
 מקול מפ
 לה) כאל

תרגום אשכנזי

קד

איהו , קיינע טאָננע האַטטע עהנליכע עוטע , קיין קאָוטאַניען . בוים האַטטע צוויינע
וויא ער , איבערהויפט וואָר קיין בוים אים גאַרטען גאַטטעס , דער איהם אָן שעג-
הייט גליך . [ס] זאָ שען מאַכטע איד איהו דורך דיא מענגע זיינער ראַנקען . דאָס
אַללע קעזטליכע ביימע אים גאַרטען גאַטטעס איהו בעניידעטען . [י] דאָך ענדליך
שטראַך דער הערר , דער עוויגע : ווייל ער זאָ זעהר אין דיא העהע שאַם , זיין
וויפּעל צווישען דיכטען ביימען הערפּאַראַגען לעסט , אונד דורך דיוע זיינע העהע
זיין געמיטה זיך ערהאַב : [יא] זאָ איבערגעכע איד איהו אין דיא געוואַלט דער
מעכטיגטען דער גאַציאָנען , דיא זאָלל דאָ ווערקצייג זיין , דאָ איד איהו וועגען
זיינער אויזאַרטונג אויזשטאַטע , [יב] דאָ היבען איהו דאָן פּרעמדע , דיא
טאַפּפּערזטען דער גאַציאָנען ווירקליך אום , אונד צערשפּליטערטען איהו , דאָס
אויף בערגע אונד אין אַללע טהעלער זיינע ריווער הינפּילען , זיינע צווייגע צער-
בראַכען לאַגען אָן אַללע פּליווען דעם לאַנדעס , אַללע פּעלקער דער ערדע וואָרען
אויז זיינעם שאַטטען געוויכען , אונד האַטטען איהו פּערלאַזען . [יג] אויף
זיינען טריממען וואָהנען נון אַללערלייא פּעגעל דעם היממעלס , אין זיינען צווייגען
האַלטען זיך ווילדע טהירע אויף . [יד] צור וואָרנונג פּיר דיא איבריגע בעוועזענער .

טע

ב א ו ר

(הכ"ל) . בגן אלהים , כלומר בכל העולם (הכ"ל) . (יא) עשו יעשה לו , ככל רצונו
(הכ"ל) . (יב) ויטשוהו , ויפילוהו לארץ כמו ויטש על המחנה (הכ"ל) . ועיין לעיל כ"ט
ה' נבאורי . כל עמי הארץ ויטשוהו , זה הוא לשון עזיפה . (יד) למען , זה אשר עשיתי לו
בעבור

מכלל יופי

זהסעיף והפארה אחת בשמות שנים והעד מסעף פארה (שס י"א) : סרעפתו , כתיב בלא
יוד הרבוי וקרי ביד וכמוהו רבים : פארתיו , בחולס כמו סעיף סעפתייו וכן ותחת פארתיו
ולרו והמסרת כי אלו השנים נכתבו אלף קודם לריש ושאר ריש קודם לאלף ושרש פאר או
פרה ועיין בשרש פאר : (ו) בסעפתיו , בפסח העין . וכן לא דמו אל סעפותיו : קננו . מפיכל
הגוש והוא קל : (ז) ויף בגרלו , היוד הראשונה מאיתן והשנייה פא הפועל שרשו יפה ויאמר
האיתן איפה ייפה ובחסרון למד הפועל איף ויף וזה הוא צחירק היוד הראשונה ושם השנייה
נקריאת בן כפתי . ונקריאת בן אשר ויף בשא הראשונה וצחירק השנייה וכן כתב רבוי יגה .
ובמקצת הספרים מנאית צחירק הראשונה ושא השנייה לבן אשר וזו היא הקריאה הנכונה על
חשקל (במדבר כ"א) וישב : בארך דליחיו . הם הענפים הרמים מענין ארוממך ה' כי
זליתני (תהלים ל') : לא עממהו . כמו (יחזקאל כ"ח) כל סתום לא עממך ענינו ההסתר
והכסוי והוא פועל עיבר רוצה לומר שלא כסוהו ולא הסתירוהו הארזים הגבוהים כי הוא עלה
על כלס ופירוש אחר בשרש עס : וערמונים . כמו ולת וערמון (בראשית ל') והם הנקראים
בלשון רבותינו דופלי וכן אמר התרגום ודלוב ואומרים כי הוא האילן הנקרא בלעז קשעניאל"ר :
בפראתיו . כאן הריש קודם לאלף : (יא) ואחנהו . בשא הו והוא עתיד כמקום עבר : אל
בוים , פירוש תקיף הגוים וכן (יחזקאל י"ז) ואת אילי הארץ לקח תקיפי הארץ ואמר איל גוים
על כבודכאבר והוא כתוב ביוד למדינחאי אבל לטערבאי הוא חסר והמסרת עליו לית עלא
נחול : (יב) זרים עריצי גוים . הם הכשדים : (יג) מפלחו , כלומר גויתומקום שנפל שם וכן
מקול מפלתו : ואפראתיו , הריש קודם לאלף : (יד) איהם , נצרי כמו תחת האלה (בראשית
ל') כאלה וכאלון (ישעיהו ז') מאלים אשר חמדתם (שס א') והוא הנקרא בלעז אולמ"ו או הוא

תרגום אשכנזי

מע ביימטע (גראַסע שטאַממען), דאָס זיאַ וויך אין איהרער העהע ניכט אויך ווי
ערהעבען, אונד איהרע וויפּעל צווישען דיכטען ביימען הערפּאַרשטעקקען מעגען;
דאָ אויך דיא, דיא וואָזער איינזיגען, וויך אין איהרער ערהעכונג ניכט ערהאַל
טען קעננען, וואָנדערן אַללע צור פּערניכטונג בעשטימטט ווערדען, פּיר דיא
אונטערועלט, צו דען מענשען, דיא אין דיא העללע פּאַהרען. [טו] פּאַלנען
דעם שפּראַך אויך דער הערד, דער עוויגע: און דעם טאַגע, אַלס ער (אשור)
אין דיא העללע פּוהר, פּעראַנלאַסטע און אַללגעמיינע טרויער; איך פּערשלאַס
פּיר איהן דען קוואַלל, אונד העמטע זיינע פּליווע, דאָס פּילע געוועזער שטאַק
טען, איך מאַכטע דאָדורך, דאָס דער לבנון פּערוועלסטע, אונד אַללע ביימע
דעם געפּילדעם אַבשטאַרבען. [טז] דורך דאָזיגעטע זיינעם שטורצעם ערשייט
טערטע און נאַציאָנען, אַלס איך איהן אין דאָ טאָרטענרייך שטירצטע, מיט דע
נען, דיא אין דיא העללע פּאַהרען, דאָ ערוט, אין דער אונטערועלט פּאַנדען
אַללע יענע קעזליכע ביימע, דיא אויערוועהלטעטען אונד בעזטען פּאַן לבנון,
טראַזט. [יז] דען אויך יענע, דיא זיין אַרם וואָרען, דיא אונטער דען נאַציאָנען,
אונטער זיינעם שאַטטען וואָהנטען, שטירצטען מיט איהם אין דאָ טאָרטענרייך צו
דען איבריגען פּאַם שווערסטע ערשלאַגענען. [יח] מיט וועם אַלזאָ פּאַן דען
קעזליכען ביימען רואַ ריך אימער אין עהרע אונד גרעסע פּערגלייכען מאַגוס,
וואָ ווירזט רואַ וואָ דיא אַנדערע קעזליכע ביימע און דיא אונטערועלט גע
שטירצט ווערדען, שימפּפּליך אונטער יענען פּערשטאַקטען לינען, דיא פּאַם
שווערסטע ערשלאַגען וינד, פּרעה וואָוואַהרל, אַלס זיינע גאַנצע העערעסטאַכט,
שפּריכט דער הערד, דער עוויגע.

לב [א] אים צוועלפטען יאהרע, אים ערוטען טאַגע דעם צוועלפטען מאַנאַטס,
וואָרד סיר דאָ וואָרט דעם עוויגען, וויא פּאַלגט: [ב] מענשענוואָהן,
העבע

ב א ו ר

בעבור שלא יתנאו שאר מלכים הגדולים (רד"ק). כל שהיו מים, כלומר כל שחיות ושפע
המים לא יעמדו אליהם אם יגברו חוסם לכות, תרגומי כה מות כמו השחתה, כי זה
כופל על המשל ועל הנמשל, שנמוכו המלכות, ומכון יותר אל הענין, כאשר יראה
למשכיל. בור, גיהנם כן דעת רש"י וכן תרגומי. (טו) ביום וגו' האכלתי, כשהפלתי
את מלך אשור ביד אייבו, האכלתי עליו אכלים רבים שהיו סומכים עליו (רש"י). כסחי וגו',
זה הוא מעין המשל, ובא בערבוביא המשל והנמשל וכן הוא בשאר משלים בספר זה. ואקדיר
עליו, בשבילו, ואקדיר לשון שחרות, היפך מראה הנגה, כע קדירת שמש וירק והכוכבים,
ופה טעמו ענין כובלים עליהם. עלפה. פסק לחלותם כאשר שמתעלפה ורוחו פורקת
(הנ"ל). (טז) וינחמו וגו', היתה להם נחמה בו כשירד שאול גם הוא, על דרך שאמר
ישעיה גם אתה חלית כמונו (רד"ק). (יז) וורועו וגו', אותם המלכים שהיו זריעו ועוררו
שישבו כלל בתוך גוים, גם הם ירדו אחר שאול אל חללי חרב (הנ"ל). (יח) אל מי רמית
וגו', אמר כנגד פרעה, אל מי מכל עמי עדן רמית, אף את אתה חושב לדמותך למלך
אשור שהיה ארו בלבנון. והורדת וגו', תפול ותרד אל ארץ תחתית, כמו שנספח וירדו אל
המלכים וגם מלך אשור (מדברי הנ"ל). הוא פרעה, כמו אתה פרעה וכל המונך, ודרך
המקרא לדבר לנכח ושלא לנכח כאמר (מהנ"ל).

לב (ב) כפיר

למ
צמ
כ
בור
עלי
לב
גוי
כר
יר
אל
אל
לב
מח
לה
גז
ח
כס
מו
חב
וט
וה
וכל
בש
וי
ח
ח

יחזקאל לא לב

קה

למען אשר לא יגברו בקומותם כל עצי מים ולא יתנו את
צמרתם אל בין עבתים ולא יעמדו אליהם בנבחהם כל שתי מים
כי כלם נתנו למות אל ארץ תחתית בתוך בני אדם אל יורדי
בור: (טו) כה אמר אדני יהוה ביום רדתו שאקה האבלתי כסתי
עליו את ההום ואמנע נהרותיה ויכלאו מים רבים ואקדר עליו
לבנון וכל עצי השדה עליו עלפה: (טז) מקול מפלתי הרעשתי
גוים בהורדי אהו שאלה את יורדי בור וינחמו בארץ תחתית
כל עצי ערן מבחר וטוב לבנון כל שתי מים: (יז) גם הם אתו
ירדו שאלה אל חללי חרב וזרעו ישבו בצלו בתוך גוים: (יח)
אל מי דמית בכה בכבוד ובגדל בעצי ערן והורדת את עצי ערן
אל ארץ תחתית בתוך ערלים תשכח את חללי חרב הוא פרעה וכל
המינה נאם אדני יהוה:

לב (א) ויהי בשתי עשרה שנה בשני עשר חדרש באחד לחדש
היה דבר יהוה אלי לאמר: (ב) בן אדם שא קנה על
סרעה

ר ש י

מחמת למלכות המים חין להם לדמות ענמן לחרו ערן כלומר לא הים לו
להתגאות על ישראל ולא יעמדו עליהם: אל בין עבותים • לא יתגאו להשוות
גבורתם • שתי מים אל עני עבותים: (טו) ציוס רדתי שאולה • כשהשפתי
את מלך אשור ציד אויבו: האבלתי • על יד חבלים רבים שהיו סמוכין עליו:
כסיתי עליו את תהום • כסיתי בשבילו את תהום שהיה רגיל להסקותו ולגדלו •
כמו שאמר למעלה תהום רוממתהו אותו היום כסיתי שלא יעלה וככה את
תבערתו כלומר החלשתי את עזריו: ואמנע נהרותיה • שהיו הולכין סביבות
מטעה: ויכלאו מים רבים • שהיו מאריכין פארותיו כמו שאמר למעלה
והארבנה פארותיו ממים רבים: ואקדיר • בשבילו לבנון ואקדיר לשון שחרות:
וכל עצי השדה • שהיו תעלותיו שלוחים אליהם כמ"ש למעלה: עליו עלפה •
בשבילו פסק לחלוח כהאדם שמתעלפה ורוזו פירחה פשמי"ר בלע"ז: (טז)
וינחמו בארץ תחתית • שאר יורדי גיהנם קבלו תנהומים אמרו חף זה כמונו:
(יז) וזרעו ישבו בללו • זעזריו אשר ישבו בללו: (יח) אל מי דמית ככה •
אתה פרעה אל מי מעי ערן דמית שיהא גדול באשור בכבוד ובגודל ושרי
החית שהורדתיו שאול ואף אתה והורדת עם עני ערן עם שאר מלכים חזקים: א
ארץ תחתית • גיהנם: 1 14 יד א לב (3) כפיר

יד וף
עגנו
האל
דיא
לנענו
שור
שלש
שאקי
כוימע
דשיט
ש דעי
אנדען
לבנון
אנעו
ייד 15
אן דען
אגוט
לט נעי
פאם
זאכט
אטס
זואהן
אספעו
כי זה
האל
הפלתו
תי יג
ואקדיר
וכבים
פירחה
שאמר
יעזריו
רמית
למלך
דדו שאל
ודקן

יהוקאר לב

פָּרַעַה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כְּפִיר גּוֹיִם גְּדַמִּית וְאַתָּה פְּתַנִּים
בַּיָּמִים וְהִגַּח בְּנִהְרֹתֶיךָ וְהִדְלַח מִיָּם בְּרִגְלֶיךָ וְהִרְפַּסְתָּ נְהַרְתָּם : (ג)
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וּפְרַשְׁתִּי עָלֶיךָ אֶת רִשְׁתִּי בְּקָהֶל עַמִּים רַבִּים
וְהִעְלוּךָ בְּחַרְמֵי : (ד) וּנְטַשְׁתִּיךָ בְּאַרְצְךָ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה אֲטִילֶךָ
וְהִשְׁכַּנְתִּי עָלֶיךָ כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְהִשְׁבַּעְתִּי מִמֶּךָ חַיִּת כָּל הָאָרֶץ :
(ה) וְנָתַתִּי אֶת בְּשָׂרְךָ עַל הַהָרִים וּמִלֵּאֲתֵי הַגְּאִיּוֹת רְמוּתֶךָ : (ו)
וְהִשְׁקַתִּי אֶרֶץ צְפֹתֶךָ מִדְּמָה אֶל הַהָרִים וְאַפְקִים יִמְלְאוּן מִמֶּךָ :
(ז) וְכִסְתִּי בְּכַבֻּדְךָ שָׁמַיִם וְהִקְדַּרְתִּי אֶת כַּכְבֵּיהֶם שְׁמַשׁ בְּעֵנַן
אֲכַסְנוּ וְיִרְחַל לֹא יֵאָר אֹרֹךְ : (ח) כָּל מְאֹרֵי אֹר בְּשָׁמַיִם אֶקְדִּירֶם
עָלֶיךָ וְנָתַתִּי חֶשֶׁךְ עַל אֶרְצֶךָ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה : (ט) וְהִכְעַסְתִּי לֵב
עַמִּים רַבִּים בְּהֵבִיאִי שְׂבָרָךָ בְּגוֹיִם עַל אֶרְצוֹת אֲשֶׁר לֹא יָדְעָתָם :
(י) וְהִשְׁמֹתִי עָלֶיךָ עַמִּים רַבִּים וּמִלְכֵיהֶם יִשְׁעֲרוּ עָלֶיךָ שֶׁעַר

בעופפי

ר ש י

לב (ז) כפיר גוים גדמית ואתה כתנים צימים • היה לך לרצון
הוך יאוריד כמשפט הדגים ולא ללאת חל היצט' ונתגלית בלכך
וגדמית בעלמך לכפיר השליט צינשה ויולא לערוף טרף : והגח בנהרותיך •
ותנא סון עם נהרותיך לשון גוחי מנטון כי יגיה ירדן ואורב ישראל מגיח ומקומו
לשון דבר הנובע ויולא מוצית מסתרים : ותדלח לשון עכירה : ברגלך •
רגלי' לא היו לך ועשית לך רגלים כחית הארץ לעבור מימי הארצות ולרפוש נהרות
והדוגמא כתרגום יוכתן והגחתא במשרייתך ואזעתא עממיא בסומכותך
ואחרות' מדינתהון : (ג) נחרמי • לשון מזודה והרצה יש במקרא יגורהו
בחרמו מזודים וחרמים : (ה) ומלאתי הגאיות רמותיך • השלכתך כמו רמה
ציס וי'א רמותיך לשון רמה כמו וירס תולעים ויבאש : (ו) והשקיתי ארץ צפתך •
ארץ אשר אתה נף על פני מימי יאוריד כמו נפומים על ראשי וינף הברז
אותה הארץ אשקה מדמך : אל הסרים • הגבוהים שבה : לפתך ל
טונפרו"טמנט בלע"ז : ואפיקי' • ראוי"רס בלע"ז : (ז) וכסיתי בכבודך •
שמים • כשתכבה תצערך יעלה העשן ויכסה השמים ויחשיך המחורות כלומר
כל שומעי שמעך ותאבלו וישתוממו כי ידאגו איש לנפשו לאמר גם עלינו יעמוד
המשחית : (ח) כל מאורי אור בשמים • שרים של מעלה מליניך : (ט) צהביא
שברך • צהתיותי תצוריקרנך לביני עממיא : והכעסתי לז' כלומר ירגז ויחרד
לזם : (י) והשמתי • לשון תמהון : בעופפי חרבי על פניהם • לשון עוף

פורת

תרגום אשכנזי

קו

ואגבע איין טרויערליד אן, איבער פרעה, דען קעניג פֿאָן מצרים, אונד זאָגע
אויף איהן: — פֿיר דען לעווען דער פֿעלקער ווירט דוא געהאלטען, אַלליין דוא
ביזט וויא דער קראַקאָדיל אין דעם געוועזענער, דוא שטירמזט היניין אין דיינע פֿליווע,
טריבזט דאָ וואָזער מיט דיינען פֿיסען, אונד פֿערשלעמזט איהרע (דער פֿעלקער)
פֿליווע. — [ג] זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: איך שפּאַננע מיין גאַרן
געגען דיך אויז אין דער פֿערוואַמלונג צאָהלרֿייכער פֿעלקערשאַפֿטען, דאַס וויא
דיך מיט מיינעם געצטע הערויף ציהען. [ד] איך לאָזע דיך אויף דען באַדען אויז
שיטטען, אויף פֿרייען פֿעלר דיך הינווערפֿען, לאָזע אַללערלייאַ פֿעגעל אויף דיך
וואָהנען, זעטטיגע מיט דיך דיא טהירע דעם גאַנצען לאַנדעס. [ה] ווערפֿע
דיין אַאָס אויף דיא בערגע הערום, פֿיללע דיא טהעלער מיט דיינען ווירמען.
[ו] טרענקע דיין לאַנד, וואָרין דוא שווימזט, מיט דיינעם בלוטע ביז אַן דיא בערגע,
פֿאַלל ווערדען דיא שטרעפהמע פֿאָן דיך זיין. [ז] איך פֿערהיללע בייא דיינעם
ערלעשען דען היממעל, פֿעררונקעלע ויינע שטערנע, הילל אין וואַלקען איין דיא
זאָננע, דער מאָנד זאָלל ויינען גלאַנץ פֿערוואַנען. [ח] אַללע שימסערנדע ליכטער
דעם היממעלס לאַס איך אום דיך הער פֿעררונקעלן, פֿינוטערניס איבער דיינעם
לאַנדע וואַלטען, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע. [ט] איך ווערדע דאָהערך
פֿילער פֿעלקער בעאונרוהיגען, ווען אוך דיא טרימסער פֿאָן דיך אונטער נאַציאָנען
ברינגע, אין לענדער, דיא דוא ניכט קאַננטעוט. [י] פֿילע פֿעלקער ווערדע איך
דורך דיך בעשטירצען, איין גרויען ווירד איהרע קעניגע איבערפֿאַללען, ווען איך

סיין

ב א ו ר

לב (ב) כפיר וגו', כמו כפיר אריות בתוך בית השדה, כן נדמית אמה בתוך הגנים
(כ"ד ק) • ואמה כחנים, אבל אמה ביותר יש לדמות אל התנים הגדול • והנח,
ענינו הליכה או יציאה בחוקה כמו אמה נמי מבטן (תהילים כ"ב י') עיין הבאור שם מר'
יואל כ"ל ז"ל • וכן הוא מטבע התנין לילך בכח ובחוקה אל יאור מצרים • והדלח, ענינו
לפי מקומו עכירת המים • והרפס, כמו מעין נרפס (משלי כ"ה כ"ו), שנתמלא רפס וטיט
ומימיו עכורים • נהרותם, שם אל גוים, נהרות שאר הגוים • והכונה שמושל על שאר עמים
באכזריות ויעשה להם רע • (ח) רמוחק, לשון רמה, כמו וירם תולעים ויבאש (רש"י) •
(ו) צפחק, ארץ אשר אמה נף בה על פני מימי יאוריק, כמו נפו מים על ראשי (איכה ג'
כ"ד) וינף הברזל (מ"ב ו' ו') (הכלל) • והריק"ם כתב שאמר זה צפחק יאור מצרים סינא
להשקות השדות, וקרא הארץ נפה לפי שפנים המים עליה כמו שקרא הארץ ארץ זבת חלב ודבש,
לפי שהחלב זב עליה • (ט) והכעסתי, כלומר ירגז ויחרד לבנם (הכלל) • שברך, י"ת
באיתותי תכירו קרנך לכיכיהן • (י) בעופפי, ענין עוף הוא כל תנועה מהירות תוך האויר,

אס

מכלל יופי

שם כלל לכל אילן: אל יורדי בוד, כמו עם יורדי בור והוא הקנר: (טו) האבלתי, פועל יוצא
לשני: בסתי • נצרי הסמך והוא פועל יוצא לשלישי ופירושו כסיתי עליו ואתה הוסק והוא על
דרך משל: עלפה, מן ויתענף (יונה ג') תתעלפנה הכתולות (עמוס ה') וכדברי רבותי כ"ל
שם יתעלפה והוא תאר מבנין פועל בתוספת הא והיה ראוי להיות עלף מבלי תוספת הא
בשקל אכל (שמות ג') לקח (תלבים ב' ב') ונא בתוספת הא ומלרע כמו פחה צמא, (ישעיה

הרגום אשכנזי

סיין שווערר פֿאַר איהרען אויגען הערוםפֿליגען לאַזע , אַללע אויגענבליקקע ווירד
 יעדער פֿיר זיין אייגענעם לעכען ציטטערן אַם טאַגע דייגעס שטורצעס . [יא] רען
 זאָ שפּריכט דער הערר , דער עוויגע : דאַן שווערר דעם קעניגס פֿאַן בכרל ווירד
 איבער דיך קאַטמען . [יב] דורך דיא שווערדטער יענער העלדען , דיא אַללע
 טאַפֿערע פֿעלקער זינד , ווילל איך דיינע מענשענמאַזע נידערשטרעקען , זיא
 זאָלען מצרים'ס שטאַלץ ערניכטען , זיינע צאַהלרייכען איינוואַהנער אויפֿריי-
 בען . [יג] איך ווילל אויך אַללעם פֿיהדאַרין פֿאַן רען גראַסען וואַייערן פֿער-
 שווינדען לאַזען , דאַס זיא וועדער מענשענפֿוס נאָך פֿיהעסקלויע מעהר טריכע
 סאַכע . [יד] דאַן לאַזע איך זיינע וואַזער ווידער זיך זעצען , איהרע פֿליווע
 קלאַר ויא עהל פֿליסען , שפּריכט דער הערר , דער עוויגע . [טו] ווען איך נון
 מצרים זאָ פֿערוויזטעט , דאַן לאַנד פֿאַן אַללעם , וואַפֿאַן עס פֿאַלל וואַר , לעער
 געפאַכט , אונד אַללע איינוואַהנער דאַרין ערשלאַגען האַבען ווערדע , דאַן ווירד
 סאַן ערקעננען , דאַס איך דער עוויגע בין . [טז] דים ניכט איין טרויערליד , דאַן
 סאַן

ב א ו ר

חס דבר מתנועה ע"י כחות עצמו כמו עוף הכורח , או ע"י כחות אחרים , וכן מחץ יעוף
 יומם (תהלים נ"א ה') . (יד) אשקיע מימיהם , שלא תעברם רגל וספק הטיט ויהיו המים
 גלולים ונקיים כשמן המזוקק . (רש"י) . (טו) ונשמה , ותהיה נשמה הארץ ממלאה ,
 ואע"פ שעמד הסעם כמלת ובשמה , טעמה דבוק עם ארץ . נשמה בינוני לנקבה מבנין כפעל
 מן

מכלל יופי

ה') אשה לוי , (ויקרא א') וענינו העיפות ורוב היגיעה בנפש והנהלה עד שלא יוכל אדם
 לעמוד על עצמו וכמעט תפא רוחו ובאמרו בלאין יסוד עלפה רובה לומר כל אחד מן עני השדה
 ופירושו לרוב התאבלותם עליו עד שלא יוכלו לעמוד על עצמם כמו שאמר ואקדיר עליו לבנון :
 (טו) הרעשתי , ענינו התכווה והרעדה טרמול"ו בלעז : מבחר וטוב לבנון , נא סמוך על
 סמוך כמו (שמואל ב' כ"ד) מספר מפקד העם והדומים לו : (יו) וזרעו ישבו בצלו בחוף
 גוים , חיות המלכים שהיו זרעו ועזריו שיטבו בצלו בתוך גוים ירדו אמו לשאול אל סללי חרנ :
 (יח) הוא פרעה , כאלו אמר אתה פרעה אלא שדרך המקרא לדבר לכבד ולא לכבד כאמר
 כמו (מלכים יט) שמו עמים כלם והדומים להם :

לב (ב) כפיר גוים , אמר כן על דרך ההשאלה כלומר גדולם ותקיפתם ופירושו כמו כפיר
 אריות בתוך סוית השדה כן כדמית אתה בתוך הגוים : כהנים . במס במקס הנון ופירושו
 וכן היית כמו הכנים הגדול בימים כמו שאמר עליו גם כן (יחזקאל כ"ע) הכנים הגדול הדובן
 בחוף יאוריו : ותנח . ותנח ויהיה מבנין הקל בפלס (בראשית ז') וחנח החיבה ופירושו ותנח
 עם כהרותיך לשטף את הארץ והנהרות הם משל למייליותיו או מהנוסף בפלס זירח יי (בראשית
 ח') וענינו ותנח כמו כי יניס ירדן אל פיהו (איוב מ') ופירושו ותנח מים בנהרותיך א היבשה
 וניח בנהרותיך כצית (תהלים ז"ד) כך פרינו ננגח והדומים לו : וחדלח : ענינו הדריסה עם
 עכירת המים וכן חגרין הכתיבים בפרשה : והרפס נהרותם . נסמך ענינו כענין הדריסה
 והרמיסה : (ג) בחרמי . כמו דשתי וכן יודו חרם (מיכה ז') : (ד) אטילך . כמו אשליכך וכן
 ויטילו את הכלים (יונה א') : (ה) ונתחיו את בשרך . כתרומות נשר קטיליך כי לא אמר על
 פרעה לרדו אלא עליו ועל עמו : רמוהך . שם באורק ענין הגנהה כן פירש בשרש רום ובשרש
 דמה כתב רבינוה פירשו ענין השלכה מענין דמה בים (שמות ט"ו) כלומר אשר יפלו סללים
 מהמוך : (ו) צפתך . מן נפשו מים על ראשי (איכה ג') ומלת נפתך בינוני לנקבה מבנין העין
 כלומר

יחזקאל לב

קז

בעופפי חרבי על פניהם וחרדו לרגעים איש לגפ'שו ביום מפל'הק :
(יא) כי כה אמר אדני יהוה חרב מלך בכל הבואה : (יב) בחרבות
גבורים אפיל המינה עריצי גוים כלם ושרדו את גאון מצרים
ונשמד כל המונה : (יג) והאברתי את כל בהמתה מעל מים
רבים ולא תדלחם רגל אדם עוד ופרסות בהמה לא תדלחם :
(יד) אז אשקיע מימיהם ונתרוחם בשמן אוליך נאם אדני יהוה :
(טו) בהתי אה ארץ מצרים ששמה ונשמה ארץ ממלאה בהפית
את כל יושבי בה וידעו כי אני יהוה : (טז) קינה היא וקונננה

בנוח

ר ש י

פורת בשלחי עליך חיל שלוחי דרך חרנם : וחרדו לרגעים • לשנרים פוגם
עליהם יבא השבר ל"ח לשון רגע ממש כן חזרו מנחם : חיש לנפשו • כל אחד על
עצמו שויימחי"מאש בלע"ז : (יג) מעל מים • של שחר מדינות שהיית עוזרם :
(יד) אשקיע מימיהם • שלא תעברם רגל צהמה ישקע הטיטויהיו המים צלולים
ונקיים כשמן המזוקק : (טז) ארץ ממולאה • ארץ שהיא עתה ממולאה מכל

טז

מכלל יופי

כלומר המקומות שזכרים עליהם עתה אשקה אובס מדמך ויגף דם עליהם עד שיעלה אל
ההרים ושרשו נוף • או יהיה שרשו נפה מן טופה נתמך (יחזקאלג') ועכ"ל ארץ האקפתך
והצטתך כלומר אפי' המקומות הגבוהים אשקה מדמך : (יז) וכסתי, הסמך בצרי : (ט) שברך,
פירוש האנשי' הנשברים והננפים כך • או בהניאי באזניה' קול השנר ושמעיהו : (י) והשמותי,
ענין תמהון (ישעיה כ"ג) כמו כאשר שמעו עליך רבים והדומים לו : ישערו עליך שער, ענין
סערה וזכר השם אחר הפועל הכנזר מהשם לחזק הענין כמו (שמואל ב' י"ב) ויגם דוד נוס
והדומים לו : בעופפי, ענין בהירות והצדקה כמו (איוב ח') תעופה בצקר תהיה רוצה לומר
בהצדיק אותה ולהטי אותה בהויה מנדכה ופירוש אחר בשרש עוף : וחרדו לרגעים, מרגע
לרגע יחרדו : (יא) הבואך, תבא לך : (יג) מעל מים רבים, שהיתה גדלה על מים רבים :
ולא תדלחם, כמו תרמסם ובאמרו עוד רוצה לומר זמן רב כמו ולא יספו עוד גדודי ארם
(מלכים ב' ו') : (יד) אשקיע, לשון עומק ומטולה ותרגום (שמות ט"ו) צללו כעופרת אשתקעו
כאשרא ופירושו לפי שיהיה הארץ חרבה מאין אדם ובהמה ולא יעברו במים יהיו המים זכים כמו
שומר לא תדלחם רגל אדם ופרסות בהמה לא תדלחם כי כשתדלחם רגל אדם ובהמה הם
עכורים וכשלא תענור גם רגל אדם ובהמה יהיו זכים כשמן והו שומר ובהמות כשמן אוליך :
(טז) ונשמה, ותייה נשמה הארץ ממליאה ואף על פי שעמד הטעם במלת ונשמה טעמה דבך
עם ארץ • נשמה ביטוי לכבדה מנכין כפעל מן שם : (טז) קינה היא, ענין הספד ופירשו ז"ל
קינה אחת אומרת וכלן עונות : בנוח הגוים, בני הכפרים אשר בניו יקוננו אותה וכן תרגם
יונתן כפרני עממיא יילולן יתה • ומלת תקונפה בעל המסורת הביא האלה הואת לורה עם
עיני חראינה בה (מיכה ז') ואיני כן לפי דרך הדקדוק כי דגש כון תקוננה לחסרון כון הכפולה
בויקונן ירמיהו (דברי הימים ב' ל"ה) וכוון הכתובה היא כין הרנות • ובסימן ס"ז כתב ואף על פי

שאף

יהזקאל לב

בְּנוֹת הַגּוֹיִם הִקִּינְנָה אוֹתָהּ עַל מַצְרִים וְעַל כָּל הַמּוֹנֵה הַקּוֹנְנָה
 אוֹתָהּ נָאֵם אֲדֹנָי יְהוִה : (יז) וַיְהִי בְּשֵׁמִי עֵשְׂרָה שָׁנָה בַּחֲמִשָּׁה
 עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (יח) בֶּן אָדָם נִהְיֶה עַל
 הַמּוֹן מַצְרִים וְהוֹרִידֵהוּ אוֹתָהּ וּבְנוֹת גּוֹיִם אֲדָרִים אֶל אֶרֶץ תַּחְתֵּיּוֹת
 אֶת יוֹרְדֵי בֹר : (יט) מִמִּי נִעְמַת רְדָה וְהִשְׁפַּבָּה אֶת עֵרְלִים : (כ)
 בַּחוּךְ חֲלָלִי חָרַב יִפְלוּ חָרַב נִתְּנָה מִשְׁכּוֹ אוֹתָהּ וְכָל הַמוֹנֵיָהּ :
 (כא) יִדְבְּרוּ לוֹ אֵלַי גְּבוּרִים מִחוּךְ שְׂאוּל אֶת עֲזָרָיו יִרְדּוּ שְׂכָבוֹ
 הָעֵרְלִים חֲלָלִי חָרַב : (כב) שָׁם אֲשׁוּר וְכָל קְהֵלָה סְבִיבוֹתָיו
 קִבְּרֹתָיו כָּלֵם חֲלָלִים הַנְּפִלִים בַּחָרַב : (כג) אֲשֶׁר נִתְּנוּ קִבְּרֹתֶיהָ
 בִּירְכָתִי בֹר וַיְהִי קְהֵלָה סְבִיבוֹת קִבְּרֹתָהּ כָּלֵם חֲלָלִים נְפִלִים

בחרב

ר ש י

טוֹב : (יח) נֶהֱיֶה . זָכָה וְקִיּוֹן : וְהוֹרִידֵהוּ אוֹתָהּ וּבְנוֹת וְגוֹמֵר . הַתְּנַחַח
 עָלוּ וְעַל כָּל מַכְחִישֵׁי הַחֹרֶה שִׁירְדוּ לְבָאֵר שַׁחַת כֹּאֵן הַרְחִסוּ הַקִּבְּנָה לִיהִזְקָאֵל שְׂכָל
 מַכְחִישֵׁי הַחֹרֶה יוֹרְדִין לְגִיהֶנֶס : (יט) מוֹנֵי נְעֻמַת . כְּלוֹם נְעֻמַת מֵאֲחַר הָעֵרְלִים
 חָף חֲתָה רְדָה לְבוֹר וְהִשְׁכַּנְהָ אוֹתָם : (כ) חָרַב נִתְּנָה . לְחָרַב נִהְיֶה מוֹנֵרִים :
 (כא) יִדְבְּרוּ לוֹ . יִדְבְּרוּ עָלָיו וְעַל עוֹזָרָיו : אֵלַי גְּבוּרִים מִחוּךְ שְׂאוּל . סָרַם
 הַמִּקְרָא וְדַרְשׁוּ יִדְבְּרוּ לוֹ אֶת עוֹזָרָיו עִם עוֹזָרָיו אֲתוּ יִדְבְּרוּ אֵלַי גְּבוּרִים שֶׁשְׂאוּל
 וְזָכָה יֹאמְרוּ עָלֵיהֶם יִרְדּוּ שְׂכָבוֹ . הָעֵרְלִים וְגוֹמֵר כָּלֵם וְלִי וְלֹהֶם וְלֶךְ הַסְּמוּכִין
 לְדָבוֹר חִינֵם אֵלֶּה לְשׁוֹן עַל : (כב) שָׁם אֲשׁוּר . בְּגִיהֶנֶס : סְבִיבוֹתָיו . בַּחוּךְ שְׂאוּל
 קִבְּרֹתָיו מוֹכְנִים כִּי מֵשֶׁם לֹא יֵאָח לְנוֹת בְּקִבְּרָה : (כג) צִירְכָתִי בֹר . צַעֲמִקֵי בֹר

בחוך

מכלל יופי

שֵׁאִין דְּרַךְ הַלֹּאֵת הַמְדוּבַעַת בְּכַחַי הָעֵין לְהִיּוֹתָהּ כּוֹפֶלֶת אַחַר שֶׁהָיָה לְתַשְׁלִים עֵין הַפּוֹעֵל הַנִּסְפֶּלֶת
 כִּפְלָה זֹאת בְּעִבּוֹר שֶׁהָיָה כּוֹן וְהִתְחַבַּר עֲטֻנוֹן הַרְבִּית וַיִּכְבַּד עַל הַלְּשׁוֹן לְקַרְא שְׁלֵשָׁה כּוֹנִין כֹּאחַת :
 (יח) הוֹרִידֵהוּ פִירוּשׁוֹ . לְפָנָיו חַל אֶרֶץ מַחְמִית : וּבְנוֹת גּוֹיִם , קְהֵלוֹת כְּמוֹ בַת צִיּוֹן (אִיכָל נ')
 בַּת אֲדוּם (שֶׁס' ד') בַּת בְּנֵי (תַּפְלִים קל"ז) שְׁפִירוּסָם עֲדָה : (יט) וְהִשְׁכַּבָּה , בְּקִמָּץ חֲטָף וְהוּא
 מְקוֹר בְּתוֹסְפוֹת הָאֵל כִּי אֵינְן כּוֹנֵי הַבְּנִין : אַחֲרָלִים , כָּל דְּבַר הֵיטֵר וְהַכְּבֵד שֶׁרָאִי לְהַשְׁלִיכּוֹ
 וְלִהְיוֹת יִקְרָא עֵרְלָה וְכֵן זֶה וְכָל אֲשֶׁר בְּפִרְשַׁת כְּתָב עַל הַמּוֹן מַצְרֵי רֹזָה לֹמֵד בְּהֵם כְּכַדֵי הַעֲבוֹת
 וַיִּתְּרֵי הַחֲטָאִים . אוֹ פִירוּסָם עֵרְלֵי לְבָנוֹת כִּלְאוֹ לָנֶס כְּכַד וַיִּתֵּר בְּשֶׁר וְסוּמִן הַמַּכְסֵהוּ שֶׁלֹּא יוּכַל
 לְהַבִּין עַל דְּרַךְ (יִשְׁעִיה') הַשְׁמָן לֵב הָעַם הוֹצֵא וְכֵן אָמַר הַמְדוּבַעַת בְּהֵם חִיבִינֵי : (כ) חָרַב
 בַּחֲנָה , לְחַרְבַּת נִתְּנָה : מִשְׁכּוֹ אוֹתָהּ , הַמַּסְתַּקְרָא בְּקִמָּץ חֲטָף כְּמַשְׁפַּט הַצּוּי וְכֵן בְּמַכְלָל צוּי
 בְּקִמָּץ חֲטָף כִּי צוּי הִיטִיד בִּישׁוּךְ בְּחוֹלָם וְכֵן קִבְּלוּ קְרִיאתָהּ בְּקִמָּץ חֲטָף וְכֵן בְּסִפְרֵי מְדוּיָק
 בְּמַסְרַת עָלָיו לִית חֲטָף : (כא) אֵלַי גְּבוּרִים , תְּקִיפִיוֹהוּא כְּתוּב בְּלֹא יוֹד וְהַמַּסְכַּת עָלָיו לִית
 חֲסַר וְעִיּוֹן בְּשֶׁרֶשׁ אֵיל שֶׁם תְּמַנֵּא גְדוֹלֶת רִבִּי יְהוּדָה הַמְדוּבַעַת חִיּוֹן ז'ל : אֶת עוֹזָרָיו . עַם

עוזריו

מאן
 איבע
 הער
 [י
 ראו
 איבע
 (שט)
 דענע
 האב
 טען
 שווע
 סאל
 ווער
 געזו
 שווע
 זעל
 שט
 גרא
 זעם
 מן
 הת
 על
 תר
 זה
 אלו
 עם
 כנ
 גע
 לה
 לע
 צו
 או
 יד
 יד
 וכ
 ה
 עו
 כ

מאן זיינגען ווירד , דיא טעכטער דער פֿעלקער ווערדען עס צום קלאַגעליד מאַכען
איבער מצרים אונד זיינע פֿאַלקסמענגע ווערדען זיא עס אַנשטיממען , שפּריכט דער
הערר , דער עוויגע .

[י] אים צוועלפטען יאהרע , אַם פֿינפֿענהנטען דעוועלבען מאַנאַטס וואַרד מיר
דאַ וואַרט דעס עוויגען , וויא פֿאַלגט : [יח] מענשעוואַהן , טהוע סלעגליך
איבער דיא פֿאַלקסמענגע פֿאַן מצרים , דאונד בעגלייטע זיא , זאָ וויא דיא טעכטער
(שטאַאַטען) דער איכריגען מעכטיגען פֿעלקער הינאַב אין דיא אונטערוועלט צו
דענען , דיא אין דיא העללע פֿאַהרען . [יס] פֿאַר וועס וויללזט דוא דען פֿאַרצוב
האַבען ? — זאָ פֿאַהרע נון הינאַב , אונד לאַס דיך צו דען איכריגען פֿערשטאַק
טען לעגען ! [כ] זיא פֿאַללען גלייך הינגעריכטעטען דורך דאַן שווערד , יא , דעס
שווערדטע איוט עס (מצרים) פּריוו גענעבען ; מאַן ציהע עס הינאַב מיט זיינער
פֿאַלקסמענגע ! [כא] דיא מעכטיגען העלדען אויו דעס רייכע דער טאַרטען
ווערדען פֿאַן איהם אונד זיינען הילפּספֿעלקערן זיך בעשפרעכען : זאָ זינד זיא דען
געוונקען , אונד ליגען דאַ , דיא פֿערשטאַקטען ! וויא הינגעריכטעטע דורך דאַן
שווערד . [כב] זאָ ליגט דאַרט (אין דער העללע) אשור (נעמליך דער קעניג דעו
זעלבען) אונד זיין ועממטליכעס פֿאַלק , אין איהרעס אומפֿאַנגע זינד איהרע גראַב
שטעטטען , אַללע ערשלאַגען , געפֿאַללען דורך דאַן שווערד . [כג] איהרע
גראַבשטעטטען וואורדען אין דען הינטערגרונד דער העללע הינגענעבען , זיין
ועממטליכעס פֿאַלק ליגט אום זיינע גראַבשטעטטע הערום , אַללע ערשלאַגען ,
דורך

ב א ו ר

מן שמש (רד"ק) . (יו) לחדש , הנזכר למעלה בתחלת הפרשה . (יח) נהה והורירהו ,
התנבא בקול נהי וככי ירידתו אל ארץ תחתית כן כראה דעת יונתן ורש"י . או טעם והאגידהו
על דרך משל ומליצה לזויה כמו למתים , וכן כתב רד"ק , שירדלו בדבריו ובנבואתו , וכן
תרגמתי . אותה , שב על מצרים , בבחינת ארץ תחת יושביה , שהוא לשון נקבה , או כנף
בה בת זכרים , לפי שאמר ובנות גוים , וטעם ובנות גוים כתב רד"ק קהלות הגוים , וכן בת
אדום , בת בבל , בל"א (שטאַאַטען) . ובנות גוים , יש מפרשים , שזוהי אותה בקנה
עם בנות גוים שחוקנה עליה . והנכון שעורו כמו כננית גוים , כלומר כננות גוים אשר
כבר הוריד איתן בדברו ובנבואתו אל ארץ תחתית . בור , גיהנם כמו לעיל כ"יכ . (יט) ממי
בעמח , ממי מאשר גוים אדירים אתה חישב להיות נעים ויפה , והלא כל המוני הגוים שיחשבו
להתגבר ירדו ממעלתם , וגם אתה לא תפול מהם , ולכן רדה והשכנה וגו' . ערלים , עייף
לעילכ"ח . (כ) חללי הרב , בארתי לעיל כ"ח ח' . חרב נהנה , כמו למרבי משכו ,
צווי לגזרת פעול , והמ"ס נקראת בקמן חטף , וכן אמר המסרה עליו לית וחסף , אמר שיישט
אותם לארץ תחתית (רד"ק) . והוא מפעלים שלא נזכר שם הפועל , בל"א (מאַן) . (כא)
ידברו לו , עליו , כללי ולו ולהם ולך הסמוכים לדבור אינה אלא לשון על , ושעור הכתוב
ידברו אלי נבדדים שנאול לו את עזריו (כלומר עם עזריו , גם על עזריו אתו ידברו ,)
וככה יאמרו עליהם ירדו שכנוגו' (רש"י) . וכן תרגמתי . (כב) שם אשור , בניהנס
(הכ"ל) , וטעם אשור , בת אשור כמו שכתבתי לעיל , והכינה פה על מלך אשור , ולכן נכפל
עוד וכל קהלה . סביבותיו קברותיו , בסביבות שאל הן קברותיו . (כג) בירכתי בור ,
נעמקי בור (הכ"ל) . וכתב רד"ק שאמר זה להפלגה שירדו לשאול תחתית , להגדיל אכדס ,
והוא

הרגום אשכנזי

דורך דאן שווערדגעפאללען, ווייל זיא שרעקקען פֿערברייטעטען אים לאַנדע דעם
 לעבענס (אין דער אַבערוועלט). [כד] זאָ ליגט דאָרט עולם (דער קעניג דעם
 זעלבען) אונד זיינע פֿאַלקסמענגע אום זיינע גראַבשטעטע הער, אַללע ער-
 שלאַגען, דורך דאָן שווערדגעפאללען, דיא וויא פֿערשטאַקטע אין דיא אונטער-
 וועלט זאַנקען, ווייל זיא שרעקקען פֿערברייטעטען אים לאַנדע דעם לעבענס, זאָ
 מיזוען זיא נון איהרע שטאַך טראַגעזימט דענען אין דיא העללע פֿאַהרענדען.
 [כה] מיטטען אונטער הינגעריכטעטען וואורדע דאָזעלכזום איינע לאַגערשטעטע
 פֿיר איהן אונד זיינע פֿאַלקסמענגע אַנגעוויזען, רינגס אומהער זינד איהרע גראַב-
 שטעטען, אַללע וויא פֿערשטאַקטע, הינגעריכטעט דורך דאָן שווערד, ווייל
 זיא שרעקקען פֿערברייטעטען אים לאַנדע דעם לעבענס, זאָ מיזוען זיא נון איהרע
 שטאַך טראַגעזימט דענען, דיא אין דיא העללע פֿאַהרען, אונד זינד אונטער דיא
 הינגעריכטעטען הינגעגעבען. [כו] זאָ אויט דאָרט אויך משך תבל אונד זיינע
 פֿאַלקסמענגע, רינגס אומהער זינד איהרע גראַבשטעטען, אַללע וויא פֿער-
 שטאַקטע, דורך דאָן שווערד הינגעריכטעטע, ווייל זיא שרעקקען פֿערברייטעטע-
 טען אים לאַנדע דעם לעבענס. [כז] זיא רוהען ניכט נעבען יענען, פֿאַן דען
 פֿערשטאַקטען געפֿאַללענען העלדען, דיא מיט איהרען ריזונגען אין דאָן גראַב
 הינאַב קאַמען, דענען כאַן איהרע שווערדטער אונטער איהרע הייפטער
 לעגטע; דען איהרע זינדען בלייבען אויך אויף איהרען געביינען האַפֿטען, ווייל
 זיא העלדען דעם שרעקקענס אים לאַנדע דעם לעבענס וואַרען. [כח] (אונד זאָ
 ווירט אויך רוא (מצרים) אינטער דען פֿערשטאַקטען דייע פֿירניכטונג פֿינדען,
 נעבען הינגעריכטעטען דורך דאָן שווערד לינען!) [כט] זאָ ליגט דאָרט אויך אדום
 מיט אַללע זיינען פֿירזטען, דיא טראַץ איהרער מאַכט צו דען ערשלאַגענען דורך
 דאָן שווערד הינגעטהאָן וואורדען, זיא ליגען נעבען פֿערשטאַקטען, נעבען דען
 אין דיא העללע פֿאַהרענדען. [ל] זאָ זינד דאָרט דיא נאָרדישען רעגענטען אַללע,
 זעמטליכע צידונים, דיא וויא הינגעריכטעטע הינאַבפֿוהרען, אין איהרען
 שרעקניזען שעהמען זיא זיך איהרער מאַכט. זיא ליגען דאָ וויא פֿערשטאַקטע,
 נעבען הינגעריכטעטען דורך דאָן שווערד, אונד טראַגעזימט איהרע שטאַך מיט דעם
 נען, דיא אין דיא העללע פֿאַהרען. [לא] זיא ווירד פֿרעה ערוזעהן, אונד
 טראַזט

ב א ו ר

וזיא דרך משל שיאנדו לעולם הם ונפשות. סביבות קברתה, סביבות אקים הקבורה של
 מלך אשור. (כו) ולא ישכבונו, גורלם נאמן תחתיות לא כגורל הגבורים אשר נפלו
 מערלים, אשר ירדו שאלו ככלי מלחמתם, כל מר שמתו בכבוד. עונותם על עצמם,
 עונות העמים הנזכרים חלים עוד על עצמותם. כי חתית גבורים ונו, לפי שאלה הגבורים
 כתבו תתותם נאמן חיים, כן כתב ד"ק" ומשמעות הלשון נראה שמה שנקראים גבורים הוא
 להתנגדות הגבורים שזכר, שהיו גבורים אמתיים. ומלת קתית מנביל ענין גבורים
 וכדמתורגם: (כח) ואחה ונו, לסרעה הוא אומר (רס"). וזיא השטה מדבר העממי
 לרוב השפלות, ולכן כגרתים סוף זה בתרגומו כמאמר מוסגר (ל) צדני, ישפוט דמים
 (לא) חללי

בַּחֶרֶב אֲשֶׁר נָתַנּוּ חַתִּית בְּאַרְץ חַיִּים: (כד) שָׁם עִלְסוּ וְכָל הַמּוֹנֵה
 סְבִיבוֹת קִבְּרָתָהּ כָּלֶם חֲלָלִים הַנִּפְלִים בַּחֶרֶב אֲשֶׁר יָרְדוּ עָרְלִים
 אֶל אֶרֶץ מִדְּתִיּוֹת אֲשֶׁר נָתַנּוּ חַתִּית בְּאַרְץ חַיִּים וַיִּשְׂאוּ כָל־מִתָּהֶם
 אֶת יוֹרְדֵי בּוֹר: (כה) בַּחֹף חֲלָלִים נָתַנּוּ מִשָּׁכְבֵי לָהּ בְּכָל הַמּוֹנֵה
 סְבִיבוֹתָיו קִבְּרָתָהּ כָּלֶם עָרְלִים חֲלָלִי חָרֵב כִּי נָתַן חַתִּית בְּאַרְץ
 חַיִּים וַיִּשְׂאוּ כָל־מִתָּהֶם אֶת יוֹרְדֵי בּוֹר בַּחֹף חֲלָלִים נָתַן: (כו) שָׁם
 מִשָּׁךְ הַבַּל וְכָל הַמּוֹנֵה סְבִיבוֹתָיו הַכְרוּתָהּ כָּלֶם עָרְלִים מִחֲלָלֵי
 חָרֵב כִּי נָתַנּוּ חַתִּית בְּאַרְץ חַיִּים: (כז) וְלֹא יִשְׁכְּבוּ אֶת גְּבוּרִים נִפְלִים
 מֵעָרְלִים אֲשֶׁר יָרְדוּ שְׂאוֹל בְּכָלִי מִלְחָמָתָם וַיִּתְּנוּ אֶת חֲרֻבוֹתָם
 תַּחַת רַאשֵׁיהֶם וַתְּהִי עוֹנוֹתָם עַל עַצְמָתָם כִּי חַתִּית גְּבוּרִים בְּאַרְץ
 חַיִּים: (כח) וְאַתָּה בַּחֹף עָרְלִים הַשֹּׁבֵר הַב' נִפְתַּח וַתִּשְׁכַּב אֶת
 חֲלָלֵי חָרֵב: (כט) שָׁמָּה אָדוּם מִרְכִּיָּהּ וְכָל נְשִׂאָהּ אֲשֶׁר נָתַנּוּ
 בְּגִבּוֹרָתָם אֶת חֲלָלֵי חָרֵב הָמָּה אֶת עָרְלִים יִשְׁכְּבוּ וְאֶת יוֹרְדֵי בּוֹר:
 (ל) שָׁמָּה נִסְכֵי צַפּוֹן כָּלֶם וְכָל צִדְנֵי אֲשֶׁר יָרְדוּ אֶת חֲלָלִים בַּחַתִּית
 מִגְּבוּרָתָם הַג' רַפָּה בּוֹשִׁים וַיִּשְׁכְּבוּ עָרְלִים אֶת חֲלָלֵי חָרֵב וַיִּשְׂאוּ
 כָל־מִתָּהֶם אֶת יוֹרְדֵי בּוֹר: (לא) אוֹתָם יִרְאֶה פְּרֻעָה וְנָחַם עַל כָּל הַמּוֹנֵה

חללי

ר ש י

בתוך עמקי : ויהי קהלה • בתוך שאלו סביבות קבורתה : אשר נתנו חתית •
 אשר נתנו שבר בארץ ישראל : (כה) נתנו משכלה • לעולם : כו מהללי •
 כמו הורגי : (כו) ולא ישכבו • אלה הזכרים עם גבורים שמתו מיתה עצומה
 כי נופלי' וגרועים יהיו מערלים אשר מתו מיתה עצומה וירדו בכלי מלחמתם
 שאלו : ויתנו • קבורתם את חרבותם תחת ראשיהם לסימון להודיע כי לא שלטם
 בהם חרב : ותהי עונותם על עצמותם • לא נחסר מעונם כלום שלא כפרה עליהם
 חרב הריגה שלא נהרגו ומה הוא העון כי חתית הגבורים ההם היתה בארץ
 חיים : (כח) ואתה בתוך ערלים • לפרעה הוא חומר : את חללי חרב •
 ולא עם המתים מיתה עצומה : (ל) בחתיתם מגבורותם בושים • בחתירותם
 מגבורתהון בהמתין : (לב) כי נתתי את חתיתי בארץ החיים • כי אתן אני את
 מוראי בארץ ישראל ולא תנתן עוד חתית אדם זה :

רג (3) לזופה

יחזקאל לב

חֲלִלֵי חָרֵב פָּרַעַה וְכָל חֵילוֹ נָאֵם אֲדֹנָי יְהוִה : (לב) כִּי נִתְחִי אֶת
חֲתִיחֹ חֲתִיחֵי קָרִי בְּאֶרֶץ חַיִּים וְהִשְׁכַּב בְּחַוֵּד עֵרְלִים אֶת חֲלִלֵי חָרֵב
פָּרַעַה וְכָל הַמוֹנֶה נָאֵם אֲדֹנָי יְהוִה :

לג (א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (ב) בֶּן אָדָם דַּבֵּר אֶל
בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶרֶץ כִּי אָבִיא עָלֶיךָ חָרֵב וְלָקַחוּ
עִם הָאָרֶץ אִישׁ אֶחָד מִקְצֵיהֶם וַנְּחַנּוּ אֹתוֹ לָהֶם לְצַפָּה : (ג) וּרְאֵה
אֶת הַחָרֵב בָּאָה עַל הָאָרֶץ וְחָקַע בְּשׁוֹפָר וְהִזְהִיר אֶת הָעָם : (ד)
וְשָׁמַע הַשְּׁמִיעַ אֶת קוֹל הַשׁוֹפָר וְלֹא נִזְחַר וַתִּבֹּא חָרֵב וְתִקְחֶנּוּ
דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ יְהִיָּה : (ה) אֶת קוֹל הַשׁוֹפָר שָׁמַע וְלֹא נִזְחַר דָּמוֹ
בּוֹ יְהִיָּה וְהוּא נִזְחַר נִפְשׁוֹ מִלֵּט : (ו) וְהִצַּפָּה כִּי יִרְאֶה אֶת הַחָרֵב
בָּאָה וְלֹא תִקַּע בְּשׁוֹפָר וְהָעָם לֹא נִזְחַר וַתִּבֹּא חָרֵב וְתִקַּח מֵהֶם
נַפְשׁוֹ הוּא בְּעוֹנוֹ נִלְקַח קִמְץ כִּי קִדְּמוּ מִיַּד הַצַּפָּה אֲדָרְשׁ : (ז)
וְאָתָּה בֶּן אָדָם צַפֵּה נִתְחִיף לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַעְתָּ מִפִּי דְבַר
וְהִזְהַרְתָּ

ר ש י

לג (ז) לְנוֹפֵה • צֹארוֹ טַח צִלְעוֹ : (ג) וּרְאֵה אֶת הַחָרֵב • הַמֵּה
הַגִּיּוֹסוֹחַ : (ד) דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ יְהִיָּה • עוֹן מִיתָתוֹ יִדְרֹשׁ מִיַּד עֲלָמוֹ שִׁפְשַׁע
צִנְפָּשׁוֹ : (ה) וְהוּא נִזְחַר נִפְשׁוֹ מִלֵּט • אִם נִזְחַר הִיָּה נִמְלֵט : (ז) נוֹפֵה
נִתְחִיף

מבלל יופי

עזריו ידברו עם פרעה ועם עוזריו : ירדו שכבו הערלים, עם עוזריו שירדו שכבו עם הערלים
חללי חרב : (בב) וכל קהלה, קהל ארץ אשור : סביבותיו קברותיו • סביבות אשור יהיו
קברות פרעה והמוטו : (כג) אשר נתנו קברותיה בירכתי בור, לפי שאמר סביבותיו
קברותיו אמר ואנה נתנו קברותיה של עדת אשור בירכתי בור : חתיה, אס וכן בחתיתם הראוי
פתלמו חתית נפלס אחריות (ישעיה מ"ו) • חתית (דברים ל"ג) : בארץ חיים, אנתנו
אוראס ומתיתם בנבי אדם בעודם חיים ולפיכך אמר נאחץ חיים לפי שהם עתה נאחץ מתים •
והמפרשים פירשונו ארץ ישראל נקראת כן כמו שנקראת (דכ"א י"ט) ארץ בני וכן אמרו "ל
ארץ שמתיה חיים וכן תרגם יונתן על דשלישו בארעא דישראל : (כה) חללי חרב, כלם אשר
שפרטה שטוטים אין מאריך נסית : (כו) מחללי חרב, מענין חללי חרב והוא פעול כמו
הרוגי חרב מבנין הדגוש והיתה הלמד ראויה להדגש והוקל והלמד בשוא ופתח והטעם (יחזקאל
כ"ח) ביד מחלליך : (כו) ותהי עונותם על עצמותם • תטלת עונותם וענשם היתה על
עצמותם כלומר שדקרו אותם בחרב ושברו עצמותם : (כח) חשבר, נפתח הנית כמו חשבר
צגרי וכמוהו וכל מקנה הזכר (שמות ל"ד) : ותעצר המגפה (במדבר כ"ד), (ל) וכל צרוני,
פמו נדונים ונפלה המס ונאשרה היוד וכן לכרו ולרצים (מלכים ב' י"א) כעל לכתם :
פגבורחם

טראַזט פֿינדען וועגען זיינער פֿאַלקסמענגע, וועגען זיינער אונד זיינעם גאַנצען העערס, דיא ערשלאַגען דורך דאָן שווערד וינד, פרעה אונד זיין גאַנצעס העער, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע. [לכ] איך פֿערברייטע נעמליך טיינע שרעקניזוע אים לאַנגע דעם לעבענס, וואָ דאָן פרעה מיט זיינער גאַנצען פֿאַלקס-מענגע אונטער דען פֿערשטאַקטען, נעכען הינגעריכטעטען דורך דאָן שווערד ליגען ווירד, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע.

לג [א] דאָן וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר, וויא פֿאַלגט: [ב] מענשען וואָהן, רעדע צו דען קינדערן דיינעם פֿאַלקס, זאָגע איהנע: ווען איך קריג איבער אַיין לאַנד ברינגע, אינד דאָן פֿאַלק דעם לאַנדעם איינען מאַן אויז איהרעם טיטטעל ניממט, אונד זיך איהן צום וועכטער אויפֿשטעללט; [ג] נון זיהט דויער דען קריג געגען דאָן לאַנד פֿאַרדרינגען, אונד שטעסט אין דיא פּאַזוינע, אונד וואָרט דאָן פֿאַלק: [ד] ווער נון דען פּאַזוינען-שאַלל הערט, אונד זיך דאָך ניכט וואַרנען לעסט, דאָן שווערד אינדעווען פֿאַרדיקט, אונד ער איין רויב דעוועלבען ווירד, זאָ איזט דיא בלוטשולר אויף זיינעם אייגענען קאַפּף. [ה] ער האָט יאָ דען פּאַ-אינען-שאַלל געהערט, אונד לים זיך ניכט וואַרנען, זיין איזט אַלואָ דיא בלוט-שולר; דען העסטע ער זיך וואַרנען לאַזען, זאָ העסטע ער זיינע פּערוואַן רעטטען קענען. [ו] ווען אַבער דער וועכטער דען קריג פֿאַרדרינגען זיהט, אונד ניכט אין דיא פּאַזוינע שטעסט, אונד דאָן פֿאַלק ניכט געוואַרנט ווירד, אונד דאָן שווערד ריקט פֿאַר, אונד ראַפּט איינע פּערוואַן פֿאַן איהנען וועג; זאָ איזט זיא צוואַר ווע-גען איהרער זינדע וועגנעראַפּט וואַרדען, אַכער איהר בלוט פֿאַדערע איך פֿאַן דער האַנד דעם וועכטערס. [ז] דיך, אָ מענשען וואָהן! האַבע איך נון צום וועכטער איבער

ב א ו ר

(לא) חללי חרכ וגו', זה עד סוף הפרשה הוא סיום המשל לאמר על מי כיוון צאש. ולזה מסכים הנביא, ע"י שמלת המונה כפרדה באתנחתא. ועיין לקמן סוף פרשה ל"ד בבאור. **לג** (ב) מקציהם, חסר מם השמו, ומשפטו ממקציהם (ה) זהווא נזהר, אס נזהר היה

מכלל יופי

מגבורתם, בא רפוי במם שלא כמנהג והיה ראוי להדגש וכמוהו מבציר אביעזר (אופטיס ח'): בשמים תאז: (לא) ונחם. פתח והוא כפעל עבר מוסב לעתיד מפני הוועקרו נכחם והיתה חסית ראויה להדגש ענין תנחומין: (לב) כי נחתי את חתיחו. כתוב צו וקרי ביוד והוא מאמר השם יתברך והכתוב רוצה לימד חסית פרעה אכי נתתי אותו לא נכח ידו ונגבורתו. והקרי פירושו כי אכי נתתי חסיתי בארץ חיים באומם שנתנו חסית: והשכב, במקצת ספרים בקמן חטף ובמקצתם נשורק. ובפירושו הוא בקצין שפתיים והוא מצנין הפעל שלא נזכר פועלו: וכל המונה. כהא כמו צו וכן ויט אהלה (בראשית י"ב) והדומים לו: **לג** (ב) מקציהם. שרשו קנה והיתה הקוף ראויה להדגש. או הוא חסר מם השמו ומשפטו ממקציהם וענינו כמו ומקצה אחיו לקח (בראשית מ"ד) ומם מקציהם מם השמו ומם ומקצה מם התוספת: (ד) ולא נזהר, בקמן והוא כפעל עבר וכן והוא לא נזכר כענין אשר לא ירע לאהר (קהלת ד') ונפירושו כל נזהר דפרשה זו קמנין: (ה) מלם, בגרי: (ו) נלקח, כפעל

היה חסר. חסר. חסר. חסר.

הרגום אשכנזי

איבער דאז היין ישראל אויפגעשטעללט, דאס, ווען רוא עטוואס אויז מיינעם טונדע
הערוט, רוא זיא אין מיינעם נאמען ווארנען זאללזט. [ה] ווען איך צו דעם
רוכלאזען זאגע: „רוא רוכלאזער, רוא ווירזט שטערבען“, אונד רוא איבער.
ברינגוט עס ניכט, אום דען רוכלאזען פאר ויינעם וואנדעל צו ווארנען, זא ווירד
ער צוואר אלס אין רוכלאזער וועגען זיינער מיוועטהאט שטערבען, דאך זיין כלום
פארדערע איך פאן דיינער האנד. [ט] האזט רוא אבער דען רוכלאזען פאר ויינעם
וואנדעלגעווארנט, דאס ער דאפאן אכלאזען זאלל, אונד ער לעסט ניכט דא.
פאן אב, זא שטירבט ער וועגען זיינער מיוועטהאט, אונד רוא האזט דיינע מערוואן
בעפרייעט.

[י] רוא מענשען וואהן, זאגע צו דעם הויזע ישראל: „גאנץ ריכטיג זאנט איהר:
ווען אינזערע מיוועטהאטען אונד זינדען אויף אונז האפטען בלייבען, אונד וויר
דורך זיא הינשווינדען, וויא קעננען וויר אויף לעבען האפטען? [יא] אלליין,
זאגע איהנען, זא וואהר איך לעבע, שפדיכט דער הערר, דער עוויגע, איך
פארלאנגע ניכט, דאס דער רוכלאזע שטערבע, זאנדערן דאסער פאן ויינעם
וואנדעל אכלאזע, אונד לעבע: לאסט אלוף אב, קעהרט צוריק פאן אייערן
שלעכטען וועגען, ווארום וואללעט איהר זא וועג שטערבען, הויז ישראל! [יב]
ערקלעהרע, א מענשען וואהן! פערנער דען קינדערן דיינעם פאלקס: דאס ריא
טוגענד דעם פראטמען איהן ניכט שיצעט, זאכאלד ער דאפאן אכפעללט, אונד
האז לאזטער דעם גאטטלאזען פיר איהן קיין פאלשטריק מעהר אוזט, זאכאלד ער
פאן ויינעם לאזטער אכלעסט; יא, דער פראטמע קאן זיין לעבען דורך זיא (ריא
טוגענד) ניכט שיצען, זאכאלד ער זינדיגט. [יג] ווען איך אויך דעם פראט-
מען פעהרייסט, דאס ער גליקליך לעבען זאלל, ער אבער זיך אויף ויינע טוגענד
שטייפט, אונד אונרעכט טהויט, זא קאטמען ויינע טוגענדען ניכט מעהר אין אן-
שלאג, ער שטירבט הינוועג וועגען דעם אונרעכטס, דאז ער בעגינג. [יד] עבען
זא ווען איך דעם רוכלאזען דראהע: „רוא ווירזט שטערבען“, ער אבער פאן
זיינער זינדע אכלעסט, אונד רעכט אונד טוגענד אויזאיכט, [טו] ער, דער
רוכלאזע, צוריקשטעללט וואז ער פאן פעהרעהר האט, דאז גערויכטע ערוועצט,
נאך דען געוועצען דער מענשליכען געוועלשאפט וואנדעלט, אונד קיין אונרעכט
זיך ווייטער ערלויבט; זא בלייכט ער לעבען, אונד שטירבט ניכט דאהין. [טז]
אללע זינדען, ריא ער בעגאנגען, ווערדען איהם ניכט מעהר אנגערעכנעט, זא-
כאלד ער רעכט אונד טוגענד אויזאיכט, זא ווירד ער לעבען. [יז] קעננען ריא
קינדער

ב א ו ר

היה נמלט. (י) כן אמרתם, כשכן ננות נלפחד דונרות. כלומר אמת וככה הוא מה
אמרת, כי כל זמן שעונותיכם עליכם לא תוכלו לחיות, אבל שוב מדרכיכם, פי לא
תזכרו בנות העת. (יב) לחיות בה, כנדרתו. (טז) בחקות החיים, בחקות אשר הם
יסודו החיים נמנה. עיין לעיני (כ' יג) כנאורי. (יז) יחבן, כנרמנאר לעיל (י"ט כ"ה).
(כא) בא

אלוהים יתברך

יה
רפ
אב
ש
ב
ה
ה
מ
יש
ה
מ
ל
צ
ל
יש
יח
ל
נה
יש
תו
לה
פס
את
כ"ו
סט
נמי
יב

יחזקאל לג

קיא

והזהרת אתם ממני : (ח) באמרי לרשע רשע מות המות ולא
 דברת להזהיר רשע מדרכו הוא רשע בעונו ימות ודמו מידה
 אבקש : (ט) ואתה כי הזהרת רשע מדרכו לשוב ממנה ולא
 שב מדרכו הוא בעונו ימות ואתה נפשך הצלת פחח בס"פ : (י) ואתה
 בן אדם אמר אל בית ישראל אל פן אמרתם לאמר כי פישעינו
 וחטאתינו עלינו וכם אנחנו נמקים ואיך נחיה : (יא) אמר אליהם
 חי אני נאם אנני יהיה אם אחפץ במות הרשע כי אם בשוב רשע
 מדרכו וחיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו ביה
 ישראל : (יב) ואתה בן אדם אמר אל בני עמך צדקת הצדיק לא
 תצילנו ביום פשעו ורשעת הרשע לא יכישל בה ביום שובו
 מרשעו וצדיק לא יוכל להיות בה ביום חטאתו : (יג) באמרי
 לצדיק היה יהיה והוא כפח על צדקתו ועשה עול כל צדקתו
 צדקותיו קרי לא תזכרן ובעולו אשר עשה בו ימות : (יד) ובאמרי
 לרשע מות תמות ושב מחטאתו ועשה משפט וצדקה : (טו) חבל
 ישיב רשע גולה ישלם בחקות החיים הלך לבלתי עשות עול חיו
 יחיה לא ימות : (טז) כל חטאתו חטאתיו קרי אשר חטא לא תזכרנה
 לו משפט וצדקה עשה חיו יחיה : (יז) ואמרו בני עמך לא יתכן

דרך

ר ש י

צחתיך • באותו הצופה הניתן להזהיר שלא תאבד נפש כן נחתך להזהיר את
 ישראל : (י) בן אמתם • לפיכך חין אתם הפנים לשוב כסנורין אתם שלא
 תועיל לכם חסונה : (יב) לחיות זה • צדקתו : (יג) לא תזכרנה •
 להגילו מליעגש על עבירה זו : (טו) חבול • עבוט שזויהי להשיבו כנא השמש :
 (יח) ומת

מכלל יופי

נפעל עבר שלם והוא קמץ בזקף ועיניו ענין המיתה : (ט) ואחה נפשך הצלת , בלא מלת
 את • ושאר את כפסך הכלת : (י) בן אמרתם לאמר , כמו כן נמות נפחד דוכרות (במדבר
 כ"ו) . אמר טוב חשבתם אם חשבתם בלבבכם לאמר פשענו וחטאתינו עלינו כלומר אם תתודו על
 חטאתיכם ופשעיכם יהיה טוב ותודו כי הדעות הנאות עליכם הם בעובותיכם לא דרך מקרה :
 נמקים , מנכין כפעל שרשו מקק מענין המק כשרי (זכריה י"ד) וכן ימקו בעונם (ויקרא כ"ו) :
 (יב) לא יכשל ענין נגיפת הרגל בזה שיפגע בו : ביום חטאתו • מקור נכתב בנעלי האלה
 ונקרא

יהוה קאל לג

הָרַךְ אֲדֹנָי וְהִמָּה דְרָכָם לֹא יִתְכַן : (יח) בְּשׁוּב צְדִיק מִצְדָּקָתוֹ וְעָשָׂה
עוֹל וּמַת בָּהֶם : (יט) וּבְשׁוּב רָשָׁע מִרְשָׁעוֹ וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה
עֲלֵיהֶם הוּא יִחְיֶה : (כ) וְאָמַרְתֶּם לֹא יִתְכַן דְּרַךְ אֲדֹנָי אִישׁ כְּדִרְכּוֹ
אֲשֵׁפוּט אַחֲכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל : (כא) וַיְהִי בִשְׁתֵּי עָשָׂר שָׁנָה בְּעֵשְׂרֵי
בַחֲמֵשָׁה לַחֹדֶשׁ לְגַלְוַתְּנֹנוּ בָּא אֵלַי הַפְּלִיט מִירוּשָׁלַם לֵאמֹר הִכְתָּה
הָעִיר : (כב) וַיֵּד יְהוָה הָיִתָּה אֲיָ יִבְעָרְבֵנִי לִפְנֵי בּוֹא הַפְּלִיט וַיִּפְתַּח אֶת פִּי
עַד כֹּא אֵלַי בְּבִקְרֹ וַיִּפְתַּח פִּי וְלֹא נִאֲלַמְתִּי עוֹד : (כג) וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (כד) בֶּן אָדָם יֹשְׁבֵי הַחַרְבוֹת הָאֵלֶּה עַל אֲדַמַּת
יִשְׂרָאֵל אָמְרִים לֵאמֹר אֶחָד הִיָּה אֲבָרְהָם וַיִּירָשׁ אֶת הָאָרֶץ וַאֲנִי־נֹנִי
רַבִּים לָנוּ נִתְּנָה הָאָרֶץ לְמוֹרָשָׁה : (כה) לָכֵן אָמַר אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר
אֲדֹנָי יְהוָה עַל הַדָּם הַזֶּה תֹאכְלוּ וְעֵינֵיכֶם תִּשְׂאוּ אֶת גְּלוּלֵיכֶם וְדָם
הַשֹּׁפְכִי וְהָאָרֶץ הִירָשׁוּ : (כו) עֲמַדְתֶּם עַל חַרְבֵיכֶם עֲשִׂיתֶן תוֹעֵבָה
וְאִישׁ אֶת אִשְׁתֵּי רַעְיוֹ טִמְאַתֶּם וְהָאָרֶץ הִירָשׁוּ : (כז) כֹּה אָמַר
אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה חַי אֲנִי אִם לֹא אֲשֶׁר בַּחַרְבוֹת בַּחֲרַב
יִפְלוּ וְאֲשֶׁר עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה לַחִיָּה נִתְּחוּ לֵאכְלוּ וְאֲשֶׁר בְּמִצְרוֹת
וּבְמַעְרוֹת בְּדָבָר יָמוּתוּ : (כח) וְנָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ שְׂמָמָה וּמְשֻׁמָּה

ונשבת

ר ש י

(יח) וּמַת בָּהֶם • כְּצִיל יַעֲנֵשׁ : (כג) וַיִּפְתַּח אֶת פִּי • כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּרַאשׁ
הַסֵּפֶר וְנִאֲלַמַּת וְלֹא תִהְיֶה לֹא־שׁ מוֹכִיחַ וְאַחַר כֵּךְ אָמַר לוֹ צִוּם קַחְתִּי מִכֶּם אֶת
מַעֲוֹת יִצְחָק הַפְּלִיט אֲלֹךְ צִוּם הַסּוֹף יִפְתַּח אֶת פִּיךָ אֶת הַפְּלִיט וְלֹא תִחַלֵּם עוֹד :
עַד כֹּא אֵלַי בְּבִקְרֹ • כְּלוּמַר בְּעוֹד בּוֹאוֹ אֵלַי בְּבִקְרֹ כְּמוֹ לִפְנֵי בּוֹאוֹ אֵלַי בְּבִקְרֹ :
(כד) אֶחָד הִיָּה אֲבָרְהָם • זֶה אֶחָד מֵאַרְבַּעַת דְּבָרִים שֶׁהִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא דוֹרֵשׁ
וְאִין ר"ש בֶּן יוֹחַי תַּלְמוּדוֹ דוֹרֵשׁ כְּמוֹתוֹ וְכַךְ הִיָּה ר"ש דוֹרֵשׁ אֲבָרְהָם שֶׁלֹּא נִשְׁטוּת
אֵלֶּה עַל מַלְוֵה אֶת יִרְשׁ אֶת הָאָרֶץ אֲנוּ שְׁנַנְטוּיְנוּ עַל מַלְוֵה הַרְבֵּה כֹּל שֶׁכָּן לָנוּ נִתְּנָה
הָאָרֶץ לְמוֹרָשָׁה הִיא שֶׁהַכְּזִיָּא מְשִׁיבָם : (כה) עַל הַדָּם תֹאכְלוּ וְגו' • וְהָאָרֶץ
תִּירָשׁוּ בְּתַמִּים אִם נִשְׁטוּתֶם אִין אֲהֵם שׁוֹמְרִים עַל הַדָּם תֹאכְלוּ אֶת מֵאֲכָלֵי תַפְנוּקִים
אֲהֵם אֲוֹכְלִים עַל יְדֵי רֵיקָה שֶׁהוֹרְגִין אֶת צַעֲלֵי מִמּוֹן וְצוֹטְלִין אֶת מַעֲוֹת : (כו)
עֲמַדְתֶּם עַל חַרְבֵיכֶם : כְּלוּמַר בְּטַחְוֹנְכֶם נִתְּחַקְתֶּם עַל חַרְבֵיכֶם עֲשִׂיתֶם תוֹעֵבָה •
מִשְׁכַּב זָכוֹר : (כז) אֲשֶׁר בַּחַרְבוֹת • צַעֲרִים הַנְּעוֹדוֹת שֶׁסּוֹפֵן לִסְיוֹת חַרְבוֹת :
וְאֲשֶׁר

תרגום אשכנזי קיב

קינדער דיינעם פֿאַלקס נון נאָך זאָגען: דער וועג גאַטטעס איזט אונבעשטימט? דאָ עס דאָך איהר וועג איזט, דער אונבעשטימט איזט. [יח] ווען דער פֿראַממע פֿאָן ווינער טוגענד אַבוויילט, אונד אונרעכט טהוט, זאָ שטירבט ער דאָדורך הינט זועג, [יט] אונד ווען דער רוכלאָזע פֿאָזזיינעם לאַזטער אַבלעסט, אונד רעכט אונד טוגענד אויזאיבט, זאָ לעכט ער גליקליך, [כ] אונד איהר קעננט זאָגען: דער וועג גאַטטעס איזט אונבעשטימט? איך ריכטע אייך יאָ, הויז ישראל, יעדען נאָך ווינעם וואַנדעל.

[כא] אים צוועלפטען יאָהרע אינזרער געפֿאַנגענשאַפֿט, אַם פֿינפטען דעם צעהנטען מאַנאַטס קאַס איין געפֿליכטעטער אויז ירושלים צו מיר, מיט דער נאַכריכט, דיא שטאַרט וויא מיט שמורם איינגענאַסטען וואַרדען. [כב] דיא געטטליכע קראַפֿט וואַרד מיר שאָן דעם אַבענדס צופֿאַר דער אַנקונפֿט דעם געפֿליכטעטען, זיא האַטטע מיר דען מונד געעפֿענעט, נאָך עהע ער דעם מאַר גענס צו מיר קאַס. — מיין מונד וואַרד געעפֿענעט, דאַס איך ניכט מעהר צו פֿערשטוממען ברויכע.

[כג] דאַ וואַרט דעם עוויגען וואַרד מיר, וויא פֿאַלנט: [כד] מענשענוואָהן, דיא בעוואָהנער יענער טרימטער אויף ישראל'ס באַדען, פֿלעגעטען צו זאָגען: אַכרהם וואַר נור איין איינציגער, אונד בעקאַס דאַ לאַנד צום בעזיך, אונזע דער זינד פֿילע, דאַולאַנד מוס יאָ וואָהל פֿיר אונס צום בעזיצע געגעבען וואַר דען זיין. [כה] זאָגע איהנען דאַהער, זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: וויא! איהר עוופֿט ביים בלוטע, העכט איירע אויגען צו אייערן געצצען עמפֿאַר פֿערגיסט (אונשולדיגעס) בלוט, אונד וואַלט דאַ לאַנד בעזיצען? [כז] איהר פֿערלאַזעט אייך אויף אייער שווערד, בעגעהט גרייעלטהאַטען, איינער שענדעט דעם אַנדערן פֿרויא, אונד איהר וואַלט דאַ לאַנד בעזיצען? [כז] זאָגע איהנען פֿערגער, זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: זאָ וואָהר איך לעבע, יענע, דיא נאָך אין דען טרימטערן זיך בעפֿינדען, ווערדען דורך דאַ שווערד פֿאַללען, ווער אויף פֿרייעם פֿעלדע איזט, דען געבע איך ווילדען טהירען צום פֿראַס, אונד דיא זיך אין פֿעוטונגען אונד העהלען אויפֿהאַלטען, ווערדען דורך איינע פעוט הינגעראַפֿט ווערדען, [כח] דאַ לאַנד לאַזע איך וויזטע אונד פֿעדע ווערדען, זיינע

ב א ו ר

(כא) בא אלי הפליט, הפליט הזה ה' א"כ כמעט שנה ומחנה בדרך, כי העיר ירושלים הוכתה בעשתי עשרה שנה ברביעי בתשעה לחדש. (כב) ויפתח את פי, מוסב על מה שכאמר לעיל (כ"ד כ"ז), ביום ההוא יפתח פיה את הפליט, עיין בכאורי שם. עד בא אל, לפני בא אלי, לפי שכבר ידעמניאתו בערב קודם ביאתו אלי. (כד) יושבי החרכות, הכונה על יושבי ירושלים. אחר היה אברהם וגו', אברהם אבינו לא היה אלא אחד, וירש את הארץ כולה, אעפ"י שה' די לו בחלק אחד מן הארץ, ואנחנו, שאט רבים כל שכן שראויה לנו הארץ לירואה (מרד"ק). ויש לפרשג"כ אברהם היה אחד וירש את הארץ, וכדאי. לש

הרנום אישכנו

ויינע שטאלצע מאכט זאלל צערשטעהרט, דיא געבירגע ישראל'ס זא פֿערוויזטעט
ווערדען, דאס נימאנד מעהר דורכצוגאנדערן זאלל. [כט] זיא ווערדען זאראן
ערקענגען, דאס איך דער עוויגע בין, ווען איך דאן לאנד, וועגען איהרער
גרייעלטהאטען, דיא זיא בענינגען, וויזטע אונד ערע ווערדען לאזוע.

* * *

[ל] א מענשען זאָהן! ריינע לאַנדסלייטע בעשפרעכען זיך פֿאַן דיר נעכען דען
ווענדען, און דען הויזטהירען, איינער שפּריכט מיט דעם אַנדערן, זיא רופֿען זיך
אי נאָנדער צו: זאָ קאָממט דאָך, אונד לאַסט הערען, וואָס פֿיר איין אויזשפרוך
פֿאַם עוויגען ערגאַנגען איזט. [לא] זיא קאָממען דאָן צו דיר, וויא איינע פֿאַלקס-
פֿערוואַמלונג, זעצען זיך פֿאַר דיר הין, וויא מיין פֿאַלק, הערען ריינע וואָרטע
אַן, אונד בעפֿאַלגען זיא ניכט; דען זיא טהון נור פֿערליבט מיט דעם טונדע,
אינדעם איהר הערץ איהרעם אייגענוצטע נאָכהענגט. [לב] דא שיינזט איהנען
זאָנאר (זאָ אַנגענעהם) וויא איין ליבעסליד פֿאַן שענער שטימע מיט אַנגענעהפען
געזאַנג, זאָ הערען זיא ריינע וואָרטע, בעפֿאַלגען זיא יעדאָך ניכט. [לג] אַבער
קאָממט עס איינמאַל (דאָ פֿערקינדעטע), וויא עס זיכער קאָממט, דאָן ערוט
ווערדען זיא ערקענגען, דאָס איין פּראָפֿעט אונטער איהנען וואָר.

לד [א] דאָ וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר, וויא פֿאַלגט: [ב] מענשען זאָהן,
וויזנאָגע אויף דיא הירטען ישראל'ס, וויזנאָגע, אונד זאָגע יענען הירטען:
זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע, וועהע דען הירטען ישראל'ס, דיא נור זיך
זעלכזט וויידען! מיזען גיכט הירטען דיא שאַפֿע וויידען? [ג] אַלליין איהר גע-
ניסעט

ב א ו ר

ירש כ"א שתי' לנו למורשה שאכחנו רבים, וכן מתורגם * (כה) והארץ הירשו, נתמיה,
(כו) עמרחם על חרבכם, שמתם כל בטחונכם על חרבכם * (ל) אצל הקירות ינו,
כמו האנשים הנטלים ממלחכה שיעמדו בחינות לדבר ולשמיע חדשות * (לא) כמבוא עם,
כאסיפת עם הנאים לשמוע למודים מפי מריהם, וכן נראה דעת יונתן ורד"ק, עמי, כאלו
הם עמי (רש"י). עגבים, שקוק כמו עונג (רש"י). וכן מפרש הרד"ק: לענ הם עושים
בפיהם * ופירושה אינו נכון כי לפי משמעות הכתוב לא היו עושים אום לענ בפני הכביא,
ואדרבה היו מראים את ענמם כאלו הם חרדים וזקקים על דבריו, ח"ו נראה בפרט מהמשך
הכתוב, ממה שאמר, ואחרי כנעם לבם הולך, כלומר שעושים אחד בפה ואחד בלב *
לכן נראה עה שכתב רד"ק בשרשים (שרש ענב), שענינו אהנה ודברי שקק, ופירושו מדמים
בפיהם ובדבריהם להם דברי שקק להם דבריהם ולא כן לבם, וכן כתב בן מלך * והנה לא נמצא
שרש ענב בהוראה זאת במקרא כ"א בספר הזה (לעיל פרשה כג) ובספר ירמיה (ד' ל') *
עם ענינו לפי מקומו אנשים מלאים מרעיוני שקק ותאוה המבקשים לפתות הנשים, ויחזיקו
להן אבה אשר אינה בלבם, ולפ"ז מלת העגבים מבין היטב להענין אלפניו * (לב) בשיר
עגבים, כשיר שקק ואהנה. כלומר ידמו להתענג ולהיות להם נחת בדבריהם כאלו הם שומעים
שיר נעים כמו שהיא שיר עגבים * (לג) ובבאה וגו', ובנאה נבואותיה, כי הנה עתה באה
בקרוב, אז ידעו כי נביא היה בתוכם, (רד"ק).

לד (כ) רועים אוחם, ענמם * הלא היה להם לרעות את האזן. וכן ת"י: וי על
פרנסי ישראל דהו מפרנסין כפשיהון הלא לפרנסת עמא אתינא פרנסייא * (ד)
הגחלות

ות
א
ע
ות
ות
ע
ב
ע
ל
יה
ה
וא
כ
כ
כ
ל
ה
ונק
כ
מ
ל
כ
כ
ה
וא

יהוקאר לג לד

קיג

וְנִשְׁבַּת גְּאוֹן עֹוֵה וְשִׁמְמוֹ הָרֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵין עֹוֹבֵר : (כט) וַיִּדְעוּ כִּי
אֲנִי יְהוָה בְּתֵת יָאֵת הָאָרֶץ שְׁמֵמָה וּמִשְׁמָה עַל כָּל הַזְּעֵבוֹתֶם אֲשֶׁר
עָשׂוּ : (ל) וְאִתָּה בֶן אָדָם בְּנֵי עַמֶּךָ הַגִּדְּבָרִים בְּךָ אֶצֶל הַקּוֹרוֹת
וּבְפִתְחֵי הַבָּתִּים וְדַבֵּר חֵד אֶת אֶחָד אִישׁ אֶת אַחֵיו לֵאמֹר בָּאוּ נָא
וְשִׁמְעוּ מִה הַדְּבָר הַיּוֹצֵא מֵאֵת יְהוָה : (לא) וַיָּבֹאוּ אֵלֶיךָ בְּמִבּוֹא
עַם וַיִּשְׁבוּ לִפְנֵיךָ עַמִּי וְשִׁמְעוּ אֶת דְּבָרֶיךָ וְאוֹתָם לֹא יַעֲשׂוּ כִּי עֲגַבְתָּם
בְּפִיהֶם הִמָּה עֲשִׂים אַחֲרֵי כַעֲסֵם לִפְנֵי הַלֵּךְ : (לב) וְהִנֵּה לָהֶם כְּשִׁיר
עֲגָבִים יִפְהוּ קוֹל וּמִטִּיב נִגֵּן וְשִׁמְעוּ אֶת דְּבָרֶיךָ וְעֲשִׂים אֵינֶם אוֹתָם :
(לג) וּבְבֹאֵה הִנֵּה בָּאָה וַיִּדְעוּ כִּי נָבִיא הָיָה בְּחֹכְמָם :

לד (א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (ב) בֶּן אָדָם הִנְבֵּא עַל
רוּעֵי יִשְׂרָאֵל הִנְבֵּא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם לְרַעִים כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה הוֹי רֹעֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ רַעִים אוֹתָם הֲלוֹא הִצֵּאתִי יָרְעוּ
הָרַעִים : (ג) אֶת הַחֶלֶב תֹּאכְלוּ וְאֶת הַצֶּמֶר תִּלְבְּשׁוּ הַבְּרִיאָה

חזכחו

ר ש י

ואשר במזלות • במחצת להטמן מן החרב חשלת גם את הדבר : (ל) הנדברים
בך • מתלוננן בך : (לא) וישבו לפניך • כחילו הס עמי : עגנים • שחוק
כמו עונב : זלעם • גזילתם : (לב) והנך להם כשיר עגנים • וסא את להון
כזמר לצובין : (לג) וצנחה • הרעה אליהם • הנה צחה • כי אמת מוכנת
היא לצח אז ידעו כי לא שחוק היו דברך כי נביא אמת היה בחוכם :

לד (3) על רועי ישראל • על פרנסי ישראל : אשר היו רועים אותם •
את עלמם היו מענגים וממון חזיריהם אשר תחתיכם : הלא לאן ירעו
הרועים • הלא משפט הרועים לראות את הלאן ולא לראות את עלמם : (ד)
את

מכלל יופי

ונקרא כנעלי ההא נשקל לבלתי קראת לנו (שופטים ח') : עד יום מלאת (ויקרא ח') :
(כה) והארץ תירשו, בתמיה : (כו) עמדתם על חרבכם • לשפך דם נקוי : עשיהן חועכה •
מכאן המלה הזאת מורה על הזכרים • ובפירוש או אמר עשיתן כנגד הנקבות : (כז) אם לא
לשון שבועה כמו (ישעיה י"ד) אם לא כאשר דמיתו והדומים להם : במצרות • מגדלים חזקים •
(כח) שטמה ומשמה שניהם שמות : (ל) הגדברים בך, מרוב השתדלות בדבור שנ הפועל
כפעל וכן מה נדברנו עליך (מלכי ג') אז נדברו יראי ה' (סס) ולשון דביר שהוא קשור עם בית
הוא לענין גכאי כמו ותדבר מרים וזהו במשה (במדבר י"ב) תשב באחיק תדבר (תהלים נ') •
ואל יקשה עליך נכבדות מדובר בך (שס"ז) שהרי פירשו ואמר נכבדות • אבל פירוש הנבואה יבא

פעמים טו א 16

יחזקאל לד

הַזְבַּחוֹ הַצֵּאֵן לֹא תִרְעוּ : (ד) אֶת הַנְּחֻלוֹת לֹא חִזְקֶהֶם וְאֶת הַחֹלָה
 לֹא רִפְּאֵתֶם לִגְשַׁכֶּרֶת לֹא חִשְׁשֶׁתֶם וְאֶת הַנְּדָהֶת לֹא תִשְׁגַּחֶם וְאֶת
 הַזְּאֵבֹת לֹא תִקְשָׁתֶם וּבְחֻזְקָה רְדִיתֶם אֹתָם וּבְכַפְרָךְ : (ה)
 וְהַפְּזִינָה מִבְּלֵי רֵעֵה וְהַהֲיִינָה לְאֹכְלָהּ לְכֹל חַיֵּית הַשָּׂדֶה וְהַפְּזִינָה :
 (ו) יִשְׁגּוּ צֹאנֵי בְּכָל הַהָרִים וְעַל כָּל גְּבֻעֵה רִמָּה וְעַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ
 נִפְצוּ צֹאנֵי וְאֵין דֹּרֶשׁ וְאֵין מִבְּקֵשׁ : (ז) לְכֹן רְעִים שָׁמְעוּ אֶת דְּבַר
 יְהוָה : (ח) חֵי אֲנִי נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוִה אִם לֹא יֵעַן הָיִיתִי צֹאנִי לְבֹן וְהַהֲיִינָה
 צֹאנִי לְאֹכְלָהּ לְכֹל חַיֵּית הַשָּׂדֶה מֵאֵין רֵעֵה וְלֹא דָרְשׁוּ רְעֵי אֶת צֹאנֵי
 וַיִּרְעוּ הָרְעִים אוֹתָם וְאֶת צֹאנֵי לֹא רְעוּ : (ט) לְכֹן הָרְעִים שָׁמְעוּ דְבַר
 יְהוָה : (י) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הֲנִי אֶל הָרְעִים וְדַרְשֵׁתִי אֶת צֹאנֵי
 מִיָּדָם וְהִשְׁבַּחְתִּים מִרְעוֹת צֹאנִי וְלֹא יִרְעוּ עוֹד הָרְעִים אֹתָם וְהִצַּלְתִּי
 צֹאנֵי מִפִּיהֶם וְרִאֲתֵהוּיִן לָהֶם לְאֹכְלָהּ : (יא) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
 הֲנִי אֲנִי וְדַרְשֵׁתִי אֶת צֹאנֵי וּבְקִרְתִּים : (יב) כְּבִקְרַת רֵעֵה עֲדָרוּ
 בַּיּוֹם הַיּוֹתוֹ בְּתוֹךְ צֹאנֵי נִפְרָשׁוֹת כֹּן אֲבַקֵּר אֶת צֹאנֵי וְהִצַּלְתִּים אֹתָהֶם
 מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר נִפְצוּ יָשׁוּ בַּיּוֹם עֲנָן וְעַרְפֶּל : (יג) וְהוֹצֵאתִים
 מִן הָעַמִּים וּקְבַצְתִּים מִן הָאָרְצוֹת וְהִבִּי אוֹתִים אֶל אֲדֹמָתָם וְרַעֲיָתִים
 אֶל הָרִי יִשְׂרָאֵל בְּאֶפְרָיִם וּבְכָל מוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ : (יד) בְּמַרְעֵה טוֹב
 אֶרְעֶה אוֹתָם וּבְהָרֵי מְרוֹם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה נְוִיהֶם שֵׁם הַרְבֵּצָנָה בְּנוֹה
 טוֹב וּמַרְעֵה שֶׁמֶן תִּרְעִינָה אֶל הָרִי יִשְׂרָאֵל : (טו) אֲנִי אֶרְעֶה צֹאנֵי

וְאֲנִי

ר ש י

אֶת הַנְּחֻלוֹת • אֶת הַכְּחוּשׁוֹת מֵאֵין כֹּחַ דּוֹלְרוֹשֵׁי"חֵשׁ בְּלַע"ז שְׁרִיכוֹת חִזּוֹק לַתְּמוֹךְ
 זֶה־נִּיד : לֹא חִשְׁשֶׁתֶם • לִקְשׁוֹר שְׁרֵי הַעֲנֵם זֶה עֵם זֶה כַּמִּשְׁפָּחָה
 הַרְפִּיחוּ : אֶת הַנְּדָהֶת • שְׁנֵדַת מִחוּךְ הַעֲדָר חֵל חוֹן : רְדִיתֶם • יִסְרַתֶם :
 (ו) יִשְׁגּוּ צֹאנֵי • הוֹלְכוֹת טוֹעוֹת עַל פְּנֵי כָל הַהָרִים כְּלוֹמַר נַעֲשׂוּ הַפְּקָר חֵישׁ
 חֵישׁ כְּרִנּוֹ וְלֹא כּוֹחַחֶם אוֹתָם וְלֹא שְׁפַטֶם בֵּין חֵישׁ לְרַעֲסוֹ : (ח) וַיִּרְעוּ
 הַרְעִים אוֹתָם • אֶת עַמִּים : (י) וְלֹא יִרְעוּ עוֹד הַרְעִים אוֹת' אֶת עַמִּים :
 (יא) וּבְקִרְתִּי לִשׁוֹן זִיקוֹר חוֹלִים : (יב) נִפְרָשׁוֹת • כִּשְׁהֵן נִפְזוֹת וְסוֹ' הוֹלֵךְ
 גְּנִיבִים וּמִחֲסָפִים יִסַּד : בַּיּוֹם עֲנָן וְעַרְפֶּל כִּי כֵן דֶּרֶךְ הַנֶּאֱמָן לְהַתְּפוֹר בַּיּוֹם הַמְּעוֹן :
 (טו) וְלֹא

ני
ט
לי
ד
או
אי
ז
ה
וי
ה
ד
אי
ה
ני
ד
די
ר
ש
ו
ב
י
פ
ה
ז
ד
ו
ג
א
י
ע

הרגום אשכנזי קיד

ניסעט נור דיא מילך, קליידעט אייך מיט דער וואללע, שלאכטעט דאז געמעטע.
 טע אב, אונד וויידעט דיא שאאפע ניכט. [ד] איהר שטערקט ניכט דיא שוועל.
 ליכע, היילעט דאז קראנקע ניכט, פערבינדעט קיין פערואונדעטעס, האלעט
 דאז זיך פערלויפענע ניכט צוריק, זעהט אייך נאך דעם פלעהענדען ניכט אום,
 אונד געהט מיט הערטע אונד שטרענגע מיט איהנען אום. [ה] אויז מאנגעל אן
 איינעם הירטען זינד זיא נון צערשטרייעט, יעדעס רויבטהירע פרייז געגעבען, זינד
 זא צערשטרייעט, [ו] דאס זיא אויף אללען בערגען, אויף יעדעס האהען היגעל
 הערום איררען, אין אללען געגענדען מיינע שאאפע צערשטרייט זינד, אהנע דאס
 זיך יעמאנד אום זיא בעקימערע, נאך איהנען זיך אוסזעהע. [ז] דארום איהר
 הירטען, הערט דאז ווארט דעס עוויגען. [ח] זא וואהר איך לעבע, שפריכט
 דער הערר, דער עוויגע, ווייל מיינע שאאפע צום רויבע ווארדען, אויז מאנגעל
 איינעם הירטען אללען טהירען דעם פלעדעס צור כייטע געווארדען זינד, מיינע
 הירטען זיך אום מיינע שאאפע גאר ניכט בעקימערען, נור זיך זעלבוט, אכעד
 ניכט מיינע שאאפע וויידען; [ט] זא הערט דען איהר הירטען, דען אויזשפרוך
 דעס עוויגען. [י] זא שפראך דער הערר, דער עוויגע: איך קאממע הער איבער
 דיא הירטען, פארדערע מיינע שאאפע פאן איהרען הענדען, זעצע זיא פאן איה.
 דעם הירטענאמטע אב, זיא זאללען זיך ניכט מעהר וויידען, איך ווילל מיינע
 שאאפע פאר איהרעם ראכען שיצען, זיא זאללען איהנען ניכט מעהר צום פראסע
 ווערדען. [יא] זא, זא שפריכט פערנער דער הערר, דער עוויגע: איך זעלבוט
 בין בערייט, איך ווילל מיך מיינער שאאפע אננעהמען, אונד איהנען נאכזוכען.
 [יב] וויא איין הירט ווינער העערדע נאכזוכט, ווען ער זיינע שאאפע צערשטרייעט
 פֿינדעט, זא ווילל איך אויך מיינען שאאפען נאכזוכען, איהנען אויז אללען ערטערן
 העלפען, וואהין זיא אין וואלקיטער אונד נעכליכטער צייט צערשטרייעט ווארדען
 זינד. [יג] איך ווילל זיא נעמליך אויזדען פלקערן הערוויציהען, אויז דען לעני
 דערן ווידער פערואממעלן, אין איהר פאטערלאנד זיא צוריקפיהרען, אונד זיא
 וויידען אויף ישראל'ס בערגען, אן שטרעהמען, אונד אין אללען בעוואהנבארען
 געגענדען דעם לאנדעס. [יד] אויף טרעפליכער וויידע ווילל איך זיא וויידען,
 אויף ישראל'ס ערהאבענען בערגען זאללען איהרע טריפטען זיין, דארט זאללען
 זיא אין גוטער טריפט זיך הינלאגען, דארט אויף ישראל'ס בערגען, אויף איינער
 פֿעטטען וויידע וויידען. [טו] איך זעלבוט ווערדע מיינע שאאפע וויידען, איך
 זעלבוט

ב א ו ר

הנחלות, משרש חלה מנזין כפעל, וכירושו שהן כואנות בלחד מאכריהן וכריכין חזק
 (רד"ק). ורש"י את הכחוס ת מאין כח הכריכות חזק, וכן תרגומתי. הנדחה, מתוך
 העדר אל החון (הכ"ל). (יא) ובקרחים, ענין דרישה ובקור, וכן כנקרת והוא סס.
 (יב) נפרשות, כשהן נכונות והוא הולך ביניהם ומאספס יחד (רש"י). כיום ענין וערפל,
 כי כן דרך הצאן להפור כיום המעונן (הכ"ל). (יג) מושבי הארץ, במקומות אשר טוב
 הוא לשבת בהן, על שהן פוריות. (טו) השמנה וגו', י"ח: ית קטילא וית סייבא אשיכי.
 מפרט

תרגום אשכנזי

ועלכות זיא הינלאגערן לאזוען, שפריכט דער הערר, דער עוויגע. [טז] דא
 פעהלענרע ווערדע איך אויפֿוועקען, דאזויך פֿערלויפֿענע צוריקהאלען, דאז פֿערר
 וואונדערטע פֿערבינדען, דאז קראנקע שטערקען, ניר דאז, דאז פֿעטט אונר
 שטארק זיין ווירר, אבטהון, קורץ איך ווערדע יעדעס ווידען, וויא'ס זיך גע
 הערט. [יז] איהר מיינע שאַפֿע, שפראך דער הערר, דער עוויגע, ועהט,
 איך ווילל צווישען לאם אונר לאם, צווישען ווידערען אונר בעקקען ריכטער זיין.
 [יח] ווארעס איך ניכט גענוג, דיא גוטע ווידע ועלכות אכצוויידען: מוסטעס
 איהר דאז איבריגע איירער ווידען נאך מיט אייערן פֿיסען צערטרעטען, ניכט
 גענוג, דאז טרינקבארע וואזער ועלכות צו טרינקען, מוסטעס איהר דען דאז
 איבריגע מיט דען פֿיסען פֿערשלעממען? [יט] דאס מיינען שאַפֿען נור דאז
 פֿאן אייערן פֿיסען צערטרעטענע פֿוטטער אונר פֿערשלעממע וואזער צו טהייל
 וואורדע? [כ] אכער דאפֿיר, שפריכט דער הערר, דער עוויגע, צו איהנען:
 דאפֿיר בין איך נין בערייט, ועלכות ריכטער צווישען דעם פֿעטטען אונר טאגערן
 לאממע צו זיין. [כא] וויל איהר הינטען אונר פֿארן אויזשלאגט, אונר דיא
 שוועכליכע מיט דען הערנערן שטעסט, בין איהר זיא נאך אונר נאך אין דיא פֿער.

נע

ב א ו ר

מפרש זה על המשל, לפי שאין מסכים עם המשל. ורד"ק רוצה לפרש אותו על המשל, וכתוב
 אשמיר השמנה והחזקה שדוספין את החלוטות מהמרעה, אני אשמך חזקתן ע"כ. אבל באמת
 גם זה אין מסכים עם המשל. וכבר הערתי לעיל שגם בשאר משלים שנכתבו זה יש ערוכ בין
 משל למשל, ובאו עניני זה בזה וזה בזה, אף שאין זה במשל שלם שצריך שכל ענינים כאותם
 לטבע הדבר, וכן נאמר למטה (פסוק י"ז כ"א), הנני אפסע בין שה לשה וגו', ושפתי בין
 שה דריה וגו'. יען נכד ובכתף תהדפו וגו', כל זה איננו מסכים עם המשל אם לא באמצעות
 הנמשל, וכן ח"י בפסוק י"ז בין שה וגו', בין נכד לנכד לתשוא ולחיבייא, וכן בפסוק כ"א,
 חלף דברשע ובדרע דסקתין ובתוקפא דנרתין כל כאיביא עד דבדרתון יתהון לבני מדינתא.
 במשפט, כהוגן (רד"ק). וי"ת ואפרנס עמי נדינא. (יז) בין שה לשה, בין החזקה
 לשלשה. והש"פירש בין בעלי אגופים לחלשים. לאילים, הם הגדולים, והעמודים
 הקטנים מהם. (יח) ומשקע מים, המים הנלולים כמו אשקיע מימיהם (לעיל ל"ב י"ד).
 (כא) בצד ובכתף תהדפו, כטבע הרבה נהמות להדוף ולדחוף מנד ברגלים של אחוריהם

קו

מכלל יופי

פעמים נקצר הבית כמו (שמואל ב' כ"ג) דוח ה' דבר ביהודים לו: חר, כמו אחד ונפלה
 האלף לקצר וכן בלשון ארמי הוא בחסרון האלף: את אחד, בא פתח כלוגם בלא סמיכות וכן
 שכם אחד (בראשית מ"ט), והדומים לו: (לא) כמבוא עם, רוצה לומר במבוא עם החפכים
 לשמוע וחדדים על דבר ה': כי עגבים. ענין אהבה ודברי חסד ופירושו מדמים נפיהם
 ובדבריהם כי דברי חסד להם דנרדף ולא כן לבם. ויונתן תרגם לשון לעג ותעתוע שתרגם ארי
 תולע בא נפומהון אינון עבדין: (לה) כשיר עגבים, כחברו ויונתן תרגם מן במים ועוגב
 (תהלים קן) שכן תרגם והא את להון כומר אבובין דנסיס קליה ומוטיב לנגנא והוא כלי מכלי
 הכיגון תרגם עגבים כמו עוגבים כי תרגום עוגב אבובא:

לד

(א) הבריאה, שמנה: (ב) אשר היו רועים אותם, עמם וכן וירעו הרועים אותם
 עמם (דברים ל"ד) ויקבור אותו בני קנר את עצמו וכן תרגם יונתן ווי על פרכסי ישראל
 היה

יחזקאל לד

קמ

וְאֲנִי אֲרִבְצִים נָאִם אֲדַנִּי יְהוָה : (טו) אֶת הָאֲבֵרֹת אֲבַקֵּשׁ וְאֶת
הַנְּדָחֹת אֲשִׁיב וְלִנְשֻׁבֹת אֲחַבֵּשׁ וְאֶת הַחֹלָה אֲחַזֵּק וְאֶת הַשְּׂמֵנֶה
וְאֶת הַחֹזֶק אֲשַׁמֵּד אֲרַעְנָה בְּמִשְׁפָּט : (יז) וְאֶתְנֶה צֹאנִי כֹה אָמַר
אֲדַנִּי יְהוָה הֲנִי שֹׁפֵט בֵּין שֵׁה לְשֵׁה לְאֵילִים וְלַעֲתוּדִים : (יח) הִמְעַט
מִכֶּם הִמְרַעָה הַטּוֹב תִּרְעוּ וְיִתֵּר מִרְעֵיכֶם תִּרְמְסוּ בְּרַגְלֵיכֶם וּמִשְׁקַע
מִים תִּשְׁתּוּ וְאֶת הַנּוֹחָרִים בְּרַגְלֵיכֶם תִּרְפְּשׁוּן : (יט) וְצֹאנִי מִרְמַס
רַגְלֵיכֶם תִּרְעָנָה וּמִרְפְּשֵׁי רַגְלֵיכֶם תִּשְׁחִינָה : (כ) לָכֵן כֹּה אָמַר
אֲדַנִּי יְהוָה אֵלֵיהֶם הֲנִי אֲנִי וְשֹׁפְטִי בֵּין שֵׁה בְרִיָּה וּבֵין שֵׁה רְזָה :
(כא) יֵעַן בְּצַד וּבְכַהֵף תִּהְדָּפוּ וּבְקִרְיֹתֵיכֶם תִּנְגַּחוּ כָּל הַנִּחְלָוֹת עַד

אשר

ר ש י

(טו) ואת השמנה ואת החזקה הסודפ' ודחפ' את חזרותיהם : (יז) בין ששה
לשה • בין בעלי אגריפס לחלשי' : (יח) המעט מכס • את אשר החזקות שזכס
רועות המרעה הטוב והלוואי לא תרמסו המותר ברגליכם ותחללנה אותן שאר
זאתי חלא שאף מותר מרעיכם תרמסו ברגליכם ולא די לכם אשר משקע מים
תשתו חלא שהנותרו' ברגליכם תרפישון : ומשקע מים • המים הללו' ששקע
הטיט ולא נעכרו ברגלים והדוגמ' כתרגומו הזעיר לכוון דפרנוס טז אתון
מתפרנסין ומותר פרנוסיכון חכלין שמישיכון ומשתי מתקן אתון שתן וית מותריה
שמישיכון שתן : (יט) ולאני ועמי מותר מיכל שמישיכון חכלון ומותר משתי
שמישיכון שתן : (כ) שש בריה • חזקה : רזה • מי' גרא' בלע"ז : (כג) עבדי

דוד

מכלל יופי

דהו מפרנסין נפשיהון חלא לפרנסא עמא אתמני או פרנסיא : חלא הצאן רעו הרועים, חלא
היה להם לרעות את הצאן : (ג) הבריאה, השמנה כמו וענלון איש בריא מאד (שופטים ד')
להבריאכם מראשית כל מנחת ישראל (שמואל ב') : (ד) את הנחלות, הסית בשוא לבדו ושאר
חלה מנמין כפעל ופירושו שהן כואבות באחד מאיבריהן וכריכין חווק : חבשהם • ענין קשור
המכה והכריכה עליה : ואת הנדחה, שנפרדה מהאסרות וידע אדם מקומה : ואת האברת,
שנדחה ואנדה ולא נודע מקומה : רדיתם, ענין ממסלה : (ח) הרעים אוחם, ענמס • (יא)
ובקרתים, ענין דרישה ובקור וכן בבקרת והוא שם : (יב) נפרשות, פירושו נפרדות : (יז)
בין ששה לשה, בין החזקה לחלשה : לאילים ולעתודים, כי הם החזקים שנצאן : (יח)
ומשקע מים, לשון עימק ומזלה ותרגום כללו כעופרת (שמות ט"ו) אשתקעו כאברא • ופירושו
כי כשהמים רבים יש בהם עומק ורובה לומר שתתו • המים כשהם רבים וזכים טרם שיחסרו
ויגיעו אל הטיט ואל הרפש או טרם שתדלחו אותם שהם זכים : תרפשו, כמות נשין וכן ומרפש
והוא שם וענינם כעין ההדרכה והרמיה : (יט) פרמס, נפתח נסמיכות : (כ) ששה, חלא
בלשון נקבה : בריה, שמנה ומשפטו בריאה ונא בדרך בעלי האם : (כא) חננהו, ענינו ההדיפה
והמכה בקרין : (כב) וישנו, ענין שיכה : (כט) לשם, שינא שמש בנשים : אספי רעב, רונה
לומר מתי רעב • ונפירושו ענין כליון כמו אכף אפיכס (ירמיה ט')

יהוקאל לר

אשר הפיצותם אותנה אל החיצה : (כב) והושעתיו לצאני ולא-
 ההינה עוד לבו פתח באתנה וישפמתי בין שיה לשה : (כג) והקימתי
 עליהם רעה אחר ורעה אתהן את עברי דוד הוא ירעה אותם
 והוא יהיה להן לרעה : (כד) ואני יהוה אלהיה להם לאלהים ועברי
 דוד נשיא בתוכם אני יהוה דברתי : (כה) ופרתי להם ברית שלום
 והשבתי חיה רעה מן הארץ וישבו במדבר לבטח וישנו
 ביערים ביערים קרי : (כו) ונתתי אותם וסביבות גבעתי ברכה
 והורדתי הגשם ביעתו גשמי ברכה יהיו : (כז) ונתן עץ השדרה
 את פרו ויהא ארץ חתן יכולה והיו על אדמתם לבטח וידעו כי אני
 יהוה בשבריא את מטות עלם והצלתיים מיד העבדים בהם : (כח)
 ולא יהיו עוד בולגיים וחית הארץ לאתאכלם וישבו לבטח ואין
 מהריר : (כט) והקמתי להם מטע לשם ולא יהיו עוד אספי רעב
 בארץ ולא ישאו עוד כלמת הגוים : (ל) וידעו כי אני יהוה
 אלהיהם אהם ורמה עמי בית ישראל נאם אדני יהוה : (לא) ואתן
 צאני צאן מרעיהי אדם אהם אני אלהיכם נאם אדני יהוה :

ויהי

ר ש י

דוד • מולך מזרעו : (כה) וישנו ביערים • ת"י ויתעמקון בחורשא ויש לפותרו
 כל' שינה : (כו) ונתתי אותם וסביבות גבעתי חכי נחיתה בצרכה ונתתי
 כמו והשכנת : (כט) מטע לשם קיוס שיה לשם עולם • אסופי רעב • עמוני
 רעב מחמת צושת רעבון ועוזי : (לא) אדם אחס אינכס כצחמות צעיני :

(ה) חגר

מכלל יופי

לה (ה) וחגר, כמו (תהלים ס"ח) ונירוהו על ידי חרב ענין ההתכה כמשמעו כי ענין הנרת
 הדם ממכות החרב : (ו) כי לרם אעשך, כלומר אתקינך ואזמינך לחרב : ורם ירדפך,
 כלומר שופכי דמים ירדפך : ירדפך, שניהם סדלית נקמץ חטף לקריאת בן אשר ולקריאת בן
 נפתלי ירדפך נשיא ופתח : אם לא רם שנאת ורם ירדפך, שנאת שופכי דמים ונשמרת מהם
 ועתה ירדפך וישנוך : (ז) לשממה, שם נפלס שמלה (בראשית ט') שפתח (ויקרא י"ט)
 כחשך פא הפועל בטעם : ושממה, שם : (ח) וניאוחך, מקובץ נלסון נקבות מן כל גיש יכשא
 (ישעיה מ') : אפיקיך, המקומות שנגריס בהם המים בחוק נקראו אפיקים על שם : חללי,
 חטף : (ט) שמכות עולם, שם ונימסך פא הפועל בטעם : לא תישבנה, כתיב ופירושו ענין
 ושיב וקרי משוכה רוח לומר לא תשובנה לקדמותן : (י) לי חהיננה, כאשר הפועל באסרוכה
 יפולג

תרגום אשכנזי

קמז

נע צערשטרייעט האַבען ווערדעט; [כב] זאָ ווילל איך מיך מיינער שאַאַַע אַנ
 נעהמען, דאָס זיאַ ניכט מעהר דעם רויבע פרייסגעגעבען זיין זאָללען, ווילל
 ריכטער זיין, צווישען לאָס אונד לאָס. [כג] ווילל איינען הירט איבער זיאַ אויפֿ-
 שטעללען, דער זיאַ וויידען זאָלל, נעמליך מיינען קנעכט דור, דויער זאָלל זיאַ
 וויידען, דויער איהר הירט ווערדען. [כד] איך, דער עוויגע נעמליך, ווילל
 איהר גאָטט זיין, אונד מיין קנעכט דור זאָלל דער פֿירט אונטער איהנען זיין, איך,
 דער עוויגע, פֿערהייסע עס. [כה] אויך ווילל איך מיט איהנען זיין ען פֿירדענס
 בונד ערריכטען, דיא ווילדען טהירע אויודעם לאַנדע פֿערבאָנגען, דאָס זיאַ זאָ
 גאָר אין דער ווייטע זיכער וואָהנען, אין וועלדערן שלאַפֿען קענען. [כז] אויף
 זיאַ אונד דען גאַנצען אומפֿאַנג מיינעם היגעלס זענען פֿעֿררייכען, דען רענען אין
 דער צייט הינאָבטרייפֿעלן לאַזען, דאָס עס זענענרייכע רעגען זיין. [כז] דער
 בוים דעם פֿעלדעס ווירד זיין אָבזט, דיא ערדע איהרע פֿרוכט הערפֿאַרבריינגען,
 אונד זיאַ ווערדען אין איהרעם פֿאַטערלאַנדע אונגעשטעהרט לעבען. זיאַ ווערדען
 ערוט ערקעננען, דאָס איך דער עוויגע בין, ווען איך דיא שטאַנגען איהרעם יאָכעם
 צערבראַכען, אונד זיאַ פֿאַן איהרען דינוטהערדען בעפֿרייעט האַבע. [כח] ווען
 זיאַ ניכט מעהר דער רויבע פֿעלקער זיין, דיא טהירע דעם לאַנדעס זיאַ ניכט
 מעהר פֿערשלינגען, אונגעשטעהרט וואָהנען ווערדען, אינד זיאַ נימאַנד מעהר
 ערשרעקקען ווירד. [כט] ווען איך איהנען איינע בעריהמטע פֿלאַנגונג ער-
 ריכטעט האַבען ווערדע, זיאַ ניכט מעהר פֿאַם הונגער אויפֿגעריכען, ניכט מעהר
 דיא שמאָך דער פֿעלקער טראַגען ווערדען. [ל] יא, אַלסדאָן ווערדען זיאַ ערוט
 ערקעננען, דאָס איך דער עוויגע, איהר גאָטט, מיט איהנען בין, אונד דאָס זיאַ,
 דאָן הוויז ישראל, מיין פֿאַלק זינד, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: [לא] אַ
 איהר מיינע שאַאַַע, העערדע מיינער וויידע! איהר מענשען זייר עס, איך בין
 אייער גאָטט, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע.

לה [א] דאָן

ב א ו ר

אז לפניהם נרגלים מצד הכתף. ותרגומי הוא ככהו להשתמש בלשון אשכנזי. (כג) עברי
 דור, מלך מורעו (רש"י). (כה) וישנו ביערים, וישנו לשון שינה, לא יפחדו ליטן ביערים
 (מדר"ק). (כז) ונתתי אוחם, סימן הפעול (אקוואטיף) אחר פעל כתיב הוא שלא כמשפט,
 והראוי ונתתי עליהם ועל סביבות נבעתי ברכה. ורד"ק אמר שהוא על דרך ותיב ברכה
 (כראשית י"ב ב'). ורש"י אמר, כי ונתתי כמו והשכנתי, והשעיר: והשכנתי בברכה. (כט)
 מטע, מלשון ונטעתי על אדמתם (רד"ק). לשם, שיהא לשם עולם (רש"י). אסמי
 רעב, ענין כליון, כמו אסף אסף (רד"ק). בלימת הגוים, מפני הרעב שהיה להם
 לכלימה אצל שאר עמים, וכן כאמר למטה (ל"ו ל'). והרצתי את פרי וגו' ולא תקחו עוד מרפת
 רעב בגוים. וזה דבר נהוג וידוע שהעושר והיתרת יתנתן כבוד והעונו וה מוסר כלמה, ויותר
 שיש לעם הון ועושר, יותר מכבוד הוא נין שאר העמים, וכן להיפך. (לא) ואחן צאגני
 וגו', אדם אחם, איכסם כנהמות בעני (רש"י), ודוחק הוא. וכעין זה נדחק הרד"ק
 לפרט, כשתהיה כאן מרעית, שארעה אתכם דעה בינה והשכל אז תקראו אדם לא נאן
 בהמה. ולדעתו זה הוא סיוס המשל ופתרונו בבאור אפורטאן; אחרי שאנו זשי העניכיים פעם
 עהמשל

תרגום אשכנזי

לה [א] דאז ווארט דעם עוויגען ווארד מיר, וויא פאלנט: [ב] מענשען.
 זאָהן, ווענדע ריין אַנגעוויכט געגען דאָז געבירגע שער, אונד וויאָאָגע
 דאָרויף. [ג] זאָגע: זאָ שפּריכט דער הער, דער עוויגע: איך קאָמטע הער
 איבער דיר, געבירג שער! שטרעקקע מיינע האַנד ווידער דיר אויז, אונד טאַכע
 דיר וויזט אונד ערע. [ד] דיינע שטערטע ווילל איך אין שוטט פּערוואַנדעלן, דוּ
 זאָלזט איינע איינעדע ווערדען, אונד ערפּאָהרען, דאָס איך דער עוויגע בין.
 [ה] ווייל דוּ עוויגע פּיינרשאַפּט העגזט, אונד דאָז בלוט דער קינדער ישראל'ס
 דורך'ס שווערד פּליסען ליסעזט, אין דער צייט איהרעס אונגליקס, אין דער צייט,
 וואָ דאָז פּערברעכען זיין ציל עררייכט האַטטע; [ו] דאָרום, שפּריכט דער הער,
 דררעוויגע: ווילל איך, זאָ וואָהר איך לעבע, אויך דיר בלוטען לאַזען, בלוט זאָלל
 דיר פּערפּאָלגען, האַזט דוּ יאָ קיין בלוט געשייעט, זאָ זאָלל אויך דיר בלוט פּער-
 פּאָלגען. [ז] איך פּערוואַנדעלע דאָז געבירגע שער אין איינע וויזטע אונד איינעדע,
 טאַכע עס צוד דורכרייזע אונפּעהיג. [ח] אינר פּיללע זיינע בערנע מיט לייכען,
 יאָ, אויף דיינען היגעלן, אין דיינען טהעלערן, אין אַללען דיינען פּלויזען ווערדען
 איבעראַלל ערשלאַגענע ליגען [ט] אין עוויגע וויזטען ווילל איך דיר פּערוואַנדעלן,
 גיא זאָללען דיינע שטערטע ווידער בעוואָהנט ווערדען, איהר זאָללט איננע ווערדען,
 דאָס איך דער עוויגע בין. [י] ווייל דוּ שפּראַכזוט: דוּ צווייא פּעלקער (יהירה
 אונד ישראל) אונד דוּ צווייא לענדער ווערדען מיר צופּאָללען, וויר ווערדען זיא
 בעוויצען [יא] דאָהער, שפּריכט דער הער, דער עוויגע, זאָ וואָהר איך
 לעבע, איך ווילל גלייך דיר מיט צאָרן אונד אייפּער פּערפּאָהרען, זאָ ווייא דוּ
 אויז האַס געגען זיא פּערפּוהרזט, זיא זאָללען מיך ערקעננען, ווען איך דיר ריכטע.
 [יב] דוּ זאָלזט ערפּאָהרען, דאָס איך דער עוויגע בין, דאָס איך דוּ ערגער.
 ליכע

ב א ו ר

מהמשל ופעס מהנמשל, סיים לאמור עוד על מי כוון בהמשל, והג' כבשאר משלים שנבחר
 הזה ועיין לעיל (ל"ב ל"א), בבאורי.

לה (ה) ותנר, ענין הגרה הוא ענין התכה כמו וכמים הנגרים ארצה (ע"ב י"ד י"ד),
 עיני כנרה (איכה ג' מ"ט), ובא זה הלשון בענין ההריגה מפני הדם הנגר על ידי
 סרב, כן פירש בן מלך בכתובי יגרהו ע"י חרב (תהילים ס"ג י"א), וכן כתב רד"ק בשו"ט.
 (ו) אם לא וגו', אם אמה לא שגאת דם, גם אנכי אעשה שדס ירדפוך. והמפרשים
 יוצאים פה מדקדק הפסע ללא נורף כללי (י) שני הגוים, ישראל ויהודה (יג) והעתרחם,
 דברתס.

מכלל יופי

יכול הלשון על הדבק בו וכן גרי ציפי ואמהותי לזר תחשכוני (איוב י"ט) הנה אפי וחמתי נתכת
 (ירמיה ז') ואמר אחר כן וירשנה לשון יחידה כי שתי הארצות אחת אלא שנתלקה המלכות אחרי
 דוד: (יא) משנאחיד, כתיב ציוד הרבוי ונא בסימן רבוי הזכרים לכד כמו למען אספרה כל
 תהלתך (תהלים ט') וכן ונשאו את זכותיבס (במדבר י"ד) בזכותיך וכרעתך (ירמיה ג') והדומים
 להם: (יב) נאצותיך, שם נקיץ הכין והאלף והוא מן הדגושים לולי האלף נאצה נשקל בפרה.
 וכן פרשה ופרשה גדלה מרדכי (אסתר ז') שלא כל גש מפני הדגש והוא ענין הכעסה ומיאוש
 שממה

לה (א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר: (ב) בן אדם שים פניך על
 הר שעיר והנבא עליו: (ג) ואמרת לו כה אמר אדני יהוה
 הנני אליך הר שעיר וגטיתי די עליך ונתתיה שממה ומשמה:
 (ד) עריף חרבה אשים ואתה שממה תהיה וידעת כי אני יהוה:
 (ה) יען היות לה איבת עולם ותגר את בני ישראל על ידי חרב
 בעת אידם בעת עון קץ: (ו) לכן חי אני נאם אדני יהוה כי לדם
 אעשה ודם ירדפה אם לא דם שנאת ודם ירדפה: (ז) ונתתי את
 הר שעיר לשממה ושממה והכרתי ממנו עבר ושב: (ח) ומלאתי
 את הריו חלליו גבעותיה וגיאוריה וקרל אפיקיה חללי חרב ופלו
 בהם: (ט) שממות עולם אתנה ועריף לא תישבנה תשנה קדי
 וידעתם כי אני יהוה: יען אמרה את שני הגוים ואת שתי הארצות
 לי תהיינה וירשנוה ויהוה שם היה: (י) לכן חי אני נאם אדני
 יהוה ועשיתי כאפה וכקנאתה אשר עשיתה משנאתיה בם
 וגודעתי בם כאשר אשפטה: (יא) וידעת כי אני יהוה שמעתי את

כל

ר ש"י

(ה) ותגר ותשפל כמו (מיכה ח') וסגרתי לגוא חזניה שהיו מסגירין אות' לאויבים'
 כשהיו צורחים דרך ארעס וזו היא שאמר (עובדים ח') חל תעמוד על הפרק:
 בעת אידם כשנוסרתים ציד חויב • בעת עון קץ כשנגמר קץ עונם ונתמלאת
 סאתם: (ו) לדם אעשך • נפל בחרב: דם שנאת • בזית את הזכורה
 שעבודתי היתה מחורה להם ושנאת להיות מלכלך ענמך דם קרבן עבודתי
 ולכלוך דם הרונים ירדפך וי' אדם מילס שנאת וי' א רונחיס אתה ירח כשאר כל
 אדם ורונחיס ירדפך וי' אדם שנאת אחיך שהוא כשרך ודמך: (ט) ועריך
 לא תשובנה • לא כמו שאמרתי למזרים (לעיל כ"ט) ושנתי את שנות מזרי' ושנתי
 את שנות בני עמוק (ירמיה מ"ט) וזו היא שאמר (מלאכי ח') ואת עשו שנאתי
 ואתן את הריו שממ' שערתית' לשוממות עולם: (י) שני הגוים • ישראל
 ויהודה ויודש אגדה רבי הנחומא דורשו כלפי סהלך עשו אל ישמעאל להסתחן בו
 להשיאו שיעורר על ינחק על ירושת הצרבים ויהרג ישמעאל את ינחק ואהיה חני
 גואל הדם ואסרוג את ישמעאל וזהו יקריבו ימי חבל חצי ואירש אני את ינחק
 ואת ישמעאל (רחשית כ"א) וס' סס הים • יודע את מהשבותיך: (יא) ועשיתי
 כאסך • כאותה האף שעשית לישראל אעשה לך: ונדעת צם • כאשר אשפטה

אליך רצח סוף מלחמה

יהזקאר לה לו

כל נאצותיה אשר אמרת על הרי ישראל ליצמר שממה שממו קרי
לנו נתנו לאכלה (יג) ותגדילו עלי בפנים והעתרהם עלי
דבריתם אני שמעתי: (יד) כה אמר אדני יהוה כשמה כל הארץ
שממה אעשה לך: (טו) כשמחה לנהלת ביה ישראל על אשר
שממה בן אעשה לך שממה תהיה הרר שיעיר וכל אדום כלה
וידעו כי אני יהוה:

לו (א) ואתה בן אדם הנבא אל הרי ישראל ואמרת הרי ישראל
שמעו דבר יהוה: (ב) כה אמר אדני יהוה יען אמר האויב
עליכם האח ובמות עולם למורשה היתה לנו: (ג) לכן הנבא
ואמרת כה אמר אדני יהוה יען בייען שמות ושאר אתכם מסביב
להיותכם מורשה לשארית הגוים ותעלו על שפת לשון ודברת
עם: (ד) לכן הרי ישראל שמעו דבר אדני יהוה כה אמר אדני
יהוה להרים ולגבעות לאפיקים ולגאות ולחרבות רשממות
ולערים הנעזבות אשר היו לבו וללעג לשארית הגוים אשר
מסביב: (ה) לכן כה אמר אדני יהוה אם לא באש קנאתי דברתי
על שארית הגוים ועל אדום כלא כעל אשר נתנו את ארצי להם
למורשה בשמחה כל לבב בשאט נפש למען מגרשה לבו פהח
בס"י: (ו) לכן הנבא על אדמת ישראל ואמרת להרים ולגבעות
לאפיקים ולגאיות כה אמר אדני יהוה הנני בקנאתי ובחמתי
דברתי

ר ש י

אז יכירו את גבורתי: (יג) העתרתם הרבית וכן ועתר ענן הקטרת (לעיל
ה) לשון עובי: (יד) כשמה כל הארץ כשטול חני את מלכותי כי אז תשמח
הארץ כענין שנאמר ה' מלך חגל הארץ (תלים נ"ז) אז שממה אעשה לך:
לו (3) האח שמחה: כמות עולם. ארץ ישראל שהוא גובה ונוי של עולם:
(ג) שמו' ושחוף אחכם מסביב שניעכם היו משתוממים ותומהון
לשתוק ולראו' בסוף חורבנכם ושואפי' ותואבים ומצפים להיותכם מורסה לשארית
הגוים: ותעלו על שפת לשון. ועכשו בחורבנכם הכל מדברים ומדובבי' ס"ח
ומחכבים בכם לאמר האח הרי שמו: ודנת עם. פאר' למנ"ט בלע"ז: (ה)
למען

תרגום אשכנזי

ק"ח ו

ליצע רעדען אללער געהערט האבע, מיט דענען דוא ריך געגען דיא געבירגע
ישראל'ס אוויליסעזט, אינדעמ דוא שפראכט: זיא זינד פֿערלאזען, נון ווערדען
וויר זיא פֿערשלינגען קעננען. [ג] גראָסשפּרעכעריש האַכט איהר אייך ווידער
מיד הערוויגענאָממען, פֿילע בייסענדע רעדען ווידער מיד אייך בעדינט, איך האַכע
עס וואָהל פֿערנאָמען. [ד] אַכער, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע, דיא
גאַנצע וועלט ווירד זיך פֿרייען, ווען איך ריך פֿערוויזטען לאַזע. [טו] זאָ וויה
דוא ריך פֿרייעטעזט איבער דאָ ערבטהייל דער קינדער ישראל'ס, וויל עס צערע
שטעהרט ווארדען; זאָ ווילל איך אויך דיר עס מאַכען. יאָ דוא זאָללזט צור וויזטע
ווערדען, געבירגע שעיד, זאָמסט גאַנץ אדום! סאָן ווירד ערקעננען, דאָס איך
דער עוויגע בין.

לו [א] וויזואגע פֿערנער, זאָ מענשען וואָהן, אויף דיא געבירגע ישראל'ס,
שפּריך: איהר כערגע ישראל'ס, הערט דאָ וואָרט דעס עוויגען. [ב] זאָ
שפּראַך דער הערר, דער עוויגע: וויל דער פֿיינד איבער אייך אויוריק: טריאומפּף
ענדליך נון זינד יענע עוויגען העהען אונס צו טהייל געוואָרדען! [ג] דאָרום וויזואגע,
אונד שפּריך, זאָ איזט דער אויזששפּרוך דעס העררן, דעס עוויגען, אַללרווייל
סאָן אייך פֿאָן אַללען ווייטען צו פֿעהרעהערען אונד צו פֿערשלינגען זוכטעט, דאָמיט
איהר אַנדערן פֿעלקערן צו טהייל ווערדען זאָללטעט, אונד דאָ איהר דער געגענע
שטאַנד דעס געשפּרעכס, אונד דאָן גערעדע דעס פֿאַלקס געוואָרדען זייד; [ד]
זאָ הערט דען, איהר כערגע ישראל'ס, דען אויזששפּרוך דעס העררן, דעס עוויגען.
(ער שפּריכט נעמליך צו דען כערגען, צו דען היגעלן, צו דען שטרעהמען, צו דען
טהעלערן, צו דען ערע ליגענדען רואינען, צו דען פֿערלאזענען שטעדטען, דיא
יענען אומהערליגענדען פֿעלקערן איין געגענשטאַנד דעס רויכעס אונד דעס האָהנעס
געוואָרדען זינד.) [ה] פֿירוואָהר! לויטעט דיוער אויזששפּרוך דעס עוויגען, אין
דער היצע מיינעס אייפֿערס האַכע איך דאָ אירטהייל איבער גאַנץ אדום אונד
איבער דיא איכריגען פֿעלקער געשפּראַכען, דיא מיט דער הערצליכזטען אונד
אויזשוויפֿענוטען פֿריידע זיך מיין לאַנד אַלס בעזיץ צו אייגעטען, אום זיינע פֿערע
טריבענע דעס רויכעס ווערדען צו לאַזען. [ו] פֿערקינדע עס אַלזאָ דעם לאַנדע
ישראל, שפּריך צו דען כערגען, צו דען היגעלן, צו דען שטרעהמען אונד טהע
לערן, זאָ איזט דער אויזששפּרוך דעס עוויגען: איך האַכע אין מיינעס אייפֿער, אין
פֿיינעם צאָרגע שאָן דאָן אורטהייל געפֿעללט, וועגען דער שמאַך דער פֿעלקער,
דיא

ב א ו ר

דברתם עלי דברים ענים וחזקים (רש"י ורד"ק), וכן ת"י ואמניתון עלי פתגמיכון.
לו (ג) שמוח, מקור נמוק ענר וכן ושאף. ושאף, ענינו בליעה, כמו שאפני אנוש
(תהילים כ"ו ב'). שפת לשון וגו', ועכשוו נחורבנכם הכל מדברים ומדובבים
נכם (רש"י). (ה) כשאט נפש, בארתיו לעיל כ"ה ו'. למען מגרשה לבו, למען
שיהיו המגורפים מתוכה לבו. (יג) אכלת אדם את, לימודה היא הארץ הזאת להשחית
את יושניה, האוריים כלו בה והיהודים כלו בה (רש"י). (יו) ישיבים וגו', קטעוד: כאשר
היו

קרי
לי
ירי
שר
לה
אל
גויב
בא
ביב
בת
דני
זור
שר
רתי
הם
פהח
עזות
רתי
(לעיל)
תשמח
:
גולם:
זומהון
שאריו
י"ס"ח
:(ה)

תרגום אישכנזי

דיא איהר ערטראגען מוסט . [ז] דאָרום , (זאָ לויטעט דער אויזשפרוך דעם
 העררן , דעם עוויגען) האָבע איך מיינע האַנד עכפאָר געהאָכען , (געשוואָהרען)
 דאָס דיא פֿעלקער , דיא אייך אומגעכען זינד , איהרע אייגענע שמאָך טראַגען
 זאָללען . [ח] אָבער איהר בערגע ישראל'ס ! איהר ווערדעט אייערע צווייגען
 טרייבען , אונד אייערע פֿריכטע ווידער טראַגען פֿיר מיין פֿאָלק ישראל , דאָז
 באַלד ווידער אַנקאָממען ווידר . [ט] דען זעהט , איך בין ווידער פֿיר אייך , איך
 ווענדע מיך צו אייך , דאָמיט איהר ווידער געפֿעליגט אונד בעועעט ווערדעט .
 [י] איך לאָזע דיא מענשען ווידער פֿיל אויף אייך ווערדען , דיא אַללע אויז דעם
 הויזע ישראל זיין זאָללען , דיא שטערטע זאָללען דאָז ווידער בעוואָהנט , דיא
 רואינען ווידער אויפֿגעכויעט ווערדען . [יא] יאָ , איך ווערדע מענשען אונד
 פֿיה ווידער אויף אייך פֿערמעהרען , זיא ווערדען צונעהמען , אונד פֿרוכטבאָר
 זיין ; איך ווערדע אייך אין אייערען עהעמאָליגען שטאָנד ווידער איינזעצען , ווער
 דע איהן זאָגאָר בעווער מאַכען , אַלס ער ערוזט וואָר , איהר ווערדעט ערקעננען ,
 דאָס איך דער עוויגע בין . [יב] יאָ , איך ווערדע ווידער מענשען , אונד צוואָר
 מיין פֿאָלק ישראל אויף אייך וואָנדעלן לאָזען , דאָס זיא ריך בעוויצען , אונד דוא
 איהנען אַלס ערבטעהייל אַנגעהערזט , דוא זאָלזט איהרער דאָן ניכט מעהר בערויבט
 ווערדען . [יג] אויך שפראַך דער הערר , דער עוויגע , נאָך דויעם : ווייל מאָן
 אייך פֿאַרווירפֿט : דוא ביזט איין לאַנד , דאָז מענשען פֿריסט , דאָז פֿעהרעהערענד
 פֿיר זיינע פֿעלקערשאַפֿטען איזט . [יד] נון , זאָ זאָלזט דוא דיא מענשען ניכט
 ווידער אויפֿפֿרעווען , פֿיר דיא פֿעלקערשאַפֿטען ניכט מעהר פֿעהרעהערענד זיין ,
 שפֿריכט

מכלל יופי

שמחה , נכתב זה וקריאתו כזו כמו לא שפכה (דברים כ') : (יג) והעזרתם , כלומר
 דברתם עלי דברים עבים וחזקים וכן ונערתות נשקות זוכא (משלי כ"ו) ועתה עני הקטורת
 עולה . (יחזקאל ח') וכן תרגם יונתן ואסכיתון עלי פתגמיכון : (יד) כשמה כל הארץ , כף
 בשמות וכף כשמתך שכי כפי הדמיון סמוכים כמו כעס ככהן כמלוה כלוה (ישעיה כ"ד) כמוד
 כפרעה (בראשית מ"ד) והדומים להם רוצה לומר שמת כל הארץ על שומותיך ושמתך על
 שומות כחלת ישראל שזין כלומר כמו שמת על חלת ישראל כשמתו כן תמת כל הארץ על
 שומותיך : (טו) תהיה הר שעיר , נא הר מכונה כלשון נקבה . או פירושו עדת הר שעיר וכן
 וכל אדום כלה רוצה לומר עדת אדום כמוותהי ישראל (שמואל ב' כ"ד) ותהי אדום (שם ח') :
 לו (ב) האח , ענינו שמה וגילה כתרנומו מדיה : (ג) שמוח , מקור בשקל השכח חנוח
 אל . (תהלים ע"ז סס) ואומר חלוחי היא (ישעיה מ"ד) והוא פועל יוצא וכן אשם ואשאף
 (ירמיה ב') פועל יוצא : ושאף . ענין בליעה כמו (תהלים ל"ו) שאפה רוח שאפני אנוש על דרך
 הפלגה והוא קר בלשון הכטה וכונה אל הדבר : ותעלו , בשוא ופתח העין שלא כאכהג והראוי
 בקיין כמו ויעלו מעל משכן קרח (במדבר י"ד) : (ד) השממות , במקנת ספרים נזרי המס
 ובמקנתם בשוא . (ה) כלא , האלף תמורת הא כמו והיה לכם לזרא (שם י"א) קראנה לי מרא
 (רות ח') כן יתן לידידו שנה (תהלים קכ"ז) : אח ארצי , ענינו כתרנומיות ארע בית שכינתי :
 בשאט נפש , בלא בית ואשר למעלה בפרשת פלשתים בשאט בנפש כבית (יחזקאל כ"ו) :
 בגרשה , שם במקום מקור כמו ולמפע את המסנות (במדבר י') כאלו אמר למען גרוש אותה
 להיותה לבית : (ח) ופריכם , הראוי פריכם וכא גם בתנועת היוד וכסגול הפס' ובפירושו ויש
 ספרים בחירק : קרבו לבוא , שהדגוש והוא פועל עומד וכן ופרעה הקריב (שמות ט"ו) כאשר
 הקריב

דברתי יען כלמת גוים נשאתם : (ו) לכן פה אמר אדני יהוה
אני נשאתי את ידי אם לא הגוים אשר לכם מסביב המה כלמהם
ישאו : (ח) ואהם הרי ישראל ענפכם תחננו ופריכם תשאולעמי
ישראל כי קרבו לבוא : (ט) כי הנני אליכם ופניתי אליכם
ונעבדהם ונזרעתם : (י) והרביתי עליכם אדם כל בית ישראל
כלה ונושבו הערים והחרבות הבנינה : (יא) והרביתי עליכם
אדם ובהמה ורבו ופרו והושבתי אתכם פקדמותיכם והטבתי
מראשתיכם וידעתם כי אני יהוה : (יב) והולכתי עליכם אדם
את עמי ישראל וירשוה והיית להם לנתלה ולא חוסף עוד
לשכלם : (יג) פה אמר אדני יהוה יען אמרים לכם אכלה אדם
אתי את קרי ומשכלת גויך גויך קרי היית : (יד) לכן אדם לא האכלי
עוד וגויך גויך קרי לאתכשלי תשכלי קרי עוד נאם אדני יהוה : (טו)

ולא

ר ש י

למען מגרש' לבו . לפי שראו גירוסה לבו שהוטלה לניזיה : (יז) לשכלם .
לגרש יושבך מקרבך הוח קרוי שכול : (יג) חוכלת אדם אחי . לימודה היא
הארץ הזאת להשחית את יושביה האמוריים כלוזה והיהודים כלוזה : (טז)
ויהי

מכלל יופי

הקריב לבוא מצריפה . (בראשית י"ג) או פירוש קרבו לבא קרבו ביאתכם בתשובה ומעשים
טובים : (ט) ונעבדהם, מהתמדת העבודה בו יקרא נעבד ואם הוא עובד : (י) כל בית
ישראל בלה, הכפל לחזק הענין ולהורות על עשרת השננים שנעלמו עד היום : (יא)
בקרמותיכם, קנח מן שקדמת שלף יבש (תהלים קכ"ט) : והטבתי, נא נשני המשקליש
כאחד מן והטבתי כמו והטלתי אהכם (ירמיה ט"ז) ומן הטיבותי כמו הטיבות כי היה עם
לבבך (מלכים ט'), או הטיבותי כמו אם הניפותי על יתים ידי (איוב ל"א), ואפשר שאמרו
כן לפי שיטת טוב וטוב נענין אחד הרכיבי במלה שני שרשים כאחד : מראשותיכם, הריש בחירק
ופירושו אטיב אחריתכם מראשיתכם והוא ממשק' אמרה (תהלים ק"ה) כבשה (שמואל ב' י"ג)
יאמר כן האחד ראשה בנוח האלף והקנון ראשות נפגם אמרו (תהלים י"ג) שמלות
(בראשית מ"ה) כבשות (שם כ"ח) ובסמוך ראשות נפגם כבשות הצאן אלא שמה האלף
וכן בסמיכות הכניו ובסמך ק' מראשיתכם על משקל שירותיכם חידותיכם כי באה הריש
בחירק כתנועת היוד אף על פי שעי' הפועל אלף . ואמר יירשך והיית תוסף כנגד כל הר והר
ואמר לכם כנגד ההרים ואמר אוכלת אדם וגו' כנגד הארץ : (יג) אחי, כתיב ביוד כדרך היוד
הניספת לנקבה הנמצאת כמו נעורכי תחלוכי (תהלים ק"ג) והדומים להם וקרי אח כמשפט
(יד) גויך, גוים אלך . ונפלה יוד הרגים מהמכתב וגשורה במגש . ובמכלל קסר יוד הרגים
מפני

יחזקאל לו

וְלֹא אֲשַׁמְעֶה אֶלֶיךָ עוֹד כְּלַמַּת הַגּוֹיִם וְחָרַפְתָּ עִמָּם לֹא תִשְׂאֵי עוֹד
וְגוֹיֶיךָ וְגוֹיֶיךָ קְרִי לֹא תִכְשַׁלֵּי עוֹד נֶאֱמַר אֲדַנִּי יְהוָה: (טו) וַיְהִי דְבַר יְהוָה
אֵלַי לֵאמֹר: (יז) בֶּן אָדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבִים עַל אַדְמַתָּם וַיִּטְמְאוּ
אוֹתָהּ בְּדַרְכָּם וּבַעֲלִילוֹתָם כְּטִמְאַתְהֵנָּה הִיטְהַדְרָכָם לִפְנֵי: (יח)
וְאֲשַׁפֵּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם עַל הַדָּם אֲשֶׁר שָׁפְכוּ עַל הָאָרֶץ וּבְגִלּוֹלֵיהֶם
טִמְאוּהָ: (יט) וְאֶפְיִן אֲתֶם בְּגוֹיִם וַיָּזְרוּ בָאָרְצוֹת בְּדַרְכָּם
וּכְעֲלִילוֹתָם שִׁפְטֹתִים: (כ) וַיָּבֹאוּ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁם
יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי בְּאָמַר לָהֶם עִם יְהוָה אֱלֹהֵי וּמֵאָרְצוֹ יֵצְאוּ:
(כא) וְאֲחַמֵּל עַל שֵׁם קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר
בָּאוּ שָׁמָּה: (כב) לָכֵן אֲמַר לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדַנִּי יְהוָה לֹא
לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לְשֵׁם קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלוּ
בְּגוֹיִם אֲשֶׁר בָּאתֶם שָׁם: (כג) וְקִדַּשְׁתִּי אֶת שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְּחַלָּל
בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חָלְלוּ בְּתוֹכְכֶם וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה נֶאֱמַר אֲדַנִּי
יְהוָה בְּהַקְדִּישִׁי בְּכֶם לְעֵינֵיכֶם: (כד) וּלְקַחְתִּי אֶתְכֶם מִן הַגּוֹיִם
וְקִבַצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל הָאָרְצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדַמְתְּכֶם: (כה)
וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וְטַהַרְתֶּם מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל
גִּלּוּלֵיכֶם ב' טַעַם' אֲטַהַר אֶתְכֶם: (כו) וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ

חַרְשָׁה

ר ש י

וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר: (יז) בֶּן אָדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבִים וְגו': כְּטִמְאַתְהֵנָּה
הַמְּחַלָּל לְכַדָּה שֶׁעַל מַנְפֵּה מַתִּי תִטְהַר וְתִחַד לְשׁוֹב חַלְיָה: (כ) וַיִּבֶן
לְפִי שֶׁחִמַּר בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרֹאשׁ הַפְּרָשָׁה קִרְא כֹל הַפְּרָשָׁה בְּלִשׁוֹן יַחִיד וּמִדְרַשׁ חֲגִדָּה
הַקִּבְצָה בֵּן עַמָּה' בְּגוֹלָהּ וּמִטָּה חֲזוֹן מִה הָיוּ חוֹמְרֵים הַשְּׁנָאִים הָיוּ עִם ה' וְלֹא
הָיוּ לוֹ יְכוּלָה לְהַצִּיל בְּמִדְרַשׁ חִיכָה רַצְתִּי: וַיַּחֲלֵנוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי הַשְּׁפִילוֹת
כְּבוֹדֵי וּמִהוּ הַחֲלוּל בְּאִמּוֹר חוֹיִצִּים' עֲלֵיהֶם' עִם ה' חֲלָה וּמֵאָרְצוֹ יֵצְאוּ וְלֹא הָיוּ יְכוּלָה
בִּידוֹ לְהַצִּיל אֶת עַמּוֹ וְאֶת אֶרֶץ: (כג) לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עוֹשֶׂה הַתְּשׁוּעָה שְׂאוּשֵׁי עֵכֶם:
(כד) וְקִדַּשְׁתִּי אֶת שְׁמִי וּמִה הוּא הַקִּירוֹשׁ וּלְקַחְתִּי אֶתְכֶם מִן הַגּוֹיִם: (כה)
מִיִּם טְהוֹרִים' חֲכַפְרֵ עֲלֵיכֶם וְאֶעֱבִיר טוֹמְאוֹתֵיכֶם בְּהַזְיִית מִי חֲטָאת הַמַּעֲבִירִין
טוֹמְאוֹת הַמַּת: (כו) לֵב חָדָשׁ יִלְךְ שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ לְטוֹבָה: (לח) וְנִקְוֹתֶם בְּפִנְיֶם

דַּמוֹנִי"ר

תרגום אשכנזי קב

שפריכט דער הערר, דער עויגע. [טו] איך ווילל דיך דיא שמאכרעדען דער היידען ניכט מעהר הערען לאזען, דיא זאללוט דען האהן דער פעלקער ניכט מעהר דולרען דירפען, זאללוט דיינען פעלקערשאפטען ניכט מעהר פערהעערענד זיין, שפריכט דער הערר, דער עויגע.

[טו] דאן ווארט דעם עויגען ווארד מיר, וויא פאלנט: [יו] מענשען וואהן, אלס דאן הוין ישראל נאך אין זיינעם פאטערלאנדע וואהנטע, פער אונרייניגעטע עס דאזעלכע דורך זיינע זיטטען, דורך זיינע האנדלונגען; וויא דיא אונרייניגקייט איינער מאנאט פליזיגען, זאך אכשייליך ווארען פאר מיר זיינע זיטטען. [יח] איך שיפטעטע מיינען גרים איבער זיא (דיא קינדער דיזעס הויזעס) אויז, וועגען דעם בלוטס, דאן זיא אים לאנדע פערנאזען, אונד וועגען דער אכשייליכען געצען, מיט דענען זיא עס פער אונרייניגעטען. [יט] איך צערשמרייעטע זיא אונטער דיא פעלקער, ווארף זיא אומהער אין דיא לענדער, אונד ריכטעטע זיא נאך איהרען זיטטען, נאך איהרען האנדלונגען. [כ] אלליין קוים ווארען זיא בייא דען היידען, וואהין זיא אימער קאמטען סאכטען, אנגעלאנגט, אלס יענע מיינען הייליגען נאמען ענטווייהעטען, אינדעם זיא פאן איהנען זאגטען: דיזע זינד דאן פאלק דעם עויגען, אונד צאגען אויז זיינעם לאנדע אויז! [כא] זאמוס איך דען וואהר מיינען הייליגען נאמען זאגען, דען דאן הוין ישראל ענטווייהעט האט, אונטער דען פעלקערן, וואהין עס געקאמטען איזט. [כב] זאגע דאהער דעם הויזען ישראל'ס: דיינעטווענען טהוע איך צוואר ניכטס, הוין ישראל! אבער מיינעם הייליגען נאמען וועגען, דען איהר ענטווייהעט האכט אונטער דע זפעלקערן, וואך הון איהר געזאמטען זייד. [כג] מיינען גראסען נאמען, דער אונטער דען פעל. קערן ענטווייהעט איזט, דען איהר אונטער איהנען ענטווייהעט האכט, מוס איך ווידער הייליגען, דאמיט יענע היידען ערפאהרען, דאס איך דער עויגע בין, שפריכט דער הערר, דער עויגע, ווען איך דורך איך פאר איהרען אויגען גע- הייליגט ווערדע. [כד] דאהער ווילל איך איך פאן דען פעלקערן ווידער וועג- געהמען, איך זאממעלן אויז אללען לענדערן, אונד איך ווידער נאך איירעם פאטערלאנדע ברינגען. [כה] אבער דאן בעשפרענגע איך איך מיט דייני- גוננס. וואזער, דאמיט איהר ריין ווערדעט, דייניגע איך פאן אלל איירער אונ- דייניגקייט אונד אלל איירעם געצען. וועגען, [כו] געבע איך אין נייעם הערץ, לאס

ב א ו ר

היו עוד על אדמתם. (כ) אשר באו שם, כלומר אל כל גוי אשר באוהם באין הפרד, ויחללו הגוים וגו', וזה טעם הכפל, וכדמתורגם. ומאדצו יצאו, ולא היה יכולת בידו להביל את עמו ואת ארצו (הכ"ל). (כא) חללוה בית ישראל, כי המה היו הגורמים לחלול. (כג) בהקדשי בכס לעיניכם, ת"כד אמתקש נכין לעיניהן, ובמסורה קטנה כתיב, כספר מוגה, בכס לעיניהם קרי, וכן מתורגם. (כה) וזקתי וגו', אכפר עליכם ואגיד עמא. תיכס כהויות מי טעזת המעבירין עומאת המת (הכ"ל). (כו) לב בשר,

תרגום אשכנזי

לאם איינען נייען גייט אין אייך וואלטען, זאנדערע דאן שטיינערנע הערץ אויז
 איירעם קערפער, אונד געבע אייך איין פליישערנעם (פיהלבארעם) הערץ.
 [כו] לאווע מיינען גייזט אין אייך וואלטען, אונד מאכע, דאס איהר נאך ויינען
 געוועצען וואנדעלט, מיינע רעכטע בעאכאכטעט, אונד דארנאך האנדעלט.
 [כה] איהר בעוואנהנט דאן דאן לאנד, וועלכעם איך אייערן עלטערן געגעבען,
 זייד מיין פאלק, אונד איך בין אייער גאטט. [כט] איך העלפע אייך זאדאן פאן
 אללען אייערן אונרייניגקייטען, רופע דעם געטריירע צו, אונד פערמעהרע עס,
 פלאגע אייך מיט קיינער הונגערסנאטה מעהר. [ל] פערמעהרע דיא כוים
 פרוכט, אונד דיא פרוכט דעם פערדעם, דאמיט איהר ניכט מעהר דעם האהנע
 דעם הונגערליידענס אונטער דען פאלקערן אויגעוועצט זייד. [לא] איהר ווער
 דעט דאן צוריקדענקען אן איירע בעזע ויטטען אונד אונדעלע האנדלונגען, אונד
 אייך ועלכזט איין אבשייא זיין וועגען איירער מיוועטהאטען אונד איירער גרייעל.
 [לב] דאס איך דיועם ניכט אייך צו ליבע טהוע, שפריכט דער הער, דער
 עוויגע, דאן ווערדעט איהר דאן איינועהען; שעמט אייך אלא, אונד עררעטהעט
 וועגען איירער וועגע, אן הווי ישראל! [לג] זא שפריכט דער הער, דער
 עוויגע: צור צייט, ווען איך אייך פאן אללען אייערן מיוועטהאטען געדייניגט,
 דיא שטערטע ווידער בעזעצט האכען ווערדע, אונד דיא רואינען ווידער אויפגע.
 בויעט זיין ווערדען. [לד] דאן פערוויזטעטע לאנד ווידער אנגעכויעט זיין ווידר,
 שטאטטעם פארהער פאר דען אויגעווערעם פאראיבערגעהענדען ערע דא לאג;
 [לה] דאן ווידר עס הייסען: וויא דאך דיועם ווויזטע לאנד ווידער איינעם פאראדיגע
 איזט גלייך געווארדען; דיא וויזטען, ערען אונד פערפאללענען שטערטע, וויא
 פעזט נון ווידערום, וויא בעוואנהנט! [לו] דא ווערדען דאן דיא פאלקער, דיא
 אום אייך הער נאך איכריג געבליבען זינד, איינועהען, דאס איך, דער עוויגע,
 דאן איינגעריזענע ווידער אויפגעכויעט, דאן פערעדטע ווידער בעפלאנצט
 האכע, איך דער עוויגע עס פעהייסען אונד פאללבראכט האכע. [לז] דער
 עוויגע שפראך פערנער: אויך דארין ווערדע איך דעם הווע ישראל ערכיטליך
 זיין, עס איהם צו געוועהרען, דאס איך זיינע בעפאלקערונג וויא איינע שאפ
 העערדע פערמעהרע. [לח] וויא דיא העערדען צו הייליגען אפפער, וויא דיא
 העער

ב א ו ר

לברך וכסון לקבל העוב * (כו) אח אשר בחקיונו, פעול ועשיתי, כלומר ע"י שאחן את
 רוחי בקרבכם אעשה שתלכו בחקיונו, ולכן הוא מורכב נסיון יחס הפעול את * (ל) חרפת
 רעב, עיז לעיל ל"ה כ"ט, בנאורי * (לא) ונקטחם בפניכם, מביאר לעיל ו'ט * (לב)
 יודע לכם, אז יודע לכם ג"כ כי לא למעכס אזי עשה * (לג) ביום טהרי ונו, פסוק
 זה הוא חלק הראשון מהמאמר ופסוק ל"ה חלק האחרון, וההמשך: אם יהיו כל זה מה שכתב
 בפסוק זה ובשל אחריו, אז ואמרו ונו * (לה) ואמרו, מפעלים שלא נזכר שם פועל *
 היחה כגן ערן, עכשוו בהפכה להיות כגן ערן, והערים החרבות זה ימים רבים עכשו
 נכרות וישבו * (לו) אדרש, אתרנה להם בדורשם אותי על זאת (רש"י) * כצאן אדם,
 ארנה

יחזקאל לו

קכא

חרשה אתן בקרבכם והסרתיו את לב האבן מבשרכם ונתחתי
 לכם לב בשר : (כז) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר
 בחקי תלכו ומשפטי השמרו ועשיתם : (כח) וישבתם בארץ
 אשר נתחתי לאכלתכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים
 (כט) והושעתיו אתכם מפל טמאותיכם וקראתי אל הדגן והרביתי:
 אחו ולא אתן עליכם רעב : (ל) והרביתי את פרי העץ והנובת
 השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים : (לא)
 וזכרתם את דרביכם הרעים ומעלליכם אשר לא טובים ונקטתם
 בפניכם על עונותיכם ועל תועבתיכם : (לב) לא למענכם אני
 עשה נאם אדני יהוה יודע לכם בושו והפלטו מדרביכם בית
 ישראל : (לג) כה אמר אדני יהוה ביום טהרי אתכם מכל
 עונותיכם והושכתי את הערים ונגבנו החרבות : (לד) והארץ
 הנשמה תעבד תחת אשר היתה שממה לעיני כל עובר : (לה)
 ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן והערים החרבות
 והנשמות והנהרסות בצורות ישבו : (לו) וידעו הגוים אשר
 ישארו סביבותיכם כי אני יהוה בניתי הנהרסות נטעתי הנשמה
 אני יהוה דברתי ועשיתי : (לז) כה אמר אדני יהוה עוד זאת
 אדיר שלבית ישראל לעשות להם ארבה אתם בצאן אדם : (לח)

כצאן

ר ש " י

דכזוגי'ר בלע"ז תמחו בעלמכם בנשתי' על הגמול הרע אשר גמלתם לפני ואני
 גמל לכם טובה : (לד) והארץ הנשמה תעבד' הארץ אשר היתה שוממה עד
 היום תהיה נעבדת ונזרעת : (לה) היתה כגן עדן • עכשיו נהפכה להיות
 כגן עדן : והערים החרבות זה ימים רבים עכשיו בצורות ישבו : (לו) אדרש
 לבית ישראל • אחפתם להם בתפלתם בדורשם אותי על זאת : ארצ' אותם • אדם
 כלאן לרוב : (לז) כלאן קדשים • שהיא צאה לירושלם כמועדו' פכתי' לשון אחר
 כתרגומו חסגיגון באינשא ואלנחינין בצעירא כלומר שלא יהיו עונותיהם
 נזכרי' עליהם :

לו (ח) והוא

ז 6 ז א

פ אויו
 ערץ
 זיינען
 עלט
 נבען
 פאן
 עס
 בוים
 אהנע
 וער
 אונד
 ייעל
 רער
 העסט
 דער
 ניגט
 יפגע
 יירד
 לאג
 אדוע
 זוי
 די
 גע
 אנצט
 דער
 יטליך
 אאפ
 די
 תן את
 זרפת
 (לב)
 פסוק
 זככת
 ועל
 עכשיו
 דם

יהוקאל לו לו

בצאן קדושים בצאן ירושלים במועדיה בן תהיינה הערים החרות
הר' בערי מלאות צאן אדם וידעו כי אני יהוה :

לו (א) היתה עלי יד יהוה ויוציאני ברוח יהוה ויניחני ברתוך
הבקעה והיא מלאה עצמות : (ב) והעבירני עליהם סביב
סביב והנה רבות מאד על פני הבקעה והנה יבשות מאד : (ג)
ויאמר אלי בן אדם החחיינה העצמות האלה ואמר אדני יהוה
אתה ידעת : (ד) ויאמר אלי הנבא על העצמות האלה ואמרת
אליהם העצמות היבשות שמעו דברי יהוה : (ה) כה אמר אדני
יהוה לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחייתם : (ו) ונתתי
עליכם גידים והעליתי עליכם בשר וקרמתי עליכם עור ונתתי
בכם רוח וחייתם וידעתם כי אני יהוה : (ז) ונבאתי באשר צויתי
ויהי קול כהנבאי והנה רעשו ותקרבו עצמות עצם אל עצמו : (ח)

וראיתי

ר ש י

לו (א) והיא מלא' עצמות רבותינו אמרו שהיו משבט אפרי' שינאו מומרים
לפני הקן והרגום אנשי גת הנולדים בדרך כמו שאמור בדברי הימים : (ב)
והעבירני עליה סביב • לנקה' ולא הכניסו לתוכה לפי שהי' כהן : (ג)
החחיינה • הנרא' בעיניך שיוכלו לחיו' : (ד) ונתתי עליכם גידים וגו' ונספר
ליוז הוא אומר עור ובשר תלבישני תחיל' ואח"כ ובעצמו' וגידים תסוכני חלא
למה היה אלו דומים לאדם שפושט וחוזר ולובש שמה שפושט אחרון לובש ראשון
אבל בתחלת צריית הוולד עור ובשר תחיל' ואח"כ עצמות וגידים : וקרמתי לשון
קרו' היקרויטיח ריח בלע"ז : (ז) ויהי קול • והנה רעש העצמות שהיו
טופחין זה לזה עשם אל עצמו • עצמו' כל' כל מקום שנתפזרו היו קושטין
ומתקראין

טבלל יופי

פפני פנישת שני יודין לפי שנתמשו בו הרבה וכן וגויד לא חכשילוי עוד וכן כל גוים שנמקרו וכן
ליום חסר יוד הכנים : לא חכשילוי , כתוב וקרי חכשילוי וענינם קרוב : לא חכשילוי , כן כתיב
וקרי : (ב) ויבא , לשון יסיד דרך כלל ונדרש ע"ד בכל צרתם לו כר (ישעיה ס"ג) : (כו) לב
חרש ורוח חרשה , החדוש היא שיהיה להם לב לשמוע ורוח נכונה לקבל דברי השם יתברך
צחנה • וכן תרגם יונתן לב דחיל ורוח דחילא • ולב האבן תרגם לבא רשיעא דהוה תקיף כאבנא :
לב בשר , לב דך וכין לקבל הטוב • ויונתן תרגם לב דחיל קדמי למעבד רעותי : (לא)
נגקטתם בפניכם , תהיו נכרתים נעוני עצמיכם כשתזכרו עונותיכם מאמרו כדן הכריתנו
השם יתברך והגלנו מארצנו : (לג) ונבנו החרות , ההא נכטול והסית נקמץ חטף לתפארת
והריש

הרגום אשכנזי

קכב

העדרדען צו ירושלים אין דען פֿעזטטאָגען, זאָ זאָללען דיאָ צערטרימערטען שטערטע פֿאָללער מעגשען העערדען ווערדען, מאָן ווירד דאָן ערקעננען, דאָס איד דער עוויגע בין.

לז [א] איבער מיך וואָלטעטע דיאָ מאַכט דעם עוויגען; עם פֿיהרטע מיך אין איינעם געטטליכען גיזט הינוי, לים מיך מיטטען אין איינעם טהאַלע נידער, דאָן פֿאָללער טאַרטען. געביינע לאָג. [ב] עם פֿיהרטע מיך רינגס אום זיאָ הער, אונד זיה, עם לאָגען דערען זעהר פֿילע איבער דעם טהאַלע הין, זיאָ וואָרען זעהר פֿערטראָקנעט. [ג] דאָ שפראַך'ס צו מיר: מענשעוואָהן, ווערדען ריזע געבֿיינע ווידער לעכענר ווערדען? איד ערווידערטע: אָ הערר! עווינער! דאָן ווייסט דואָ אַלליין. [ד] עם שפראַך צו מיר: האַלטע איינע פראָפֿעטישערעדע אָן ריזע געביינע, שפּרין צו איהנען: איהר פֿערטראָקנעטען געביינע! הערט דען אויזשפּרין דעם עוויגען. [ה] זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע, צו אייך, איהר געביינע, איד בריינגע לעכענסגיזט אין אייך, דאָס איהר ווידער אויפֿלעכט. [ו] איד בעלעגע אייך מיט אַרען, לאָס פֿלייש איבער אייך קאַטמען, מאַכע איינע הויט איבער אייך, אונד לעגע לעכענסגיזט אין אייך, דאָס איהר ווידער אויפֿלעכט, אונד ערקעננט, דאָס איד דער עוויגע בין. [ז] איד הילט דיאָ פראָפֿעטישע רעדע, וויאָ מיר בעפֿאָהלען וואָרדע, קוים האַטטע איד'ס געטהאַן, דאָ לים אין גערייש זיך הערען, עם ענטשטאַנד איינע העפֿטיגע ערשיטטערונג, אונד דיאָ געביינע פֿיגטען זיך אין איינאַנדער, זאָ וויאָ זיאָ צוואַממען געהערטען. [ח] איד זאָה הין, דאָ וואָרען אַרען דאַראַן, דאָן פֿלייש דאַרויף געוואַכען, אונד איינע

ב א ו ר

ארנה להם אדם כנאן, ומפרש כנאן ירושלים במועדיה שהם רבים. (לח) צאן אדם, המובין קהל ועדה, ואמר כאן להקות המלות, לפי שאמר כנאן קדשים. והתכס ר' אינן אייכל ז"ל בארו בענין אחר וז"ל: ידוע שהכאן משל התמימות ונקיות הכפים, ואמר שהעדים החריבות תהיינה מלאות מיושבים תמימים ונקיים היפך היושבים בהם בראשונה שזכר לעיל שיכלמו מדרכיהם עכ"ל.

לז (א) ויוציאני, הנושא הוא בלתי נודע, כי יד לשון נקבה, והרוח מונבל בנית, וכן מתורגם. (ב) והעבירני, הכל במראה הנבואה, ולא היו דברים מעט, וכדעת ר' יהודה בתלמוד (ד"ק). (ג) החחיינה, הנראה בעיניך שיוכלו לחיות (רש"י). (ד) העצמות היבשות, ה"א הקריאה (פֿאָקאָטיפֿום). (ו) וקרמתי, כסוי עור על הנשר נקרא כן לפי שהעור נעשה גלדים גלדים, וידוע מדברי סו"ל לשון נתקרמה פניה (ויך איבער איינאַנדער לעגען, אין פֿאָלטען לעגען). (ז) ר"א אייכל. (ז) עצם אל עצמו, הראוי לו

מכלל יופי

והריש בקמן: (לה) הלוו, בתוספת וו כמו הזאת והוא מלעול בשני פשטין לכן אשר ולכן נפתלו מלרע בפזט אחד לנד: והערים החרבות, בצרי הריש וקמן החית לתפארת וכן הערים החרבות: (לז) כצאן אדם, אדם הם ישראל שהם אדם כמו שאמר אדם אתם (יחזקאל ל"ד). ואמר שיהיו רבים כנאן ואמר כנאן עם כף הידיעה ופירש אחר כך כנאן קדשים: (לח) קדשים, בקמן רחב בלא חטף:

לז (א) יר 16 טו ב

זוח
תוף
ביב
(ג)
הזה
תרה
אדני
תתי
תתי
ייתי
(ח)
זכרים
(3)
(ג)
בספר
יאלא
ראשון
ישון
שכיו
קופטין
וקר'וכן
ין כתיב
(כו) לב
זיתנדך
באנכא:
(לא)
כריתנו
תפארת

הרגום אשכנזי

איינע הויט דאראיבער הערגעצאגען, דאך וואר קיין לעבענסגייזט אין איהנען.
 [ט] דא שפראך'ס ווידער צו מיר: מאכע איינען פראפעטישען אויפֿרוף אן דען
 גייזט, טהוע עס, מענשענוואָהן, אונד שפּריך זאָ צו דעם גייזטע: זאָ שפּריכט
 דער הערר, דער עוויגע: פּאָן דען פֿיר וועלטגענעדען קאָממע, אָ גייזט, אונד
 הויכע אין ביזע ערשלאָגענען, דאָס זיא לעבענדיג ווערדען. [י] איך מאַכטעדען
 פּראָפעטישען אויפֿרוף, וויא מיר בעפֿאָהלען וואורדע, דאָ קאָכ דער לעבענס-
 גייזט אין ויא, זיא לעבטען אויף, אונד שטאַנדען דאָ אויף דען פֿיסען, אַלס איין
 זעהר צאָהלרייכעס פֿאַלק. [יא] דאָ שפּראַך'ס ווידער צו מיר: מענשענוואָהן,
 דיזע געביינע זאָללען דאָ זעממטליכע הויז ישראל פֿאַרשטעללען, דיא וועלכע
 דאָרין שפּרעכען: „אונזערע געביינע זינד פֿערטראָקנעט, אונזערע האַפֿפֿונג
 „איזט פֿערלאָהרען, עס איזט מיט אונס ענטשידען.“ [יב] פּראָפעטיהע
 איהנען אַלואָ, אונד זאָגע איהנען, זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: זעהט,
 איך עפֿנע איירע גרעכער, ציחע אייך, מיין פֿאַלק, אויז אייערן גרעכערן הערויף,
 אונד ברינגע אייך אין דאָ לאַנד ישראל. [יג] איהר זאָללט ערקעננען, דאָס איך
 דער עוויגע בין, ווען איך איירע גרעכער געעפֿנעט, אונד אייך, מיין פֿאַלק,
 אויז דענוועלכען העראויף געצאָגען האָבע. [יד] איך לענע מיינען גייזט אין אייך,
 דאָס איהר ווידער אויפֿלעכט, אונד לאָס אייך רוהיג אין אייערם פֿאַטערלאַנדע
 וואָהנען; איהר ווערדעט דאָן ערקעננען, דאָס איך, דער עוויגע, עס פֿעהרייסען
 אונד פֿאַללצאָגען האָבע, שפּריכט דער עוויגע.

* * *

[טו] דאָ וואָרט דעם עוויגען וואָרד מיר, וויא פֿאַלגט: [טז] דוא, אָ מענשען-
 וואָהן

ב א ו ר

לו להתחבר עמו כפי הציורה (ח) וראיתי, עוד, והנה עליהם נדום ואס"כ ובשר עלה,
 ואס"כ ויקרס עליהם עור מלמעלה. ויקרם, פועל עומד, וקרמתי, פועל יוצא (רד"ק).
 (ט) הרוח, רוח הסיים, לפי שהסיים תולה בנשימה נקרא רוח מארבע רוחות, מארבע
 קצוות הארץ, כלומר מאיזה עבר שתייהתבוא (הכ"ל). ופחי, מענין ויפח באפיו נשמת
 סיים. בהרוגים האלה, אינו אומר הרוגי חרב, אלא ר"ל במתים, כי ההרוגה נאמרת
 ג"כ על המתים בלא חרב, כמו יהיו הרוגי מות (ירמיה י"ח כ"א) (הכ"ל). (יא)
 העצמות האלה, שהראיתי לך במראה הכבואה שחיו וקמו על רגליהם זהו משל לכל בית
 ישראל, שנואזמן הגאולה ואומרים יבאו עממותינו וגו', כלומר הרי אנו בעצמות יבשות שאין
 להם עוד תקוה (מהכ"ל). (יב) קברותיכם, דרך משל ארנות הנוים והגלות הם הקברות
 (מהכ"ל). (יד) רוחי, זה רוח השכל, והנטיחם שיתן בהם דעה בינה והשכל ולא יחטאו
 עוד (מהכ"ל). וחייחם, התחדשות רוח התקוה בנאש ממנה הוא כהתחדשות רוח הסיים,
 וזה טעם וחייחם, ע"י שיתן ה' להם ההבטחה שיקו בטוב ובהצלח. (טו) הפרשה, הזאת
 כבר יצאה מתורגמת ומבוארת מאת החכם ר"א אייכל ז"ל (בחבור הפטרות מתורגמות יוצאות
 לאור בעיר ברלין). ומכאן עד סוף הפרשה לא שניתי כ"א מעט מועד. (טז) קח לך עץ,
 בנבואות הכנאים הקדושי' השתמשו בשלשה אופני' למען דבר אל העם את העמיד להיות, (א'),
 המעשה לעיני העם כמו אכילת המגלה, ומקיקת הלבנה וקיקת חרב מדה ותער וכהנה,
 למצן יראה העם וישאל על הטעם ולו יודיע להם הנביא רמז ה'. וזה היה הדרך להשתמש

יחזקאל לו

קכג

וְרָאִיתִי וְהִנֵּה עֲלֵיהֶם גִּידִים וּבָשָׂר עָלָה וַיִּקְרָם עֲלֵיהֶם עוֹר
מִלְמַעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם : (ט) וַיֹּאמֶר אֵלַי הַנְּבִיא אֶל הָרוּחַ הַנְּבִיא
בֶּן אָדָם וַאֲמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בָּאִי
הָרוּחַ וּפְחִי בְּהַרוּגִים הָאֵלֶּה וַיַּחֲיוּ : (י) וְהַנְּבִיאַתִי בְּאִשֶׁר צִוִּנִי
וַתִּבֹּא בָהֶם הָרוּחַ וַיַּחֲיוּ וַיַּעֲמֵדוּ עַל רַגְלֵיהֶם חֵיל גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד :
(יא) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם הֲעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל הֲמָה הֵנָּה
אֹמְרִים יִבְשׁוּ עֲצָמוֹתַיִנוּ וְאִבְרָה תִּקְוֶתֵנוּ נִגְזַרְנוּ לָנוּ : (יב) לִכֵּן הַנְּבִיא
וַאֲמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הֵנָּה אֲנִי פִתַח אֶת קְבֻרוֹתֵיכֶם
וְהֶעֱלִיתִי אֶתְכֶם מִקְבֻרוֹתֵיכֶם עִמִּי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֶדְמַת
יִשְׂרָאֵל : (יג) וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי יְהוָה בְּפִתְחֵי אֶת קְבֻרוֹתֵיכֶם
וּבְהֶעֱלוֹתִי אֶתְכֶם מִקְבֻרוֹתֵיכֶם עִמִּי : (יד) וַנִּתְחִי רוּחֵי בְכֶם
וְחִיִּיתֶם וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל אֶדְמַתְכֶם וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי
וַעֲשִׂיתִי נְאֻם יְהוָה : (טו) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : (טז) וַאֲתָה

בן

ר ש י

וּמִתְקַרְאִין כָּל אִי וְאִי אֶלֶל מִקוֹם חֲזָרוּ : (ט) מִד' רוּחוֹת • כָּל מִקוֹם שֶׁהִלְכוּ
נִשְׁמוֹתֵיהֶם לִשְׁוֹט לִד' רוּחוֹת הַחוּלָם מִשֶׁם יִתְקַבְּצוּ וַיִּזְחָזוּ : וּפְחִי • כִּמוֹ נוֹפֵחַ בָּאֵשׁ
פָּחַס (יִשְׁעִים כ"ד) : (יא) הֲעֲצָמוֹת הַחֵלֶה כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל הֵמָּה • רִמּוֹז וְדוּגְמַת
לְכָל בַּיִת יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת הַמָּה שֶׁהָיוּ אֹמְרִים יִבְשׁוּ עֲצָמוֹתַיִנוּ בְּזַרְנוּ אֲבָדָה
תִּקְוֶתֵנוּ וּמָה נוֹחֵל לְהַשׁוּעַ עוֹד ד' אִי כָּלֵם אֵלֵינוּ מִשֶׁל יִשְׂרָאֵל הָיוּ וּמִפְנֵי שֶׁהִחִייתֶם
עַכְשָׁיו הֵם אֹמְרִים אֲבָדָה תִּקְוֶתֵנוּ • וְלֹא נִחִים עוֹד שְׁנֵי כְּשִׁיחֵי הַמַּתִּי : (יב)
לִכֵּן הַנְּבִיא • שֶׁעֲתִיד אֲנִי לְהַחֲיוֹת שְׁנֵית : (טו) וַיְהִי : (טז) וְאַתָּה בֶּן אָדָם קַח

לך

מכלל יופי

לן (א) יד יי, הנבואה שבאה בסיוק ובכח נקרא' כן: וינחני, כתרנומו אשריני עפני
מנוחה: (ו) וקרמתי, פועל יוצא ענין כסוי העור על הנשר: ובשר עלה, עלה על
הגידים והעצמות: ויקרם, פועל עומד כמו שאמר גם כן ובשר עלה: (ז) וחקרבו עצמות,
לשון נקבה ובס' אחד לכד כי על הרוב יאמר בשני ס' מבין ותקרבה ובמהו ואלמנותיך עלי
חבטתו (ירמיה מ"ט) • וברוב ענין לשון נקבה ובאמרו עכס אל עכמו הוא לשון זכר ור"ל עכס אל
עכס הראוי להדבק בו כפי היכירה: (ח) ובשר עלה, פירוט עלה על הגידים כי הגידים הם
בתוך הבשר • וי"מ עלה גדל כמו ותעל אחד מגוריה (יחזקאל י"ט): (ט) באי הרוח, ההא הא
הקריאה: הרוח, זו היא רוח חיים לפיכך אמר מארבע רוחות ומה שאמ' ונתתי רוחי בכס היא
רוח השכל לפיכך אמר רוחי: ופחי, שרשו נפש על משקל גשימן נגש מענין ויפס באשתי בשמת
חיים

הנען •
דעו
רביט
אונד
ע דעו
בענס
איון
זאהו
ועלכע
פפונג
צויהע
עהט,
רויף,
ס איד
ואלק,
איד,
אנדע
וייסעו

נשעו

עלה,
ד"ק •
ארבע
כשמת
אמרת
(יא)
בית
ז שאין
נברות
חטאו
חיים,
הואת
זאות
עץ,
(א)
כה
קמט

יהזקאל לו

בן אדם קח לך עץ אחד וכחוב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו
 חבריו קרי ולקח עץ אחד וכחוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית
 ישראל חברו : חבריו קרי (יז) וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ
 אחד והיו לאחדים בידך : (יח) וכאשר יאמרו אליה בני עמך
 לאמר הלא תגיד לנומה אלה לך : (יט) דבר אליהם כה אמר
 אדני יהוה הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושכמי
 ישראל וְחברו חבריו קרי ונתתי אתם עליו את עץ יהודה ועשיתים
 לעץ אחד והיו אחד בדי : (כ) והיו העצים אשר תכתב עליהם
 בידך לעיניהם : (כא) ודבר אליהם כה אמר אדני יהוה הנה אני
 לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אתם
 מפסיב והבאתי אתם אל אדמתם : (כב) ועשיתי אתם לגוי אחד
 בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה
 יהיו קרי עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד : (כג)
 ולא יטמאו עוד בגליליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתי
 אותם מכל מושלתייהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם והיו לי
 לעם ואני אהיה להם לאלהים : (כד) ועבדי דוד מלך עליהם
 ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקתי ישמרו ועשו אותם :
 (כה) וישבו על הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו בה

אבותיכם

ר ש י

לך עץ אחד וגו' וכחוב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו ארבע תיבות הללו כתיב
 עליו לומר עץ זה ליהודה ולשבע בנימן שגלוה עליו וקח עץ אחד וכחוב עליו זה
 ליוסף עץ אפרים ושאר השעת שצטים שהיו אחרי ירבעם שהיה משבע אפרים :
 (יז) והיו לאחדים אני אחרים לשני העמים שיהא עץ אחד בידך : (יט) הנה
 אני לוקח את עץ וגו' שלא יהיו עוד לשתי ממלכות : (כה) לעבדי ליעקב
 כעין שנתתיה ליעקב בלא מזרים :

לח

מבלל יופי

חיים (נראשית ג') : בהרובים , אינו לומר הרובי מרב אלא ר"ל במתים כי ההריגה כאלו גם
 כן על המתים בלא מרב כמו יהיו הרובימות (ירמיה י"ח) ולדעת ר"ל שאמרו אלו בני אפרים
 שמתו לקן וטעו הם היו הרובי מרב : (י) והנבאחי , עבר מבנין התפעל משפטו והחנכאחי
 לפיכך

תרגום אשכנזי קכד

ואהו, גים דיר איינען שטאכ, שרייבע דארויף: פיר יהודה אונד דיא קינדער
 ישראל'ס, דיינע בונדעסגאסען. איינען אנדערן שטאכ גים, אונד
 שרייבע דארויף: פיר יוסף דער שטאב אפרים'ס אונד דאז גאנצע הויז
 ישראל, זיינע בונדעסגאסען. [יז] פֿינע איינען צו דעם אנדערן, דאס
 זיא איין שטאב ווערדען, אונד אין דיינער האַנד נור איינען איינציגען אויזמאכען.
 [יח] ווען דאן דיינע לאַנדעסלייטע ריך פֿראַגען: ואַגע אונס דאָך, וואָס וויללוט
 דוא דאָמיט? [יט] וואָ ערווידערע איהנען, וואָ שפּריכט דער הער, דער
 עוויגע: זעהט, איך געהמע דען שטאָם יוסף'ס, (דער אייגענטליך אין אפרים'ס
 מאַכט אויזט,) מיט איהם דיא שטעמע ישראל'ס, זיינע בונדעסגאסען, פֿינע
 איהנען דען שטאָם יהודה כּיּיא, פֿאַכע זיא צו אייגעס בויטע, אונד זיא כלייבען
 אוימער אייגעס אין מיינער האַנד. [כ] דיא שטעבע, וואָרויף דוא געשריבען
 האַזט, העלוט דוא פֿאַר איהרען אויגען אין דער האַנד; [כא] אונד רעדעזט
 צו איהנען: וואָ שפּריכט דער הער, דער עוויגע: זיה, איך געהמע דיא קינדער
 ישראל'ס אויזדען פֿעלקערן, וואָהין זיא געגאנגען, האַלע זיא פֿאַן אַללען זייטען
 הער צוואַממען, אונד ברינגע זיא ווידער נאָך איהרעם פֿאַטערלאַנדע; [כב]
 מאַכע זיא צו איינער נאַציאָן אים לאַנדע, אויף דען געבירגען ישראל'ס, איין
 קעניג זאל זיא אַללעוואַממט בעהעררשען, גיא זאללען זיא ווידער צווייא פֿעלקער
 אויסמאַכען, גיא מעהר אין צווייא רייכע צערטהיילט זיין. [כג] זאללען זיך
 אויך אן איהרען געצען, גרייעלן, אונד קיינער איהרער פֿרעפֿעלטהאטען גיא
 מעהר פֿעראונרייניגען; איך ווענדע זיא וועג פֿאַן אַללען דען אָרטען, וואָ זיא
 בעווינדיגט האַבען, רייניגע זיא, זיא ווערדען מיר איין פֿאַלק, איך איהנען איין
 גאַטט זיין. [כד] מיין קנעכט דוד אויזט קעניג איבער זיא, זיא ווערדען אַללע נור
 איינען הירט האַבען, ווערדען נאָך מיינער פֿאַרשריפֿט וואַנדעלן, מיינע געוועצע
 נע.

ב א ו ר

צו להמין העם אשר לא יבין חדה ולא ידע משל' הב' היה השמש במשל וחדה, כמו הנשר
 הגדול גדול הכנפים, וכמו הנגיף מצית כך אש ואכלה כך כל עץ לח וכל עץ יבש וכו', והוא היה
 לאנשים אשר השכילו לדעת חדה, למען יתנו לב ושכילו על כונתו. והג' היא פנבואה
 הפשוטה ויעוד הדברים אשר יקרה אותם באחרית הימים, אשר לפעמים דבר אותם לנגד
 העם בלי משל וחוד חדה, ולפעמים דבר מחלה בלשון חדה ואחריו זה בא לפרש דבריו
 וכאן הראה להם מחלה את מעשה הכתיבה על העצים והאחדם יחד, ועל שאלתם מה אלה
 בידך? השיב להם בלשון המשל, העצים הם החוטרים אשר נפרדו לשנים ואנכי הדנקתים
 יחד, להורות כיהיו לעץ אחד, ולכן תרגמתי את העצים אשר כתב עליהם (שטעבע),
 ובמענה הנבוא בשם האלהים (פסוק ה') הנה אני לוקח את עץ יוסף, תרגמתי עץ
 (שטאם) והמה החוטרים אשר גדולן בארץ, ובמאמר ועשיתים לעץ אחד, תרגמתי
 עץ (בוים) והוא להורות את תוכן המליצה. והמשכיל יבין. ליהודה ונו', ארבע תבות הללו
 כתוב עליו, לומר עץ זה ליהודה ולשבע נבימן, שכלה עליו גם לאמר שחלקה המלכות, וקץ
 עץ אחד וכתוב עליו זה ליוסף עץ אפרים ושאר תשעה שנים, שהיו אחרי ירכעם שהיה משכט
 אפרים (דברי רש"י). (כג) והושעתי, שרצו יבש ואם קדוב לשורש עשה, כמו כל יבשי
 (מיינע)

ברו
 בית
 יען
 זמר
 כמי
 ים
 הם
 אני
 ים
 אחר
 זיה
 כג
 יעתי
 יולי
 הם
 תם:
 זיה
 כ
 כתיב
 ליוזה
 ים:
 הנה
 קב
 אמר גם
 אפרים
 ונבאחי

הרגום אשכנזי

בעאבאכטען, אונד זיא אויזאיבען. [פה] זיא וועררען אין דעם לאַנדע וואָהנען, דאָז איך ביינעם קנעכטע יעקב גאָב, אונד וועלכעס איירע פֿאַרעלטערן בעוואָהני טען, זיא, איהרע קינדער אונד קינדעס קינדער וועררען אויף איממעך דאָרין וואָהנען, אונד מיין קנעכט דוד ווירד שטעטס איהר פֿירוט זיין. [כו] איך שטיפטע דאָן איינען פֿרידענסכונד מיט איהנען, דער אַלס איין עוויגער כונד איהנען רויערן זאָלל, זעצע ויא פֿעוט, לאַס זיא גראַס וועררען, אונד ערריכטע מיין הייליגטהום אויף איממעך אין איהרער מיטטע. [כז] זאָ. דאָס מיינע רעוידענץ בייא איהנען זיין זאָלל, איך ווילל איהנען איין גאָטט, אונד זיא זאָללען מיר איין פֿאַלק זיין. [כח] דיא פֿעלקער וועררען עס דאָן איינזעהען, דאָס, איך, דער עוויגע, ישראל הייליגע, ווען מיין הייליגטהום אויף איממעך אונטער איהנען זיין ווירד.

לח [א] דאָז וואָרט דעס עוויגען וואָהר מיר, וויא פֿאַלגט: [ב] מענשען וואָהן, אענדע דיין אַנגעזיכט גענען גוג נאָך דעם לאַנדע מגוהין, דען ערושען פֿירוטען איבער משך אונד הוכל, אונד ווייזאָגע אויף איהן. [ג] פֿערקינדיגע, זאָ שפראַך דער הערר, דער עוויגע: זיה, איך קאָסטע הער איבער דין גוג, ערוטער פֿירוט פֿאַן משך אונד תיכל. [ד] וויגעלע דין אויף, לעגע דען האַמען אָן דינע באַקקען, ציהע דין פֿאַרט מיט דינעם גאַנצען הערע, מיט ראָס אונד רייטערייא, אַללעס אין פֿראַכט פֿאַללעם אַנעגע, אין צאָהלרייכער מענגע, מיט וועהרע אונד שילד, מיט שוועררטערן בעוואָפֿנעט אַללע. [ה] מיט איהנען פרס, כוש אונד פוט, אַללע מיט שילד אונד העלם. [ו] אויך נמר מיט זיינען הילפֿסטרופפען, דאָז הייז חונרטה פֿאַן אייסערסטען נאָרדען מיט זיינען הילפֿסטרופפען, צאָהלרייכע פֿעלקערשאַפֿטען מיט דיר. [ז] דואריסטעוט דין, אונד גע.

ב א ו ר

(מיינע ווענדונגען), ולפֿי תרגומי, כי הוא נכון מול הענין. (כו) ונתחיים, פירוש ונתתים בארבי (רד"ק).

לח (ד) ושובבתיך, י"ת ואשדליכך, כלומר אחוק את לבך לנאת לנלחמה. ונתחיי החיים בלחייך, על דרך משל למשך אומך כמו שעושים לדג (רד"ק). לבושי מכלול כלם, בכל מיני עדי. (ו) אגפיה, י"ת אשרית הא, ולפי ענינו הוא חיל ארץ אחרת אשר בא לעזר (ו) הכון, הזמן, הכון אומך והכן לך חיל אחרים (רש"י). למשמר, כדרך המלכים

מכלל יופי

לפיכך נדגשה הכון בחסרון התיו: גדול, דיל רוב המנין מורה על הכמות: (יג) כפתחי מקור בקירק הפא: (טז) ולבני ישראל חברו, כן קרי והס שנט בנימן שהיה עם שנט יהודה לעולם גם לאשר שחלקה המלכות. וכתוב חדרו לפי שהיו כשנט אחד: ליוסף עץ אפרים, לפי שנט שחלקה המלכות היה מלך ירבעם שהיה משנט אפרים נקראו עשרת השנטים על שם אפרים: וכל בית ישראל חברו, חדרו כתיב על דרך כלל כמו שאמר בית יעקב (ישעיה ב') וקרב אוחם, בני מנכין פועל הדגוש ובא כפתח הריש בפלס פלג לשונם, (תהלים כ"ה) חדר לי ועיר (איוב ל"ו): לאהודים, מחונרים כדבר אחד: (יש) ושכתי ישראל חברו, חדרו כתיב וקרי חדרו: ונתחיי אוחם עליך, פירוש עמו: את עץ, פירוש עם עץ: (כ ב) ולא יהיה

יחזקאל לו רח קכה

אבותיכם וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם ודור
עבדי נשיא רהם לעולם : (כו) וברתי להם ברית שלום ברית
עולם יהיה אותם ונתתים והרביתי אותם ונתתי את מקדשי
בתוכם לעולם : (כז) והיה משפני עליהם והייתי להם לאלהים
והמה יהיו לי לעם : (כח) וידעו הגוים כי אני יהוה מקדש את
ישראל בהיות מקדשי בתוכם לעולם :

רח (א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר : (ב) בן אדם שים פניך אל
גוג ארץ המגוג נשיא ראש משך וחובל והגבא עליו :
(ג) ואמרת כה אמר אדני יהוה הנני אליך גוג נשיא ראש משך
וחובל : (ד) ושוכתיך ונתתי חחים בלחיך והוצאתי אותך ואת
כל היקף סוסים ופרשים לבשי מכלול כלם קהל רב צנה ומגן
תפשי חרבות כלם : (ה) פרס בוש ופוש אהם כלם מגן וכובע :
(ו) גמר וכל אנפיה בית חוגרמה ירפתי צפון ואת כל אנפיו עמם
רבים אהך : (ז) הכן והבן לה אהך וכל קהליך הנקהלים עליך
והיית

ר ש י

לח (ז) אל גוג . כד שם המלך : המגוג . שם האומה כד"א גומר ומגוג
(ראשית ח) : (ד) ושוכתיך . אעשה חותך שוכב חנבו"שיר כלע"ז כל
ההולך בשריריו לבו נקרא שוכב כמו"שעיה נ"ז) וילך שוכב דרך לבו : ונתתי
חמים בלחיים . דרך חיה להוויאה בחמים שבלחיים לפי שאינה רונה לנחת גס
אני אחן בלבך הרהורין דבר המושך חותך מארעך לבא על ארץ ישראל : (ו) וכל
אנפיה כל סביביה : (ז) הכן והסן לך . הכן חותך והסן לך חיל אחרים הכון
הזמן

מכלל יופי

והיה כתיב על דרך כלל וקרי יהיו : (כג) ולא יטמאו , מננין התפעל ומשפטו יתטמאו :
(כד) יהיה אותם , פירוש עמס כי יש מן הרפים שפירושם עס : ונחתים , פירוש וכתמים בארמי :
לח (ב) א גוג ארץ המגוג , מגוג היה מנני יפת וכן משך ותובל (בראשית י') ובאמרו המגוג
בהא הידיעה ואין הא הידיעה באה על שם אדם אפשר שהוא שם היחס כי הראשון שהיה
בן יפת העם היוצא ממנו נקראים מגוג שמתים סוסים אל מגוג הראשון וכן שבת המנשה (יהושע ט)
ועל שם היחס תנא הא הידיעה וגוג שם המלך המולך עליהם ואל עומר במקום שנים כאלו אמר
אל גוג אל ארץ המגוג : נשיא ראש משך וחובל , גוג הוא מלך מגוג ומלך שתי האימות האלה
משך ותובל : נשיא ראש משך , בא סמוך על סמוך וכן מבאר טוב לבנין (יחזקאל ל"א) מפכד
מפכד

יהזקאר רח

והיית להם למשמר : (ח) מימים רבים תפקד באחריות השנים
תבוא אל ארץ משובבת מחרב מקבצת מעמים רבים על הרי
ישראל אשר היו לחרבה תמיד והיא מעמים הוצאה וישבו לבטח
כלם : (ט) ועלית בשואה תבוא בענין לבסות הארץ והיה אהה
וכל אנפיה ועמים רבים אתך : (י) בה אמר אדני יהוה והיה ביום
ההוא יעלו דברים על לבבך וחשבת מחשבת רעה : (יא) ואמרת
אעלה על ארץ פרוצת אבוא השקטים ישבי לבטח כלם יושבים
באין חומה ובריות ודלתים אין להם : (יב) לשלל שלל ולבו בו
להשיב ידך על חרבות נושבות ואל עם מאסף מגוים עשה מקנה
וקנין ישבי על טבור הארץ : (יג) שבא ודרך וסחרי תרשיש וקר
כפיריה יאמרו לה הלשלל שלל אהה בא הלבו בו הקהלת
קהלת לשאת כסף וזהב לקחת מקנה וקנין לשלל גדול :

(יד) לכן

ר ש י

הזמן : והיית להם למשמר • דרך המלכים לתת לב על חילותיהם היאך ינחו
ולמעמד משמרות שלא ינח משחית על חילו בלילה : (ח) מימים רבים תפקד •
מימים רבים שחטאת לי תפקד עתה לפני לזכור עונותיך להשיב גמולך ותשא
באחרי השנים לנחם אל ארץ ישראל המשובב' מחרב ששבו יושביה מן הגולה אשר
גלושם על ידו חרב האויב : אשר היו למרבה תמיד • זה שני רבו' וסמוך לבואך
עליהם חזרו : והיא מעמים הוצאה • והיה לך לשום על לב שהיא מעמים
הוצאה והמוציאה מן העמים לא יעזבנה בידך : (ט) כשואה • כהשך המכסה
את הארץ שואה ברואי"נה בלע"ז : (י) יעלו דברים יסקון הרעורין והשבת
רעה להלחם כנגדי : (יא) על ארץ פרוצת • יושבי כפרים מאין חומה שבטחים
צמעות ואינם יראים להאסף אל ערי מצר פרצות כמו מערי הפרזי מאין חומה :
אבוא • אל השוקטים ואראה מה הוא מצטתם : (יב) להשיב ידך על חרבות
נושבות • להשחית שנית את הערים שהיו חרבות עד הנה ועכשיו נתיישבו :
ואל עם המאסף מעמים העושים עמה מקנה וקנין : על טבור הארץ • על
גובה והחזק הארץ כטבור זה שהוא אמצעו של אדם ומשופע מכל כדדיו (טבור
הארץ אמצעו של עולם הג"ה דר"ע) : (יג) וכל כפיריה • סוחרי' חריפין
שבה הרגילי' לנחם ולשוט ככפירים בכל המדינו' ויודעין איזה מקום העושר :
יאמרו לך הלשלול שלל אהה • כלומר מי הגיד לך את מקו' העושר הידע' כי לארץ
מלאה שלל ובו אהה הולך ושם באמת תמצא הון עתק : (יד) תדע • ת"י תדע
פורענות

תרגום אשכנזי

קכו

בערייטעווייז דיך פֿאַר, דוא, מיט אַללען דרייגען שאַרען, דיא זיך זייא דיר פֿערט
 זאַממעלן, דוא איבערגיממוט דיא אויפֿזיכט איבער זיא. [ח] לאַנגע פֿאַרהער
 ווירט דוא דיך מיוטערן, ענדליך דרינגוט דוא, נאך פֿערלויף פֿאַן יאַהרען, אין
 אייגען שטאַט איין, דער דעם שווערדטע ערוט ענטקאַממען, דער אויז פֿילען
 פֿעלקערן ערוט ווידער צוואַממען געזעצט וואורדע, געגען דיא געבידע ישראל'ס
 נעמליך, דיא לאַנגע צייט פֿערווייטעט לאַגען, עס זעלבוט (ישראל) ערוט אויז דען
 פֿעלקערן הערויזגעצאַגען וואורדע, אונד נון זעממטליך ווידער רוהיג וואַהנט. [ט]
 דוא ציהוט היגיף, קאַממוט דאַהער וויא איין אונגעווייטטער, וויא וואַלקען דאַז
 לאַנד צו איבערציהען, דוא מיט דרייגען הילפֿסטרופען, אונד דען פֿילען פֿעלקערן
 זייא דיר. [י] אן יענעם טאַגע, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע, ווערדען
 דינגע אין דרייגעם הערצען אויפֿשטייגען, דוא ווירט אייגען בעזען אַנשלאַג ענט-
 ווערפֿען; [יא] דוא ווירט בעשליסען: היגיפֿציהן ווילל איך געגען דאַז אַפֿפֿענע
 לאַנד, ווילל יענע רוהיגען, אונד עקיימערטען כעוואַהנער איבערפֿאַללען, זייא
 וואַהנען אַללע אַהנע מויערן, האַבען וועדער רינגל גאך טהאַרע. [יב] אום
 בייטע צו מאַכען, אויז צופֿלינדערן, וויללוט דוא דיך ווידער פֿערגרייפֿען אן קוים
 הערנעשטעללעטע רואינען, אן איין פֿאַלק, געוואַממעלט ערוט אויז דען פֿעלקערן,
 בעשעפֿטיגט אום פֿיה אונד ערווערב, וואַהנענד אויף דער האַהען מיטטע דעם
 לאַנדעס. [יג] שבא, דרין, דיא קויללייטע פֿאַן חרשיש, אונד אַללע זיינע
 מעפֿטיגע ווערדען צו דיר זאַגען: וויא, אום בייטע צו מאַכען, ביזט דוא געקאַמ-
 מען, אום צו פֿלינדערן נור האַנט דוא דרייגע מאַכט פֿערזאַממעלט, זילבער אונד
 גאַלד וועגצופֿיהרען, פֿיה אונד ערווערב צו געהמען, בלאַס אום גראַסע בייטע
 אײ

ב א ו ר

המלכים לתת לנ על חילותיהם (מהנ"ל). (ח) הפקר, ענינו כחבריו, ההקפה על
 סדר מצרכת העם ומספרו ותקונו, בל"א (מוטערן), כלומר מימים רבים קודם שנתא
 למלחמה תודמן להיות נכון ללחמה. ולו נאחרית השנים אם יהיה הכל מוכן ומזומן תבוא וגו',
 כן נראה לי שגור הכתוב, וכן מתורגם. משובבחה, משרש פוז ומענינו, כלומר הנמלטת
 אחרת נויס וזנה לארצה (בן מלך). (יב) להשיב ירך, להשפית שנית את הערים שהיו
 חורבות עד הנה ועכשיו כתייטנו (רש"י). יושבי על טבור, הטבור נאדם ידוע והוא
 השורר, ולפי שהטבור אמצע הגוף קורא למקום שהיא מנוח הארץ וזנה טבור (בן מלך),
 וכן מפרש רש"י ורד"ק וכן תרגומתי. ויש מפרשים שטעמו כמו במקצוע הארץ, וראוי לתרגם:
 (אין איינעם ווינקעל דעם ערדבאַדענס) וסמיכות יושבי עס על כמו יושבי על מדין,
 והלבי על דרך. (יג) בפיריה, על דרך אלה גדוליה ותקיפיה, וכן כפיר נויס נדמת
 לעיל

מכלל יופי

מפקד העם (שמואל ב' כ"ד): (ד) ושובבחך, שרשו שכב ענין שבירה כמו כי שבבים יהיה
 (הושע ח') ורובה לומר אשכנז לנך עד שפתאווה מאה לנאז ממקומך לבא אל ארץ ישראל ובה זה
 על דרך ומשכתי אליך אל כהל קישון (שופטים ז') ועיין סס. ויעתק תרגום ואשדלייך רובה לומר
 אפתי אותך כתרגומי אל כי יפתה (שמות כ"ב) ארי יעד: חחים, נקרא כן הכלי שמעלין בו
 הדגים

נים
 הרי
 בטח
 אהה
 ביום
 מרת
 שבים
 לו בו
 מקנה
 זכר
 ילת
 ול:
 יד יחזו
 זפקד
 ותשא
 ה אשר
 לבואך
 מעומים
 ומכסה
 והשבת
 וטקיס
 זומה:
 חרבות
 ישבו:
 על
 (טבור)
 חריפין
 עושר:
 כי לארץ
 י"י תדע

הרגום אישכנוי

אינצואממעלן? — [יד] פראָפּעציהע אַלואַ, מענשען וואָהן, זאָגע צו גוג, זאָ שפּריכט דער הערר, דער עיווגע: וואָהרליך, דאָ זאָלזט עס וויווען; אַן יענעם טאָגע, ווען מיין פּאָלק ישראל אין זיכערהייט וואָהנט, [טו] אונד דואַ אויז דיינער היימאַט, אויז דעם אייסערזטען נאָרדען דאָהער קעטמוט, דואַ אונד פּילע פּעלקער מיט דיר, אַללעס צו פּפּערדע, אין גראָסער מענגע, מיט אונגע הייערס העערע. [טז] אונד געגען מיין פּאָלק ישראל הינויף ציהעוט, אום דאָן לאַנד וויא אין געוועלק צו איבערציהען, וועלכעס אין שפּעטען צייטען ויין ווירד; דאָ ברינגע איך דיר נור דאָרום געגען מיין לאַנד, דאָמיט דאָ נאָציאָנען מיך קעננען לערנען, ווען איך דורך דיר ווערדע געהייליגט ווערדען פּאָר איהרען אויגען. [יז] דער עוויגע ערוועהנט עס דאָן מיט דיווען וואָרטען: דואַ ריוט עס יאָ, פּאָן דעם איך אין פּריהערן צייטען שאָן, דורך מיינע דינער, דאָ פּראָפּעטען אין ישראל, פּער קינדעט האַכע, דאָ דאָמאַלס אויף יאָהרע הינויף פּראָפּעציהטען, דאָס איך דיר געגען זיא הערפּיהרען ווערדע. [יח] צו יענער צייטנון, ווען גוג דאָן לאַנד ישראל איבערפּאַללען ווירד, שפּריכט דער עוויגע, ווירד העפּטיגער צאָרן אין מיר אויפּ שטייגען. [יט] אין מיינעם אייפּער, אין דער היצע מיינעם צאָרנס האַכע איך'ס אויגע שפּראַכען, דאָס אַן יענעם טאָג איינע העפּטיגע ערשיטטערונג ויין ווירד אים לאַנדע ישראל. [כ] עס ווערדען פּאָר מיינער געגענוואָרט ערשיטטערן דאָ פּישע דעם מעערס, דאָ פּעגעל דעם הויממעלס, דאָ טהירע דעם פּעלדעס, אַללעס געוויס, דאָן אויף דער ערדע קריכט, אונד אַללע מענשען, דאָן אויף דער אַכער פּלעכע דער ערדע זינד, דאָ בערגע ווערדען אייזשטירצען. [כא] דאָן רופּע איך ווידער איהן אויף אַללען מיינען בערגען דאָן שווערד הערכייא, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע, אונד דאָן שווערד דעם אייגען ווירד ווידער זיינען אייגענען ברודער ויין. [כב] מיט מאָרד אונד כלוטבאָד ווילל איך שטראַפּגעריכטע איבער איהן האַלטען, פּלאַצערענען, שלאַסען, פּייער אונד שוועפּעל ווילל איך אויף איהן, זיינע הילפּסטרופּען אונד אויף דאָ מענגע פּאָלקס מיט איהם העראַב רענגען לאָן.

ב א ו ר

לעיל ל"ב (רד"ק). (יד) תדע, מחובר עם הלוא, והמשך הכתובים, הלוא תדע אם תעלה ביום ההוא על עמו, אנכי הביאותיך על ארצי למען דעת הגוים יגו'. (יו) האחה הוא, באותן הימים יאמר הקב"ה האתה הוא אותו אשר דברתי בימים הקדמונים ביד עבדי נביאי ישראל, כגון יחזקאל וזכריה שאף הוא נתנבא על מלחמות גוג (רש"י) שנים, כמו לפני שנים, אשר נבאו עליו זמן רב קודם שנה. (כ) המדרגות, ענינו כמו מעלות, כי י"ת ולא תעלה במעלות על מזבחי (שמות כ' כ"ג), לא תסק בדרגין, כן דעת רד"ק בשו"ס וכן מלך, ואחריהם הלכתי בתרגומי. ורש"י הביא פירוש, שהם סלעים הזקופים ותלויים וכראים כנופלים (שראפ"ע העראב הענגענדע פּעלוען). ולא אמדל מהקורא עוד דעה אחרת: לפי שספרולנו כתובי המסעות יש גאזיה ארבות ונפרט בארץ ישראל בהרבה כרמים שהם על ההרים כמו מעלות, אשר הם מחזקים ונחמרים מתחתיהם כאבני קיר (אונטער מויערטע שטופען), לעכב שלא יטוף הגשם מעט העפר אשר עליהם, ולא יאזר כ"א צחית סלע, וגם בארבות שלנו נמצאים כה"ג. והנחמ יבמר. (כא) וקראתי עליו, על גוג. לצל הרי, כמו בכל או על כל הרי (רד"ק) י (כב) אלגביש, מואר לעיל (י"ג י"א).

יחזקאל לח

קבו

(יג) לָכֵן הִנְכַּא בֶן אָדָם וְאִמְרָתִי לְגֹג כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הֲלוֹא
בַּיּוֹם הַזֶּה הָיָה בִשְׂבַת עַמִּי יִשְׂרָאֵל לְבַטּ זֶה הַדָּע: (טו) וּבָאתָ מִמִּקּוּמָהּ
מִיַּרְבְּתִי צַפּוֹן אֶתָּה וְעַמִּים רַבִּים אִתְּךָ לִכְבִּי סוּסִים כָּלֶם קָהָל גָּדוֹל
וְחֵיל רַב: (טז) וְעָלִיתָ עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל בְּעַנְן לַכַּסּוֹת הָאָרֶץ בְּאַחֲרֵית
הַיָּמִים תִּהְיֶה וְהַכִּיאוּתִיהָ עַל אֶרְצוֹ לִמְעַן דַּעַת הַגּוֹיִם אֲתִי בְהִקְדְּשִׁי
בְּךָ לְעֵינֵיהֶם גֹּג: (יז) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הֲאֶתָּה הוּא אֲשֶׁר
דִּבַּרְתִּי בְּיָמִים קְדָמוֹנַי בְּיַד עַבְדִּי נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּכְּבָאִים בְּיָמִים
הָהֵם שְׁנֵים לְהִכְיָא אוֹתָהּ עֲלֵיהֶם: (יח) וְהָיָה בַּיּוֹם הַזֶּה הָחוּא בַּיּוֹם
בְּאֵגוֹג עַל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה תֵּעָלֶה חֲמָתִי בְּאֶפְי: (יט)
וּבִקְנָאתִי בְּאֵשׁ עֲבַרְתִּי דִּבַּרְתִּי אִם לֹא בַּיּוֹם הַזֶּה יִהְיֶה רֵעַשׁ גָּדוֹל
עַל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל: (כ) וְרַעְשׂוּ מִפְּנֵי דָגֵי הַיָּם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְחַיֵּת
הַשָּׂדֶה וְכֹל הָרִמְשׁ הַרְמֵשׁ עַל הָאֲדָמָה וְכֹל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי
הָאֲדָמָה וְנַהְרְסוּ הַהָרִים וּנְפְלוּ הַמַּדְרָגוֹת וְכָל חוֹמָה לָאָרֶץ הַפּוֹל:
(כא) וְקִרְאתִי עָלָיו לְכָל הָרִי חָרֵב נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה חָרֵב אִישׁ בְּאָחִיו
הָיָה: (כב) וּנְשַׁפְטֵתִי אֹתוֹ בְּדִבְרֵי וּבְרָם וּגְשָׁם שׁוּמָף וְאִבְנֵי
אֲרָגְבֵי שֵׁשׁ וּגְפָרִית אֲמַטִּיר עָלָיו וְעַל אֲגַפָּיו וְעַל עַמִּים רַבִּים אֲשֶׁר

אָתוּ

ר ש י

פורענו' גזרתו כלומר חדע ותכיר מי הוא מעווס ומזטחח: (יז) החתה הוא
באותן הימים יאמר הקב"ה החתה הוא אותו אשר דברתי בימים קדמונים ביד
עבדי נביאי ישראל כגון יחזקאל וחכריה שאף הוא נתנבא על מלחמות גוג ומגוג
ואספתי את כל הגוים וגומר ורבותינו אמרו אלדד ומידד הם נתנבאו עליו וזכו
שנים האומר כאן אל תקרי שנים אלא שני נביאים נתנבאו נבואה אחת
בפרק אחד: (יט) רעש גדול על ידי קולות ורעמים כמו שהוא אומר:
(כ) ונפלו המדרגות . אפי שמעתי שהם פלעים הזקופים ותלויים ונראים
כנופלים ואני אומר הם תלי המגדלים שחופרים סביב חורקים העפר באמצע
להגביה התל ועשוי מדרגות אשקלונ"ש בלעז כדי שיעמוד העפר ולאחר
שנכבש יפה נוטלין המלבנים מעמידו המדרגה: (כא) וקראתי חרב עליו לכל
הרי . לנא חרב זהם עליו וקראתי וזימנתי' ומה הוא החרב שאקרא עליו חרבם
של ענמם חרב אים באחיו: (כב) ואבני אלגזיש . אבני צרד המחירות באבני

עוצות

גוג
אין
דוג
אונר
אונגע
דע
ירר
עענען
[יז]
איד
פער
יד דין
שראל
אויפ
איד'ס
ד אים
פישע
ללעס
אבער
ע איד
דער
גענען
איבער
איהן
ולאו

דע אס
האחה
ד עבדי
, כמו
, כי
שרשים
ותלוים
ד דעה
כרמית
נטערא
א נחית
ל גוג
(כ).

יהזקאל לט

אתו: (כג) והתגדלתי והתקדשתי וגודעתי לעיני גוים רבים וידעו
כי אני יהוה:

לט (א) ואתה בן אדם הנבא על גוג ואמרתי כה אמר אלהי יהוה
הנני אליה גוג נשיא ראש משד ותבל: (ב) ושבתיה
וששאתיה והעליתיה מירבתי צפון והביאותיה על הרי ישראל:
(ג) והפתי קשה מיד שמאלה וחציה מיד ימינה אפיל: (ד) ער
הרי ישראל הפול אתה וכל אנפיה ועמים אשר אתך לעיט צפור
כל כנף וחית השדה נתתיה לאכלה: (ה) על פני השדה תפור
כי אני דברתי נאם אלהי יהוה: (ו) ושלחתי אש במגוג ובישבי
האיים לבטח וידעו כי אני יהוה: (ז) ואת שם קדשי אודיע בתוך
עמי ישראל ולא אחל הא' בפתח את שם קדשי עוד וידעו הגוים

כי ר ש י

טובות ששמה גביש כענין שנאמר רחמות וגביש ורחותינו אמרו אל גב איש חבני
צדד שהתחילו לירד על מזכרים ועמדו בחויר על גב האיש משה שהתפלל שלא ירדו
כענין שנאמר לא נתך חרצה לא הגיע לחרץ:

לט (ב) וששאתך. כמו והשאתך על עמי כמו לא ישיא חויב צו: (ז) ולא
אחל את שם קדשי * שפלותם של ישראל חלול שמו הוא בחמור להם עם

מכלל יופי

הרגים לפי שנוקב לחיי הדג וכן הקין הנוקב כקרא חוס חוס עלה צי שכור (משלי כ"ו) צנה
ומגן, נכנה ומגן וכן כלם מגן וכובע במגן וכובע: (ה) וכובע, מלרע והוא כלי מגן על הראש
קאפאסי"טי בלעז: (ו) גמר וכל אנפיה, רוצה לומר עדת גומר וכל חיילותיה וכן כל אנפיו על
חיילותיו וכן תרגם יונתן משריית הא: (ז) הבון והבון לך אתה וכל קהלך, הכון אתה והכון
לך כל קהלך: (ח) משובבת, כמו ושובבתך משוכרת מחרב העמים * ויתכן לפרש משרש שוב
ומענינו כלומר הנמלטת מחרב הגוים ושנה לארצה * וכן תרגם יונתן דתבו עמה כקטולי סרבא:
(ט) כשוואה, ענין המון כלומר שטף המים הנאים נכס ויש להם קול המיה וכן נבא בשואה
פחדכם (שם א'): ועמי רבים אותך, כמו אתך בדגש ענינו כמו עמך: (יא) ארץ פרווח,
כמו פרוות תשב ירושלים (זכריה ג) בערי הפרוזות (אסתר ט') פירוש ערי השדה שאין להם
חומה: אבוא השקטים, אל השוקטים וכן יבא ירושלים (מלכים ג') כמו אל ירושלים וכ
רבים: (יב) מקנה וקנין, האמד על הבהמות והאמד על שאר נכסים וכן מקנהם וקנינם
(בראשית ל"ד): טבור, הטבור באלים ידוע והוא השורר ולפי שהטבור אמצע הגוף קורא למקום
שהוא מצוע הארץ וגבהה טבור. ובאמרו יושבי על טבור פעמים יבא הסמיכות על מלת על וכן
יושבי על מדין (סיפטים ה') והולכי על דרך: (יג) וכל כפיריה, אמר כן על דרך ההשאלה
כלומר גדוליה ותקיפיה וכן כפיר גוים נדמית (יזקאל ל"ב) ונקרא כן על דרך משל כמו שכפיר
אריות

וען . [כג] איך ווערדע פֿערהעררליכט , געהייליגט אונד אַנערקאַנט ווערדען
פֿאַר דען אויגען פֿילער נאַציאָנען , זיאַ ווערדען ערקעננען , דאַס איך דער עוויגע בין .
לט [א] דיועס , אַ מענשעוואָהן , סראָפֿעצייהע אויף גוג , פֿערקינדיגע , זאָ
שפראַך דער הערר , דער עוויגע : איך קאַטמע איבער דרך הער , גוג , דואַ
ערוטער פֿירוזט פֿאַן משך אונד חוכל ! [ב] איך זעלבזט וויגעלע דרך אויף , רייצע דרך
אַן , האַלע דרך אויז דעם אייווערטען נאַרדען הערויף , אונד פֿיהרע דרך נאָך ישראָל
געבירגע . [ג] אַפֿער דאַ שלאַג איך דיר דען באַגען אויז דער לינקען האַנד , ווערפֿע
דיינע פֿפֿילע אויז דער רעכטען דיר . [ד] אויף ישראָל געבירגע זאָללזט דואַ שטירע
צען , דואַ מיט אַללען דיינען הילפֿסטרופֿען , אונד מיט דעם טראַזע , דער בייא דיר
איזט ; דעם גייער , אַללען רויבפֿעגעלן אונד דען טהירען דעם פֿעלדעם האַבע איך
דרך צום פֿראַס בעשטיממט . [ה] אויף פֿרייעם פֿעלדע זאָללזט דואַ אומקאַממען , זאָ
האַבע איך'ס פֿערהענגט , שפֿריכט דער הערר , דער עוויגע . [ו] אויך איבער
סגוג ווילל איך איין פֿייער זענדען , וויא איבער דיא זאַרגענלאַזען בעוואָהנער יענער
אינזעלן , זיאַ זאָללען ערפֿאַהרען , דאַס איך דער עוויגע בין . [ז] מיינען הייליגען
נאַמען ווילל איך אונטער מיינעם פֿאַלקע ישראָל בעקאַנטט מאַכען , איהן ניאַ ווידער
ענטווייהען לאַזען , זעלבזט דיא היידען זאָללען ערקעננען , דאַס איך דער עוויגע ,
דער הייליגע אין ישראָל בין . [ח] זיהע , עם קאַממט , אונד ווירד געשעהען ,
שפֿריכט

ב א ו ר

לט (ב) וששאחיד , מלשן הנחש השיאני (בראשית ג' י"ג) , וכן ת"י ואטענד .
(יא) מקום

מבלל יופי

אריות מלך על כל שאר החיות וכן תרגם יונתן וכל מלכהא : (טו) לעיניהם גוג , לשון קריאה
אמה גוג : (יו) בימים ההם שנים , כאלו אמר זה שנים רבות : (כ) ורעשו . ענינו התנועה
והרעדה טרמו' לו בלעז : המדרגות , תרגום ולא תעלה במעלות (שמות ל') ולא תיסק בדרגין .
ויונתן תרגם וישתלשון מגדלייא . וכתב רש"י ז"ל שמעתי שהם סלעים זקופים תלויים וכראים
ככופלים : (כא) לכל הרי ישראל , כמו בכל הרי או כמו על כל הרי כמו שאמר על הרי ישראל
תפול (יקזחל ל"ט) : (כב) אלגביש , הוא מין ממיני הנדר . ויש מפרשים שהם שתי מלות
ופירושו אבני ברד דומות אל גביש מענין ראמות וגביש (איוב כ"ח) שפירושו אבן לבנה מהאבנים
היקרות כי הוא שתי מלות במקצת ספרים המדויקים ובמקצתם ימנא מלה אחת ואף על פי כן
יתכן להתפרש שתי מלות :

לט (א) נשיא ראש משך , בא סמוך על סמוך בחברו : (ב) ושוכבתיך , כחברו ענין
שכורה כמו כי שבנים יהיה (הושע ח') ורבי יהודה פירשו ענין גירוש . ויונתן תרגם
ואשלליכך ואטעיך כלומר אפתך וזהו שאמר והביאותיך על הרי ישראל : וששאחיד , פירושו
לפי מקומו אחרי נך . ויש מפרשים אותו מענין שזה כלומר שלא יאמר בהם כי הם הששית .
והרי קם פירש שיפוטנו בזה שפטים כמו שאמר בפסוק ונשפטתי אתו בדבר ובדס וגשם אטוף
אבני אלגביש אש וגפרית והם שזה : (ד) אגפיד , כלומר סיולותיך שהם דומים לכפפים והדגש
לחסרון דלית מלשון רבותינו ז"ל פרח גדפא והאלף כוספת להרי קם : לעיט צפור , הוא העוף
הדורס והסמיכות הזה כסמיכות אדמת עפר (דניאל י"א) טיט היון (תהלים מ') : כל כנף ,
פירושו כל בעל כנף וכן כל צפור כל כנף (בראשית ז') ובגלשו הענין להגדיל הנדר שיבאו כל
העופות לאכול בשר ההרוגים טורפים ואינם טורפים : (ז) ולא אחל , נפתח ומשפטו להיות
קמז

וידעו
נייהיה
בבתיך
יאל
ער
צפור
תפור
בישבי
בחתך
הגוים

יש אבני
ולא ירדו
(ז) ולא
הם עם

צנה
ועל הראש
אגפיו על
זתה והכן
משרש שג
ליסרבה
בא בשואה
פפרוזת
שאין להם
זשלים וכ
וקנינס
רא למקום
לת על וכן
ההשאלה
מו שכפיר

הרגום אשכנזי

שפריכט דער הערר, דער עוויגע, עס איזט דער טאג, דען איך פֿערקנידינט האַבע.
 [ט] נון ווערדען דיא איינוואָהנער דער שטערטע ישראל'ס זיך הינוי בעגעבען,
 ווערדען ברענגען אונד הייצען מיט וואַפֿלען, שילד, וועהרע, באַגען, פֿפֿיילע,
 קיילע אונד לאַנצע; זיכען יאהרע לאַנג ווערדען זיא דאַראַן צו פֿערברענגען האַבען.
 [י] זיא ווערדען קיין האַלץ פֿאַם פֿעלרע האַלען, אין דען וועלדערן קיינעם הויען,
 ווייל זיא מיט דען וואַפֿלען דיא פֿייערונגען אונטערהאַלטען קעננען; זיא ווערדען איהר
 רע רייכער בערויבען, איהרע פלינדערער אויפלינדערן, שפריכט דער הערר, דער
 עוויגע. [יא] דאָך ווייל איך אַן יענעם טאַגע דען גוג דאַרט אין ישראל איינע גראַם,
 שטעטטע פֿערשטאַטטען; דאַ טהאַל, וואָרוך מאַן נאָך דעם עזטליכען טהייר
 דעם מעערעם רייזט, (עס בלייבט אינדעווען פֿערשפערט פֿיר דיא רייזענרען),
 דאַרט ווירד מאַן גוג אונד זיינע גאַנצע פֿאַלקסמאַזע בעגראַבען, אונד עס דאַרנאָך
 נענגען זיא **המון גוג** (גוג'ס פֿאַלקס מאַזע - טהאַל). [יב] דאַוהויז ישראל
 ווירד, אום דאַן לאַנד צו רייניגען, זיכען טאַנאַטע לאַנג אַן איהנען בעגראַבען.
 [יג] אַללע איינוואָהנער דעם לאַנדעם ווערדען טהייל אַן דיזעה בעערדיגונג נעה.
 מען, אונד דער טאַג מיינער פֿעהררליכונג ווירד איהנען צום ריהמליכען אַנדעג.
 קען בלייבען —, שפריכט דער הערר, דער עוויגע. [יד] זיא ווערדען בעוואַנדערע
 מענשען דאַצו אויזואַנדערן, דיא טהיילס דאַן לאַנד דורכשטרייפֿען, טהיילס דען
 דורכשטרייפֿענרען דיא יעניגען בעגראַבען העלפֿען, דיא עטוואַן נאָך אויף דער
 ערדע הערום ליגען, אום עס פֿעלליג צו רייניגען; נאָך פֿערלויף פֿאַן זיכען מאַנאַ
 טען ווערדען זיא דיא אונטערזוכונג אַנשטעללען. [טו] דיא הערום שטרייפֿענרען
 ווער.

ב א ו ר

בו (יא) מקום שם קבר, כמו הפוך מקום קברא, וכן כל הרע אויב בקדש (טהילים
 ע"ד), כמו כל אויב הרע בקדש, כל תשא עון, (הושע י"ד), כמו כל עון תשא, והדומים
 (כר"ק) קדמה הים, למזרח הים ולא פירא אויב ים, והנה היו בארץ ישראל ים מזרחי
 וים מערבי. וי"ת במדכא ים גנוסר, והוא ים כנרת (דברי דר"ק). וחסמת וגו', וסוגרת
 היא את העוברים, כמו לא תחסום שור גדשו, שרוב פגרים שיפלו שם יחדלו את העובדים
 מעבור (רש"י), והוא כמו מאמר מוסגר. (יג) לשם, כל האומות יספרו את שם, לשבט
 ולחסד, שקברו את אויביהם (מנ"י). (יד) ואנשי חמיר, אנשי המותמידים לכך יבדילו
 ישראל כלי לעבור בארץ ללקט את המסורים (הכ"ל). עברים וגו', כלומר מקנה אנשי תמיד
 יהיו עובדים בארץ לנקא הפגרים, ומקנה מהם מקברים עם העוברים, אשר ימלאו העוברים
 עוד נותרים. כן נראה לי שער הכתוב, וכן מתרגם. מקצה שבעה חדשים, יכלו
 מרבית הפגרים הנראים לעינים להקבר ומלאו והלאה יתקרו בארץ במקומות המסתרים

מכלל יופי

קמן כמו והוא יחל (שופטים י') כי שרש סלל ובא זה האלף פתוחה אולי הוא מהדגושים הינה
 לומר כמו ויבא אלהים, (שמות י"ג) ויחם את הבסף (מלכים ב' כ"ג) לפיכך בא בפתח י' או
 להפריד הענין בא בפתח: (ח) הנה באה, עת הישועה: (ט) והשיקי, ענין הנערה:
 בסקל, ננרי: (י) ולא יחטבו, מן הקל ענין כריתה: (יא) מקום שם קבר, הוא כמו
 הפוך

יחזקאל למ

קכט

כִּי אָנֹכִי יְהוָה קְדוֹשׁ בְּיִשְׂרָאֵל : (ח) הִנֵּה בָאָה וְנִהְיִתָּה נְאֻם אֲדֹנָי
 יְהוָה הוּא הַיּוֹם אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי : (ט) וַיֵּצְאוּ יִשְׁבֵי עָרֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֵרוּ
 וְהִשְׁקִיּוּ בְנִשְׁקָם וּמִגֹּן וְצִנְהָ בְקִשְׁתָּם וּבְחִצִּים וּבְמִקְלֵי יָד וּבְרִמּוֹחַ וַיִּבְעֵרוּ
 בָהֶם אִישׁ שֵׁבַע שָׁנִים : (י) וְלֹא יִשְׂאוּ עֲצִים מִן הַשָּׂדֶה וְלֹא יִחְטְפוּ
 מִן הַיַּעֲרִים כִּי בְנִשְׁקָם יִבְעֵרוּ אִשׁ וְשִׁלְלוּ אֶת שְׁלָלֵיהֶם וּבִזְווּ אֶת
 בְּזוּיָהֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה : (יא) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא אֲתָן לַגּוֹי מְקוֹם
 שֵׁם קִבְר בְּיִשְׂרָאֵל גַּי הָעֵבְרִים קְדַמַּת הַיָּם וְחִסְמַת הַיָּם אֶת הָעֵבְרִים
 וַקְּבְרוּ שֵׁם אֶת גִּיגֵי וְאֶת כָּל הַמּוֹנֵה וַקְּרָאוּ גִיא הַמּוֹן גּוֹג : (יב) וַקְּבְרוּם
 בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַעַן מַהֲרָ אֶת הָאָרֶץ שְׁבַע הַחֲדָשִׁים : (יג) וַקְּבְרוּ כָּל
 עַם הָאָרֶץ וְהָיָה לְהֵבֶל לְשֵׁם יוֹם הַקְּבָרִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה : (יד) וְאֲנִישֵׁי
 תְּמִיד יִבְדְּלוּ עֵבְרִים בְּאָרֶץ מְקַבְּרִים אֶת הָעֵבְרִים אֶת הַנּוֹתְרִים
 עַל פְּנֵי הָאָרֶץ לְטַהֲרָהּ מִקְצֵה שְׁבַע הַחֲדָשִׁים יַחְקְרוּ : (טו) וַעֲבְרוּ

העברים

ר ש י

ה' חלם ולא יכול להזילם : (ט) והשיקו • כמו תנור שהסיקוהו כלשון משנה :
 בנשק • חנחמורח' ש' בלעז : (יח) אתן לגוג מקום שם קבר • מקום שיהא שם
 קבר להם לפי שהוא מזרעו שליפת שכסה את ערות חביו לפיכך זכה לקבורה :
 גי העברים • גי ששם עוברים את ים כנרת להביא משם פירות גינוסר תמיד :
 קדמת הים • ת"י במדנת ים גינוסר : וחוסמת היא את העוברים • וסוגרת
 היא את העוברים פמו לח תהסוס שרוב פגרים שיפלושם יחדלו את העוברים
 מעבור לפיכך יעברו עליהם ויקברו אותם ומנחם פתרו בספרו יחסמו את הפס
 מלהריח ריח הפגרים : (יג) וקברו כל עם הארץ • שנתו שם : והיה להם
 לשם • כל האומות יספרו את שםם לשנה ולחסד חין לך כאומה זו רחמני יש לך
 אדם שקובר את האויבו שעמד עליו להורגו : (יד) ואנשי תמיד • אנשים
 המותמדי' לךך יבדלו ישראל כדי לעבור בארץ ללקט את המפוזרים : מקברים
 את העוברים • וקברי' עם העוברי' את הפגרים ההוסמי' ומעבדים את המעבר
 שהעוברי' את הים מקברים אותה להנחת' את העוברי' עם העוברים כך שמעתי
 וכן ת"י : את הנותרי' על פני הארץ • רחוק מן המעבר שאין העוברי' את הים
 מתעסקי' בהם לקוברים • קברום חלם המותמדים ומובדלים לךך : מקלה שבעה
 חדשים • יכלו מרבית הפגרים הנראים לעינם להקבר ומאז והלאה יחקרו בארץ
 מקו' המסתרי' נחוחי' ובין הקינים ויקברו מה שימלאו : (טו) ועברו העוברים'
 בארץ • הולכי דרכים שיראו עגם אדם יבנו חגלו גיון סימן שיש כאן עגם של מת

כדי

י א

17

האבוע
 ענבען
 עפילע
 הצבען
 הויען
 דען איה
 ר, דער
 עגראכ
 טהייר
 ענדען
 דארנאך
 וישראל
 דאבען
 נג נעה
 אנדענ
 וואנדע
 ילם רע
 ויף דער
 סאנא
 ענדען

תהילים
 והדומים
 ס מורקי
 וסוגרת
 ועוברים
 ללשק
 יבדלו
 סי תמיד
 עוברים
 יכלו
 וקברים

ס דונה
 ח • לו
 ערה :
 זא כמו

יהוקאל לט

הַעֲבָרִים בְּאֶרֶץ וְרָאָה עֵצִים אֲדָם וּבְנֵהָ אֶצְלוּ צִיּוֹן עַד קָבְרוּ אֹתוֹ
הַמִּקְבָּרִים אֵל גֵּיא הַמּוֹן גּוֹג : (טו) וְגַם שָׁם עִיר הַמוֹנָה וּמְדִירוֹ
הָאֶרֶץ : (יז) וְאִתָּה בֶן אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אָמַר לְצַפּוֹר כָּל
כִּנְף וְלִכְלַל תִּיחַ הַשָּׂדֶה הַקִּבְצוֹ וּבָאוּ הָאֲסָפוֹ מִסְבִּיב עַל זִבְחִי אֲשֶׁר
אֲנִי זֹבַח לָכֶם זֹבַח גְּדוֹל עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל וְאָכַלְתֶּם בָּשָׂר וּשְׂתִיתֶם
דָּם : (יח) בָּשָׂר גְּבוּרִים תֹּאכְלוּ וְדָם נְשִׂאֵי הָאֶרֶץ תִּשְׁתּוּ אֵילִים
כָּרִים וְעֵתוּדִים פְּרִים מְרִיאֵי בָשָׂן כָּלֶם : (יט) וְאָכַלְתֶּם חֵלֶב לְשִׁבְעָה
וּשְׂתִיתֶם דָּם לְשִׁפְרוֹן מִזִּבְחִי אֲשֶׁר זֹבַחְתִּי לָכֶם : (כ) וּשְׂבַעְתֶּם עַל
שְׁלַחְנֵי סוּס וּרְכַב גְּבוּר וְכָל אִישׁ מִלְחָמָה נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה : (כא)
וְנָתַתִּי אֶת כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם וְרָאוּ כָּל הַגּוֹיִם אֶת מִשְׁפָּטִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
וְאֵת יְדֵי אֲשֶׁר שָׂמַתִּי בָהֶם : (כב) וַיִּדְעוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי יְהוִה
אֱלֹהֵיהֶם מִן הַיּוֹם הַהוּא וְהִלְאָה : (כג) וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי בַעֲוֹנֵם גָּלוּ
בֵּית יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מָעְלוּ בִּי וְאֶסְתֵּר פָּנַי מֵהֶם וְאֶתְנַגַּם בִּיר צָרֵיהֶם
וַיִּפְּלוּ בַחֲרֹב כָּלֶם : (כד) כְּטַמְאָתָם וּכְפִשְׁעֵיהֶם עָשִׂיתִי אֹתָם
וְאֶסְתֵּר פָּנַי מֵהֶם : (כה) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עֲתָה אָשִׁיב אֶת
שְׁבִיט שְׁבוֹת קְרוֹי יַעֲקֹב וְרַחֲמָתִי כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְקִנְיַתִּי לְשֵׁם קְדָשִׁי :
(כו) וְנִשְׂאוּ חֶסֶד אֶת כָּל מַתָּתָם וְאֵת כָּל מַעֲלָם אֲשֶׁר מָעְלוּ בִּי בְשִׁבְתָּם

על

ר ש י

כדי שיפרשו ממנו הולכי דרכי ועושי טהרו : עד • צא אנשי התמיד המוזדלים
לחקור וקברו אותו : (יז) וגם שם העיר המונה • וגם העיר שממה עיר הומיה
מרוכז אדם היא עיר הרשעה וגם היא חיל יושביה שם יקברו : וטהרו • את ישראל
בארץ את טהרותיהם ותרומותיהם • המונה לא מפיק הא לפי שהיא אחרונה
משמשת שם דבר המונה כמו הומיה : (יח) אליו כרו ועתודי • מלכים ודוכוסי'
שלטונים ושרים : מריחי צנן • שור של פטם קרוי אלמ"רי בלשון ערבי : (כא) את
משפטי • את פורענותי יושטי"ל צלע"ז : (כג) וידעו הגוים כי בעונם גלו •
בני ישראל כשיראו את גבורתי יכירו כי לא מקוצר ידי היה שלא הושעתים אלא
בעונם הסתרתני פני מהם וגלו : (כה) וקנאתי לשם קדשי • ולנשתי קנאת
חשועה ונקם למען שם קדשי שלא יתחלל עוד וקנאתי לשם קדשי בשביל שם קדשי
כמו המקנא אתה לי : (כו) ונשו את כליותם • בהטיבי להם אגמלם כרעתם

לא

תרגום אישכנז

קך

ועררען דאָן לאַנד הודכּוּכען, אונד וואָ זיא איין מענשען געביין ערכליקען, איין מערקצייכען דאָכייא ערריכטען, דאָמיט יענע בעגרעכער עם אים טהאַלע המון גוג בעגראכען. [טז] אויך דיא שטאַרט, וואָ מאַן דאָן לאַנד גערייניגט האָט, וויירד דען גאַמען המונה (פּאַלקס - מאַנוע) בעקאַממען.

[יז] דוא, אַ מענשען וואָהן, שפּראַך דער הערר, דער עוויגע, רופּע דען רויב־פענעלן אַלער גאַטטינגען, אונד אַללען טהירערעס פּעלדעס צו: פּערוואַטמעלט אייך, אונד קאַממט הערבייא, פּער אַטמעלט אייך פּאַן אַללען גענענדען צו מיינעם אַפּפּערטאַהלע, צודעם גראַסען מאַהלע, דאָן איך אייך אויף ישראל'ס גע־בירגע בעכען ווילל, איהר וואַללט פּלייש עווען, בלוט טרינקען. [יח] פּלייש פּאַן העלדען וואַללט איהר עווען, בלוט פּאַן לאַנדעס פּירוטען טרינקען, פּאַן ווידערן שאַפּען, בעקען, שטידען, לויטער געטעוטעטע שטיקע פּאַן בשן. [יט] פּעטט צור גניגע וואַללט איהר צו עווען, בלוט צום בערוישען צו טרינקען האַכען בייא טיינעם מאַהלע, דאָן איך אייך בערייטע. [כ] איהר וואַללט אייך אַן מיינער טאַעל מיט פּפּערדען, מיט רייטערן, מיט העלדען, אונד מיט לויטער קרינס־לייטען זעטטיגען, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע. [כא] איך ווערדע דען היירען מיינע העררליכקייט צייגען, אַללע פּעלקער וואַללען מיין שטראַפּעריכט זעהען, דאָן איך פּאַללשטרעקע, מיינע מאַכט, דיא איך אַן איהנען אויבא־בע. [כב] דאָן הווי ישראל ווירד דאַרוד פּאַן דויעם טאַגע אַן, קינפּטיג הין ערקעננען, דאַס איך דער עוויגע, זיין גאַטט בין. [כג] דיא היירען ווערדען עם איינועהען, דאַס זיא פּאַם הויזע ישראל נור אום איהרער מיזעטהאַט וויללען פּערטריבען וואורדען; ווייל זיא זיך געגען מיך פּערגאַנגען האַכען, איך מיין אַנגעזיכט פּאַן איהנען אַפּגעווענדעט, אונד זיא אין דיא האַנד איהרער פּיינדע געליפּערט האַכע, דאַס זיא וואַ אַללע אונטער דעם שווערדטע ערלאַגען. [כד] דאַס איך גור נאָך איהרער פּעראונרייניגונג אונד נאָך איהרען פּערגעהונגען מיט איהנען פּערפּוחד, אַלס איך מיין אַנטליץ פּאַן איהנען אַכצאַג. [כה] דאָהער שפּראַך דער הערר, דער עוויגע: איצט ווילל איך דיא געפּאַנגענען יעקב'ס ווידער צוריקפּיהרען, מיך איבער דאָן זעמטליכע הווי ישראל ערבאַרמען, אונד פּיר מיינען הייליגען נאַמען אייפּערן. [כז] זיא וואַללען נון, ווען זיא אין איהרעם פּאַטערלאַנדע ווידער זיכער אונד

ב א ו ר

במוסר ובין הקנים ויקברו מה שימלאו (הכ"ל). (טז) שם עיר, כמו שהניח יקרא המון גוג, כן עיר הסמוכה לגיא תקרא המונה (דל"ק). וטהרו הארץ, האשך הקודם, כלומר העיר הסמוכה למקום אשר טהרה האדן תקרא המונה. (כג) ואסחיר וגו', כאשר הסתירתי פני מהם לא היה כ"א לענוש אות' כטמאתם וכפשיהם. (כה) עתה, אשר שעבר זמן עונשם. (כו) ונשו, עכין טכחה כמו כשיתי טובה (בן מלך). מכלל יופי

היך מיקוס קנר אס וכן כל הרע אויב נקדש (תהלים פ"ד) כמו כל אויב הרע נקדש אף אש זר

יו אתו
זיהרו
גור כל
אשר
תיתם
אילים
שבועה
תם על
: (כא)
ישירתי
יהוה
גם גלו
גריהם
אתם
יב את
דשי
שבחם
ל
ויבדלים
הומיה
זישראל
אחרונה
דוכוסי
(ח) חת
ס גלו
יס חלח
קנחת
וס קדשי
כרעתם
ז

הרגום אשכנזי

אונד אונגעשטעהרט וואָהנען, אָן איהרע שמאָך אונד איהר גאַנצעם לערגעדען, וואָרורך ויא זיך געגען מיד שולדיג מאַכטען, לערגעווען. [כו] אונד ווען איך זיא פֿאַן דען לעלקערן צוריקגעבראַכט, אויז דען לענדערן איהרער פֿיינדע ווידער לערוואַממעלט האַכע, אונד פֿאַר דען אויגען פֿילער לעלקער דורך זיא געהייליגט וואָרדען ביוז [כח] זאָ ווערדען זיא דאָרויז ערקעננען, דאָס איך דער עוויגע, איהר גאָטט, בין, דער איך ויא צוואַר אינטער דיא לעלקער לערבאַנטע, דאָך אויך ווידער אויף איהרעם גרונדע אונד באַדען צוואַממען בראַכטע, אונד קיינען פֿאַן איהנען אויזערהאַלב צוריקליס. [כט] איך ווערדע אויך מיין אַנטליך ניכט מעהר פֿאַן איהנען אַבווענדען, דאָ איך נונמעהר מיינען גיוזט איבער דאָן הויז ישראל אויזגעגאָווען, (ד"ה רעכטשאַפֿענע געווינונגען איהנען איינגעלעסט) האַכע, שפּריכט דער הער, דער עוויגע.

מ [א] אים פֿינף אונד צוואַנציגזען יאהרע אונזערער געפֿאַנגענשאַפֿט, צו אַנפֿאַנגערעם יאהרס אַם צעהנטען דעם מאַנאַטס, אים פֿירצעהנטען יאהרע גאַכדעם דיא שטאַרט (ירושלים) אויזט צערשטעהרט וואָרדען, אָן עכען דיועם פֿאַגע וואַלטעטע איבער מיד דיא מאַכט דעם עוויגען, אונד איך וואָרדע דאָרט היזגעבראַכט. [ב] אין איינעם געטשליכען געוויכטע נעסליך, פֿיהרטע עס מיד אין דאָן לאַנד ישראל, אונד לערוועטע מיד אויף איינען זעהר האַהען בערג, וואָרויף

ב א ו ר

ב אהובי קורא! הלא תדע מבלי שאגיד לך, כולל כמנא ענין בכל המקרא לרוע לפי המתרגם והמבאר כפרשות הנאות עתה, הכוללות בנין הבית שראה הנביא במראה, כי אין כמיהו לקושי הנחתו, ועד הנה לא הי' עוד אחד ממבארי המקרא אשר הלכות במלאכה זאת. כי מלבד שנמלאו בכתיבת בנין זה חלופים רבים ערבוב הדברים וסתירות, ולא נכתב באופן מכוון כראוי לכתיבת בנין, (לפי שיקר מנמות הנביא לא הי' כ"א להודיע מדותיו, ולא לכתוב תכונת וסדר הנבין.) השתמש הנביאג"כ במלות שלא נדע פתרונם, על כי אין דוגמתן בכל המקרא, וכתום לנו המעין אשר נוכל לשאוב ממנו, והם בליספק שמושי מלות רגילות אצל מלאכת הנבין, שלא נוכל ג"כ לדעת לפי מקומו ועפ"י סברא, לפי שמעט היא ידיעותנו אמלאכת הנביאים שהיתה בימים הקדמונים ההם. גם נענין המדות ים ספקית גדולות, וכבר העיר על זה רד"ק ח"ל: המדות האלה אשר נבנין זו אינם מבוררות אצלנו, פי הם נבנין העתידה, ומה שמכרז אדם בהם לפי סברא אין לסמוך עליהם, ומה שנמנא בהם בקבלה נקבל, והשאר יהי' מונח עד שיבוא אליהו, וכן אערו חז"ל במקנת דברים מזו הנבואה, פרה זו עתיד אליהו לדרשה, כלומר שאין אנו יודעים לדרשה ע"כ. והנה כמקרה כל המפרשים קרה ג"כ לי, לשוא יגעתי בו, וראיתי כי הוא מן הנמנע להתיר כל הספקות ולברר כל הענינים, ואין על המתרגם והמבאר אלא לתרגם ולבאר כפי היותר נראה כאשר לא ירו, ואחרי כי אין להקורא תועלת גדולה בידועת הענינים האלה העיקר הוא להבין לשון הכתוב, ולכן כל המפרשים והמתרגמים אשר קדמוני הראו להם להחליף ולשנות המלות והענינים כפי אמלאו טוב לפירושם, ובפרט רש"י עשה זה כמה פעמים, ובכל כך הודה מסרון הנחתו בענינים רבים, לא כן עשיתי בתרגומי, כי יגעתי כפי מה שביכולתי ובאפשרי שלא לנטות מלשון הכתוב, ולא שניתי בה אלא כפי ההכרח לחוק הלשון אשר מתורגם בה, ואם

שגיתי אין תלוי מאונתי.
כ פמבנה עיר, נבנין עיר (הש"י). (ה) באמה (טפח), באמה הידועה שהיא של קמשה

יהוקאל רט קלא

על אדמתם לבטח ואין כחריד : (כו) בשוכבי אותם מן העמים
וקבצתי אתם מארצות אויביהם ונקדשתי בם לעיני הגוים רבים :
(כח) וידעו כי אני יהוה אלהיהם בהגלותי אותם אל הגוים
וכנסתים אל אדמתם ולא אותיר עוד מהם שם : (כט) ולא
אסתיר עוד פני מהם אשר שפכתי את רוחי על בית ישראל נאם
אדני יהוה :

מ (א) בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור
לחדש בארבע עשרה שנה אחר אשר הפתה העיר בעצם
היום הזה היתה עלי יד יהוה ויבא אתי שמה : (ב) במראות
אלהים הביאני אל ארץ ישראל ויניחני אל הר גבוה מאד ועליו
כמבנה

ר ש י

אז ישאו כלומתם ויבשו מלשרים פנים ומנחם פירש וגשו כמו אשרי כווי פשע
לשון כפרה : (כח) ולא אותיר . אחד מהם בגולה :

מ (א) בר"ה בעשור לחדש . איזוסי שנה שר"ה שלה בעשור לחדש הוי אומר
זה יוצל שחרב הבית בשנת שלשים ושש ביוצל שפתחיל בשמונה עשר שנה
ליאזיהו ולסוף ארבע עשרה הוי רחוי יוצל להיות והיא שנת עשרים וחמש
לגלות יכוניה שגלה בעשרים ושש ביוצל י"ד של יאשיהו מ"ח עד ל"ח ויהויקים
י"ח : יד ה' . חזק חוקפו להוליכני על כרחי : ויבא אותי שמה . אל העיר
הסוכתה היא ירושלם אותי שנה הראהו בנן הבית לעתיד לבא : (ג) במראות
אלהים

מבלל יופי

צריך תאכלם (ישעיה כ"ו) כמו אף צריך אש תאכלם כל תשא עין (הושע י"ד) כל עון תשא
והדומים להם רבים : גי העברים , נאותו הגו שונרים דרך עליו : קדמת הים , לעורח הים
ולא פירש איזה ים ויונתן תרגם מדנא ים ננוסר והוא ים כנרת (במדבר ל"ד) : וחסמת ,
מענין לא תחפוש שור (דברים כ"ה) כלומר סותמת העוברים שלא יוכלו לעבור מרוכ באשה
וסרמוכה . או העוברים יחסמו אפיהם בעצמם ויהיה מלת חוסמת עוברת לשלישי : המונה ,
אהב מקום וו כעו אהלה (בראשית ט') והדומים לו : גי העברים , בוד לבדה : (ג) ביא הסוף
גוג , בוד ולף : (ד) ואנשי חמיר יברילו עוברים בארץ , ישראל יבדילו אנשים שיעברו
תמיד בארץ לחקור על החללים כדי לקברם : את העברים , בא עש הפועל ויתכן לפרשו עש
העוברים כלומר אנשי תמיד יקברו עש העוברים את הנותרים : יחקרו , שלימו החקירה :
(טו) ובנה אצלו ציון , שרשו נין בפלם הבק ידים (משלי י'), וענינו כענין מבנה שמשמין
אותו על הקבר : אל גיא , כמו בניית וכן ואל הארון תקן את העדות (שמות כ"ה) כמו ונארו :
(טז) המונה , קל ההא ועיקרה להיות מפיק ענין קנון ורנוי : (יח) מריאי בשן , מין משיכי
הנקד גדולים ובלעו נופאגוש , ויש אומרים כי המפוטמים שנתמות יקראו מריאים : (כב) מן
היום

יחזקאל מ

כַּמְבִּנָה עִיר מְנַגֵּב : (ג) וַיָּבֵא אוֹתִי שְׁמֵהּ וְהִנֵּה אִישׁ מֵרֶאֱרֵץ
כַּמְרָאָה נֹחֵשֶׁת וּפְתִיל פְּשֵׁתִים בְּיָדוֹ וְהִנֵּה הַמִּדָּה וְהוּא עֹמֵד בַּשַּׁעַר
(ד) וַיְדַבֵּר אֵלַי הָאִישׁ בֶּן אָדָם רְאֵה בְעֵינֶיךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְׁמַע קִמַּץ בְּלֹא
אִסּוּף וְשִׂים לְבָבְךָ לְכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מֵרְאֶה אַחַד כִּי לְמַעַן הִרְאוֹתְכֶם
הַבְּאִתָּה הַנְּהַ הַגֵּד אֵה כָּל אֲשֶׁר אֶתֶּה רְאֵה לְבֵית יִשְׂרָאֵל : (ה) וְהִנֵּה
חֹמֶה מְחוּץ לְבַיִת סְבִיב סְבִיב וּבֵיד הָאִישׁ קָנָה הַמִּדָּה שֵׁשׁ אַמּוֹת
בְּאַמָּה וּמִטְפַּח וַיִּמַּד אֶת רֹחַב הַבִּנְיָן קָנָה אַחַד וְקוֹמָה קָנָה אַחַד :
(ו) וַיָּבֹא אֶל שַׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דְּרָךְ הַקְּדִימָה וַיַּעַל בְּמַעְלָתוֹ בַּסַּעֲלָתוֹ
קָדִי וַיִּמַּד אֶת סָף הַשַּׁעַר קָנָה אַחַד רֹחַב וְאֵת סָף אַחַד קָנָה אַחַד רֹחַב :
(ז) וְהִתָּא קָנָה אַחַד אֶרֶץ וּקְנָה אַחַד רֹחַב וּבֵין הַתְּאִים חָמֵשׁ אַמּוֹת

וּסָף ר ש י

אלהים הביאתי • לא הולכתי עם הלל הראתי כחילו חמי עשר : אל הר גבוה
עמד • שכן הוא עתיד ליגבה שנאמר וגשח מגצעות : כמזנה עיר • כבטן
עיר : מנגב • בדרומו של הר : כמראה נחשת • כעין זיו החיות ומלני כעין
נחשת קלל : ופתיל פשתים צידו • למדידת קרקע חין יפה מוחלל פשתים :
וקנה המדה • למוד צו את עובדי החומה ואורך ורחב השערים : (ד) לכל אשר
אני מראה אותך • ענין הבנין : הוצאתה הכה • מנבל : (ה) והנה חומה
מחוץ לבית • בנין בית אחד הראתי בנכון ההר והחומה מהן סביב סביב כך מפורש
בסוף הספר שהעיר צדושה והבית בצפון : שש חמו' צלמ' וטופח • שית חמין
באמתא וביא חמתא ופסך כך ת"י זו היא חמה צינוגית זה ששה שהיא חמה
וטופח באמה זה חמשה : רוחב הבנין • עובי החומה : וקומה קנה אחד •
וזו היא חומה חלונה שהיא סביב הר הבית והיא היתה נמוכה כמו ששנינו כל
הכתלים שהיו עם היו גבוהים הן מכותל מזרחי שהכסן השורף את הפרה עומד
צדה המושחה כו' : ויבוא אל שער אשר פניו דרך הקדימה • נכנס לחוץ הסיקף
וצל לו לשער עזרת גשים המזרחי היא נקראת הגר החלונה בכל הענין הזה לפי
שהיא לפני עזרת ישראל : ויעל במעלותיו • ששפוע ההר הולך ועולה מן החיל
התחתון עד עזרת גשים שתיים עשרה מעלות כאותה ששנינו לפניו ממנו החיל
עשר חמות ושתיים עשרה מעלות היו עם כו' : סף השער • היא מזחזח השער :
קנה אחד רוחב • שש חמות ונוכסם את כל עובי החומה שהיה קנה אחד כמו
שנאמר למעלה : ואת סף אחד • מזחזח השנית אחת מצפון ואחת מדרום :
(ז) והתה הוא יניע שקורין אפנדיל' בלע"ז והיו שלשה מומין השער ושלשה
חן השמאל כמו שאמר בענין והתאים סמוכין לכותל המזרחי של עזרת גשים

מבחוץ

תרגום אשכנזי קלב

וואַרויף זידווערטס וויא דאָן געכיידע איינער שטאַדט שטאַנד • [ג] עס פֿיהרטע מיך דאַהין, אונד זיה, עס וואַר איין מאַן דאָ, דעווען פֿאַרבע וויא קופֿפֿער וואַר, ער האַטטע איינע לייגענע שנור אין ווינער האַנד, אונד איינע מעסרוטהע, אונד שטאַנד אים טהאַדע • [ד] דער מאַן רעדעטע מיך אַן: מענשען וואָהן: בע • טראַכטע מיט דייןען אויגען, האַרבע אויף מיט דייןען אַהרען, אונד זייא אויפֿ פֿערקוצט אויף אַללעס, וואַס איך דיר צייגע. (דען נור אום דיר עס צו צייגען, ביזט דוא הירהער געבראַכט וואַרדען,) ערצעהלע וואַראַן אַללעס וואַס דוא בע מערקוט, דעס הויזע ישראל • [ה] אונד זיה, פֿאַן אויסען וואַר איינע מויער רינגס אום דאָן געכיידע הערום, דיא מעסרוטהע אין דער האַנד דעס מאַנעס וואַר איינע זעכס עללען האַלטונע מעסרוטהע (נאָך דער איינע האַנד ברייטע גרעסערע עללע), ער מאַס דיא ברייטע דיועס בויעס איינע מעסרוטהע, אונד דיא העתע עבענפֿאַללס איינע מעסרוטהע • [ו] ער קאַס אַן איינען טהאַר, דאָן נאָך אַזטען הויז וואָה, שטיג דיא שטופֿען דאַרצאָן הינויף, אונד מאַס איינע שוועללע דעס טהאַרס איינע מעסרוטהע ברייט, אונד דיא אַנדערע עבענפֿאַללס איינע מעסרוטהע ברייט • [ז] דיא וואַכטשטוכען איינע רוטהע לאַנג, אונד איינע ברייט, דען צווישענרויס דער וואַכטשטוכען פֿינף עללען, דיא שוועללע דעס טהאַרס דאָן נעבן

ב א ו ר

מאשה טפחים וטפח, זאת האמה היתה יתירה טפח, והיתה בת ששה טפחים, וכן אמרתי במשה, אמר רבי יהודה אמת הנבין גשה טפחים ושל כלים משה (דד"ק) • (ז) והחא לפי הנראה היו התאים בשערים חדרים לשוערים שהיו למשמרת הבית, וכן מתורגם • וכן החאים, כלומר הכותל הממוכע בין תל לתל היה רחבו ממש אמות (הנ"ל) • וסף השער, סף

מכלל יופי

היום ההוא והלאה, סימן שלא יטעה אדם יחזקאל אין היום שמואל מהיום (שמואל ט"ז) • (כג) ויפלו בחרב כהם, ענינו רובם וכן וכל הארץ באו מזרימה (בראשית מ"ב) והדומים לו • (כו) ונשו את כלמחם, שרשנשא ומשפטו ונשאו ונא האלף בהעלם כנעלי האל • (פז) בשוכבי, ענין השנה וכן לשיבב יעקב אליו (ישעיה מ"ט) • לעיני הגוים רבים, נידעת המתואר בלא ידיעת התאר כמו קורו הנפן ככריה (שמואל ב' ו') את העגלה מדשה (ירמיה ב') והדומים להם •

מ. (א) בראש השנה, פירושו בחדש השניעי שהוא ראש השנה בעשור למדש והוא יוש הכפירים • ורביתנו ז"ל פירשו כיום הכפירים קרא ראש השנה ושנת הוובל היתה ואמרו אזיה היא שנה שראש השנה שלה בעשור הוי אומר זה יובל: (ב) ועליו כמבנה עיר, פירושו ועליו בסמוך לו כמו ועליו מטה מנשה (במדבר כ'): כמבנה עיר, שם סמוך במשקלמקנה (בראשית י"ג) ענין תכנית המשכן (שמות כ"ה) שענינו דמות המשכן ופולתו או מענין בנין: (ד) הראותכה, כתיב נהא אמה הכף וכן הבאחה: (ו) סף השער, הוא מוזות השער תרגום ועל שתי המוזות (סס י"ב) ועל תרתין סיפא: (ז) יהחא, הוח היכיע והוא שעוים באמצע הבית מקיר לקיר כמו עלייה והוא כמו סדר להשתמש בו בהנגע ונקרא תל ונקרא לשכה ונקרא כלע ונקרא יכיע בנין שלמה (במלכים ו') • (ח) מהבית, שניהם פירושו מנפנים כתרנומו מלנו: (י) ותאי השער וגו', כל טפה נפסוק זה כתובים נהא ומפו נפוק הפסוק כתיב נון: לאליפ, ענין מוזות: (טו) היאחון, כן כתיב וקרי האיתון והוא כמו המלות ההפכות כבז

תרגום אשכנזי

ועבען, און דער האללע דעם טהאָרס פֿאַן אינגען, איינער ווטהע. [ח] ער מאַס
 דיא אינווענדיגע האללע דעם טהאָרס איינער ווטהע. [ט] דאָן מאַס ער דויע
 (אָנדרע) האללע דעם טהאָרס אַכט עללען, אונד דיא באַגען צווייאַ עללען; דיא
 האללע דעם טהאָרס וואָר איינעווערסט. [י] דיא וואַכט שטובען אַם טהאָרע גע-
 גען מאַרגען האָרען דרייאַ אויף דויער, אונד דרייאַ אויף יענער זייטע, אַללע דרייאַ
 פֿאַן גלויבעם מאַסע, זאָ האַטטען אויך דיא באַגען איבעראַלל איינער לויאַ מאַס.
 [יא] הורויף מאַס ער דיא ברייטע דעם דורכגאַנגס דעם טהאָרס צעהען עללען,
 אונד

ב א ו ר

סוף אחר מאכל אולם השער מהבית כתי' מלניו. (ט) אלים השער, נמסיק זה נכנס
 המכרשים. ויתכן שהיו שתי אלמות, אחת מן קנה אחד שהוא שש אלמות ואחת מחמנה אלמות,
 חה נראה מסוקט' ז' אכר אלמות בלשון רבים, וכן באזרי השערים נפרשה באמר בלשון רבים.
 ואילוי, פתרון עלה זאת אינו עבד. ולדעת רש"י אילים הם מוזיות עשין מאכני גוית כעין
 אילנות עגולין, ועומדין בפחח אחד מימין ואחד משמאל, והיו לדעתו שתי אלמות בעובי עגולין.
 אמנם פסוק ט' ז' אינו מסכים לדבריו, גם מפסוק ט' א' נראה כדבריו, כאשר יראה הקורא
 צמעת עין. ויותר ידמה לי שנקראין העשוי בגבין כעין קשת וכפה (בל"א באגען) וכן
 מרגמתי. ואולם השער מהבית, מנפנים כתרנומו מלניו והיכרך לומר זה כי שאר אולם
 היא חן לשער והוא שקראים בית שער, וכן היה אולם ההיכל מבנין לפיכך אמר כי זה אולם
 השער מנפנים היה (רד"ק). (יא) רחב פתח השער, המוזיות והאסקופית והפתח כלו
 קרוי שער, ומה שפתח בו לבד קרוי פתח. וטעם ארך השער מסוף הקיטוני עד סוף הפנימי.
 הנה אמר הנה כי מסוף הקיטוני ה' רחבו קנה אחד ואותו רחב קורא עתה אורך נזכרו מדת
 השער מסוף אל סוף כי המדה הימירה נקרא אורך, וזכר כי רחב הפתח מסוף אל סוף עשר
 אמות והארך מסוף אל סוף י"ג אמות, אלא שנתקבץ אין בכלל מדת הספים, שאינו אומר אלא
 על מה שפתח בשער והוא הנקרא פתח, ובאורך בכלל מדת הספים, שהיו משש אמות ובין
 סוף לסוף אמה אחת כן כתב רד"ק. ויותר נראה פירוש רש"י, כי אורך השער סלל השער מן
 הקפון לדרום י"ג אמה, עשר כנגד סלל הפתח ואמהו סני מבאן ואמה וסני מבאן, וזה מה
 שקורים

מכלל יופי

כשנ (ויקרא ד') שמה ושלמה (שמות כ"ב) והוא השער האמצעי כתרנומו תרעה מניעאה ויש
 לפרשו מענין ביאה כמו אחא בקר (ישעיה כ"א) לפי שבאותו השער היו נכנסים הבאים בעזרה
 להתפלל לפי שהיה אמתין כנגד פתח ההיכל. על לפני אלם, כמו עד וכן על המעבדות:
 (יהושע ב') (טז) וחלונות אטמות, בתואות ואינו אומר שהיו בתואות מכל זבל כי לא יקרא
 חלון אם אינו פתוח אלא פירוש אטמות כפירוש סלוי שקופים אטומים (מלכים ז') נבנין שלמה
 מפירושו שהיו רחבות אנטון וזרות ענפנים. והנה לא אמר אלא אטמות רוצה לומר שהיו זרות
 מצפנים: אליהכיה, כמו איליהם וההא בוכפת על מס הרבים וכן אחר כון הרבות גוימיה הנה
 (יחזקאל א') ככתופיכנה (שם י"ג) ועיני מוזות: לאלמות, כמו אלים שהוא כפה: ואל איל
 חמרים, ואל כל איל ואל היו תמורים: איל, ענינו מוזות: חמרים, הוא הדקל מענין כריק
 כחמר יסרה (תהלים ב"ג): (יז) החיצונה, תאר וההא לנקבה: ורצפה, ענינו ענין הפעת
 אבנים נקרקע כמו על רפת בהעזש (אסתר א') ואמר עשוי לשון זכר ורצפה לשון נקבה אעם
 עשוי אל הננין: אל הרצפה, כמו על זבן אל ההרים לא אכל (יחזקאל י"ט): (יח) והרצפה
 אל כהף השערים, והרצפה שעליה הלכות היתה עשויה בעבר השערים מזה ומה ופירוש
 כתף זר יעבר כמו ולכתף השנית (שמות כ"ו): התחתונה, תאר וההא מסוף ולא לנקבה כי
 המלה מלעיל האעם נתיו כי שער הוא לשון זכר: (יט) לפני החצר, כלומר עד לפני החצר:
 הרצף

יהזקאל מ קלג

וסף השער מאצל אולם השער מהבית קנה אחד: (ח) וימד את
אלם השער מהבית קנה אחד: (ט) וימד את אלם השער שמנה
אמות ואילו ואילו קרי שתיים אמות ואלם השער מהבית: (י) ותאי
השער דרך הקרים שלשה מפה ושלשה מפה מדה אחת
לשלשהם ומדה אחת לאולם מפה ומפו: (יא) וימד את רחב פתח
השער

ר ש י

מנחון כלפי הר הבית ומהיכן אני למד שהם מנחון ממה שכתב אחר כלה ענין
ויבחיני אל ההר החטונה מכתן אני למד שכל האמור למעלה היה חוצה לה שעדיין
לא נבנה לתוכה: והתא קנה אחד אורך וגומר. הללו של כל אחד ואחד שם
אמות מרובע: ובין החמים חמש אמות. בחלים המפסיקים בין החמים עוביים
ס' אמות וכן סרגס יונתן ובין החוויח בותלח חמש חמין וכן שנינו במוסכת מדות
בותל התא חמש: וסף השער מאצל אולם השער וגומר. שלפנים מן השער
היה עשוי אולם מחובר כמו שמפורש בענין בולט לתוך עזרת נשים עשר אמות
ובראשון דלתות ומזוזות והו שאמר וסף השער שהוא אלל אולם השער: מהבית.
כלומר לגד פנים: קנה אחד. רחבו לכסות עובי חומת האולם אחד מימין ואחד
משמאל עובי החומה של אולם לימין ולשמאל קנה אחד כמו שמפרש והולך: וימד
את אולם השער מהבית. לפנים מן השער: קנה אחד. עובי חומת הימין
והשמאל שהאולם גבון עליהם: (ט) וימד את אולם השער. שמונה אמות
משך בליטתו לתוך עזרת נשים: ואילו. איששלטי"ן כל חילים האמורים בענין
הם כמין חילומה עגולין עשוין מאבני גזית ועימדין בפתח אחד מימין ואחד משמאל
במקום ספיס במקום מזוזות ובן סרגס יונתן ויגעו חומת הסיפיים חילומה ספיס
וקרוין חילים על שם עגולן כאלה ובאלון: ואילו שתיים אמות. עובי עגולן
ועומדין בסוף הלל האולם דבוקים זה לכותל ימין וזה לכותל שמאל במזל בליטת
האולם ואחילים שלו עשר אמות לתוך העזרה לפנים מן השער: ואולם השער
מהבית. לפי שאולמי שער עזרת ישראל היו בולטים ומשוכים לגד החון כמו
שמפורש בענין פירש בחילמי שער עזרת נשים שהם היו משוכין לגד פנים ושערי
עזרת נשים מכוונים כנגד שערי עזרת ישראל במזל אולם כנגד אולם ודבר נוי
הוא זה: (י) ותאי השער. הזה אשר דרך הקדים שכותל מזרחי של עזרת
נשים שלשה היו מפה ושלשה היו מפה שלשה לדרום ושלשה לצפון סמוכין לכותל
עזרת נשים ופניהם לר הר הבית ומדח הללו וכותל המפסיק בין כל אחד פי'
למעלה: ומדה אחת לחילים. העשוין לספי האולם מצפנים: מפה ומפה.
מימין ומשמאל מרתן שתיים אמות: (יא) רחב פתח השער. רחב הלל הפתח
וכן שנינו כל הפתחים רחבן עשר אמות: אורך השער. הוא הלל אולם השער
מן הצפון לדרום: שלש עשרה אמות. עשר כנגד הלל הפתח ואמה והני לכאן
ואמה

יהוקאל מ

השער עשר אמות ארך השער שרוש עשרה אמות: (יג) וגבול לפני התאות אמה אחת ואמה אחת גבול מפה והתא שש אמות מפו וישש אמות מפו: (יג) וימד את השער מגג התא לגגו רחב עשרים וחמש אמות פתח נגד פתח: (יד) ויעש את אילים ששים אמה ואל איל ההצר השער סביב סביב: (טו) ועל פני השער האהון האהון קרי על לפני אלם השער הפנמי חמשים אמה: (טו) ותלונות

אטמות

ר ש י

ואמה וחצי לכאן ואל תתמה שאלל הפתח קורסו רחב ואלל חלל האולם קורסו אורך שהפתח גובהו הוה ארכו והרחב מסף אל סף והאולם לפי שמך בליטת חללו מן המזרח למערב פחות ממדת חללו מן הצפון לדרום שזו שמונה אמות וזו י"ג קורא את המדה היתירה אורך והרי עדות לדבר במשכנה דמלכים והאולם על פני היכל הבית עשרים אמה ארכו על פני רוחב הבית נמצא מן הצפון לדרום קרוי להיכל רחב ולחולם קרוי אורך לפי שהיכל מדתו מן המזרח למערב יתירה על הצפון לדרום ובחולם הלוקף למדת שהמדה היתירה קרויה אורך: (יז) וגבול לפני התאות אמה אחת וגומר. התאות שמכאן ומכאן לשער היו משוכין מן כנגד חלל האולם שלפני אמה לצפון ואמה לדרום שכבר פי' שהוא מצית משוך כנגד חלל השער אמה ומחנה לצפון וכן לדרום ועכשיו מפרש שהתאים שבחוף משוכים לצפון אמה אחת יותר מן האולם וכן לדרום אמה אחת נמצאו משוכין מחלל רחב הפתח שתי אמות ומחנה לכאן ושתי אמות ומחנה לכאן וזהו לשון וגבול אשומי"ל בלע"ז זמקום פנוי וכותל התא עוביו חמש נמצא עובי כותל הצפוני של התא הצפוני ועובי כותל הצפוני של אולם כלים זה כנגד זה שכותל חולם עוביו שש וכותל התא חמש והוא נמשך אמה אחת לחוף כנגד עובי כותל האולם וכן לדרום: (יג) וימד את השער מגג התא לגגו. מגג התא שבצפון השער לגג התא שבדרום השער: עשרים וחמש אמות. עובי כותל התא חמש וכן עובי כותל התא שמונה שני הרי עשר ושתי אמות ומחנה ששה משוך מחלל הפתח לכאן וכן לכאן הרי ע"ו וחלל הפתח עשר אמות הרי כ"ה וכלן מדת רחב השער הן כנגד שלש עשרה אמות של חלל האולם מצפנים ושני כתלי קנה מכאן וקנה מכאן הרי כ"ה: פתח נגד פתח. פתח התא שאלל השער בדרום מכאן כנגד פתח שאלל השער בצפון שלא היה לכל ששה התאים האלה פתח בכותל שבנד הקוף אלא שני התאין הסמוכין לשער היו להם פתחים פונים אל חויר שבין שניהם וכן הוא אומר למטן ואל אילי המה לפנימה לשער למדנו שפתחיהם פונים לשער: (יד) ויעש אילים ששים אמה. גובהן של אילים של ספי האולם גבוהים ששים אמה: ואל איל החצר השער סביב. וכן לכל אילי החצר שבכל אולמי שעריה סביב סביב שאף בצפון ובדרום היו לה שערים עשוין כחצנית השער הזה כמו

שמפורש

אמר ד
ואר א
אויף י
עללען
ט
ענגע
עכציג
אדער
אנגער
קורים
רמב"ו
בנכסין
להתאים
מדתי ע
מדת כ
(טו)
השער
התומה
ב"ק
שמפור
קרוי
של ביה
לפנים
אמה
התאי
גומ'א
לתא מ
אלל זה
ואל לה
השער
פתח ו
כלומ'
השקפ
פתח ל
אית

תרגום אשכנזי

קלד

אונד דיא לענגע דעם טהאָרס דרייצעהען עללען . [יב] פֿאַר דען וואַכטשטובען
אונד איין בעגרענצטער רוים פֿאַן איינער עללע אויף דיוער, אונד איינער עללע
אויף יענער זייטע , יעדע וואַכטשטובע אויף דיוער אונד יענער זייטע האַטטע זעלס
עללען . [יג] הירוויף מאַס ער דיא ברייטע דעם טהאָרס פֿאַם דאַכע בער איינען
אָכטשטובע , כיו צום דאַכע דעם אַנדערן פֿינף אונד צוואַנציג עללען . דיא איינע
גענגע וואָרען איינאַנדער געגען איבער . [יד] ער בערענעטע דיא באַגען אויף
עפֿציג עללען ; אַן דעם באַגען אַם האַפֿע , אַללע דיא אום ראָן טהאָר הערום
וואָרען . [טז] דיא גאַנצע לענגע דעם טהאָרס , פֿאַם איינגאַנגע לענגוט דער
איינערן טהאָר האַללע וואָר פֿינפֿציג עללען . [טז] דיא וואַכטשטובען אין דעם
טהאָרע

ב א ו ר

קורים נל"א (אום ליכטען) . (יב) וגבול וגו', לפני התאים הי' אמה אחת שהי' להם
קרח, ועד סוף האמה גבול התאים (רד"ק) . (יג) וימד את השער, כל רחבו מנג התא
בכנסתו השער לנג שדרום השער . והי' כ"ה לפי מה שנאמר לעיל כי חלל השער הי' י"ג ,
לבתאים מכל ג' ש' אמות (יד) ויעש, לא נאמר וימד אלא ויעש ? לדעתו לומר שמא
מדתי ע"י חשבון כבעגול ואל איל וגו', כלומר מדד איל אחד אשר הי' לעומת החצר וממנו ידע
מדת כל האילים - כן נראה לי שצור הכתוב אשר נדחקו בו כל המפרשים, וכן תרגמתי .
(טו) האיתון, לשון ביאה מענין אתא נקר על כמו עד, כלומר על פני כל ארכו מפני
השער שחוקע על לפני חולם השער הפנימי היה חמשים אמה (מהכ"ל) . וידעה שזה החשבון:
התומה ש' אמות, שלשה תאים מכ' ג' מש' אמות וכן התא ש' שני פעמים חמשה אמות הרי
כ"ח . האולם האחד ש' אמות והאולם השני עם אלו עשר אמות, סך הכל חמשים אמה . (טז)
והחלונות

ר ש י

שמפורש צענין : (טו) ועל פני השער האיתון . גובהו של השער הזה והוא
קרוי שער האיתון לפי שהוא משמש כניסה ויציאה לכל בתי העזרה איתון תרגו'
של ביאה : על לפני חולם השער הפנימי . עם גובהו של חולם השער שהו'
לפנים מן השע' : חמשי' אמה . ומגובה שער השערים שצענין שהם חמשים
אמה אני למד שעל פני האמור כאן הוא גובה : (טז) וחלונות חטומות אל
התאי' . התאים האלה לא היו להם פתחים אל החוק אלא זה פתוח לזה וכן מצינו
נחם אדו' בתאים שסביבה הסיכל שלשה פתחי' לכל אחד אחד לתא מן הימין ואחד
לתא מן השמאל ואחד לתא שעל גביו ולתאים שצדדו שלא היו אלה שלשה תאים זה
אצל זה ולא היו להם תאים על גביהם היו לאמצעים שני פתחים א' לתא מן הימין
וא' לתא מן השמאל ולחיצון של ג' השע' היו שני פתחי' א' פתוח לאמצעי וא' לגד
השער וכן לתא החנון של כהן השני מזה ומזה לשער כמו שכתוב למעלה פתח נגד
פתח והיו להם חלונות שקופי' חטומים פתוחי' לגד החנון וסתומים לגד פנים
כלומר קצ' ריבול ג' פנים רחבים לגד החוק אל המזרח ומנחם פתח שקופים לשון
השקפה כמו מן זאת הנשקפה כי השקיף ממרום קדשו וכן אל המשקוף גם כן
פתח לשון השקפה : ואל חליהמה לפנימה לשער . ואל כתפות פתחיהם של
גאי תאים הסמוכים לשער מזה ומזה שהיה פתחן אל חוק אויר השער פתח התא
הפני

הרגום אשכנזי

מהארע אומהער, האטטען פֿערשלאָסענע פֿענוטער אינגער האַלב דער באַנען, און
 אויך אַן דען האַללען וואָרען דיא פֿענוטער אומהער איינווערטס. אַן דען באַנען
 וואָר פֿאַלסווערק. [יז] נון פֿיהרטע ער מיך אין דען אייסערן פֿאַרהאַף, דאָ וואָר
 רען צעללען; דער האַף וואָר געמליך רונד הערום געפֿלאָזטערט, אונד אויף דעם
 פֿלאָזטער שטאַנדען דרייסיג צעללען. [יח] דים פֿלאָזטער ליף אַן דען זייטען
 דער טהאַרע פֿאַרט, אונד דער לענגער דער טהאַרע געגען איבער, וואָר דאָ אונד
 מערוטע פֿלאָזטער. [יט] דיא ברייטע פֿאַם אונטערומען טהאַרע אַן, ביז אויף
 ווערטס פֿאַר דעם אינגערן פֿאַרהאַף, מאַס ער הונדערט עללען. זאָ וואָר עס געגען
 אָטען אונד נאָרדען. [כ] פֿאַן דעם טהאַרע צום אייסערן פֿאַרהאַף, דאָ נאָך
 גאָרדען זאָה, מאַס ער עבענפֿאַללס דיא לענגע אונד דיא ברייטע. [כא] זיינע
 וואַכטשטובען דרייא אויף דיזער, אונד דרייא אויף יענער זייטע, זיינע באַנען
 אונד האַללען וואָרען גאַנץ נאָך דעם מאַסע דעם ערוטען טהאַרס; זיינע לענגע
 פֿינפֿציג, אונד דיא ברייטע פֿינף אונד צוואַנציג עללען. [כב] זיינע פֿענוטער,
 האַללען

ב א ו ר

וחלונות אטמות, עיין נבאר מלכיס א'ו'ד'. ואל אליהם לפנימה, לפי שהאילים
 בולטים לחן היו החלונות לפנים ממנה. (יז) ורצפה, הקרקע הי' מטופה באבנים.
 (יח) הרצפה ההחונה, לפי הנראה היתה רצפה תחתונה ורצפה עליונה. ואפשר פי
 השער הי' בנויה כמו שאמר שעה לו על שבע מעלות והי' ג"כ טלח הסדר לפני אורך השער
 גובה יותר משאר הסדר לעמת ארכו. (יט) ההחונה, כמו התקון, הי' א' נוספת ולא
 לנקבה כי המלה מעיל הטעם בתי"ו כי שער הוא לשון זכר. וקרא שער הסדר החלונה
 תחתונה, לפי שהי' תחתונה משער סדר הפנימי, כי ההר הי' משופע ועולה (מדד"ק).
 לפני, כמו עד לפני, כלומר מדר הרומבין שער זה לשער הסדר הפנימי עשה אמה מקון
 הסדר הפנימי, כלומר המדה היתה עמק לא עם השער הפנימי (מהכ"ל). (כב) לפניהם,
 לפני

מכלל יומי

ההצר הפנימי, בא כלשון זכר: הקדים והצפון, זו המדה היתה לאורך ולצפון: (כא) וחאר,
 כל אילו ותאו וחלונות ואילמו וענינו כפה וכן ואילמו סביב (תהלים ע"ד) נפלס בכשיל וכלפוח;
 (כה) כהחלונות האלה, עם הא הידיעה כמו להנדוד אשר בא אליו (ד"ה ג' כ"ה) הי' בהשמים
 מסדך (תהלים ל"ו) כהיום הזה (בראשית ל"ט) והדומים להם. ויש בו דגש כהחלונות כהה
 חלונות כלומר ילונות כהות צרות מבפנים ורחבות מבחוץ כלומר לא לאורה אני כריך: (כו)
 ומעלות שבעה עלותיו, בא שבעה לנקבות ואפשר שיהיה מעלות או עלות קבון זכרים אע"פ
 שהיא בו תי: עלותו. אס לשון עלייה ובפירושו כמו מעלותיו כלומר במעלות שבעה היו עוליס
 ט: אהר פפו ואחד מפו, שניהם כתובים בו: (כח) אח שער הדרום, כמו הדרומי ובל
 אסמיכות עם הא הידיעה פמו הלעג השאננים (תהלים קנ"ג) העמלכות הארץ (ירמיה כ"ה)
 והדומים להם: (לא) מעליו, אס נפלס מעשיו (תהלים קי"א) לשון עלייה: (לח) ולשכרה,
 היא כמו מדר: כאלים השערים, כמו כאילי השערים ובל נסמיכות עם המס כמו אילים כמו
 (מלכיס ב' ג') סיגים כסף (ישוקאל כ"ג) והדומים להם ואמר כי צרות הצפון ראה לשכה והיא
 פתוחה כאילי השערים: ידיחו, ענין רחיבה: (לט) ובאלם השער שנים שלחנות מפו,
 הראשון בו והשני בה"א: לשחוט אליהם, כמו עליהם וכן אל הארים לא אכל (אס י"ט):
 והדומים

יחזקאל מ קלה

אֲטֹמֹת אֶל הַתַּאִים וְאֶל אֵלֵיהֶמָּה לַפְּנִימָה לְשַׁעַר סָבִיב סָבִיב וְכֵן
 לְאֵלֻמוֹת וְחִלּוֹנוֹת סָבִיב סָבִיב לַפְּנִימָה וְאֶל אֵילֵי תְּמָרִים : (יז) וַיְבִיאֲנִי
 אֶל הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה וְהִנֵּה לְשָׁכוֹת וְרִצְפָּה עָשׂוּי לְחֲצֵר סָבִיב סָבִיב
 לְשָׁלְשִׁים לְשָׁכוֹת אֶל הַרִצְפָּה : (יח) וְהַרִצְפָּה אֶל כַּתֵּף הַשְּׁעָרִים
 לְעֵמֶת אַרְבַּע הַשְּׁעָרִים הַרִצְפָּה הַתְּחִתוֹנָה : (יט) וַיֹּמַד רֹחַב מִלְּפָנַי
 הַשְּׁעָר הַתְּחִתוֹנָה מֵעֵי : ק' לַפְּנֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִי מֵחוּץ מֵאֵה אֵמָה
 הַקָּדִים וְהַצָּפוֹן : (כ) וְהַשְּׁעָר אֲשֶׁר פָּנָיו דָּרָךְ הַצָּפוֹן לְחֲצֵר הַחִיצוֹנָה
 כְּדָר אַרְבֹּעַ וְרֹחַבוֹ : (כא) וְתָאוּ אִיו ק' שְׁלֹשָׁה מִפּוֹ וְשְׁלוֹשָׁה מִפּוֹ
 וְאֵילָו לִיו ק' וְאֵילָמוּ טוֹו ק' הָיָה כְּמִדַּת הַשְּׁעָר הָרִאשׁוֹן חֲמִשִּׁים אֵמָה
 אַרְבֹּעַ וְרֹחַב חֲמִישׁ וְעֶשְׂרִים בְּאֵמָה : (כב) וְחִלּוֹנָו נְיוֹ ק' וְאֵילָמוּ טוֹו ק'

וחררו ר ש י

הַלְּפִנֵי מִצָּפוֹן לְשַׁעַר וּפְתַח הַתֹּא הַדְּרוֹמִי מִדְּרוֹם לְשַׁעַר וּכְתוּבָה הַפְּתָחִים שְׁמוֹה
 וּמוֹזָה לְפַתַּח הַתֹּא הַסְּחִילִים וְהִיוּ צִהֵם חִלּוֹנוֹ פְּתוּחִים לְחִוֵּר הַפֶּסֶק רוֹחַב הַשְּׁעָר
 שֶׁהֵי מִתְּסִיק בֵּין הַתַּאִים וְחֹתוֹ חִוֵּר קוֹרָא לַפְּנִימָה לְשַׁעַר שְׁמִי שֶׁנִּכְנַס לְבֵין חִוֵּר
 בְּלִיטַת הַתַּאִים שֶׁמֵּכָאן וּמֵכָאן נִרְאָה שֶׁהוּא נִכְנַס לְשַׁעַר : וְכֵן לְחִילְמוֹת . וְכֵן הִיוּ
 חִלּוֹנוֹת לְחִילְמוֹת שֶׁל כָּל שַׁעַר וְשַׁעַר : וְחִלּוֹנוֹת סָבִיב סָבִיב לַפְּנִימָה . בְּחֻמָּה
 לְדַד הַעֲזָרָה מִזְּפָנִים : וְחֵל חֵיל תְּמָרִים . ת"י כוֹתֵרְתָא כוֹתֵרְתוֹת צִרְאֵשׁ הַחֵיל
 הֵיךְ עָשׂוּי כְּמִין כוֹתֵרוֹ דוֹמֵה לְדַקְל כִּי בְּנוֹשְׁבָנָא דְשַׁלְמָה הֵן מֵתוֹרְגָמוֹת נוֹרַת דְקִלִּין
 פּוּמִי"לֵס בְּלַע"ז : (יז) וְרִצְפָּה . פְּלִנְקִי"ן בְּלַע"ז וְרִצְפָּה חוֹמֵר חֲנִי שְׁהו' עֲלִיִּים
 סָבִיב כְּאוֹתָהּ שְׁשֵׁנִי חֲלֵקָה הִיטָה צִרְאֵנוֹה וְהַקִּיפּוֹס כְּסוֹסְטֵרָא וְעַל אוֹתָהּ
 הַעֲלִיִּים הִיוּ הַלְּשָׁכוֹת קִנְבֵר"חֵשׁ בְּלַע"ז וְהֵי שְׁאֵמֹר צַעֲנִין וְהַרִצְפָּה אֶל כַּתֵּף הַשְּׁעָרִי
 וְחֵתֵתִיהָ כְּנֶגֶד גּוֹבָה הַשְּׁעָרִים אֵנוּ לְמִידִין שֶׁהַרִצְפָּה הַזֹּאת עֲלִיִּים הִיָּה : (יח)
 וְהַרִצְפָּה אֶל כַּתֵּף הַשְּׁעָרִים . גּוֹבָה שְׁעָרֵי הַחֲזֵר הֵיךְ מִפְּסִיק הַעֲלִיִּים שֶׁלֹּא הִיטָה
 מִסְבֵּבַת כָּל הַחֲזֵר וְהִיָּה לְכַתְּפוֹת הַשְּׁעָר מוֹזָה וּמוֹזָה כְּנֶגֶד גּוֹבָה הַשְּׁעָרִים : הַרִצְפָּה
 הַתְּחִתוֹנָה . כְּשֶׁהֵיטָה תִּיבָה זוֹ מִכָּל הַתְּחִתוֹנֹת שֶׁמֵּקֵרָא שֶׁבְּכָל מִקּוֹם הַטַּעַם בְּנוֹן
 וְזֵה בְּתִי"ו לְמִדְּנוֹ שְׁחִין תְּחִתוֹנָה זוֹ רִצְפָּה שֶׁתַּחַת אַחֲרַת חֵלְא רִצְפָּה אַחַת הִיָּה
 וְחֵתֵתִיהָ שֶׁל רִצְפָּה הִיָּה לְעוֹמֵת גּוֹבָה הַשְּׁעָר וְהֵי"ח שֶׁל תְּחִתוֹנָה כֵּה"ח שֶׁל צִיּוֹם
 וְכֵה"ח שֶׁל עֲזָרָת וְשֶׁל חֵלְאָתָה שֶׁהֵן יִתִּירוֹת : (יט) וַיֹּמַד רֹחַב . חֵלְלַת עֲזָרַת
 נָשִׁים : מִלְּפָנַי הַשְּׁעָר הַתְּחִתוֹנֹת . זֶה הַשְּׁעָר מְפֹרָשׁ לְמַעְלָה : לַפְּנֵי הַחֲזֵר הַפְּנִימִי .
 עַד עֲזָרַת יִשְׂרָאֵל : הַקָּדִים וְהַצָּפוֹן . לְשֵׁתֵי רוֹחוֹתֵיהֶם חֵלְלָה מֵאֵה : (כ) מִדְּ
 אֲרֹכּוֹ וְרֹחַבוֹ . כְּמִדַּת שַׁעַר הַקָּדִים כִּךְ מְפֹרָשׁ צַעֲנִין : (כא) חֲמִשִּׁים אֵמָה
 אֲרֹכּוֹ . גּוֹבָהוֹ : וְרֹחַב חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים . מִגַּג הַתֹּא לְגַגוֹ : (כב) וְאֵילְמִי
 לַפְּנִימָה

צנעו
 על באג
 דא ווא
 אויף דעם
 על וויטע
 דאז אויג
 ביו אויג
 עם געגע
 אז נאך
 [א] זיינע
 באגע
 לענגע
 נוצער
 שחיליס
 באכנים
 אפער פי
 דן השער
 לפת ולא
 החיצונה
 ד"ק
 ה מחק
 פניהם
 וחררו
 שניהם
 לפות
 השמים
 ות כהה
 (כו)
 אע"פ
 ופוליס
 ועי ונא
 כ"ה
 שבהו
 סמך
 הוהיל
 מפו
 (ז)
 ס

יהוקאר מ

וְחִמְרוּ רֵיוֹקֵי כַּמְדַת הַשֵּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דְּרֶךְ הַקְּדִים וּבְמַעְלוֹת שִׁבְעַ
 יַעֲלוּ בּוֹ וְאֵילָמוּ מִיּוֹקֵי לְפָנֵיהֶם: (כג) וְשֵׁעַר לְחֶצֶר הַפְּנִימִי נִגְדַת הַשֵּׁעַר
 לְצִפּוֹן וְלִקְדִים וַיִּמְד מִשֵּׁעַר אֶל שֵׁעַר מֵאָה אִמָּה: (כד) וַיּוֹלֵכְנִי דֶרֶךְ
 הַדְּרוֹם וְהִנֵּה שֵׁעַר דֶּרֶךְ הַדְּרוֹם וּמִדֶּר אֵילֹו לִיּוֹקֵי וְאֵילָמוּ מִיּוֹקֵי
 כַּמְדוֹת הָאֵלֶּה: (כה) וְחַלּוֹנִים לוֹ וְלֵאילָמוּ מִיּוֹקֵי סָבִיב סָבִיב
 כִּתְחַלְּנוֹת הָאֵלֶּה הַחֲמִשִּׁים אִמָּה אֶרֶץ וְרַחֵב חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים אִמָּה:
 (כו) וּמַעְלוֹת שִׁבְעָה עֲלוּהוּ הַיּוֹקֵי וְאֵילָמוּ מִיּוֹקֵי לְפָנֵיהֶם וְחֹמְרִים לוֹ
 אֶחָד מִפּוֹ וְאֶחָד מִפּוֹ אֶל אֵילֹו לִיּוֹקֵי: (כז) וְשֵׁעַר לְחֶצֶר הַפְּנִימִי דֶרֶךְ
 הַדְּרוֹם וַיִּמְד מִשֵּׁעַר אֶל הַשֵּׁעַר דֶּרֶךְ הַדְּרוֹם מֵאָה אִמּוֹת:
 (כח) וַיְבִיאֵנִי אֶל חֶצֶר הַפְּנִימִי בִּשְׁעַר הַדְּרוֹם וַיִּמְד אֶת הַשֵּׁעַר
 הַדְּרוֹם כַּמְדוֹת הָאֵלֶּה: (כט) וְתָאוֹ אִיּוֹקֵי וְאֵילֹו לִיּוֹקֵי וְאֵילָמוּ מִיּוֹקֵי
 כַּמְדוֹת הָאֵלֶּה וְחַלּוֹנוֹת לוֹ וְלֵאילָמוּ מִיּוֹקֵי סָבִיב סָבִיב חֲמִשִּׁים אִמָּה
 אֶרֶץ וְרַחֵב עֶשְׂרִים וְחֲמֵשׁ אִמּוֹת: (ל) וְאֵילָמוֹת סָבִיב סָבִיב אֶרֶץ
 חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים אִמָּה וְרַחֵב חֲמֵשׁ אִמּוֹת: (לא) וְאֵילָמוּ מִיּוֹקֵי אֶל חֶצֶר
 הַחִיצוֹנָה וְחֹמְרִים אֶל אֵילֹו לִיּוֹקֵי וּמַעְלוֹת שְׁמוֹנֶה מַעְלוֹ לִיּוֹקֵי:
 (לב) וַיְבִיאֵנִי אֶל הַחֶצֶר הַפְּנִימִי דֶרֶךְ הַקְּדִים וַיִּמְד אֶת הַשֵּׁעַר כַּמְדוֹת
 הָאֵלֶּה: (לג) וְתָאוֹ אִיּוֹקֵי וְאֵילֹו לִיּוֹקֵי וְאֵילָמוּ מִיּוֹקֵי כַּמְדוֹת הָאֵלֶּה
 וְחַלּוֹנוֹת לוֹ וְלֵאילָמוּ מִיּוֹקֵי סָבִיב סָבִיב אֶרֶץ חֲמֵשׁ אִמָּה וְרַחֵב חֲמֵשׁ
 וְעֶשְׂרִים אִמָּה: (לד) וְאֵילָמוּ מִיּוֹקֵי לְחֶצֶר הַחִיצוֹנָה וְחֹמְרִים אֶל אֵילֹו

מפו

ר ש י

לפניהם • וחולם השער לפני המעלות קודם שיכנס לחולם היה עולם זמנעות :
 ו (כג) ושער לחצר הפנימי • לעזרת ישראל : נגד השער • החנוכה מכוונים :
 וימד משער • התחתון עד העליון מאה חמה הוא רחב חלל עזרת נשים : (כד)
 ויוליכני דרך הדרום • לחצר החנוכה : (כה) כהחלונות האלה • דרש רבי
 תנהומא ה"א יתירה זו לשון כהה חלונות כהות רחבות מנחוק וקצרות מנפטים
 לומר לא לאורה חני צריך שכל חלונות העשויות להכניס אורה קצרות מנחוק
 ומרחיבות מנפטים : (כו) עולותיו • כמו מעלותיו : אל חניו • על ראש
 האיל היה דקל מנוייר : (כז) וימד את השער הדרום • של חצר הפנימית :
 (ל) ואילמות

הא
 טה
 נעו
 ליכ
 דער
 זידע
 וויא
 סענ
 צווא
 וואר
 יענע
 צענע
 דער
 אינג
 אייו
 רינג
 אונד
 דער
 לא
 באג
 אין
 מאס
 דער
 לענג
 זיינע
 לפני
 הפסו
 (לא)
 (ל)
 צעוב
 וט"ו
 מאה
 שער

האללען אונד פאלמווערקע וואָרען נאָך עכען דעם מאַסע אַלס אַם עומליכען
טהאַרע, זיכען שטופֿען גינג מאַן הינאוּף, אונד דיאָ האַללען וואָרען פֿאַר איה-
נען. [כג] דאָז טהאַר צום אינגערן פֿאַרהאַף וואָר דעם נערדליכען אונד עומ-
ליכען טהאַרע געגענאָיבער, אונד ער מאַס פֿאַן איינעם טהאַרע צום אַנדערן הונ-
דערט עללען. [כד] הירויף פֿיהרטע ער מיך זידליך, דאָ וואָר איין טהאַר נאָך
זידען היין, אונד ער מאַס דעווען באַגען אונד האַללען אויף דאָז געמליכע מאַס,
וויא יענע, אויז. [כה] עס האַטטע, נעכט זיינען האַללען, רינגסהערום
פֿענוטער, וויא יענע פֿענוטער, אונד וואָר פֿינפֿציג עללען לאַנג, אונד פֿינף אונד
צוואַנציג עללען ברייט. [כו] זיכען שטופֿען וואָר זיין אויפֿגאַנג, זיינע האַללען
וואָרען פֿאַר איהנען, אונד האַטטע פֿאַלמען, איינע אויף ריזער, אונד איינע אויף
יענער זייטע זייער באַגען. [כז] אויך האַטטע דער אינגערע פֿאַרהאַף איין טהאַר
געגען מיטטאַג, אונד ער מאַס פֿאַן איינעם טהאַר צום אַנדערן געגען מיטטאַג הונ-
דערט עללען. [כח] היר פֿיהרטע ער מיך דורך דאָז מיטטעגיגע טהאַר אין דען
אינגערן פֿאַרהאַף, אונד מאַס דאָז מיטטעגיגע טהאַר אויף דאָז מאַס דער פֿאַריגען
אויז. [כט] זיינע וואַכשטובען, באַגען אונד האַללען וואָרען נאָך דעמועלבען מאַס,
רינגסהערום האַטטע ער נעכט זיינען האַללען פֿענוטער, דיא לענגע וואָר פֿינפֿציג
אונד דיא ברייטע פֿינף אונד צוואַנציג עללען. [ל] זיינע האַללען וואָרען רינגס-
הערום, פֿינף אונד צוואַנציג עללען דיא לענגע, אונד פֿינף עללען דיא ברייטע.
[לא] זיינע האַללען וואָרען נאָך דעם אייסערן פֿאַרהאַף צו, פֿאַלמווערקע אָן דען
באַגען, אונד אַכט שטופֿען וואָר דער אויפֿגאַנג. [לב] ער פֿיהרטע מיך פֿערנער
אין דעם אינגערן פֿאַרהאַף געגען אָטען, אונד מאַס דאָז טהאַר אויף דאָז זעלבע
מאַס אויז. [לג] זיינע וואַכשטובען, באַגען אונד האַללען וואָרען נאָך דעם מאַסע
דער פֿאַריגען, רינגסהערום האַטטע עס נעכט זיינען האַללען פֿענוטער, אונד דיא
לענגע וואָר פֿינפֿציג, אונד דיא ברייטע וואָר פֿינף אונד צוואַנציג עללען. [לד]
זיינע האַללען וואָרען נאָך דעם אייסערן פֿאַרהאַף צו, פֿאַלמווערקע אָן ביידען זיי-
טען

ב א ו ר

לפני המעלות קודם שיכנסו לאולם ה' עולה במעלות (רש"י ור"ק). (ל) ואלמוח ונו',
הפסוק הזה אומר דרשוני והמפרשים אמרו שהיו חולמות בכוונות סניב הקיר או כחלל הקיר.
(לא) אל חצר החיצונה, אולם של שער הפנימי לא היה לכך פנים כמו שהיה אולם של שער
הפנימי

ר ש י

(ל) ואילמות אר"צון בלע"ז סניב סניב כותל היה עשוי חולמים חולמים נכנסין
בעוביו וחולמות הללו היו מבפנים כי התאים היו מבחוץ ושם תאים ופותליהם
וט"ו אמות של רחב השער עולים לשמונים ואחת אמה וכל הסדר הפנימי אינו אלא
מאה על מאה כמו שמפורש בענין: (לד) וחולמיו חל חצר הקטנה. חולמו של
שער הפנימי לא היה לכך פנים כמו שהיה חולמו של שער הקטנה אלא מבחוץ
היה

ז' שבע
ה' שער
י' דרך
מיוק
ס' קיב
א' מה
ד'ים לו
י' דרך
מ' מוח
ד' שער
מ' יוק
א' מה
א' דרך
ח' חצר
י' קי
מ' מוח
ד' אלה
ח' חמש
ל' אילן
ג' גלות
ז' זכנים
(כד)
ש' שני
ב' פנים
מ' מבחוץ
ל' ראש
מ' מית

הרגום אישכנוי

טען ויינער באַגען, אונד אַכט שמוֹפֿען וואָר דער אויפֿגאַנג. [לה] דאָרויף פֿיהרטע
 ער מיך צום מיטטערנעכטיגען טהאַר, אונד מאַסעס אויף דאָזעלכע מאַס אויז.
 [לו] עס האַטטע דיא נעמליכע וואַכשטובען, באַגען אונד האַללען, רינגסהערום
 פֿענוטער, אונד דיא לענגע וואָר פֿינפֿציג, אונד דיא כרייטע פֿינף אונד צוואַנציג
 עללען. [לז] ויינע האַללען וואָרען נאָך דעם איינערן פֿאַרהאַף צו, פֿאַלמווערקע
 אָן ביידען וייטען ויינער באַגען, אונד דער אויפֿגאַנג אַכט שמוֹפֿען. [לח] איינע
 צעללע מיט איהרער טהיר וואָר אונטער דען באַגען דער טהאַרע, וואָרין מאָן דאָן
 גאַנץ אַפֿפֿער אַבוואוש. [לט] אויך שטאַנדען אין דער האַללע דעם טהאַרם
 צווייא טישע אויף דיוער, אונד צווייא אויף יענער זייטע, דאָן גאַנץ זינד. אונד
 שולד. אַפֿפֿער דאָרויף צו שלאַכטען. [מ] עבען וָף שט נדען אויף דער זייטע הינויז
 צו, וואָ פֿאַן צום נערדליכען טהאַרע הינויפֿנינג, צווייא טישע, אייך אויף דער
 אַנדערן זייטע אָן דער האַללע דעם טהאַרעס צווייא טישע, [מא] פֿיר טישע אַלואָן
 אויף דיוער, אונד פֿיר אויף יענער זייטע דעם טהאַרעס, צוואַממען אַכט טישע,
 אויף דענען מאָן דאָן שלאַכטען פֿערריכטעטע. [מב] ארץ וואָרען פֿיר אַפֿפֿער.
 טישע אויז קוואַרערשטיינען אַנדערטהאַלכ עללען לאַנג, אַנדערטהאַלכ עללען
 ברייט, אונד איינע עללע האָך, וואָרויף דיא גערעטהע לאַגען, דיא מאָן צום שלאַכט
 טען דער גאַנץ אונד אַנדערן אַפֿפֿער נעטהיג האַטטע. [מג] לייזטען פֿאַן איינער
 האַנדכרייטע, איינווערטס געריכטעט, גינגען אומהער, אונד אויף דען טישען
 לאַג

ב א ו ר

החנוכה אלא מנחן הי' בולט (רש"י). (לז) ואילו, אולם השער קרוי אלים באן (הכ"ל),
 וכראה מענין כי כן הוא, לפי שנאמר זה ג"כ נאמר השערים נפסוקים ל"א, ל"ד. (לח)
 ידוהו, ענין רכיבה. (מ) לעולה, במעלות השער. (מב) אליהם ויניחו, שער
 עליהם יניחו, והיו' נוספת (רד"ק). (מג) והשפתים, אונקליות של ברזל קבועין
 בעמודי נכסין שבבית המטפחים נכסין לתלות ולהפשיט בהן את הקהטים. כן כתב רש"י.
 ורד"ק אמר כלי שזפתין עליו הקדרות. אמנם מההמשך נראה שדבר הכניא עוד מהשולחנות
 ולא מדבר אחר. לכן ידמה יותר לפשוטו, שמת שפתים היא כמו מסגרת הכוכר בתורה אבל
 שולחן המטחן, וטעם שוכנים בבית שהיו מעוקמים וכעוים לגיז אל השולחנות, וכדמזכיר
 (מד) שרים

מכלל יופי

והדומים להם רבים: (מ) לעולה, שם בסגול נשקל יורה ומלקוש (דברים י"א) ופירושו פשו
 מעלה שפ' רגשי מדרגה כלומר מקץ למעלות שזכר: (מא) אליהם ישחטו, כמו עליהם: (מב)
 אליהם ויניחו את הכלים, פשו נוספת פשו וישא אנדרהם את עיניו (בראשית כ"ב) ואיה וענה
 (שם ל"ו) והדומים לו. אמר כי על ארבעה שלחנות האלה היו מניחים הכלים אשר ישחטו בהם
 העולה ואת הזבחים והם הסכינים אשר ישחטו בהם והמזרקות אשר יקבלו בהם את הדם:
 (מג) והשפתים, הם הכירים שעליהם הקדרות או כסא הנזול ונקרא כלשון שנים לפי שזו
 מקום שפיתת שתי קדרות. ויוכתן תרגם וענקלין נפקין פשך מד והם ווי העמודים שכולין בהם
 הקרבנות ומפשיטין אותם: טפח אחר, כמו טפח אחר: הקרבן, בהעמדת קמין הקוף ננעיא
 וברפיות הבית מפני שאם הדיש נע מפני העמדת הקמין לפיכך נרפתה הבית נפלס הררבן
 (שמואל י"ד) כן קבלנו קריאתו ולא שמענו ולא ראינו בו חסלקות אלא שרבי יונה כתבו נטיפוס
 הקוף

יחזקאל מ

קלו

איוק' מפו ומפו ושמנה מעלות מעלו ליו ק' : (לח) ויביאני אל שער
הצפון ומדר במדות האלה : (לו) האו איוק' אלול ליוק' ואלמו מזק'
וחלונות לו סביב סביב ארך המשים אמה ורחב חמש ועשרים
אמה : (לו) ואלול ליוק' לחצר החיצונה ותמרים אל אילול ליוק' מפו
ומפו ושמנה מעלות מעלו ליוק' : (לח) ולשכה ופתחה באילים
השערים שם ידיו את העלה : (לט) ובאלם השער שנים שלחנות
מפוי ושנים שלחנות מפה לשחוט אליהם העלה וההטאת והאשם :
(מ) ואל הכתף מחוצה לעולה לפתח השער הצפונה שנים
שלחנות ואל הכתף האחרת אשר לאלם השער שנים שלחנות :
(מא) ארבעה שלחנות מפה וארבעה שלחנות מפה לכתף השער
שמונה שלחנות אליהם ישחטו : (מב) וארבעה שלחנות לעולה
אבני גזית ארך אמה אחת ורחב אמה אחת וחצי וגבה אמה
אחת אליהם ויניחו את הפלים אשר ישחטו את העולה בס והזבח :
(מג) והשפתים טפח אחד מוכנים בבית סביב סביב ואל השלחנות

בשר

ר ש י

היה בולט : (לו) אורך חמשים אמה * גבהו חמשים אמה : וחליו לחצר
החנונה * אשיספויי ארקאש בלע"ז אולם השער קרוי חליו כחן : (לח)
ונשכה * היתה חלל שער הצפוני בעזרת ישראל : ופתחה * של נשכה א חליו
השער לצד השער : בחליו השערי * יש צפרה פסוקי קורין לכתפות השער
חליו מיי"ג שליש בלע"ז : שם ידיו את העולה * הנשחטת בצפון ידיו את העולה
ירחגו את הקרבוים : (לט) ובחולם השער * הצפוני : שנים שלחנות *
במזרחו ושתיים במערבו ואעפ"י שהן היו משובקי אל תוך החצר החנונה קדושתן
כלפנים : (מ) ואל הכתף מחוצה * ואל עבר פתח החולם מחוצה לחלל החולם
לתוך חללו של פתח של עזרת ישראל : ולעולה לפתח השער הצפוני * כשנכנס
לתוך השער ועולה במעלות פתח העזרה : שנים שלחנות * לכתף הפתח למזרח
או למערב : ואל כתף האחר * אשר לפתח החולם שנים שלחנות : חליו ויניחו
את הכלים * עליהם מניחים הסבינין והמזרקות שמוקבלין בהם את הדם שיהו
מוכנים לשוחטיו * שם קדשי קדשים בצפון : (מב) והשפתים טפח אחד *
אונקליו' של ברזל קבועין בעמודי נכסין שבית המטבחיים בצפון לתלות ולהפשיט
בהם את הקדשי' הוא שנינו בפסחים אונקליו' של ברזל היו קבועין בעמודי'

ונכתלים יח א 18

הרטע
אויז
הערום
אנציג
ערקע
איינע
אז דאז
הארם
אונר
היניוז
דער
אלוא
ישעו
פער
עללען
ולאכט
ויינער
שישען
זכ"ל
(לח)
שערו
קבועין
ברש"י
לחנות
ה חלל
דגם
ש
שמו
(מב)
וענה
י בהם
הדם
שזוף
ן בהם
בנעיל
ודרבן
טיפוס

יחזקאל מ מא

בשר הקרבן : (מד) ומהוצה לשער הפנימי לשכות שרים בחצר
הפנימי אשר אל כהף שער הצפון ופניהם דרך הדרום אחד אל
כהף שער הקדם פני דרך הצפון : (מה) וידבר אלי זה הלשכה
אשר פניה דרך הדרום לכהנים שמרי משמרת הבית :
(מו) והלשכה אשר פניה דרך הצפון לכהנים שמרי משמרת
המזבחהמה בני צדוק הקרבים מבני לוי יהוה לשרתו : (מז) וימד
את החצר ארבע מאה אמה ורחב מאה אמה מרבעת והמזבח לפני
הבית : (מח) ויבאני אל אולם הבית וימד אל אולם חמש אמות מפה
וחמש אמות מפה ורחב השער שלש אמות מפו ושלוש אמות מפו :
(מט) ארך האולם עשרים אמה ורחב עשתי עשרה אמה ובמעלות
אשר יעלו אליו ועמרים אל האילים אחד מפה ואחד מפה :

מא (א) ויבאני אל ההיכל וימד את האילים שש אמות רחב מפו
ושש אמות רחב מפו רחבה האהל : (ב) ורחב הפתח עשר
אמות וכתפות הפתח חמש אמות מפו וחמש אמות מפו וימד

ארכו

ר ש י

צבתיים שבהן תולין ומפשיטין וכן ת"י ועונקלין נפקין פסך חד : מוכנים צבית .
קצועים בתוך חלל העזרה צבוי לגווי : (מד) ומחולס לשער הפנימי . ומחוך
לחלל חולם השער לתוך חויר חצר הפנימי כמו שמפורש במקרא צסופו : לשכו'
שרים . לשכות לויס משוררים : ופניהם דרך הדרום . פתחם לנד דרום : אחד
אל כהף שער הקדים . לשכה אחת אל כהף שער הקדים : פני דרך הצפון . ופתח
לנד צפון : (מה) לכהנים . משרתי הבית כמדומה הם הלויס המשוררים :
(מז) וימד את החצר . חלל עזרת ישראל לפני האולם והסיכל : (מח) אל
חולם הבית . חולם הסיכל : (מח) וימד אל חולם . כמו חיל חולם עובי כתפו'
הפתח הדואה את המזרח מדר מן המזרח למערב . ואני הכו"ת מצולחתי'
צפי"רושים אחרי"ם כמ"ו שהעתיקתי ורוקב השע' א' אמות מפה וגו' הוא עובי
החיל הצפוני בתוך חלל הפתח למערב וכן עובי החיל הדרומי לתוך חלל האולם'
למערב וחעפ"י שכך שנינו כותל חולם חמש וחולם אחת עשרה של לעתיד לבא
חינו חלל שלש אמה שבחולם בית שניכו' : חמש אמות . ואף של בית שני
היה כן שכן שנינו כותל חולם חמש וחולם אחת עשרה חלל שבחולם בית שני לא
היו פתפות לפתח לצפון ולדרום שהיה רחב הפתח עשרים אמה כרחב האולם

וכו'

תרגום אשכנזי קרה

לאג אפפערפלייש . [מד] אויזערהאלב דעם איננערן טהארעם אין דען איננערן האף , אן דער זייטע דעם נערדליכען טהארס ווארען דיא צעללען דער זענגער , וועלכע געגען מיטטאג זאהען , איינע אבער אן דער זייטע דעם עזטליכען טהארס זאה געגען מיטטערנאכט . [מה] ער זאגטע צו מיר : דיוע צעללע , דיא געגען מיטטאג זיהט , איזט פיר דיא פרויטער , דיא דען דינוט דעם טעמפעלס האבען . [מו] יענע אבער , דיא געגען מיטטערנאכט זיהט , פיר יענע פרויטער , דיא בייא דעם אלטארע דינוט האבען ; עם זינד דיא פאן צדוק'ס געשלעכט , דיא אונטער דען לעזייטען זיך דעם עוויגען נאהען דירפען , אום איהם צו דינען . [מז] נון מאס ער דען פארהאף , דער איינען פירעק בילדעטע , הונדערט עללען אין דיא לענגע , אונד הונדערט עללען אין דיא ברויטע . [מח] הירויף פיהרטע ער מיך אין דיא האללע דעם טעמפעלס , אונד מאס דיא באגען דערזעלבען , פינף עללען אויף דיא זער , אונד פינף עללען אויף יענער זייטע , אונד דיא ברויטע דעם טהארעם דרייא עללען אויף דיוער , אונד דרייא עללען אויף יענער זייטע . [מט] דיא לענגע דער האללע צוואנציג , אונד דיא ברויטע איילף עללען , אויף שטופען נינג מאן צו איהר הויניף , זיילען שטאנדען אן דען באגען , איינע אויף דיוער , אונד איינע אויף יענער זייטע .

מא [א] זאדאן פיהרטע ער מיך צו דעם טעמפעל זעלכזט , אונד מאס דיא באגען זעכס עללען אויף דיוער , אונד זעכס עללען אויף יענער זייטע , דיא ברויטע דער באגענפערמיגען דעקע . [ב] דיא ברויטע דעם איינגאנגס צעהן על . לען אונד דיא זייטען אום איינגאנגע פינף עללען אויף דיוער , אונד פינף עללען אויף יענער זייטע דען מאס ער זיינע (דעם פאדערן

ב א ו ר

(מד) שרים , לשכות ליים משוררים . אחד , לשכה אחת היתה על כתף שער הקדים ופתוחה לצפון , ואמר אחד בלשון זכר שלא כמשפט . (מה) לכהנים וגו' , ובפסוק שלפני זה נאמר כי לשכות שרים הן שתי ספניהן לצפון ? וכתיב רד"ק כי דבר פה מלשכה אחת שהי' פניה ג"כ לדרום . ולדעת רש"י שמרי משמרת הכנית הם הלויים המאורחים . ופירושי סניהם דמוקים , אבל אין לו פירוש אחר טוב מאלה . (מח) אל , כמו איל .

מא (א) רחב האהל , רחב הכפה , והכפה קורא אהל (רד"ק) . (ג) וחספה

ד ש י

וכאן כתוב ורחב השער שלש אמות מפה ושלש אמות מפה ואי"ני יו"דע לצד"ד פי"רוש אלא לרוחב כתפות הכפתה שלש אמות סותמין חלל הכפתה מכאן ושלש אמות מכאן : (מט) אורך האולם כ' אמה . כנגד רחב הכיכל : ורחב עשתי עשרה . מן המזרח למערב : ובמעלות אשר יעלו אליו . ובמעלות הים הדרך אשר בהם יעלו אליו כונו ששנינו בין האולם ולמזבה כ' ושתיים אמה וי"ב מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה : ועמודים אל האילים . חתה יכין וצועז שהיו במקדש ר' אשון : ושש אמות רחב . הוא עוזי כותל הכיכל שנין הכיכל לחולם :

מא (ח) רחב האהל . רחב האולם שהוא ברחבו של אולם ובאורכו של יח ב סיבל

הרגום אשכנזי

פֶּאֶדְרֵן טַעַמְפֶּעֶלְס (לַעֲנֵנֶע פֶּירְצִיג עֵלְלֵען, אֹנֶר זײַנע בְּרײַטע צװאַנצִיג • [ג] עֵנְדֶּלִיךְ קָאָם עַר צו דַּעַם אײַנְנֶעֶרן טַעַמְפֶּעֶלְס, אײַנֶר מַאָס דײַא בְּאָנְען דַּעַם אײַנְנֶאָנְגֶס צװײַא עֵלְלֵען, (דײַא טײַפֶּע) דַּעַם אײַנְנֶאָנְגֶס זַעכְס, אֹנֶר דײַא בְּרײַטע זײַבֶּען עֵלְלֵען; [ד] עַר מַאָס פֶּעֶרֶנֶר דַּעֲזװֶען (דַּעַם אײַנְנֶעֶרן טַעַמְפֶּעֶלְס) לַעֲנֵנֶע צװאַנצִיג, אײַנֶר דײַא בְּרײַטע אױך צװאַנצִיג עֵלְלֵען נֶאָךְ דַּעַר דִּי כְּטױנֶג דַּעַם דִּי יִכְרֹם (פֶּאֶדְרֵן טַהײַל דַּעַם טַעַמְפֶּעֶלְס), אֹנֶר שְׁפֶרְאָךְ: דַּעֲזַם אײַזט דַּעַז אַלְלֶעֶרֶהײַלִיגֻטֶע. [ה] עַר מַאָס אױך דײַא וואָנֶר דַּעַם טַעַמְפֶּעֶלְס זַעכְס עֵלְלֵען, אֹנֶר דײַא בְּרײַטע דַּעַר גַּאָלְלֶעֶרֶה עֵן, דײַא גַּאָנִין אױס דַּעַן טַעַמְפֶּעֶלְס הַעֲרוֹם גִּינְגֶען, פֶּיעֶר עֵלְלֵען. [ו] דײַא גַּאָלְלֶעֶרֶה עַן וואָרֶען דַּעַר דַּעַם שְׁטאַקֻוועֶרְק אײַנְנֶאָנְדֶּרֶר, מײַט דַּעַר זײַג אַבְטַהײַלִיגֻטֶען, זײַא לַאָנְען אױך דַּעַר מױַעֶר דַּעַם טַעַמְפֶּעֶלְס, דײַא רײַנסֶהֶעֶרוֹם צײַר הַאָלְטֻונֶג דַּעַר גַּאָלְלֶעֶרֶה לַעֲרײַען אײַנגֶעֶרִיכְטֶעט וואָר, דַּעַמײַט זײַא נײַכְטֶאײַן דײַא טַעַמְפֶּעֶלְטֻוועֶר אײַנגֶרִיפֶּען; [ז] פֶּאָן

ב א ו ר

והִפְתַּח שֵׁשׁ אַמּוֹת, בַּעֲמֻק לְרוּחַ הַקּוֹמָה שֶׁהִיא שֵׁשׁ אַמּוֹת • (ה) הַצֵּלַע, כְּמוֹ שֶׁהִי בְּבִינֵי שֵׁשׁ אַמּוֹת, (עֵינֵי בְּמַלְכֵי א' י'). • (ו) צֵלַע אֶל צֵלַע שְׁלֹשׁ, אֶל כְּמוֹ עַל, כְּלוּמַר שֶׁהִי בְּבִינֵי שְׁלֹשׁ זַעֲלֵי גְבִי זֹכְמוֹ שְׁכֹאמֶר ג"כ בְּמַלְכֵי שֵׁשׁ, כֵּן דַּעַת רַד"ק וְכֵן מִרְגַּמְתִּי וְשִׁלְשִׁים פְּעֻמִּים, לֹא יִדְעָתִי לַפְרָשׁוֹ אֶלֶּא שֶׁהִי חֲלוּקוֹת בְּשִׁלְשִׁים חֲלָקִים אוֹ לְשִׁכּוֹת פָּמוֹ שְׁמוֹנֶה עוֹל צִפְסוֹק ע': וְרַד"ק כְּתַב כִּי פְעֻמִּים כְּמוֹ רַגְלִים שֶׁהִיוּ שְׁלֹשׁ רַגְלִים, וְדַעַת הַרְגֵל שֶׁנִּי טַפְסִים ע"ב

מכלל יופי

הַקּוֹף וּבְרִפּוּיֹת הַבַּיִת: (מֵד) לְשִׁכּוֹת שְׁדִים, עֵינֵי אֵיזֶה וְהֵם הַלּוּים הַמְּאֻרְרִים: אַחַד אֶל בְּחַף שַׁעַר הַקְּדִים, אֶחָד לְשִׁכָּה אַחַת הַיְתֵה אֶל כַּתֵּף שַׁעַר הַקְּדִים: פְּנֵי דֶרֶךְ הַצִּפּוֹן, כְּלוּמַר פְּתוּחָה לְכַד צִפּוֹן וְאֶחָד אֶל צִפּוֹן זָכַר עַל הַלְּשִׁכָּה וְהִיא לְשֵׁן נִקְבָּה כִּי הַלְּשִׁכָּה בַיִת וְבַיִת הוּא לְשֵׁן זָכַר: (מֵז) פֶּרְבֵּעַת, פּוֹעֵל הַלְּגוֹם מֵאֶרְצָה וְהַאֲלָף כִּי־סַפַּת: וְהַמּוֹבָח לְפָנֵי הַבַּיִת, רֹזֵה לְמוֹר וּמִדֵּל גַּם כֵּן הַמּוֹנֵס שֶׁהִיא לְפָנֵי הַבַּיִת: (מֵח) וַיִּמַּד אֶל אֱלֹהִים, אֶל חֲסֵד יוֹד וְעֵינֵי מוֹחָה כְּמוֹ שֶׁפִּירְשׁוּ: אֶחָד כִּי מִדֵּל אֵילִי הַאֲלוֹהִים אֲשֶׁר עַל פְּתָחוֹ מִפְּנֵי וְהִיא כָּל אֶחָד חֲמֵשׁ אַמּוֹת: מִפְּנֵי וּמִפְּנֵי, אֲגִים הַרְאֻשִׁים בְּהַאֲשֻׁרִים הַאֲחֻרֹנִים בּוֹ: (מֵט) אַחַד מִפְּנֵי וְאֶחָד מִפְּנֵי, שְׁנֵיהֶם כְּתוּבִים בַּהַל:

פֶּא (ב) וּבְחַפּוֹת, עֵינֵינוּ לֵד וּפִיָּה: מִפּוֹ, שְׁנֵיהֶם כְּתוּבִים בּוֹ: (ה) הַצֵּלַע, מִלְרַע וְכֵן צֵלַע אֶל צֵלַע וְכֵן אֲשֶׁר הֵם בְּזֵה הַעֲנִין וּלְפִי שֶׁהַלְּעוֹת שְׁנֵי מַדְדִים הַיְמִינִי וְהַשְּׂמָאלִי כְּהַלְּכֵי כָּל דָּבָר בְּלִשְׁוֹן צֵלַע. וּבְפִירֵשׁ הַצֵּלַע הוּא הַתְּאוּוָה הַיְבִיעֵ הַנּוֹכַח בְּבִינֵי שְׁלֹמֶה וְכֵן הַלְּעוֹת: (מִלְפִּיֹת) (ו) וְהַצֵּלַעוֹת, ר"ל הַקּוֹרוֹת וּלְפִי שֶׁהַקּוֹרוֹת לְבַיִת כְּמוֹ הַלְּעוֹת לְנוֹף אֶחָד כֵּן: פְּעֻמִּים, רַגְלִים וּמִדַּת הַרְגֵל שְׁנֵי טַפְסִים: (ז) וְנִסְבָּה, כַּפֶּעַל עֵבֶר מִן הַכְּפֻלִים לְגִזְרַת פֶּעַל וְכֵן מוֹקֵל וּמִשְׁפֵּט הַמִּלָּה וְנִסְבָּה כְּמוֹ נִסְבָּה אֵלַי (יִשְׁקָאֵל כ"ו): מוֹסְדָרוֹת, שֵׁשׁ בְּאִזְרוֹת וּכְתוּבֵי בִיזֵר מִיִּסְדוֹת וְקָרִי בּוֹ מוֹסְדוֹת וְאוֹתוֹת אוֹיִי מִתְּחַלְּפוֹת: אֶחָד שְׂרָאָה יִסְדוֹת הַלְּעוֹת שֶׁהִיא רַחֲבָן שֵׁשׁ אַמּוֹת: מִלּוֹ, הוּא מְקוֹם אֲלָף וְהוּא שֵׁשׁ: אֲצִילָה, כְּלוּמַר אַמּוֹת גְּדוּלוֹת מֵעֵינֵינוּ וְאֶל אֲצִילֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שְׁמוֹת כ"ד) שֶׁפִּירְשׁוּ גְדוּלִים. וְאֶפְסֶר שֶׁהִיא מֵעֵינֵינוּ תַּחַת אֲצִילוֹת יוֹדֵךְ (יִרְמִיָּה ל"ח) שֶׁהוּא בַּיִת הַשְּׁמַיִ כְּלִי מִדּוֹת גְּדוּלוֹת עַד בַּיִת הַשְּׁמַיִ: (יֹא) לְמַנָּח, לְמַקּוֹם הַמּוֹנֵס כְּלוּמַר לְמַקְּוֶה פְּנֵי לְפָנֵי הַצֵּלַע שֶׁהִיא פְּתוּחָה: מְקוֹם הַמְּנָח, שֵׁשׁ וּפִירְשׁוֹ מְקוֹם הַמּוֹנֵס מִלְּבַבּוֹ כְּלוּמַר שֶׁהִנְחִיחַ אוֹתוֹ אֹיִר שֶׁהִיא אֶחָד חֲמֵשׁ אַמּוֹת כְּבִיבֵי וּלְפִי שֵׁשׁ מְקוֹם צֵאוֹ כְּדֶרֶךְ הַסְּמוּכִים אֲמַרְנוּ כִּי הַמּוֹנֵס שֵׁשׁ כְּלוּמַר מְקוֹם הַהֲנָחָה וְעֵינֵינוּ עוֹיְבָה וְהוּא קְרוֹב לְעֵינֵינוּ מִכּוֹסָה כִּי הַעוֹשׂ הַדָּבָר וּמִכּוֹסָה מִלְּתַתְּפֶתֶן צִוּ הוּא פֶּאֶ מִלְּתַתְּפֶתֶן הַדָּבָר הַמּוֹנֵס הַכֵּן הוּא אֶל מְקוֹם שִׁיחֻתוֹ וְלִיכֻעוֹ: (יג) וְהַגִּירֹו

יהוקאל מא קלט

אָרְכוּ אַרְבָּעִים אַמָּה וּרְחֵב עֶשְׂרִים אַמָּה: (ג) וּבָא לְפָנֶימָה וַיֹּמַד
 אֵיל הַפֶּתַח שְׁתַּיִם אַמּוֹת וְהַפֶּתַח יָשָׁשׁ אַמּוֹת וּרְחֵב הַפֶּתַח שִׁבְעַת
 אַמּוֹת: (ד) וַיֹּמַד אֶת אַרְכוּ עֶשְׂרִים אַמָּה וּרְחֵב עֶשְׂרִים אַמָּה אֶל פְּנֵי
 הַהֵיכָל וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים: (ה) וַיֹּמַד קִיר הַבַּיִת יָשָׁשׁ
 אַמּוֹת וּרְחֵב הַצֵּלַע אַרְבַּע אַמּוֹת סָבִיב סָבִיב לַבַּיִת סָבִיב:
 (ו) וְהַצֵּלְעוֹת צֵלַע אֶל צֵלַע שְׁלוֹשׁ וְשָׁלֹשִׁים פְּעָמִים וּבָאוֹת בְּקִיר
 אֲשֶׁר לַבַּיִת לַצֵּלְעוֹת סָבִיב סָבִיב לְהִיּוֹת אַחֲזוּיָם וְלֹא יִהְיוּ אַחֲזוּיָם

בְּקִיר

ר י ש י

הַיֵּכָל: בְּפִירוּשֵׁי ס' אַחֲרֵי ס' רַחֵב הַהֵיכָל אֶלּוּ שֶׁל פֶּתַח: (ג) וּבַתְּפוֹת הַפֶּתַח
 חֲמֵשׁ אַמּוֹת: שֶׁהַיֵּכָל רַחֵב כ' אַמָּה וּרַחֵב הַפֶּתַח י' גַּעֲלָאוּ כַתְּפוֹתָיו מִפֶּסַע וּמִפֶּסַע
 שֶׁל חֲמֵשׁ חֲמֵשׁ: (ג) וּבָא לְפָנֶימָה: אֶל הַמַּחֲזִיגָה הַיּוֹפֶסֶקֶת צִיָן הַיֵּכָל לְקִדְשׁ
 הַקֳּדָשִׁים: וַיֹּמַד אֵיל הַפֶּתַח: עוֹבְדֵי שְׁתַּיִם אַמּוֹת חֵין זֶה שׁוֹה לְאִמָּה טְרַקְסִין:
 וְהַפֶּתַח שֶׁשׁ אַמּוֹת: אֵינִי יוֹכֵל לְפַרְשׁוֹ אֶלּוּ לְגַבְהוֹ: (ד) אֶל פְּנֵי הַיֵּכָל: עַל
 פְּנֵי רַחֵב שֶׁל הַיֵּכָל: (ה) אֶת קִיר הַבַּיִת: כּוֹתֵל מַעֲרָבִי: וּרַחֵב הַצֵּלַע:
 אֶפְסֵדִיץ צֵלַע שֶׁל אַחֲרֵי ד' אַמּוֹת חֲלָלוּ וְשֶׁל בַּיִת שְׁנֵי הַיָּם שֶׁשׁ וְעַל כִּרְחֵךְ בַּיִת
 זֶה לְעֵתִיד לְבַח שְׁהָרִי צִבִּית שְׁנֵי לֹא הִיָּתָה חֲזוּמָה מִפֶּסֶקֶת לְבַיִת קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים:
 (ו) צֵלַע אֶל צֵלַע: תַּח אֶל תַּח וְתַח עַל תַּח: שֶׁשׁ וְשֶׁלֹּשִׁים פְּעָמִים: וּצִבִּית שְׁנֵי
 הָיוּ ל"ט ו' צִנְפוֹן וְט"ו בְּדָרוֹם חֲמֵסָה עַל תַּמֻּשָׁה וְחֲמֵסָה עַל גְּבִיהֶם וְשִׁמּוֹנָה
 בְּמַעֲרָב הָיָה צֵלַע הָיָה יָנִיעַ הָיָה תַּח וְחֲזוּמָה אֵינִי שֶׁהַתַּחִּים שֶׁצִּנְפוֹן וּבְדָרוֹם כִּךְ סִדְרָן
 שְׁכַל ח' וְח' אַרְכוּי' צ' אַמָּה הָרִי ס' אַמָּה: לְחֲמֵשׁ חֲאִי' וְה' כַתְּלִים שֶׁל ה' אַמָּה הָרִי
 פ"ה וְרַחֵב ה' ה' אַמּוֹת שֶׁל הַמּוֹנָה פִירְנֶסֶת ל' אַמָּה שֶׁל אֲרוֹךְ הַכּוֹתֵל וְכֵן לְדָרוֹם
 וְשִׁמְעֵיב ח' ע"ג א' וְשֶׁלֹּשִׁים עַל גְּבִיהֶן וְאֲרוֹכֵן עַל גְּבִיהֶן עֶשְׂרִים אַמָּה כִּנְגַד רַחֵב בַּיִת
 קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים הָרִי י"א כָּל סִדְר וְכֵן ת"י חֵד עֶשְׂרֵה בְּסִדְרָת: וּבָאוֹת בְּקִיר אֶשֶׁר
 לְבַיִת לְצֵלְעוֹת: קוֹרוֹת עֲלִיּוֹת הַיֵּצִיעִים הָיוּ רַאשֵׁיָם שֶׁל גֵּד מַחֲזִיגַת הַתַּחִּים
 הַחֲזוּנָה צָאוֹת וּנְקוּצוֹת בְּקִיר צֵלַע הַפְּנִימִי וְהָיוּ אֶשֶׁר לְבַיִת לְצֵלַע אֶשֶׁר לְחוּץ
 הַתַּחִּים וְהָיוּ לְהִיּוֹת אַחֲזוּיָם בְּקִיר הַבַּיִת קְבוּעִים בְּחֻזָּקָה פּוֹפְרִי"ש צֵלַע י: וְלֹא
 יִסְיוּ אַחֲזוּיָם בְּקִיר הַבַּיִת: רַאשֵׁיָם שֶׁל גֵּד קִיר הַיֵּכָל הָיוּ צָאוֹת וּנְקוּצוֹת עַל כְּנִיסוֹת
 שְׁשֵׁי קִיר הַיֵּכָל צוֹלֵט לְחוּץ הַתַּחִּים כִּמוֹ שֶׁאֲמֹר צִנְפוֹן שְׁלֵמָה כִּי מַגְרָעוֹ גָּחַן לְבַיִת
 סָבִיב חֲזוּמָה הַיֵּצִיעַ הַתַּחְתּוֹן חֲמֵשׁ בְּאִמָּה רַחֵב חֲלָלָה וְעֲלִיּוֹת שֶׁשׁ שְׁשֵׁי כּוֹתֵל הַיֵּכָל
 כְּנוֹס מִלְּמַעְלָה אַמָּה לְפִיכֵךְ חֲלָל הַתִּיכּוּנָה שֶׁשׁ בְּאִמָּה רַחֵב וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁצֵּעַ בְּאִמָּה
 רַחֵבָה וְהָיָה הִיָּתָה עֲלִיּוֹת שֶׁל תִּיכּוּנָה שְׁהִיָּה כּוֹתֵל הַיֵּכָל כְּנוֹס לְחוּבֵי אֶשֶׁר מִלְּמַעַל
 וְאֶף אֶלּוּ הָיוּ כְּמוֹתָן וְהָיוּ שֶׁאֲמֹר וְלֹא יִסְיוּ אַחֲזוּיָם בְּקִיר הַבַּיִת לֹא הָיוּ נְקוּצֵין בְּקִיר
 הַיֵּכָל כְּשֶׁאֶר רַאשֵׁי קוֹרוֹת נְמוּגִים הַקְּבוּעִי' צָנוּתֵל גְּבוּסֵי שְׁנוּקָבִי' קְבוּחֵי יִחְיִיקְעִים

ר י ש י

יהוקאל מא

בְּקִיר הַבַּיִת: (ו) וְרַחֲבָה וְנִסְכָּה לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ לְצִלְעוֹת בֵּי מוֹסֵב
הַבַּיִת לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ סָבִיב סָבִיב לְבַיִת עַל כֵּן רַחֲב לְבַיִת לְמַעַלְהָ
וְכֵן הַתַּחְתּוֹנָה יַעֲלֶה עַל הָעֲלִיּוֹנָה לְהִיכּוֹנֶנָּה: (ח) וְרֵאִיתִי לְבַיִת
גְּבִה סָבִיב סָבִיב מִיִּסְדּוֹת מוֹסְדוֹת קִי הַצִּלְעוֹת מְלֹךְ כְּצֶל הַקֶּנֶה שֵׁשׁ
אֲמוֹת אֲצִילָה: (ט) רַחֲב הַקִּיר אֲשֶׁר לְצִלְעֵי אֵל הַחֹוֹן חֲמֵשׁ אֲמוֹת
וְאֲשֶׁר מִנְּחַ בַּיִת צִלְעוֹת אֲשֶׁר לְבַיִת: (י) וְכֵן הִלְשָׁכוֹת רַחֲב עֲשָׂרִים

אמה

ר ש י

רָאִשֵׁי הַקּוֹרוֹת בְּנִקְצֵי: (ז) וְרַחֲבָה וְהַצִּלְעוֹת הֵיוּ הוֹלְכִין וּמְרַחֲבִין לְמַעַלָּם
כְּמוֹ שֶׁפִּירְשֵׁתִי הַחֲמִשִּׁית רַחֲבָה מִן הַתַּחְתּוֹנָה אֲמַר וְכֵן הַעֲלִיּוֹנָה מִן הַחֲמִשִּׁית
אֲמַר: וְנִסְכָּה לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ וּמוֹסֵב מִסִּבָּה שְׁקוֹרִין וְיָצַלְעוּ שֶׁל בְּנֵי אֲבִי
הָיָה כְּמִין עֲמוּד וּמַעֲלֹךְ עוֹלוֹת בּוֹ וְהַעֲלֹךְ בְּכֵס דְּרוֹמָה לֹא כְּהוֹלֵךְ וּמִקֵּץ כְּבִיבוֹ
הַעֲמוּד אֲבִיבִים וּבְלִשׁוֹן אֲבִיבֵי קְרוֹי וְיִדְלָשֵׁט יִין וְהוּא שְׁאִמוֹ בְּבִיבֵי שְׁלֵמָה דְּבִלִי יַעֲלוּ
אֵל הַתִּיכּוֹנָה אֲף הוּא מְהוֹרָגָה וּבְגוֹסִיבָתָהּ כְּמוֹ וְנִסְכָּה לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ מוֹסִיבָה
עוֹלָה לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ עַד גָּגוֹ הַעֲלִיּוֹן הַהוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ וְהוֹלֵךְ שֶׁהִיא מִסִּבָּה עוֹלָה
מִן הַתַּחְתּוֹן לְחֲמִשִּׁי וּמִן הַחֲמִשִּׁי לְעִלְיוֹן: כִּי מוֹסֵב הַבַּיִת לְצִלְעוֹת לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ
סָבִיב סָבִיב לְבַיִת עַל כֵּן רַחֲב הַבַּיִת לְמַעַלְהָ עַל כֵּן שְׁאִמְרֵי וְרַחֲבָה לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ
רַחֲב בַּיִת הוּךְ הַצִּלְעוֹת לְמַעַלְהָ הַעֲלִיּוֹנָה רַחֲבָה מְבֹלֵךְ: וְכֵן הַתַּחְתּוֹנָה י' וְכֵן
בְּמִסְכַּתָּהּ סִלְקִין מִן אֲרֵצֵיהֶם לְעִלְיָתָהּ בְּאֹרֶה מְצִיעָתָהּ וְכֵן יַעֲלוּ עַל יְדֵי מוֹסִיבָה
מִן הַתַּחְתּוֹנָה אֵל הַעֲלִיּוֹנָה דֶּרֶךְ הַתִּיכּוֹנָה: (ח) וְרֵאִיתִי לְבַיִת גְּבִה לֹא פִירֵשׁ
שִׁיעוֹרוֹ אֲבָל בְּמִסְכַּתָּהּ מְדוּת שְׁנֵי עַל רוּחַ מֵאֵה אֲמַר: מוֹסְדוֹת הַצִּלְעוֹת מֵלֹא
הַקֶּנֶה י' יִסוּד הַצִּלְעוֹת הֵיךְ מֵלֹא הַקֶּנֶה: שֶׁ אֵימָה אֲצִילָה י' ת"י רוּחַ יִסוּד מוֹחִינָת
הַסֵּלַע בְּתוֹךְ הָאֶרֶץ הֵיךְ רַחֲבָה שֶׁ אֲמוֹת אֲבָל לְמַעַלְהָ גוֹן הָאֶרֶץ הֵיךְ רַחֲבָה מֵמַס
אֲמוֹת כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ בְּעִנְיַן בְּמִקְרָא שֶׁל אֲחֵרֵי: (ט) רַחֲב הַקִּיר אֲשֶׁר לְצִלְעֵי אֵל
הַחֹן מוֹחִיל הַתַּחֲסִים הַסְּמוּכָה לְחֵזֶק הִיא מוֹחִינָת מְעַרְבִית: חֲמֵשׁ אֲמוֹת וְכֵן שְׁנֵי
בְּמִסְכַּתָּהּ מְדוּת בְּאֹתוֹ כוֹתֵל שֶׁהוּא תַּמֵּשׁ: וְאֲשֶׁר מוֹנַח וּמִקוֹם פְּנֵי הֵיךְ מוֹנַח
בְּמִקְצֵי הַכֶּפֶץ וְהַדְּרוֹס שֶׁאֲבָל הַמְּזַרְחָה וְהַעֲרַב שֶׁאֵין הַתַּחֲסִים מִקִּיפִין אֶת כָּל הַבַּיִת
וְלִחְתּוֹ מִקוֹם פְּנֵי הֵיךְ פִּתְחֵי הַתַּחֲסִים שֶׁבְּמִקְצֵי הַמְּזַרְחִים כְּמוֹ שֶׁאֲמַר בְּעִנְיַן
וּפִתְחָה הַצִּלְעוֹת לְמוֹנַח כִּי לֹא הֵיוּ לֵהֶם פִּתְחִים לְתַחֲסִים לֹא לְגַד הַתַּחֲרָה וְלֹא לְגַד הַהִיכָל
אֲבָל לְאֹחֶן שֶׁבְּמִקְצֵי הַמְּזַרְחִים לְפִנֵּי וּבְמִזְרָחִית דְּרוֹמִית הֵיךְ הַפֶּתַח בְּכוֹתֵל רַחֲבָה
פִּתְחֵי לְאֹחֶן מִקוֹם הַמוֹנַח וּבְאֹתוֹ פִּתְחָה נִכְנָסִין לוֹ וּמִמֶּנּוּ לֵתָהּ הַשְּׁנֵי וּמִן הַשְּׁנֵי אֵל
הַשְּׁלִישִׁי וְכֵן כְּבִיב שֶׁכֵּן שְׁנֵי בְּמִסְכַּתָּהּ מְדוּת שְׁלֹשָׁה פִּתְחִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד אֶחָד
לְתַחֲסֵי מִן הַיָּמִין וְאֶחָד לְתַחֲסֵי מִן הַשְּׂמֹאל וְאֶחָד לְתַחֲסֵי מִן הַצֵּדִים וְאֶחָד מוֹנַח
וְאֶחָד שְׂבִיב לְשֶׁן אֶחָד וְאֶחָד מוֹנַח כְּלוֹמַר וְכֵן אֹתוֹ שֶׁל גַּד פְּנִים מִן הַצִּלְעוֹת לְגַד
בַּיִת מוֹנַח מִקוֹם פְּנֵי הֵיךְ מוֹנַח בֵּין הַתַּחֲסִים וּבֵין הַבַּיִת וּבְאֹתוֹ מִקוֹם הֵיךְ פִּתְחֵי
הַתַּחֲסִים

[ג] איהו הונו יע ד מיטו נאך רוסו וואר טעם ע"כ למע מהת לנזרו מום כן ד לעל לי מ גיבה כלום אציל (ט) ספי שנק ק המכו רוח י"א התו חונ לביו הים וסה לביו הסו של ו בקו כלו

[ז] פֶּאָן דען גאַללעריען וואָר דיא אָבערע אימסער ברייטער, אַלס דיא אונטער
 איהר, אונד קאַנטע אימגאַנגען ווערדען; וואָצו דער טעמפעל פֶּאָן אונטען ביז
 הינויף מיט איינער ווינדעלטערעפּע אומגעכען וואָר, דאַהער וואָר דער טעמפעל
 יע העהער, יע ברייטער, אונד זאָ שטיג מאָן פֶּאָן דער אונטערזטען דורך דיא
 מיטלערע אין דיא אָבערוטע. [ח] איד זאָה, דאַס דער טעמפעל אָבען הערום
 נאָך איינע העהע האַסטע, דאַו פֶּינדאַמענט דער גאַללעריען בעטרוג איינע פֶּאַללע
 רוטהע, זעכס גראַסע עללען. [ט] דיא פֶּרייטע דער אייסערן מויער דערגאַללעריא
 וואָר פֶּינף עללען. זאָ אויך דער פֶּרייע רוים אינגער האַלב דער גאַלעריען אַן רעם
 טעמפעל. [י] דער צווישענרוים דער צעללען רונד אום דען טעמפעל הערום, בעה

טוב

ב א ו ר

ע"כ זה דוחק גדול. ולא יהיו ארוזיים, מבוחר במלכישם פסוק י'. (ז) ורחבה ונסכה
 למעלה וכו', הכלעות היו הולכין ומרכיבין למעלה, העליונה רחבה מן האמצעית והאמצעית
 מהתחתונה, ועשויות לסבב אותן מלמטה עד למעלה. ונסכה, כפעל עבר מן הכפולים
 לנזרת פעל וזא מוקל, ומשפט המלה ונסכה כמו נסכה חלי (לעיל כ"ו) (בין מלק).
 מוסב, במסכה הי' עולים כמו שנאמר: "נ"כ במלכיש ובלולים יעלו אל התיכונה וכו'".
 כן דעת המפרשים וכן תרגומתי. וכן התחזונה וכו', כת"י וכן נאסיבתא סלקין מן ארעיתא
 לעלתא באורח מניעתא. (ח) גבה, ר"ל שהי' לו עוד גובה למעלה מן הכלעות, כן נראה
 לי מלשון הכתוב. וכן מתורגם. והמפרשים אמרו שראה גובה ההיכל ולא כירש כמה ובג' שני
 גובה ההיכל הי' מאה אמה ע"כ. מוסדות, יסודות הכלעות היו מלא הקנה. אצילה,
 כלומר אמות גדולות, מענין ואל אצילי בטי שרחל, שפירושו גדולים יואפטר שהי' מענין חמת
 אצילות ידיך (ירמי' ל"ח י"ג) שהוא בית השמי, כלומר מדות גדולות עד בית השמי (רד"ק).
 (ט) מנח, לדעת המפרשים הוראתו מקום פניו שהי' בין הכלעות שהינם מקיפות את כל
 ספית. אבל בפסוק י' נאמר שהכלעות היו מקיפות את כל הבית? ולכן נראה כי הכנין ענינו
 שנקרא בלע או כלעות הי' מקיפות כל הבית, אבל כל בלע הי' נחלק ללשכות ובין הלשכות היס
 המנח, (אפשר מהסקירה הנוע' באלקאן). והי' מה שנאמר בפסוק שלחמיו ובין הלשכות
 רוחב עשרים אמה, כי הי' מונח לכל כד, ודוחב כל אחד הי' חמש אמות, כנזכר בפסוק
 י"א. ואשר מנח, מוסב לדעתי על חמש אמות, כלומר וכן היס מדת המנח וכמו שמורה
 בפסוק

ד ש י

התאים כמו שמפרש צענין ופתח הכלע למונח ורחבו היס חמש אמות כמו שהיה
 חומר ורחב מקום המונח חמש אמות כדפרישית לעיל שלא יהיו התאים סמוכים
 לבית כלל ואויר יהיה ציניהם והבית חמש אמות וכן ת"י וחתר שביק: פאת דרך
 היס רחב שבעים אמה. ורחב הצניין לרוח מערבית מצפון לדרום שבעים אמה
 והי' לך השבון התא הצפוני ד' וכותליו עשר הרי י"ד וחמש מקום הפניו צין התא
 לבית הרי י"ט רחב יסוד הכתלי' היס נבלע בהלל התא ובמקום הפניו וכותל
 ההיכל שש הרי כ"ה וחללו רחב כ' הרי מ"ה וכותל ההיכל דרומי שש הרי כ"א וי"ט
 של תאי הדרום סך הכל ע': בית כלעות אשר לבית. נגד אויר רחב הכלעות
 צקרון הזוית. סביב סביב שכתוב במקום המונח חינו כד' פנות במשמעו אלה
 כלומ' מכאן ומכאן דרום וצפון זויה דרומי מזרחית חוית לפנות מזרחית: (י)

ובין

תרגום אשכנזי

טרוב צוואנציג עללען . [יא] דער אייננאנג דער גאללעריא וואר אן דעם פרייען
רום, איינער נאָרדווערטס, דער אַנדערע זידווערטס . דיא ווייטע דעם פרייען
פלאַצעם בעטרוג איבעראַלל פֿינף עללען . [יב] דאָז געביידע פֿאַר דער גזרה
טאַכטע אויף דער ווייטע געגען וועזטען איינע ברייטע פֿאַן זיכציג עללען, דיא מויער
דעם געביידעס דורכאויז פֿינף עללען, אונד דיא לענגע ניינציג עללען . [יג] ער
פֿאַם דיא לענגע דעם טעמפעלס הונדערט עללען, דיא גזרה, דאָז אַנדערע געג
ביידע, אונד דיא מויערן צוואַפֿטען, הונדערט עללען, [יד] אונד דיא גאַנצע ברייט
טען דעם טעמפעלס זאַמט גזרה געגען אַזטען, הונדערט עללען . [טו] פֿערנער
טאַם ער דיא לענגע דעם געביידעס פֿאַר דער גזרה, אונד ריקווערטס דערעלכען
פֿיט דען ווייטען . געביידען אויף דיוער אונד יענער ווייטע, הונדערט עללען : וויא
אויך

ב א ר

בפסוק י"א, ועל דרך זה מחירגם . (יב) והבנין אשר אל פני הגזרה, נפסקים האלה
הכוללים מדת הבנין והגזרה כנכחו כל המפרשים ולא חניג לפני הקורא כל מה שאמרו בענין
זה, כי הכל אינו ככין ומבודד, וילא את הקורא ולא יועיל לאוהב האמת . ויש ביניהם
חלוקי דעות מה שנקרא בנין ומה שנקרא גזרה, לדעת רש"י הבית הגבוה קרוי גזרה, והג' לעות
עם הלשכות הנמוכות קרויות בנין, ולדעת אחר מפרשים הוא להיפך, ולא רכיתי להכרעי
בדבר ספק כזה והנחתי מלת גזרה בלי תרגום . (יג) והגזרה וגו', סוף המקרא מפרש את
דאזו לומר סך הכל מאה אמה (רש"י) . ולפירש סד"ק (שדעתו כי העליות אשר על הבית
בקרואות גזרה) מדד הבית בפני עצמו והגזרה בפני עצמו . (טו) אל פניו וגו', כמו שמדד
אורך הבית ואורך הגזרה, כן מדד אורך הבנין אשר אל פני הגזרה למורח ואשר על אחריה
למערב . ורש"י פירש וז"ל: עכשיו סוזר ומודד אורך הבית לדרום כמו שמדד לנפין, והיינו על
אחריה, כלומר אחרית סוזר ומדד על עקיבו כלפי מערב . ואתיקיהא, ג' הורחא מלה
זאת איננה מבוררת . י"ת זויות . והן לדעת רש"י בית החליפות, כמו שנמנף במסכת מדות
שהיו בבית שני אצל האולם מנפין ומדרום חמש עשרה אמה מכל כד . ולדעת רד"ק היא מלה
כוללת התאים והלשכות . ונראין דבריו ביותר מלקמן פרשה מ"ב פסוק ג' וה' שג' מלה
זאת

יר ש . י

ובין הלשכות רחב עשרים אמה . לשכות היו בחנונה בצפונה של החצר הפנימית
אצל חומתה והפסק כאמה רחב בין מחיצות הלשכות למחיצות התאים שסביב היה
ולא הבית כן בבנין בית שני אלא בבנין העמוד : (יא) ופתח הנלע למונח . ופתח
התאים החלונים פתוחים למקום המונח פנוי בקרן זוית כמו שפירשתי : (יב)
מהבנין אשר על פני הגזרה וגומר . רחב כל הבנין לרוח המערבית רחב' הבית
ועוזי הגתלים הצפוניים והדרומיים עם התאים הצפוניים והדרומיים ועוזי
כתליהם לנפון ולדרום רחב שבעים אמה וכן היה בבית שני וכן שנינו במסכת
מדות בקיר מערבי מן הצפון לדרום שבעים אמה ומונה החשבון : הגזרה . ת"י
ביגורתא ואומר אני שהבית הגבוה קרוי כן והתאים הנמוכים אשר סביב אותם
הוא קורא בנין ומנחם פתר גזרה לשון לשכה : פאת דרך ים . רוח מערבית :
וקיר הבנין . כתלי התאים : וארכו חשעים אמה . אורך בנין התאים והמונח
חשעים אמה הצפון והדרום חק מצית החליפות שאינו מונה עמו לפי שהיה
בולט

אמ
ד
סב
אמ
(יג)
מא
(ט)
בול
של
בנ
וחו
שב
(יג)
שני
כח
וע
למ
סת
וכ
ול
וקי
פני
בני
רה
חמ
לאו
עכ
חח
זיו
הח
וכ
המ

יחזקאל מא

קמא

אָמַה סָבִיב לְבַיִת סָבִיב סָבִיב : (יא) וּפְתַח הַצֵּלַע לְמַנְחָה פֶּתַח אֶחָד
 דְּרָךְ הַצֵּפּוֹן וּפֶתַח אֶחָד לְדָרוֹם וְרַחֲב מִקּוֹם הַמָּנְחָה חָמֵשׁ אַמּוֹת סָבִיב
 סָבִיב : (יב) וְהַבִּנְיָן אֲשֶׁר אֶל פְּנֵי הַגִּזְרָה פֶּתַח דְּרָךְ הַיָּם רַחֲב שִׁבְעִים
 אַמָּה וְקִיר הַבִּנְיָן חָמֵשׁ אַמּוֹת רַחֲב סָבִיב וְאֵרְבּוֹ הַשָּׁעִים אַמָּה :
 (יג) וּמִדָּר אֶת הַבַּיִת אֶרֶךְ מָאָה וְהַגִּזְרָה וְהַבִּנְיָה וְקִירוֹתֶיהָ אֶרֶךְ
 מָאָה אַמָּה : (יד) וְרַחֲב פְּנֵי הַבַּיִת וְהַגִּזְרָה לְקָדִים מָאָה אַמָּה :
 (טו) וּמִדָּר אֶרֶךְ הַבִּנְיָן אֶל פְּנֵי הַגִּזְרָה אֲשֶׁר עַל אַחֲרֶיהָ וְאִתְּקִיָּהּ

ואחיקיהא

ר ש י

בולט אל החוץ לצפון ולדרום ולא היה שום לשאר הבנין שהצית היה רחב מלפניו
 שלשים אמה יותר משל אחריו כמו ששנינו האולם עודף על הסיכל ט"ו אמה
 בצפון וט"ו אמה בדרום והוא היה נקרא בית החליפות ששם גומזין את הסבינים
 וחורך אותו בנין מן המזרח למערב עשר אמות נשאר ששעים אמה אורך ברוחב
 שבעים שכל הבית היה אורך מאה ומה ומה כמו שמפורש בענין ובמסכת מדות :
 (יג) ומדד את הבית אורך מאה אמה • סך הכל עם משך בית החליפות וכך
 שנינו במסכת מדות הכולל מאה על מאה ברוחב מאה מן המזרח למערב מאה
 כוהל האולם חמש ורחבו י"א כוהל שש וארכו ארבעים ואמה טרקסין
 ועשרים אמה בית קדשי הקדשי וכוהל שש והתא שש וכוהל התא חמש ואף
 למעלה בענין כך עפושפת מדת כלס חוץ מאשה טרקסין שכתוב בו בענין זה
 שהים אמות ופגגדן הוא ממעט את דוהב התא אמה שהתא שבמשנה רחבו שש
 וכתלו חמש וכאן רחבו ארבע וכוהל שש שגא' ומוסרות הללעות מלא הקנה
 ולמעלה הוא מלר וכונס אמה שנאמר וקיר הגלע חמש אמות : והגזרה והבניה
 וקירותיה • סוף המקרא גפ' את ראשו לומר סך הכל מאה אמה : (יד) ורחב
 פני הבית והגזרה לקדים עאה אמה • הגזרה והתא שמאחריו היא הבנוייה כמו
 בנין ועוצי הכתלים הכל מאה אמה הוא שפירשתי למעלה שהבית עודף לפניו
 רחב שלשים אמה שהאולם מרחיב מן הסיכל ומן התאים ט"ו אמה לצפון וט"ו
 אמה לדרום ולא שחלל האולם רחב מחלל הסיכל אלא כי בית החליפות מחובר
 לאולם מכאן ומכאן : (טו) ומדד אורך הבנין אל פני הגזרה אשר על אחריה •
 עכשיו חוזר ומודד אורך • הבית לדרום כמו שמדד לצפון • מלחתי • וסיינו על
 אחריה כלומר אחורנית שחזר ומדד על עקיבו כלפי מערב : ואחיקיהא • ת"י
 איגת כלומר עם משך בית החליפות שבנויות הבית : והסיכל הפנימי האולמי
 התנר • סופו של מקרא זה אינו מוסב כלפי ראשו אלא מחובר למקרא של אחריו
 וכן פירושו והסיכל וכן הפנימי שהוא בית קדשי הקדשים וכן אולמי התנר
 המפורשין למעלה ואילמות סביב סביב לכל אלו הסכים והחלוע' האטמות

ואחיקיהא

ייען
 רה
 יעד
 עד
 גע
 ריש
 גער
 בען
 וויא
 אלה
 ענין
 יחס
 עות
 גרשי
 את
 בית
 מדד
 וריה
 ו על
 מלה
 ודות
 מלה
 מלה
 מית
 היה
 ותח
 (יב)
 בית
 עוצי
 זכת
 ת"י
 תס
 ת :
 ונת
 אה

יחזקאל מא

ואחיקיהא ק' מפו ומפוי מאה אמה ויהיכל הפנימי ואלמי החצר ;
 (טו) הספים והחלונות האטמות והאתיקים סביב לשלשהם נגד
 הפף שחף עין סביב סביב והארץ עד החלונות והחלונות מקסות ;
 (יז) על מעל הפתח ועד הבית הפנימי ולחוץ ואל כל הקיר סביב
 סביב בפנימי ובחיצון מדות : (יח) ועשוי כרובים והמרים והמרה
 בין כרוב לכרוב ושנים פנים לכרוב : (יט) ופני אדם אל המרה
 מפו ופני כפיר אל המרה מפו עשוי אל כל הבית סביב סביב ;
 (כ) מהארץ עד מעל הפתח הכרובים והתמרים עשויים וקיר
 היהיכל נקוד ע"ו : (כא) היהיכל מזוהר רבעה ופני הקדש המראה
 כמראה : (כב) המזבח עין שרש אמות גבה וארבו ע"ה אמות
 ומקצעתיו

ר ש י

והאתיקים סביב לששתן צין לגזרה הוא הסיכל צין לאולמות צין לבית קדשי
 הקדשים לשלשתן היו הספים מזוזות לפתחיהם ולשלשתם היו הלונות אטמות
 ולשלשתם היו אתיקים ולא ידעתי מה הם ואומר חני שהם כמין עמודים
 מרובעים בולטין בחומה לחיזוק וקורין להם פי"לירש בלע"ז : (טז) נגד הסף
 שחוף עין נסר של ארזת"י נגד הסף נגד מזוזות הפתח צחוף חלל עוזי הפתח
 חיפה בעץ מנ' : סביב סביב כלומר מזה ומזה בשני נדי חלל הפתח : והארץ עד
 החלונות וקרקעית החומה עשוי כותל נסרי ארז כנגדו ועולה למעלה עד
 החלונות וגם החלונות מכוסות צו מל' שאף החלונות היו אטמות מצפנים
 דענין שנאמר וחלונות אטמות אל הבית וכל זה מצפנים לפי שהיו טחין עליו לפוי
 זהב שכל הבית טוח זהב ואין יכולין לטוח זהב על גבי אצנים : (יז) על מעל
 הפתח : בגובה : ועד הבית הפנימי : כל הבית קדש הקדשים עד כלו : ולחוץ
 לגד הסיכל : סביב סביב : ככל כחליו : צפניו וצחלון : בבית קדשי הקדשים
 ובהיכל : מדות : מחופה נכרים גדולות עשויות צמדה : (יח) ועשוי כרובים
 ותמורים : ואותו הארז מזוייר כרובים ודקלים : ושנים פנים לכרוב אחד פני
 כפיר ואחד פני אדם זה פונה לכאן וזה פונה לכאן וכשהיתה התמורה צין כרוב
 לכרוב היה פני הכפיר לה מכאן ופני אדם מכאן כמו שאומר בענין : (יט) עשוי
 אל כל הבית : לבית קדשי הקדשים : (כ) וקיר הסיכל : וכן לקיר הסיכל :
 (כא) מזוזת רבועה : חני שמעתי בצנין שלמה מזוזת רבועה שהיו לה מזוזות
 משני נדדיו ומפתח מתחת למשקוף ממעל ואני אומר שהמזוזות היו מרובעות :
 המראה כמראה : פי חיזוא כחיזוא יקרא כמראה כסא כבוד שראיתי בצמדה
 על גהר כבד אור גוה ראיתי בבית קדשי הקדשים : (כב) המזבח עין ת"ו
 פתורא

ויקרא
 [טז]
 בללע
 ד
 יאר
 5
 עלבוס
 איסערו
 [יח]
 אלמע
 עמליך
 יגען
 ד
 זער
 גע
 זער
 ווא
 יא
 פפ
 יגמחהו
 יאר
 פא
 אמת
 ו
 נכהיכל
 גראה
 ל
 שלשה
 ד
 מן על
 שחוף
 ע
 מקכין
 על מה
 בקרע
 א
 זל
 ו
 הוא אומ
 הכל כב
 טנת לק
 פתח ק
 (יז) וה
 כאלו כנ
 כיו גדו
 וכחלק
 הננין
 השך
 ואפשר
 האטם

הרגום אישכנוי קמב

אויך אן דעם היכל, דעם אינגערן טעמפעל אונד דען האללען דעם פֿאַרהאַפֿט. [טז] דיא שוועללען, דיא פֿערשלאַסענע פֿענוטער, דיא וויטען געביידע אום אללע דרייא, דאָן, וואָס געגען דיא שוועללע רינגסאום מיט האַלץ געטעפֿעלט זאָר, פֿאַן דעם באַדען בים אָן דיא פֿענוטער, דיא פֿערשלאַסענע פֿענוטער עלבזט, [יז] דאָן פֿאַן אַבען, איבער דער טהירע, דען גאַנצען אינגערן אונד אייסערן טעמפעל, אונד אַללע ווענדע אומהער פֿאַן יעדעס וואָו עס ענטהילט. [יח] עס וואָרען אויך כרוכים אונד פֿאַלמווערקע אַנגעבראַכט, אימער איינע פֿאַלמע צווישען צווייא כרוכים, דיא יעדער צווייא געוויכטער האַטטען; [יט] עמליך איין מענשעגעוויכט געגען דיא פֿאַלמע אויף דיזער, אונד איין לעוועגעוויכט געגען דיא פֿאַלמע אויף יענער וויטע, וָ וואָרען אָן דעם גאַנצען טעמפעל אום יעדער געמאַכט. [כ] פֿאַם באַדען נעמליך ביי איבער דיא טהירע, וויא אויך אָן יעדער וואָנדר דעם היכל'ס וואָרען וואָלכע ברוכים אונד פֿאַלמען אַנגעבראַכט. [כא] וויא פֿאַזטען אַם היכל בילדעטען איין פֿיערעק, אונד דיא פֿאַסאָדע דעם היי. יגטוואָס וואָר דאָמיט פֿאַן גלייכעס אַנועהען (פֿאַראַלעל). [כב] דער אַלטאַר וואָר פֿאַן האַלץ, דרייא עללען האַך, אונד צווייא עללען לאַנג, ווינע עקקען, ויין בלאַטט

ב א ו ר

אח. וההיכל הפנימי וגו', מוסב על ומדד והמזבחי עד סוף פסוק י"ז, כלומר מדד ג"כ כההיכל, בהפנימי ונאלמי החצר, הפנים והחלונות וגו', כל אחד לפי מדתו, והוא היותר גרסה לפשוטו, וקרוי לזה פירוש רד"ק וכן מתורגם. (טז) לשלשה, האתיקים היו לשלשה דוחות, כן פי' רד"ק לפירושו שהלכות נקראות ג"כ אתיקים, ולדעת רש"י לשלשתם שם על היכל, הפנימי ואלמי החצר. ונמלת אתיקים כתב: לא ידעתי מה הם. נגד הסף שחוף עץ, ת"י לקבל ספא דקפי נסרין דחרוז, ונסרין פירושו לוחות, כמו שאומר במשנה מקכסין נסרין. והחלונות מכסות, כלומר ג"כ החלונות מכסות. (יז) על מעל הפתח, על מה שיהי מעל הפתח, מדיח, לכל אחד בפני עצמו דאה מדות ידועות ולא זכר כולם בפרט אלא מקנתם (רד"ק). (כ) זקיר ההיכל, וכן לקיר ההיכל (רש"י). וכתב רד"ק ח"ל. ואני תמה למה הזכיר זה שהרי אמר עשוי על כל הבית שניב, אולי מה שזכר הבית הוא אומר על בית קדשי הקדשים ואשר כך אמרו קיר ההיכל. אבל כיון שאמר על כל הבית הכל בכלל ולא הי' צריך לשתי נפיש ע"כ. (כא) מווח, התי"ו במקום ה"א וכן לא תתני טנת לך והדומים, ופירש מווח פתח ההיכל היתה מרוכעת (מרד"ק). המראה במראה. פתח קדש הקדשים שהוא פני הקודש העראה ארתי. כמוותיו הוא כמראה ארתי כמוות ההיכל

מכלל יופי

(יג) והגזרה, ענין כריתת ומתוך פירושו הלשכה הגזרה מהבית וקרא העלייה גזרה לפי שהוא כאלו נגזרה מן הבית למעלה וכן אל פני הגזרה. ויונתן תרגם הגזרה בגזרתא שהוא ענין גובה כמו גדולות וגזרות נשמים (דברים א'). ורבי יונה פירש לפני הגזרה הסתוך כלומר שנתתה ונתלתת מושבות לישראל ולכהנים וללוים: והבניה, שם נשקל שמלה (בראשית ט') כמו הננין: (טו) ואחיקיהא, כתיבבוו אחריהו וקרי ביוד ואותיות או"י מתחלפות וככתבה אלף האשך אשר האה ומלת ואחיקיהא היא כוללת התאים והלשכות לכל אחד ואחד קורא אתיק. ואפשר להיות שראו כתב ויונתן תרגם חיותהא: מפורספוג, שניהם כתובים בוו: (טז) האטמות, שהיו נרים עכפניים לא שהיו פתומין כי לא יקרא סלין אס אינו פתום כמו שפירשנו: שחוף.

הרגום אשכנזי

בלאטט אונד זיינע זייטען, אללעס פאן האלץ. ער זאגטע צו מירן דו עס איזט דער
טוש, דער פארדעם עזייגען שטעהט. [כג] דער היכל זאונאָהל, אלס דאָ הייליג
טהום האַמטע צווייא טהירען. [כד] יעדע דער טהירען האַמטע צווייא פליגעל,
צווייא איבער איינאנדער שליסענדע פליגעל; צווייא פליגעל און דער איינען, אונד
צווייא און דער אנדערן טהירע. [כה] אויף דען טהירען דעס היכל'ס זאונאָהל עבענע
פאלס כרובים אונד פאלטען געמאכט, וויא זיא און דען ווענדען וואָרען, דאָהער
וואָר דאָן האַלץ אויזווענדונג געגען דיא האַללע צו זעהר דיק. [כו] אויף היר וואָ
רען פֿערשלאָסענע פֿענוטער, עס וואָרען אויך פאלטען און ליידען זייטען דער האַל
לע; זאָ וויא און דען גאַללעריען דעס טעמפלעס, אונד און דען צאלקען.
מב [א] הירויף

ב א ו ר

ההיכלו (הכ"ל). (כד) ששים טוסבותונו, לכל דלת משתי הדלתות הי' שני דפוס באופן
שיכול להכנס דף אחד על חבירו, וכן הי' נבנין של שלמה. (כה) ועב עץ, לפי הכרוא
פירושו, שהי' לתכלית זה עץ הדלתות אל פני החולם מהחזן עב ביותר וכן מתרגם. (כו)
צלעות, מלשון ולכלע המשכן והעבים, קירות.
מב (א) אל

מכלל יופי

שחיה עץ סביב, עץ אשכנזותיו נפרים ואמר צו התרגום דחפן נסרין דלחף ונסרין פירושו
לוחית כמו אחרונתעטת יקבבים נסרים ואפשר שהיא דומה למת שאמרו ז"ל שופי כסא;
והארץ עד החלונות, היפה לומר מן הארץ עד החלונות; והחלונות מכסות, היו מכוסות
מלמעלה: (יו) על מעל הפתח, על מה שהיה מעל לפתח: הביח הפנימי, שרש פנה והיוד
והמס אף על פיהם רבים אחר שהמלה בלשון יחיד עשו היוד והמס כמו שרש והכניסו עליה יוד
היחס והוא תאר וכן בפנימי; ולהזין, כלומר ולחן ממנו: (יח) וחמרים וחמרה, כל אשר
בפרסה הזאת מענין צדוק כחמר יפרס (תהלים צ"ג) ויונתן תרגם מהם נזרות דקלים ומהם
תרגם כותרן: (יט) ופני כפיר, כמו כפיר ותנין (תהלים נ"א) והם עולוימים מהאריות
ומהחיות הרעות וכפיר גדול מגור כמו שאמר ותעל אחר מנודיה כפיר היה (יחזקאל י"ט):
מפו וכפיו, שניהם כתובים נוו: (כ) וקיר ההיכל, וכן לקיר ההיכל: הקיר והוא אחד
מחמשה עשר נקודין שנמקרא: (כא) מזוהר רבעה, התיו במקום הא וכן אל תתני פונת לך
(איכה ג') מכת בלתי סרה (ישעיה י"ד) חכמה ודעת (ישעיה ל"ג) והדומים להם: ופירושו
מזוהר פתח ההיכל היתה המזוהר כי יש שיעשו המזוהרות עגולות ואמר מזוהר דרך כלל כי על שתי
המזוהרות אמר. (כב) ומקצעתיו, ענינו פינות ופירושו לו כלומר ממדתו: (כד) ושתיים
דלתות לדלתות שתיים מוסכות דלתות שתיים לדלת אחת ושתי דלתות לאחת, פירושו
דבותינו ז"ל במסכת מדות ארבע דלתות היו לו שתיים מצפנים ושתיים מבחין שנאמר ושתיים
דלתות להיכל ולקדש החיצונות נפתחות לתוך הפתח לכסות עניו של כותל והפנימיות נפתחות
לתוך הבית לכסות אחר הדלתות שכל הבית היה טומ בזהב חן מאחרי הדלתות וכו' כמו
שציינה גם: שתיים דלתות לדלת אחת, עמה היו שתיים וכן לאחת: (כה) ועשויה, אמר
כן לטון נרבה על הכורה כאלו אמר ועשויה נורת כרובים: אליהן אל דלתות ההיכל, בא
הכניו טרם הידיעה כי אל דלתות ההיכל פירושו אליהן וכן יביאה את תרומתה' (שמות ל"ה)
ותראו את הילד (שמות ג') והדומים להם: אל דלתות ההיכל, כמו על וכמהו הכנס: ועב
עץ, בא קמוץ נשמיכות ופירושו קירה גדולה: (כו) וצלעות הכית, אמרו ז"ל אלו המלטסין
ופירושו המלטסין הסודים שניה אדם נקיר להנחת הקורות: והעבים, אלו המריזות פירושו
הקורות הגדולות יקראו מריזות וכן אמרו ועל מריש שנכחו בנידה;

ומקצ
יהוה
לדלו
לאחו
כאיש
אטמו
פתורה
שמעת
וקירו
אחד
לפתח
שתיים
שהיה
המזוהר
ומכסה
טוח צו
הפתח
חמות
לדלתו
עומדו
נפתחו
נפתחו
הניין
עליהם
ומחנה
אל פני
קבועין
ועב יוד
לשתי
דבותיו
קורות

יחזקאל מא כמג

וּמְקַצְעֵתוֹ לֹא יִזְאָרְכוּ וְקִירָתוֹ עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלַחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי
 יְהוָה: (כג) וְשֵׁתַּיִם דְּלַתוֹת לְהִיכָל וְלִקְדָּשׁ: (כד) וְשֵׁתַּיִם דְּלַתוֹת
 לְדְלַתוֹת שְׁתַּיִם מִיְּסוּדוֹת דְּלַתוֹת שְׁתַּיִם לְדְלַת אַחַת וְשֵׁתַיִם דְּלַתוֹת
 לְאַחֶרֶת: (כה) וַעֲשׂוּיָה אֲלֵיהֶן אֵל דְּלַתוֹת הַהִיכָל כְּרוּבִים וְתַמְרִים
 כְּאֲשֶׁר עָשׂוּיִם לְקִירוֹת וְעַבְעֵן אֵל פְּנֵי הָאֵלִם מִהַחוּץ: (כו) וְחַלּוֹנִים
 אֲטָמוֹת וְתַמְרִים מִפּוֹ וּמִפּוֹ אֵל כְּתֻפּוֹת הָאוֹרָם וְצַלְעוֹת הַבַּיִת

וְהַיָּבֵיטִים :

מב (א) ויוציאני

בר ש"י

פְּתוּרָה לְקַבֵּל מִדְּבַחַת יֵשׁ לֹמֵר הַשְּׁלַחַן קוֹרָא מִזְבֵּחַ שְׂמֵכֶפֶר בְּזִמְנֵי הַזֶּה כְּמוֹזֶכֶת כִּד
 שְׁמַעְתִּי: וּמְקַצְעֵתוֹ רַגְלָיו גָּבוּ וְחָרְכוּ כְּתוֹב בְּמִקְרָא וְהוֹחַ גָּבוּ גוֹף הַשְּׁלַחַן :
 וְקִירוֹתָיו • מִסְגְּרָתוֹ : (כג) וְשֵׁתַּיִם דְּלַתוֹת • לְכָל פֶּתַח סוּגְרִים זֶה לַעֲמֹת זֶה
 אֶחָד בְּמִזְבֵּחַת נְפוּכִית וְאֶחָד בְּמִזְבֵּחַת דְּרוּמִית : (כד) וְשֵׁתַּיִם דְּלַתוֹת לְדְלַתוֹת •
 לַפֶּתַח הַהִיכָל הֵיוּ שְׁתֵּי זִמְנוֹת דְּלַתוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּיבֵנוּ בְּמִסְכַּת מִדּוֹת חֲרָצַע דְּלַתוֹת הֵי' לוֹ
 שְׁתֵּי מִצְפְּכִים וְשְׁתֵּי מִצְפְּכֵי הַחֹן הַחֹנוֹת נִפְתְּחוֹת לְתוֹךְ הַפֶּתַח לְכַסּוֹת עוֹבֵי שַׁל כּוֹתֵל
 שֶׁהֵיךְ שֶׁשׁ אֲמִם וְהַדְּלַת רַחֲצוֹ חֹמֶשׁ כְּשִׁיעוֹ' חֲזִי רֹחֵב הַפֶּתַח וְכַנּוּם אֲמִם לְפָנִים מִן
 הַמִּזְבֵּחַ כְּמוֹת עוֹבֵי הַכּוֹתֵל הַמֶּשׁ אֲמִם מִגּוֹלָה וְכַשֶּׁהַדְּלַת הַחֹן נִפְתְּחָ לְפָנֵי הַיָּם
 מִכַּסֵּה חוֹתֵה וְהַפְּנִימִיּוֹת נִפְתְּחוֹת לְתוֹךְ הַבַּיִת לְכַסּוֹת הָאֶחָד הַדְּלַתוֹ שֶׁגַּל הַבַּיִת הֵיךְ
 טוֹחַ בְּזֶהָב חוֹן מֵאֲחֵר הַדְּלַתוֹת רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר הֵךְ הַפְּנִימִיּוֹת הֵיוּ עוֹמְדוֹת בְּתוֹךְ
 הַפֶּתַח וְכַמִּין אִיסְרַמִּיטָא הֵיוּ נִקְפְּלוֹת לְאֲחֻרָיִם אֵלּוֹ שְׁתֵּי אֲמִם וּמִחֲזָה וְאֵלּוֹ שְׁתֵּי
 אֲמִם וּמִחֲזָה וְחֲזִי אֲמִם מִזְבֵּחַ מִכָּחַן וְחֲזִי אֲמִם מִזְבֵּחַ מִכָּחַן שְׂנֵאֲמֵר וְשֵׁתַיִם דְּלַתוֹ'
 לְדְלַתוֹת שְׁתֵּי מִיְּסוּדוֹת דְּלַתוֹת וְזֶה פִירוּשׁוֹ בֵּין פְּנִימִיּוֹת וּבֵין הַחִיצוֹנוֹת
 עוֹמְדוֹת בְּתוֹךְ עוֹבֵי הַכּוֹתֵל וְאֵלּוֹ וְאֵלּוֹ כְּמוֹת חֲזִי אֲמִם לְפָנֵי מִן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִיּוֹת
 נִפְתְּחוֹ לְגַד הַחִיצוֹנוֹת וְחִיצוֹנוֹת לְגַד הַפְּנִימִיּוֹת וְכִינֵד שְׁנֵי דְלַתוֹת שֶׁל הַמֶּשׁ הַמֶּשׁ אֲמִם
 נִפְתְּחוֹת זֹו כְּגַד זֹו בְּתוֹךְ הַמֶּשׁ אֲמִם רִבֵּץ שֶׁל עוֹבֵי הַכּוֹתֵל שֶׁל הוֹלִיּוֹת הֵיוּ וְכַגַּד
 הַצִּיָּן הֵיוּ נִקְפְּלוֹת לְאֲחֻרָיִם כַּשְּׁפוֹתֶינָן חוֹתֵן כַּמִּין פְּנִקְסָאוֹת שֶׁל עַן שְׂכוֹתֵינָן
 עֲלֵיהֶם צַעַט בְּרַזַל שֶׁנִּקְפְּלוֹת זֹו אֲחֻרָיִם זֹו נִמְאָה כַּשְּׁנִקְפְּלוֹת עֲמֵדוֹ עַל שְׁתֵּי אֲמִם
 וּמִחֲזָה וְכַשְּׁנִפְתְּחוֹת זֹו לַעֲמֹת זֹו מִכַּסּוֹת חֲמֵשׁ אֲמִם שֶׁל עוֹבֵי הַכּוֹתֵל : (כה) וְעַבְעֵן
 אֵל פְּנֵי הָאוֹרָם • וְעַבְעֵן טְרִי"ק בְּלַע"ז לְשׁוֹן קוֹרוֹת בְּתֵיבוֹ כְּלוֹמַר שֶׁל אֶרֶץ הֵיוּ
 קְבוּעִים מִכּוֹתֵלוֹ שֶׁל הִיכָל לְכּוֹתֵלוֹ שֶׁל אֹרָם כְּדִי שֶׁלֹּא יִצַּעַט שְׁנֵיבוֹ בְּמִסְכַּת מִדּוֹת וְהֵיוּ
 וְעַבְעֵן יוֹמָא מִכּוֹתֵל הַבַּיִת וְכֵן אֵל פְּנֵי הָאוֹרָם מֵהַחוּץ : (כו) אֵל כְּתֻפּוֹת הָאוֹרָם •
 לְשֵׁתֵי עֲבָרֵי הַפֶּתַח: וְצַלְעוֹת הַבַּיִת וְהַעֲבִים • וְהַרְחֵבֵי צַלְעוֹת וְאֵת הַעֲבִי' וְהַמְרֹו
 רְבֻתֵינוּז"ל לְצַלְעוֹת הַבַּיִת אֵלּוֹ הַמְּלַטְסִין וְהַעֲבִים אֵלּוֹ הַמְּרִישוֹת וְאֵת הַן מְרִישוֹת
 קוֹרוֹת וְאֵת הַן מְלַטְסִין אֲרֻזִים שְׂכוֹתֵינָן בְּרֵאשׁ הַכְּתָלִים לְהַנִּיחַ עֲלֵיהֶם רֵאשֵׁי
 הַקְּוֹרוֹת :

מב (א) ויוציאני

יוט דער
 הייליג
 בליגעל
 אונד
 זעבנע
 דאזער
 דיר ווא
 ד האל
 עו
 ס באופן
 הכרח
 (כו)
 פירוש
 כסא
 מכוסות
 ה וכו
 גליה יד
 כל אש
 ס ומרס
 האריות
 ט'
 ו א אחר
 ונת לך
 ופירוש
 על שתי
 ישתיים
 פירש
 ושתים
 פחיות
 ב' כמו
 אחר
 ב'
 ג' (ה)
 ועב
 לטסין
 פירוש

יהוקאל מב

מב (א) ויוציאני אל החצר החיצונה הדרך דרך הצפון ויביאני אל
הלשכה אשר נגד הגזרה ואשר נגד הפנין אל הצפון : (ב)
פני ארף אמות המאה פתח הצפון והרחב חנושים אמות : (ג)
העשרים אשר לחצר הפנימי ונגד רצפה אשר לחצר החיצונה
אתיק אל פני אתיק בשלשים : (ד) ולפני הלשכות מהלך עשר
אמות

ר ש י

מב (ה) ויוציאני • מן החצר הפנימית : אל ההנוסה • שער הצפון
שהזכר למעלה ושער לחצר הפנים נגד השער לצפון והוא היה כח
באמצע אורך עזרת ישראל שהוא מאה אמה : ויביאני אל הלשכה אשר נגד
וגומר • אל אחת מהלשכות הרחשונות אי נמי אל מקום הלשכות קנברין
בלע"ז הם הלשכות העומדות בצפון הבית המוצדלות עשרים אמה מן התאים
כמו שאמור למעלה וצין הלשכו' רחב עשרים אמה סביב לבית ואין אדם יכול
ליכנס לאותן לשכות ולא לאויר רחב העשרים שביניהם וצין התאים חלל דרך
החצר הפנימית כמו שמפורש למטה בענין שהרי אמר שהחצר הפנימי מאה על
מאה מרובע לפני הבית למזרח ואמר על רחב הבית לקדים מאה אמה נמצא רחב
הבית סותם את רחב החצר ואינו יכול ליכנס לפניו מנידי התלפות לא לצפון ולא
לדרום לכך הוצרך לבא לאותן הלשכות דרך החצר הפנימית : אשר נגד
הגזרה • אותן הלשכות היו כנגד כל מאה אמה של אורך הבית מן המזרח למערב
כמו שאמור בענין בלשכות הללו והנה על פני ההיכל מאה אמה : (3) חל פני
אורך אמות המאה פתח הצפון • אל פתח הלשכה שהיא פונה לצפון לחצר החנוסה
ורואה כנגדו חמשים אמה רחב עד הכותל צפוני של חצר החנוסה ואורך מאה
אמה שהרי הלשכות מחזיקות מן המזרח למערב מאה אמה ורחבו מן הצפון
לדרום חמשים אמה כמו שאמור למטה בענין וחלל החצר החנוסה מאה אמה רחב
כמו שאמור למעלה וימד משער אל שער מאה אמה נמצא לפני הלשכות חלל אויר
אורך מאה אמה ורחב חמשים : (ג) נגד העשרים אשר לחצר הפנימי • כל
זה סימן מקום הלשכות אלל העשרים ורחב אויר אשר לחצר הפנימי סביב סביב
לבית כמו שאמור למעלה וצין הלשכות רחב עשרים אמה : ונגד רצפה אשר לחצר
החנוסה • שאמרנו למעלה שעליה היתה החצר מוקפת סביב לה : ואתיק על
פני אתיק • לא ידעתי מהו : תו' • אתיק אל פני אתיק אתיק הוא עמוד כמו
שפירש נמי לעיל והאתיקים סביב לשלשם שהם עמודים והלשכות העליונות
סיימו בני לשכות ענמם שמדבר מהם וקורא אותם עליונות לפי שהם בגובהו של
הבית כמו שפי' רש"י גבי ומתחת הלשכות האלה והכי פירש על הסדר והלשכות
העליונות שהם בגובהו של הבית שנים מהם היו קצרות כלומר אינם רווחות לפי
שהאתיקים היו ממעוטים בהם שכן דרך הבגאים לחזק מלאכת בנייהם לעשות
עמודים

מב
נער
איי
דיא
אינ
עם

מב
של
ורחב
רוחב
מאה

עמוד
קצר
חזו
אינו
החו
כן כי
הלש
אשר
זו ל
מהו
מהו
חוכ
להם
ל"א
השו
אשר
רחב
החו
ליכנס
צין
אמו

מב [א] הודויה פיהרטע ער מיך הינויו אין דען אייסערן פֿאַרהאַף, דען וועג
 נאָדרווערטס, אונד בראַכטע מיך אַן דיא צעללען, דיא דער גזרה אונד דעם
 נערדליכען טהיילע דעם אַנדערן געכידעס געגען איבער לאַגען, [ב] פֿאַרדען
 איינגאַנג צו מיטטערנאַכט, וואָ דער רוים דיא גאַנצע הונדערט עללען (דעם האַפֿט)
 דיא ברייטע אַבער פֿינפֿציג עללען ענטהילט: [ג] געגען דיא צוואַנציג עללען דעם
 אינגערן האַפֿט, אונד געגען דיא געפֿלאַוטערטע זייטע דעם אייסערן האַפֿט;
 עס וואָרען דרייאַ געשאַפֿטע איבער איינאַנדער. [ד] פֿאַרדען צעלטען וואָר אין
 צעהן

ב א ו ר

מב (א) אל הלשבה, אל מקום הלשכות (מרט"י). (ב) אל פני ונו', אל פתח הלשכה
 שהיא פונה לצפן; לחצר התיכונה ירושה כנגדו חמשים אמה רחב על הכותל כפוכ
 של חצר החצונה ואורך מאה אמה, שהרי הלשכות מחזיקות מן המזרח למערב מאה אמה,
 ורחבו מן הצפון לדרום חמשים אמה כמו שאמור למטה בענין, וחלל החצר החצונה מאה אמה
 רחב כמו שאמור למעלה וימד מעשר אל שער מאה אמה, נמצא לפני הלשכות חלל חויר אורך
 מאה אמה ורחב חמשים (לשון רש"י). (ג) נגד העשרים, כל זה סימן מקום הלשכות,
 אחיק

ר ש י

עמודים עד שני שלישי החומה ומשם ואילך כלים ומשפיעים ולכך השלישית אינה
 קצרה. והיינו דקאמר כי משולשות הנה ואין להם עמודים לפי שאין צורך
 חיזוק כמו מלמטה ואין להם עמודים כעמודי החצרות כלומר עמודי לשכות חלו
 אינם כשאר עמודים שאר עמודים מיושבים חלל החומה לחיזוק חבל הני בעובי
 החומה בולטים לחוץ ולפנים לכך אובלים מן הצדן: (מעבר לך בפסוק ו') על
 כן נאכל. כתרגומו דחיקן לפי שהם בעובי החומה בולטים לחוץ ולפנים חזקים
 הלשכות: מהתחנות ומהתיכנות ומהארץ. לנד הארץ. כך מנחתי בשם
 אשל גדול: בשלישים. תרגם יונתן מתלתין משמע שהיו אותן לשכו' משולשות שלש
 זו למעלה מזו וגם המקראות מוכיחין כן שהוא אומר והלשכות העליונות קצרות
 מהתחתונות ומהתיכנות ואני לא יכולתי להבין בשלשת המקראות הללו כלל
 מהו כי יכלו חזקים מהם אותם חזקים והיאך אובלותו מן העליונות ואינם
 אובלות מן התחתונות ומן התיכונות וטעם שהוא נותן לדבר כי משולשת הנה ואין
 להם עמודים לא ידעתי להבין זו: על כן נאכל. תרגם יונתן דחיקן. ואכ"י
 ל"א ה"ה ל"ל א"ר ר"ב ו"ל א"ע ז"ר כ"ל הצ"י"ן ה"ה א"ל כו"ו שהראונו"י מן
 השמ"ס: (ד) ולפני הלשכות מהלך עשר אמות רחב אל הפנימית דרך חמה
 אחת. נראה בעיני לפי שהלל החצונה רחב מאה מצפון לדרום ושם הלשכות
 רחב חמשים ולפניהם חויר חמשים לנד צפון הרי כאן כל רחב החצר נמצא כל רחב
 החצר שתיים שאין חויר בין הלשכות לבין זוית בית הקליפות כלים ואין מצוה
 ליכנס זו לחויר העשרים שבין הלשכה והתאים כי חויר עשרים אמה המפסיק
 בין התאי' והלשכות הוא ט"ו אמות שאחורי בית החליפו' ומוסף עליהם חמש
 אמו' ואם תאמר נמצא חויר חמש אמות בין זוית החליפו' לזוית הלשכות הרי עובי
 כותל

תרגום אשכנזי

צעהו עללען כרײטער גאנג, דער היגיניזערטס אן איינען וועג רײסטע, דער נוד
 איינע עללע ענטהילט. דיא איינגענגע וואָרען געגען נאָרדען. [ה] דיא אָבערן
 צעללען וואָרען ענגער, ווייל דיא געשאַסע פֿאַן יענען, נעמליך פֿאַן רען אינגערן אונד
 מיטטלערן מעהר רױם פֿאַן רעם געבײדע איינגאָהמען. [ו] רען זיא וואָרען אין דרײַא
 שטאַקווערקען, אונד האַטטען קיינע זיילען, וויא אָן רען פֿאַרהעפֿען וואָרען; דאָ
 הער צאָג עס זיך דאָ מעהר אין דיא ענגע, אַלס בײַא רען אונטערזאָען אונד מיטטע
 לערן פֿאַם גרונדע אויף. [ז] דיא מויער פֿאַן אויסען געגען דיא צעללען, לענגט
 דעם אויסערן פֿאַרהאַפֿס, צוה פֿאַרדערן זײטע דער צעללען האַטטע איינע לענגע
 פֿאַן פֿינפֿציג עללען. [ח] רען דער פֿלאַך דער צעללען אים אויסערן פֿאַרהאַף וואָר
 פֿינפֿציג עללען לאַנג, אונד דיא לענגע פֿאַר דעם טעמפעל הונדערט עללען, [ט]
 אונטערהאַלב דער צעללען וואָר דער איינגאַנג פֿאַן אָוטען, ווען מאָ פֿאַם אויסערן
 פֿאַרהאַף

ב א ו ר

אחיק, עיין לעיל מ"א ט. (ה) ואלשכות ונו, פסוק זה ושל אחריהם הקאים בכל
 הענין, ואין אחד ממפרשים וממעתיקים אשר ידע לפתור אותם בכוכה מנורלת. גם רש"י ז"ל
 אשר יגע מאד עד הכה לפתור כל דבר מהבנין הזה, ואם לא מצא פתרון על דרך הפשוט גם אל
 הדגש אורח הדחוקים, הודה כי לא יוכל להנין: מרו כי יוכלו אחיקים, מרו אותם אחיקים.
 והאיד אובלות מן העליונות ואינם אובלות מן התחתונות ומן התיכונות, ועם שהוא נותן
 לדבר כי משלשות הכה ואין להם עמודים? וחזרה ולא חנוט כי גם אחי ממעט כעור בהננת
 הכסוקים האלו, ואלו להניח הנייר חלק תפשו בפירוש הד"ק ה"ל: ואפשר שהיו כותלי
 השוכת עשויות כמין כפה שאורם הולך ומזר מלמעלה, ויהיה פירוש כי יוכלו אחיקים מהכה
 שיתפשו איילי השוכת מהתחתונות ומהתיכונות יתפשו מהבנין יותר, לפי שהי' רחב יותר
 מלמעט כלומר אורו רחב, ואמר מהכה ואח"כ פי' מהתחתונות ומהתיכונות, אמר הכנוי
 קודם הידיעה, וכן ותראה את הילד והדומים לו. ועדיין קשה לי לפירוש זה, אם כן
 התיכונות היו קצרות יותר מהתחתונות, וזה לא זכר, ואפשר כי לא זכר אלא העליונות
 לפי שהיו קצרות יותר, ויכלו, כתוב בוי"ז במקום א' כי אומיות אהו' מתחלפות, והוא ענין
 תפוסה, והלשון הזה מצאנו בדברי חז"ל באמרם כמה לוחות אובלות בארון שש. (ו)
 משלשות, אלא זה על זה. עמודים בעצורי החצרות, שנסמכו בתקרות על העמודים
 אלא על הכתלים היו נסמכות, והכתלים היו עשויין כמין כפה ינאצל, על כן נדחק ונפרד
 מקום העליונות מהתחתונות מהארץ מלמעט כלפי הארץ, כי שם היו רחבות ולמעלה קצרות.
 אצלתי, ענין פרישה, וי"ט עלכן דחיקא. ע"כ לשון רד"ק. (ט) ושהחח לשכות, קרא
 מתחת לשכות מה שמהן כלפי מזרח, לפי שהמערב היה בענינו' שלהן, כי ההל משפט ועולה עד
 ההיכל

מכלל יופי

מב (א) הדרך דרך הצפון, כתרגומו באורח תרעה דפתח לאורח ציפונא: הגזרה
 והבנין, פירשנו: (ב) אל פני ארך אפיה המאה, הידיעה בעבור אזכר למעלה
 והגזרה והבניה וקירותיה ארך מאה אמה: אל פני פהח הצפון, כתרגומו תרעה חד דפתח
 לצפונא: (ג) אחיק, לשכה ואפשר להיות שראו נתק ויונתן תרגם ענין זוית וכן כי יוכלו אחיקים:
 בשלישים, תרגם יונהן מתלתין: (ד) הפנימיות, דרך כלל כאלו אמר הפנימיות. ויונתן
 תרגם על דרך שם לא על דרך תאר שתרגם לנו: (ה) קצרות, תאר בפלג גדלות (דברים א')
 דחוקות (שם כ"ג) אף על פי שהוא באורק המזקל אחד והכה מצאנו התאר באורק בזה המשקל
 שרוע וקלוט (ויקרא כ"ב) בפלג ברוך עצום: (זראשית ל') יוכלו אחיקים, נכתב בואו
 במקום

אמ
(ה)
וכד
הח
אש
אין
חמי
הלש

כותל
שהרי
או זור
חלף
בתוך
אור
עשר
מהלך
אמה
מהלך
מן הל
ללפון
למעל
הכה
ומוע
והחלו
אחד
המזרח
הלשכה
ללמד
ומתחו
אל המ
הבא
חומת

יחזקאל מזכ

קמה

אמות רחב אל הפנימית דרך אמה אחת ופתיחיהם לצפון :
(ה) והלשכות העליונות קצרות כי יוכלו אתיקים מהנה מהתחתנות
ומהתיכונות בנין : (ו) כי משלשות הנה ואין להן עמודים בעמודי
הקצרות על פן נאצל מהתחתנות ומהתיכונות מהארץ : (ז) וגדר
אשר לחוץ לעמית הלשכות דרך החצר החצונה אל פני הלשכות
ארבו חמשים אמה : (ח) כי ארך הלשכות אשר לחצר החצונה
חמשים אמה והנה על פני ההיכל מאה אמה : (ט) ומתחת הלשכות
הלשכות קי האלה המבוא המביא קי מהקדים בכאו להנה מהחצר

החצונה

ר ש י

כותל המפסיק בן הזר הפנימי ובין הזר החצונה הבא מן המזרח למערב סוממו
שהרי עוביו שש אמות ורחשו כלה לאותה זוית לסוף מאה אורך של הזר הפנימית
או זוית בית החליפ' לפיכך חין מבוא לאותו אויר עשרים לא בפנימית ולא בחצונה
אלא ח"כ הים מושפע וכנס כשהיה מכלה סוף חומת שבין שתי החצרות שופע
בתוך הזר החצונה או בפנימית בעובי החומה אמה כדי כניסת אדם ונכנס לתוך
אויר הים חמות שבין כותל החליפ' לכותל השלשה והילך באותו אויר לצד מערף
עשר חמות ושס כלה מושך בית החליפות ונכנס לתוך אויר רחב עשרים וזהו שאמר
מהלך עשר חמות רחב לבא אל הפנימית ודרך חמה אחת שהרי נכנת צו דרך פתח
חמה אחת ששיפע וכנס בסוף החומה ולמה קוראו מהלך רחב ולא היה לו לומר
מהלך עשר חמות אורך לפי שלענין בנין החליפות הוא רחב לפי שבנין החליפות
מן הצפון לדרום ט"ו חמה ומן המזרח למערב חינו אלף עשר חמות : ופתחיהם
לצפון ופתחי השלכות הללו לצפון . מז' וזהו פירוש של פתח הצפון הכתובה
למעלה שם קוצר הדבור וכחן פירושו : (ה) והלשכות העליונות וגו' כי משולשות
הנה וגו' . לא הבנתי צהם כלל : כי יוכלו אתיקים . כמו תאכלו אוכלים
וממעטים באויר השלכות : (ז) וגדר אשר לחוץ וגו' . המפסיק בין השלכות
והזר החצונה של מזרח : ארכו חמשים אמה . מן הצפון לדרום : (ח) כי
ארך השלכות . מן הצפון לדרום חמשים אמה : והנה על פני ההיכל . מן
המזרח למערב כנגד האולם וההיכל ובין הכפרת והתא מאה אמה : (ט) ומתחת
השלכות האלה . חינו יודע אם בא ללמוד שהיה להם מחילות מתחתיהם או בא
ללמד שהיו לשכות במזרח החצר ולפי שהיה הולך ומשפיע לצד המזרח קורא לו
ומתחת השלכות האלה שאלו בגובהו ואלו בשפולו וכן הוא אומר ובשפולו של חצר
אל המבוא אשר מהקדים : בבאו להנה מהחצר החצונה . ברחב גדר החצר וגו' .
הבא מן הקדים של חצר החצונה וסובב אל הצפון דרך מקצוע נפוגית מזרחית של
חומת הפנימית מבחוץ לבא לאותן השלכות שבצפון מואל על פני גדר החצר כותל

ר נוד
בערן
אונד
ר ויא
דא
ישט
נגזט
ענגע
וואר
[ט]
סערן
כל
ז
אל
קיס
כותן
הבנת
לותלי
מהנה
יותר
הכנוי
חס כן
יובות
א ענין
(ו)
מודים
וכפרד
רות
קרא
לה עד
גזורה
למעלה
דפתח
יקיס
ויוכתן
יס א'
משקל
ב בואו

יהוקאל מב

החצנה: (י) ברחב גדר החצר דרך הקדים אל פני הגזרה ואל פני
הבנין לשכות: (יא) ודרך לפניהם כמראה הלשכות אשר דרך
הצפון פארבן כן רחבן וכל מוצאיהן וכמשפטיהן וכפתחיהן:
(יב) וכפתחי הלשכות אשר דרך הדרום פתח בראש דרך דרך
בפני הגדרת הגינה דרך הקדים בבואן: (יג) ויאמר אלי לשכות
הצפון לשכות הדרום אשר אל פני הגזרה הנה לשכות הקדש
אשר יאכלו שם הכהנים אשר קרובים ליהוה קדשי הקדשים שם
יניחו קדשי הקדשים והמנחה והחטאת והאשם פי המקום קדש:
(יד) בבואם הכהנים ולא יצאו מהקדש אל החצר החיצונה ושם
יניחו בגדיהם אשר ישרתו בהן כי קדש הנה ילבשו ולבשו בגדים
אחרים וקרבו אל אשר לעם: (טו) וכלה את כבודת הבית הפנימי
והוציאני דרך השער אשר פניו דרך הקדים ומדרו סביב סביב:
(טז) מדר רוח הקדים בקנה המדה חמש אמות מאות ק' קנים בקנה

המדה

ר ש י

מזרח של חצר הפנימי שהוא מערבית לתנונה כנגד הגזרה והבנין שבפנימיות:
לשכות • סמוכות לחותו הכותל ועומדות בהנונה • מלאתי: (יא) ודרך לפניהם
לפני לשכות הללו יש דרך רחב אויר החצר חמשים אמה כמראה דרך הלשכות אשר
צד הצפון הכתובות למעלה: כארבע • של לשכות הצפון ארבע של אלו וכך רחבן:
וכל מוצאיהן • כמוצא לשכות הצפון: וכמשפטיהם וכפתחיהן • הלשכות של לשכו'
הצפון: (יב) וכפתחי הלשכות אשר דרך הדרום • פתחי לשכות הקדים שאף
בדרום היו לשכות מובדלות מן התאים הדרומיים עשרים אמה כמו שאמור למעלה
ובין הלשכות רחב עשרים אמה סביב לצד סביב סביב: פתח בראש דרך • פתח
היה להם ללשכות הקדים בראש דרך והדרך היה בפני הגדרת הגינה ת"י דוכן
ליוחי ולסון גדרת הגינה בנין גדר אצנים עשוי במעלות שהיו נוגנים ושירים עליו
דרך הקדים • שהדוכן היה במזרח כדכתיב בדברי הימים בפרשת ותשלם והלוים
כמשוררים לכלם לאסף להימן לידותון וגו' עומדים מזרח למזבח: (יד) בבואם
הכהנים וגו' • בבואם לחותן לשכות לאכול: ולא ינאו • מהן שהן קדש: אל החצר
החצונו • בצגדי קדש שעליהם: ושם יניחו בגדיהם וגו' • וקרבו אל אשר לעם •
ויגשו ליגע בצגדי העם אם ירצו אבל בצגדי כהונה לא יגעו אל העם שיש בהם
עלות טהרה ובגדי החול מדרם להם: (טו) ומדרו סביב סביב • לכל היקף

הר

פא
פא
איה
זיא
נעמ
גענ
איינ
סאן
צעל
דאח
ליגו
פער
זאד
פאר
ריכ
רעב
פער
אונ
ההי
ההי
בבא
חמ
הכ
ר"ל
במ
אר
מה
ש
הרו
תי
המ
וא
רא
וי
אור

הרגום אשכנזי

קמו

פֶּאָרְהָאָף הַיַּיִן גִּינָג • [י] נֶאֱדָר דַּעַר בְּרִיטַע דַּעַר מוֹיֶר דַּעַם פֶּאָרְהָאָפֶס צו אָזְטַען
פֶּאָר דַּעַר גּוֹרָה אֹנֶד דַּעַם הוֹיִפֶטְגַע בִּידַע וואָרַען עֵכַענֶפֶלֶלֶס צַעֲלַען • [יא] פֶּאָר
אִיהַנַּען אִיִּין גֶּאָנֶג מִיט דַּעַר נַעַמֶלִיכַען אָנִיכַט, ווִיא בִּיאַ דַּעַן צַעֲלַען צו נֶאָרְדַּען,
זִיא וואָרַען עֵכַען זָאָ לֶאָנֶג אֹנֶד זָאָ בְּרִיטַע, מִיט עֵכַען זָאָלֶכַען אִוּיִנְעַנְגַען, נֶאֱדָר דַּעַר
נַעַמֶלִיכַען אִיִּנְרִיכְטֹונֶג, מִיט עֵכַען זָאָלֶכַען טַהֲרַען • [יב] אֹנֶד ווִיא בִּיאַ דַּעַן אִיִּינֶג
גַענְגַען דַּעַר צַעֲלַען צו נֶאָרְדַּען, הָאָטְטַען זִיא אִוּיִן אִיִּינְגַּאָנֶג צו אָנֶפֶלֶאָנְגַע
אִיִּינַעס וועגס, דַּעַם וועגס נַעַמֶלִיךְ, פֶּאָר דַּעַם צִירֶלִיכַען שְׂטוֹפֶענְגַּאָנֶג, עוּטֶלִיךְ ווען
סָאָן הַיַּיִן גִּינָג • [יג] עַר זָאָטַע צוֹמִיר: דִּיא צַעֲלַען גַענְגַען מִיטְטַעֲרַנֶאָכַט, דִּיא
צַעֲלַען גַענְגַען מִיטְטַאָג, דִּיא פֶּאָר דַּעַר גּוֹרָה לִיגַען, זִינֶד דִּיא הַיִּלִּיגַע צַעֲלַען •
דָּאָרִין פֶּעֲרַצַּעֲהַרַען דִּיא פֶּרִיזְטַעַר, דִּיא זִיךְ דַּעַם עוּוִיגַען נֶאָהַען, דָּאָן אָלֶלֶעֲרַהִיִּי
לִיגוֹטַע, דָּאָרִין לַענַען זִיא דָּאָן אָלֶלֶעֲרַהִיִּלִּיגוֹטַע, מַעֲהַל זִינֶד • אֹנֶד שוֹלֶד • אָפֶּ
פֶּעַר נִידַעַר, דַּעַן דִּוְעַר אָרַט אִוּיִט הַיִּלִּיג • [יד] ווען דִּיא פֶּרִיזְטַעַר הַיַּיִן גַעֲהֹן,
זָאָ דִירֶפֶּען זִיא אִוּיִן דַּעַם הַיִּלִּיגוֹטַען אָרַט נִיכְט גֶלִיךְ ווִידַעַר הַיַּיִן אִין דַּעַן אִיִּיסַעֲרֶן
פֶּאָרְהָאָף גַעֲהֹן; זִיא לַענַען דָּאָוַעֲלֹכּוֹט אִיהַרַע קִלִּידַעַר, וואָרִין זִיא דַּעַן דִּינֹוט פֶּעַר
רִיכְטַען, אֹנֶד הַיִּלִּיג זִינֶד, אָכּ, אֹנֶד צִיַּהַען אָנֶדַעֲרַע קִלִּידַעַר אָן, וואָרִין זִיא זִיךְ
דַּעַם פֶּאָלְקַע נַעֲהַעֲרֶן • [טו] נֶאָכְרַעס עַר מִיט דַּעַם מַעווען דַּעַם אִינְנַעֲרֶן טַעַמֶפַּעֲלַס
פֶּעֲרַטִיג וואָר, פֶּיַהַרְטַע עַר מִיךְ צו דַּעַם טַהֲאָרַע, דָּאָן נֶאֱדָר מֶאָרְגַען זָאָה, הַיַּיִן,
אֹנֶד נֶאָהַס רִיגַנְסֹאָם דָּאָן מֶאָס דָּאָפֶּאָן • [טז] עַר מֶאָס דִּיא אָזְטוֹיִטַע מִיטְטַעַר
מַעַס

ב אור

הַיִּכֵּל, וּמִבּוֹאוֹ הִיךְ מִן הַמּוֹרֵחַ, לִי מִן הַמּוֹרֵחַ הַיִּי כִכְסִיךְ צַהַר הַבַּיִת, וּמוֹמְנוּ וּלְפָנִים עַד
הַיִּכֵּל צַמַּעֲלוֹת, לְפִיכֵךְ כִּיִּסְתַּן הַיִּתְהַמְתַּחֲתַן שְׁהוּא כִלְפֵי מוֹרֵחַ, וְזֶה שְׁאוֹמֵר הַמִּבְּיֵא מֵהַקִּדִּים
צִבּוֹא לְהַנֵּה מֵהַסֵּנֶר הַסְּטוֹנָה (הַכ"ב). הַמִּבְּיֵא, כִּמוֹ הַמִּבּוֹא (הַכ"ב). (ו) לְשַׁכּוֹת,
אֹמַר כִּי נֶס כֵּן בְּרַחֵם שְׁבִין כּוֹתֵל הַסֵּנֶר וְהַגּוֹלָה רֹאֵה לְשַׁכּוֹת כִּמוֹ שְׂרָאָה בְּכַפֵּן וְהַדְּרָךְ שְׁהִי לְפָנֵיהֶם
(הַכ"ב). (יב) פַּחַח וְגו', נֶסֶלְהֵן הִיךְ פַּחַח בְּרֹאשׁ דֶּרֶךְ, וְהַדְּרָךְ הִיךְ בְּפָנֵי הַגְּדֵרֶת הַגִּינָה,
ר"ל מַעֲלַת אֲנָשִׁים עֲשׂוּיָה כִּמוֹ גֵּדֵר אֲנָשִׁים, וְהַיִּתְהַמְתַּחֲתַן וְכֹאֵה • הַגּוֹנָה מִדְּבַר ר' ל' דַּעַר
הַגּוֹן (הַכ"ב) • (יד) וְקִרְבוֹ אֵל, הַמְּקוֹם אֲשֶׁר לַעַס • י"ת וְיִתְעַרְבִין עִם עַמָּא •
מַג (ז) וּבַפְּגָרִי

מכלל יופי

צַמֶּקִיס אֶלְף כִּי שְׂרָאָ אֲכַל וְאוֹתִיוֹת אִוּיִן מִתְחַלְצוֹת רֹזְבָה לֹמַר שִׁתְּפִסוּ הַזּוּיוֹת מֵהֶן וְכֵן תִּרְגַּם יִבְתָּן
אִרִי נֶסֶיכֵן זִוּיִן מִנְהֶן וְכֵן בְּלֶשׁוֹן הַזֶּה בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל כִּמְהַ לִּזְמוֹת אֲוִכְלוֹת בְּאֶרְצוֹן שְׁשֶׁה וְאֹמַר
מֵהַנֵּה וְאֹמַר כֵּךְ פִּירַשׁ מֵהַתְּחַתּוֹנוֹת וּמֵהַתְּכּוּפּוֹת אֹמַר הַכְּנוּי קוֹדֶם הַיְדִיעָה וְכֵן וְתִרְאֶהוּ אֵת הַיֵּלֶד
(שְׁמוֹת ב') וְהַדּוּמִים לוֹ; (ו) נֶאֱצַל, מַעֲנִיךְ אֲכַל הַמּוֹנַח • (וּקְרָא א') וּבְפִירוֹשׁ מִן וְאֲנִלְתִּי מִן
הַדּוּחַ (בְּמִדְבַר י"א) וְכֵן לֹא אֲנִלְתִּי אֵהֶם (קַהֲלַת ב') עֲנִין פְּרִישָׁה; (ט) וּמִתְחַתְּהַ, אֲחַת מִשְׁלַשׁ
תִּיבּוֹת שְׁהַרְאָזוֹנָה לִּקְרַת מִן הַתְּכּוּפּוֹת וְהַקְּרִי הוּא וּמִתְחַתְּהַ לְשַׁכּוֹת: הַמִּבְּיֵא, שֶׁס • וְכִתִּיב
הַמִּבְּיֵא וְקָרִי הַמִּבּוֹא צִבּוֹא מִי שִׁבְא: (יא) כְּמִרְאָה הַלְשַׁכּוֹת, רֹזְבָה לֹמַר כְּמִרְאָה דֶּרֶךְ הַלְשַׁכּוֹת
וְאֹמַר כְּמִרְאָה כִּי הַכֵּל הִיךְ רֹאֵה בְּמִרְאָה הַנְּבֹאָה לֹא מִשׁ הַדְּבַר: (יב) פַּחַח בְּרֹאשׁ דֶּרֶךְ,
רֹאֵה פַחַח בְּרֹאשׁ דֶּרֶךְ וְאִזְוִה דֶּרֶךְ בְּפָנֵי הַגְּדֵרֶת: הַגְּדֵרֶת, שֶׁס עֲנִין גֵּדֵר: הַגִּינָה, נְכּוּסָה
וְשׂוֹלָה וְרַבּוֹתֵינוּ ז"ל כְּשֶׁתִּמְשׂוּ הַרְבֵּה בּוֹה הַלְשׁוֹן כְּאֹמְרִים לְדַר הַגּוֹן עֲשֵׂה שְׁלֹא כְּהַגּוֹן וּיְכַתֵּב תִּרְגַּם
שׁוֹרֶת קֶדֶם דּוֹכֵן לִיּוֹאִי: (יג) אֲשֶׁר קְרֹוּבוֹם לִי קְדָשִׁי הַקְּדוּשִׁים, לְהוֹצִיֵת עַרְל לֵב וְעַרְל כֶּסֶר: שֶׁס

תרגום אשכנזי

מעסרוטהע פֿינף הונדערט מעסרוטהען רינגסהערום. [יז] מיטעבען דיוזער מעס.
 רוטהע מאַס ער דיא נאָרדזייטע פֿינף הונדערט רוטהען. [יח] אויך דיא זידזייטע
 מאַס ער מיט דיוזער מעסרוטהע פֿינף הונדערט רוטהען, [יט] אונד ענדליך וועג.
 דעטע ער זיך צור וועטזייטע, אונד מאַס פֿינף הונדערט זאַלכער מעס. רוטהען.
 [כ] זא מאַס ער אויף אַללען פֿיער זייטען דיא מויער, דיא אום איהן הערום זואַר,
 וועלכע אַלזאָ אין דער לענגע פֿינף הונדערט, אינד אין דער ברייטע פֿינף הונד.
 דערט האַטטע, אונד דאַז הייליגע פֿאַן דעם ניכטהייליגען אַבזאָנדערטע.

מג [א] ער פֿיהרטע מיך ווידער צום טהאַרע, דאַזגעגען מאַרגען זאָה, [ב]
 אונד זיה! דאַ קאַם דיא העררליכקייט דעם גאַטטעם ישראל'ס פֿאַן מאַרגען
 דער, מיט איינעם גערזישע, וויא דאַז גערזיש גראַסער פֿלוטען, דיא ערדע
 לייכטעטע פֿאַן זיינעם גלאַנצע. [ג] דיא ערשיינונג וואַר דיא נעמליכע גע.
 שטאַלט, דיא איך שאַן געזעהען האַטטע, וויא דיא געשטאַלט, דיא איך זאָה,
 אַלס איך מיט דער צערשטעהרונג דער שטאַרט (ירושלים) קאַם. אונד ביידע ער.
 שיינונגען וואַרען וויא יענע געשטאַלט, דיא איך אַם פֿלוזוע כּכּר געזעהען האַטטע.
 [ד] דיא העררליכקייט דעם עוויגען צאָג אין דען טעמפעל איין דורך דאַז טהאַר,
 דאַז נאָך מאַרגען זאָה. [ה] איין ווינד ערהאַב מיך, אונד בראַכטע מיך אין דען
 איינגען פֿאַרהאַף, דיא העררליכקייט דעם עוויגען האַטטע דען טעמפעל ערפֿיללט.
 [ו] איך הערטע פֿאַם טעמפעל הער פּיך אַנרעדע, אינרעם איין מאַז נעבען מיר
 שטאַנד. [ז] עם שפּראַך צו מיר: מענשען זאָהן! היר איזט מיין טהאַר, היר
 דער אַרט, דען מיינע פֿוסזאָהלען בעטרעטען, וואַ איך אונטער דען קינדערן
 ישראל'ס עוויגליך רעזירען ווילל. אַלס דאַן ווירד דאַז הויז ישראל ניכט מעהר
 מיינען

מכלל יופי

שם יניחו, פירוש אם יניחו לאכלם שם: (יד) וקרבו אל אשר לעם, כל הענין הזה מהקל
 הוא פועל עומד וגם זה פועל עומד וכן תרגם יוכתן ויתערכון עם עמא. ובפירוש אחר זילבזו
 בגדים אחרים יוכלו לנעת באיחם בגדים אל הנגדים אשר לעם והם ישראל: (טז) רוח
 הקדים, הפאה נקראת כן לפי שהם ארבע רוחות לארבע הפאות וכן מדר רוח הנשפן וכן את
 רוח הדרום מדר וכן לארבע רוחות מדר: קנים, לפי שגושים מן הקנה מדה אחר כן:

מג (ב) האירה, פועל עומד מהניסוף והשאר שאלו מן הבנין הם יוצאים כמו האירו ברקיו
 תנל (תהלים נ"ד) וכן להאיר על הארץ: (בראשית א') מכבודו, מכבוד אלהי ישראל
 והוא ענין זהר ונגה: (ג) אל גהר ככר, כמו על וכעוהו רבים: אל פני, כמו על פני: (ו)
 פֿאָר, כמו מתדבר מבנין התפעל והתיו נבלעת בנג: מהבית, הקול יוצא מהבית: (ז)
 אשר אשכנ שם, כאלו אמר זהו אשר אשכנ שם: ובפגרי מלכיהם במותם, שהיו עושים
 במותם במקום פגרי מלכיהם: (ח) ספם אח פפי, היא המזוזה תרגום ועל שתי המזוזות
 (שמות י"ג) ועל תרתין ספיה ומה שאמר ומזותם הוא כפל דברי. ויש אומרים כי כמו שנקראו
 לקיי השערים ספיים כן נקראת האסקופות התחמוכה סף ונקראת כן לפי שהספיים סמוכים זה
 לזה עליה: ומזוזתם אצל מזוזתי, הם למיי השערים: ואכל, שרשו כלה במסרון הוא למד
 הפועל כמנהג והוא כמו ואכלה מן הדגוש ענין כליון והשחטה: (ט) ממני, ממקום מקדשי:
 (י) הגד אח בית ישראל, בני הגולה: ויכלמו מעונותיהם, שנעבדו חרב בית זה והגד
 להם הבית העתיד שלא יסרב לעולם בעבור שלא יסאלו כמו שאמר ירסקו את זנותם ושכנתי

יהזקאל מב מג קמו

המדה סביב: (יז) מדר רוח הצפון חמש מאות קנים בקנה המדה
סביב: (יח) את רוח הדרום מדר חמש מאות קנים בקנה המדה:
(יט) סבב אל רוח הים מדר חמש מאות קנים בקנה המדה:
(כ) לארבע רוחות מדרו חומה לו סביב סביב ארבע חמש מאות
ורחב חמש מאות להבדיל בין הקדש לחל:

מג (א) ויוליכני אל השער שער אשר פנה דרך הקדים: (ב) והנה
כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים
והארץ האירה מפכדו: (ג) וכמראה המראה אשר ראיתי במראה
אשר ראיתי בבאי לשחת את העיר ומראה אשר ראיתי
אל נהר כפר ואפל אל פני: (ד) וכבוד יהוה בא אל הבית דרך
שער אשר פניו דרך הקדים: (ה) ותשאני רוח ותבאני אל החצר
הפנימי והנה מלא כבוד יהוה הבית: (ו) ואשמע מדבר אלי מהבית
ואיש היה עמד אצלי: (ז) ויאמר אלי בן אדם את מקום כסאי ואת
מקום פפות רגלי אשר אשכן שם בחוץ בני ישראל לעולם ולא
יטמאו

ר ש י

הר הבית מבחוץ: (כ) לארבע רוחות מדרו • שלשת אלפים על שלשת אלפי
אמה שהקנה שש אמות וזה הוא שייסד הקלירי דוד יגטו קו שלשת אלפי אמות
קצובה על שלשת אלפי אמות וזהו כמדע הראשונה שהיה הר הבית חמש מאות
אמה על חמש מאות אמה חלוק שלשת אלפים על שלשת אלפים צרועות של חמש
מאות אמות שתי וערב ותמצא שם שלשים וששה רבעים של חמש מאות על חמש
מאות ועל כן אמר הפייט שלשים וששה כמו שהיתה מתכפלת • מז' • חומה לו
להר הבית סביב מאות שתי וערב זו חומת החיל המקפת כל ההר: להבדיל • את
העם בין קדש שלפנים לחיל שבחוץ • מז' • גמר כל מדה:

מג (ח) ויוליכני • חזר והכניסני לשער הקדים וראיתי הכבוד יורד לעמדה:
(ג) וכמראה המראה • תשע מראות כתובין במקרא זה ומתוכן היו רואין
הנביאים חוץ ממש רבינו שהיה רוח מתוך מראה אחת לפיכך איספקלריא שלו
מאירה ורוח המש וזהו שייסד הפייט מחזו המנוחלחות בתשע מקוות: צבאי
לשחת את העיר • צפרשת והתוית תיו שנאמר שם קרבו פקודת העיר ושם פירש
את דוגמת מרכבה: (ו) מדבר אלי • מתולל עמי כבוד הוא לומר כלפי מעלה
מדבר כמו מתדבר כלומר נינו לבין כבודו מדבר והקול בא • עדי: (ז) ונפגרו
מלכיהם

ועם
ייטע
וועג
זען
אר
הונ
[ב]
רגע
נדע
גע
הו
ער
טע
אר
דע
לט
מיר
היר
דערן
זעהר
מהקל
ילבשו
רוח
בן את
ברקיו
שרא
(ו)
(ו)
עושים
מזחות
קראו
יש זה
למד
דשי
והגד
וכתי

יהווקאל מזג

יטמאו עוד בית ישראל שם קדשי המה ומלכיהם בזנותם ובפגרי
מלכיהם במוחם: (ח) בתתם ספם את ספי ומזוחם אצל מזוחתי
זהקיר ביני וביניהם ויטמאו את שם קדשי בתועבותם אשר עשו
ואכל אותם באפי: (ט) עתה ירחקו את זנותם ופגרי מלכיהם ממני
ושכנתי בתוכם לעולם: (י) אלה בן אדם הגד את בית ישראל את
הבית ויכלמו מעזנותיהם ומדרו את תכנית: (יא) ואם נכלמו מפל
אשר עשו צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומובאיו וכל צורתו צורתו
ק' ואח כל חקותיו וכל צורתו צורתו ק' וכל תורתו תורתו ק' הודע
אותם וכתב לעיניהם וישמרו את כל צורתו ואת כל חקותיו ועשו
אותם: (יב) זאת תורת הבית על ראש ההר כל גבלו סביב סביב
קדש קדשים הנה זאת תורת הבית: (יג) ואלה מדות המזבח
באמות אמה וטפה וחיק האמה ואמה רחב וגובהו שפחה

סביב

ר ש י

אלכיהם • שהיו בחיבה סמוכין לבית הקברות כמו שמינו במלבים בשלמה
ובעתליהו ופעמים שהיו קוצרין אותם בגזיתם כמו שהוא מפרש ואמר בתחם
ספס את ספי מנח' : (ח) ואכל כמו ואכלה וכליתי : (ט) עתה על כרחם
ירחקו את זנותם מהבדלתי לי הקף בגבל גדול סביב : (י) חתם בן חדם הגד את
בית ישראל את הבית ויכלמו מעזנותיהם • צדאורי למו הכדי שאינו מוחסם
בעונם • ונלתי : ומדרו את תכנית • ומדרו על ידיך שהתה מורה את חוקן
השגן הבנין : (יא) ואם נכלמו • שיתביישו ויכבשו פניהם מכל אשר עשו אז
הודע אותם את מה שאני עתיד לעשות להם : גורת הבית • וגבול הבנין היאך
הוא מלפניו ועד אחוריו סדורים לארבע רוחות • ומכונתו • חסגון תאיו
ולשכותיו : וכל צורתו כרובים ותמורים ואילים ואילמים • מנח' • וכל צורתו
בתרא לא פירש • וישמרו • ילמדו עניני המדום מפיו שידעו לעשותם לעת קך •
מנ' ראויים היתה ביאה שנייה של עזרא ביאה ראשונה של יהושאי לבא בזרוע
וגם בדרשינן עד יעבר ובנין זה מאז היה ראוי להם בשעלו מן הגולה וגאולת
עולם אלא שג' החטא שלא היתה תשובתם הוגנת על מנת שלא לחטוא ויאלו
ברשות בורש וגבו לענין ויש אומרים בבבל נכשלו בכבריות : (יג) ואלה מדות
המזבח • שמפרש למטה ארבע עשרה אורך בארבע עשרה רחב באמות אמה
אמה וטופח • באמה בת ששה שהיא אמה וטופח באמה בת חמשה : וחיק האמה •
אבל היסוד שלו נמדד באמה של תול שהיא בת חמשה חיק לשון היקוי קביעות

וכות

הרגום אשכנזי קמה

מיינען הייליגען נאמען ענטווייהען, ווערער זיא נאך איהרע קעניגע, דורך איהרע
 אבגעטטערייא, מיט דען לייכנאמען איהרער קעניגע אונד איהרען גראבמעהלערן;
 [ח] אינדעם זיא איהרע שוועללע דיכט אן מיינע שוועללע, איהרע פפאזטען דיכט
 אן מיינע פפאזטען אנגעלענט האפען דאס נור איינע וואנד צווישען מד אונד איה-
 גען וואד, אונד זא דורך איהרע אכשייליכע האנדלונגען, דיא זיא בענינגען, מיי-
 נען הייליגען נאמען ענטעהרטען, וואראיכער איך זיא דאן אין מיינעם צארנע
 אויפגעריבען האבע. [ט] נונמעהר אבער ווערדען זיא איהרע אבגעטטערייא אונד
 דיא לייכנאמע איהרער קעניגע פאן מיר ענטפערנען, אונד איך ווערדע אונטער
 איהנען רעזירדען.

[י] דוא, אפענשען וואהן, ערעהלע נון דעם הויזע ישראל'ס פאן דעם טעמפעל,
 דאס זיא זיך איהרער זינדען שעחמען, דאן לאס זיא דען גרונדרים אויזמעווען.
 [יא] שעחמען זיא זיך דעווען, וואס זיא געטהאן האבען, זא מאכע איהנען בע-
 קאנגט, אונד צייכנע אויף פאר איהרען אויגען דיא אכבילדונג דעם טעמפעלס;
 זיינע אנלאגען, אויז. אונד איינגענגע, אונד פאן יערעם דיא אכבילדונג, ווי-
 אויך אללע פערארדנונגען, זיינע גאנצע איינטהיילונג, אונד אללע פארשריפטען
 דאבייא, דאמיט זיא זא וואוואהל זיינע אכבילדונג, אלס אללע פערארדנונגען דא-
 בייא אויפגעהאלטען, אונד זיא אין אויזאיוונג ברינגען. [יב] דיס אויז דיא
 פארשריפט פאן דעם טעמפעל: אבען אויף דעם בערגע, דער גאנצע אומפאנג
 רינגסאומהער אויז דאן העכזטע הייליגטהום, זיה, זא לויטעט דיא פארשריפט
 דעם טעמפעלס. [יג] פאלגענדעס אויז דיא אויזמעוונג דעם אלטארס נאך
 דעם עללענמאפע, (דיא עללע נעמליך איינע עללע, אונד איינע האנדברייטע)
 דער

ב א ו ר

מג (ז) ובפגדי מלכיהם. לפי הנראה מפסוק הנל היו עשים קברי מלכיהם הכל חומת
 הבית. צמותם, מלשון צמה, שטעמו מלכה, והב' מן מלת ובפגדי מושך ואת עמה.
 (י) מפה עד סוף הפרשה לקחתי התרגום והבאור ג' כ מחבור ההפטורות ממעשי ידי הסכס
 ה"א אייכל, ולא שניתי בו כ"א אעט. אדם, לאחר שהראה ליחזקאל תכונת בנין הבית
 ותפארתו וזה להגיד לישאל ויכלמו מעוכותיהם בראותם את אשר אמרו בעונותם עד הנה.
 (יג) וחוק, הוא הפניס, כי כל גוף חלל יש לו שני מדות אשר יסקיף עליהם המודד, (א)
 החלל, וזה אשר יקראו לו בעלי המלאכה בלשון אשכנז (אין לייטען), והוא הנקרא בלשון
 הכתוב

ר ש י

והוא היסוד האמה אמת חול ולא אמה וטופח שהי' אמה בת ששה וכן שנינו
 צונחות שהיסוד והסובב והקרצנות נמדדין באמה בת חמשה: וחוק האמה זה
 היסוד: ואמה רוחב זה הסובב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד חלו הקרנות
 זרת אחד מהמזעזעו ומודדו זרת לכל רוח סרי אמה על אמה וזה גב המזבח.
 ובאמה זו סיק נמדד גב מזבח הזהב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע כך מפורש
 בעירובין.

תרגום אשכנזי

דער איננערערוים איינע עללע, אונד איינע עללע כרייט, זאן דאס ער רונד
 אומהער פאן איינעס דרוימענברייטען ראנד בעגרענצט ווירד, אונד דוועס אומט,
 דער אייסערע אומפאנגדעס אלטאָרס. [יד] פאן דעם איננערן רויסדעס פֿוס,
 באַדענס ביו צום אייסערזוטען פֿאַרשפרונג צווייאַ עללען, אונד איינע עללע
 ברייט, אונד פֿאַן דעם קליינען פֿאַרשפרונג ביו צום גראָסען פֿאַרשפרונג פֿיר על
 לען, אונד איינע עללע ברייט. [טו] דער אריאל פֿיר עללען האָד, פֿאַן דוועס
 אריאל געהען פֿיר האָרנפֿערמיגע עקקען אין ריאַ העהע. [טז] דער אריאל צוועלף
 עללען לאַנג, אונד צוועלף עללען ברייט, זאן דאָס ער הירך זיינע פֿיר רעכטע ווייג
 קעל איין פֿירעק אויזמאַכט. [יז] דיאָנאַנצע קאַממער פֿירצעהן עללען לאַנג,
 אונד פֿירצעהן עללען ברייט, נאָך איהרען פֿיר ווינקעלן. דער איינפֿאַנג רונד
 אופֿהער איינע האַלבע עללע, אונד דער איננערערוים רונד אומהער איינע על
 לע, אונד ויין שטופֿענגאַנג גענען מאָרגען. [יח] עם שפראַך פֿערנער צו מיר:
 מענשען זאָהן, זאן שפֿריכט דער הערר, דער עוויגע: דאָן זינד דיאָ געוועזענע דעס
 אַלטאָרס צור צייט, ווען ער פֿערטיג זיין ווירר, גאַנצע אָפֿפֿער דאָרויף צו ברייג
 גען, אונד בלוט דאָרויף צו שפרענגען. [יט] דואַ גיבט דען פֿרויטערן אונד לע
 וויטען, דיאָ פֿאַן צרוק אַבשטאַממען, אונד מיר, שפֿריכט דער הערר, דער
 עוויגע, זיך נאָהען, אום מיר צו דינען, איין יונגעס רינד צום זינדען אָפֿפֿער.
 [כ] גימזוט פֿאַן זיינעם בלוטע, אונד גיבט עם אויף דיאָ פֿיר ווינקעל דעם אַל
 טאָרס

ב א ו ר

הכתוב חיק, (ב) כל גוף הכלי עם חלולו, וזה יקרא גב בלשון הכתוב. והבן זה ותבין פירוש
 הכתוב, והיו א"כ סומות וקירי המזבח עניס זרת, וזה גב המזבח (יד) ומחיק הארץ,
 שהי' עומד עליה עד העזרה התחתונה, וזה כי המזבח היה נחלק לעזרות זו על גב זו נגבהו
 והעליונה גדולה מתחתונה, ואריאל גדול מכולן. ואם לא יתבאר לך תכונתו ע"י העמקתי
 זאת, עיין במאסף (משנת תק"ן) שהי' יבא כוור ומכתב להבנת הכתובים האלה. (יז) והעזרה,
 עזרה זו הינו מעין עזרות הנזכרות למעלה כ"א חדר או מקום מוגבל מסניב להעמדת המזבח.
 והנה להיות האריאל י"ב על י"ב, והגבול המקיף את העזרה אשר עמד בה קני אמה מכל
 צד הרי אמה אסת והתיק שהוא הפנים מקום מהלך הכהנים אמה, הרי י"ד על י"ד. (כא)
 במפקד הבית, י"ח באתר דמו לכיתא

ר ש י

בערוזין ובמנחות מפורש יותר לפי החשבון חיק האמה בגובהה עלה אמה ואמה
 רחב כנסה כניסת הסובב אמה בת המסה אבל עלייתו ששינו עלה חמש וכנס
 אמה אינו באמה בת חמשה: וגבולה אל שפתה. הקרנות צין לרחבן צין לגובהן
 באמה בת חמשה: (יד) ומחיק הארץ. מן היסוד מקרקע הארץ: עד העזרה
 התחתונה עד גג מלבן הראשון: שתיים אמות. ולא היה קן בציה עולמים ששם
 שנינו מביא מלבן של ל"ב על ל"ב וגובהו אמה וכלן גובהו שתיים: ורחב אמה
 אחת. כשהגיה מלבן משנה עליו היה מלבן השני שלשים על שלשים נמצא כניסה
 לו סניב סניב רחב אמה והוא היפוד הרי עלה שתיים וכנס אמה והוא היסוד י"ח

עזרה

סָבִיב יָרַח הָאֶחָד וְזוּה גַב הַמַּזְבֵּחַ: (י"ד) וּמַחִיק הָאָרֶץ עַד הָעֵזְרָה
הַתְּחִיבֹנָה שְׁתֵּים אַמּוֹת וְרַחֲב אֶפְסָה אֶחָת וּמַהֲעֵזְרָה הַקְּמָנָה עַד
הָעֵזְרָה הַגְּדוּלָה אַרְבַּע אַמּוֹת וְרַחֲב הָאֶמָּה: (ט"ו) וְהַתְּרֵאל אַרְבַּע
אַמּוֹת וּמַהֲאֵרֵאֵל קִי וְלִמְעֵלָה הַקְּרָנוֹת אַרְבַּע: (ט"ז) וְהָאֵרֵאֵל
הָאֵרֵאֵל קִי שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַרְבָּה בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רַחֲב רְבוּעַ אֶל אַרְבַּעַת
רְבָעִיו: (י"ח) וְהָעֵזְרָה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אַרְבָּה בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה רַחֲב אֶל
אַרְבַּעַת רְבָעִית וְהַגְּבֹל סָבִיב אוֹתָהּ חֲצֵי הָאֶמָּה וְהַחֶק לָהּ אֶמָּה
סָבִיב וּמַעֲלָתָהּ פְּנוֹת קָדִים: (י"ח) וַיֹּאמֶר אֵלֵי בֶן אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה אֱלֹהֵי הַחֻקִּים הַמְּזַכֵּחַ בְּיוֹם הָעֲשׂוֹתוֹ לְהַעֲלוֹת עֲרִי עֹזָה וְלִזְרֹק
עַ"י דָּם: (י"ט) וְנִתְחַף אֶל הַכְּהֹנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר רָם מִזֶּרַע צְדוֹק
הַקְּרִבִּים אֵלֵי נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה לְשִׁרְתִּי פֶר בְּנִי בִקְרָ לְחַטָּאת:
(כ) וְלִקְחַת מִדְּמִי וְנִתְחַף עַל אַרְבַּע קְרָנוֹתָיו וְאֶל אַרְבַּע פְּנוֹת

העזרה

ר ש י

עַר' מִשְׁתוּמָא לְשׁוֹן רַפְסָה שְׂכִי' מִמְלָא אֵת הַמְּלַבֵּן חֲלוּקֵי חֲזַנִי' וּפְתִי סוּד וּקוּנִיָּא
וּמִמָּה' וּסוּפֶךְ וּמַחֲלִיקוּ לְמַעֲלָה הָרִי הוּא כְּמִין רַפְסָה וּמִהַעֲזָרָה הַקְּטָנָה עַד
הָעֵזְרָה הַגְּדוּלָה אַרְבַּע אַמּוֹת מִגְּבֻלְבֵּן הַתְּחִתּוֹן עַד גִּב מְלַבֵּן שַׁעֲלוֹ אַרְבַּע
אַמּוֹת גְּזוּסָה: וְרַחֲב הָאֶמָּה הִיא כְּנִיסַת הַסּוּבָב עֲלֵה אַרְבַּע וּכְנִסַת חֲמִישׁ זָהוּ סוּבָב
וְהַתְּחִתּוֹן קוֹרָא קְטָנָה לְפִי שְׁאִין גּוּבְזָהוּ אֵלֵה שְׁתֵּים וְהַעֲלִיין גִּיבְזָהוּ אַרְבַּע: (ט"ו)
וְהַתְּרֵאל * הוּא גּוּבָה גַב הַמּוּזָבָה מִן הַסּוּבָב וְלִמְעֵלָה וּבְנִית עוֹלָמִים לֹא הִיא אֵלֵה
שֶׁלֶשׁ וַיִּתְחַף הוּא וּמִדְּבַחַת אַרְבַּע חֲמִין: (ט"ז) וְהַתְּרֵאל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֹרֶךְ *
מִקּוֹם הַמַּעֲרָכָה הִיא עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע עַל עֶשְׂרִים וְהַרְבַּע זָהוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵים בְּשְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה עַל אַרְבַּעַת רִיבְעִיו: שְׁאִמְנַעִיתוּ הוּא מוֹדֵד שְׁתֵּים עֶשְׂרִי לְכָל רוּחַ הָרִי כִּד
עַל כִּד כֶּךָ מִפּוֹרֶשׁ בְּזַנְחִים וְכֵן שְׁנֵים בְּמִם' מִדְּ תַּהֲמוּזָה הִיא שְׁלֹשׁ וְשְׁתֵּים עַל
שְׁלֹשִׁי וְשְׁתֵּים עֲלֵה חֲמִישׁ וּכְנִסַת חֲמִישׁ זָהוּ יִסוּד כְּמִלָּה שְׁלֹשִׁי עַל שְׁלֹשִׁים עֲלֵה חֲמִשׁ וּכְנִסַת
חֲמִישׁ זָה הַסּוּבָב כְּמִלָּה עֶשְׂרִי' וְשְׁמוֹנֶה עַל עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ וְשְׁמוֹנֶה מִקּוֹם הַקְּרָנוֹת חֲמִישׁ
וְחֲמִישׁ מִזֵּה כְּמִלָּה עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ עַל עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ מִקּוֹם הַגְּבֹל רַגְלֵי הַכְּהֹנִי' חֲמִישׁ מִזֵּה
וְחֲמִישׁ מִזֵּה כְּמִלָּה בִּד עַל בִּד מִקּוֹם הַמַּעֲרָכָה: (י"ז) וְהָעֵזְרָה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אֹרֶךְ *
גַּב הַמּוּזָבָה עִם מִקּוֹם הַקְּרָנוֹת וְעִם מִקּוֹם רַגְלֵי הַכְּהֹנִים כִּד עַל כִּד וְאַרְבַּע עֶשְׂרִי'
הַאֲמֹרִים כֹּהֵן מִאֲמַנְעִיתוּ מוֹדֵד כְּמוֹ שְׁמִפּוֹרֶשׁ עַל אַרְבַּע רְבָעִים: וְהַגְּבֹל סָבִיב
אוֹתָהּ יִתְּ גִדְּפָא וְרִבּוֹתֵינוּ פְּרָשׁוּנוּ עַל הַקְּרָנוֹת: חֲצֵי הָאֶמָּה * מִאֲמַנְעִיתוּ
מוֹדֵד כְּמִלָּה חֲמִישׁ עַל חֲמִישׁ: וְהַחֶק לָהּ חֲמִישׁ * זֶה כְּנִיסַת הַיִּסוּד: וּמַעֲלָתָהּ

פנות

רונד
אזט,
פוס
עללע
על
זעם
זעלף
זיג
אנג
רונד
על
מיר
דעם
בריש
לע
דער
ער
אל
פריש
דן
כהו
חקתי
רה
זכ
מכל
כא
חמה
כנס
זכר
זרה
שם
חמה
סה
ית

יהזקאל מג

העזרה ואל הגבול סביב ורשאת אותו וכפרהו: (כא) ולקחת את
הפר החטאת ושרפו במפקד הבית מחוץ למקדש: (כב) וביום
השני תקריב שער עזים תמים לחטאת וחטאו את המזבח באשר
חטאו בפר: (כג) בכלותה מחטא הקריב פר בין בקר תמים ואיל
מן הצאן תמים: (כד) והקרבתם לפני יהוה והשליכו הפהגים
עליהם מלח והעלו אותם עלה ליהוה: (כה) שבעת ימים תעשה
שער חטאת ליום ופר בין בקר ואיל מן הצאן תמים יעשו:
(כו) שבעת ימים וכפרו וכפרו קרי את המזבח וטהרו אותו ומלאו ידו:
ידיוק' (כז) ויכלו את הימים והיה ביום השמיני יהלאה יעשו הפהגים
על המזבח את עולותיכם ואת שלמיכם ורצאתי אתכם גאם אדני
יהוה:

מד (א) וישב אתי דרך שער המקדש החיצון הפנה קדים והוא
סגור: (ב) ויאמר אלי יהוה השער הזה סגור יהיה לא יפתח

ואיש

ר ש י

פנות קדים • וכבש שעולים זו הים זדרוס כדי שהיא העולה זו פונה למזרח שכל
הפונות היו דרך ימין וכשאתה נותן הכבש זדרוס העולה זו ופונה דרך ימין פונה
למזרח: (יט) הכהנים הלויים • אשר משבט לוי: מזרע זדוק • לפי שהיה
כהן גדול ששימש ראשון במקדש זימי שלמה נקראו על שמו: (כ) על ארבע
קרנותיו • של מזבח: פנות העזרה • גג המזבח: וכפרתו תקנת אותו מדרך
חול שבו להכניסו בקדושה להיותו ראוי לכפר עליו מזה ולהלך: (כא) במקד
פזית • ת"י זרחי לבית' כלו' במקום קדו' ולא במקד הבית מקום שהבית כלה
כמו (מדבר ל"ה) לא נפקד ממנו איש וכו' פר המלואים כדר' שעשו במשכן וגשרף
אותו פר ולא כאכ' וכן דרשו רבותינו במנחות מלואים הקריבו זימי עזר' כדר'
שהקריבו זימי משה: (כב) תקריב שער עזים • זה לא היה במשכן ומלואים
של עתיד לבא כך הם על פי הדיבור: (כג) מחטא • מלטהר: (כד) תמימים
יעשו (לעולה): (כו) ורצאתי לשון רנון:

מד (3) סגור יהיה רבותינו העמידו המקרא הזה בפשט הדרומי שהיה
לשער הסיכל פישפ' פתח קטן כך שנינו במסכת מדות שני פשפין היו לו
לשער הגדול ח' בדרוס וח' בצפון שדרוס לא נכנס בו אדם מעולם עליו מפו' ע"י
יחזקאל השע' הזה יהיה סגור: בא צו' לע"ל: (ג) את הנשיא נשיא הוא וכו'
את

תרגום אשכנזי

קנ

טאָרס, אין דיא פֿיר עקקען דעס פֿאַרשפרונגס, אינד אָן דען איינפֿאַנג רונד
אומהער, אונד רייניגוט אונד פֿעדוועהנעקוט איהן. [כא] דאָן ניממזט דוא דען
שטיר צום זינדען - אַפֿערי, פֿערברענגוט איהן אויף דעם פֿלאַץ דעס טעמפעלס,
אויזוערהאַלב דעס הייליגטהומס. [כב] אַם צווייטען טאַג ברינגוט דוא איינען
באַק אָהנע פֿעהל צום זינדען - אַפֿערי דאָר, אונד רייניגוט דען אַלטאַר, זאָ ווייז
דוא איהן דורך דען שטיר גערייניגט האַזט. [כג] ווען דוא מיט דעם רייניגען
פֿערטג כיוט, ברינגוט דוא איין יונגעס רינד אָהנע פֿעהל, אונד איינען שאַפֿבאַק
אָהנע פֿעהל דאָר. [כד] דווע אַפֿעריט איהר פֿאָר דעם עוויגען, אונד רייז
פֿרוטער שטרייען זאָלן דאָרויף, אונד ברינגען זיא אַלס גאַנצע אַפֿערי דעם
עוויגען דאָר. [כה] זיבען טאַגע בערייטעט איהר טעגליך איינען זינדען. באַק,
איין יונגעס רינד, אונד איינען שאַפֿבאַק אָהנע פֿעהל. [כז] זיבען טאַגע פֿערט
זעהנען זיא דען אַלטאַר, רייניגען איהן, אונד וויהען איהן איין. [כח] ווען דווע
טאַגע צו ענדע זינד, קעננען דיא פֿרוטער פֿאַם אַכטען טאַגע אָן אונד זויטער
אויערע גאַנץ - אונד פֿריידען - אַפֿערי אויף דעם אַלטאַרע פֿערריכטען, אויך
געהמע אויך דאָן אָהלגעפֿעלליג אָן, שפֿריכט דער הערד, דער עוויגע.

פר [א] ער פֿיהרטע מיך הירויף צוריק צום אייסערזטען טהאַר דעם הייליג
טהומס גענען טאַרגען, אונד עס וואָר פֿערשלאָזען. [ב] דער עוויגע
שפֿראַך צו מיר: דיס טהאַר זאָלל פֿערשלאָזען נלייבען, גיאנעפֿענעט ווערדען.
גימאַנד

מכלל יומי

בתוכס לעולם: ומדרו את הכניח, שס ענין תכונה ופירוש תכנית כרת הבית שתראה להם
ימדדו ויבנו אותו לסימן כי עוד יעשו בן לעמיד בבא הנואל ויחיו המתים וזו ראה לתחית
המתים (יא) ואם בכלמו, אם יהיו לכלמים מכל אשר עשו הודע אותם תכונת הבית וכתוב
לעניניהם והם יראו בנין הבית לעמיד ויעשו אותו ואם לאו לאו: וישמרו וגו' ועשו אותם, אם
ישמרו אותם בלבם ויאמינו כי כן יהיה יעשו אותם לעמיד ואם לא ישמרו אותם בלבם ולא יאמינו
לא יעשו אותם כי כן מדת הקדוש נרוך הוא יגלה לאיש מדה כנגד מדה כל המאמין בבית
הנואל יזכה לגאולה ואם לא יאמין לא יזכה וכן אם יאמין בתחיית המתים יזכה לתחייה ואם לא
יאמין לא יזכה. ולא נוכל לפרט ועשו אותם בבית שני כי הרבה דברים יש בבנינה וז' שלא היו
כן בבית שני ועל כרפך בנינה זו עתידה ואם כן ועשו אותם ראוייה גדולה לתחיית המתים:
צורת הבית, מה שלפנים מחומת הר הבית בכלל: וחכונתו, תכונת בנינו בלשכות ובתאים:
ומוצאיו ומובאיו, בשערים המכריס: וכל צורתיו, כורת כל בית בפני עמיו: ואח כל
חקתיו, מה שאוי להשתמש בבתים ובשלחנות ובלשכות: וכל צורתיו, כורת הכרובים
התימורים: וכל תורחו, חלוק העזרות לכהנים ולישראל ולנשים: ומצאיו ומובאיו, כל כן
לזוג המלות: (יב) ואח תירח הבית, המכרת למעלה בפרט ובפסוק זה בכלל: (יג) באמות,
באמות הידועות בכנאיה זאת שכל אמה מהם אמה ופח שהם גשה טפחים כי אמה בסתם בת
אמה טפחים וזאת המדה היתה בת גשה טפחים: וחיק האמה ואמה רחב, פירוש חיק
אמצע כי באמצע המונח היה גובה אמה ורחב אמה והוא מקום המערכה: וגבולה, גבול
האמה כלומר המסגרת סביביתה וזת וכן תרגם יונתן וגדנפא עקף לה: וזה גב המונח, זה
אספר הוא גב המונח שהוא מקום המערכה שהיה גבוה על המונח אמה לפיכך קראו גב לשך
גבהות כי כל דבר הפנים העליונים שלו יקראו גב: (יד) ומחיק הארץ, פירוש מאמצעיתה
ועטנורה כמו שהסיק אמצע הנוף וכן תרגם יונתן ועמשיית ארעא: העזרה, הוא המזב
שלאספים

את
יום
ש
איל
הנים
שה
ש
דו
הנים
אדני
הוא
פתח
ח
שכל
פונה
סהיה
ארבע
מדרך
מפקד
ת כלה
וכשרף
' כדר'
לואים
וימים
סהיה
הוולו
צו עי
א וגו'

תרגום אשכנזי

ניסאנד זאלל דורך דאזעלבע איינגעהען ; ווייל דער עוויגע , דער גאטט ישראל'ס ,
 דארוך איינגעצאגען איזט , זא מוסעס פֿערשלאָזען בלייבען . [ג] בלאָס דער
 פֿירט , ווייל ער פֿירט איזט , דאָרף זיך דאָזעלכוט אויפֿהאַלפֿען , אום איין
 אַפֿפֿערמאַה פֿאַר דעם עוויגען צו האַלטען . אויף דעם וועגע דורך דיא האַללע
 דעם טהאַרס געהט ער היניין , אונד אויף עבען דעם וועגע ווירער הינוי . [ד]
 פֿאַן היר פֿיהרטע ער מיך דורך דאָז מיטטערנעכטליכע טהאַר , פֿאַר דען טעם
 פֿעל , איך זאָה , דאַס דיא העררליכקייט דעם עוויגען דען טעמפעל ערפֿיללט
 האַטטע , אונד פֿיל אויף מיין אַנגעזיכט . [ה] דאָ שפראַך דער עוויגע צו מיר :
 מענשען זאָהן , זייא רעכט אויפֿמערקזאָם , דאַס דייע אויגען זאלעס זעהען , אונד
 דייע זאָהרען זאללעס הערען , וואָס איך מיט דיר אין אַנועהונג דער געזעצט דעם
 טעמפעל דעם עוויגען , אונד זאללער פֿאַרשריפֿטען דאָרין רעדע , וואָכייא דוא
 דיר יעדען איינגאַנג דעם טעמפעלס , וויא אויך זאללע אויגענע אויז דעם הייליג
 טהום מערקזט . [ו] זאָגע דאַן צו דעם אונגעהאַרזאָמען הויזע ישראל : זאָ שפריכט
 דער הערר , דער עוויגע , לאַסטעס איינמאַהל בענוג זיין מיט זאלל איירען גרייעל .
 טהאַטען , הויז ישראל ! [ז] פֿרעמדע האַבט איהר איינגעפֿיהרט , אונבעשניט
 טען זאָן זעלע אונד לייב , אום אין מיינעם הייליגטהומע צו זיין , מיין טעמפעל צו
 ענטווייהען , ווען איהר מיינע שפייזע , דאַז אונשליט אונד בלוט אַפֿפֿערן ליסעט ,
 דאַס אויך זיא נאָך איבער זאללע איירע זאָנוטיגע גרייעלן מיינען בונד צערשטעהרען !
 [ח] איהר האַבט דען דינוט מיינעם הייליגטהום'ס ניכט בעאַכאַכטעט , אונד דיא
 צו פֿערוואַלטונג מיינעם דינוטעס דאָרין פֿיר אייך זעלכוט אַנגעזעצט ! [ט] זאָ
 שפריכט דער הערר , דער עוויגע : קיין פֿרעמדלינג , אונבעשניטטען זאָן לייב אונד
 זעלע , זאָלל פֿערנער מיינען טעמפעל בעטרעטען , קיינער פֿאַן זאללען דען פֿרעמ
 דען , דיא אונטער דען קינדערן ישראל'ס זינד , [י] זאָנדערן בלאָס דיא לעוויטען .

דאָך

ב א ו ר

מד (ג) נשיא הוא , לפי שניא הוא יט לויתרון . ומדרכו יצא , נאותו דרך שכתב
 (ח) במקדשי לבס , תשימון לבס לדעתכם במקדשי אנשים שאינם ראויים להיות
 שומרי משמתי (רש"י) . (י) אשר רחקו , מחובר אל המקדש שלאחר זה , כלומר לפי
 שהם

מכלל יופי

שנאספּים בו ישראל נבית המקדש להמפלל שם והקדוש ברוך הוא שומעם ועוזרם לפיכך נקראת
 עזרה כי כל הנבא להמפלל שם בלב שלם נעזר בה' אלהיו . (טו) וההראל , כמו והאראיל
 ונהפכה האף בהא ונגרעה היוד ופירוש העזרה וכן ומהאראיל וכן ומהאראיל וכן והאראיל
 כתוב ביוד בין האלף והלמד וקרי היוד בין הכיז והאלף והענין אחד . ומהאראיל , כתחבר ארי
 למלת אל ונקרא המונח אראיל ודומה כי לכך נקרא המונח כן לענין שמהרז"ל כי האש
 הקדושה שירדה מן השמים היתה רבובה בו כארי' (יז) והגבול , כמו שפירשנו מסגרת וכן תרגם
 ייכתן נהפא . והחיק לה , השקים האוה והממוצע כמו שהחיק אמצע הנוף וכן תרגם יונתן
 ובשתיא לה אמתא סחור סחור וכו' . פיכשו חיק האמה זה יסוד . ומעלתיהו , מדרגה ולפי
 שהאדם עולה בה נקראת כן ונא עם כנוי ההא והו כמשפט שלא כמנהג ומכלל בא כנוי הנקטר
 בהא

וא
ה
ה
וא
א
א
ת
ב
ל
ו
ק
ה
נ
ח
ז
ה
ד
ל
ש
ד
ל
ש
ר
ז
מ
ז
י
י
ע
מ

יחזקאל מד

קנא

וְאִישׁ לֹא יָבֹא בּוֹ כִּי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא בּוֹ וְהָיָה סָגוּר: (ג) אַתְּ
הַנְּשִׂיא נְשִׂיאָהּ הוּא יֵשֵׁב בּוֹ לֵאכֹל יְהִיר וְלֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה מִדֶּרֶךְ אוֹלָם
הַשָּׁעַר יָבֹא וּמִדֶּרֶךְ יֵצֵא: (ד) וַיְבִיאֵנִי דֶּרֶךְ שָׁעַר הַצִּפּוֹנִי לְפָנֵי הַבַּיִת
וְאָרָא וְהִנֵּה מָלֵא כְבוֹד יְהוָה אֶת בַּיִת יְהוָה וְאָפֵל אֶל פָּנָי: (ה) וַיֹּאמֶר
אֵלַי יְהוָה בֶּן אָדָם שִׁים לְבָבְךָ וּרְאֵה בְעֵינֶיךָ וּבְאָזְנוֹךָ שִׁמְעָ קְמִילָא אֶסֶר
אֶת כָּל אֲשֶׁר אָנִי מְדַבֵּר אֵיךְ לְכָל חֲקוֹת בַּיִת יְהוָה וְלְכָל תּוֹרֹתָיו
חֲרָטִיךָ וְשִׁמְתָה לְבָבְךָ לְמַבּוֹא הַבַּיִת בְּכֹל מוֹצְאֵי הַמִּקְדָּשׁ: (ו) וַאֲמַרְתָּ
אֶל מְרִיאֵל בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה רַב לָכֶם מִכָּל הוֹעֲבֹתֵיכֶם
ב' טַעֲמִים בֵּית יִשְׂרָאֵל: (ז) בְּהִבְיָאֲכֶם בְּנֵי גִבּוֹר עֲרַלְי לֵב וְעֲרַלְי בֶּשֶׁר
לְהַיּוֹת בְּמִקְדָּשִׁי לְחַלְלוֹ אֶת בַּיִתִּי בְּהִקְרִיבְכֶם אֶת לְחֵמֵי חֲלִבּוֹדָם
וַיִּפְרוּ אֶת בְּרִיתִי אֵל כָּל הוֹעֲבֹתֵיכֶם: (ח) וְרָא שְׁמֵרְתֶם מִשְׁמֵרֶת
קִדְשֵׁי וְחֲשִׁימוֹן לְשִׁמְרֵי מִשְׁמֵרֵי בְּמִקְדָּשֵׁי לָכֶם: (ט) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה כָּל בֶּן גִּבּוֹר עֲרַל לֵב וְעֲרַל בֶּשֶׁר לֹא יָבִיא אֵל מִדְּשֵׁי לְכָל בֶּן
גִּבּוֹר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (י) כִּי אִם הַלְלוּ אֲשֶׁר רָחֲקוּ מֵעֲבִי

בַּחֲעוֹת

ר ש י

את הנשיא אני נותן רשות נשיא הו' וחשוב ואין דרכו לישב ולאכול עם שאר הכהנים
בלשכות: הוא יושב ב' לאכול לחם: בתוך חללו: מדרך חוץ: השער יבא:
כשהוא נכנס לתוך החצר הפנימית כדי ליכנס לשער קטן זה לאכול ב' דרך חולם
השער העזרה שבמזרח יכנס לתוך העזרה ובו דרך ישוב כשישוב יבא בחזיתו
הדרך שנקנס ולפי שהו'או' למטה (מ"ו) בענין ובבא ע"ה לפני ה' במועדים הבא
דרך וגו' שנים לעשות העזרה קפנדרי לפי שזוהי ביאה לראיית פנים ודרך
להראות יפה הונרך לומר כאן בביתו של כל ימות השנה שלא יעשה קפנדריה לפי
שאין ביאה זו לראיית פנים כמו של רגלים וכן העיר עוד למט' בענין פעמים
רבות: מנאת' דנשיא כ"ג נשי' הוא יומחשי וזהו יסח רשאי לאכול בשר ולהם קדשי
בזאתו שער שפיתחין לו בשעת חכילתו: מדרך חולם השער יבא: דרך חולם שער
מזרחי יכנס לעזרה ויבא לעזרה ויבא עד אותו פשט לאכול ב' לחמו: ומדרכו
יבא שאין זה ראוי לקפנדרי' כשאר שערים וכל היום שלא בשעת: חכילת הנשיא
יהיה סגור: (סא"ח): (ז) בני גב' שנתכרו מעשיו לחזיון שנשמים וכן
ערלי לב: וערלי בשר: כהן שמתו אחיו מחמת מילה: (ח) ותשימון לשמרי
משמרתו מקדשי לכם: תשימון לכם לדעתכם במקדשי אנשים שאינם ראויין להיות
שמרי

אל'ס
סדער
איון
אללע
[ר]
טעמי
שיללם
מיר:
אונד
עדעם
דוה
ויליג
פריכט
יייעל
שניש
גל
סעט
דרען!
די
[ז]
אונד
רעמי
שען
זכנס
להיות
לפי
קראת
ריאל
ראיל
ר ארי
האש
מרגס
יוכתן
ה ולפי
נקתר

יהוקאל מד

בַּתְּעוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר תָּעוּ מֵעַלֵי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם וּנְשָׂאוּ עֹנָם: (יא) וְהָיָה
בְּמִקְדָּשֵׁי מִשְׁרָתֵיהֶם פְּקֻדוֹת אֶל שְׁעָרֵי הַבַּיִת וּמִשְׁרָתִים אֶת הַבַּיִת
הַזֶּה יִשְׁחָטוּ אֶת הָעֵלָה וְאֶת הַזֹּבַח לָעֵם וְהָמָּה יַעֲמְדוּ לִפְנֵיהֶם
לְשִׁרְתָּם: (יב) יַעַן אֲשֶׁר יִשְׁרָחוּ אוֹתָם לִפְנֵי גְלוּלֵיהֶם וְהָיוּ לְבֵית
יִשְׂרָאֵל לְמִכְשׁוֹל עֹזֵן עַל בְּנֵי נְשָׂאֵתִי יְדֵי עֲלֵיהֶם נָאִם אֲדַנִּי יְהוָה וּנְשָׂאוּ
עֹנָם: (יג) וְלֹא יִנְשׂוּ אֵלַי לְבַהֵן לִי וְלִגְשַׁת עַל כָּל קָדְשֵׁי אֵל קָדְשֵׁי
הַקָּדָשִׁים וּנְשָׂאוּ כְלִמָּתָם וְחַוְעוּ כֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ: (יד) וְנָתַחְתִּי אוֹתָם
שְׂמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת הַבַּיִת לְכָל עֲבָדָתוֹ וְלְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בּוֹ:
(טו) וְהַכְהֵנִים הַלְוִיִּם בְּגֵי צְדוּקָאֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשֵׁי
בַּתְּעוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַלֵי הָמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְחָנִי וַעֲמְדוּ לִפְנֵי
לְהַקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נָאִם אֲדַנִּי יְהוָה: (טז) הָמָּה יָבֹאוּ אֶל מִקְדָּשֵׁי
וְהָמָּה יִקְרְבוּ אֶל שְׁלַחְנֵי לְשִׁרְחָנִי וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶתִי: (יז) וְהָיָה
בְּכוֹאֵם אֶל שְׁעָרֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית בְּגָרֵי פִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא יַעֲלֶה
עֲלֵיהֶם צִמְרַת בְּשִׂרְתָּם בְּשִׁעְרֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית וּבֵיתָהּ: (יח) פְּאָרֵי
פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל רֵאשֵׁם וּמְכַנְסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל מַתְנֵיהֶם לֹא יַחְגְּרוּ
בִּזְיָע: (יט) וּבְצִאָתָם אֶל הַחֲצַר הַחִיצוֹנָה אֶל הַחֲצַר הַחִיצוֹנָה אֶל

העם

ר ש י

שְׂמֵרֵי מִשְׁמֶרֶתִי: (י) כִּי אִם הַלְוִיִּם אֲשֶׁר רָהֲקוּ וּגְוֹ' • כִּי אִם כֹּה תַעֲשׂוּ לֹסֵם הַלְוִיִּם
אֲשֶׁר רָהֲקוּ מֵעַלֵי וְעַכְשָׁיו חָזְרוּ בָהֶם: וּנְשָׂאוּ עֹנָם • מִגִּשְׁתָּ עוֹד חַל מִזְבְּחִי חַלֵּךְ
פְּקוּדֵי שַׁל שְׁעָרֵי הַבַּיִת פְּקוּדֵי קוֹמָדוֹשׁ א"ש בְּלַע"ז שׁוֹמְרִים וְשׁוֹעֲרִים יִהְיוּ:
(יא) הַמַּהֲשֵׁחַטוֹ אֶת הָעוֹלָה עֲבוֹד' הַכֹּהֵנִים בְּזָרִים בְּעֲבָדִים וּבְנָשִׁים: (יב)
לְמִכְשׁוֹל עֹזֵן לְהַמְשִׁיכֵם לַכֹּךְ: (יג) וְהַכְהֵנִים הַלְוִיִּם מִשְׁבֵּט לְוִי • בְּנֵי מְדוּקָלָפִי
שְׁהִי' כ"ג שְׁיִמְשׁוּ רֵאשׁוֹן בְּמִקְדָּשׁ בִּימֵי שְׁלָמָה נִקְרָחוּ עַל שְׁמוֹ • בַּתְּעוֹ' קְנֵאוֹ כְּשֶׁאֲדָר'
בְּלַע"ז (יז) אֲשֶׁרֵי הַחֲצַר הַפְּנִימִית • לִפְנֵי וּלְפָנִים בְּיָהּ: וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם
צִמְרַת • תְּכֵלֶת שְׁהִיָּה בְּמַעֲלֵל וּבְאֲבִנֵט לֹא יִלְבָּשׁוּ בְּיָהּ • בְּעֲבוֹדַת פְּנִים: וּבֵיתָהּ •
וּלְפָנִים: (יח) וְלֹא יַחְגְּרוּ בִּזְיָע • שְׂמֵרֵי בְּזָרִיית' אֵין חוֹגְרִין בְּמִקּוֹם שְׂמִזְיָעִין
לֹא לְמַטָּה מֵאֲזִילֵיהֶם וְלֹא לְמַטָּה מִמַּתְנֵיהֶם שְׁהוּא מִקּוֹ' זִיעָה אֲנִלְאֲשׁוּי' רַח בְּלַע"ז
ל"א אֲסֶרֶה הַחֲזָרָה לְכַהֲנֵים מִלְּבוּשֵׁי צִמְרַת כִּי הַצִּמְרַת מִזִּיעַ הַגּוֹף וּמִזִּיעַ אֶת הַצִּמְרַת
בְּא"ח פְּאָרֵי קְפִיול' אֲשֶׁר בְּלַע"ז: (יט) חַל הַחֲצַר הַחִיצוֹנָה חַל הַחֲצַר הַחִיצוֹנָה •
לְפִי

תרגום אשכנזי

קנב

דאך ווייל ריווע זיך פֿאָן מיר ענטפֿערנטען, אַלס ישראל זיך פֿעדאירטען, ווייל
 זיא עכענפֿאללם פֿאָן מיר הינוועג זיך הינטער איהרע שענדליכען געזעצן פֿער-
 אירדעט האַבען; זאָ זאָללען זיא איהרע שולד ביסען. [יא] זיא זאָללען נעמליך
 אין מיינעם הייליגטהומע נור אַלס בעדינטע זיין, אַנגעשטעללט צו פֿעדערטנער דעם
 טעמפעלס אונד זאָנוטיגען פֿערריכטונגען דאָרין, אַלס גאַנצע אונד אַנדערע
 אָפֿפֿער פֿיר דאָן פֿאַלק צו שלאַכטען, אונד פֿיר דאָזעלכע אין בערייטשאַפֿט צו
 שטעהען, אום עס צו בעדינען. [יב] ווייל זיא דעמוזעלכען פֿאַר זיינען געזעצן דען
 דינוט פֿערריכטעטען, אונד דאָדורך דעם הויזע ישראל צום ווערקצייגדער טיווע-
 טהאַטגעוואָרען זינד, דעסזענען האַבע איך מיינע האַנד גיגען זיא עמפֿאַר גע-
 האַבען (געשוואָרען), שפּריכט דער הערר; דער עוויגע, דאַס זיא איהרע
 שולד טראַגען זאָללען. [יג] דאַס זיא אין פּרויטערליכען דינוטען זיך פֿיר ניכט
 טעהר געהערן, צו קיינעם מיינער הייליגטהומער, צום אַללערהייליגטען ניכט
 מעהר הינצוטדעטען דירפֿען, דאַמיט זיא איהרע שפּאַך טראַגען, וועגען דער
 גרייעלע, דיאזיא בגינגען. [יד] איך האַבע זיא אַלזאָ פֿיר דיא היטער, צור בע-
 וואַכונג דעם טעמפעלס, צו אַללען שווערען אַרכייטען, וואָס אימער דאָרין גר-
 טהאָן ווערדען מוס, בעשטימט: [טו] אַבער דיא פּרויטער אונד לעוויטען קינע-
 דער צדוק'ס, דיא דען דינוט מיינעם הייליגטהום'ס אין אַכט נאַהמען, וועהרענד
 דעם ישראל זיך פֿאָן מיר פֿעדראירטען האַטטע, זאָללען הערצן נאַהען, מיר צו
 דינען, פֿאַר מיר צו שטעהען, אום מיר אינשליט אונד בלוט צו אָפֿפֿערן, שפּריכט
 דער הערר, דער עוויגע. [טז] זיא זאָללען אין מיין הייליגטהום קאַממען, זיך
 מיינעם טישע נעהערן. אום מיר צו דינען, אונד מיינען דינוט פֿעדוואַלטען.
 ווען זיא אין דיא טהאַרע דעם אינגערן פֿאַרהאַפֿט אינגעהען, זאָללען זיא ליינענע
 קליידונג אַנציהען, קיינע וואַללע דאָרף אויף זיא קאַממען, ווען זיא מיר אין דען
 פֿפֿאַרטען דעם אינגערן האַפֿט, אונד אים טעמפעל דינען. [יז] ליינענע טול-
 באַנדע זאָללען זיא אויף דעם הויפט, ליינענע ביינקליידער אָן איהרען לעגדען
 האַבען, דיא זיא אַבער ניכט מיט דעם שווייסע אַנגירטען דירפֿען, [יט] ווען זיא

ב א ו ר

שהם ג' כ דקו מעלי כתעות ישראל, לא יהיו במקדשים כ"א מזרחים: (יח) ביוע, שם
 בשקל נגע, כי הויד שרם, ומפני ההפסק בקדשה הויד. והטעם שלא יחננו מכנסי שמים
 אש הם מלכלכים נזיעה כ"א יהיו תמיד לבנים ונקים. (יט) יקדשו, מענין כל אשר יגע
 בהם

מכלל יופי

בהא וו מונע בשורק והוא כמו ומעלותיו ויוד הרבוי חסרה מהמכתב ובשארם במצטא והכרי
 מורה עליה וכן מנן גבורתו (כחוס כ') כמו גבוריו. פנוח, שם בשקל למנות ימינו (תהלים
 כ') ענין הנטה. (ב) ואל הגבול, אל גבול העזרה הנזכרת. וחטאת אוחו ובפרחהו,
 כתרנומו ותדכי יתיה ותכפר עלוהי. (כא) ולקחה את הפר החטאת, כסמך עם הא הידיעה
 כמו המזבח הכחשת (מלכים ב' ט"ז) והדומים לו. ושרפו במפקד הבית, ושרפו האזיק
 במפקד הבית. במפקד הבית, במלות הבית כמו והוא פקד עלי (עזרא א') במפקד יתוקי
 (דברי)

והיה
 זבית
 ייהם
 זבית
 שאו
 דרשי
 זוחם
 בו
 דרשי
 לפני
 דרשי
 והיה
 עלה
 פארי
 חגרו
 ה אל
 הלויס
 חלא
 יהיו
 (יב)
 וק לפי
 שאד"ר
 עליהם
 יתה
 ומזיעין
 זבלע"ז
 הנשר
 ונה

הרגום אשכנזי

אין דען אייטערן האָף הינויגעווען, אין דען אייטערן האָף נעמליך צו דעם פֿאַלקע, מיווען וואָ דיאָ קליידער, וואָרין וואָ מיר דינען, אויפֿוועהען, אין דען צעללען דעם הייליגטהומס וואָ נידערלעגען, אונד אַנדערע קליידער אַנציהען, דאַמיט וואָ דאַן פֿאַלק ניכט דורך איהרע קליידער ווייהען. [כ] איהר הויפט דירפֿען וואָ ניכט אַבשערען, אויך דאַן האָר ניכט ווילד וואָכוען לאַזען, אַנדערן פֿערט שניידען וואָללען וואָ איהר הויפט האָר. [כא] קיין פֿרויטער דאַך וויין טרינקען, ווען ער אין דען איינערן האָף געהען מיט. [כב] וויטווען אונד פֿערשטאַסענע דיר פֿען וואָ ניכט צו ווייבער געהען, אַנדערן זונגפֿרויען פֿאַם געשלעכטע ישראל'ס; דאַך מעגען וואָ איינעם פֿרויטערס וויטווע הייראַטען. [כג] מיין פֿאַלק וואָללען זי אונטערריכטען, וואָם הייליג אונד ניכט הייליג איזט, וואָס דיין אונד אונרמיין איזט, איהם קונד טהון. [כד] אין שטרייטזאַכען וואָללען וואָ נאָך מיינעם רעכט אורטהיילען אונד שליכטען, מיינע לעהרען אונד געזעצע פֿיר אַללע פֿעזטע וואָללען לען וואָ בעאַבאַכטען, אונד מיינע רוהעטאַגע הייליגען. [כה] צו קיינעם מיני שען לייכע דאַך ער קאַממען, אונד זיך פֿעראַונדרייניגען, אויגעגאַטמען ביי אַ פֿאַטער, מוטער, וואָהן, סאַכטער, כרווער אונד שוועטער, וואָ קיינען מאַן האַטטע, איזט דיזע פֿעראַונדרייניגען ערלויבט. [כז] נאָך זיינער ווידעררייניגונג צעהלט ער דאַן זיכען טאַגע. [כז] אונד אַם טאַגע, ווען ער ווידער אין דאַן הייליגטהום געהט, אין דען איינערן פֿאַרהאַף, אום אים הייליגטהומע זיינען דיניט

ב א ו ר

בהם יקדש (ויקרא י"א) • (ב) ופרע וגו', לא יגדלו את השער בלי סדר, לזה נקרא פרע מלאן בפרוע פרעות • בסופ, בן נקרא חתך השער לשדרו על הרגל היפק פרע. (כו) וכיום באו, אשרי טהרתי,

מזה (א) חמשה

מכלל יופי

(דברי הימים ב' ל"א) כלומר מה שהיה מורה על הנזת לעשות בן הכהנים שהיו יקומים חלוקים בנית לכל דברי הבית • וינתן מרגם בחמר דהו צביהא (כב) יחטאו, פירש יסירו חטא האדם בעבירות המונח • (כג) בכלותך מחטא, בנית ענין השלמה • (ד) וכפרו, כתיב וקרי וכפרו ביום והענין חסד חלא שכתוב טעם שנתת ימים דבק למעלה • ושהרו אהו, לפי שנטמא בידי גויי הארץ • ובלאו ירו, כתוב בלתי דוקרי ביד ורבים כמוהו ססרי יוד הרגים מהיכתב ולא יחסר הענין בעבירה וההכנו למזבח ופירושו כתרנושי ויקרבון קרבניהון וכן מרגם חונקלוס ומלאת יד אהרן יד בניו (שמות כ"ט) • ויש לפרש כנו ידיו לכהן המקריב שימלאו ידיו מנתחי הקרבן • (כו) ביום השמיני, הבית תשא נמקים מן חוץ • ויש לפרשו כמשמעו ופירושו ביום השמיני וממנו והלאה יעשונו • ורצאחי, שרשרת וכתב באלף ונקרא כנעלי ההא וכן רפאנו את בכל (ירמיה כ"א) :

מר (ג) את הנשיא, כמו חג הכהנים וכן והראה את הכהן (ויקרא י"ב) את מי הנדת מלין (חיונ כ"ו) והדומים להם במקום אל וכן מרגם יונתן לרבא יהא רנע הוא יתיב ביה והכשיא הזה יהיה מלך המשיח כמו שאמר ודוד ענדו כשיא להם לעולם (יחזקאל ל"ז) • לאכל לחם לפניי, כשיאכל זנסי שלמו לפניי ה' יאכלם בזה המקום מדרך אולם השער יבא שם • (ה) תורהו, כתוב בלשון יד וקרי ביד • (ו) אל טרי, תאר במסקל השם ובלשון ריבוי אהו רוכן אל תהי מרי (יחזקאל ב') • ובמכלל שלם בהפסק מרי נשא ובהפסק נכגול ובל נפשט נכגול ערלי (ז)

יהוֹקָאֵל מִד

קִנְג

הָעַם יִפְשְׁטוּ אֶת בְּגָדֵיהֶם אֲשֶׁר הָמָּה מְשֻׁרְתִים בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם
 בְּלִשְׁכַת הַקֹּדֶשׁ וּלְבָשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְלֹא יִקְדָּשׁוּ אֶת הָעַם
 בְּבְגָדֵיהֶם: (כ) וְרֹאשָׁם לֹא יִגְלְחוּ וּפָרַע לֹא יִשְׁלַחוּ כָּסוּם יִכְסֹּמוּ אֶת
 רֹאשֵׁיהֶם: (כא) וַיֵּין לֹא יִשְׁתּוּ כֹּל כֹּהֵן בְּבוֹאָם אֶל הַחֲצַר הַפְּנִימִית:
 (כב) וְאַלמָנָה וְגֵרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם בְּחֹלֶת מְזֻרַע
 בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאֱלֻמָּנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֻמָּנָה מִכֹּהֵן יִקְחוּ: (כג) וְאֵת
 עַמֵּי יוֹרוֹ בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל וּבֵין טָמֵא לְטָהוֹר יוֹדִיעַם: (כד) וְעַל רִיב הָמָּה
 יַעֲמְדוּ ל' שָׁפֵט לְמִשְׁפַּט ק' בְּמִשְׁפָּטֵי וְשִׁפְטָהוּ יִשְׁפֹּטְהוּ ק' וְאֵת הַזֹּרֵתִי
 וְאֵת חֻקֹּתַי בְּכָל מוֹעֲדַי יִשְׁמְרוּ וְאֵת שִׁבְתוֹתַי יִקְדָּשׁוּ: (כה) וְאֵל מֵת
 אָדָם לֹא יָבֹא לְטָמְאָה כִּי אִם לְאָב וּלְאִם וּלְבֵן וּלְבַת לְאִתּוֹ וּלְאִחֹתוֹ
 אֲשֶׁר לֹא הִיְתָה לְאִשׁ יְטָמְאוּ: (כו) וְאַחֲרֵי טָהָרְתוּ שִׁבְעַת יָמִים
 יִסְפְּרוּ לוֹ: (כז) וּבַיּוֹם בָּאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ אֶל הַחֲצַר הַפְּנִימִית לְשֵׁרֶת
 בַּקֹּדֶשׁ יִקְרִיב חֲטָאתוֹ גָּאֵם אֲדָנִי יְהוָה: (כח) וְהִיְתָה לָהֶם לְגִחְלָה

אֲנִי

ר ש י

לפני שהיה מדבר בהיכל לפני ולפנים וקראם חצר הפנימית ואלהם יש לו לקרות
 עזרת ישראל חצר החנוכה לכך הוצרך לכפול שתי פעמים לומר שעל עזרת נשים
 הוא חו' מקום שכל ישראל נכנסין • והניחו אותה בלשכות הקודש • כמו שאמר
 מרע"ה (ויקרא ט"ו) ופסע את בגדי הכד אשר לבש והניחם שם : ולא יקדשו
 את העם • ת"י ולא יתערבין עם עמא בלבושיהן כלומר לא יגעו אל העם בבגדיה'
 הקדושי' שאין בגדי חול טהורין חלל בגדי הקודש : (כ) וראשם לא יגלחו •
 להעביר את כל השער : ופרע לא ישלחו • גידל שער לא ירצו : כסוים יכסו •
 ככוסמות הזו סדורין בשבולת ראשו של זה צד עקרו של זה כך שמעתי משמו של
 רבי מנחם ז"ל לוייתכן לפרשו לשון מדה דבר השוה לא גויות ראש ולא גדול שער אף
 צמדה שוה אמולי"ר בלע"ז : (כא) צבואם אל החצר הפנימית • אל ההיכל :
 (כב) כי אם בתול' יקחו • הכהנים הגדולים חבל יש מן הכהנים אשר יקחו
 את האלמנה כגון הדיוטין וזהו מהבן יקחו • יש מן הכהנים שמתרין באלמנה •
 מ"ל • אשר תהיה אלמנה • גמורה פרט לגרושה ולחלוצה אע"פ שפנויה היא
 אסורה אף להדיוט : (כו) ואחרי טהרתו • אחר פרישתו מן המת כך שגויה
 צמ"ק : (כז) וביום-בואו • תחלה אל הקדש להתחנך יקריב חטאתו זו עשירית
 האיפה שלו כך שגויה צמ"ק שהכהן הדיוט טעון עשירית האיפה ביום חיטונו

לענין

א

ב

א

20

לקעו
 וללעו
 אמיט
 רפעו
 פערס
 קעו
 דיר
 ל'ס
 וללעו
 ונראין
 דעכט
 ואל
 מיני
 ביי
 טאן
 נינינג
 דאו
 וייגע
 ט

נקרא
 פרע

ה

ולוקים
 ו חטא
 ב וקרי
 ונטמא
 וכתב
 בקלום
 וכתתי
 ו ביום
 ה וכן

ת מלין
 ב ביה
 לאכל
 שם
 רוכן
 שגול

יחזקאל מד מה

אני נחלתם ואחזה לא תהנו להם בישרא אני אחזתם: (כט) המנחה
והחטאת והאשם המה יאכלום וכל חרם בישראל להם יהיה:
(ל) וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מפל תרומתיכם לכהנים
יהיה וראשית עריסתיכם תהנו לכהן להניח ברכה אל ביתה:
(לא) כל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים:
מה (א) ובהפילכם את הארץ בגחלה תרימו תרומה ליהוה
קדש מן הארץ ארד חמשה ועשרים אלף ארד ורחב עשרה
אלף קדש הוא בכל גבולה סביב: (ב) יהיה מזה אל הקדש חמש
מאות בחמש מאות מרבע סביב וחמשים אמה מגרש לו סביב:
(ג) ומן המדה הזאת תמוד ארד חמש חמשה ק' ועשרים אלף ורחב
עשרת אלפים ובו יהיה המקדש קדש קדשים: (ד) קדש מן הארץ
הוא

ר ש י

בענין שנאמר (שס) זה קרבן אהרן ובניו וגו' וכמו שמפורש במסכת מנחות:
(כח) והיתה להם הכהונה לנחלה: (כט) חרם ל' קדש וכן כלול חרמה
שהוא על הקדש: (ל) להניח חפשי"ר בלע"ז כמו (שמות ח') וינח ככל
גבול מצרים: (לא) כל נבלה וטרפה וגו' לפי שהותרה להם מליקת חטאת
העוף שהיא נבלה וטרפה הותרך להזכירם על שאר נבלו ושריפו' כך פירשו
דבותינו:

מה (א) ובהפילכם את הארץ בגחלה כפי מעיניו ולמעט כפי פקודיו והיו ב'
שצטים או ג' ברצוע' אחת עכשיו החלקים שוים וכשורות הכרם מפאת ים עד פאת
קדים כמו שמפורש בסוף הספ': תרומ' לה' לננות ב"ה הזה ב': (ב) יהיה
מזה מן התרומה הזו יהיה לצורך הקודש להר הבית חמש מאות קנים והמותר
לנתיים לכהני' כמו שמפורש בסוף הס': (ג) ומן המדה הזאת בקנה המדה
שנמדדו ריבוע הר הבית ה' מאות על ה' מאות כמו שאמר בענין של מעלה
(מ"ב) לר' רוחות מדדו חומה לו סביב חמש מאות קנים וגו' תמוד אורך ה'
ועשרים אלף קנים ורחב י' אלפים קנים ולפי שלא פירש בפסוק ראשון מה הן ה'
ועשרים אלף אס קנים אס אמו' הוצרך לומר שב' מדו' בקנה המדה שנמדדו ב'
ה' מאות על ה' מאות של הר הבית נמדדו אלפים הללו לתרומה: (ד) קדש
מן הארץ סרס את המקרא מותר הקדש אשר מן הארץ הוא יהיה לכהנים
ומשרתי המקדש הקריבו' וגו' קדש מן הארץ היא התרומה הזאת לכהני' משרתי
המקדש

תרגום אשכנזי קנר

דינוט צו פֿערדיכטען , ברינגט ער ויין וינד . אַפֿפֿער , שפּרייט דער הערר , דער עוויגע . [כח] ריס זיין איהנען צום ערכטהייל , איך נעמליך בין איהר ערב טהייל , קיין אַנדערס אייגענטהום זאלל איהנען אין ישראל געגעבען ווערדען , איך אַלליין בין איהר אייגענטהום . [כט] דאָז מעהל אַפֿפֿער , וינד אונד שולד אַפֿפֿער זאללען זיא פֿער צעהרען , אונד אַללעס באַן גוט אין ישראל געהערט איה גען . [ל] דאָזערזע פֿאָן אַללעס פֿריהצייטיגען , אונד דיא העכע פֿאָן אַללעס דער העכע אונטערזאָרפֿענעס געהערט דען פּרויטערן . אויך דאָז ערוטלינג איירעס טייגס מיסט איה דעם פּרויטער געבען , דאָמיט דער וענען אין איירעס הויזע רוהע . [לא] אַללעס אומגעפֿאללענע אונד צערריסענע , זאָוואָהל פֿאָם געפֿלי געל , אַלס פֿאָן פֿיר פֿיסנען טהירען , דירפֿען דיא פּרויטער ניכט געניסען .

מה [א] ווען איהר דאָז לאַנד צין בעוויצונגען פֿערטהיילען ווערדעט , זאָ זאללט איהר איין שטיפֿטסגוט פֿיר דען עוויגען דאָפֿאָן אַבגעבען , וועלכעס פֿאָן דעם לאַנדע געהייליגט זיין זאלל , פֿינף אונד צוואַנציג טויזענד לאַנג , אונד צעהן טויזענד ברייט . ריס איזט דעם גאַנצען אומפֿאַנגע נאָך הייליג . [ב] הירפֿאָן זאלל פֿיר דאָז הייליגטהום (טעמפעל געביידע) איין פֿירעק פֿאָן פֿינף הונדערט אין דער לענגע , אונד פֿינף הונדערט אין דער ברייטע גענאַמסען ווערדען , וויא אויך פֿינפֿציג עללען צו איתעם פֿאַרפֿלאַצצע דאַרום , [ג] דאָז איבריגע פֿאָן דיועס מאַסע , דאָז אין דער לענגע פֿינף אונד צוואַנציג טויזענד , אין דער ברייטע צעהן טויזענד מיסס , וואָרין דאָז הייליגטהום , דאָז אַללערהייליגזע איוט , [ד] נעמט ליק

ב א ו ר

מה (א) המשה ועשרים אלה , לא כלמר מה היא המדה , והמפרשים אמרו שהיא צדקת חקנה . וא"כ אחות הכהנים והלוים הי' גדולה מאד . (ב) יהיה מזה ונו' , מן התרומה הזאת יהיה חמש מאות נקמט מאות לנורף בית המקדש והשאר לנורף הכהנים כאשר יפירש למטה . (ג) ומן המדה הזאת , יש צו פירושים שונים וכלם רחוקים מאד . והנכון בעיני ששעורו והכיתר מן המדה הזאת אשר תמיד ארף ובו יהי המקדש , ועוד הוא קדש מן הארץ לכהנים יהיה , וטעם הכפילה הוא לומר שגם חלק הכהנים הוא קודש . (ד) ומקדש למקדש

מכלל יופי

(ז) ערלי לב כל דבר היתר והכבד שראוי להשליכו ולהסירו יקרא ערלה וכן ערלי לב וערלי צמר כאלו לנס כבד ויתר צמר ושמין המכסהו שלא יוכל להנין על דרך השמן לב העם הזה (ישעיהו') ונו' וכן ערל לב וערל בשר ושניהם תאר . ובפירוש ערלי לב שעברו עבודה זרה ערלי צמר שמתו אקיו מקמת מילה . לחללו את ביתי , כמו ומראה את הילד (שמות ב') . לשמרי משמרת , הלמד כלמד הרגו לאבנר (שמואל ב' ג') והדומים לו . לכם , אותם שהיו שומרים לכם נמשמרת עבודה זרה שלכם שמתם אומרי משמרת במקדש . (י) ונשאו עונם , הוו כווישא אברהם את עיניו (בראשית כ"ב) . ופירושו שלא יעברו עבודת קרבן אלא מה יעשו אותם לויס אשר תעו בתעות ישראל מעלי והיו במקדשי משמתיס כזרים לבד . (טז) יקרבו אל שלחני , כמו שמרגס יונתן לפתורי דלסס אביא . (יח) פארי פשתים , ענינו השנס והיוסי והס המגנעות שהס פאר לארס כשהס על ראשו וכן אמר ומגנעות תעשה להס לכבוד ולתפארת (שמות כ"ט) . ומכנסי פשתים , ידוע ונקראו מכנסיס בלשון שניס ואס הוא בגד אחד לפי שיס

הרגום אישכנוי

ליך וואס איבריגענס פאן דעם לאנדע געהייליגט איזט, געהערט פֿיר דיא פֿריזטער, דיא דינער דעם הייליגטהום'ס, דיא צום דינוט דעם עוויגען געווידמעט זינד; דער פלאץ געהערט איהנען צור וואָהנונג, אונד איזט איין הייליגטהום פֿיר דאָו הייליגטהום. [ה] וואָ פֿערנער פֿינף אונד צוואַנציג טויזענד לענגע, אונד צעהן טויזענד ברייטע; וואָלל פֿיר דיא לויס, דיא דינער דעם טעמפלעס, צו איהרעם אייגענטיגטומע זיין, געבוט צוואַנציג צעללען. [ו] צום אייגענטומע דער שטאָרט וואָלל איהר צעהן טויזענד ברייטע אונד פֿינף אונד צוואַנציג טויזענד לענגע לאַווען, געט צענאיבער דעם הייליגען שטיפֿטסגוטע, וועלכעס דעם געוואַמסטען הויז ישראל צינעהערען וואָלל. [ז] דער פֿירוס בעקאָמטט אויף ביידען זייטען דעם הייליגען שטיפֿטסגוטס אונד דעם שטאָרט. אייגענטומס, לענגוט דעם הייליגען שטיפֿטס אונד דעם שטאָרט. אייגענטומס, צור וועטווייטע, ביס אָן דיא וועטליכע גרענצע (דעם לאַנדעס), אונד צור אָטווייטע ביו אָן דיא עוטליכע גרענצע, וואָ לאַס דאָרוך דיא לענגע פֿאָן דער וועטליכען ביו צור עוטליכען גרענצע גלייך איי. געם דער טהיילע (פֿאָן דען שטעממען) ווירד. [ח] היר אים לאַנדע וואָלל ער זיין אייגענטומס אין ישראל האַבען, דאָמיט דיא פֿירוטען מין פֿאָלק גיכט מער בע.

ב א ו ר

למקדש, כלומר גם חלק הכהנים הוא מקום מקדש לפי שהוא לטורח המקדש. (ה) וחמשה וכו', אבל נחלת הקודש יהי' אחות הלויס ג"כ ממנה זאת וכמו שמפורש בסוף הספר עשרים לשכוח, אמרש יעשו בחלקם סמך לאחות כהנים עשרים לשכות נהם השערים כדי שיהיו קרובים אל הבית והשאר יהי' לפרושים ולנתיים, כן כתב רד"ק וכן דעת הש"י. ולפי שנאמר לעיל שהלויס יהיו משרתים פקודות אל שערי הבית ומשרתים את הבית, גם מלשכות השערים שזכרו לעיל נראה שלהם ג"כ לשכות בבית המקדש, ואין ספק שהתאים בתוך השערים לנרכס הם; ולכן דעתי שהכוונה על הלשכות האלה, כלומר קון מנחלתם יהי' להם ג"כ עשרים לשכות במקדש. (ו) ואחוזת העיר, להעיר שתכנה אל המקדש ותהיה ג"כ חלק לאחזה, אשר לכל בית ישראל יהיה, וכמפורש עוד בסוף הספר. (ז) ולגשיא וכו', ואח"כ אל פירש פני כי למ"ד השמוש הנזכרת לתרומה ולאחות, ר"ל אל פניהם למזרח ואל פניהם למערב תהיה נחלת הנשיא, כמו שמפרש ואומר מפאת ים ימה ומפאת קדמה קדימה, כלומר רחב נחלת הנשיא יהי' כ"ה אלף כנגד תרומת הקודש ואחוזת העיר וארך כנגד אחד חלקי הנשים ממזרח ארץ ישראל למערבה, כי לישראל יהיו שנים עשר חלקים, ולנשיא חלק השלשה עשר, חלק הנשיא כחלק אחד משנתי ישראל נארך ונרחב אלא שתוך נחלת

מכלל יופי

לו שני כנפות. על מחניהם, כמו שכתוב בתורה ממתנים ועד ירכיס יהיו (שם כ"ח). ביוע, במקום הזיעה ולשון זיעה ידוע בדברי רז"ל ואמרו מאליל יתגרו ביוע אמר אביי לא יתגרו בעקו' שמויעין כדתניא כשהם סוגרים אין סוגרין למטה ממתניהם ולא למעלה מאביליהם אלא כנגד אבילי ידיהם וכן תרגם יוסתן ולא ייסרון על מרביהון על לכהון ייסרון. יוע, שם נשקל גנע כי היוד שרש ומפני ההפסק נקמנה היוד. (יט) ובצאתם אל החצר החיצונה, ואמר אחר כך אל החצר הקיבוכה אל העם אמר אי זוזמר הקיבוכה אל העם פירוש מקום שהעם שם והוא עזרת ישראל. ולא יקדשו, פירוש שלא יקדשו אותם כנגעם בהם כנגדי כהונה כי אם יגעו העם כנגדיהם שהם קדש ידמה שם קדושים כמותם וכן תרגם יוסתן ולא יתערבון עם עמא בלבויהון

יחזקאל מה

קנה

הוא לפתחים משרתי המקדש יהיה הקרבים לשרת את יהוה והיה להם מקום לבתים ומקדש למקדש: (ה) וחמשה ועשרים אלף ארבע עשרת אלפים רחב יהיה ק' ללויים משרתי הבית להם לאחזה עשרים לשלח: (ו) ואחזת העיר תהנו חמשת אלפים רחב וארבע חמשה ועשרים אלף לעמדת תרומת הקדש לכל בית ישראל יהיה: (ז) ולנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחזת העיר אל פני תרומת הקדש ואל פני אחזת העיר מפאת ים ימה ומפאת קדמת קדימה וארבע לעמדת אחר החלקים מגבולים אל גבול קדימה: (ח) לארץ יהיה לו לאחזה בישראל ולא ינו עוד נשיא את עמי

והארץ

ר ש י

המקדש יהיה • העודף על חמש מאות של הר הבית י"ז חלק ומחתי' וחמשי' למזרח וכנגדן למערב והמקדש באמצע וארבעת אלפים ושבע מאות וחמשים לנפון וכנגדן לדרום: וזוהי להם מקום לבתים • להעודף הזה שסביב המקדש: ומקדש למקדש • וחמש מאות על חמש מאות האמצעיים יהיו מקודשים לצורך המקדש אישינוטי' גיחה אלשינוטואייר' א' בלע"ז: (ה) וחמשה ועשרים אלף • קנים אורך עשרת אלפים רחב תרימו רצועה אחרת חבל זו בדרומה של זו לצורך פלויים כך מפורש בסוף הספר שהוא בדרום • מחמתי: ד' לשכות יהיו ללויים תקף המקדש לשמור הבית ולנוי ומותר הרצועות יעשו לרכיבם תו' • (ו) ולאחזת העיר • היקף העיר אחזת מושב חול שלה לבנות בה ישראל בתיים: תתנו חמשת אלפים רוחב • בדרומה של שנייה ואורך כמות שתי הרצועות נמצאת כל הדרומה מרובעת כ"ה על כ"ה אלפים: לעומת תרומת הקודש • כלומר במדת אורך רצועות תרומת הקדש: לכל בית ישראל היה • אחת רצועה שלישי' תהי המושב לזרים: (ז) ולנשיא מזה ומזה לתרומות הקודש ולאחזת העיר • בסוף הפרשה הוא חונק את ארץ ישראל ממזרחם למערבם לי"ג רצועות י"ב למנין השבטים וכל אחת עשרים וחמש אלף קנים רחב וארבע כדרך כל ארץ ישראל ורצועה אחת לתרומה ארבעה מן גבול מזרח ועד גבול מערב ורחבה כ"ה אלפים קנים כשאר כל חלק וחלק מאותה רצועה היא תורם באמצעית' שלש רצוע' הללו האמורות למעל' שהם כ"ה אפי' על כ"ה אפים והעודף עליה' למזרח עד סוף גבול הארץ וכן למערב' יהיה לנשיא מזה ומזה למזרח' ולמערב' • אל פני תרומת הקדש ואל פני אחזת העיר כנגד כל רחב שלש' הרצועות המובדלות לתרומות הקדש של רצועות הכהנים והלויים ולאחזת העיר: מפאת ים ימה • ממערב תרומת הקודש והעיר עד מערב הגבול: ומפאת קדמה קדימה • ומזרחת התרומה

יחזקאל מה

והארץ יהנו לבית ישראל לשבתיהם: (ט) כה אמר אדני יהוה רב
 לכם נשיאי ישראל חמס ושד הסירו ומשפט וצדקה עשו הרימו
 גרשתיכם מעל עמי גאם אדני יהוה: (י) מאזני צדק ואיפה צדק וכת
 צדק יהי לכם: (יא) האיפה והבת הכן אחד יהיה לשאת מעשר
 החמר הבת ועשירת החמר האיפה אל החמר יהיה מתכנהו:
 (יב) והשקל עשורים גרה עשורים שקלים חמשה ועשורים שקלים
 עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם: (יג) זאת התרומה אשר
 תרימו ששית האיפה מחמר החטים וששיתם האיפה מחמר
 השעורים: (יד) וחק השמן הבת השמן מעשר הבת מן הכר עשרת
 הבתים

ר ש י

התרומה למזבז מזרח לעומת אחד החלקים של שבטי המפורשין בסוף הספר שהם
 הגבולים של ארץ ישראל עד גבול קדים: (ה) לארץ היה לו לאהוזה ת"י דה
 ארעא תהא לרצח לאחסנא: ולא יוגו. לשון אונאת ממון שגוזלן את נחלתם:
 (ט) הרימו גרושותיכם. סלקו את שאתם ונגרשים את עמי ונכהלתם: (י)
 איפת. למדת היבש בת למידת הלח: (יא) תכן אחד. לשון מניין כמו ותכן
 לבני' תתנו (שמות ה') מדה אחת זו עשירית להומר של יבש שהוא שלשים סאים
 וזו עשירית לחומר הלח: איפה וגם לשון מדה חמס וכור. מו"ו בלע"ז: לשאת.
 כמו לקחת וכן ת"י למו"ב לשאת מעשר החומר ת"י הבת וכן עשירית לחומר יבש
 האיפה: אל החומר יהיה מתכנהו. סכום חשבון הבת והאיפה לפי גודל
 החומר ויהי. מנ'. חס יוספו בהומר יוספו בבת חס יפתחו מזה יפתחו מזה
 שיכוון מעשר לו: (יב) והשקל עשורים גרה. עשורים מעין: עשורים שקלים
 חמשה ועשורים שקלים עשרה וחמשה שקל. הרי ששים שקלים: המנה יהיה
 לכם. לונ"ך בלע"ז ואנחס חצרו לשון מניין והרי יש כאן מאתים וחרכעיים זוז
 מכאן שהיה מנה של קודש כפול והוסיפו עליו צימי יחזקאל שטות הרי מאתי'
 וחרכעיים וכשחלקו הכתוב לשלשה ולא כתב סתם ששים שקלים יהיה לכם המנה
 וזה לעשות ממנו משקל שלישיתו ומשקל רביעו ומשקל מל של חול שהיה מתחילה
 וכן ת"י תלחות מניא עשרין סלעין מני כספא עשרין וחמס סלעין רביעית מניא
 חמס עשרה סלעין כולהון שיתין מנין ומנא רבא קודשא יהא לכוון: (יג) ששית
 האיפה מחומר החטים הרי אחד מששים הפוחת לא יפחות מכן ואיף שאמרו
 עין רעה אחד מששים: וששיתם. ותהלקו אחד מששה באיפה לתרומת הומר
 השעורים: (יד) וחק השמן. למעשר. הבת השמן וגו'. הבת שהוא
 מדת השמן ויאל מעשר הבת יהי מן הכור. מנ'. העיסור שבבת מעשרת מן
 הכור

תרגום אשכנזי

קנו

בעריקקען, אונד דאן לטנד דען שטעממען דעס הויזעס ישראל איבערלאזען.
 [ט] זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: לאַסט עס גענוג זיין, איהר פֿירזטען
 ישראל'ס! שאַפֿט אַב דיא געוואַלטטהעטיגקייט, דיא רייבערייא, פֿיהרעט רעכט
 אונד גערעכטיגקייט איין, העבעט אויף איירע ערפרעוונגען פֿאַן מיינעם פֿאַלקע,
 שפּריכט דער הערר, דער עוויגע.

[י] ריכטיגע וואַגע, ריכטיגעס איפה אונד ריכטיגעס כח זאָללט איהר האַבען.
 [יא] איפה אונד כח מיוזען פֿאַן איינערלייא געהאַלט זיין, דאָזכּה מוסדען צעהנט
 טען טהייל פֿאַם חמר, אונד דאָז איפה דען צעהנטען טהייל פֿאַם חמר ענטהאַלט
 טען, נאָך דעם חמר ווירד איינעס יערען געהאַלט בעשטיממט. [יב] דער שקל
 האַט צוואַנציג גרה, דען מנה זאָללט איהר פֿאַן צוואַנציג, פֿינף אונד צוואַנציג
 אונד פֿינפֿען שקלים האַבען. [יג] פֿאַלגענדעס איזט דיא העבע, דיא איהר
 ערהעבען זאָללט: איין זעכסטטהייל איפה פֿאַן חמר וויצען, אונד עכען זאָ פֿיל פֿאַם
 חמר גערוטען. [יד] דיא בעשטימונג פֿיר דאָז עהל איזט איין בח; פֿאַם כד
 נעמליך

ב א ר ר

נחלת הנשיאתהיה התרומה (לשון דר"ק). (ט) גרושותיכם, סלקו מעליהם הנשים
 שאחס נודתים ומטילים עליהם (הכ"ל). (י) איפה, הוא מדת היבש ונת מדת הלח
 (יא) אל החמר יהיה מהכנתו, מתכונת כל אחד ופכוס שלו יהי' אל הקומר, שכל
 אחד מהם הוא עשירית הקומר, והקומר הוא שס עה למדת הלח ולמדת היבש (מהכ"ל).
 (יב) עשרים שקלים ונו', לפי הנראה מלשון הכתוביה להם שלשה מיני מכה, מן כ"ו
 כ"הוטו שקלים. (יד) הכר, הוא הקומר שזכרו ונקראת בשתי לשונות (בן מלך). (טו)
 ממשקה

מבלל יופי

בלבדויהוין. (כ) ופרע לא ישלחו, לא יגדלו השער משלשים יום ואילך. כסום יכסמו, אמרו
 ז"ל בחספדות של בן אלעזר ראש של זה בצד עיקרו של זה. ויונתן תרגם ספרא יספרון כלומר
 לא יגלחו ראשם בהעברת תערולא ישלחו גם בן פרע שלא יגלחו כלל אלא יספרו ראשיהם
 בדרך הזה. (כב) מבחן יקחו, הפסוק מדבר על הכהן גדול ופירוש מבחן יקחו ישמן
 הכהנים יקחו והם כהנים הדיוטים שמתרין באלמות וכן אמר התרגום שאר כהניא יסבון
 וכן פירשו רז"ל ופירוש אחר בשרש מן תינאטו. (כד) למשפט, לשפט כתיב למשפט קרי
 והענין אחר. ישפטהו, ישפטו הריב כמו שכתובים משפטי הריב בתורה וכתיב ושפטהו ר"ל
 יעמדו למשפט ושפטהו כמשפטו. ואח הקחי בכל טועדי, בענין הקרבנות וכן ואת שנתותי
 יקדשו. (כה) ואל טח אדם, זהו נכחן הדיוט. (כו) ואחרי טהרתו, פירשו רבותינו ז"ל
 אחרי פרישתו מן המת וואמר יספרו לו ולא אמר יספור לו רוצה לומר יספרו אקו הכהנים
 שאם שכת הוא לא יניחוהו הם ליכנס לקדש עד שיעברו לו שנת ימים ויטהר. (ל) בכורי פל,
 בכורי כל פרי כמו שאמר בתורה בכורי כל אשר בארצם אשר יניאו לה' לך יהיה (במדבר י"ח).
 וכל אשר בארצם ר"ל כל המיוחדים בארצם והם שנת המיכין וכן ר"ל מה שאמר כל בכורי כל
 וכל תרומת כל כמו שאמר בתורה כל תרומת הקדשים ונו' (שם י"ח). מכל חרומתיכם,
 ראשית מכל תרומותיכם והיא תרומה גדולה שפיתה לכהן. עריסתיכם, פירוש נזק. להנחת
 ברכה, כמו וינת ככל גדול מצרים (שמות י') וטעמו אל כל אשר זכר בפסוק זה. אל ביתך,
 כמו בביתך. (לא) כל נבלה וטרפה, שניהם תאר לנקבה ובלעז קאיד"ה חי אריבטל"ה הענין
 הטריפה הלכותה בחשיפה וההכאה בכריתה והוצרך להזהיר הכהנים לפי שהותר להם נצר
 מליקה שהיא נבלה וטרפה הייתי אומר יותר להם שאר נבלות לפיכך אמר לא יאכלו הכהנים:

הרגום אשכנזי

נעמליך איזט דער צעהענד איין כח, ואזיא איין כח דער צעהנטע טהייל פֿאַם
 חמר איזט, דען צעהען כח מאַכען איינען חמר. [טו] פֿאַן דען שאַאַהעערדען,
 איסטער איין שטיק פֿאַן צווייא הונדערט, (דיס אַכער פֿאַן דעם קערנע, דען
 ישראל בעזיצט), צו מעהל גאַנץ אונד פֿרידענס אַפּפֿער, צור פֿערזעהנונג
 פֿיר דאַוועלבע, שפּריכט דער הערר, דער עוויגע. [סז] דאַן נאַנע פֿאַלק אים
 לאַנדע איזט צו דיזער העכע פֿערפֿליכטעס פֿיר דען פֿירוטען אין ישראל. [יז]
 דאַפֿיר ליגען אויך דעם פֿירוטען דיא גאַנץ אַפּפֿער, דיא מעהל אונד טראַנק
 אַפּפֿער אַב, פֿיר דיא פֿייערסאַגע, ניימאַנדע, אונד רוהעטאַגע, איבערהויפט
 פֿיר אַללע פֿענט. צייקען דעם הויזעס ישראל, ער בעזאַרגט פֿערנער דיא וינדען.
 אַפּפֿער, דיא מעהל אַפּפֿער, דיא בראַנד אונד שלאַכט אַפּפֿער צור פֿער-
 זעהנונג פֿיר דאַן היין ישראל'ס.

[יח] זאַ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: אַם ערוטען טאַגע דעם ערוטען מאַם
 גאַטס, ניימקוט רוא איין יונגעס רינד, אָהנע פֿעהל, אונד ענטווינדונט דאַן
 הייליגמאָוס. [יט] דער פֿרויזער נעמליך גיממט פֿאַן דעם בלוטער דעם ענטווינג
 דיגונגס אַפּפֿערס, אונד ברינגט עס אַן דיא פֿאַזטען דעם טעטפֿעלס, אַן דיא
 פֿיר ווינקעל אַם פֿאַרשפרונגע דעם אַלמאַרס, אונד אַן דיא פֿאַזטען דעם טהאַרס
 אַם אינגערן פֿאַרהאַפּע. [כ] עבען זאַ זאַללזט דוא אַם ויכענטען דיזעס מאַנאַמס
 זעהן, אויס פֿאַרויכט, דאַם עטוואַן איין אַוויזווזענדער אַדער איינפֿעלטיגער מענש
 עס

ב א ו ר

טמסקה ישראל, מן השמים והמוכרדים בישראל, מלשון ומוח עזמות ויזוקה (איוב כ"א
 כד) (מדר"ק) זכעין זכ מתורנס. (טו) כל עם הארץ וגו', ת"י כל עמא דארעא יכון
 עבדין ית אמרנותא דלא לרנא בישראל. וכענין הוה מתורנס. (יו) ועל הנשיא יהיה
 הוא יקח את התרומה, ועי' זמוטל עליו לעשות הקרבנות הזכרים. (יח) תקח, נגד כלל
 העם מדבר. (יט) ולקח הכהן, פרט אשר כלל כדרך הכתוב. החטאח, מעט
 וטעחת

מכלל יופי

מדה (ב) חמש, כתוב ומשה קרי והענין אחד. יש בענין לשון וסר ולשון נקנה פי המדה
 לשון נקנה והקנה לשון זכר (ו) לעמות, נחולס כמו לעמה נפתח וכן שבעות ימים
 מצות יאכל, כמו שבעת ימים. עמות, נפלא סבול מן כי אח על סבלו (ישעיה ט'). עמת
 בשקל נמשך (קהלת י"א). (ח) לארץ יהיה לו לאחווה, הפלג הזה יהיה לו לאחווה בארץ ישראל
 ולמד לארץ במקום בית כמו וישנו אתו לארץ (איוב ג') הרגת לפנעי (בראשית ד') יצבת לכסף
 (תהלים ט') והדומים להם למד במקום בית. והנשיא הזה הוא מלך המשיח כמו שפירשנו. ולא
 יונז, ענין אונס וכן תרגם יונתן ולא ייכסון כי יש בלשון הזה לקיפת ממון האדם או גופו מדעת
 ושלא מדעת. שלא מדעת כמו ולא תוכו איש. ח עמיתו (ויקרא כ"ה). מדעת אונס אותו בגלוי
 בכח וזוה ולא יוכו עוד נשיא את עמי (ישעיה מ"ט) כלומר שלא יקחו עוד נחלתם בחזקה וכן
 והאכלתי את שוכיך. (ירמיה מ"ו) חרב היונה העיר היונה (צפניה ג') ושנו העניינים הזכרים
 בפרשת הבאה אשר זה חמש ושזו זהו מדעת. המאזנים ואיפה והצת גוהו שלא מדעת. (ט) רב
 לכם, די לכם יגהשתיכם, תלך ושירושו המשיח שאתם גורשים ומשליכים עליהם הריעו אותם
 מעליכם

יחזקאל מ"ה

קנ"ז

הַבַּתִּים חָמֵר בֵּי עִשְׂרֵת הַבַּתִּים חָמֵר: (טו) וַיֵּשֶׁה אֶחָה מִן הַצֹּאֵן מִן
הַמֵּאֲחִים מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל לַמִּנְחָה וְלַעֲוֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם
נָאֵם אֲדֹנָי יְהוִה: (טז) כָּל הָעַם הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל הַתְּרוּמָה הַזֹּאת
לַבְּשִׂיא בְּיִשְׂרָאֵל: (יז) וְעַל הַבְּשִׂיא יִהְיֶה הָעֲוֹלוֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ
בַּחֲגֹם וּבַחֲדָשִׁים וּבִשְׂבָחוֹת בְּכָל מוֹעֲדֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּא יַעֲשֶׂה אֶת
הַחֲטָאֹת וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת הָעֲוֹלָה וְאֶת הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בֵּית
יִשְׂרָאֵל: (יח) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּרֵאשִׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ תִּקַּח פֶּר
בֶּן בְּקָר הַמִּים וְחֲטָאֹת אֶת הַמִּקְדָּשׁ: (יט) וְלִקַּח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאֹת
וְנָתַן אֶל מוֹנֵת הַבַּיִת וְאֶל אַרְבַּע פְּנֹת הָעֲזָרָה לַמִּזְבֵּחַ וְעַל מוֹנֵת
שַׁעַר הַחָצֵר הַפְּנִימִית: (כ) וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְעָה בַּחֲדָשׁ מֵאִישׁ שְׂגֵה

וּבַמִּפְתִּי

ד ש י

הַכֹּהֵן יִהְיֶה כֹּהֵן (מִשְׁעַר הַצֵּדִק וּמִן הַכֹּהֵן עֲשׂוּרָהּ שֶׁל צֵדֶק עַל הַכֹּהֵן הַזֶּה) מִזֶּה
בְּלַעַז חִיבָה זוֹ מִשְׁמַשֵּׁת עַל עֲנָמָה וְעַל אַחֲרִים כְּמוֹ עֲבֹדָה הַקּוֹדֵשׁ וְעֲבֹדָה בְּנֵי
מִרְיָה סֵא"ח) עֲשֶׂרֶת הַצֵּדִקִים • יִהְיֶה לְכֹס הַהוֹמֵר וְאִזּוֹ יִסְכֵּן לִישׁוֹל הַיּוֹמֵר צֵדֶק אֶחָד
לְמַעַשׂ • בִּי עֲשֶׂרֶת הַצֵּדִקִים הוֹמֵר • לְפִי שֶׁהַהוֹמֵר יִהְיוּ לְכֹס עֲשָׂרוֹן צֵדִקִים וְכֵן
תִּרְגֵּם יוֹגֵחַן הַדִּין מִן עֲשָׂרָה הַיּוֹחֵצִים בֵּיתָא בְּכֹרֵחַ תְּרִיעֵשֶׁר צֵדִקִים כֹּרֵחַ: (טו) וְשֶׁה
אֶחָד מִן הַצֵּדִקִים • עִיּוּחַד שֶׁנִּלְחַמוּ וְכֵן אָמַר מֹשֶׁה מִבְּחַר גְּדֻרִיכִם לְוֵמִי לֹד בְּלַעַז:
מִן הַמֵּאֲחִים מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל • דְּרֵשׁוּ רַצְוֵתֵינוּ לְעִנְיֵן הַגִּסְסִים מוֹמֵתֵר שְׂתֵי מֵאוֹת
שְׁנַתִּירוּ בְּכֹר שֶׁנֶּפֶל לְתוֹבוּיָן שֶׁל עַרְל' אוֹ שֶׁל כֹּלָאֵי הַבֵּר' מִכֵּאֵן לְעַרְלָה וְכֹלָאֵי
הַכֹּרֵם שֶׁנֶּטְלִין בְּמֵאֲחִים • מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל מִן הַמֵּאוֹת לְיִשְׂרָאֵל כָּל קַדְבוֹתֵיהֶם יִהְיוּ
מִשְׁקָה הַרְאוּ לְיִשְׂרָאֵל כָּל עֵיקַר הַסְּעוּדָה קְרוּיָה עַל שֵׁם הַמִּשְׁקָה כְּלוֹמֵר הַאֲכִילָה
עַם הַשְּׂתֵיִים חֵבֵא מִן הַמֵּאוֹת לְיִשְׂרָאֵל: (טז) אֵל הַתְּרוּמָה הַזֹּאת • הַאֲמֹר
לְמַעַל לְדַעַת כָּל עַם הָאָרֶץ הַזֶּה: (יז) וְעַל הַבְּשִׂיא • אֲמֹר אֲנִי שֶׁהַבְּשִׂיא הַזֶּה
צִבְחָן גְּדוֹל מִדְּבַר וְכֵן כָּל הַבְּשִׂיא שֶׁנֶּעֱבֵן וְשִׁמְעֵתִי מִשְׁמֹעַ שֶׁל ר' מִנְחָם שֶׁצִּמְלַךְ מִדְּבַר:
(יח) כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים בְּרֵאשִׁוֹן בַּח' לְחֹדֶשׁ וְגו' • תִּקַּח פֶּר בֶּן בְּקָר תְּמִים •
הוּא פֶּר הַמִּלּוֹחִים הַאֲמֹר בְּרֵאשׁ הַעֲנִין וְלִימַד כֵּאֵן שִׁיבוּ הַמִּלּוֹחִי בַח' צִיטָן:
וְהַטָּחַת וְשֶׁהֵרֶת: (כ) וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְעָה בַּחֲדָשׁ • יֵשׁ לְאֹמֵר וְכֵן תַּעֲשֶׂה כָּל
שֶׁנֶּעֱשֶׂה וְכֵן הוּא אֲמֹר לְמַעַל שֶׁנֶּעֱשֶׂה יְמֵי יִכְפְּרוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְרַצְוֵתֵינוּ כִּד פְּרָשׁוּסוֹ
בְּמִנְקוֹת וְכֵן תַּעֲשֶׂה פֶּר שֶׁאֵינוֹ גָּאֵל בְּשִׁבְעָה שְׁנַעִים שְׁחֲדָשׁוֹ דְּבַר וְסוּרוֹ בֵּית דִּין
שֶׁלֹּסֶם שֶׁחֲלַב מוֹתֵר וְעַשׂוֹ שֶׁנֶּעֱשֶׂה שְׁנַעִים שֶׁהֵם רוֹב גְּבוּרָה עַל פִּיהֶם שֶׁמִּצִּיחִין פֶּר
הָעֵלִים דְּבַר: מֵאִישׁ שׂוֹגֵה וּמִפְתִּי וְגו' • הַרְיָזָה מִקְרָא מִסוּרִם וּבִפְרָתָם אֶת הַצֵּדֶק
מֵאִישׁ שׂוֹגֵה וּמִפְתִּי אֶתֵר שֶׁנֶּעֱשֶׂה יְעִי הַמִּלּוֹחִי שִׁיבָה הַמִּזְבֵּחַ מִחוּךְ יִצִּיחוֹ חֲטָאוֹתָם
וְלִשְׁמוֹתָם

יחזקאל מה

ומפתו וכפרתם את הבית: (כא) בראשון בארבעה עשר יום לחדש יהיה לכם הפסח חג שבועות ימים מצות יאכל: (כב) ועשה הנשיא ביום ההוא בעדו ובעד כל עם הארץ פר חטאת: (כג) ושבעת ימי החג יעשה עולה ליהוה שבעת פרים ושבעת אילים המימים ליום שבעת הימים וחטאת שעיר עזים ליום: (כד) ומנחה איפה לפר ואיפה לאיל יעשה ושמן הין לאיפה: (כה) בשביעי בחמשה עשר יום לחדש בחג יעשה כאלה שבעת הימים בחטאת בעולה וכמנחה וכשמן:

(א) כה

ר ש י

ואשמותם ויתכפרו שבזמן שישראל מכופרים הבית מכופר: (כא) שבעת ימים • על שם שמתחילין ממנו לספור שבעה שבועות: מל' מנות יאכל • ומנות יאכלו זו בחג: (כב) ועשה הנשיא ביום ההוא וגו' • רבותינו אמרו שבקשו לגנוז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תור' ברם זכור לטוב חנני' בן חזקיה בן גוריון שיצא בעליה ודרשו ובעונינו ממנו געלם מה שדרש בקרבנות האלה פר בארבע עשר בניסן למה • ואומר חני שמה בארבע בניסן של פסח ראשון שנתחנך בו הבית עומד ופר זה בא תחת עגל בן בקר שהקריב אהרן בשמיני למולואים ומגיד שחס לא הקריבו בשמיני למולואים יקריבונו בי' בניסן כדי שיתחנך לעבוד קודם י"ט לפי שעליו קרבנות ועולת המועד לעשות כמו שאמור למעלה ועל הנשיא יהיה העולות והמנחה והנסך בחגים וגו': (כג) שבעת פרים ושבעת אילים תמימים ליום • והתור' אמר' פרים בני בקר שנים וחיל' ח' חין לי להמיד מקרא זה חלל שבע' פרים ושבע' אילים לשבעת הימים פר ליום וחיל ליום וזא ללמד שאין הפרים מעכבין זה את זה ולא האילים מעכבין זה את זה וכן שנינו במנחות אך לא הביאו מן המקרא הזה ראיה אלא ממקרא שג' למט' (מ"ז) וביום החדש פר בן בקר תמיים וששת כזשים וחיל ושמה אף זה בא ללמד כן וכן פרושו שבע' פרים ושבע' אילים ליום צירוף דבר יום ביומו עול' שבע' פרים לשבעת ימים: וקטאת שעיר עזים ליום • שעירי הרגלים: (כד) ומנח' ח' ח' לפר • מנחת הנסכים ח' ח' לפר ואיני יודע מה הוא שהרי אמר' תור' שלש' עשרונים ויש לומר ח' ח' קמח להוציא סלת עשרון מן הסא' שח' ח' שלש' סאין: ואיפ' לחיל • ח' ח' קמח להוציא מנח' שני עשרונים סלת מנופ' כל זרכ' כמו ששנינו שתי הלחם שתי עשרונים משלש סאין: ואיפ' לפר למדך שחס לא מנח' סלת מנופ' כל כך יבוא משל עשרון לסאה: הין לח' ח' • לא ידעתי למה ויש לומר לא שיקריב הדין כולו אלא שנתות היו בהין ויקריב שמן לפי הסלת כמשפט הזבח לפר כמשפטו ולחיל כמשפטו לפי שנתות של הין:

כז (ח) שער

תרגום אשכנזי קנה

עם נעטחיו מאכטע , דאס איהר דעו טעמפעל ווירער פֿערועהנען מיוועט . [כא]
 אים פֿירצעהנטען טאגע דיוועס ערווען מאַנאטם האַבט איהר דאָו פֿכּה . אַפּפֿער ,
 אונד דאָרויף איין זיבענטעניגעס פֿעוט , אָן וועלכעם אונגעווייערטעס ברָאָד געגעווען
 ווירד . [כב] דער פֿירוט ברינגט אָן דיוועס טאַגע , פֿיר זיך אונד פֿיר דאָו גאַנצע
 פֿאַלק דעס לאַנדעס איינען שטיר צום זינדען . אַפּפֿער . [כג] דיא זיבען פֿעוט טאַגע
 הינדורף אַבער , ברינגט ער טעגליך אַלס ברָאָד . אַפּפֿער דעם עיווען צו עהרען ,
 זיבען שטירע אונד זיבען ווירדער אָהנע פֿעהל , אויך יעדען טאַג איינען ציגענבאָק
 צום זינדען . אַפּפֿער . [כד] אונד צום מעהל . אַפּפֿער איין איפֿה פֿיר יעדען שטיר ,
 אונד איין איפֿה פֿיר יעדען ווירדער , אונד צויערעס איפֿה איין הין עהל . [כה]
 אַם , דען פֿינפֿצעהנטען דעם זיבענטען כאַנאַטס , פֿאַללענדען פֿעוטע , זאָלל ער
 דיא זיבען טאַגע הינדורף עבען זאָ פֿיל דאָרבריינגען , דיאזעלכען זינד . אונד ברָאָד .
 אַפּפֿער , אַלס אויך מעהל . אַפּפֿער , אונד דאָו עהל דאָצי .

כו (א) זאָ

ב א ו ר

וחטאת את המקדש , וכדמתורגם בל"א . (ב) מאיש שווגה ופחי , שמרוב שמחה על סוכות
 המזבח שחא ככנס אדם בשוגג במקום שאין לו רשות להכנס , או אדם שהי' פתי ולא ידע שאסור
 להכנס , ונענש זה יעשו ספרה ג"כ בשנעה למודע (רד"ק) . (בא) שבעות ימים , כמו
 שבעת ימים , וכן לעומות אחד התלקים כמו לעומת בפת"ח , וכן ת"י שנעל יומין (הל"ל) .
 כז (ה) סתח

מכלל יופי

מגליהם . ויגתן תרגם סלקו תקלתכון מעל עמי . (י) ובה צדק , מדה כדת האיסה שכן כתוב
 אחריו האיסה והבת תוכן אחד אלא שהאיפה מדת הינש ובת מדת הלח והיא עשירית הסומר
 כמו שאמר מעשר הסומר הבת וכן האיסה היא עשירית הסומר כמו שאמר ועשירית הסומר
 האיסה אל הסומר . (יא) החמר , כור והוא עשר איפות שהם שלשים סאה והוא שם זה למדת
 הלח ולמדת הינש . (יב) המנה , הוא ששים שקלים כי כל אלה המניינים הם בין כלם ששים
 שקלים והשקל צערים גרה כמו שאמר והשקל צערים גרה ומה שחלק המנה לאלו המ. קלים כי כל
 אחד היה מסקל בפני עצמו ובין כלם היו מכה וכן שלשת מכים זהב (מלכים י') וכן וכסף מבים
 אלפים (כתובים ז') והוא ענין מנין ומספר לרבי יהודה , ולרבי יונה הוא ענין מסקל וה"ל
 כשתמצו בו בשתי הלכות ועיין בשרשו . (יג) וששיחם , נגזרה המלה הזאת מן ששה כמו
 וחמש את ארץ יוצרים (בראשית מ"א) מן חמשה והוא מננין פועל הדנוש בשקל ועניחם (ויקרא
 כ"ג) . (יד) וחק השמן , וחקו התרומה מן השמן למנחה כי המנחה היתה בלולה בשמן כמו
 שכתוב בתורה . הבת השמן , בפסוק הזה ובפסוק של מעלה ממנו פירש לנו כי בת היא מדת
 הלח ואיסה היא מדת הינש . מן הבר , הכור הוא החמר שזכר ונקרא בשתי לשונות והוא שלשים
 סאים . כי עשרת הבתים חמר , הנתיים בדגש רוצה לומר כי עשרת המדות הם חמר אחד
 והוסיף לומר זה רוצה לומר כמו שהמדה היא היום . עשרת בתים חומר כן יהיה לעתיד . (טו)
 ושה , הקטן מן הכבשים ומן העזים הוא שיקרא זה ואמר אחת כי נקבה תהיה ומכאן זה בלשון
 נקבה בין שה בריה ובין שה רזה (יחזקאל כ"ד) . מן המאזים , מי שהיו לו מאתים כאן יבוא
 לקרבן לחיובך הבית שה אחת . מששקה ישראל , שם כמו וכל משקה אשר ישחה (ויקרא
 י"א) ותרגם יוכתן מפיטעא דישאל כלומר מן הטוב שנבאכם ומן השמנים והלשון הזה הוא על
 דרך ומוח עצמותיו יזוקה וקרא המפוטם משוקה (איוב כ"א) . (טז) העם הארץ , נא הא
 הידיעה על מלה כסמכת וכתב רד"ק שכל כן בשתי ידיעות לרוב ההודעה ואף על פי שהעם אינו
 נקוד כדרך הממוכים מפני הא הידיעה בא כן או יתכן שבו חסר הכסמך כמו הארון הכהני
 יקשע

הרגום אשכנזי

כז [א] זא שפריצט דער הערד, דער עוויגע: דאז טהאר דעס אינגערן פֿאַר
האַפֿס, דאז נאך פֿאַרדען זיין, זאלל אן דען זעכס וויפֿדקטאָנען פֿערשלאָזען
בלייבען, אונד נור אַם שבה־טאָגע געעפֿענעט ווערדען, אויך אַם ניימאָנדס טאָגע
ווירדעס געעפֿענעט. [ב] דער פֿירוס זאלל דאן דורך דיא האַללע דעס טהאַרעס
פֿאַם אייסערן האַפֿע איינגעהען, אונד ביא דען פֿאַזוטען דעס טהאַרס שטעהען
בלייבען, זאלאָנג דיא פֿריוטער מיט זיינעם בראַנד. אונד פֿריידען אַפֿפֿער בע.
שעפֿטיגט זינד, זאָדאן ביקט ער זיך אן דער שוועללע דעס טהאַרס, אונד געהט
ווידער הייני, דאז טהאר ווירד פֿאַר אַבענד ניכט ווידער פֿערשלאָזען; [ג] אונד
דאז פֿאַלק פֿערריכטעט אן דען שבת. אונד ניימאָנדס טאָגען אַם איינגאָנגע דיעס
טהאַרס ווינע אַנדאָכט צום עוויגען. דאז בראַנד אַפֿפֿער, דאז דער פֿירוס דעס
עוויגען צו עהרען אַם שבת. טאָגע דאָרכרינגט, בעשטעהט אין זיבען שאַפֿען
אַהנע פֿעהל, אונד איינעם ווידער אַהנע פֿעהל. [ה] דאז מעהל אַפֿפֿער
צום ווידער איזט אין א פֿה, צו דען שאַפֿען אַבער איזט עס וויללקיהרליך, וואָס
ער געבען ווילל. צו יערעס איפֿה געהערט איין הין עהל. [ו] אַם ניימאָנדס
טאָגע, איין וינגעס דינד אַהנע פֿעהל, זעכס לעטמער אונד איינען ווידער, דיא
אַהנע פֿעהל זינד. [ז] צום שטיד אונד ווידער איין איפֿה אַלס מעהל אַפֿפֿער,
צו דען שאַפֿען אַבער נאך וויללקיהר, וואָס זיינע האַנד פֿערטאָג, אונד צו יערעס
איפֿה איין הין עהל. [ח] ווען דער פֿירוס קעמסט, זאָ געהט ער דורך דיא האַללע
דעס

מבלל יוסי

(יהושע ג') האל בית אל (בראשית ל"א) והדומים להם. לנשיא בישראל, נענור הנשיא
שבישראל יעשו כל ישראל זאת המרומה. (יט) ואל ארבע פנות העזרה למזבח, העזרה
הסמוכה למזבח. על טווח שער החצר הפנימית, היא עזרת ישראל שהיא פנימית לעזרת
כשיס סקראת חיצונה. או כחצר על עזרת כהנים שהיא פנימית יותר. (כא) שבעות ימים,
בשאל השין ואינו רבוי והוא כמו שבעת ימים וכן לעמות אחד החלקים כמו לעמת כי אין סג
המזות כי אם שבעת ימים לא היום ולא לעתיד וכן תרגם יונתן שבעה יומין.
כו (ב) על טווח, סמוך למזות השער. ויונתן תרגם כמו מפתח על סקיפת הרעף והיא
האסקיפה המסחונה אשר ידרכו בה ויאס כן יהיה על מזות על ממש" (ג) פהח השער
ההוא, נקרא פתח מה שיש מן השער סוף לדלתות כי הכל יקרא שער בין מהפנים בין מן החץ עס
הדלתות והאסקופה החיצונה כמו שהיא עם המזות והאסקף נקרא סתח לפי שהיא נפתח
תמיד אף בהסגר הדלתות הוא נשאר פתוח. ובחדשים, היום הראשון לבדו מהמזש נקרא כאן
קדש. (ד) חמישים, כמו תמים ובא הרבוי הזה נס בלא תפארת ליסיד ויש לפדש כי ר"ל סיהא
הפר והנקר תמימים ור"ל דרשו לפי שזכאנו ובראש חדשיכם פרים שנים (במדבר כ"ה) אנון
שאל לא מנח שנים יביא אחד תלמוד לומר פר ואמר תמימים לפי שהסנה שנים. (ט) כי
גבחו, בחירק הכון וכן נכחו תחנו (שמות י"ד) יצאו, כתיב על העם שהם רבים. וקרי יבא
על כל אחד ואחד כמו שאמר והבא" (י) יצאו, הוא והעם" (יא) ובחגים ובמועדים, אף על
פי שכל החגים נקראו מועדים כמו שכתוב אלה מועדיה' (ויקרא כ"ג) אמר כן לפי שיש סג
שאינו מועד אלא שמחה שיטח אדם ויאכל וישתה ויקרא סג כמו סנכת הבית שנאמר בו ויעש
שלמה בעת ההיא את החג שבעת ימים (מלכים ט') והנה קראו סג וכן אוכלים ושותים ומוננים
(שמואל ל') ויש מועד נס כן שאינו סג כמו לחותות ולמועדים (בראשית א') למועד אשכ אלך
(שם י"ט) וכן כל זמן שיתן אדם לחברו יקרא מועד כמו המועד אשר יצדו (שמואל נ"כ) ולפיכך
אמר

יהוקאר מו

קנט

מו (א) כה אמר אדני יהוה שער החצר הפנימיה הפנה קדים
 יהיה סגור לישבת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום
 החדש יפתח: (ב) ובא הנשיא דרך אולם השער מחוץ ועמד על
 מזוזת השער ועשו הכהנים את עולתו ואת שלמיו והשתחוה על
 מפתח השער ויצא והשער לא יסגר עד הערב: (ג) והשתחוה עם
 הארץ פתח השער ההוא בשבתות ובחדשים לפני יהוה:
 (ד) והעלה אשר יקריב הנשיא ליהוה ביום השבת ששה כבשים
 חמימים ואיל חמים: (ה) ומנחה איפה לאיל ולכבשים מנחה מתת
 ידו ושמן הזין לאיפה: (ו) וביום החדש פר בן בקר חמישה ושישה
 כבשים ואיל חמישה יהיו: (ז) ואיפה לפר ואיפה לאיל יעשה מנחה
 ולכבשים כאשר השיג ידו ושמן הזין לאיפה: (ח) ובבוא הנשיא

דרך

ר ש י

מו (ח) שער החצר הפנימיה הפנה קדים וגומר. שני רבותינו במסכת מדות
 שני פשפסין היו לו לשער ההיכל אחד בדרום ואחד בצפון שדרום עליו
 מפורש בקבל' (לעיל מ"ד) איש לא יבא צוהיה סגור: (ב) דרך אולם השער
 מחוץ כמו שאמור למעל' ואילמיו אל החצר החיצונו'. דרך אולם השער של עזרה
 כלומר יכנס בדרך שער מוצתו שהוא משמש כנים' ויבא' וצא לאותו הפשפש:
 ועמד על מזוזת השער אותו שער הקטן הוא הפשפש: את עלתו ואת שלמיו.
 עולת ראיה' ושלמי חגיג' ומקרא זה מוסב על יום טוב כק מנחתי בפירושים
 מדויקים. ועמד על מזוזת השער שער הפנימיה הוא אשר באר מנחתי הפשפש
 כדאמר מר איפשר קרבנו של אדם קרב ואינו עומד על גביו: ולא יסגר עד הערב.
 ולמה לא יסגר: (ג) והשתחוה עם הארץ כל היום וגם כל הבא ולערב
 יסגורוהו: (ד) ביום השבת ששה כבשים לא ידעתי למה שהרי אמרה תורה
 שני כבשים (מדבר כ"ה) וביום השבת משמע בשבת בראשית משמע יום טוב
 ואומר אני שבה זו אינה שבת בראשית אלא י"ט שטעון שבעה כבשים ושני חילים
 ובא ולימדך שאין מעכבין זה את זה ואם לא תמלא שבעה יבא ששה ואם לא תמלא
 שני חילים יבא אחד כמו שדרשו חכמים לענין ראש חדש: (ה) מתת ידו.
 לימד שאין המנחות מעכבות זו את זו: (ו) וביום החדש פר בן בקר חמישים
 מקרא זה דרשו רבותינו במנחות פר מה למדנו לפי שאמר בתורה (שם)
 ובראשי חודשים פרים בני בקר שנים מנין שאם לא מלא שנים יבא אחד לכך
 באמר פר' וששה כבשי' מה למדנו לפי שאמר בתורה שבעה מנין שאם לא מלא

שבעה

אמר
 זוען
 אגע
 דעם
 הען
 בעי
 גהט
 אונד
 זעם
 דעם
 פוען
 פער
 ואם
 דם
 יא
 ער
 דעם
 ללע
 כשיא
 גורה
 גורת
 ס
 פן
 יהיא
 זער
 דעם
 פתח
 כאן
 זיהי
 מנין
 כי
 יא
 על
 ס
 ס
 ויעש
 גנים
 אליך
 סיכך

יהוה אל מו

דרך אולם השער יבוא וכדרכו יצא: (ט) ובבוא עם הארץ לפני
 יהוה במועדים הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער
 נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה לא ישוב דרך
 השער אשר בא בו כי נכחו יצאו יצא קרי: (י) והנשיא בתוכם בבואם
 יבוא ובצאתם יצאו: (יא) וכחגים ובמועדים תהיה המנחה איפה
 לפרו איפה לאיל ולקבשים מהח ידו ושמן הין לאיפה: (יב) וכי
 יעשה הנשיא נדבה עולה או שלמים נדבה ליהוה ופתח לו את
 השער הפנה קדים ועשה את עלתו ואת שלמיו כאשר יעשה ביום
 השבת ויצא וסגר את השער אחרי צאתו: (יג) וכבש בן שנתו
 המים תעשה עולה ליום ליהוה בבקר בבקר תעשה אתו:
 (יד) ומנחה

ר ש י

שבעה יבוא ששה לכך נאמר וששה כבשים ומנין חפילו אחד תלמוד לומר
 ולכבשים • מאשר תשיג ידו מנח' : (ח) ובבוא הנשיא • ביום החדש בשבת
 בראשית אין ישראל מנויים על הראיה והוא צא להשתחוות : דרך חולם השער
 יבוא וכדרכו יצא • באותו שער עלמו יצא ואינו מנוה לעשות העזרה קפנדרי'
 אבל במועדים שנאמר בהם (דברים י"ו) יראה כל זכורך זקוק הוא לעשות
 קפנדריה כשאר העם היינו דכתיב בחולה בבאם יצא ובנאתם יצא : (ט) ובבוא
 עם הארץ דרך שער צפון וגו' • כי נכחו יצא • מנוה עליהם שיתראו בתוך
 העזרה יפה יפה : (י) והנשיא גם הוא כשנכנס לעזרה לבא בפשפס הסיכל
 הדרומי להשתחוות גם הוא מנוה עליו לעשות העזרה קפנדריה ויצא דרך שער
 צפון ויצא דרך שער נגב עם שאר עם הארץ ויכנס וילך נכחו דרך שער האחד
 והוא בתוכם בבואם יצא ובנאתם יצאו כלם הנשיא עם שאר העם ולא יצא דרך
 שער המזרחי כדרך שהוא צא ביום החדש וביום שבת בראשית שהשער המזרחי
 הין נכחו שער צמערב : (יב) וכי יעשה הנשיא נדבה • בשבת ימי המעש' :
 ופתח לו את השער וגומר • לא ליכנס בו להיכל אלה עומד שם והכהנים יעשו
 את עולתו ואת שלמיו והשתחוה ויצא שנאמר כאשר עשה ביום השבת ומה אמור
 ביום השבת וכאן ועמד על מזות השער ועשו הכהנים את עולתו וגומר : אחרי
 לאתו • ואינו אמור כאן והשער לא יסגר עד הערב כמו שאמור ביום השבת
 שביום השבת הוא אמור והשתחוה עם הארץ פתח השער ההוא לפיכך מניחו
 פתוח אבל בחול אין דרכם לבא להשתחוות שכל אחד עוסק במלאכתו לפיכך
 וסגר את השער אחרי צאתו : (יג) וכבש בן שנתו • עולת התמיד : (יד)
 שיהיה האיפה • ירושלמית שהיא חמוש של מדברית והן ג' עשרוני' האחד למנחת
 התמיד

תרגום אישכנזי קס

דעם סהאָרס הינויין , אונד אויף עכען דעם וועגע ווידער הינויין . [ט] ווען אַבער
 דאָן פֿאַלק אָן פֿעזטטאָגען פֿאַר דען עוויגען קעממט , זאָמוס דער , וועלכער צום
 גערדליכען טהאָר צור אַנבעטונג איינגעגאַנגען איזט , צום זירליכען טהאָר הינויין .
 געהען , אונד דער צום זירליכען טהאָר איינגינג , צום גערדליכען טהאָר הינויגע .
 הען , נימאַנד זאָלל דען וועג דורך דאָן טהאָר צוריקנעהמען , וואָרדך ער איינגע .
 גאַנגען איזט , זאָנרערן מוס דורך דאָן ענטגעגען געזעצטע הינויגע הען . [י] אויך
 דער פֿירוט , ווען ער אונטער איהגען איזט , זאָ געהט ער איין , וואָ זיאַ איינגעהען ,
 אונד הינויין , וואָ זיאַ הינויין געהען . [יא] אָן אַללען פֿעזט - אונד פֿייערטאָגען
 איזט דאָן מעהל אַפֿפֿער צו יעדעס שטיר איין איפֿה , צו יעדעס ווידער איין איפֿה ,
 צו דען שאַפֿען וויללקיהרליך , וואָס ער געבען ווילל , אונד צו יעדעס איפֿה איין הין
 עהר . [יב] ווילל דער פֿירוט איין פֿרייווילליגעס אַפֿפֿער , עס זיאַ בראַנד .
 אָדער פֿריידען . אַפֿפֿער , דעם עוויגען צו עהרען ברינגען , זאָ ווירד איהם גלייכ .
 פֿאַללס דאָן טהאָר געעפֿפֿענט , דאָנאַך מאַרגען זיהט , וועהרענד מאַן מיט זיינעם
 בראַנד - אָדער פֿריידען . אַפֿפֿער בעשעפֿטיגט איזט , וואַ אַם שכח = טאַגע גע .
 שיהעט ; יעדאָך זאָבאַלד ער הינוינגעהט , ווירד דאָן טהאָר הינטער איהם ווידער
 פֿערשלאָזען . [יג] איין יעהריגעס לאַם אַהנע פֿעהל זאָללוט דוא טעגליך אַלס
 בראַנד . אַפֿפֿער דעם עוויגען צו עהרען ברינגען . איממער דעם מאַרגענס , זאָללוט
 דוא דיועס אַפֿפֿער פֿערריכטען . [יד] דאָ צו בערייטעזט דוא יעדען מאַרגען איין
 מעהל .

ב א ו ר

כו (ה) מתח ידו , כמו איש כמתנת ידו (דברים ט"ז י"ז) . (ח) וכבוא הנשיא ,
 בשנת ובראש חודש . (ט) הבאנו , הנכון שהטעם בעבוד רבוי העם , למנוע הכלכל
 והערבוב ולא יוקרוזו את זו . (י) והנשיא ונו' , כלומר גם הנשיא , אם יבא לפני ה'
 בתיק העם יעשה כמו שאר העם . (יב) ועשה , פעל שלא מוכר עם פועלו . (יד) מנחה
 לה'

מכלל יופי

אמר ובחנים ובמועדים . (יב) הפונה קדים , כמו שער הפנה (ירמיה ל"א) ונקראת הפנה
 פינה לפי שהיא מניש הקיר ויפיו . ויוכתן תרגם דפתיח למדינחא . (יד) לרם , לבלול את הסלת
 בשמן כמו שכתוב בתורה בלולה בשמן (ויקרא ל"א) וכן תרגם יונתן לערבא ית סולתא ולשון לרום
 ענין הזלוף ותרגום וכרביבים עלי עשב (דברים ל"ג) וכרסיסי מלקואא . (טו) ועשו , כתיב נו
 וקרי ביד יעשו והענין אחד כי ועשו כמו יעשו . (יז) ושבת לנשיא , כמו שזכה אל בית אביה
 (ויקרא כ"ג) והתיו במקום הא הנקבה כמו כי אולת יד (דברים ל"ג) והדומים להם ואם היה
 הא היה קמן וכשהומרה ההא נתיו נקדו הבית נפתח לפי שהתיו נח נראה . אך נחלתו בניו
 להם חהיה , אך נחלתו נחלת בניו הוא ולהם תהיה וכן כסאך אלהים (תהלים מ"ה) כסאך
 כסא אלהים . (יח) להונחם . כתרנומו למינסהון מאחסנתהון ענין אונס כמו שפירשנו למעלה
 ולא יוכו עוד נשיאי את עמי . (יט) על כתף השער , מה שאחרי השער יקרא כתף . הלשכות
 הקדש , בא סמוך בהא הידיעה כמו הממלכות הארץ (ירמיה כ"ה) . אל הכהנים , שהיו אל
 הכהנים . בירכתים יגה , כתרנומו נסופהון מערבא כמו ולירכתתי המשכן ימה (שמות כ"ו)
 דונה לומר כפאת המערב . (כ) אשר יאפו את המנחה , ואשר יאפו סם המנחה . (כא) אל
 ארבעת מקצעי החצר , וכן בארבעת מקציעות ענינס פנה וכן מהקצעות פעול מנכן הפעיל
 מן יקניע (ויקרא י"ד) ופירושו בעלת פנות . ומלה זו היא נקודה חלמעלה והיא אחת מחמשה עשר

ב קודת

לפני
 שער
 דרך
 זואם
 איפה
 וכי
 את
 ביום
 שנתו
 תו
 לומר
 בשבת
 השער
 פכרדי
 לעשות
 ובבוא
 בחוף
 הסיכל
 ד שער
 האחד
 בא דרך
 המזרחי
 ועש'
 יעשו
 האמור
 אחרי
 השבת
 מניחו
 לפיכך
 (יד)
 למנחה

תרגום אישכנזי

טעהל אפפער פאן איינעם זעכסטעל איזה אונד איינעם דריטטעל הין עהל ,
 אום דאן טעהל אנצוקנעטען ; זא איזט דאן טעהל . אפפער דעם עויגען צו עהרען ,
 דאן אלס איין עויגעס געזעץ בעשטענדיג איזט . [טו] ריוועס לאס , נעבוט טעהל .
 אפפער אונד עהל , איזט נעמליך מיט יעדעס פארנען , אלס איין בעשטענדיגעס
 בראנד . אפפער דארצוברינגען . [טז] זא שאריכט דער הערר , דער עויגע : ווען
 דער פירוט איינעם אונטער זיינען זעהנען איין געשענק מאכט , זא איזט עס זיין
 ערבאייגענטהום , וועלכעס זיינען קינדערן פערבלייבט ; עס איזט איהר אייגענטהום
 דורך'ס ערברעכט . [יז] מאכט ער אבער פאן זיינעם ערבנוטע איינעם זיינער דינער
 איין געשענק , זא בלייבט עס דיוועס נור ביו צום אללגעמיינען פרייהייטס יאהר ,
 וואָעס דעם פירוטען ווידער צוריק פֿעללט ; נור זיינען זעהנען קאן זיין ערבאייגענט .
 טהום פֿעלליג אייגען ווערדען . [יח] ניא אבער זאלל דער פירוט עטוואן פֿאן דעם
 ערבנוטע דעם פֿאלקס געהמען , אונד עס אום זיין אייגענטהום ברינגען , נור פֿאן
 זיינעם אייגענטהומע קאן ער זיינען קינדערן פֿערערבען ; דאמיט נומאנד פֿאן
 מיינעם פֿאלקע פֿאן זיינעם בעזיצע פֿערטריבען ווערדע .

[יט] הירוף פֿיהרטע ער מיך דורך דען אייננאנג אן דער וויטע דעם טהארס , וואָ
 דיא הייליגע צעללען דער פרוטער ווארען , דיא געגען נאָרדען זאהען , דא וואָר
 אונדען אייסערומען ענדען געגען וועומען איין בעזאנדערער פֿלאַץ . [כ] ער זאָנטע
 צו מיר : ריוועס איזט דער אָרט , וואָ דיא פרוטער דאן זינערן אפפער אונד
 שולר . אפפער קאכען , וואָ זיא דאן טעהל . אפפער באקקען , אום עס ניכט אין
 דען אייסערן פֿארהאָף ברינגען צו דיר פֿען , וואָ דורך דאן פֿאלק געווייהט ווערדען
 קעננטע . [כא] ער בראַכטע מיך נון ווידער הינוין אין דען אייסערן פֿארהאָף ,
 אונד פֿיהרטע מיך פֿאָר דען פֿיר עקקען דעוועלבען פֿאראיבער , דא וואָר אין יעדער
 עקקע דעם פֿארהאָפֿס אימער נאָך איין בעזאנדערער האָף . [כב] ריווע העפֿע
 אין דען עקקען דעם פֿארהאָפֿס וואָרען אונטער וועלכט , פֿירציג (עללען) לאַנג ,
 אונד

ב א ו ר

לה' וגו' , כלומר כן המנחה אשר היא חקית עולם רק שגית האפה , לא כמנחות הנזכרות
 לעיל שהן אפה שלם . (טו) וכי יתן וגו' , לפי מה שנאמר לעיל שציקר תכלית נחלת הנשים
 שלא יונה את עמו , ודרך נשיה לתת מתנות התרך לחוק לעכב שלא ימעט נחלתו וינח מרשות
 ביתו . נחלתו היא , נחלת הבן הזה אשר תשאר לבניו אחריו . (יו) ושבת , כמו ושבת ,
 והת'ו במקום ה'א כמו כי אזלת יד והדומים להם (רד"ק) . בניו , כמו לבניו . (יט)
 אל הבהנים , שיהיו אל הבהנים . (כ) לקדשו . עין לעיל מ'ד י"ט . (כב) קטרות , חין
 ספק

מכלל יופי

נקידיס שנמקרא . (כב) חצרות קטרות , פירוש קטרות וכן בארמי קטרי חרביה קטרי מתנין
 ורובה לומר חצרות קטירית מחונרות וקטרות בזויות הכתר זו בזו הזוית וזו בזו הזוית וכל על
 דרך ותקשר כל החומה עד חציה (כסמיה ד') וכן תרגם יונתן דתתא מקטרא ובמסכת מדות
 אשדו חין קטרות שלא אליכן מקורות ולפיכך קראם חצרות' (כג) וטור , פירוש אורה ומערה
 והוא

יחזקאל מו פסא

(יד) וּמִנְחָה תַעֲשֶׂה עָלַי בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר שְׁשִׁיזָה הָאֵיפָה וְשִׁמֹן
 שְׁלִישִׁית הַחֵיזִן לָרֶם אֵת הַסֶּלֶחַ מִנְחָה לַיהוָה חֲקוּיֹת עוֹלָם תָּמִיד :
 (טו) וְעָשׂוּ יַעֲשׂוּקֵי אֶת הַכֶּבֶשׂ וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת הַשִּׁמֹן בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר
 עוֹלֹת תָּמִיד : (טז) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כִּי יִתֵּן הַנְּשִׂיאַ מִתְּנָה לְאִישׁ
 מִבְּנֵי נַחֲלָתוֹ הִיא לְבָנָיו תְּהִיָּה אֲחֻזָּתָם הִיא בְּנַחֲלָה : (יז) וְכִי יִתֵּן
 מִתְּנָה מִנַּחֲלָתוֹ לְאַחַד מֵעַבְדָּיו יְהִיָּה לוֹ עַד שְׁנַת הַדְּרֹר וְשָׁבַת
 לְנִשְׂיָא אֲדָן נַחֲלָתוֹ בְּנָיו לָהֶם תְּהִיָּה : (יח) וְלֹא יִקַּח הַנְּשִׂיאַ מִנַּחֲלַת
 הָעָם לְהוֹנִתָם מֵאֲחֻזָּתָם מֵאֲחֻזָּתוֹ יִנְחִיל אֵת בְּנָיו לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִפְצֹו
 עַמִּי אִישׁ מֵאֲחֻזָּתוֹ : (יט) וַיְבִיאֲנִי בְּמִבּוֹא אֲשֶׁר עַל כְּתָף הַשַּׁעַר אֶל
 הַלְּשָׁכוֹת הַקֹּדֶשׁ אֶל הַכְּתָנִים הַפְּנוּת צְפוּפָה וְהִנֵּה שָׁם מְקוֹם
 בִּירְכָתָם בִּירְכָתֵי ק' יָמָה : (כ) וַיֹּאמֶר אֵלַי זֶה הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְשְׁלוּ
 שָׁם הַכְּתָנִים אֵת הָאֲשֵׁם וְאֵת הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר יֵאָפוּ אֵת הַמִּנְחָה
 לְבִלְתִּי הוֹצִיא אֶל הַחֲצֵר הַחַיִּצוֹנָה לְקֹדֶשׁ אֵת הָעָם : (כא) וַיּוֹצִיאֲנִי
 אֶל הַחֲצֵר הַחַיִּצוֹנָה וַיַּעֲבֵרֵנִי אֶל אַרְבַּעַת מְקַצְעֵי הַחֲצֵר וְהִנֵּה חֲצֵר
 בְּמִקְצַע הַחֲצֵר חֲצֵר בְּמִקְצַע הַחֲצֵר : (כב) בְּאַרְבַּעַת מְקַצְעֵי הַחֲצֵר
 חֲצֵרוֹת קְטָרוֹת אַרְבָּעִים אָרְךָ וּשְׁלֹשִׁים רְחֵב מְדָה אַחַת לְאַרְבַּעָתָם

מִהַקְצָעוֹת ר ש י

התמיד ואחד לחביתין ואף ע"פ שהחביתין קריבין לחנאין מביא הוא בבקר עשרון
 שלם ויחזקו כמו ששנינו במנחות : לרום את הסלת : איאפר"ישר בלע"ז ל"ו
 ח"ימליד בלע"ז לרם את הסלת לכתת ולבלול צו את הסלת לשון רסום כמו(עמוס
 ו') : וסכה הבית הגדול רסיסים ולשון משנה חס הים עבס או מרוסם : (יז)
 שנת הדרור • שנת היוכל : ושנת כמו ושבה : אך נחלתו בניו להם תהיה •
 כמו אך לבניו תהיה נחלתו ולא תנתן לנמיתות לאחר ! (יט) ויביאני במבוא •
 דרך האמה שבזוית בית התליפות שכנסין צו לאויר עשרים שבין הלשכות שצנפון
 לבין תחי הסיכל : אשר על כתף השער • שער הנפוני כתף השער אשר וון
 השער למערב הפונות נפונה • שים להם פתחים לגד חצר החיצונה לצפון ופתחים
 היו להם לאויר העשרים : בירכתים ימה • צסוף הלשכות למערב : (כ)
 לבלתי הוניה • כמו להוניה שקדשי קדשים נפסלון ציונה : לקדש את העם •
 ת"ו לח הערבה עם עמח : (כא) מקצוע • חנגלא"ש בלע"ז : (כב) חצרות

קטורת כא א 21 I

יחזקאל מז מז

מִהִקְצֵעוֹת נִקוּד עָלָיו: (כג) וְטוֹר סָבִיב בָּהֶם סָבִיב לְאַרְבַּעָהָם
וּמִבְשָׁלוֹת עָשׂוּי מִתַּחַת הַטִּירוֹת סָבִיב: (כד) וַיֹּאמֶר אֵלַי אֱלֹהֵי הַבַּיִת
הַמְבֻשָּׁלִים אֲשֶׁר יָבִישׁוּ שָׁם מִיַּרְתִּי הַבַּיִת אֶת זִבְחֵי הָעַם:

מז (א) וַיֵּשְׁבֵנִי פֶתַח הַבַּיִת וְהִנֵּה מַיִם יֹצְאִים מִתַּחַת מִפְתַּח הַבַּיִת
קָדִימָה כִּי פָגִי הַבַּיִת קָדִים וְהַמַּיִם יֵרְדוּ מִתַּחַת מִבְּהַר הַבַּיִת
הַיְמָנִית מִנְּגִב לַמְּזִבָּח: (ב) וַיֹּצִיאֵנִי דֶרֶךְ שַׁעַר צְפוֹנָה וַיְסַבֵּנִי דֶרֶךְ
חוּץ אֶל שַׁעַר הַחוּץ דֶּרֶךְ הַצְּפוֹנָה קָדִים וְהִנֵּה מַיִם מִפְּכִים מִן הַבְּהַר
הַיְמָנִית: (ג) בְּצֵאתָ הָאִישׁ קָדִים וְקוּ בִידוֹ וַיִּמַּד אֵלַי בְּאָמָה וַיַּעֲבֵרֵנִי
בְּמַיִם מֵי אֲפָסִים: (ד) וַיִּמַּד אֵלַי וַיַּעֲבֵרֵנִי בְּמַיִם בְּרַכִּים וַיִּמַּד אֵלַי
וַיַּעֲבֵרֵנִי

ר ש י

קטורת • שנינו זמנסכת מדות אין קטורות • אלא שאין מקורות ושם מפרש מה
היו משמשי מהקצועת זסיות מקנעו' החזר: (כג) וטור סביב זהם שור'
נדנך חומת אננים בולט מן החומה סמוך לארץ ובו נקבים מקום שפותת קדרות
ומתחת הטור חלל להסיק בו אור מתחתיו והקדירות מלמעלה: ומבשלות עשוי
הוא החלל מתחת ושפיתת הקדירות: (כד) את זבת העם • חזה ושוק של שלמים
שאינן נפסלין זנאחס הן לעזרת ישראל כמות הטטאת והאשם:

מז (א) וישיבני • לתוך החצר הפנימי: אל פתח הבית והמים יורדין
מתחת מכתף הבית הימנית כזעין מתחת המפתח שהוא זאמלע המזרח
מזרדין זאלכסון לזר הימין ויוצאין בעזרה זדרוס המזבז ויוצאין חוץ לעיר
זמסכת יומא שנינו אמר ר' פנחס משום רב הונא זפוראח מועיין היוצא מזי' קדשי
הקדשים זתחילה דומה לקרני סלעים כיון שהגיע לפתח ההיכל נעשה כחוט של
שתי כיון שהגיע לפתח האולם נעשה כחוט של ערב כיון שהגיע לפתח העזר'
נעשה כפי פך קטן: (ב) ויוציאני מן החצר הפנימי אל החצר החזונה זשער
הצפון: ויסבני • סביב חומת הפנימי בתוך החזונה: אל שער • החזונה
הפונה קדים: מים מפכים • זוייחונ"ט זלע"ז רחצים כרוחז פי הפך כך פירשו
זבותינו כדלעיל: (ג) וימד אלף זאמה • הן להזמה וכל אותן אלף חמת לא
גבר הגחל להיות עמוק אלא עד אפסים הם הקרסולים שקורין קביליי"ש זלע"ז:
(ד) וימד אלף • אחרות והעמיקו עד זרכים ועוד אלף והעמיקו עד מתנים זמאן

ואילך

מכלל יופי

ומא כותל אננים היה זכוי סביב הלשכות האה והיה נמוך כדי לשפות עליו קדרות • ומבשלות,
שם לקדרות או מקום העשוי לזבל שם פורכיי"ש זלעזוכן מרגס יוכתן ואמר לזבלא עביר מלרע
לזרכי"א ומשקל ואת כל המקטרות הסירו (זכרי הימי"ב ז'ל') • הטירות, מרגס יוכתן
מלרע

תרגום אשכנזי

קטב

אונד דרייסיג ברויט, אללע פֿיר עקהעפֿע פֿאָן איינערליינ מאַם. [כג] איינע
איינפֿאַזונג וואָראַם אללע פֿיר הערום, אונד אונטער דער איינפֿאַזונג דיא קילע
אַנגעלעגט. [כד] רים, שפראַך ער צו מיר, זינד דיא קילען, וואָ דיא דינער
דעם טעמפעלס, דאָ אָפֿפֿער דעם פֿאַלקס קאַכען.

מז [א] ער פֿיהרטע מיך ווידער צוריק צו דעם איינגאַנגע דעם טעמפעלס, דאָ
שפּרודעלטע וואָזער אונטער דער שוועללע דעם טעמפעלס הערפֿאַר געגען
מאַרנען, (דען דיא פֿאַסאַדע דעם טעמפעלס איזט געגען מאַרגען). דיזעס וואָזער
פֿלאַם הינאַב אונטער אירדיש צור רעכטען זייטע דעם טעמפעלס, זיזווערטס דעם
אַלטאַר'ס. [כ] נון פֿיהרטע ער מיך צום מיטטערנעכטליכען טהאַר הינוים, אונד
דרויסען הערום, ביז אַן ראָן אייסערזוטע טהאַר געגען מאַרגען, דאָ דראַנג דאָן
וואָזער פֿאָן דער רעכטען זייטע הערפֿאַר. [ג] דאָ נון דער מאַן עזטליך צו גינג,
דיא מעס שנור אין דער האַנד, מאַס ער טויענד עללען, פֿיהרטע מיך דאָן וואָזער
הינדורך, דאָ רייכטע עס ביז אַן דיא קנעכעל. [ד] ער מאַס נאָך טויענד עללען,
אונד פֿיהרטע מיך ווידער הינדורך, יעצט גינג דאָן וואָזער שאַן ביז אַן דיא קניע,
ער מאַס אַבערמאַלס טויענד עללען, אונד פֿיהרטע מיך הינדורך, דאָ רייכטע עס
ביז

ב א ו ר

ספּק שמה זאָת ג"כ משמשי הלשון אכל מלאכת הבנין כאשר הערתי לעיל, ולשא כבקש עזר
לה לבוא על הוראתה. ולפי מקומו ידמה שהמזרות האלה שהיו בית המבטלים, היו בעומק
הארץ בעשות כעין כפה, וכמו שמבואר עוד בית מבטלים בבנינים הגדולים וזה טעם קטרות
(אונטערזעלעבט). וכן מתורגם. (כג) וטור, פירוש שורה ומערכה כמו שיהיה בנין
כניב (מן מלך). ומבשלות, מקומות עשויות לבשל (רד"ק). וכן ת"י ואמר לבשלת עבד.
(כד) בית הטבשלים, בתי הטבחים שמבטלים שם באותם הבתים ואמר ביות במקום בתי וכן
רבים (בן מלך).

מז (א) מהחח, לארץ, וכדמתורגם. (ב) מבכים, פירושו יונאים לפי ענינו וכן
ת"י ונפקין (רד"ק). (ג) וימר וגו', מדל ממקום שהיו עובדים המים האלה באורך אלף
אמה והעניניו בהם, והיומי אפסים. כלומר הגיעו עד קרסולי הרגל, וכן ת"י מי קרסולין
(מהג"ל). (ד) וימר אלף, אחרים והמים גאו עד שהגיעו לברכים זהו שאמר מים ברכים
(הג"ל)

מבלל יופי

מלרע לנדבכיא והוא שאמרו ז"ל האומנים קורים פראש הנדבך ופירושו שורות ומערכות. (כד)
בית המבשלים, בתי הטבחים שהיו מבטלים שם באותם הבתים ואמר בית במקום בתי וכן
רבים. ובפירוש בית המבטלים כמו בתי המבטלים ובא על דרך כלל כמו לא תשב אשה לי בבית
דוד מלך ישראל כי קדש המה (שם ח') כמו בבתי רובה לומר מקומות המבטלים אשר יבשלו בהם
והיה המבטלים פועלים רובה לומר האכנים המבטלים. או יהיה המבטלים שם למקומות הבשול
או לקדרות כמו ומבשלות אזכר:

מז (א) מפחן הבית, היא האשקופה המתחוכה אשר ידרכו בה וכן אמר התרגום מקופתא
מכתף הבית. כבר פירשנו פי כתף יקרא מה שאחר השער מבטלים או מבטן. (ב)
מבכים, ענינו יונאים וכן תרגם יונתן נפקין ומה נקראת בלוחית השמן סך לפי שמוכרין
ומריקים השמן ממנו. (ג) מי אפסים, מי כליון שאין בהם אלא מעט מענין אפסי ארץ (שמואל
ב'). ורבו יונה כירש מי פסים והאלף נוסף ופירושו מי כפיים כי הכף בלשון ארמית נקרא פס
ידא (דניאל ה') ורובו לומר כי המים לא היו מכסים כי אם כפות רגליו. ורבותינו ז"ל פירשוהו
שאדם עובר בהם עד קרסוליו וכן תרגם יונתן מי קרסולין והם הארבעות או היתדות שממל
לרגלים

הרגום אשכנזי

בין אודיא לענדען. [ה] ענדליך מאס ער נאך טויענד עללען, אונד נח וואר עס
 איין באך, דען איך ניכט דורכוואמען קאנטע; עס וואר דערגעשטאלט אנגע-
 שוואללען, דאס עס איין באך נור צום דורכשוויממען, אבער ניכט צום דורכוואמען
 וואר. [ו] נאכדעם ער מיך געפראגט האטטע: „האט דו באכאכטעט,
 מענשען וואהן? “ פיהרטע ער מיך צום אופער דעם באכעס צוריק. [ז] וועהרענד
 דיועס צוריקפיהרענס, זיה! דא שטאנדען אים אופער דעם באכעס צו ביידען
 זייטען ועהר פילעביימע. [ח] ער זאגטע צומיר: דיועס וואווער פליסט נאך
 דעם עיטליכען גלילה, פאן דא הינאב אין דיא עבענע, אונד ערגיסט זיך דאן אין
 דאן (טאדטע) מעער; דורך זיינען אויפאלום אין דאן מעער, ווירד דאן וואווער
 דארין געוונד. [ט] ווא איםמער בעכע דאפאן הינקאממען, ווירד יעדעס
 בעזעעלטע געשעפף, דאן זיך דארין רעגט, נייא אויפלעכען, דער פישע ווירד
 עס ועהר פילע געבען, ווא דיוע וואווער הינקאממען, אללעס ווירד געוונד אונד
 לעכט אויף, ווא איםמער דער באך הינפליסען ווירד. [י] שטעטס ווערדען
 פישער דאבייא שטעהען, פאן עין גדיביו עין רגלים דיא נעצע איוועכדייטעט
 זיין

ב א ו ר

(הכ"ל) (ח) שחו, שם נשקל אחד, מן כאשר יפרש השיהה לשחות, ופירושו כל"ך גאו המים
 עד שלא יוכל אדם לעבור בהם כרגל אלא א"כ ישחה על פניהם, וענין השיהה היא השיטה
 על פניה המים (כן מלך). (ח) הגלילה, לדעת ר"ק הוא שם מחוז. ויש עוד דע' אחרות בזה,
 ואפשר שהוא מחוז הגליל. הימה, ים האלת לדעת המפרשים, ונראה מהענין שכן
 הוא. אל הימה המוצאים וגו', אל הים אשר הם מוצאים וכנסים לתוכו שם נרפאו
 המים. (ט) אל כל, מקום אשר יבא שם נחלים ממים האלא. נחלים, כמו
 נחלים, ונא על משקל שנים שלא כמשפט, ונרות בזה אין זר בספר הזה. וכן כתב רש"י
 הנחל הזה המתחלק לכמה נחלים ממתק את המים שמתערב בתוכם. וי"ת נחלים בלשון
 יסוד והדכים על מים, מינחלא. (י) מעין גדי, הוא קרוב למקום שנכנסו מי הירדן לים
 המלך

מכלל יופי

לרגלים טודליו"ש בלעז. (ד) מים ברכים, כמו מי ברכים כי נהרנה מקימות יבא המוכרת
 מקום הסמוך ויתכן שיהיה חסר הנסמך ומשפטו מים מי ברכים כמו אמרים אמת (משלי כ"ג)
 פיגים כסף (ישוקאל כ"ג) והדומים להם ופירושו כי המים גאו עד שהגיעו לנרכים. (ה)
 וימר אלה נחל, ועוד מדד פעם רביעית אלה אחרים והיה הנחל עמוק שלא יכלתי לעבור בו
 כרגל. מי שחו, שם נשקל אחו (בראשית מ"א) מן כאשר יפרש השיהה לשחות (ישעיה כ"ה)
 ופירושו כל כך גאו המים עד שלא יוכל אדם לעבור בהם כרגל אלא אם כן ישחה על פניהם
 וענין השיהה היא השיטה על פני המים כאד"ר בלעז. (ו) ויוליכוני וישיבני על שפת הנחל,
 והוליכוני והוליכוני מן המים והוליכוני על שפת הנחל שהכניסני ממנו אל המים. (ז) בשובני,
 גם הוא פועל עומד כאשר כתב רבי יהודה שכל פועל הקל מענין השנה פועל עומד ואין גם
 אחד יוצא וענינו בשב אכי ועיין בשרשו. עץ רב, דרך כלל. (ח) אל הגלילה, שם מקום נקרא
 בן לענין ידוע אצלם. ובפירושו שם מחוז כמו גלילות פלשת (יואל ד') והדומים לו. ויונתן תרגם
 כפקין בגלילא ממדינחא. (ח) הקדמונה, המזרחית. הערבה, כתרנומי מירא. ובאו
 הימה אל הימח המוצאים, כתרנומו ועלו בימא לימא רנא מתפקין כלומר יכנסו לים ומשם
 לים הגדול ואחרו ז"ל להיכן היו יוצאים לים טנריאל וליים פדוס וליים אוקיאטוס לרפות מימיהן
 המלוקים

יחזקאל מזה

קסג

ויעברני מי מתנים: (ה) וימד אלף נחל אשר לא אוכל לעבר כי
גאוהמים מי שחו נחל אשר לא יעבר: (ו) ויאמר אלי הראית בן
אדם ויוליכני וישבני על שפת הנחל: (ז) בשובני והנה אל שפת
הנחל עין רב מאד מזה ומנה: (ח) ויאמר אלי המים האלה יוצאים
אל הגלילה הקדמונה וירדו על הערבה ובאו הימה המוצאים
ונרפאו הא' נחה המים: (ט) והיה כל גפוש חיה אשר ישרץ אל כל
אשר יבוא שם נחלים יהיה והיה ההגה רבח מאד כי באו שמה
המים האלה ונרפאו וחי קמץ בוס כל אשר יבוא שמה הנחל:
(י) והיה יעמדו עמרוק' עליו דוגים מעין גדי ועד עין עגלים משמות

לחרמים

ר ש י

ואילך נחל אשר לא יוכל לעבור מפאן שאסור ליכנס בוים מן המתנים ולמעלה של
ישטפוסו המים משנה למי מתנים ילח על שפת הנחל ומדר עוד חלף לפני נחל
אשר לא יעבר ורגליו ביצסה עומדים היינו דכתיב וישבני שפת הנחל וכלומר אלל
שפת הנחל שסם היה עומד: (ה) גאו' כמו גדלו: מי שחו' גואיריכל"ט
בלע"ז מים שנירך לשוט צהן ולא לעברם צרגל של ישטפוסו' שחו שייט כמו
(ישעיה כ"ה) כאשר יפרש השוחה לשחות: (ו) הראית בן אדם' כמה מתגבר הנחל
הזה: (ז) בשובני והנה אל שפת הנחל וגומה' צהן שהוליכני והשיבני צמחו
על שפת עין רב מאד מזה ומזה עין אצבי"ץ בלע"ז: (ח) אל הגלילה' לאמרק"א
בלע"ז' הקדמונה' להמזרחית שני רבותינו בתוספתא של סוכה להיכן יונחין
לימח של טבריא ולימח של סדום וליס הגדול לרפות את מומיהם המלוחים
ולמתקם וירדו הערבה זו ימה של טבריא ובאו הימה זו ימה של סדום אל הימה
המוצאים זו ימה של אוקיינוס שהוא מוצא מן הישוב להקיף את העול' ונרפאו
המים ומליחתם מדרש אגדה למה קורא אותם מוצאי' על שם שני פעמים שיצאו:
(ט) אל כל אשר יבא שם נחלים' הנחל הזה המתחלק לכמה נחלים ממתק את
הימי' שמתערב בתוכם ורגתם הנשרת צם חיה ומתוק': (י) והיה יעמדו עליו

דוגים

מבלל יופי

המלוחים ולמתקן' וירדו על הערבה זה ימה של טבריא ובאו הימה זו ימה של סדום אל הימה
המוצאים זה אוקיינוס שהוא יוצא מן הישוב להקיף את העול' ונרפאו המים, מן מליחתם'
ונרפאו, כמה האלף' (ט) נחלים, נחל בלשון שנים' יחיוז אותם, המים שוכנס בהם אחד
משני הנחלים או שניהם כל כפש חיה ששרון בו יקיה באותו הים כי יש ים שלא ישרטו בו דגים
וגם לא יחיו בו דגים וזה זכרו חכמי המקרא כי ביש' פלשתיים לא ישרטו דגים ולא יחיו בו כי
המים מרים מרוב מליחתם וכן ים סדום ואפשר כי לשני הימים האלה יכנסו הנחלים האלה
ירפו המים ויחיו בהם הדגים ולכן תהיה בהם דגה דגה מאד ואמר ישרון לשון זכר ועליו נאמר

יהוקאל מז

לחרמים יהיו למינה כצ"ל תהיה דגתם כדגת הים הגדול רבה מאד
(יא) בצאתו בצאתיו ק' וגבאיו ולא י"ע או למלח נהנו: (יב) ועל הנחל
יעלה על שפתו מזה ומזה כל עין מאכל לא יבזר על זה ולא יהם פרוי
לחדשיו יבכר כי מימיו מן המקדש הכה יוצאים זה י וזה קרי פרוי
למאכל ועלהו לתרופה (יג) כה אמר אדני יהוה גה כצ"ל גבול
אשר התנחלו את הארץ לשני עשר שבטי ישראל יוסף הנלים:
(יד) ונחלתם אותה איש כאחיו אשר נשאתי את ידי לתתה
לאבותיכם ונפלה הארץ הזאת לכם בנחלה: (טו) וזה גבול הארץ
לפאת צפונה מן הים הגדול הדרך התלן לבוא אדמה: (טז) חמת

ברוחה

ר ש י

דוגים לחרמים למוכורת: למוני תהיה דגתם לא מפיק ה"א ופירושו למונים
כדגה תהי דגתם למונה לשון רוב מונים כמו (שמות ו' והדגה אשר ביאר
(ישעיה נ"ח) כל הנחתה השבתי: (יח) ננחתיו שלים כמו (חיוז ח')
היגלה גומל בלא צינא וגו' מרש"ק בלע"ז: וגבאיו כמו (מלאכי ב' ג') עשה הנחל
הזה גבים גבים הצלים הצלעים שסביבותיו והגבי' הם נקעים שהמים נאספים
בהם: ולא ירפאו. להיפך למתיקה למה כי למלח נהנו ולא ירפאו הו"ו הזו
טפילה ויתירה: (יז) לחדשיו יבכר. מדי חדש נחדש יבשל פירותיו: לתרופה.
פירושו רבותיו ז"ל להתיר פה חלומים ופה עקרות ונשמעו לשון רפואה כמו
(ירמיה י') וירפחו את שבר עמו על נקלה וכן הירו וינחם: (יג) גה גבול.
ת"י דין תחומי' כמו זה גבול וכן (לגיל כ"ה) ונתחיד לבג לגיים כמו לבז לגוים ויש
עוד לפתור גה לשון גיא: יוסף חזלים יטול שני חלקים אחד למנשה והחד
לאפרים: (יד) הוש כאחיו. לא בראשונה חיס לפי פקודיו חלח עכשיו כל
השבטים שוין וכמין שורת הכרם כל חלק והלק וין הגבול המזרחי עד ים הוקיינום
למערב כמו שפורש צענין ואין שני שבטים צרועה הות: (טו) וזה גבול
הארץ: תחומי מזרחי ארץ ישראל: לפאת צפונה. רוח צפונית: מן הים הגדול.
שהוא גבול למערב: הדרך התלון באלו לצד מזרח אל התלון ואל צדה ואל חמת

וצירותה

מכלל יופי

ותיה כי מצאנו פתח לשון זכר כל נפש שנעה (בראשית מ"ו) אחד נפש (במדבר ל"א). (י) יעמדו
עליו, יעמדו כשיב וקרי עמדו. דוגים, קן כתוב וקרי והוא תאר לכדי הדג. משטוח,
בחולס עין פרישה. לחרמים, רשות. להעיה תה-הדגתם, ההא רפה ודיבה במפיק
ריצה לומר למין הדגה כלומר לכל מיני הדגה. תהיה שם דגתם וכמו מס. דגתם אל הנחלים.
(יא) בצאתו, שראו פתח וכתוב בלא יוד וקרי בוד וכתוב באלף במקומו וענינו העמקים שהם
חללים טיט. וגבאיו, מקרה מים מן לחשוף מים מנשא (ישעיה ל') ומרגום בור (שמות כ"ב)

גובא

הרגום אשכנזי

קסד

זיין; פֿאַן אַללערלייאַ גאַטטונג ווערדען דיאָ פֿישע דאַרין זיין, אַך גראָסער מעננע, וויא דיא פֿישע דעס גראָסען וועלט - מעערס. [יא] בלאָס זיינע זימפּפּע אונד גרובען ווערדען ניכט זיס ווערדען, זיא בלייבען צום זאַלץ בעשטימט. [יב] אַן ביידען אופֿערן דעם פֿאַכעס ווערדען אַללערלייאַ אַכזבטימע עמפּאַר וואַכען, דערען בלעטטער גיא פֿערוועלקען, אונד דערען פֿריכטע גיא אַללע ווערדען; יעדע מאַנאַט ווערדען זיא צייטיגע פֿריכטע טראַגען: ווייל איהרע וועזערונגען פֿאַס הייליגטהאמע אויזפֿליסען, זאָ ווערדען איהרע פֿריכטע צום גענוס, אונד איהרע בלעטטער צו היילונגס מיטטעלן דינען.

[יג] זאָ שפּריכט דער הערר, דער עוויגע: פֿאַלגענדעס בעשטימט דיא גרענצען, וויא איהר דאַן לאַנד אונטער אייך, נאָך דען צוועלף שטעמען ישראל'ס, וואָפֿאַן יוסף צווייא טהיילע אויזמאַכט, פֿערטהיילען זאָללט. [יד] איהר זאָללט איינער וויא דער אַנדערע אייערן בעווייך דאַרין האַבען; דאַן לאַנד, דאַן איך אייערן פֿאַר פֿאַהרען פֿייערליך פֿערהייסען האַבע, זאָלל אייך אַלס ערבטעהייל ווידער צופֿאַל לען. [טו] דיועס איזט דיא גרענצע דעם לאַנדעס: אויף דער נערדליכען זייטע פֿאַס גראָסען מעערע אַן, איבער חחלון, ביז נאָך צרד. [טז] איבער חמת ברוחה,

פברים

ב א ר

האלק. משטוח לחרמים, שיטעו שס דיניס רשתותיהם. למינה חהיה מנתם, למיניס הרבה, למינה לשון רוב מיניס כמו והדנה אשר ביאור (רש"י). (יא) בצאתו של ים, כמו היגה גומא פלא בנה, מרש"ק בלע"ז (כ"ל מאראים כל"א וומפף). ובאיו, מקיה מים, מן לחטוף מים מגבא, ותרגום בור גובא, והיא קפירה שמתאספס בה המים (רד"ק). ולא ירפאו, בניצותיו וגבאיו לא ירפאו ממלח כי הם למלח נתנו למיך הארץ, וידוע הוא כי ים הרבה מלת לארץ. (יב) לחדשיו יבבר, מדי סדס נסדס יבשל פירותיו (רש"י). לתרופה, ת"י לאסותא. (יג) גה גבול, י"ת דין שקומא כמו זה גבול, וכן ונתתיך לבג לגווס כמו לבג לגווס (רש"י). יוסף חבלים, יוסף יטול שני חלקים אחד למכסה ואחד לאפדיס (הכ"ל). (יד) איש כאחיו, לא סתוקת הראשונה איש לפי פקדיו אלא עכשיו לכל השבטים חלק שיה (מהעפרשים). (טו) וזה גבול הארץ, תחומי מזרי ארץ ישראל (רש"י). והיה גבול, כלומר כל גבול נספון מן היס עד סכר עינן על פני דמשק, ומה שהוא משס לנספן עד גבול חמת. ואת פאת צפון, והרי לך

פאת

מכלל יפסי

גובא והיא קפירה שמתאספס בה המים. וכנני בנאיתו וגבאיו אלהים זוכר כלומר כשירפאו מי היס לא ירפאו מקומות שיבאו שם מימיהם ויתאספו בלותם בינות וגבאים אותם מים לא ירפאו למלח נתנו יהיו צריכים לאותן מים בעפור מלח כדי להטעים התבשילים ולמלוח כל דבר שינטרך. (יב) יבבר, כלומר ישא בכורים וזה יהיה על דרך מופת. והיו, כן כשיבטעמו על פדיו ועל עליו. וקרי והיה שטעמו על פדיו ואמר אחר כך ועלהו לתרופה רוצה לומר וכן יהיה עלהו לתרופה. לתרופה, פירוש לשבר מן עמודי שמים ירופפו (אויב כ"ו) כלומר פדיו יהיה למאכל ועלהו לרפא בו השכר. ויונתן תרגם וטרפוהי לאסותא ורז"ל דרשו לתרופה כוטרקין להתיר פה אלמים ופה עקריות. (יג) גה, כמו זה וכן תרגם יונתן דין תקומא והגיעל מקום זין באלפא ביתא דאטנ"ס וכמהו לבג לבג (יזקאל כ"ה) חבלים, תרגם יונתן יקבל מדין שולקין

רוב

תרגום אשכנזי

סברים (וְאֵן דַּעַר גִּרְעַנְצֵי דִּוְנַג צוּיִשְׁעֵן דְּמִשְׁק אֹנְדַּח חַמְחָ לִיגִט) , חֲצַר חִיכּוּן ,
 דְּאֵן דַּעַר גִּרְעַנְצֵעַ פֿאַן חוּרֵן לִיגִט . [יז] דִּיא גִּרְעַנְצֵעַ גִּרְעַנְצֵעַ אִיזט אַלּוּף פֿאַס
 מַעַרַע כִּיז חֲצַר עֵינּוּן , אֵן דַּעַר גִּרְעַנְצֵעַ פֿאַן דְּמִשְׁק , אֹנְדַּח וּוְאַס פֿאַן דַּא נַעֲרַדְלִיךְ
 לִיגִט , כִּיז אֵן דִּיא גִּרְעַנְצֵעַ פֿאַן חַמְחָ . דִּיס דִּיא נַעֲרַדְלִיכֶע גִּרְעַנְצֵעַ . [יח] דִּיא
 עוּטְלִיכֶע זײַטע גַּעהט צוּיִשְׁעֵן חוּרֵן אִינְד דְּמִשְׁק , צוּיִשְׁעֵן גַּלְעַר אֹנְדַּח דַּעס לֵאנְדַּע
 יִשְׂרָאֵל'ס חוּרֵךְ , אױף דַּען יִרְדּוּצוּ , דַּען אִיהַר מִיט צוּר גִּרְעַנְצֵעַ כִּיז צוּר פֿאַרְדַּעֲרֵן
 זַעַ מַעוּזַעט . דִּיס דִּיא עוּטְלִיכֶע גִּרְעַנְצֵעַ . [יט] דִּיא מִיטְטֶאַנְס : אַרְעַר זִידוּיִטַע
 גַּעהט פֿאַן דַּעַר פֿאַלס : שְׂטאַרַט כִּיז צוּפֿ האַרְעַר , וּוְאַזְעַר , אַרְעַר קַדַּשׁ , דַּען נֶאָךְ
 דַּעס כַּאָךְ אֹנְדַּח צוּפֿ גִּרְאַסֶען מַעַר . דִּיס דִּיא זִידְלִיכֶע גִּרְעַנְצֵעַ . [כ] דִּיא וּוְעוּטַע
 לִיכֶע גִּרְעַנְצֵעַ מֵאַכְט דְּאֵן גִּרְאַסֶע מַעַר פֿאַן דַּעַר (מִיטְטֶאַנְס) גִּרְעַנְצֵעַ אֵן , כִּיז דַּא
 הֵיִן , וּוְאַ מֵאַן חַמְחָ גַּעגַען אִיבַעַר קֶאָמַמַט . דִּיס דִּיא גִּרְעַנְצֵעַ גַּעגַען אִבַּעַר . [כא]
 דִּיעַס לֵאנְדַּח אַלּוּף זְאָלְלַט אִיהַר אױךְ נֶאָךְ דַּען שְׂטַעמַמַעֵן יִשְׂרָאֵל'ס פַּֿעֲרַטְהִיִּלְעֵן .

אִיהַר

פ א ו ר

פֿאַח כַּפּוֹן (הכ"ל) (יח) וּמִבֵּיִן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל , מֵאֵד מוֹרְחֵי שַׁל אֶרֶץ כְּנַעַן , וְאִיִן עַבְרֵי
 הִירְדֵן בְּתוֹךְ מַרְחֵי הַלְלוּ כ"א אֶרֶץ כְּנַעַן לְבַדָּה , וּכֵן בְּנִצְוִיִן הַמּוֹרְחֵי בְּתוֹרַת אִיִן עַבְרֵי הִירְדֵן
 בְּתוֹכָם , וּכֵן כִּידַשׁ הַמַּקְרָא הַזֶּה , וּמִזְכֵּר מוֹרְחֵי לְאֶרֶץ כְּנַעַן וְאִשֵּׁר בֵּין חֶרֶן וְדַמֶּשֶׁק הַעִימַדִּיךְ לְהַ
 בְּמַקְנֹעַ כְּפִינֵי מוֹרְחֵי כִּמוֹ שְׂאִמּוֹר לְמַעַלָּה כְּעֵינֵי וּכֵן הַגַּלְעַד וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִשֵּׁר כְּעַבְרֵי הִירְדֵן
 מוֹרְחֵי (הכ"ל) . מַגְבּוּל , לְפִי הַנִּרְחֵי פִירוּשׁ : הִירְדֵן אִשֵּׁר הוּא ג"כ בְּתוֹךְ הַגְּבּוּל . אִיִּם
 הַקַּדְמוֹנִי , יִם הַמֶּלֶח שְׂהוּא בְּמַקְנֹעַ דְּרוּמֵי מוֹרְחֵי וְאִף בְּתוֹרַת כֵּן מְבֹרַשׁ גְּבּוּל קְדָמָה וְהִי
 תוֹבְאוֹתָיו יִם הַמֶּלֶח (הכ"ל) . (יט) גַּחְלָה , כִּמוֹ לְכַחל * וְכִמוֹ רַש"י שְׂהוּא כַחְלֵה מַרְחֵי
 הַגַּעַר בְּתוֹרַת (כַּמְדַּבֵּר ל"ד ה') וְעֵינֵי שֵׁשׁ בְּנִאֹר .

מִח (א) וְהִי

מִכְלָל יוֹפִי

רוֹחַ לְמוֹר שְׂנַט יִיִסֶף יִקַּח שְׁנֵי פִלְקִים כִּמוֹ שְׂהִיִּם מִקְדַּס . (טו) הַדְּרֵךְ הַחֲלוּן , כִּמוֹ הַאֶרֶץ
 כְּנַעַן (בַּמְדַּבֵּר ל"ד) וְהַדּוּמִּים לוֹ . (טז) חַמְחָ בְּרוּחָה , כִּמוֹ שְׂאִמְרַת נִסְתַּת תְּנַבֵּל בְּרַח זְכָרִיָּה
 ט' ס) וְאִיִן זֶה קַמַּת הַכְּתוּב בְּתוֹרַת * גְּבּוּל דְּמִשְׁק , כִּי דַמֶּשֶׁק תְּהִיָּה גְּבּוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּמוֹ
 שְׂאִמְרַת דַּמֶּשֶׁק מִנּוּחַתִּי (בַּמְדַּבֵּר ל"ד) . חֲצַר חִיכּוּן , שֵׁס מִקְיִם . (יז) חֲצַר עֵינּוּן , הַאִשֵּׁר
 עֵינֵן הַנּוֹכַחַת בְּתוֹרַת וְהַנּוֹכַח לְמַעַל אִלֵּא אִחַס נַקְמָן זֶה כְּסוּס . וְעַפּוֹן צַפּוֹנָה , וְיִתֵּר הַגְּבּוּל
 לְכַפֵּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְכַפֵּן הָעוֹלָם . (יט) מַחְמַר , תְּרַגַּס וּנְחַן מוֹרְחֵי כִּי הִיא כְּקִרְאָת עֵיר
 הַפְּמֵרִים . גַּחְלָה , כִּמוֹ גַּחַל וְהִיא נּוֹסֶפֶת אִף עַל פִּי שְׂהַמְלֵךְ מִלְּרַח אֲבֵל נְסִלָּה מַרְחֵי (בַּמְדַּבֵּר
 ל"ד) מַלְעִיל וְכֵן כַּחְלֵה עַבְרֵי עַל כְּפִשְׁטוֹ (תְּהִלִּים קפ"ד) וְיִנְחַן תְּרַגַּס אִחְסֵינֵה . (כ) מַגְבּוּל ,
 אֲנַבּוּל הִיִּם הַגְּבּוּל . נַחַח , כִּמוֹ נַגַּד וְכֵן נַכְחוּ תַחְנוּ (שְׁמוֹת י"ד) וְהוּא מַשְׁקֵל אִחַר * (כב)
 וְלַהֲגָרִים , בֵּא עַם הַאִיִּדִיעָה כַּמֶּשֶׁפֶט שֵׁלֵא כַּמְכַהֵג בְּרַח * בַּחּוֹבְכָם , בְּגַלּוֹת :

ר ש י

וְבִירוּחָה זְסַרִּים כָּל הַעִיּוּרוֹת הַלְלוּ בְּמַר כַּפּוֹן : (טז) הַאֵר הַתְּכּוּן * ת"י
 בְּרִיכַת הַגְּיּוֹבֵי : (יז) וְהִיִּם גְּבּוּל מִן הִיִּם חֲצַר עֵינֵן . וְהִיִּם גְּבּוּל רוּחַ כַּפּוֹן מִן
 הִיִּם עַד חֲצַר עֵינֵן . גְּבּוּל דְּמִשְׁק שְׂהוּא גְּבּוּל דְּמִשְׁק שְׂחַר עֵינֵן בְּמַקְנֹעַ לְפּוֹנֵי
 מוֹרְחֵי כִּמוֹ שְׂמַפְרַשׁ בְּגְבּוּלֵן שְׂכַחַז מוֹסַר רַבִּינוֹ (מַדְבַּר ל"ד) וְהִיִּם תוֹבְאוֹתֵי חֲצַר
 עֵינֵן וְגו' וְהַתְּאוֹתֵם לְכַס לְגְבּוּל קְדָמָה מַחְצֵר עֵינֵן וְגוּמַר גְּבּוּל דְּמִשְׁק בְּמַקְנֹעַ
 לְפּוֹנֵי

ברוחה סברים אשר בין גבול דמשק ובין גבול חמת חצר דתיכון
 אשר אל גבול חורן: (יז) והיה גבול מן הים חצר עינן גבול דמשק
 וצפון צפונה וגבול חמת ואת פאה צפון: (יח) ופאת קדים מבין חירן
 ומבין דמשק ומבין הגלעד ומבין ארץ ישראל הירדן מגבול על הים
 הקדמוני המדוי ואת פאת קדימה: (יט) ופאת נגב הימנה מתמר
 עד מי מריבוה קדש נחלה אל הים הגדול ואת פאת הימנה נגבה:
 (כ) ופאת ים הים הגדול מגבול עד גכה לבוא חמת זאת פאת ים:
 (כא) וחלקתם את הארץ הזאת לכם לשבטי ישראל: (כב) והיה

תפילו

ר ש י

נפונית וזרחית אלל חצר עינן כמו שאמור למעלה חצר עינן גבול דמשק גבול חמת
 במקצוע נפונית מערבית שנאמר (שס) זה יהיה לכם גבול צפון מן הים הגדול
 תתאו לכם הר מהר מהר תתאו לבח חמת ומשם נדה אשר על גבול חורן
 גבול דמשק במזרח סמוך למקצוע: וצפון נפונה וגבול חמת כלומר כל מזר הצפון
 המפורש בתורה וגבול חמת שאף היה במזר הצפון כמו שנאמר (שס) וזה יהיה
 לכם גבול צפון מן הים הגדול תתאו לכם הר מהר מהר תתאו לבח חמת והיו
 תולדותיו הגבול נדה הוא נדה האמור כאן סדרך התלון לבוא נדה: ואת
 פאת צפון והרי לך פאת צפון ומבין הגלעד ומבין חרץ ישראל מזר מזרחי של חרץ
 כנען וחין עבר הירדן בתוך מזרים הללו כי אם חרץ כנען לבדה וכן בגבולין
 הממוזרים בתורה חין עבר הירדן בתוכם וכן פירש הנקרא הזה ומזר מזרחי
 לחרץ כנען אשר בין חורן דמשק ועומדין לה במקצוע נפונית מזרחית כמו שאמור
 למעלה בענין ובין הגלעד וחרץ ישראל אשר בעבר הירדן מזרחי: (יח) הירדן
 מגבול על הים הקדמוני תמדוי הירדן הוא מזר מזרחי שלה מגבול מקצוע הצפון
 הוא חצר עינן המפורש למעלה עד הים הקדמוני הוא ים המלח שהוא במקצוע
 דרומית מזרחית תמדוי חורך מזר מזרחי ואף בתורה כך מפורש גבול קדמה והיו
 תולדותיו ים המלח במקצוע דרומי: ואת פאת קדימה כלומר והרי לך פאת
 קדים: (יט) מתמר מיריחו שהיא עיר התמרים וכן ת"י: עד מי מריבוה
 קדש הוא מדבר לין: נחלה אל הים הגדול ומשם הולך הגבול עד נחל
 מזרים הנופל בים הגדול במקצוע דרומית מערבית ואף משם כך נתן גבול נגב
 ממדבר לין על ידי אדום ומונה והולך עד שעצמון נחלה מזרים והיו תולדותיו
 הימה ונחלה האמור כאן כמו נחל ומזרחי מהורגס אחסנא ואם לא שהטעם
 למטה ורחיטי נחיה מזרים שהטעם למעלה ומסורת עליו לית בטעמא הייתי
 חומר שיבוש הוא ולא תירגס יונתן כן כי אם קראים טועים: (כ) ופאת ים
 מזר מערבי: הים הגדול מגבול עד נכח לבח חמת ומקצוע דרומית האמור
 מעלה והוא נחל מזרים: עד נכח לבח חמת עד מקצוע נפונית מערבית

הוא

יהזקאל מז מח

הפלו אותה בנחלה לכם ולהגרים הגרים בתוככם אשר הזלדו
בנים בתוככם והיו לכם באזרח בכני ישראל אתכם ופלו בנחלה
באזר שבטי ישראל: (כג) והיה בשבט אשר גר הגר אתו שם תתנו
נחלתו נאם אדני יהוה:

מח (א) ואלה שמות השבטים מקצה צפונה אל יד דרך חתרן
לבוא חמת חצר עינן גבול ומשק צפונה אל יד חמת והיו לו
פאת קדים הים דן אחד: (ב) ועל גבול דן מפאת קדים עד פאת ימה
אשר אחד: (ג) ועל גבול אשר מפאת קדימה ועד פאת ימה נפתלי
אחד: (ד) ועל גבול נפתלי מפאת קדימה עד פאת ימה מנשה אחד:
(ה) ועל גבול מנשה מפאת קדימה עד פאת ימה אפרים אחד:
(ו) ועל גבול אפרים מפאת קדים ועד פאת ימה ראובן אחד: (ז) ועל
גבול

ר ש י

הוא הר ההר שהוא נכח לנח חמות כי חמות צמקצוע צפונית מערבית אלל הר
ההר כמו שכתוב מן הים הגדול תתחילו לכם הר ההר: ומה הר תתחילו לנח
חמת מלחתי חני: גר הגר חתו שנהגייר בגולה יתוך אותו שבט:

מח (ח) וחגם שמות השבטים סדר הלקי' שיחלקוהו צייהם מקום כל אחד
ואחד מקנה צפונה דן יטול מנח צפוני מחצר עינן שבמקצוע מזרח עד
גבול דמשק (שבמקצוע מפרצ לפון סח"ח): וסיה לו פאת דים הים כלומר
מפאת קדים ועד ים דן אחד הרי פירש האורך ולא פ שהרו: ובצד ימית אדספרי
ובפרשת החינו שנינו מה ת"ל יהודה ח' דן ח' אשר ח' מל יד שעתידין ישראל
ליטול אורך מן המזרח למערב ברוחז עד כ"ה אלף קנים ש"ס שבטים וחמשה
מילין ומהיכן למדו השיעור הזה מן התרומה שהיה כזה מן הזלקים הללו כמו
שנפירש בענין מל' שכך כתוב ואורך כזה הזלקים וסיה רחז עשרים וחמש
אלף קנים ואורך מפאת ים עד פאת קדים וכ"ה אלף קנים מזה וחמשים אלף
חמה שהקנה שש חמה וכל אלפים חמה מיל כמו שאנו למדין במסכת יומא אלל
עשר סוכות שמירושלים עד גוק הרי מזה וחמשים מיל וזהו שוסד ר' אלעזר בפיוט
(בסילוק דיום שני של סוכות) כי הקח מועד לעת הלוק ארנותיה כשורת הכרם
לחולותיה באורך מפאת קדים לקנותיה עד ים חוקיינו לחנותיה ברחב שבטים
וחמשה מיל חריותיה (וי"ג שבטים וחמשה מיל לי"ג רצועות בין רצועות השבטים
ורצועות הקודש יעלו לט' מאות וע"ה מילין ולמניין ד' מאות פרסה על ד' מאות
פרסה של א"י עולין המילין לשש עשרה מאות לשכום הקלירי שאמר ארבעת מילין
היא פרסה שמה מילין של השבון הרצועות גדולים הם אין נכנסין ארבע מהם

תרגום אשכנזי

קפו

איהר צער פֿעללט עם נעמליך אין בעזיצונגען פֿיר אייך אונד פֿיר דיא אוילענדער ,
 דיא אונטער אייך וואָהנען , אונד קינדער אונטער אייך געצייגט האָבען ; דיזע
 זאללען פֿאָן אייך וויא איינהיימישע פֿאָן דען קינדערן ישראל'ס אַנגעזעהען ווערדען ,
 אונד מיט אייך אַנטהייל געהמען אַן דעם ערבנוטע אונטער דען שטעמען ישראל'ס .
 [כג] בייא דעטיעניגען שטאַמע , אונטער וועלכעם איין אוילענדער וואָהנט ,
 דאָרט מיסט איהר איהם ויין ערבטהייל געבען , שפּריכט דער הערר , דער עוויגען
 מַח [א] דים זינד דיא שטעמע נאָך איהרען נאָמען : פֿאָן דער נערדליכען גרענצע
 אַנדער שטראַסע פֿאָן החלון ביו אויף חמת , איבער חצר עינן אונד דער
 גרענצע פֿאָן דמשק ; אויף דיזער מיטטערנעכטיגען וויטע נעכזט יענער פֿאָן חמת
 איזט דער אַנטהייל פֿאָן דן פֿאָן אָזטען געגען וועזטען . [ב] אַן דן'ס גרענצע איזט
 פֿאָן אָזטען געגען וועזטען , אשור'ס טהייל . [ג] אַן אשור'ס גרענצע איזט פֿאָן
 אָזטען געגען וועזטען , נפתלי'ס טהייל . [ד] אַן נפתלי'ס גרענצע איזט פֿאָן אָזטען
 געגען וועזטען מנשה'ס טהייל . [ה] אַן מנשה'ס גרענצע איזט פֿאָן אָזטען געגען
 אעזטען אפרים'ס טהייל . [ו] אַן אפרים'ס גרענצע איזט פֿאָן אָזטען געגען וועזטען

ראובן

ב א ו ר

מַח (א) ואלה שמות השבטים , פירוש אלה שמותם על נחלתם והחל מן הצפון מקצה
 נפונה ואמר כי לבד נפון של ארץ ישראל נקצה הצפון על הגבולים האלה יהיה חלק דן
 (ד"ק) . והיו לו וגו' , גבולים האלה מקצה נפונה משפּת קדיש ועד ים יהיו חלק אחד
 לדן . והנה זוכר כל החלקים באורך ממזרח למערב אצל לא סם מרה לרוחב החלקים אלא
 לחלק תרומה ולחלק הנשיא סם אורך ורוחב , וכן יראה רוחב שאר החלקים ברוחב חלק הנשיא
 פֿ"ה חלק כילא אהר על אורך חלקן לעומת אחד החלקים כי ברוחב יהיו חלקיהם שוים
 (הכ"ל) . (ב) ועל גבול דן , ממזרח לגבול דן וכן כולם כמו ועליו מטה מכסה והדומים לו
 (הכ"ל)

ר ש י

צפרים' ואכן בא צמנות שני מילין למחצה צפרים יעלו ד' מאות פרסה לחלק
 מילין . והשבון מילין של רצועות חין עולין אלא ט' מאות וע"ה מילין עדיין חסר
 המניין כ"ה מילין . לא כיון מניין מילין הרצועות של פייט למניין ד' מאות פרסה .
 ומניין למד רבי אליעזר אורך הסורות עד ים אוקיינוס שהיא צסוף עולם ומקרא
 מעיד החום מערב עד הים הגדול שלפנים מים אוקיינוס הרבה) : (3) ועל
 גבול דן . ואצל גבול דן בדרומו . תהיה התרומה וגו' . ות"ת היאך יתכן שתהיה
 ירושלים במקומה והלא היתה ירושלים במזרח נפונה של יהודה שנטל דרומה של ארץ
 כנען וכאן היא באמצע השבטים חין חלוקה אדומה לחלוקה יהושע אן כשורת
 הכרם וכל החלקים שוין . וחלוקת יהושע היה שבט יהודה חלק גדול ואף כי
 (חלקו היה) רב ממנו עד שנטל שמעון בגורלו שנה' (יהושע י"ט) מחבל בני
 יהודה נחלת בני שמעון לפיכך יש די עתה ברוחב חלק שנטל יהודה בימי יהושע
 ליטול בו חלק עכשוו ה' שבטי' הנותרים לפי שהאורך גדול מאד מפּלגת קדיש עד
 אוקיינוס וירושלים במקומה : (ה) ופיה המקדש בתוכו כמו שמפור' והולך :
 (ט) , התרומה

תרגום אשכנזי

ראובן'ס טהייל. [ז] אן ראובן'ס גרענצע איזט פֿאן אַזטען געגען וועזטען יהודה'ס טהייל. [ח] אן יהודה'ס גרענצע זאָלל דאָן אַבצוגעכענדע לאַנד ליגען, דאָז איהר אַבזאָנדערט, פֿינף אינד צוואַנציג טויזענד ברייט, אונד דיא לענגע זפֿאָן אַזטען געגען וועזטען, וויא יערעס דער איכריגען טהיילע: אין דעזען מיטטע זאָלל דאָן הייליגטהום זיין. [ט] דאָן שטיפֿטס גוט, דאָן איהר דעס עוויגען צוֹעהרען אַבֿזאָנדערט, זאָלל פֿינף אונד צוואַנציג טויזענד לאַנג, אונד צעהען טויזענד ברייט זיין. [י] דיועס הייליגע שטיפֿטסגוט זאָלל פֿיר דיא פֿרוזטער אויף דער נערד־ליפען זיין פֿינף אונד צוואַנציג טויזענד, געגען אַכענד דיא כרייטע צעהען טויזענד, געגען מאָרגען דיא ברייטע צעהען טויזענד, אונד געגען זידען דיא לענגע פֿינף אונד צוואַנציג טויזענד, אונד דאָ אין דער מיטטע דאָן הייליגטהום דעס עוויגען זיין. [יא] פֿיר דיא געהייליגטען פֿרוזטער נעמליך פֿאָס שטאַמטע צדוק'ס, דיא מיינען דינוט בעאַכאָמטעטען, אונד ניכט אַבֿפֿילען, אַלס זיך דיא קינדער ישראל'ס פֿערט אירטען, וויא עס דיא לעוויטען געטהאָן האָבען. [יב] זיא זאָללען פֿאָן דעס אַבצוגעכענדען לאַנדע דאָן שטיפֿטסגוט, דען געהייליגטען טהייל האָבען, אן דער גרענצע דער לעוויטען. [יג] נעכזט דיוער גרענצע דער פֿרוזטער בעקאָממען דיא לעוויטען עכענפֿאַללס פֿינף אונד צוואַנציג טויזענד אין דער לענגע, אונד צעהען טויזענד אין דער ברייטע; יעדע לענגע נעמליך פֿינף אונד צוואַנציג טויזענד, אונד יעדע ברייטע צעהען טויזענד. [יד] זיא דירפֿען דאָפֿאָן ניכטס פֿערקויפֿען נאָך

ב א ו ר

(הכ"ג) - (ח) התרומה, במלת תרומה ככלל מה לא לבד חלק הכהנים אלא גם חלק הלויים ואחות העיר (י) ולא לה וגו', ואלה העשרת חלפים דתב"ב אלף אורך יהיו לכהנים בצפון צפון רצועת התרומה הגדולה אצל דרומה של יהודה (הש"י) - (יא) לכהנים המקודש, כל המקודשים והוא על דרך כלל, וכן ת"י לכהניא דקדישין, וזויה הם המקודשים אותם שהם מבני כדוק שלא תעו (דד"ק) - ורש"י פירש כמו חפץ המקודש לכהנים, כלומר החלק הזה המקודש יהיה לכהנים. והראשון נאות יותר להבטח וכן מתורגם (יב) הדומיה, שם ביו"ד היחס כמו תרומה (בן מלך). כלומר מתרומה גדולה להם תרומה שהיא קדש קדיש (יד) ולא יעבירו, לאחר (יט) מבל שבטי ישראל, שכתנו

מבלל ינפי

מח (א) והיו לו פאת קדים היסדן אחד, כלומר מפאת קדים ועדים דן אחד: (ב) ועל גבול דן, סמוך לגבול דן וכן כלם כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ב') והדומים לו: (ג) בחוכה, כתיב וקרי בתוכו וטעם הכתיב בחוכה א התרומה וטעם בתוכו אל החלק: (יא) לכהנים המקודש, רוצה לומר המקודש והוא על דרך כלל וכן תרגם יונתן לכהניא דקדישין ואיזה הם המקודשים אותם שהם מבני כדוק שלא תעו: (יב) תרומיה, שם ביו"ד היחס כמו תרומה. ובפירוש שם תאר בפלס התחיה (תהלים מ"ו) שלושיה (ישעיה י"ט) והדומים להם: אל גבול הלויים, רוצה לומר על וכן תרגם יונתן על גבול ליואי רוצה לומר סמוך לגבול הלויים: (יד) ולא ימרו ולא יעבדו, דרך כלל: לא יעבדו, כתיב רוצה לומר לא יעבדו החלק הזה לאחר. ולא יעבדו קרי רוצה לומר הכהן או הלוי לא יעבדו: (טז) הול הוא, ואיך קדש: בחוכה, כתיב וקרי בתוכו וכבר פירשנו: (טז) חמש חמש מאות, שם האחד כתיב ולא קרי והוא אחד משמנה דכתיבין ולא קריין: (יז) בגרשו, הוא חזן לעיר מקומת העיר ולחזן והוא מקום

יחזקאל מח

קסו

גבול ראובן מפאת קדים עד פאת ימה יהודה אחר: (ח) ועל גבול
 יהודה מפאת קדים עד פאת ימה תהיה התרומה אשר תרמו
 חמשה ועשרים אלף רחב וארך באחד החלקים מפאת קדימה עד
 פאת ימה ויהיה המקדש בתוכה בחוכו קרי: (ט) התרומה אשר תרמו
 ליהוה ארך חמשה ועשרים אלף ורחב עשרת אלפים: (י) ולא אלה
 כ' טעמים תהיה תרומת הקדש לכהנים צפונה חמשה ועשרים אלף
 וימה רחב עשרת אלפים וקדימה רחב עשרת אלפים ונגבה ארך
 חמשה ועשרים אלף והיה מקדש יהוה בחוכו: (יא) לכהנים
 המקדש מבני צדוק אשר שמרו משמרתו אשר לא העו בתעות
 בני ישראל כאשר תעו הלויים: (יב) והיתה להם תרומה מתרומת
 הארץ קדש קדשים אל גבול הלויים: (יג) והלויים לעמם גבול
 הכהנים חמשה ועשרים אלף ארך ורחב עשרת אלפים כל ארך
 חמשה ועשרים אלף ורחב עשרת אלפים: (יד) ולא ימכרו ממנו

ולא

ר ש י

(ט) התרומה אשר תרמו לה' • מן החלק הזה שהופר' חלל יהודה בדרומו אורך
 ממוזרח עד הים ורחב כ"ה אלף קנים ממנה תהיה תרומה לה' למקדש ומקום
 לבתים לכהנים ארך כ"ה אלפים קנים ממוזרח למערב ורחב י' אלפים מן הצפון
 לדרום: (י) ולא הלה תהיה תרומת הקדש לכהנים • ואלה העשרת אלפים
 רחב וכ"ה אלף ארך יהיו לכהנים בצפון בתוך רצועות התרומה הגדולה חלל
 דרומו של יהודה: נפונה כ"ה אלף הוא האורך ממוזרח למערב: וימה רחב י'
 אפים • מלר מערב רחב י' אלפים מן הצפון לדרום: וקדימה רחב י' אלפים •
 ורחב מזרחית י' אלפים מן הצפון לדרום: ונגבה אורך וכ"ה אלף • מן המזרח
 למערב: ויהיה מקדש ה' בתוכו הוא הר הבית ה' מאות קנים על ה' מאות קני'
 יהיה באמצע רצועה זו וכל סביבותיו לכהנים י' אלפים ומאות וחמשים לכל
 מזרח וכן לדר מערב וברוחב ארבעת אלפים ה' מאות וחמשים לצפון וכן לדרום
 כמו שאמור למעלה בענין יהיה מדה אל הקודש ה' מאות צה' מאות מרובע:
 (יא) לכהנים המקדש • החלק הזה המקודש יהיה לכהנים • תרומה מפורשת
 תרומה הוא שם הפרשה הרומיה מפורשת והיתה להם הרצועה הזאת מפורשת
 מתרומת הארץ מן התרומה הגדולה שהתרומה מן הארץ אורך מאות קנים עד
 גבול מזרח ברוחב כ"ה אלפים כמו שאמור למעלה ממנו יבדילו רצועה זו באמצע
 ארבע לכהנים ולמקדש: (יב) קדש הקדשים • שכל התרומה הגדולה והקדוש
 לכהני'

יחזקאל מח

ולא ימר ולא יעבור יעבור קרי ראשית הארץ כי קדש ליהוה :
 (טו) וחמשת אלפים הנוחר ברחבעל פני חמשה ועשרים אלף חל
 הוא לעיר למושב ולמגרש והיתה העיר בהוכה בחיובק' : (טז) ואלה
 מדותיה פאת צפון חמש מאות וארבעת אלפים ופאת נגב חמש
 חמש חמש כתיב מאות וארבעת אלפים ומפאת קדים חמש מאות
 וארבעת אלפים ופאת ימה חמש מאות וארבעת אלפים : (יז) והיה
 מגרש לעיר צפונה חמשים ומאתים ונגבה חמשים ומאתים
 וקדימה חמשים ומאתים וימה חמשים ומאתים : (יח) והנוחר בארץ
 לעממת תרומת הקדש עשרת אלפים קדימה ועשרת אלפים ימה
 והיה לעממת תרומת הקדש והיתה חכואתה ולא קרי ללחם לעבדי
 העיר : (יט) והעבד העיר יעברוהו מכל שבטי ישראל : (כ) כל
 התרומה חמשה ועשרים אלף בתמשה ועשרים אלף רביעית
 תרימו את תרומת הקדש אל אחוזת העיר : (כא) והנוחר לגשיא
 מזהו מזה לתרומת הקדש ולאחוזת העיר אל פני חמשה ועשרים
 אלף תרומה עד גבול קדימה וימה על פני חמשה ועשרים אלף

על

ר ש י

לכהני' וללויים ולנשיא ולאחוזת העיר ולעובדי העיר כמו שמפר' והולך חז' כ"ה אף
 אורך ו"י חלף רחב בצפוני המפורשת ממנה לכהנים ולמקדש תהיה קדש קדשים :
 אל גבול הלויים • אלל רצועת הלויים : (יג) והלויים לעומת גבול הכהנים •
 אלל רצועת הכהנים כמות הכהנים כנגד כל ארכס (כל) אורך • כל הרצועות
 אורכן כ"ה חלף : (יד) ולא ימר • (ולא) יחליפס בקרקע אחר : (טז)
 וחמשה אלפים הנוחר צרח • רצועות התרומה הגדולה שהיתה כ"ה אלפים
 רחב ואורך צאחד החלקים מפאת קדים עד פאת ים וממנה חזר ותרם שתי
 רצועות באמצעיתם אורך עשרים וחמשה חלף ורחבן עשרים חלף ועדיין נשאר
 צרח' חמשת אלפים אותם חמשת אלפים רוחב יהיו למושב העיר ארכן על פני
 אורך חמשה ועשרים אלף של תרומת הלויים : חול הוא • ואינן קודש כתרומת
 אותה רצועה של הכהנים והלויים חול הוא אללם ויהיו לעיר למושב ישראל
 ולמגרש סביב העיר : צחוכה • באמצע אותה רצועה : (טז) וחלס מדותיה
 של עיר : פאת צפון וגומר • מרובעת ארבעת אלפים וחמש מאות קנים על
 ארבעת אלפים וחמש מאות קנים נשאר צרח חמש מאות הם יהיה להם

למגרש

תרגום אשכנזי

קסח

נאך פֿערטווישען, איבערהויפט זאלל נימאנד פֿאָן דעם ערזלינגע דעט לאַנדעס
עשוואַס פֿעראייסערן, דען עס איזט הייליג פֿיר דען עוויגען. [טו] דיא פֿינף
טויענד, וועלכע פֿאָן דער ברייטע דער פֿינף אונד צוואַנציג טויענד נאָך איבריג
זינד, זינד געמיין לאַנד פֿיר שטאָרט, וואָהנונג אונד פֿרייע פלעצצע: דיא שטאָרט
זאלל אין דער מיטטע ליגען. [טז] דיס איזט איהר מאַס: דיא זייטע געגען
מיטטערנאָכט פֿיר טויענד פֿינף הונדערט, דיא געגען מיטטאָג פֿיר טויענד פֿינף
הונדערט, געגען פֿאַרגען פֿיר טויענד פֿינף הונדערט, אונד געגען אָבענד פֿיר
טויענד פֿינף הונדערט. [יז] דער פֿרייע פֿלאַך דער שטאָרט געגען מיטטערנאָכט
צווייא הונדערט אונד פֿינפֿציג, געגען מיטטאָג צווייא הונדערט אונד פֿינפֿציג,
געגען פֿאַרגען צווייא הונדערט אונד פֿינפֿציג, אונד געגען אָבענד צווייא הונדערט
אונד פֿינפֿציג. [יח] דאָז איבריגע געבען דעם הייליגען גוטע אין דער לעגע פֿאָן
צעהען טויענד געגען אָזטען, אונד צעהען טויענד געגען וועזטען, דיועס געבען
דעם הייליגען גוטע איבריגע זאלל אי נע רענטע צום אונטערהאַלט דעריעניגען
זיין, דיא דער שטאָרט דינען. [יט] דיא יעניגען, דיא דער שטאָרט דינען,
זאללען אויז אַללען שטעממען ישראל'ס דאָצו גענאָממען ווערדען. [כ] אַלזאָ דיא
גאַנצע אַבגאַבע, דיא פֿינף אונד צוואַנציג טויענד (לענגע) מיט פֿינף אונד צוואַנ-
ציג טויענד (כרייטע) אין'ס געפֿירטע אויזמאַכט, זאללט איהר צום שטיפֿטס.
אונד שטאָרט גוטע אַבגאַנדערן. [כא] וואַס נון נאָך אויף ביידען זייטען דעם
הייליגען שטיפֿטס. אונד דעם שטאָרט - אייגענטהומס איבריג בלייבט, איזט פֿיר
דען פֿירזטען; געמליך לענגזט דער פֿינף אונד צוואַנציג טויענד דעם שטיפֿטעס,
ביז צור אייסערווען גרענצע פֿאָן אָזטען, אונד נאָך וועזטען זיין לענגזט דער פֿינף
אונד

ב א ו ר

שנתו להם זה חלק בארץ. (כ) תרימו את תרומת וגו', אל תרומת הקדש וגו' לפניהם
וללוים ואל אחות העיר. (כא) בתוכו, רכל באמנע נחלת הנשיא (הכ"ט). (כב)
ר ש י ופאחות

למגרש מאתים וחמשים לכלון וואתים וחמשים קנים לדרום כמו שאמור במקרא
של מטה וכן למזרח ומערב הרי ה' אלפים על ה' אלפים באמנע הרצועה הרי כל
הזה ממולח ובדרך הרצועה הזאת השלישית נשאר עשרת אלפים למזרח ועשרת
אלפי' למערב עליה' הוא מפרש ואומר והנותד באורך לעומת תרומת הקודש
עשרת אלפים קדימה ועשרת אלפים ימה: (יה) והיתה תבואתה ללחם
לעובד העיר. הם הגבעוני' הנתונים חוטבי עליס ושחבי מים כן שמעתי משמו
של רבי מנחם ז"ל לעובדי העיר אי' שרצנט בלע"ז: והיה מגרש לעיר. כל
מגרשי עיר שבמקרא מקום פנוי לא בתים ולא שדה: (יט) יעבדוהו. מכל
שבטי ישראל. שנתנו להם זה חלק בארץ: (כ) כל התרומה. המוקדשות
המותרמות מתוך התרומה הגדולה כ"ה אלפים קנים על כ"ה אלפים קנים:
רביעית. מרובעת אל תרומת הקדש. לללוים ואל אחות העיר אחת
פורפרו"ש

הרגום אשכנזי

אונר צוואנציג טווענדר, ביו אן דיא גרענצע דעם מעערס, אונר זא צו ביידען טהייל
 לען געהערט דעם פירושען, זא דאס דאזוהייליגע שטיפטסנוט נעכוט דעם געהיי-
 ליגטען טעמפל איהם אין דער מיטטע ליגט. [כב] אויך פאן דער בעוויצונג דער
 לעוויטען, אונר פאן דעם שטארט. אייגענטהימע פאן דעם פירושליכען אנטהייל-
 אונגעכען איוט, אונר צווישען דער גרענצע פאן יהודה, אונר דער גרענצע פאן
 בנימין דאן פירושליכע אייגענטהום זיין זאלל. [כג] פאן דען איבריגען שטעממען,
 בעקאמט פערנער בנימין פאן אומטען געגען וועטען איינען טהייל. [כד] אן
 בנימין'ס גרענצע פאן אומטען געגען וועטען שפען איינען טהייל. [כה] אן
 שפען'ס גרענצע פאן אומטען געגען וועטען יששכר איינען טהייל. [כו] אן יששכר'ס
 גרענצע פאן אומטען געגען וועטען זבולון איינען טהייל. [כז] אן זבולון'ס גרענצע
 פאן אומטען געגען וועטען גד איינען טהייל. [כח] נעבען גד אויף דער זידוייטע
 איוט דיא (אָבען בעמעלדעטע) אויסערומע גרענצע פאן דער פאלם-
 שטארט צום האַדער. וואָזער אָדער קדש, נאָך דעם באַך, אונר דאן צום גראַסען
 מעער. [כט] דיס איוט דאן לאַנד, דאן איהר אַלס ערבע אונטער דען שטעממען
 ישראל'ס צערפֿעללען זאללט, אונר דיס דיא פֿערטהיילונג, שפּדיכט דער הערר,
 דער עויגע.

[ל] דיס וינד דיא אויגענע דער שטארט: אויף דער נערדליכען זייטע, ענטהעלט

כ א ו ר

זיא

ומאחוזת וגו', המשך הקודם, כלומר גם מאחת הלויים ומעיר יהו' בתוך אשר לנשיא. בין
 גבול וגו', כל רחב הרצועה אשר בין שני השבטים האלה יהודה מכפון יבנימין מן הדרום
 יהיה לנשיא והיא הרצועה שהתרחמה רחשן רחב כ"ה אלף באורך אשר חלקי השבטים (הכ"ל).
 (כח) מחמר, מיריחו עיר התמרים (הכ"ל) וכן ת"י. (ל) הוצאת העיר, שערות
 לארבע רוחותיה (רשי"ן). (לה) ושם העיר וגו', מאז והלאה יהי' שם העיר ה' שמה.

מכלל יופי

מקום פנוי אין צובית ולא זרעים ולא נטעים כאלו נגדש מן העיר: (יח) הבואחה, כתיב בהא
 וקרי צו וכחבנו הטעם צמלת בתוכו או בשניהם הכא במקום זו כמו אהלה (בראשית ט') :
 (כ) רביעית, תאר כלומר מרובעת תהיה ארבה כרמבה: (כא) לעמח חלקים, רובה
 לומר לעמח חלקי השבטים: בתוכה, כמיבוקרי בתוכו: (ל) ואלה הוצאת העיר, רובה
 לומר שערות: (לה) ושם העיר מיום יי שמה, רובה לומר ושם והלאה יהיה שם העיר ה'
 שמה רובה לומר כי ער עולמי עד לא תסור עוד שכינתו מן העיר וכן אמר ירמיה הנביא וזה אשר
 יקרא לה ה' נדקטו (ירמיה ל"ג) וכן על מלך המשיח והשמו אשר יקראו ה' נדקטו (שם כ"ג) :

ר ש י

פורפרו'ם בלע"ז: (כא) וכמותר לנשיא וגו'. והנותר בארך התרומה
 הגדולה: וזה ומהם. למוזרח ולמערב של תרומת הקודש והאחת העיר חל פני
 חמשה ועשרים אלף. על רחב כ"ה אלפים תרומה עד גבול קדימה של ארך
 ישראל כולה: וימה על פני וגומר. וכן למועה על פני שלשת הרצועות של כהנים
 גלויים

יהוקאל מח

קסז

על גבול ימה לעמית חלקים לנשיא יהיה תרומת הקדש ומקדש
 הבית בתוכה כחוכו קרי: (כב) ומאחזת הלויים מאחזת הער בתוך
 אשר לנשיא יהיה בין גבול יהודה ובין גבול בנימן לנשיא יהיה:
 (כג) ויתר השבטים מפאת קדימה עד פאת ימה בנימן אחר:
 (כד) ועל גבול בנימן מפאת קדימה עד פאת ימה שמעון אחר:
 (כה) ועל גבול שמעון מפאת קדימה עד פאת ימה יששכר אחר:
 (כו) ועל גבול יששכר מפאת קדימה עד פאת ימה זבולן אחר:
 (כז) ועל גבול זבולן מפאת קדימה עד פאת ימה יד אחר: (כח) ועל
 גבול יד אל פאת נגב תימנה והיה גבול מתמר מי מריבת קדש
 גחלה על הים הגדול: (כט) זאת הארץ אשר תפילו מנחלה לשבטי
 ישראל ואלה מחלקתם נאם אדני יהוה: (ל) ואלה חוצאות ה יד
 מפאת צפון חמש מאות וארבעת אלפים מדה: (לא) ושערי העיר
 על

ר ש "

ולויס ואחזת העיר ברחב כ"ה אלפים : על גבול ימה • כמו עד גבול ימה עד
 חוקיגו לעומת חלקים כנגד ארך חלקי השבטים : לנשיא • ויהיה : והיתה
 תרומת הקודש • היא רצועה הסהנים : ומדש הבית בתוכה • הכל בחמיני
 נחלת הנשיא : (כ) ומאחזת הלויס ומאחזת העיר • גם הוא נחלק אשר
 לנשיא יהיה בין גבול יהודה ובין גבול בנימן • כל רחב הרצועה אשר בין שני
 השבטים האלה יהודה ומנפון ובנימן מן הדרום יהיה לנשיא והיא הרצועה
 שהותרמה ראשון רחב כ"ה אלפים באורך אחר חלקי השבטים : (כג) ויד
 השבטים • יטלו בדרומה של אותה רצועה בנימן אללה ואללו שמעון ואללו יששכר
 ואללו זבולן ואללו גד נמצא גד במזר דרומי של ארץ ישראל : (כה) ועל גבול צד
 מזר דרומי שלו : מתמר מי מריבת קודש נחלס • מיריבו עיר התמרים במקצוע
 המזרח וצא למערב למי מריב' קדש וצא והולך על נחל מנרים המושך לים הגדול
 במקצוע דרומית מערבית : (ל) תולדות העיר • שעריה לד' רוחותיה : מדה •
 היא קנה המדה חמשה ממות וארבע אלפים קנים : סביב י"ח אלף • היקף
 העיר י"ח אלף קנים כך עולה חשבון רצועה : (לה) ושם העיר מיום ה'
 שמה : ת"י שמה דקרתא חיתפרש מעמא דאשרי ה' שכינתיה תמן כלומר לא
 יקרא לה שם אחר אלא שם הראשון שהיה לה מיום שעקד אברהם את יצחק בנו
 שם • שקרא לו ירחא והיא היה שמה שלם הרי ירושלם ויש עוד לפתור ושם העיר
 יהיה לעתיד מיום בנינה ולהלן וקראו לה ה' שמה :

יחזקאל מה

על שמות שבטי ישראל שערים שלושה צפונה שער ראובן אחד
שער יהודה אחד שער לוי אחת: (לב) ואל פאר קדימה חמש
מאות וארבעת אלפים ושערים שלושה ושער יוסף אחד שער בנימין
אחד שער דן אחד: (לג) ופאת נגבה חמש מאות וארבעת אלפים
מדה ושערים שלושה שער שמעון אחד שער יששכר אחד שער
זבולן אחד: (לד) פאת ימה חמש מאות וארבעת אלפים שעריהם
שלושה שער גד אחד שער אשר אחד שער נפתלי אחד: (לה) סביב
שמנה עשר אלף ושם העיר מיום יהיה שמה: חזק

תרגום אשכנזי

זיא פיר טויוענד אונד פֿינף הונדערט מאַס. [לא] דיא טהאַרע ווערדען נאָך נאַמען
דער שטעממע ישראל'ס גענעננט, אונד זינד דערען דרייא גענען נאָרדען, דאָז
טהאַר ראובן, דאָז טהאַר יהודה, אונד דאָז טהאַר לוי. [לב] אויף דער עזמי
ליכען זייטע פֿיר טויוענד פֿינף הונדערט, אונד דרייא טהאַרע, דאָז טהאַר יוסף,
דאָז טהאַר בנימין, דאָז טהאַר דן. [לג] אויף דער זידליכען זייטע פֿיר טויוענד
פֿינף הונדערט מאַס, אונד דרייא טהאַרע, דאָז טהאַר שמעון, דאָז טהאַר
יששכר, דאָז טהאַר זבולן. [לד] אויף דער וועזטליכען זייטע פֿיר טויוענד פֿינף
הונדערט, אונד דרייא טהאַרע, דאָז טהאַר גד, דאָז טהאַר אשר, דאָז טהאַר
נפתלי. [לה] אים אומקרייטע אַכטצעהן טויוענד, אונד דער נאַמע דער שטאָרט
זאלל פֿאָן דער צייט אָן הייסען: דער עוויגע דאָזעלכומ.

פֿערצייכנים דער חיכות בלע"ז פֿאָם קאַפיטעל י"ב אָן כיוצא ענדע דיועס ספר.

י"ב ג' אולי יראו, אכזירב"נט בלע"ז (Observeront, אבסערווערונט, בל"א
ווערדען עס בעטראכטען). ד' כמוצאי, קומ"א איש"א"ש בלע"ז (comme issues)
קאָם איסועס, בל"א וויא איין אויזצוג, אויזגאַנג (ר"ל שחא סס דנר).
י"ד לורה לכל רוק, אפנד"רי בלע"ז (epandrai בל"א צערשטרייען, פֿערשפרייטען).
כ' הכושבת, לי"ש אשי"א"ש בלע"ז (les absises, לעו אויזע בל"א דיא בעועצטע,
בעוואָהנטע). כ"ד מקסס חלק, דבכיל"א בלע"ז (מלה נושנה devineille
דעווינאַליע, בל"א וויזואַנג, וואַהרזאַנג). כ"ה תמך, שר"א אלונג"א
'sera eloigne, בל"א ווירד פֿערצעגערט, ווירד פֿערנע זיין.
י"ג ו' ויחלו

י"ב ו' ויסלו, איקוויר"ראט בלע"ז (ils croient), אי קראָארנט, בל"א זיא פֿער־
 מיינען, גלויבען). י"א תפל, אינטמ"כן בלע"ז (joutement, אַשוועמאַנג,
 בל"א צוואַמעוועצונג, כמו נמיכ' א' י"א), וי"א בלאַטכוי"א בלע"ז (מקוקל בדפוס
 ז"ל כמו איכה ב' י"ד ע"ג).
י"ח הוי למתפרות, קוטר"אש בלע"ז, (coudre, קודרע, בל"א נעהען).
 אכילי, אייזיל"ש בלע"ז (שיין יזעיה מ"ט כ"ג).
 המספחות, לי"ש אנטמ"כן בלע"ז, (לא ידעתי לכווני, וכי"רש"י הנלע"ז ליתא).
 י"ט נשעלי שעורים, אייזיאלוכ"יש בלע"ז (שמות ט' א' ע"ג). ובפתותילחס,
 א"י אכפיי"נאש בלע"ז (et en pieces, עט אנג פיעס, בל"א אונד אום שטיקער).
י"ד ג' כעכיתילו, שוי"א שרפוכ"דון בלע"ז (fois repondus, בל"א זאלל בעאנטוואַר-
 טעט ווערדען, עיין במכלול יופי). ד' כורו, פוריכ"טאשינריץ בלע"ז (surrent
 separes, פֿורנט זעפארעם, בל"א וואַרען אַבגעוואַנדערט, ר"ל השרש מור).
 ז' וכתתי פני, מי"ש אירא"ש בלע"ז (מיון צארן, כמו בתהלים ל"ד י"ז).
 כ' שפטי, מי"ש נושטי"ש בלע"ז (mes justices, בל"א מיינע געריכטע).
 כ"א כותרה, אי"ירטרמי"ש בלע"ז (נרש"י כ"י סר"א רמאי"ש בלע"ז (fera remis
 בל"א אין פֿאַריגען שטאַנד געזעצט ווערדען).
ט"ו ד' הכה לאש, ארבור"יר בלע"ז (משונש בדפוס ר' נמקוס ד', ז"ל אדונת"ר, a
 devorer, בל"א צופֿערצעהרען). נחר, נרוי"ר בלע"ז (brouir,
 בל"א פֿערדזענקט, פֿערדזעלקט, וכן לועז הרב נשנת כ"א א' נר"ה מוכסכת).
 ויש לועזין ארשא"ט (arfet, בל"א פֿערבראַנגט, כמו ביהושע ט' ה').
ט"ז ב' הודע, פיישנ"יר בלע"ז (ר"ל פֿיי וואַוואַר, fai favoir, בל"א אטהוע צו וויזען
 קונד מאַכען).
 ד' ניוס הולדת, פוטכיא"ה בלע"ז (ר"ל פֿור נעע fus nec, בל"א אַנעציגט ווערדען).
 למשעי, אפלאמ"נט בלע"ז (aplanement, בל"א עבנען, גלאַטט מאַכען).
 ה' נגעל, אכבוריישמ"כט בלע"ז (ר"ל אברהארעמנט, abhorrement, בל"א אב-
 שייא, עקעל). ו' בדמך חיי, שוי"ליא"ה בלע"ז (fouille, בל"א אַבענדעלט).
 ז' נעדי, אכנוק"אשיג"לא בלע"ז (ר"ל אַנקאַר קע אַ סיעקלע, encore que a
 fiecle, בל"א אַזאַר ביז אין עוויגקייט).
 וכי, פוריכ"ט אפייטי"אש בלע"ז (בל"א אַן בערייט, עיין תהלים ל"ז כ"ג).
 ח' דודים, אטיי"אש בלע"ז (אמיטוע, amities, בל"א פֿריונדשאַפֿט, ליבע).
 יו"ר ואכעלך תחז, א"י קלג"י טו"י טייט"ן בלע"ז (מלאן איטאליא, io calzo ti tafso
 בל"א איך בעשווע דיד מיט טאַקסום).
 ואחנך נשט, א"י פֿוויכ"ש טו"י בלע"ז (je fai ceint toi, בל"א איך אומגירטעדיך).
 ואכנך מי, שוי"אה בלע"ז (foye בל"א זייערע). י"א וואעדך עדי,
 א"י פֿא"רי טו"י בלע"ז (ר"ל שע פֿאַר טאַא, je pare toi, בל"א איך צירטעדיך).
 ט' נמות טלאות, פֿלטרעיי"אש בלע"ז (פלאַטרע, plaure, געפֿערבט, געשמיינקט).
 ז' נאות ולא יהי, כו"ן אכני"ר איכו"ן אטיט"ר א בלע"ז (non a venir et non a etre
 בל"א זאַללטע ניכט קאַממען, אונד זאַללטע ניכט זיין).
 כ' ה ותפסקי, אייקיישמ"ש בלע"ז (לא ידעתי לכווני, נרש"י כ"י הנלע"ז ליתא).
 כ"ח ותוכים, אהאכט"ר א אאל"ש בלע"ז (ר"ל עט העכנירא אעה et hennira a eux
 בל"א רוא האוט געווייהערט נאך איהנען).
 ל"א לקלם אהנן, פרל"ן בלע"ז (parler, בל"א רעדען).
 אהנן, לואי"ן בלע"ז (לוער, louer, מיטהען, דינגען). ל"ז השפך נחשתך,
 פֿיכ"ן בלע"ז (fonds, דאַז אַינגערזטע, דער גרונד איינער זאַכע, כמו נכדה ג' ב').
 ל"ז ערפת, מאלא"ש בלע"ז (ר"ל מעלע, melles, פֿערמענגט, פֿערמישט).
 מ' ובספקך, אטרי"פורכרוכט טי (et transperceront toi, ווערדען דיד ערשטעכו'ן).
 פ' ו לא בדרכיך, אפֿיילאו"ט בלע"ז (ר"ל אכלויט, a plut, בל"א עם ווערע צו
 שען). כמעטקט, פ"י קי"ט (peu chofe, בל"א קליינגקייט).
 ולא

חר
 בוש
 ימן
 פים
 ער
 הם
 ריב

מען
 דאז
 גומי
 סף
 ענד
 האר
 פינג
 האר
 ארט

ל"א
 com
 ען
 מע
 dev
 ג"א

ולא מנריתך, פאראמא"כיע (patrimoine, בל"א ערבגוט).

יז ג' ארץ האבר, אל"א בלע"ז (aile, בל"א פליגעל).

ד' את צמרת הארז, צימ"א בלע"ז (cime, בל"א שפיצע, גיפפעל).

ה' כפפה, סאלק"א בלע"ז, (לסן איטאליא, salico, בל"א אווידעוואש).

ו' כפפה שרשיה, אמז"א בלע"ז (amafre, בל"א זאממעלן).

ט' טרפי, פוייל"א בלע"ז (feuille, בל"א בלעכטער).

כ"א יפרטו, שר"כ"ט אפכדו"ן, (feront epanus, וועררען פערשפרייטעט וויין).

כ"ב רך אקטיף, גרייפ"א בלע"ז (griffe, גרעף, בל"א פערפריין).

כ"ג ותלול, אימכ"ליה בלע"ז (amoncelle, בל"א געהויפט).

יח ב' מה לכס, אשכפלאכ"ן בלע"ז (כ"ל רשכפלאכ"ן, resemblance, פערגלייכונג).

כ"ד, ביירגו"ן בלע"ז (ר"ל ווערגו, verjus, בל"א אונרייפער טרויבע).

תקעה, אגאכירוכ"ט בלע"ז, (agacerent, בל"א שטומפן ווערדען).

י"ד וראה ולא יעשה, איאפארנו"ט בלע"ז (il aperçoit, בל"א ער מערקטע).

כ"ט לא יתכן, אפייאט"ס (effettes, צור ווירקליכקייט ברינגען, כוולעיל ט"ז).

ל' שבוהסיו, רטורני"ר בלע"ז (retourner, בל"א צוריקקעהרען).

מ"ג ונקטתם, דמוכי"ר בלע"ז (כוולעיל ו' ט').

כ"א ג' וכרבו, רטיי"ר בלע"ז (כמו ויקרא י"ג ב').

פירביאה בלע"ז (fourbie, פאלירט, גלענצענר, וכן בירמי"מ ד', בתליס"ז י"ג).

פ"ו היה לה ברוך, פלונדר"ש בלע"ז (כיו דברים ל"ב מ"ז).

כ' אבחת חרב, גלאפישימיכ"ט בלע"ז (glappissement, בל"א געוומס געשריין).

כ"ד ויד ברא, אישיטי"ר (עיין יהושע י"ז ט"ו). ומנסה חנרו ליפכ"ט בלע"ז (elisent אווערוועהלען).

קלקל בחנים, טראא"ט בלע"ז (trait, בל"א געצאגען, פפיויל).

כ"ג ג' וסע עשו, איטייכיריכ"ט בלע"ז (atteindrent, בל"א בעריהרען, עררייכען).

ה' ותעגב, אישו"ר בלע"ז (essaiet, בל"א פערזוכען, קאזטען).

לסון אשר דוש"ר בלע"ז (desirer, בל"א געלונטען, פערלאנגען).

י"ד וספוטים, וזיט"א בלע"ז (עיין ישיה"ל כ"ז).

י"א ותסת עגבתה, זויטי"ר בלע"ז (souhaiter, בל"א ווינשען, פערלאנגען).

י"ח ותקע כפפה, אשלוקי"ר בלע"ז (ר"ל עלאשער, elocher, מלה כוסכת, ערש שיטטערן, שיטטעלן).

איינלארען, ביטטען). ל' עשה אלהי, פיישכ"ט בלע"ז (עיין קהלות ט' י"א).

ר"ז ומצית, איסורא"ש בלע"ז (et succeras, ווירט אוויוויגען, עיין ישי"ס י"א).

תגרמי, רונגי"ר בלע"ז (ר"ל ראנשער, ronger, בל"א אבנאגען).

ט' לאשר, א"ל לוי"א בלע"ז (au lieu, בל"א אונדעם ארט).

כחלת, אקליר"א בלע"ז (a claire, בל"א גלענצענר מאכען).

ט"א מטה כנודה, פרו"ר בלע"ז (ר"ל פארער, parer, בל"א געצירט).

כ"ד ו' חלאתה, אשקומ"א בלע"ז (ecume, בל"א שוים, וכן קהלת י"א כ"מ ס"א ב').

ט' המדורה, פואי"א בלע"ז (feuiau, בל"א פלאקר, גראם פייער, מלה כוסכת).

י"ד והרקת מרקחה, אאורש"יר בלע"ז (arfet, פערבראנגט, וכן יהושע ט' ה').

י"ז האנק, שא"ש דמוכי"ן בלע"ז (fois diminuees, פערמינדערע, לאס אב).

כ"ב על טפס, גריכו"ן בלע"ז (grenon, בל"א שנאקבארט, וכן ויקרא י"ג מ"ה).

שבת קכ"ט ב' בד"ה מאה שפמי). כ"ג ונקמתם, אישרוי"ן דמוכי"ן בלע"ז (et feront diminuees, בל"א ווירד פערמינדערט ווערדען).

כ"ה ו' בכל אטך, גלח"מכט בלע"ז (ר"ל גולעמכט, goulument, גיריג, געפרעסיג).

ט"ז סוף הים, מתרק"א בלע"ז (עיין מ"ג ב"ח).

כ"ו וט' ומתי קבלו, אילקווי"ה דאפרייר"א (le coup de pierre, שטייווערפער).

ויש לוועזיס דאזבלי"טא (des arbalete, בל"א ארטברוט).

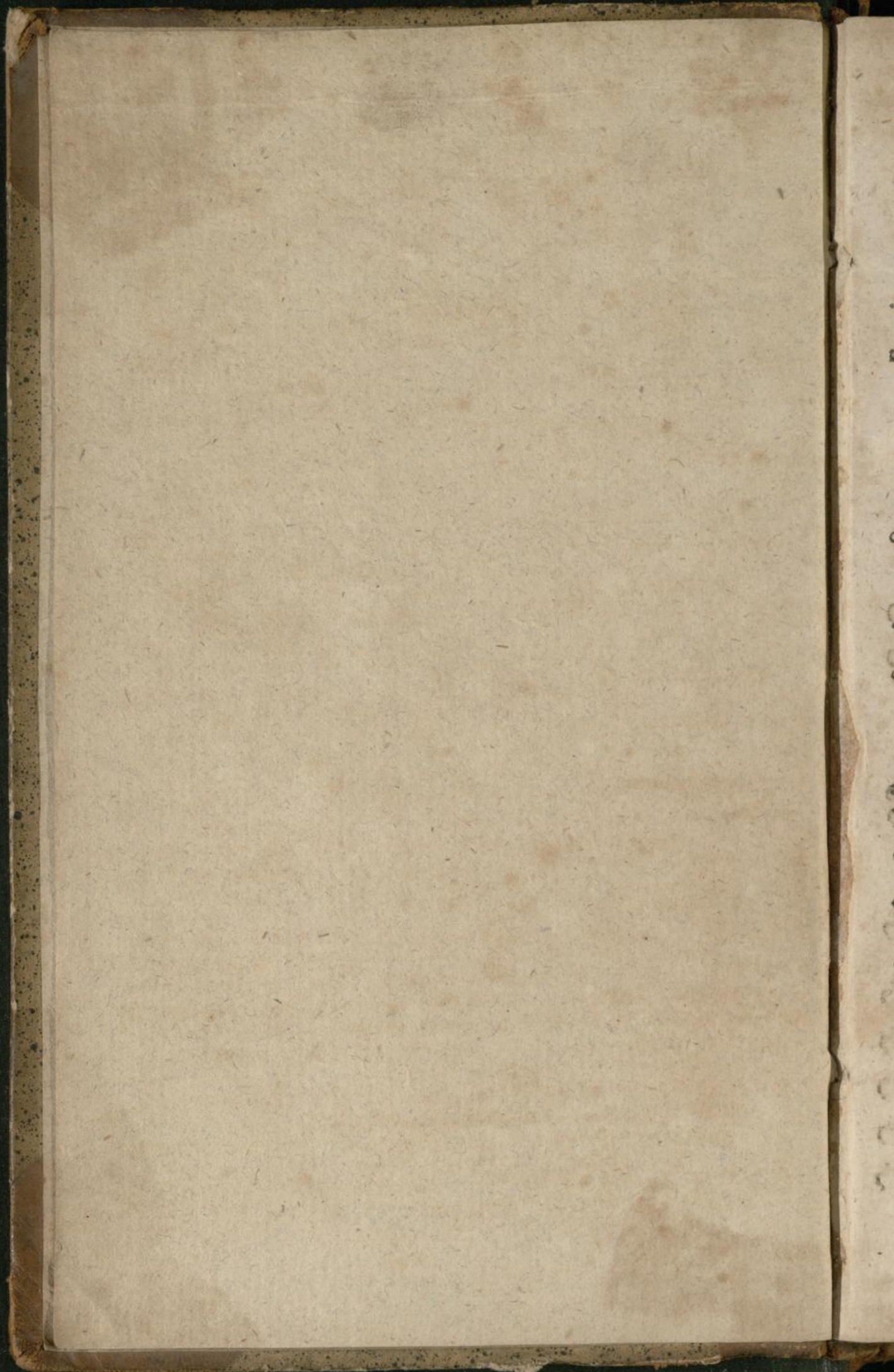
ויש לוועזיס פורייר"א בלע"ז (ferire, בל"א פערזוואונדען).

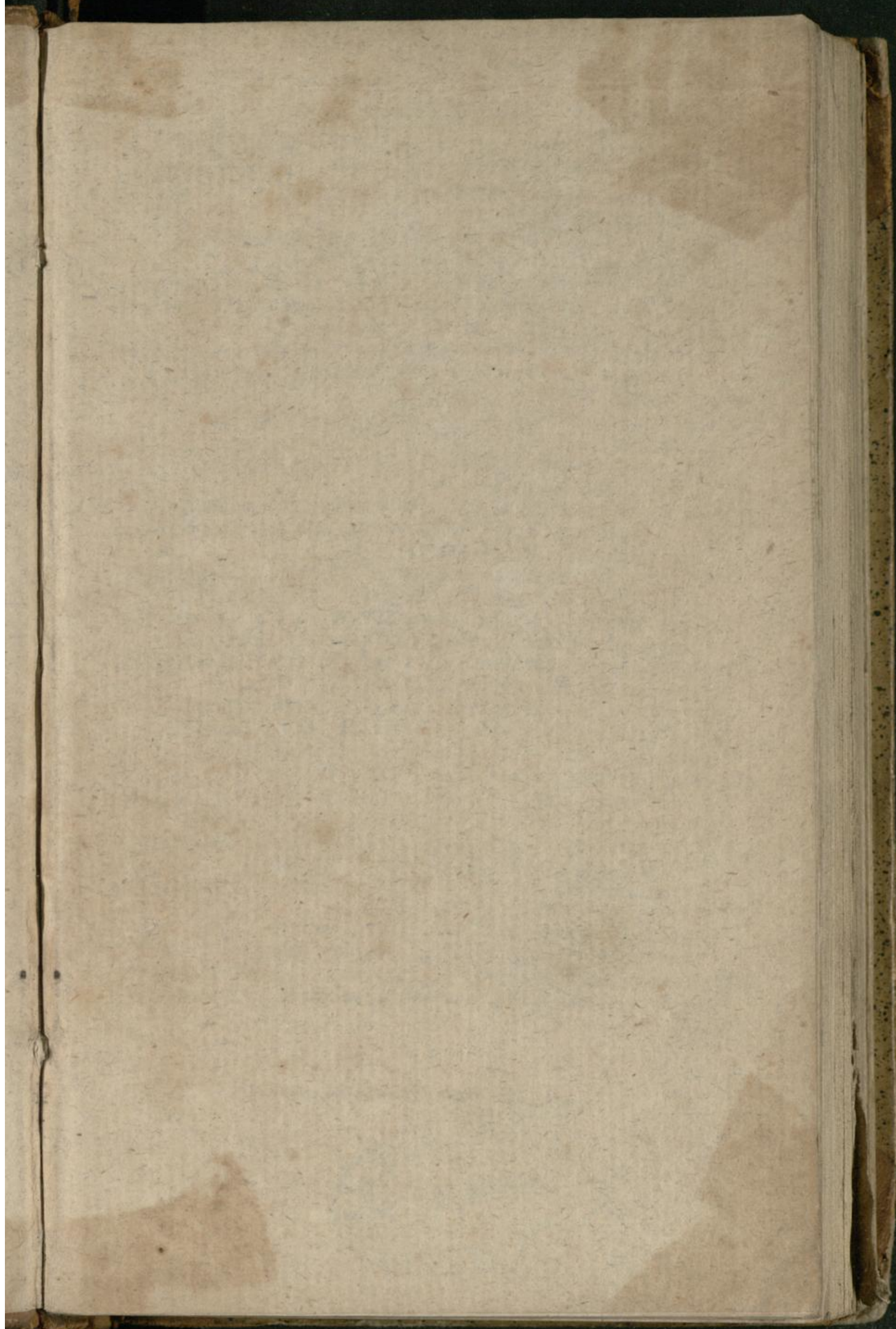
י' משפעת

י' משפעת סוסיו, ללא כוונתו בלע"ז (de la foison, מענגע איבערפלוס).
 י"ז אשר כתבו חתמים, לורפריימנט (leur frayement, איהר שרעקקען).
כ"ז ג' על מנאות ים, פירט בלע"ז (fort, זעעהאפען, וכן עירובין מ"ח ב' ד"ה לכל).
 ה' תורן, בויל"א בלע"ז (voile, זעגעל, ובנ"ב ע"ג א' ד"א אדרא לועו הרב ווייל"א).
 ו' אלונים, קייט"א בלע"ז (chene, בל"א איינע, וכן נעמוס ב' ט', ב"ב פ' ע"ב).
 קרש, גוברייכאל (gouvernail, שטייעררודער, יוכה ח'ו' כתובות פ"ה א').
 מוטין, ריימ"ש בלע"ז (rames, רודערער, וכן ב"ב ע"ג א', כתובות פ"ה א').
 ד' מפרש, בו"כ בלע"ז (עין פסוק ה').
 להיות לך לכס, פירק"א בלע"ז (perche, שטאנגע, כמו במדבר כ"א ח').
 ט' מחזיקי ברק, אפייטו"כט טא קראול"א (affaient tes crevaisés, וועלבע
 דינע שפאלטען אויבערזען).
 לערב מערבך, גרטיאל"ה בלע"ז (garantie, בל"א בירגשאַפֿט).
 י"א וגמדים, אכרו"ש בלע"ז (endoisse, בל"א אויזמעזער).
 שלטיהם, קויכר"ון בלע"ז (carquois, קארקאאם, בל"א קעבער.
 י"ב בדיל, אשטי"ן (etaim, בל"א צין, וכן ישי"א כ"ה).
 ט"ו קרבות שן, פאר"ן בלע"ז (paon, פֿאַיען, וכן בנ"ק כ"ה א' נד"ה טיוס).
 י"ז בחטימכית, טרוקא"ש בלע"ז (troches, בל"א אישעל).
 י"ט ברזל עשות, מש"ש בלע"ז (maises, בל"א הויפֿען, קלומפֿה, וכן יומא ל"ד ב').
 כ"ד במכללים, פרמוכ"ט בלע"ז (ר"ל פארעמאכט, parement, פויגן, אויזצירונג).
 ובגנוזי ברומים, אסקרי"ן בלע"ז (מבואר נש"א ו' ח').
 ל"ו שרקי, שיכליר בלע"ז (עין איכה ב' ט"ו).
כ"ח י"ב תבנית, פייכטור"א בלע"ז (peinture, מאלערייא, מאלעדקונט).
 כ"ד ממחר, פויכייכ"ט בלע"ז (poignant, בל"א שטעכענר, עין ויקרא י"ג כ"א).
כ"ט ר' חסיד, אייכ"ש בלע"ז (anneaux, בל"א ארינגע). דנת יאורך, איכטי"ש
 איקאד"ריש בלע"ז (entes echardes, אין דינע שופפען, שפליטטער).
 ה' וכטשתיך המדברה, א"י אטיכדר"י טו"י, je etendrai toi, איך פֿערשפרייטע ריך.
 י"א ולא תשנ, שר"א אשיג"ה בלע"ז (fera siegee, בל"א ו' ירד בעזעצט זיין).
 י"ח מקרקס, קאל"יו, וברש"י כ"י קל"בו בלע"ז (calvo, בל"א קאהל, מנאן איש').
 מרוטה, פליא"ה בלע"ז (pelee, בל"א אכגעשעלט).
 ה' וכל הערב, גרטיאל"ש בלע"ז (מבואר לעיל כ"ז ט').
ל"א ג' נמתו, נומ"א בלע"ז (כמו לעיל י"ז ד').
 ד' תעלותיה, פוסי"ן בלע"ז (fosses, בל"א אגראבען).
 ז' דליותיו, ש"ש טרויל"א בלע"ז (festreilles, זיינע וויינהעקקען, שפאליר).
 ח' ערמוכים, קשטייכ"ש בלע"ז (catain, בל"א קאזטאניענבוים).
 ט"ז עליו עלפה, פשמ"יר בלע"ז (מבואר באיכה ב' י"א).
ל"ב ו' כפתך, טוכפרוטמכ"ט בלע"ז (ton frotement, דיין הערומשטרייכען).
 ואפיקים, ראוויר"ש בלע"ז (riviers, ריביערס, בל"א פֿליזוע, בעכע).
 י' איש לכפאו, שוימאימ"ש בלע"ז (foi memes, בל"א זיך זעלבוס).
ל"ג ב' לנפיה, באדיט"א בלע"ז (מלש"ן איטאליא, וועדעטא, vedetto, בל"א וועכטער,
 עין ש"א י"ד י"ו, ובירמיה ו' י"ז לועו הרב נאופן אחר).
ל"ד ר' את הכפלות, דולרש"א בלע"ז (douloureses, שוואַכע, בעטריבטע).
 כ' רזה, מייגר"א בלע"ז (maigre, בל"א מאַגער).
ל"ו ג' ודבת עס, פחרלמכ"ט בלע"ז (parlement, בל"א געשוועק, געפלוידער).
 ל"א וכקוטותם בפרכס, דמוכ"ר בלע"ז (כמו לעיל ו' ט').
ל"ז ו' וקרמתי, איקרוטיאר"י בלע"ז (je crouterai, מלה כושכת, איך ווערדע
 אויך מיט הויט איבערציהען).
ל"ח ר' ואזכנתך, אכנוייש"ר בלע"ז (מבואר בישי"א מ"ז ז', וכן בהושע ו' ט').
 ט' כשאה, ברוש"י בלע"ז (bruiée, בל"א רייף, שטויברעגען).
 כ' וכפלו

כ' יכפלו המדרגת, אסקלוט"ג בלע"ז (מנואר נס"ה ב' י"ד).
ל"ט ט' ככק, אכזרמורא"ש בלע"ז (en armures, בל"א מיט איהרע וואַפֿען).
 כ"ב את משפט, יושט"ז בלע"ז (justice, דאָז רעכט).
מ' ו' והתא, אפנדו"ן בלע"ז (עיין מ"ח' ה').
 ט' ואל"ו, אש"ש לטיכ"ץ בלע"ז (et ses latens, אונד ווינע שפראָווען).
 ט"ז ואל"ל תמרים, פומיל"ש בלע"ז (עיין שמו"כ ה"ל"א).
 י"ז ורפסז, פלנק"ן בלע"ז (planches, בל"א דער באָדען, אָבערבאָדען).
 קנברא"ש בלע"ז (chambres, בל"א קאָממערו, וכן ניוכחות ל"ג ב' נד"ה אידרוכא).
 ל' ואל"מות, ארכו"ן בלע"ז (arches, בל"א שוויבאָגען).
 ל"ז ואל"לו לחצר החכימה, אש"ש פויאיקא"ש בלע"ז (מקולקל בדפוס, וכן ל"א אש"ש
 פארטיקא"ש, et ses partiques, ווינע געוועלכטען באָגען, האַללען).
מ"א ה' ורחב הכלע, אפנדו"ן בלע"ז (כמו מ"א' ה').
 ו' ובאות נקיר, פופרי"ש בלע"ז (fus pris, וואָרען בעפֿעזיגט).
 ז' וכנסה למעלה, וי"ץ (vis, ווענרעלטרעפפע, כמו מ"ח' ה').
 כ"ה ועב עץ, טרי"ף בלע"ז (tref, בל"א באַלקע, וכן בסוכה כ"ב א').
מ"ב א' וינאכו, קנברו"ן בלע"ז (כמו לעיל מ' י"ז).
מ"ד י"ד ונשאו עינם, קומדישא"ש בלע"ז (comendises, בל"א אויפֿוועהער).
 ט"ו נתעות, קנאכשא"ר בלע"ז (בדפוס יאן מנאטי קנאכילארי"ט quand ils
 errerent, בל"א אלס זיא אידרען).
 י"ח פארי, קאפיליא"ש בלע"ז (chapeilles, מלה טאכט, בל"א קאָאפֿען).
 ולא יתגרו, אכל"א אוייר"א בלע"ז (en lafueur, בל"א אים שווייסע).
 ב' כסוס יכסמו, אמולו"ר בלע"ז (amouler, באַרען, כמו יעל"מ' י"ב).
 ל' להכות, אפשי"ר בלע"ז (a posser, בל"א צו לעגען, צו שמעללען).
מ"ה ד' ומקדש למקדש, אויכטיגיא"ה ח"ל אויכטיגיא"ה בלע"ז (st saintifier ale
 sanctuaire, בל"א איין הייליגטהום צום אַללערדייליגטען).
 י"ב המכה יהיה לכם, ליניכ"ט בלע"ז (le cent, בל"א דיא הונדערט).
 י"ד הנת השמן, די"ן מזור"ש בלע"ז (dix mesures, בל"א צעהען מאָס).
 ט"ו ושה אחת, לומייט"ר בלע"ז (le meilleur, בל"א דאָז בעוטע).
מ"ז י"ד לרום את הסולת, אויפֿפרי"ר בלע"ז (בכ"ר רש"י אשפריס"ר, a asperger
 בל"א צו שפרענגען).
 כ"א מקצוע החצר, אכליא"ש בלע"ז (angles, בל"א ווינקעל, עקקען).
מ"ח ב' מים מפכים, בראוכ"ט (ר' לואנאז"ל) vagvoient, דין אונד הער לויפֿענר).
 ג' מי אפסים, קבליו"ש בלע"ז (chevilles, בל"א קנעכל).
 ה' מי שחו, כואורכ"ט בלע"ז (ר' נאזיראכט, nagerant, בל"א שוויממענר).
 ז' בשיכני, אאזיר"ן בלע"ז (עיין דברים ל"ב ב').
 ח' אל הגלילה, לאמרק"א בלע"ז (דיא גרענצע, כמו יהושע י"ג ב').
 י"א נאחיו, מרש"ק בלע"ז (marécage, מאַראַוט זומפֿף, כמו אינ"ח' י"א).
מ"ח ז' ח ויתה, אישאלנכט"ש בלע"ז (au serventes, דען שטאָדטדינער).
 ב' ויתה, פורפרי"ש בלע"ז (ר"ל פרעפערע, preteries, דער אומפֿאָנג)

153

